3 1761 07978727 1

Toronto University Library

Presented by

Messrs Joseph Baer & Co

through the Committee formed in
The Old Country
to aid in replacing the loss caused by
The disastrous Fire of February the 14th 1890

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/deinstitutioneo02quin

LL
Q78dei S

Cl. Sem

M. FABII QUINTILIANI
ORATORIAE
INSTITUTIONIS
LIBRI XII.

Tom. II. A

14354
31/7/91

ARGUMENTUM LIBRI IV.

Novam diligenter praecipiendi cauſam acceſſiſſe delegatam ſcriptori a Domitiano ſororis ſuae nepotum curam. Prooem. — 6. *Ipſum operis ordinem jam majora imponere; prooemii, narrationis, probationis, refutationis, perorationis praecepta, de quibus ſingulis quosdam complura volumina edidiſſe* — *Cap.* 1. *Prooemii etymon et ſinitio, cum notatione vitioſi ſcholarum moris* — 4 *hujus erroris origo et ſimilitudo in foro* — 5. *Prooemio auditorem praeparari i. e. reddi benevolum, attentum, docilem, a perſona* — 7 *agentis, tanquam viri boni, modeſti timidique* — 11 *patroni partis adverſae, in bonam malamve partem* — 12 *Celſi opinio refellitur* — 13 *a perſona litigatoris, adverſarii, judicis* — 20. *Domo allatam judicis opinionem tractandam, terrendo* — 23 *favorabilia ex cauſa decerpendo, cum prudentia et modo* — 25 *quod utile in primis in cauſa duriore* — 28. *Prooemii et epilogi differentia, in miſeratione maxime movenda* — 30. *Praeparari judicem et ab iis, quae adjuncta ſint perſonis et cauſis, quorum utrorumque ſpecies* — 32 *an ab oratione?* — 33. *Solicitudine agentis judicem reddi benevolum, ſed et attentum docilemque* — 34 *item brevitatem promittendo et rei ſummam indicando; facilius quidem a reſpondente quam a proponente* — 37. *Nunquam non attentum faciendum judicem; cujus rei varias quidem eſſe ſpecies, unam tamen et conſtantem naturam* — 40. *Genera cauſarum a plurimis conſtituta quinque* — 42. *Prooemii ſpecies, principium et inſinuationem, quarum alteram varie pro re nata tractandam* — 45 *facilius advocato quam litigatori* — 47. *Quid declamantibus faciendum* — 49. *Urbanitate, occupatione contrariorum argumentorum utendum* — 50. *Apollodoreos cenſere plus quam triplici modo judicem praeparari; fruſtra* — 52. *Se non ſolum quid, verum*

etiam quomodo quidque, faciendum, oſtenſurum — 53. Gratiam exordio contingere extemporalitatis ſpecie, modeſtia, artificii diſſimulatione — 60. Memoriam in eo poſci firmiſſimam — 61. Modum eſſe pro cauſa — 62. Apoſtrophe, aliaeve figurae, an vitioſa — 71. Recte tradita prooemii vitia — 72. Prooemio utrum ſemper utendum — 76. Transeundi ad narrationem ratio — C. 2. Se ſubtiles narrationis diviſiones transcurſurum — 4. Non ſemper narrandum — 9. Nec tamen utique narrationem ſupprimendam a reo negante; quamquam nulla ipſius cauſae narratio contingat — 20. Interdum et rem, quam judex noverit, narrandam — 24. Non utique ſubjiciendam prooemio narrationem — 28. Morem ſcholarum male translatum in judicia — 31. Narrationem oportere eſſe lucidam, brevem, veriſimilem — 36. Lucida quomodo ſiat — 40 brevis — 44 non nimis corripiendam eſſe — 48. Longitudinis minuendae artificia — 52. Veriſimilis — 54. Probationem narratione praeparandam eſſe — 61. Magnificentiam, quartam narrationis virtutem, falſo addi — 63 item jucunditatem, evidentiam — 65. Ridicule praecipi, narrationem praetereundam in re, quae ſit contra nos — 67. Res duras, pro generibus cauſarum, varie tractandas — 75. In cauſa conjecturali utique narrandum, ſed cum arte — 82. Aliquando narrationem dividendam, ſingulisque partibus ſubjungendas probationes; ordinem factorum invertendum; plus ſemel narrandum — 88. Falſarum expoſitionum quae ratio — 94. Colores in narrando — 101. Quid faciendum ſi partim pro nobis partim contra nos ſit narratio — 103. Non recte proſcribi ab omni narratione excurſionem — 106 apoſtrophen, prosopopoeïam — 108 argumenta — 111 affectus — 116. Omni gratia et venere exornandam narrationem; in parvis cauſis — 120 in majoribus — 125. Auctoritatem narrantis magis, quam nunc vulgo ſiat, conſervandam — 128. Repetita narratio — 129. Unde narrationis initium, ubi finis — C. 3. Excurſiones poſt narrationem ſine discrimine cauſarum vulgo fieri — 4. Nec tamen in univerſum importunas — 9. Praeparationem ante quaeſtio-

nem frequenter utilem — 12. *Egressiones per totam eausam posse fieri, sed ex media breviores* — C. 4. *Propositionem non semper necessariam* — 3 *nonnunquam valde utilem* — 5. *Propositiones simplices et multiplices* — 8 *nudas, ratione subjecta, nostras, adversarii, conjunctas* — 9. *Finem narrationis locum propositionis interdum obtinere* — C. 5. *Partitionem utilissimam plerumque, nec tamen nimiam* — 4. *Quando sit omittenda* — 10. *Ciceronis exempla* — 13. *In qualitatis et conjecturae conjunctis statibus* — 18. *Promittendam meliorem probationem, dum minus grata judici utimur; simulandam, diversam a nostra, litigatoris voluntatem* — 22. *Quid utilitatis habeat partitio* — 24. *Hortensii exemplum; etiam nimii in partiendo* — 26. *Lucidam, brevem, integram esse oportere partitionem.*

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER QUARTUS.

PROOEMIUM.

Perfecto, Marcelle Victori, operis tibi de- 296
dicati tertio libro, et jam quarta fere laboris parte transacta, novae insuper mihi diligentiae

1. *Marcelle Vict.* Guelf. *Marci V.* cum Jenf. (tac. Gefn.) nifi quod hic T pro C. Edd. ante Ald. meae *Marce V.* cum Goth. (tac. Gefn.) qui (ut et Camp.) *M.* literam praefert folam. Tarvif. tamen bonam habet fcripturam. Jenfonianae errorem natum fufpicor ab eo qui *Marti victori* jungeret, qualis folet effe imperitia librariorum, univerfam orationem nequaquam attendentium. Inde propagata funt Guelf., denique reliquorum vitia. Sed in primi quoque libri prooemio § 6. Goth. (tac. Gefn.) cum Camp. *M.* ubi tamen edd. verum nomen tuentur. In libri 6. initio edd. meae (praeter Camp. qui *M.*) ante Ald. omnes *Marce* (de Jenf. tac. Gefn.) pro quo *Marcelle* legi debere monet in notis Badius. Nomen omittit Alm. In fine operis itidem *Marce* meae (praeter Camp. qui *mi*) ante Ald. (exc. Jenf. et Tarv.) Cod. autem Guelf. *M.* repofitum in membrana rafa, recentiore atramento. Goth. ibi majufculis literis manifefte *Marcelle.*

1. *novae — diligentiae.* Miror in nullo libro oftendi *nova — dil.* quod mollius videatur et fanius; nifi forte hoc jam eft in *infuper*, ut elegantius fuerit ipfi *diligentiae* fuum dari attributum.

causa, et altior solicitudo, quale judicium hominum emererer, accessit. Adhuc enim velut studia inter nos conferebamus: et, si parum nostra institutio probaretur a ceteris, contenti fore domestico usu videbamur, ut tui meique filii formare disciplinam satis putaremus. Cum vero mihi Domitianus 2 Augustus sororis suae nepotum delegaverit

solicit. quale — emererer. Sic Codd. Camp. At ed. Jens. (tac. Gesn.) *s. quam quale — emeret.* cum Loc. Venet. (recedit Rusc. dans *s. quam male — emeret*) in quibus emendandis frustra laborat Regius, cum Badius Aldinam scripturam, quae est nostra, etiam Vallensi auctore, reponat. Hanc dat Tarv. quoque cf. 3, 11, 19. *nostra institutio.* Turic. *contra inst.* *contenti fore.* Guelf. *c. fere,* cum Voss. sec. (Goth. non addicit.) male. *formare disciplinam.* Guelf. *informari disciplina.* Edd. (de Jens. tac. Gesn.) meae ante Bas. omnes *disciplinam formari* (exc. Bad. qui Regium dare narrat *disc. formari satis putaremur,* quorum postremum equidem in solo Rusc. invenio sed in Vallae Cod. utrobique activum esse et Cerv.). Codd. reliqui *formare,* ut videntur, omnes. Sed transposuerunt haec duo vocabula a Stoerio inde recentiores, cum et edd. et Cod. Goth. dent.: *disc. form.*

2. *sororis — nepotum.* Sunt hi filii Flavii Clementis et Domitillae neptis Vespasiani, alterius Domitillae sororis Domitiani et ignoti mariti filiae: vid. Sueton. Domit. c. 15. item Dio Cass. p. 1112 ed. Reim. ejusque nott. cf. et praef. nostram p. 32. 33. Inanis est dubitatio Harduini, ullam Domitiani sororem fuisse vix credentis (vid. ejus Hist. Aug. ex nummis antt. Gr. et L. p. 740 in ejusdem Opp. Select. Amstelod. 1709. F.) cum diserte memoret eandem Suetonius Vespas. c. 3. Nempe hoc erat Pyrrhonem agere contra locupletissimos auctores, ecclesiae mancipium fieri, quae fuit vecordia, an malitia, hujus hominis. Revincit ejus commentum summus Spanhemius (De Us. et Pr. Num. Vol. 2. p. 285. 86. ed. Lond.) ex lapide literato ipsisque nummis, quanquam minus indubitatis iis. Nicolaus Antonius in Bibl. Hispana vetere idem, quod Spanhemius, jam docuerat.

curam, non ſatis honorem judiciorum coeleſtium intelligam, niſi ex hoc quoque oneris 5 magnitudinem metiar. Quis enim mihi aut mores excolendi ſit modus, ut eos non immerito probaverit ſanctiſſimus cenſor? aut ſtudia, ne fefelliſſe in his videar principem, ut in omnibus, ita in eloquentia quoque, emi-

2. *judiciorum coeleſtium.* Eodem adulationis colore Vellejus Tiberium dicit „innutritum „*coeleſtium* praeceptorum dis„ciplinis“ 2, 94 item „*coe*„*leſtiſſima* ejus opera“ 2, 104 et Auguſti „animam *coeleſtem* „coelo redditam“ 2, 123 extr. Dominum et Deum appellatum a ſe ipſo Domitianum vide apud Suetonium, Dom. c. 13 ibique interpretes. Martialis quoque adeſt: „Edictum „*Domini Deique* noſtri“ 5, 81 cujus eum poenituit poſtea 10, 72, 3. 12, 15, 9. 10. cf. Barth. ad Stat. Sylv. 1, 1, 62.

3. *ſanctiſſimus cenſor.* (Δομιτιανὸς) τιμητὴς — διὰ βίου πρῶτος δὴ καὶ μόνος (cf. Caſaub. ad Suet. Caeſ. 76. Aug. 27.) καὶ ἰδιωτῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἐχειροτονήθη. Dio Caſſ. l. 67 p. Reim. 1104. unde in plurimis ejusdem nummis *Cenſor perpetuus.* Hinc obnoxia ſcriptorum adulatio occaſionem captavit ejus hoc potiſſimum titulo demerendi. Vid. Spanhem. de U. et Pr. Num. Vol. 2. p. 478 ed. Lond. qui recte videtur eo reſpicientem agnoſcere Plinium in panegyr. 45, 6 „Nam vita „principis *cenſura* eſt, eaque „*perpetua.*“ Sed bene notat *ſanctiſſimum cenſorem* Juvenalis Sat. 2. v. 29 — 33. In Quintiliano maxime diſplicet, quod vir graviſſimus etiam ſuos ipſius mores, ſuaque ſtudia impenſius quam adhuc factum ſit debere excoli dicit, ut Domitiani de ſe judicium comprobetur. Fruſtra enim hoc ad oratoris illius, quem in hoc opere inſtituit, mores retuleris, quoniam ſubjicitur „ut eos non immerito proba„verit“ „ne fefeliſſe — vi„dear.“ De „*modo* excolen„di“ vid. 3, 8, 67.

in omnibus — in eloquentia. De affectata a Domitiano laude poëtices cf. 10, 1, 91 et aliquot Statii loca. Dolendum eſt et ingemiſcendum, etiam Quintilianos potuiſſe eo delabi turpitudinis ut tanto ἀλάστορι palparentur. Neque enim per Suetonium, Tacitum, Dionem ignorare nobis licet, cujusmodi eſſet praeclarum iſtud poëtices ſtudium et Germanicus ille triumphus, unde cognomen aſcivit. Vid. Tac. Agric. c. 39, 2. Hiſt. 4, 86 extr. Suet. Domit. 2. 20. Dio Caſſ. p.

297 nentiſſimum? Quod ſi nemo miratur poëtas 4 maximos ſaepe feciſſe, ut non ſolum initiis operum ſuorum Muſas invocarent, ſed provecti quoque longius, cum ad aliquem graviorem veniſſent locum, repeterent vota et velut nova precatione uterentur: mihi quo- 5 que profecto poterit ignoſci, ſi, quod in initio, quo primum hanc materiam inchoavi,

5. *in initio.* Sic Turic. a ſec. manu (cum prima dediſſet *initium* cum Alm.) et Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Loc. Ruſc. Ald. utr. Ceteri omittunt *in.* Sed aptius videtur poni id, quoniam *initium* hic dicit pro *prooemio* ſui operis, non quovis initio. Ita ſatius fuerit etiam modo (§ 4.) ad „*initiis* operum" inſeri *in*, quanquam in libro nullo legitur. cf. 1. § 5. „quia *initiis*" ubi addunt *in* Jenſ. (tac. Geſn.), et omnes ante Gryph. meae. Codex quidem, quod ſciam, nullus. cf. tamen de *in initio* Drakenb. ad Liv. 4, 7, 11. Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 4 qui *in* proſcribunt fere. *quo primum.* Ita Guelf. (niſi quod *q. primo*) Turic. (ex pr. coll.) Ioann. Bal. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Andr. et meis ante Gryph. exc. Venet. Bad. Cerv. Hae enim cum recentt. *cum primum,* quod corrigendo invexit Regius, obſequente prima Veneta (cf. not. crit. ad 1, 6, 26 *nulla — an praedura*). Equidem verius puto *quo*, ut minus jejunum quam ſi *initium* animadvertit eſſe tum, cum aliquis *inchoat.* Etiam hic robuſtior ſit ſententia ſi ad *initium* cogitamus de ipſo Quintiliani *prooemio*, ubi *quo* convenientius eſſe quam *cum* facile apparet: De *quo* et *cum* cf. 2, 15, 6. Fateor autem, ſi recte collatio Turic. poſterior

Reim. 1103. Vide tamen quae pro Domitiani facultate poëtica disputat ingenioſiſſimus ſenex Merianus ad Claudiani raptum Proſerpinae Francogallice verſum p. 36. An, cum Geſnero, excuſabimus Quintilianum eo, quod prodit Dio l. c. ὅτι — ἀμφοτέροις ὁμοίως ἤχθετο Δομιτιανὸς, καὶ τοῖς θεραπεύουσι, καὶ τοῖς μή. τοῖς μὲν, ὅτι θωπεύειν, τοῖς δὲ, ὅτι καταφρονεῖν ἐδόκουν? Sed *neceſſitatem* ipſe deliberationibus exemit 3, 8, 22. 23.

4. *repeterent vota.* cf. Iliad. 2, 485. 761. 11, 218. 14, 508. 16, 112. Aeneid. 6, 641. 9, 77. 10, 105.

quo primum. cf. not. crit. extr.

non feceram, nunc omnes in auxilium deos ipſumque in primis, quo neque praeſentius aliud, neque ſtudiis magis proprium numen eſt, invocem: ut, quantum nobis expectationis adjecit, tantum ingenii aſpiret, dexterque ac volens aſſit, et me qualem eſſe credi-6 dit, faciat. Cujus mihi religionis non haec ſola ratio, quae maxima, eſt; ſed alioqui ſic

tacuerit varietatem Cod. ut credi poſſit is dare *cum pr.* (qualis et Alm. ſcriptura videtur) praeferre me primam illam Turic. manum *quod* (i. e. quale) *initium, cum pr.* *feceram.* Sic Turic. Guelf. Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. et edd. (praeter Camp.) ante Gryph. meae omnes. Probat Geſnerus, ſed ſervavit recentiorum *fecerim.* *proprium.* Ita Turic. (alt. coll.) cum Alm. Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Ald. omnibus meis, exc. Tarv. Badius in pr. ed. in margine ponit *propitium,* quod deinceps tuentur omnes. *credidit.* Una mearum Tarv. *credit.* cf. 3, 3, 8. *ſed alioqui.* Sic Turic. (a prima manu, a ſecunda *ſ. alia quia* vel *ſ. alia qua,* hoc enim in alt. coll.) Guelf. Goth. cum Alm. Bal. Voſſ. 2. Bern. Vallenſ. et edd. meis ante Gryph. Recentiores *ſed alia qua.* Ante Ald. ab edd. (praeter Camp.) aberat *ſed.* Badius in pr. ed. *alioqui: ſed ſic,* ſine auctore. Noſtrum probat ipſe,

5. *expectationis.* Aliorum, qui, poſt hunc ab Auguſto tributum mihi honorem, oculos in me convertunt.

dexter ac volens. Solennis formula in Deorum pace expoſcenda, quam hoc noſtri loco ut multis aliis illuſtrat Briſſonius de formulis l. 1, 117. Frequentius etiam junguntur *volens propitius* vid. eundem c. 114. Egit de eadem formula Burm. ad h. l. item ad Val. Flacc. 2, 324. qui ablegat ad Servium in Aeneid. 1, 737 repetentem hoc e diſciplina Etruſca. *Dexter* autem eſt propitius. vid. Serv. ad Aen. 8, 302. Virgil. Georg. 2, 41 Maecenatem ipſum quoque *volentem* expetit, quam ſcripturam recte tenet Voſſius in verſione et Commentario.

6. *Cujus — religionis* h. e. quarum precum, actus religioſi; ne forte quis h. l. interpretetur in genere *diligentiam,* ſine reſpectu ad deos.

alioqui, i. e. praeterea cf. 2, 15, 9. 5, 6, 4. 12, 10, 17. 63.

procedit ipſum opus, ut majora praeteritis ac magis ardua ſint, quae ingredior. Sequitur enim, ut *judicialium cauſarum*, quae ſunt maxime variae ac multiplices, ordo explicetur: quod *prooemii* ſit officium; quae *ratio narrandi;* quae *probationum* ſit *fides*, ſeu *propoſita* confirmamus, ſeu *contra dicta* diſſolvimus; quanta vis in *perorando*, ſeu reficienda brevi repetitione rerum memoria eſt judicis, ſive affectus (quod eſt longe potentiſſimum) commovendi. De quibus partibus 7 ſingulis quidam ſeparatim ſcribere maluerunt, velut onus totius corporis veriti, et ſic quoque complures de unaquaque earum libros ediderunt: quas ego omnes auſus contexere, prope infinitum mihi laborem proſpicio, et ipſa cogitatione ſuſcepti muneris fatigor. Sed durandum eſt, quia coepimus: et, ſi viribus deficiemur, animo tamen perſeverandum.

qui recentiores ſequitur, Geſnerus. cf. not. exeg. Obrechtus *ſ. alia quia*, fortaſſe ex Argent. quocum conſentiat Turic.

6. *procedit.* Turic. a prima manu *procredit*, in margine *progreditur*, quod ipſum dat Andr. *prooem. ſit off.* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Baſil. omnes, exc. Ald. omittunt *ſit*, quod placet. Codd. tamen verbum dare videntur omnes. 7. *infinitum mihi.* Turic. Guelf. *finitimum* cum Voſſ. 3. Errore proclivi, qui tuetur *mihi*, quod cum aliquot codd. omiſit Obr. *deficiemur.* Bodl. *deficiemus* cum Tarv. Ald. (non Venet. ut narrat Gibſ.). Praefero tamen paſſivum in ſtructura adjecti ablativi cf. 5, 7, 23 *deficietur numero* (quanquam et illic Goth. et Turic. *deficiet* Voſſ. 1. 3.

propoſita. cf. 3, 9, 5 ubi *propoſitio.*

7. *et ſic quoque.* cf. 2, 10, 14. item 1, 5, 42.

I. Quod *principium* Latine vel *exordium* 298 dicitur, majore quadam ratione Graeci videntur προοίμιον nominaſſe: quia a noſtris initium modo ſignificatur; illi ſatis clare partem hanc eſſe ante ingreſſum rei, de qua di-2 cendum ſit, oſtendunt. Nam, ſive propterea, quod οἴμη *cantus* eſt, et citharoedi pauca illa, quae, antequam legitimum certamen inchoënt, emerendi favoris gratia canunt, *prooemium* cognominaverunt: oratores quoque ea, quae, priusquam cauſam exordiantur, ad conciliandos ſibi judicum animos praeloquuntur, eadem appellatione ſignarunt:

deficit.) 3, 6, 83. 3, 8, 23. Alia ratio loci 11, 3, 173. „*deficientis dolore.*" vid. Drakenb. ad Liv. 22, 49, 1. Camp. *defecerimus.*

1. *quia a.* Displicet ſonus cf. 1, 4, 12. 3, 6, 32. Turic. a ſec. manu *quod a* et ſic dedit Obr. Ex Argent. profecto. Guelf. *quo.* Andr. *quo a* cum Sich. Permutantur in MSS. *quo* et *quod* vid. Drakenb. ad Liv. 36, 33, 3. item *quod* et *quia.* id. ad 38, 36, 4. (nos ad 6, 1, 32.) Expungas etiam *a*, vel pro *quia* ſcribas *quoniam*, nam et haec confuſioni obnoxia id. ad 40, 13, 7. Camp. *quia noſtris* ex errore puto pro *quod a noſtris* nam *qui* ſaepiſſime hic ponit pro *quod* cf. 3, 6, 64.

2. *cognominaverunt.* Sic Codd. ut videtur, omnes, quod in Vallenſi diſerte memorat Badius. *Vocaverunt* pro eo dant edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et meae ante Baſil. omnes, exc. Camp. quo accedit Gryph. Item *carmen* in nullo eſt Codice, quod paulo ante pro *certamen* invexit Philander, foediſſime compilatus et inquinatus a Turnebo vel potius eo qui magni viri nomen ementitus eſt. Rectiſſime *certamen* tuetur Geſnerus ex Graeco ἀγών. *Carmen* ex meis ſola dat Baſil. aliae tamen in margine.

ſignarunt. Turic. *ſignaturi* cum Alm. miro erroris conſenſu. cf. 3, 6, 68.

1. *quia a.* vid. not. crit. Recte ad Ariſtot. Rhet. 3, 14. 2. *citharoedi — prooemium.* 1. ablegat Philander.

five, quod οἶμον iidem Graeci *viam* appellant, 3 id quod ante ingreſſum rei ponitur ſic vocare eſt inſtitutum: certe *prooemium* eſt, quod apud judicem, priusquam cauſam cognoverit, proſit. vitioſeque in ſcholis facimus, quod exordio ſemper ſic utimur, quaſi cauſam judex jam noverit. Cujus rei licen- 4 tia ex hoc eſt, quod ante declamationem illa 299 velut imago litis exponitur. Sed in foro quoque contingere iſtud principiorum genus ſecundis actionibus poteſt; primis quidem raro unquam, niſi forte apud eum, cui res

3. *quod ap. jud. priusquam — proſit.* Sic Vallenſis referente Badio, et reliqui Codd. Jenſ. (tac. Geſn.) *q. a. j. dici p. — poſſit* cum edd. ante Baſil. exc. Camp. quo accedit Gryph. Bad. tamen pr. et Ald. *proſit* pro *poſſit*, Tarv. autem *poſcit.*

4. *decl. illa.* Turic. et Guelf. *d. illam* cum Alm. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et (exc. Camp.) meis ante Bad. qui e Vallenſi repoſuit nominativum. cf. 5, 8, 45 a quo loco ut vindicatur nominativus in pronomine, ita e noſtro auctoritatem illic habet *velut* pro *vel.* Etiam Bern. *illa.*

raro unquam. Sic Turic. et Alm. Sed Guelf. Goth. Voſſ. 2 *raro nunquam* cum edd. ante Stoerium meis omnibus, niſi quod Ald. et Baſil. dant *raro vel nunquam,* Cod. quidem auctore nullo. Noſtram defendere videntur Codd. Britt. et Arg. cf. 5, 7, 22 ubi omnes libri conſentiunt, quanquam in Baſil. margine et ibi *raro aut fere nunquam.* Geſnerus veterum edd.

4. *illa velut imago.* Significat *thema*, quod praemittitur declamationi, velut in Senecae et Quintilianeis, continens omnem cauſae expoſitionem. cf. 4, 2, 28. 7, 1, 4.

ſecundis actionibus. Ejusmodi ſunt libri ſecundae actionis contra Verrem, ubi, cum ſemel non potuiſſet ad finem perduci judicium, triduo poſt (unde *comperendinatio* dicta) interrogatis teſtibus et defenſo reo, iterum accuſationem intendit Cicero. Quanquam eorum nihil revera accidit, ſed ficta ſolum a Cicerone fuit haec ſecunda actio. *Primas actiones* habes 12, 9, 16. Alia ratio eſt 5, 10, 113.

5 aliunde jam nota ſit, dicimus. Cauſa principii nulla eſt alia, quam ut auditorem, quo ſit nobis in ceteris partibus accommodatior, praeparemus. Id fieri tribus maxime rebus, inter auctores plurimos conſtat, ſi *benevolum*, *attentum*, *docilem* fecerimus: non quia iſta non per totam actionem ſint cuſtodienda, ſed quia initiis praecipue neceſſaria, per quae in animum judicis, ut procedere ultra poſſi-6 mus, admittimur. *Benevolentiam* aut a perſonis ducimus, aut a cauſis accipimus. Sed *perſonarum* non eſt (ut plerique crediderunt) triplex tantum ratio, *ex litigatore*, *et adver-*

ſcripturam revocavit; parum recte. Similis noſtrae locutioni *nemo unus* vid. Drakenb. ad Liv. 3, 12, 4. et *raro alias* ad 3, 69, 1. 5. *non quia — non.* Sic. Codd., ut videntur, omnes, quod in Vall. memorat Bad., et ed. Camp. Ceterae ante Ald. *quin* pro *quia*, amandato *non* poſt *actionem.* Bad. ſec. et Cerv. omittunt negationem, qui ſi cum vett. *quin* haberent pro *quia* exiſteret ſtructura Ciceroni in primis familiaris. Sed et noſtra non raro apud eundem legitur et ipſa eſt in Quintiliani 1, 6. 19. *Non* Camp. et Ald. nobiscum habent poſt *iſta*, aptiſſimo loco; Reliqui ante Stoerium poſt *actionem.*

6. *tripl. tantum rat.* Omittunt *tantum* Tur. Guelf. Goth. Bern. et edd. meae ante Leid. omnes praeter duas Baſill. Aegre tamen eo careas. Badius in notis: „ſubauditur *tantum* aut „*praeciſe.*“

6. *triplex — ratio.* Ariſtot. Rhet. 3, 14, 7. Λέγεται (τὰ προοίμια) ἔκ τε τοῦ λέγοντος, καὶ τοῦ ἀκροατοῦ — καὶ τοῦ ἐναντίου. Ad quem locum Victorius (p. 700) animadvertit aut non dirigi in Ariſtotelem Quintiliani reprehenſionem aut ſine cauſa improbeque invadi philoſophum, qui *dicentis* nomine non *reum* tantum ſed *actorem* etiam appellaverit, ut fortaſſe Cicero quoque intellexerit (de Or. 2, 79). Cf. Cic. De Or. 2, 43 unde itidem apparet quo ſignificatu *reum* dixerit Victorius, videlicet pro *litigatore.* Ex ſuperiore Ciceronis loco colligas, etiam ipſum potuiſſe reſpici a

ſario, *et judice*. Nam exordium duci non- 7 nunquam etiam ab actore cauſae ſolet. Quanquam enim pauciora de ſe ipſo dicit et parcius, plurimum tamen ad omnia momenti eſt in hoc poſitum, ſi *vir bonus* creditur. Sic enim continget, ut non ſtudium advocati videatur afferre, ſed paene teſtis fidem. Quare in primis exiſtimetur veniſſe ad agendum, ductus officio vel cognationis, vel amicitiae; maximeque ſi fieri poterit, reipubli- 300 cae, aut alicujus certe non mediocris exempli.

7. *etiam — enim pauc.* Interjecta τοῖς *etiam* et *pauc.* omittunt Alm. et Tur. cf. ad Praef. noſtr. p. 45. *Etiam* cum Goth. et Voſſ. 2 omittit Camp. *Quanquam — dicit.* Guelf. *Q. — dicat.* *continget.* Turic. *contingit* cum Alm. et edd. Camp. Obr. *exiſtimetur — ductus.* Turic. *exiſtimentur* (a ſec. manu) — *ducti* cum Camp.

Qu. Expreſſus enim fere ibi eſt Ariſtoteles.

7. *advocati — fidem.* 5, 13, 10. 6, 2, 4. *Advocatus* ſaepe apud noſtrum eſt is ipſe, qui cauſam orat. cf. § 45. 46. 11, 1, 19. 12, 3, 6. 12, 7, 4. Diverſa eſt ſignificatio 12, 8, 5. Sententiam ipſam repetiit 10, 1, 111.

alicujus — exempli. *Exemplum* futurum intelligitur, non praeteritum. Sic Livius 2, 44, 2 „in *praeſentia* re ipſa, *exem*„*plo* in perpetuum." Vellej. 2, 47. 25. *facto* et *rei* opponit *exemplum.* Et Plinius de ipſis, quas patronus ſuſcipere debeat, cauſis Epiſtol. 6, 29, 2 (ubi *refert* videtur mutandum in *referret*) *pertinentes* videlicet ad *exemplum* (it. Epiſt. 9, 13, 25 „intereſt *exempli*"). App. Metam. 3 p. Pric. 44 „*exemplo* — profutura." Si minus igitur reipublicae officio ductus videri poſſis in hac ipſa, quam agis, cauſa, utpote ad rempub. non pertinente neque ſatis momenti habente; reſtat ut doceas ad exemplum cauſam pertinere. Sic et noſter mox §. 33. „res — pertinens ad *exemplum*." Haec interpretatio fuit retinenda, quae a Turnebo illo aſſertur, cum Geſnerus cogitet de exemplo alicujus magni oratoris, qui olim ſimilem cauſam ſuſceperit, et quo ſe tueatur is, qui nunc agit. Ei rationi magnopere repugnat *officii* vocabulum, cujus nulla vis eſt in re

Quod ſine dubio multo magis ipſis litigatoribus faciendum eſt, ut ad agendum magna atque honeſta ratione, aut etiam neceſſitate, 8 acceſſiſſe videantur. Sed ut praecipua in hoc dicentis auctoritas, ſi omnis in ſubeundo negotio ſuſpicio ſordium, aut odiorum, aut ambitionis abſuerit: ita quaedam in his quoque commendatio tacita, ſi nos infirmos et impares agentium contra ingeniis dixerimus, 9 qualia ſunt pleraque Meſſalae prooemia. Eſt enim naturalis favor pro laborantibus: et judex religioſus libentiſſime patronum audit, quem juſtitiae ſuae minime timet. Inde illa

8. *auctoritas ſi.* Guelf. *a. ſit ſ.* Turic. ſuperſcriptum habet hoc *ſit*, quod eſt praeterea in omnibus edd. meis ante Bad. quo accedit Ald. ſec. Badius auctore Vallenſi omiſit, recte; omnibusque reliquis, ut videtur, Codd. aſtipulantibus; velut Goth. *ſub. negotio.* Guelf. *ſub. negotium.* Bad. et Cerv. *ſ. negotia.* *abſuerit.* Turic. a prima manu *aſuerit* cf. Drakenb. ad Liv. 24, 41, 11. et Oud. ad Suet. paſſim.

ag. contra ingeniis. Hunc ordinem, qui eſt in Codd. meis et edd. anteGryph. praetuli poſteriorum *ing. cont. ag.* Edd. Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. *e contra* dant, quod recte improbat Regius. Bad. et Cerv. *e contrario.* Turic. et Alm. haec turbant (pro *imp. — ing.*): *in partes a. c. ingentes.* 9. *quem — minime timet.* Camp. *q. timere — minime videt.* Praepoſtere.

acta, quae nullo noſtro facto poſſit vel effici vel vitari. Sed ubi *exemplum* eſt utilitas, vel damnum, quae redundent hinc in poſterum, ferri poteſt. Nec eſt quod graveris uſum ejus, quod, etſi minus proprium *exemplo* quam *cogn. am. reip.*, tamen potuit ſubjici hiſce nominibus rerum, quibus impoſita quaſi eſt perſona. *Duci officio* dicitur orator etiam 12, 1, 12. 12, 7, 1. Similem de *exemplo* locum habes 6, 1, 22.

8. *Sed ut praecipua.* Immutavi diremtionem Geſneri, qui hanc § ab *Quod ſine dubio* ordiebatur. Sed referuntur illa ad praecedentia, hinc novum argumentationis momentum explicatur „*ſine dubio*" intellige *ſane* (cf. 1, 6, 12), neque tamen conjunge cum „*Sed*" hujus §.

veterum circa occultandam eloquentiam ſimulatio, multum ab hac noſtrorum temporum jactatione diverſa. Vitandum etiam, 10 ne *contumelioſi*, *maligni*, *ſuperbi*, *maledici* in quenquam hominem ordinemve *videamur*, praecipue eorum, qui laedi, niſi adverſa judicum voluntate, non poſſunt. Nam in 11 judicem ne quid dicatur, non modo palam, ſed quod omnino intelligi poſſit, ſtultum erat monere, niſi fieret. Etiam partis adverſae patronus dabit exordio materiam: interim cum honore, ſi eloquentiam ejus ac gratiam nos timere fingendo, ut ea ſuſpecta ſint judici, fecerimus: interim per

10. *praecipue.* Sic Turic. Goth. Voſſ. 2. cum edd. ante Gryph. omnibus exc. Ald. Ceteri *praecipueque* cf. 3, 1, 15.

adverſa — *voluntate.* Sic Turic. et Guelf. cum Alm. Goth. Voſſ. 2 Bern. et edd. ante Gryph. omnibus. Baſil. in margine ponit *averſa* — *v.* quam ſcripturam a Gryphio inde dant omnes edd. Malui veterum fidem ſequi, cum *adverſam voluntatem* etiam aliis locis ſeveri critici defenderint. cf. Drakenb. ad Liv. 1, 46, 2. ubi id maxime eſt documento, et *averſam* et *adverſam* voluntatem pro re nata dictam eſſe a veteribus, quod in Livii lib. 6 c. 40, 14 oppoſitas videmus *adverſas ſecundis* auribus. Neque enim illo loco quisquam malit *averſas*, quanquam et has alibi recte tuemur, velut Liv. 24, 26, 10. Ut *ſecunda* et *adverſa fortuna*, ſic etiam *voluntas*, *ſecunda* vel *propenſa* opponitur *adverſae*. Cf. Gronovii Obſerv. p. ed. Platn. 771. *Adv.* et *Av.* ſaepiſſime confundi exemplis probat inter multos alios Drakenb. ad Liv. 2, 31, 6.

non poſſunt. Turic. *n. poſſint* cum Bern. et Ald.

11. *Etiam part. adv.* Guelf. *Et enim p. a.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Ioann. Vall. et edd. meis ante Bad. ſec. omnibus exc. Camp. et Ald.

9. *veterum.* Cujus notiſſimum aevi ſint *veteres* h. l. apparet loco gemino 12, 9, 5.

contumeliam; ſed hoc perquam raro, ut Aſinius pro Urbiniae heredibus Labienum adverſarii patronum inter argumenta malae cauſae 12 poſuit. Negat haec eſſe prooemia Cornelius 30 Celſus, quia ſint extra litem. Sed ego cum auctoritate ſummorum oratorum magis ducor, tum pertinere ad cauſam puto, quidquid ad dicentem pertinet: cum ſit naturale, ut judices iis, quos libentius audiunt, etiam 13 facilius credant. Ipſius autem litigatoris perſona tractanda varie eſt. Nam tum dignitas

12. *etiam facilius.* Hoc ordine Turic. Goth. (tac. Geſn.) omnesque meae ante Gryph. quem revocavit Obr. accedit Guelf. per errorem dans *ea fac.* Recentiores *fac. etiam* in quo eſt affectatio ab hoc loco aliena.

11. *Aſinius pro Urbin. hered.* De Aſinii Pollionis et Labieni inimicitiis cf. 1, 5, 8. Cauſa haec Urbiniana, quantum cognoſci poteſt e duobus, quibus praeterea tangitur, locis (7, 2, 5. 26.) hujusmodi fere fuit. Iis, qui vel ex teſtamento, vel cognationis jure, cernere vellent hereditatem Urbiniae cujusdam, oppoſuit ſe Cluſinius Figulus, qui ſe mortuae filium dicebat, cum heredes eum ſervum eſſe contenderent, nomine Soſipatrum. Hunc igitur ſive Figulum ſive Soſipatrum eo ipſo in invidiam vocare ſtudet Pollio, quod cum tantae nequitiae homine, qualis eſſet Labienus, conſuetudinem contraxerit. cf. de re ipſa in univerſum 12, 1, 13. Si tertius ejusdem nominis Labienus intelligi poſſit, hiſtoricus (quod ob longam, quae Pollioni contigit, aetatem a veri ſimilitudine non abhorret, et haec ratio probatur a Bondamo ICto in Varr. Lect. (Zutph. 1759. 8.) p. 373.), habebimus hominem hac Pollionis aſperitate dignum, quoniam ejus, ut Seneca pater narrat (p. Bip. 360) „erat ſumma *in„famia*, ſummum odium.“ Orationis hujus meminit Dialog. de oratt. c. 38. ubi nomen *Urbiniae* docte repoſuit Lipſius. Item Chariſius apud Putſch. p. 59 ubi Bondamus (l. l. p. 22.) pro *provinciae heredibus* egregie emendat *Urbiniae h.*

ejus allegatur, tum commendatur infirmitas. Nonnunquam contingit relatio meritorum, de quibus verecundius dicendum erit ſua, quam aliena, laudanti. Multum agit ſexus, aetas, conditio, in feminis, ſenibus, pupillis, liberos, parentes, conjuges allegantibus. Nam ſola rectum quoque judicem inclinat 14 miſeratio. Deguſtanda tamen haec prooemio, non conſumenda. Adverſarii vero perſona prope iisdem omnibus, ſed e contrario ductis, impugnari ſolet. Nam et potentes ſequitur invidia, et humiles abjectosque contemtio, et turpes ac nocentes odium: quae tria ſunt ad alienandos judicum animos potentiſſima. Neque haec dicere ſatis eſt, 15 quod datur etiam imperitis: pleraque augenda, aut minuenda, ut expediet. Hoc enim oratoris eſt, illud cauſae. Judicem con-

13. *in feminis.* Turic. *ut fem.* cum Alm. et Camp. Poſteriores edd. meae ad Stoerium usque utrumque dant *ut in f.* cum Goth. et Voſſ. 2. Noſtra ſcriptura ſola vera, quam tuentur Guelf. et reliqui, ut credibile eſt, Codd.

14. *non conſumenda.* Sic Codd. (quod in Vall. diſerte memorat Bad.) item Camp. Ed. Tarv. *n. conſumanda* cum Ald. Baſ. Bad. Cerv. At Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Rufc. *conſummanda* ſine *non*, quod de conjectura inſerit Regius. A Gryphio inde meae edd. noſtrum dant.

15. *illud cauſae.* Turic. et Guelf. *illa cauſae.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Camp. Noſtrum, quod in reliquis edd. et Codd.

13. *allegatur — commendatur.* Attende oppoſita. *Allegatur* enim id, quod ſua gratia reliqua poteſt tueri, *commendatur* quod ipſum auxilio eget. cf. 5, 8, 46.

verecundius — ſua, cum litigator pro ſe ipſe dicit.

15. *illud cauſae.* Cf. not. crit.

16 ciliabimus nobis, non tantum laudando eum, (quod et fieri cum modo debet, et est tamen parti utrique commune) sed si laudem ejus ad utilitatem nostrae caussae conjunxerimus, ut allegemus *pro honestis* dignitatem illi suam, *pro humilibus* justitiam, *pro infelicibus* misericordiam, *pro laesis* severitatem, et
17 similiter cetera. Mores quoque, si fieri potest, judicis velim nosse. Nam prout *asperi*, *lenes*, *jucundi*, *graves*, *duri*, *remissi* erunt, aut assumere in caussam naturas eorum, qua competent, aut mitigare, qua repugna-
18 bunt, oportebit. Accidit autem interim hoc quoque, ut aut nobis *inimicus*, aut adversario sit *amicus*, qui judicat: quae res utrique 302 parti tractanda est, ac nescio an ei magis, in quam videtur propensior. Est enim non-

Goth. Britannicis tribus et Voss. 2. si recte tacuerunt conferentes, habet aliquam difficultatem, cum non sit manifestum prorsus, quo referas neutrum singulare; in plurali *illa* intelligas *potentiam*, *humilitatem*, *turpitudinem* adversariorum. In Turic. a sec. manu est: *illa caussa*.

16. *ad utilitatem — conjunxerimus.* Voss. 1. 3. *a. u.* — *adjunxerimus.* Vossiana scriptura emendantem librarium sapit, neque rem conficit. Paulo insolentior, quam hic animadvertimus, structura iterum comparet 8, Prooem. 33 „laude *ad* „dignitatem *conjuncta.*“ *dign. illi suam.* Guelf. post *dign.* inserit *illaesam*, cum Camp. et marg. Bas. praepostera similium literarum repetitione.

18. *in quam.* Jens. Tarv. Loc. Ven. Rusc. *in quem*, quod et conjecit Francius. Sed Badius diserte monet, se reponere

16. *ad utilitatem — conjunxerimus.* vid. not. crit.

18. *an ei magis.* *Magis* h. l. valet cautius, circumspectius. Inest ipsi *tractandi* verbo curae et solicitudinis significatio, qualis solet esse medicorum aegra membra contrectantium. cf. 5, 12, 7. 5, 13, 24. 6, 1, 24.

nunquam pravis judicibus hic ambitus, adversus amicos, aut pro his, quibuscum simultates gerant, pronunciandi, faciendique injuste, ne fecisse videantur. Fuerunt etiam quidam rerum suarum judices. Nam 19 et in libris observationum, a Septimio editis

quam, quod deinceps est in omnibus meis. Nec Cod. video qui recedat. Equidem pariter ac Gesn. *quem* non graver.

pravis judicibus. Alteram vocem omittunt Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Voss. 1. 2. 3. Bern. edd. ante Basil. meae omnes, ad quarum rationem redeunt Gryph. Stoer. Chouet. Solus quidem Aldus praeter omissum *jud.* scribit etiam *pravus*. Ea quae est Codd. septem multarumque edd. constitutio loci possit placere, modo constet *pravum*, masculino genere sic fuisse dictum, ut *malum*, quod ego nolim sane affirmare. Aldina ratio maxime blanditur in quam et conjectura incidi, conjuncta praesertim cum *judicibus*. Haec tamen vox an ullo vetere Codice nitatur, quaeri debet; quanquam si Gibsoni silentio standum est, habemus tres Britannicos Codd. cum Andreana auctores hujus scripturae, sed hic in tribus saltem edd. connivebat. Neque is, qui Alm. excussit, rectum vidisse putandus est. Interim fortasse scripturam Aldinam ipsam rectissime tenebimus. *Pravi judices* ut bene dicantur, magnopere vereor. In Aldina constitutione possit durum videri quod *gerant* et *videantur* non habent proprie, quo referantur. Sed hoc facile subaudias ex superioribus „*qui judicat*," ut leni correctione effingas *gerat*, *videatur*; quod tamen ne ipsum quidem necessarium. Sed pro *gerant* Camp. et Obr. dant *gerunt*; neque hoc displicet, si pluralis in hoc verbo retinetur. cf. de omisso *judicibus* 3, 7, 24.

pravis judicibus. vid. not. crit.

19. *libris observ.* — *Septimio*. De hoc Septimio, ejusque opere, hic memorato, nihil praeterea prodi videtur a scriptoribus, nec refert singulos, qui hoc nomine fuerunt, percensere, cum nota in nullo eorum certa possit inveniri, quare ei tribuantur libri observationum. *Causa talis*, cui affuerit Cicero, non poterit esse ex iis, quas ipsi novimus, velut Ligarii, Dejotari, Marcelli (eas enim orationes memorat Turnebus h. l.), ubi causa fuerit Caesaris ipsius,

affuiſſe Ciceronem tali cauſae invenio: et ego pro Regina Berenice apud ipſam cauſam

19. *Berenice.* Haec eſt ſcriptura Codd. et vetuſtiſſimarum itemque recentiorum edd. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae usque ad Bad. ſec. dant *Beronice*, exc. Ald. pr. Hoc eitam Gryph. revocavit, et ſic multi multorum ſcriptorum Codd. praeferunt nomen, ſicuti receptum eſt etiam apud Plutarchum Quaeſt. Graec. p. 292 E. Hinc natum corrupte *Veronica.* Sed unice ſanam noſtram eſſe rationem apparet ex vocabulo graeco Φερένικος (apud Pindarum v. c.) quod, Macedonica dialecto prolatum, eſt noſtrum ípſum. *apud ipſam cauſam.* Sic Goth. Voſſ. 2. et edd. meae ante Stoer. omnes. Recentiores *ap. eam ipſam.* Habent eae auctores Codd. Guelf. et Turic. qui dant haec *ap. ipſam eam.* Alm. *ap. eam* ſolum habere narratur. Ceterorum nulla mentio. In meorum Codd. ſcriptura *eam* per errorem ſcriptum eſſe pro *cauſam* (*cām*), ipſa collocatione verborum apparet; neque opus eſt *eam* ſi *ipſam* poſitum fuit; quae geminatio ſapit recentioribus linguis aſſuetum apud quem orationes illae ſunt habitae; quoniam Qu. ex ſolo Septimii opere hoc totum reſcivit.

Regina Berenice. Haec eſt, quam Titus amatam a ſe, etiam nuptias pollicitus, ab urbe dimiſit invitus invitam (Sueton. Tit. c. 7); Agrippae majoris, regis Judaeae, filia, Herodis, patrui ſui, Chalcidis in Syria regis, vidua. Quae cum bis Romae ſit commorata, primum regnante Veſpaſiano, deinde redierit Titi jam imperatoris amorem reſuſcitatura, potuit variis modis in litem incidere, de qua tamen ab aliis nihil proditum invenio. Id maxime advertit legentem, quod regina ipſa ſuae cauſae diſceptatrix fuiſſe dicitur. Narrat Dio Caſſius, ſive Xiphilinus, vulgi rumoribus impetitos fuiſſe Titum et Berenicen, interaliosque Diogenem et Heram, Cynicum utrumque, in theatro probris eos oneraſſe, quorum alter flagris caeſus fuerit, alter etiam capite plexus (l. 66. p. Reim. 1089). An forte, hisce ut poenam ſtatueret Regina ab iis laeſa, Titus deperiens eam a patre impetravit? „Nam „Veſpaſiano quoque ſeni regi„na Berenice, florens aetate „formaque, magnificentia mu„nerum grata" erat. Taciti verbis utor Hiſtor. 2, 81. *Cauſam dicere* tamen vulgo in *defendendo* uſurpatur, ut rea fuerit regina. Racinii tragoedia nobilitatus eſt Berenices et Titi amor.

dixi. Similis hic quoque ſuperioribus ratio eſt. Adverſarius enim fiduciam partis ſuae jactat, patronus timet cognoſcentis verecundiam. Praeterea detrahenda vel confirmanda 20 opinio, ſi quam praecipue domo videbitur judex attuliſſe. Metus etiam nonnunquam 303 eſt amovendus, ut Cicero pro Milone, ne arma Pompeji contra ſe diſpoſita putarent, laboravit: nonnunquam adhibendus, ut idem in Verrem facit. Sed adhibendi modus alter 21 ille frequens eſt et favorabilis, *Ne male ſen-*

librarium. Gryph. *apud eam cauſam*, minus bene quam *ap. ipſam c. cauſam dicere* habes 5, 11, 39. 7, 4, 3. *cauſam* et *eam* millies confuſa vid. apud Drakenb. ad Liv. 38, 58, 11.

ſuper. rat. eſt. Adverſarius enim. Miro conſenſu verba haec *rat. eſt. Adv.* omittunt Tur. Guelf. Alm. Voſſ. 1. 3. Pro *rat. eſt* Camp. *ratione*, frequenti errore, pro *enim* Guelf. *cum*.

20. *putarent.* Camp. *pugnarent* per errorem. Pluralem in verbo habent Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Stoer. omnes. Unus Obr. *putarentur*, perperam. Recentiores a Stoerio inde *putaret*, exc. Capp. et Geſn. Male.

20. *praecipue*, prae altera: cum tamen integer debuiſſet et medius utriusque partis in judicium venire.

Metus. Recte hic ad 6, 1, 13 ablegat Almelovenius.

putarent, judices.

idem in Verrem. Actione prima in Verrem, quae tota eſt prooemii loco, ſicuti appellatur etiam ab Aſconio Pediano; praemiſſa teſtium interrogationi. Hanc rectiſſime deſignat Geſnerus, quanquam vel in primo ſecundae actionis libro ſimile fere eſt prooemii argumentum. *Aſper et rarus* metus adhibetur Capite hujus orationis 12. 13. 17. *favorabilis* ſaepe apud noſtrum aliosque ſub Caeſaribus dicitur idem fere qui *gratioſus* apud priores. Sed eam ſignificationem vocabuli uſurpavit jam Vellejus, primus ni fallor 2, 34. 40. Livianum locum 22, 26, 4 vix defendas. Metus ille *favorabilis* eſt Cic. pro Quintio c. 1. extremo.

tiat populus Romanus, Ne judicia transferantur; alter autem asper et rarus, quo minatur corruptis accusationem, et id quidem in consilio ampliore utcunque tutius; nam et mali inhibentur, et boni gaudent: apud singulos vero nunquam suaserim, nisi defecerint 22 omnia. Quod si necessitas exigit, non erit jam ex arte oratoria: non magis quam appellare, etiamsi id quoque saepe utile est; aut, antequam pronunciet, reum facere. nam et minari et deferre etiam non orator potest. 23 Si causa conciliandi nobis judicis materiam dabit, ex hac potissimum aliqua in usum principii, quae maxime favorabilia videbuntur, decerpi oportebit. quo in loco Virginius fallitur, qui Theodoro placere tradit, ut ex singulis quaestionibus singuli sensus 24 in prooemium conferantur. Nam ille non hoc dicit, sed ad potentissimas quaestiones judicem praeparandum. in quo vitii nihil erat, nisi in universum id praeciperet,

populus Romanus. Guelf. *praetor* cum margine aliquot edd. Frequentissima confusio, quae in hac ipsa re est apud Cic. Act. pr. in Verr. c. 5. extr. cf. Drakenb. ad Liv. 31, 10, 4. it. Ruhnk. ad Vell. 2, 61, 3.

21. *consilio.* Sic Turic. Alm. Bern. Camp. Basil. Reliqui omnes *concilio.* Sed quis de judicibus unquam usurpavit *concilium?* cf. 11, 3, 127. it. 12, 10, 52.

utcunque. Goth. et Camp. *utrumque*, male.

23. *Virginius.* Turic. *Verginius* ut et supra 3, 1, 21.

21. *consilio.* int. judicum. cf. not. ex. ad 3, 8, 2.

23. *Virginius.* vid. 3, 1, 21.

quod nec omnis actio patitur, nec omnis caufa defiderat. Nam protinus a petitore primo loco, dum ignota judici lis eft, quomodo ex quaeftionibus ducemus fententias? nimirum

24. *quod nec omn. act. pat. nec omn.* Tur. et Guelf. omittunt *nec — pat.* cum Alm. Male, et ex errore non nifi femel ponendi *nec omn.* Burm. etiam paulo fupra *nihil erat* omittere Alm. narrat; quod tamen in Turic. non defideratur. Camp. pro *omnis actio* dat *rationis.*

24. *nec — actio — nec — caufa.* Quare *actio* quaedam non patiatur hac ipfa § docet, quare *caufa* non defideret § 25. *non defiderat* h. l. cave interpreteris: *non neceffe habet, non indiget*, verum intellige: *reformidat*, *recufat*, ut Francogalli dicunt „elle ne f'en „foucie pas.“ Similis ad fententiam locus 4, 2, 61 „magni„ficentia neque in omnes cau„fas cadit — neque femper eft „utilis.“ cf. *defiderandi* verbum 4, 2, 86. 4, 3, 2. Hoc demum modo fi accipias, apta funt, quae fubjiciuntur, ubi, haec praeparandi ratio fi adhibeatur in duriore caufa, non fupervacua oftenditur, fed inutilis. Actio *non patitur*, quidquid pro ipfius conditione ne fieri quidem poteft; caufa *non defiderat*, quidquid nociturum eft. Exemplum nunc folum fuccurrit Columell. 12, 52, 13 „Minime defideratur vapor „ignis.“ i. noxius eft, quod oftendit Gefn. in Thef. qui et ad ipfum locum *non opus effe* pro *noxium effe* dici a Cicerone (ut pro Cluent. c. 50 extr.) et aliis docet. Quod ipfum quidem a Celeb. Schneidero eripitur nobis, eruente haec e fcriptura Cod. Sangerm: „ut — minime defide„retur.“ Licet tamen adhuc dubitare de veritate fcripturae. Minus fortaffe vicero, hanc fententiam ineffe verbis Ciceronianis de Orat. 2, 18 init. „neque — aetas *id* mea “ (Catuli fenis, praeceptis inftrui) „*defiderat.*“ Aptius tamen hoc interpretari videor: *refugit aetas mea*, quam *non requirit.* cf. § 39.

primo loco i. e. Si prius, quam adverfarius dicimus. Secundo enim loco (cf. §. 4) etiam *a petitore* (h. e. *pro actore; petitor* h. l. accufatorem quoque comprehendit vid. ad 3, 10, 4) fententias prooemii ducat aliquis ex quaeftionibus, quando ex oratione adverfarii judici jam nota lis eft cf. notam ad 4, 2, 28.

res erunt indicandae prius. Demus, aliquas (nam id exigit ratio nonnunquam), etiamne potentiſſimas omnes, id eſt totam cauſam? 25 ſic erit in prooemio peracta narratio. Quid vero? ſi (ut frequenter accidit) paulo eſt durior cauſa; non benevolentia judicis petenda ex aliis partibus erit, ſed non ante conciliato 304 ejus animo nuda quaeſtionum committetur aſperitas? Quae ſi recte ſemper initio dicendi tractarentur, nihil prooemio opus eſſet. 26 Aliqua ergo nonnunquam, quae erunt ad conciliandum nobis judicem potentiſſima, non inutiliter interim ex quaeſtionibus in exordio locabuntur. Quae ſint porro in

indicandae. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Bodl. Bal. Camp. et aliquot praeterea edd. *judicandae*, male. *exigit.* Turic. a pr. manu *exigat*, cum Alm. non male.

25. *eſt durior cauſa.* Turic. et Guelf. omittunt *durior* cum Voſſ. 1. 3. Fons quidem erroris non apparet.

non ante. Guelf. *non niſi ante*, quod inferi volebat Regius, cum Bad. ſec. (prior in marg.) Cerv. Baſil. Gryph. Stoer. Chouet. et aliquot Burmanno memoratis; peſſime. *Non* cave jungas verbo finito; pertinet ad participium, quod eſt caſu tertio poſitum.

26. *Quae ſint.* Turic. *Quod ſint* a ſec. manu *quot ſ.* cum Camp. Non male. Sed Alm. *quod.*

Demus aliquas. Cave accuſativum ex *demus* pendere credas. *Potentiſſimae* quaeſtiones ſunt in quibus maxime vertitur cauſa. cf. 3, 6, 21.

25. *paulo — durior cauſa.* Burmannus recte ad partes vocat Horat. Serm. 1, 10, 26 ubi *dura cauſa* itidem, quae difficile poſſit obtineri; cujusmodi fuiſſe cauſam illam Petilianam alio etiam loco oſtendit Horatius Serm. 1, 4, 94, ubi vide Scholia. Sic noſter 4, 5, 5 „*dura* propoſitio.“

non ante conciliato. Vide not. Crit. ſi tanti.

26. *interim.* Ne intellige Quintilianeo more uſurpatum adverbium. Is ſenſus eſt in „*nonnunquam.*“ cf. 3, 8, 6.

caufis favorabilia, enumerare non eft neceffe, quoniam et manifefta erunt, cognita cujusque controverfiae conditione, et omnia colligi in tanta litium varietate non poffunt. Ut autem haec *invenire* et *augere*, ita quod 27 laedit, aut omnino *repellere*, aut certe *minuere*, ex caufa eft. Miferatio quoque aliquando ex eadem venit, five quid paffi fumus grave, five pafluri. Neque enim fum in hac 28 opinione, qua quidam, ut eo diftare prooemium ab epilogo credam, quod in hoc praeterita, in illo futura dicantur: fed quod in

26. *favorabilia.* Guelf. *favorabiles* cum Voff. 1. 3. Sine fenfu, quoniam fequitur *manifefta omnia.*

quoniam. Guelf. *quae* cum Goth. Voff. 3. Bern. „Eleganter" ait Harles V. C. Sed tum opus eft ut in initio hujus fenfus legatur *Quot*, non *quae.* Turic. *quum.*

27. *quod laedit.* Turic. *q. legit* cum Alm. cf. ad § 7.

28. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec e.* cf. ad 3, 11, 20.

28. *in hoc — in illo.* Qui fint ii, quorum fententiam probare fe negat, nondum reperio. Neque enim de hac maxime prooemii et epilogi differentia, quidquam proditum eft ab Ariftotele, Cicerone, aliisve vel aequalibus vel recentioribus. Aliam tangit Hermogenes p. 31 (Sturm. in Partitt.) qui cum prooemia pariter atque epilogos ad movendos auditorum animos induci dixerit (πάθους — ἕνεκα — οἷον φόβου ἢ ὀργῆς, ἢ ἐλέου ἢ φθόνου ἢ τινος τοιούτου) discrimen ftatuit inter ea hoc intercedere τὰ μὲν προοίμια παρασκευάζειν πρὸς τὸ δέξασθαι ἢ ἀποθέσθαι τόδε τι πάθος· τοὺς δὲ ἐπιλόγους ἢ αὔξειν ἢ μειοῦν διὰ τῶν κεφαλαίων, τό (fic lego pro τῷ) τε ἤδη τέλεον ἐξαίρειν. In hac noftra auctorum hujus opinionis ignorantia, ipfa quoque qualis fuerit, poteft dubitari. Si vulgarem ufurpandi pronomina *hic* et *ille* regulam fequimur, voluerunt ii, quos improbat Qu., in epilogo *praeterita*, in prooemio *futura* dici; et ita accepit haec verba Pfeudo-Turnebus. Neque ta-

ingreſſu parcius et modeſtius praetentanda eſt judicis miſericordia; in epilogo vero liceat

praetentanda eſt. Turic. *pertemptanda eſt* cum Alm. et Camp. qui tamen *pertent.* Sed hic error eſt frequentior quam in quo haereas. Altera ineſt menda, qua nullus meorum liber caret, quod *eſt* legitur, pro quo ratio poſcit *ſit.* Quis enim ferat: „non ſum in hac opinione, ut eo diſtare prooemium cre„dam, quod — *dicantur*: ſed quod praetentanda *eſt* (?) — in „epilogo vero *liceat*?" Si forte, quod ipſum in oratione obliqua (*ut credam*) minus placet, poſt *ſed*, quoniam ſuam ipſius ſententiam promit, indicativo uſus eſt Qu., cur protinus in conjunctivum relabitur: *liceat.* Malim igitur refingere *ſit,* quam *licet.* Neque adeo inauditum eſt, confundi a librariis *eſt* et *ſit.* Cf. 3, 8, 22, ubi *ſit*, exquiſitior ſcriptura, ab uno Guelferbytano eſt mutatum pinguiori illo *eſt.* 4, 6, 52 *dic. ſit* Goth. *d. eſt* (tac. Geſn.) 4, 2, 27. *def. eſt.* Turic. *ſit.* 4, 2, 46 Guelf. *etiamſi ſit* rell. *e. eſt.* 6, 3, 37. *ſev. eſt*, editi *ſit.* 7, 1, 9 *dictum ſit.* Guelf. Goth. Camp. *d. eſt.* Reliqui veteres omittunt *ſit*, a Badio inde recepta obtinet, quae ſane placet, neque omni Cod. auctore caret. 7, 2, 18 *ſi — manifeſtum eſt.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ſi — ſit* (et ſic neceſſario ſcribi docet, quod in eadem oratione ſequitur, *neget*). Reliqui mei *eſt*, praeter Obr. omittentem *ſi* (minus bene) et dantem *ſit*, quaſi pendens ab *ut.* cf. Oudend. ad Suet. Cal. 50 not. 4 extr.

men ſponte quis talem comminiſcatur rationem. Si in prooemio movenda eſt miſeratio, convenit profecto, ut haec petatur ab earum injuriatum ſignificatione, quibus exagitatus in judicium venit litigator; quae vero manent eum, ſi cauſam non tenuerit, incommoda, ea, poſt expoſitam litem, judicibus longe clarius poſſunt ob oculos poni in epilogo et ſic Caſſiodorus apud Pith. p. 333. Neque obſtant ea, de quibus dixi pronomina; *in hoc* ad prooemium, etſi remotius, optime refertur, quoniam id ipſum eſt, quod proprie nunc tractatur, *in illo* ad epilogum, qui foris arceſſitur ad hanc diſputationem, illuſtrandi cauſa. cf. ad 3, 10, 1. et mox § 36 *hic — illic*, manifeſtum in primis exemplum. vid. 6, 1, 9. Occurrit igitur Qu. ei, quicunque, quod *paſſuri ſimus*, in prooemio dici vetet, ex pervulgato illo praecepto. Sic et mox (§ 29) „miſerabilem, ſi vincamur, exitum" qui eſt futurus, memorat. cf. 6, 1, 23.

praetentanda eſt. Vid. not. crit.

totos effundere affectus, et fictam orationem induere perſonis, et defunctos excitare, et pignora eorum producere: quae minus exordiis ſunt uſitata. Sed haec, quae ſupra dixi, 29 non movere tantum, verum ex diverſo amoliri quoque prooemio opus eſt. Ut autem noſtrum miſerabilem, ſi vincamur, exitum: ita adverſariorum ſuperbum, ſi vicerint, utile eſt credi. Sed ex iis quoque, quae non 30 ſunt perſonarum nec cauſarum, verum adjuncta perſonis et cauſis, duci prooemia 305 ſolent. Perſonis applicantur non *pignora* modo, de quibus ſupra dixi, ſed *propinquitates*, *amicitiae*; interim *regiones* etiam, *civitatesque*, et ſi quid aliud ejus, quem defendimus, caſu laedi poteſt. Ad cauſam 31

minus exord. Turic. (a pr. m.) *m. in ex.* cum Alm. Camp.

30. *caſu laedi poteſt.* Sic Guelf. niſi quod *ledi* dat. Accedit Bern. leviter discrepans *caſu leni poteſt.* Longius abſunt

pignora eorum. Defunctorum igitur; ſed quidni ipſorum potius, quorum res agitur? Malim igitur, quanquam invitis libris omnibus, reponi *reorum* pro *eorum.* Confuſio ea non infrequens eſt apud librarios cf. Drakenb. ad Liv. 26, 3, 10. Sed ecce ipſum hoc, quod conjeci, dantem e Qu. Caſſiodorum in rhetoribus Pithoeanis p. 333.

29. *quae ſupra dixi.* Suſpicor reſpici ad § 27 ubi *favorabilia* tanguntur; nam proxima ad epilogum pertinent, non ad prooemium. Obverſatur tamen maxime miſeratio. *Movere* (pro quo eſt *commovere* 6, 4, 6 in loco gemino) cum ſit in plurimis libris, nihil aliud niſi gloſſa eſt quod, hujus verbi loco, praeferunt quaedam editiones *tentare*, ex Regii nota arreptum.

30. *de quibus ſupra.* Haec, quoniam ipſum vocabulum ponit, *pignora*, ad § 28 referri credo, non ad § 13, quae eſt Geſneri ratio.

caſu laedi poteſt. Caſum h.

extra pertinet *Tempus*, unde principium pro Coelio; *Locus*, unde pro Dejotaro; *Habitus*, unde pro Milone; *Opinio*, unde in Verrem: deinceps, ne omnia enumerentur, *Fama judiciorum*, *Expectatio vulgi*. nihil enim horum in cauſa eſt, ad cauſam tamen per-

Turic. *cauſale dici p.* cum Bodl. (Sed Alm. *cauſa indici p.* dare narratur) et Voſſ. 1. qui haec praefert *Tale dici p.* Prorſus conſpirare cum noſtro videtur Voſſ. 3 qui ſiletur. Nec aliter Ald. Baſ. Stoer. Chouet. Leid. Contra Goth. et Voſſ. 2 *cauſa dici p.* et haec plurimarum cdd. eſt ſcriptura, ut ex meis Camp. Loc. Ven. Ruſc. Bad. Cerv. Gryph. Gibſ. Obr. Burm. Capp. Geſn. quo accedit Andr. cum aliquot ab aliis citatis. Conſentiunt Jenſ. et Tarv. niſi quod pro *dici* habent *duci*, quod in ſuis exemplis inventum correxit Regius. Plurimarum, et ante nos receptam, ſcripturam defendere poſſunt videri Codd. Vall. Ioann. Bal. Arg. Sed ſenſus magnopere friget, nec quisquam ſyllabae *le* rationem reddidit, quae in tot bonos libros forte irrepere profecto non potuit, cum viciſſim *ci*, poſtquam *di* ſeorſim poſitum conſpicebatur, a librariis ultro adjiceretur. *Cauſale* autem, quod male jungebant pro *caſu lae*, placere debebat ejusmodi ingeniis, univerſae ſententiae plerumque ſecuris.

31. *enumerentur.* Turic. *enumerem* cum Alm. Camp. reliquisque ante Ald. Sed redeunt ad ſing. pr. perſ. Bad. (qui tamen Vall. *enumerentur* dare narrat) Cerv. Obr. Et ſane placet magis.

l. accipe calamitatem, ut non raro dicitur a ſcriptoribus v. c. 6. Prooem. 4. 6, 1, 19. Tac. Ann. 2, 26. Cic. ad Div. 4, 13 ubi vide Manut. ad Qu. Fr. 1, 4. Pro Coelio extr.

31. *extra pertinet.* Variata eſt locutio pro eo, quod modo dicebatur *applicari*, quo cum confer Senec. Quaeſt. Nat. 5, 16. „ceteri (venti) — his *applicantur*."

Coelio — Verrem. Pro Coel. c. 1. „miretur — quod *diebus* „feſtis" cet. Pro Dejot. c. 2. „Moveor etiam *loci* ipſius in„ſolentia." Pro Mil. c. 1. „haec novi judicii nova *for*„*ma*." In Verr. Act. pr. c. 1. „Inveteravit enim jam *opi*„*nio*."

tinet. Adjicit Theophraſtus ab oratione 32 principium, quale videtur eſſe Demoſthenis pro Cteſiphonte, ut ſibi dicere ſuo potius arbitrio liceat rogantis, quam eo modo, quem accuſator actione praeſcripſerit. Fidu- 33 cia ipſa ſolet opinione arrogantiae laborare: faciunt favorem et illa paene communia, non tamen omittenda, vel ideo, ne occupentur, *optare*, *abominari*, *rogare*, *ſolicitum agere*: quia plerumque attentum quoque judicem facit, ſi res agi videtur nova, magna, atrox, pertinens ad exemplum: praecipue tamen, ſi judex aut ſua vice, aut reipublicae commovetur, cujus animus ſpe, metu, admo-

32. *Adjicit.* Goth. *abducit* cum Voſſ. 2 ſolo; perperam. cf. praef. noſtr. p. 42. *oratione.* Sic Tur. Guelf. cum Codd. quotquot collati ſunt omnibus (niſi quod ſiletur Bern. quem tamen trahit Guelf.) et Camp. meisque ante Aldum omnibus, quo accedunt Bad. Cerv. Primus Aldus dat *actione*, effictum ſane ex eo, quod mox hoc ipſum vocabulum ſubjicitur. Ego tot auctoribus contra ire non ſuſtinui, neque video in recepta quidquam magnopere reprehendendum. Goth. 5, 7, 6 pro *actio* dat *oratio*. *praeſcripſerit.* Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 1. 2. et edd. meae (exc. Camp.) ante Bad. omnes, quo accedunt Ald. ſec. Gryph. Stoer. Chouet. Reliquae *praeſcripſerat*, quod quare de induſtria pro noſtro reponi voluerit Regius, non aſſequor. Tur. et Voſſ. 3 *praeſcripſeris* mira erroris communione.

32. *Theophraſtus ab oratione.* cf. de Theophr. 3, 1, 15. *Principium ab oratione* videtur fieri tum, cum de ordine orationis ſuae aliqua praefatur, qui cauſam dicit. vid. not. Crit.

quale — Demoſthenis. cf. 3, 6, 3. Contendit a judicibus orator μὴ τὸν ἀντίδικον σύμβουλον ποιήσασθαι περὶ τοῦ πῶς ἀκούειν ὑμᾶς ἐμοῦ δεῖ.

33. *paene communia.* cf. 3, 3, 5.

nitione, precibus, vanitate denique, ſi id
34 profuturum credemus, agitandus eſt. Sunt
et illa excitandis ad audiendum non inutilia,
ſi nos neque diu moraturos, neque extra cau-
ſam dicturos exiſtiment. Docilem ſine dubio
et haec ipſa praeſtat attentio: ſed et illud, ſi 306
breviter et dilucide ſummam rei, de qua
cognoſcere debeat, indicaverimus: quod Ho-
merus atque Virgilius operum ſuorum prin-
35 cipiis faciunt. Nam iſtius rei modus eſt, ut
propoſitioni ſimilior ſit, quam expoſitioni:
nec quomodo quidque ſit actum, ſed de qui-
bus dicturus ſit orator, oſtendat. Nec video,

33. *vanitate.* Sic mei libri omnes. Ioann. Voſſ. 1. 3. *novitate.* Sed ſaepe permutantur haec a librariis vid. Drakenb. ad Liv. 5, 1, 7. Et poterat tali confuſione, frequentiſſima, ſe defendere Almelov. conjectura *varietate*, niſi ſenſu excluderetur. *agitandus.* Guelf. *adhortandus*, ſolus, puto.

34. *indicaverimus.* Turic. *indicarimus* (a pr. manu) cum Alm. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. quo acc. Ald. ſec. Rectius puto. Guelf. et Voſſ. 3 *indicamus.*

vanitate h. e. mendacio, ut recte interpretatur Capper. cum Badius, Rollinus, Gedoynus, patrii ſermonis intempeſtive memores, ambitionem judicis accipiant, quibus miror Geſnerum ipſum accedere. Si quis 11, 2, 23 *vanitatem* ita uſurpatam crediderit, is illo quoque loco noſtram ſignificationem teneri poſſe admonitus facile ſentiet. Hanc Nonius Marcellus (c. 4 voce *Vanum*) aſtruit locis e Cicerone productis, de Offic. 1, 42, 4 Tuſcul. 3, 1. cf. *vana* 7, 1 11. 2, 34. 9, 2, 33. Poteſt autem haec *vanitas* non una ratione ſe oſtendere, velut oſtentando vid. Cic. Lael. c. 15. cf. et Vellej. 2, 60, 8. Quomodo oratorem ſuum in hac *vanitate* virum bonum poſſit tueri Qu., ipſe viderit.

35. *Nam — modus.* Conjunctionem refer ad „brevi„ter“ et *modum* intellige menſuram. De *propoſitione* vide 3, 9, 5.

quod hujus rei poſſit apud oratores reperiri melius exemplum, quam Ciceronis pro A. Cluentio. *Animadverti, judices, omnem ac-* 36 *cuſatoris orationem in duas diviſam eſſe partes: quarum altera mihi niti et magnopere confidere videbatur invidia jam inveterata judicii Juniani; altera tantummodo conſuetudinis cauſa timide et diffidenter attingere rationem veneficii criminum, qua de re lege eſt haec quaeſtio conſtituta.* Id tamen totum reſpondenti facilius eſt, quam proponenti: quia hic admonendus judex, illic docendus eſt. Nec me, quanquam magni auctores, in 37 hoc duxerint, ut non ſemper facere attentum ac docilem judicem velim: non quia neſciam,

35. *pro A. Clu.* Omittunt *A* Guelf. Goth. et edd. meae ante Ald. omnes, quo acc. Bad. Cerv. Gryph.

36. *proponenti.* Turic. et Guelf. *ponenti* cum Alm. Camp. Nihil praeſidii eſt in hac ſcriptura, ſi quis haereat in *proponendo* quod proprie hujus loci non videtur. Nam et *ponere* dicitur pro *exponendo, narrando* velut 4, 2, 86 quod ipſum hinc eſt alienum.

36. *proponenti*, i. e. prius agenti. Hoc enim ſolet reſpondendo opponi velut 4, 2, 28. 5, 13, 2. Alioqui proponere eſt illius qui indicit quae jamjam ſit probaturus (vide modo *propoſitionem*). Sed hoc ipſum illius maxime eſt, qui prior dicit. Alter prioris argumenta convellit potius, quam ſua proponit.

37. *quanquam magni.* Deſcribitur Ariſtoteles, cujus auctoritate videntur multi Quintiliani aequales male uſi. Recurrit enim haec ſocordiae, pro prudentia venditae, objurgatio in narrationis praeceptis 4, 2, 64 ſqq. cf. et 5, 13, 9. Locus Ariſtotelis eſt Rhet. 3. 14, 7. (p. 373) οὐ γὰρ ἀεὶ συμφέρει ποιεῖν προσεκτικόν. Adverſus quem locum, ut ait ibi Victorius (p. 702) „Quintilianus *accu-* „*rate* diſputavit." De *id quod* cf. 5, 6, 1.

id quod ab illis dicitur, eſſe pro mala cauſa, qualis ea ſit non intelligi: verum quia iſtud non negligentia judicis contingit, ſed errore. 38 Dixit enim adverſarius, et fortaſſe perſuaſit: nobis opus eſt ejus diverſa opinione: quae mutari non poteſt, niſi illum fecerimus ad ea, quae dicemus, docilem et attentum. Quid ergo? Imminuenda quaedam et elevanda, et quaſi contemnenda eſſe conſentio, ad remittendam intentionem judicis, quam adverſario praeſtat: ut fecit pro Ligario 307 39 Cicero. Quid enim agebat aliud ironia illa, quam ut Caeſar minus ſe in rem, tanquam

38. *doc. et attentum.* Turic. et Guelf. *d. e. intentum* cum Alm. Bern. Camp. *Quid ergo? Imm.* Turic. et Guelf. *Q. e. eſt imm.* cum Alm. et Ald. Recte amandat Burm. ad 2, 3, 7 ubi deſignavit 2, 10, 5 aliaque aliorum loca, in quibus ſimilis, rogandi forma, nec tamen negavit alicubi addi *eſt.* Mihi absque *eſt* ratio magis probatur. *elevanda.* Turic. et Guelf. *levianda* cum Alm. Edd. meae ante Bad. ſec. omnes *levanda*, quo redit Baſil. cum Cod. Ioann. Voſſ. Bern. et Goth. (tac. Geſn.) *lenienda* Voſſ. 1 quod eſt et in aliquot edd. margine. Neque tamen dubito quin verum ſit noſtrum.

39. *minus ſe in rem.* Turic. et Guelf. omittunt *ſe* cum Alm. Camp. Obr. cf. not. crit. ad 3, 6, 11.

38. *ejus — opinione.* Intellige „judicis" ἀπὸ κοινοῦ, quanquam intervenit „adver- „ſarius.

39. *ironia illa.* cf. § 70. Dubitatum fuit, verene ineſſet ironia initio Ligarianae, qua de re vide Voſſ. Inſtitutt. Rhet. P. 2. p. 154 qui teſtem citat Aquilam Romanum, agnoſcentem hanc figuram p. Ruhnk. 149. Nec quisquam, qui diligenter legat, ignoret illam accuſatoris irriſionem, qui cum notiſſima quaeque et protrita objecerit reo, tamen velit capitale quid et ſingulare protuliſſe videri. Erat illud artificium Ciceronis, quo verum crimen diffingeret inverteretque, quod non in ſolo Pompejanarum partium ſtudio arguiſſet Tubero.

non novam, intenderet? Quid pro Coelio, quam ut res expectatione minor videretur? Verum ex iis, quae propoſui, aliud in alio genere cauſae deſiderari palam eſt. Genera 40 porro cauſarum plurimi quinque fecerunt, *honeſtum*, *humile*, *dubium* vel *anceps*, *admirabile*, *obſcurum*: id eſt, ἔνδοξον, ἄδοξον, ἀμ-

propoſui. Turic. et Guelf. *propoſuimus* cum Alm. Voſſ. 1. Camp. 40. ἔνδ. — δυσπαραν. Guelf. ἔνδ. ἄδ. ἄπορον ἀμφ. π. δ. Qui ita ſcripſit librarius videtur Latino *dubium* graecam vocem reddere voluiſſe cum *anceps* eſſet ἀμφίδ. cf. 3, 6, 35 ubi perperam ἄπορον pro *dubium*. Goth. non ἔνδοξ. omittit (ut ait Geſn.) ſed ἄδοξ. cujus loco ponit παραδ. quod mox omittit.

pro Coelio. cf. § 31. Cum nulla in Coelianae prooemio ſit ironia, placet ſupra „*ironia* „*illa*" accipere ſexto caſu, ut hic quoque *agebat* ſubaudiamus, cujus ſubjectum ſit ipſe Cicero.

quae propoſui. Quibus tanquam prooemii argumentis uti praecepi. Deſiderari pro „conducere, prodeſſe" dicitur. cf. § 24.

40. *Genera cauſarum.* Spectant haec ad *judiciale genus*, cujus haec ipſa quinque genera ſunt ſpecies, quas et Cicero agnoſcit de Inv. 1, 15. Fortunatianus p. Pith. 60. Sulpic. Victor p. ib. 243. quorum poſtremi iisdem graecis quoque utuntur appellationibus. Hermogenes ἄδοξον habet (p. 7. ed. Sturm.) cujus quod affert exemplum noſtro ſane loco conveniat, niſi quod annumerat τοῖς ἀσυστάτοις i. e. iis quae ne admittuntur quidem in judicium. Reliqua apud hunc quidem non invenio. Capperonnerius, ad locum Fortunatiani ſupra poſitum, ablegat ad Graecos Rhetores Aldi, quorum ſecundo, quod deſignatur, volumine caremus in hac urbe; nec quidquam de horum doctrina reperio in Lexico Erneſtino. Solet lis moveri Quintiliano, quod cum 3, 3, 15 *genera cauſarum* dixiſſet alio intellectu, hic in diſſimili loco eodem uſus ſit vocabulo. Sed non ejus haec eſt culpa verum ipſius antea Ciceronis, quem operoſe defendit Marius Victorinus p. Pith. 122, unde ſua hauſerunt Regius et Pſeudo-Turnebus. Sed revincit eum apud Badium Valla. vid. 5 Pr, 5.

φίδοξον, παράδοξον, δυσπαρακολούθητον. Sunt, quibus recte videatur adjici *turpe*, quod alii 41 *humili*, alii *admirabili* ſubjiciunt. *Admirabile* autem vocant, quod eſt praeter opinionem hominum conſtitutum. In *ancipiti* maxime benevolum judicem, in *obſcuro* docilem, in *humili* attentum parare debemus. Nam *honeſtum* quidem ad conciliationem ſatis per ſe valet: in *admirabili* et *turpi*, remediis opus 42 eſt. Et eo quidam exordium in duas dividunt partes, *principium*, et *inſinuationem*, ut ſit in principiis recta benevolentiae et attentionis poſtulatio: quae quia eſſe in turpi cauſae genere non poſſit, inſinuatio ſurrepat animis maxime ubi frons cauſae non ſatis

41. *in admirabili.* Turic. omittit *in* cum Alm. Camp. Obr. Placet.

42. *quidam exord.* Turic. et Guelf. *quidem e.* cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Camp. et aliquot praeterea edd. In Guelf. hoc quoque animadvertendum, quod inter haec duo verba vacuae chartae ſpatium eſt relictum, ſufficiens verſibus, quales ſunt in iſto Codice, 24 et dimidio. *Exordium* orditur verſum integrum, et litera *E* minio eſt picta. Nihil tamen hinc excidiſſe exiſtimo. *in principiis.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *in principio.* Placet. *quae quia eſſe.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) omittunt *quia* cum Voſſ. 2. 3. Camp. Gryph. (1536). Sed Turic. et Alm. *quae eſt.* Error negligendi *quia* poſt *quae* proclivis erat. *frons.* Turic. et Guelf. *fors*

41. *praeter op. hom. conſtitutum.* *Conſtitutum* dixiſſe videtur, dum menti obverſatur *judicium*, quod *conſtitui* dicitur proprie (velut § 36 et 4, 2, 10. *quaeſtio conſt.* et 3, 10, 3 *judicia conſt.*). *Genus cauſae* enim proprie non *conſtituitur* quanquam Cic. in Verr. 5, 1. *cauſa conſtituitur.* cf. 7, 1, 14. item 5, 13, 34.

42. *principium et inſinuationem.* Cf. ad Her. 1, 4 — 8. Cic. de Inv. 1, 15. ad eum Marius Vict. p. Pith. 124. Cur. Fortunat. p. 60.

frons — facie. Non diffiteor moleſtam mihi videri

honeſta eſt, vel quia res ſit improba, vel quia hominibus parum probetur: aut ſi facie quoque ipſa premitur, vel invidioſa conſiſtentis ex diverſo patroni, aut

eum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Loc. Ald. Sed Goth. et Vall. (ref. Badio) receptam, et ſic Camp. quoque cum reliquis edd.

aut ſi facie. Turic. omittit *ſi* cum Camp. Placet.

invidioſa conſiſtentis. Ita Guelf. cum Bodl. Ioann. Voſſ. 2. 3. Bern. Goth. Alm. Turic. (niſi quod poſtremorum uterque dat etiam *conſiſtens*) et edd. meis ante Bad. ſec. omnibus, quo acc. Ald. ſec. Praeter recentiores edd. reſtant igitur vindices receptae ſcripturae quae ſic habet, *invidia c.*, Codd. Bal. Voſſ. 1. Hos vel mutilos h. l. vel male collatos facile ſuſpiceris. Sed ne ſtare quidem poteſt recepta. Quis enim ferat *vel* praemiſſum nunc ſubſtantivo *invidia*, nunc adjectivo *miſerabilis* (eo enim caſu ſcribitur hoc vocabulum in omnibus ante me libris)? Quod ſi *miſerabilis* pendet ab *invidia*, debebat *vel* poni poſt eam vocem. Deinde quid eſt *invidia patroni*? Dure profecto dicta pro ea *invidia*, quem vel actori vel litigatori conflet patronus; nam proprie accipies talem, qua laboret ipſe (ut 4, 2, 113 *invidia caedentis*). In noſtra conſtitutione (quae eſt tota codicum, una abraſa litera S in *miſerabili*, facile irrepente ob ſequens *ſenis*)

hanc *faciei* a *fronte* diſcernendae affectationem, cum in impropria qualis haec eſt, oratione fere ſoleat utraque ſignificare externam rei ſpeciem. Et *facies* ſuccedit *fronti* in eadem locutione apud ipſum noſtrum 9, 2, 25 (ſed ex Calvo) „Perfrica *frontem*“ tum 11, 3, 160 „Perfricare *faciem*.“ Etiam 11, 1, 61 ubi plane ſimilia his tractantur, *frontem* ponit noſter. Cogimur tamen in *facie* h. l. agnoſcere ſpeciem paulo interiorem quam eſt *frons*, quanquam nec ipſam veritatis indicem certam. Badius „*Frons*,“ ait, „cauſae „eſt, qua ipſa primum appa„ret, *facies* qua agnoſcitur.“ In Indicativo „hon. *eſt*“ non eſt haerendum, etſi convenientior videbatur conjunctivus. Illum, cum tamen ferri poſſet, praetulit ob nimiam conjunctivorum frequentiam. Alia eſt conditio § 28.

vel invidioſa — vel miſerabili. Patronum cave h. l. accipias cauſidicum. *Patroni* hujus *cliens* eſt vel actor, vel litigator cf. 11, 1, 66. „Eadem pro libertis adverſus „*patronos* obſervantia.“ ubi modo dixerat *patronum* (§ 65) pro *advocato*.

patris, vel miſerabili, ſenis, caeci, infan-
43 tis. Et quidem quibus adverſus haec modis ſit medendum, verboſius tradunt, materiasque ipſi ſibi fingunt, et ad morem actio- 308 num perſequuntur: ſed hae, cum oriantur

invidioſa adjectivum, ſexto caſu, junges ſubſtantivo *facie*, unde deinceps pendebunt genitivi, et quo itidem referetur *miſerabili*. Sic 2, 15, 6. *facies miſerabilis*. Jam ſi contortam judicas locutionem: *premitur cauſa facie invidioſa patroni ex diverſo conſiſtentis*, reminiſcere, quaeſo, quoties, contra recentiorum linguarum uſum, veteres *habere* uſurpent, ubi dicunt rem aliquam habere id, quod circa eam verſatur. (cf. v. c. 6, 2, 10, 7, Praef. 1.). Neque enim dure dicas „haec cauſa habet „patronum ex diverſo conſiſtentem," quorum loco hic paulo licentius eſt „hujus cauſae facies habet" cet. Quo in genere verbo *habere*, in nominum ſtructura, ſuccedit genitivus ejus rei, quae habetur. Cetera, quibus offendaris in hoc loco, nata ſunt ex ſtudio brevitatis, quae cum *faciem* ſemel poſuiſſet, mallet adjectivo ad nomen illud accommodando defungi apud intelligentes lectores, quam verboſius dicendo etiam tardis patere. Quod autem negavi *invidiam* dici id, quod invidiam *faciat*; hoc non eo pertinet, quaſi adjectivum non ſignificet eum, qui invidiam commoveat alii. Haec enim propria ejus eſt poteſtas (vid. Gronov. et Drakenb. ad Liv. 9, 29, 7. Uno defungar exemplo in primis manifeſto Ovid. Metam. 5, 513 (Ceres) Ante Jovem paſſis ſtetit *invidioſa* capillis. it. noſtri 11, 1, 63.

43. *Et quidem.* Goth. Voſſ. 2. *E. quidam* quod ſuaſit Regius. Meliores Codd. Alm. Turic. Guelf. noſtram habent. Quibus accedere videntur reliqui. Ex vett. edd. Camp. Tarv. Ruſc. Ald. *quidam*. Praeſtat *quidem*, ut difficilius et majori auctoritate firmatum. Similis uſus eſt Sueton. Jul. c. 62. item infr. 5, 10, 95. 9, 4, 79, ubi nulla varietas, niſi quod priore loco Voſſ. 3. *quod quidem*, perverſe. cf. 5 Pr. 1. 6, 1, 38. *ad morem.* Turic. *et amorem.* Camp. *et morem* ſine praepoſ. Priſtinum errorem *et ad mortem*, quem correxit Regius, ante Venet. omnes praeterea vett. meae.

perſequuntur. Codd. praeter Goth. nullos video qui non dent *proſequuntur*. Sed noſtram rationem et hic, cum edd.

43. *Et quidem.* vid. not. crit.

ex caufis, quarum fpecies confequi omnes non poffumus, nifi generaliter comprehendantur, in infinitum funt extrahendae. Quare 44 fingulis confilium ex propria ratione nafcetur. Illud in univerfum praeceptum fit, ut ab iis, quae laedunt, ad ea, quae profunt, refugiamus. Si caufa laborabimus, perfona fubveniat; fi perfona, caufa: fi nihil, quod nos adjuvet, erit, quaeramus, quid adverfarium laedat. nam ut optabile eft, plus favoris mereri: fic proximum, odii minus. In iis, quae 45 negari non poterunt, elaborandum, ut aut minora, quam dictum eft, aut alia mente facta, aut nihil ad praefentem quaeftionem pertinere, aut emendari poffe poenitentia, aut fatis jam punita, videantur. Ideoque agere advocato, quam litigatori, facilius: quia et laudat fine arrogantiae crimine, et aliquando utiliter etiam reprehendere poteft.

Camp. Jenf. (non enim illa *conf.*) Tarv. Ven. Rufc. aliisque recentioribus, et res ipfa commendat. Gefn. *prof.* cf. 1 Prooem. 25. item 6, 1, 5.

44. *Illud — praeceptum fit.* Turic. *Aliud — praeceperimus* cum Alm. Camp. Sed Guelf. Ald. Baf. *illud — praeceperim.* Voff. 1. 3. Bern. *i. — praeceperunt.* Nifi Codd. funt vindices receptae, malim Aldinam rationem, ex qua per errorem repetendi *ut* natum *praeceperimus.* Magis enim Quintiliani ipfius proprium eft praeceptum quam vulgo datum ab omnibus ut mox § 57. *refugiamus.* Camp. *conf.* male.

quid adverf. Turic. a prima manu *qui a.* Malim *quod* ex quo corrupta Turic. fcriptura (cf. 3, 7, 5.) et quod habet in marg. Vidov. et Bad. cf. 4, 2, 91.

44. *praeceptum fit.* vid. not. Crit.

quid adverfarium laedat. cf. not. Crit.

proximum. cf. 1, 1, 8.

46 Nam ſe quoque moveri interim finget, ut pro Rabirio Poſtumo Cicero, dum aditum ſibi ad aures faciat, et auctoritatem induat vera ſentientis, quo magis credatur vel defendenti eadem, vel neganti. Ideoque hoc primum intuemur, litigatoris an advocati perſona ſit utendum, quoties utrumque fieri poteſt. nam in ſchola liberum eſt: in foro rarum, ut ſit idoneus ſuae rei quisque defen-

46. *dum — induat.* Goth. *d. a. ſ. facit — induit.* (De *facit* tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. a Jenſ. inde ad Gryph. qui primus conjunctivos dat. Camp. tamen cum Turic. et Guelf. et ipſe hos praefert. Hi manum mihi injecerunt, quo minus reponerem indicativos, quos praeſtare arbitror, quia *dum* h. l. neque *dummodo* ſignificat, neque *donec.* Vide Gronov. et Drakenb. ad Liv. 1, 40, 7 it. Gronov. ad 35, 8, 1.

aditum. Turic. *aditus.* cum Alm. Guelf. Bern. Voſſ. 3. Camp. Fortaſſe melius. Confer Gallorum vocem „les entrees" et Aeneïd. 4, 423 Tibull. 2, 4, 19. *intuemur.* Sic Codd., ut quidem videntur, omnes; etiam Camp. Mox vett. edd. usque ad Stoerium *intueamur,* quod ſane aptius et repetiit Capp. Suſpicor Qu. ſcripſiſſe *intuebimur.* *nam in ſchola.* Sic Turic. cum Alm et Camp. it. Gryph. (1544) Obr. Inſerit Guelf. *id* cum reliquis fortaſſe plerisque. Goth. et vett. edd. usque ad Baſil. *illud.* Veterum morem magis ſapit omiſſio pronominis.

ſuae rei. Hoc ordine Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Stoer. omnibus. Deinceps *r. ſ.* Hoc inconſulto haud dubie, quod Guelf. *ſui rei.*

46. *moveri.* ſcil. iis, quae objiciantur ſuo clienti.

Pro Rab. Poſt. Rectiſſime Geſnerus deſignat hujus orationis locum prae aliis c. 1. mox ab initio.

dum — induat. cf. not. Crit.

intuemur. cf. not. Crit.

quisque. Non erat quod in hac voce haereret Geſn. qui malit *quisquam* quia *rarum* hoc dicatur. *Quisque* hic eſt quem Graece dicas τὸν ἀεὶ δικαζόμενον. cf. 2, 15, 6. 3, 8. 42 (in loco Cic.) 5, 12, 13. 14. bis 5, 13, 57. 58. ubi ſaepe cum *ſui* pronomine conjunctum videbis, ut hoc ipſo loco. cf. not. crit. ad § 53.

309 ſor. Declamaturus autem maxime poſitas in 47 affectibus cauſas propriis perſonis debet induere. Hi ſunt enim, qui mandari non poſſunt: nec eadem vi perfertur alieni animi, qua ſui, motus. His etiam de cauſis inſinua- 48 tione videtur opus eſſe, ſi adverſarii actio judicum animos occupavit, ſi dicendum apud fatigatos eſt: quorum alterum promittendo noſtras probationes, et adverſas eludendo, vitabimus; alterum et ſpe brevitatis, et iis, quibus attentum fieri judicem docuimus. Et urbanitas opportuna reficit animos, 49 et undecunque petita judicis voluptas levat taedium. Non inutilis etiam eſt ratio occu-

47. *perfertur.* Sic. Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Camp. niſi quod hic *fertur.* Reliqui *perferuntur.* Minus placet pluralis in *motus*, qui jam fuerat in *affectibus*, ut hic varietas aliqua magis deceret.

48 *occupavit*, *ſi.* Ita Tur. Guelf. Camp. Mox ad Obr. usque *occupaverit vel ſi*, quod repetierunt recentiores. Goth. (tac. Geſn.) non *vel* ſolum ſed et *occ.* omittit. Conjunctivus in *occ.* ferri nequit. Nec vere videtur dici Alm. dare *occuparit*, et *vel* ipſum, etſi hoc, omiſſum ab Alm., ſervavit Obr., ſapit correctorem. *eludendo.* Sic Tur. Guelf. Camp. Edd. reliquae vett. praeter Ald. *eluendo* ut et Goth. et Voſſ. 2. (Quibus addunt Alm. in quo falli eos puto). Gryph. *elevando*, a correctore. Noſtram veram eſſe docet, praeter multa Qu. loca, 5, 13, 27. ubi gemina fere noſtris. Quanquam et iſto loco idem Gothani error, ceteris non aſtipulantibus.

49. *judicis voluptas.* Guelf. *judici v.* Non male, ut pendeat dativus a *petita.*

48. *His etiam de cauſis.* Pronomen cave referas ad praecedentia. *Hae cauſae* ſunt, *ſi adverſ.* cet.

iis — docuimus. §. 33. 34. Valde geminum noſtro habes locum Ciceronis de Inv. 1, 17. indicante Turnebo.

pandi, quae videntur obſtare: ut Cicero dicit, *Scire ſe mirari quosdam, quod is, qui per tot annos defenderit multos, laeſerit neminem, ad accuſandum Verrem deſcenderit:* deinde oſtendit, hanc ipſam ſociorum defen-50 ſionem; quod ſchema πρόληψις dicitur. Id cum ſit utile aliquando, nunc a declamatoribus quibusdam paene ſemper aſſumitur, qui fas non putant, niſi a contrario, incipere. Negant Apollodorum ſecuti, tres eſſe (de quibus diximus) praeparandi judicis partes: ſed multas ſpecies enumerant, ut *ex moribus judicis*, *ex opinionibus ad cauſam extra pertinentibus*, *ex opinione de ipſa cauſa*, quae ſunt prope infinitae: tum iis, ex quibus omnes controverſiae conſtant, *perſonis*, *factis*, *dictis*, *cauſis*, *temporibus*, *locis*, *occaſioni-*51 *bus*, *ceteris*. Quas veras eſſe fateor, ſed in

πρόληψις. Codd. mei et vett. edd. omnes latt. litt. dant. vocem. Nec male fortaſſe cf. 3, 6, 97. nec obſtat quod 9, 2, 16 et 9, 3, 99 Graece fere ſcribitur.

50. *tres.* Goth. et Camp. *tris* quod erat in eo quoque Codice, unde deſcriptus eſt Turic. Hic enim pro *ſecuti tres* dat *ſecuturis*, mutatum a ſec. manu in *ſecuturum.* cf. 1, 7, 17.

cauſam extra. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) inſerunt *et:* male profecto.

49. *Cicero.* In divinatione in Q. Caecilium, ſtatim ab initio.

defenſionem. Geſn. vult poſt hanc vocem *eſſe* aut poni aut certe intelligi. Nullus liber habet infinitivum, qui, etſi facillime poterat inſeri, nequaquam eſt neceſſarius.

50. *tres.* §. 5.

opinionibus — extra pertinentibus. cf. § 31. monente Capp.

quae — infinitae. Pronomen cave cum Capp. referas ad *opiniones*, intelliguntur enim *ſpecies.*

perſonis — ceteris. cf. 3, 6, 25. it. 4, 2, 55.

haec tria genera recidere. Nam ſi *judicem benevolum*, *attentum*, *docilem* habeo, quid amplius debeam optare, non reperio: cum metus ipſe, qui maxime videtur eſſe extra haec, et attentum judicem faciat, et ab adverſo favore deterreat. Verum quoniam non 52 eſt ſatis demonſtrare diſcentibus, quae ſint in ratione prooemii, ſed dicendum etiam, 310 quomodo perfici facillime poſſint: hoc adjicio, ut dicturus intueatur, *Quid*, *apud quem*, *pro quo*, *contra quem*, *quo tempore*, *quo loco*, *quo rerum ſtatu*, *qua vulgi ſama* dicendum ſit? *Quid judicem ſentire credibile* ſit, antequam incipiamus? tum, *Quid aut deſideremus*, *aut deprecemur?* Ipſa illum natura eo ducet, ut ſciat, quid primum dicendum ſit. At nunc omne, quod coeperit, 53

51. *haec tria gen.* Turic. omittit *tria* cum Alm. et Camp. *reperio.* Turic. *reperiam* cum Alm. et Camp.

52. *perfici.* Turic. *perſpici* cum Alm. Voſſ. 3. Bern. At Camp. *percipi.* *incipiamus.* Turic. *incipimus* cum Alm. Guelf. Voſſ. 2. (An 1. vel 3?) Camp. Obr. Fortaſſe melius ad vitandum concurſum conjunctivorum. cf. 3, 6, 1. it. 5, 8, 4. *Quid aut deſideremus.* Turic. omittit *aut* cum Alm.

53. *quod coeperit.* Guelf. *coeperunt* cum Bern. Voſſ. 3. et Camp. Reliqui fere *coeperint*, ut et Geſn. Sed Goth. (tac. Geſn.) et Voſſ 2. noſtram dant. Hanc ego rationem praeſtare arbitror, cum *coepiſſe* tranſitive cum accuſativo ſtrui vix credam, citra antiquiorem latinitatem.

51. *metus ipſe.* §. 20. ſeqq.

52. *deprecemur.* cf. 3, 6, 13.

quid primum. h. e. prooemii loco.

53. *At nunc — exordium.* Eſt affectatio aliqua in variando *prooemium*, *exordium*; quae ſi quid habet in receſſu, equidem non aſſequor, ut de ipſa ſcripturae veritate dubitare ſubeat. cf. not. cr.

prooemium putant, et, ut quidque ſuccurrit, utique ſi aliqua ſententia blandiatur, exordium. Multa autem ſine dubio ex aliis partibus ſunt, aut aliis partibus cauſae communia: nihil tamen in quaque melius dicitur, quam quod aeque bene dici alibi non 54 poſſit. Multum gratiae exordio eſt, quod ab actione diverſae partis materiam trahit; hoc ipſo, quod non compoſitum domi, ſed ibi atque e re natum, et facilitate famam ingenii auget, et facie ſimplicis ſumtique e proximo ſermonis fidem quoque acquirit: adeo ut, etiamſi reliqua ſcripta atque elaborata ſint, tamen plerumque videatur tota extemporalis oratio, cujus initium nihil praeparatum 55 habuiſſe manifeſtum eſt. Frequentiſſime vero prooemium decebit et ſententiarum, et compoſitionis, et vocis, et vultus modeſtia:

prooemium. Cum mox recurrat *exordium*, quaſi diverſum ab hoc *prooemio*, malim hic pro ea voce legi *primum*, hac ſententia: „omne quod coeperit primum putant" h. e. quidquid aliquis primum dicat, id natura quoque primum eſſe, Cf. 3, 11, 28 ubi contraria eſt confuſio.

ſuccurrit. Ita Turic. Guelf. Bern. Camp. Reliqui *ſuccurrerit*, parum idoneo cunjunctivo.

blandiatur. Sic omnes mei, praeter Geſn. (imitantibus Bipp.) in quo videtur operarum vitium *blanditur.*

in quaque. Goth. (tac. Geſn.) *in quoque.* cum Voſſ. 2. et Jenſ. Ex hac ſcriptura Regius effecit *quoquam*, quem ſecuti ſunt Loc. et reliquae ante Leid. excepto Aldo. hic enim cum Camp. Tarv. et recc. noſtram dat, quam Codd. ipſi tuentur, veriſſimam. Intelligitur *parte*, et ratio eſt qualis in *quisque* § 46.

54. *actione.* Agendi formula. Cf. 3, 6, 69 ibique notam. it. hoc cap. § 32.

55. *compoſitionis.* ſcil. numerorum cf. not. ad Pro. 8.

adeo ut in genere caufae etiam indubitabili, fiducia fe ipfa nimium exerere non debeat. Odit enim judex fere litigantis fecuritatem: 5[11] cumque jus fuum intelligat, tacitus reverentiam poftulat. Nec minus diligenter, ne 56 fufpecti fimus illa parte, vitandum: propter quod minime oftentari debet in principiis cura, quia videtur ars omnis dicentis contra judicem adhiberi. Sed ipfum iftud evitare, fummae artis eft. Nam id fine dubio ab 57 omnibus, et quidem optime, praeceptum eft: verum aliquatenus temporum conditione mutatur: quia jam quibusdam judiciis, ma-

55. *exerere.* Turic. *exercere* cum meis aliisque, puto, item omnibus et Camp. et vett. ante Venet. Correxit Regius frequentiffimum errorem. Ald. et Baf. retinuerunt.

56. *illa parte.* Tur. *ulla p.* cum Alm. Guelf. Camp. Tarv. et recentioribus fere ante Burm. Inferunt praep. *in u. p.* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Loc. Rufc. Bad. Regii conjecturam *illa* cum praepofitione dat Veneta (cf. not. ad 2, 21, 16), fine ea Baf., neceffario, quidquid obloquitur Badius. *ulla p.* fphalma Bip.

ars omnis. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *a. omnino* cum Voff. 2. et edd. ante Baf. exceptis Camp. Ald.

57. *evitare.* Turic. et Camp. *curare.* Soli.

jam quibusdam jud. Sic Turic. cum Camp. Retinent *jam* Guelf. Goth. Bodl. (vel ut alibi prodit Gibf., Bal.) edd. Andr. et omnes meae ante Stoerium. Recte ex fuga retraxit Gibf. quem Obr. et Roll. funt fecuti. Nec quidquam facilius excidebat quam *jam* poft *quia.* Non memoratur Alm. qui tamen profecto cum Turic. facit. Inter *quib.* et *jud.* plerique inferunt *in,* praeter Tur. Alm. Camp. quos fequor.

jus fuum. Locum Ciceronis apte comparat Pithoeus. Pro Quinct. c. 9. „nifi tu „(Aquilli) quod effet *tuum* „*jus* — docuiffes."

56. *illa parte.* i. e. in prooemio.

ximeque capitalibus, aut apud centumviros, ipſi judices exigunt ſolicitas et accuratas actiones, contemnique ſe, niſi in dicendo etiam diligentia appareat, credunt: nec do-
58 ceri tantum, ſed etiam delectari volunt. Et eſt difficilis hujus rei moderatio: quae tamen ita temperari poteſt, ut videamur accurate, non callide, dicere. Illud ex praeceptis veteribus manet, ne quod inſolens verbum, ne audacius tranſlatum, ne aut ab obſoleta vetuſtate, aut poëtica licentia ſumtum, in prin- 312.
59 cipio deprehendatur. Nondum enim recepti ſumus, et cuſtodit nos recens audientium intentio: magis conciliatis animis, et jam calentibus, haec libertas feretur, maximeque cum in locos fuerimus ingreſſi, quorum na-

aut apud Centumv. Sic Turic. et Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. it. ed. Tarv. Reliqui omnes mei cum Guelf. *ut a. C.* quo errore liberavit locum Dan. Pareus, ſcribi jubens *et a. C.* ſequente primo Rollino, ſed ſine auctore; atque deinceps recentioribus. cf. c. 2, 5. Muretus de Origine Juris (Ev. Ottonis Theſ. T. 4. p. 164) capitis judicia apud Centumviros exerceri ſolita credidit falſae ſcripturae *ut* pro *aut.* Sic et Pſeudo-Turn. hic et ad 5, 10, 115. *ipſi judices.* Guelf. *i. quidem.*

58. *temperari.* Turic. *temptari*, Camp. *tentari* errore nato e ſcriptura, qualis eſt in Turic. *aut poëtica.* Sic Turic. Voſſ. 2. Goth. (tac. Geſn.) Camp. et edd. meae ante Stoer. omnes. Guelf. et pleraeque recentt. inſerunt *a.* Ante *obſoleta* omittunt plerique *ab*, ſed retinent Turic. et Goth.

57. *apud Centumviros.* cf. 3, 10, 3. Judices diligentioris eloquentiae cupidos vid. et 4, 2, 122. 5, 10, 115.

58. *Difficilis hujus rei moderatio.* cf. 4, 1, 9. 12, 9, 5.

59. *cuſtodit nos — intentio.* cf. 4, 2, 58. et paulo alia ſtructura 126.

in locos. cf. 2, 1, 11. 2, 4, 22.

turalis ubertas licentiam verbi notari circumfuſo nitore non patitur. Nec argumentis 60 autem, nec locis, nec narrationi ſimilis eſſe in prooemio debet oratio, neque tamen deducta ſemper, atque circumlata, ſed ſaepe ſimplici atque illaboratae ſimilis, nec verbis vultuque nimia promittens. Diſſimulata enim et, ut Graeci dicunt, ἀνεπίφατος actio,

59. *ubertas.* Jenſ. cum ceteris ſic, non, ut refert Geſn., *libertas.* *notari.* Guelf. *notare* cum Goth. (tac. Geſn.)

60. *circumlata.* Voſſ. 2. dare fertur *circulata* (quod eſt in aliquot excuſorum margine, et in Vallenſi, correctione invectum, cum prius noſtra eſſet) Gothano non aſtipulante. Badii ſec. *circumlita* in textu, quod in margine habet Baſ.

atque illaboratae. Turic. *a. inlaboratae* (qui ſane voluit *inelab.*) Guelf. *ac illaborati.* Vett. edd. ante Baſ. *ac inelab.* excepto Camp. et Aldo, quorum ille noſtram, hic *atque inel.* De *ac* ante vocalem vide 5, 2, 3.

ἀνεπίφατος actio. Tarviſ. Graecum omittit, nulla lacuna, ut poſſis ſuſpicari ipſam vocem *actio* natam ex male intellecto Graeco extremo. (Recurrit tamen mox apud Tarv. ἀνεπίφατος.

notari — non patitur. cf. locum geminum 4, 2, 117. it. 9, 4, 29.

60. *deducta — circumlata.* Prius cf. ad 3, 6, 59. not. ex. Hoc loco artificium ſingulare ſignificat, nec ſufficit quod Badius interpretando affert *tenuata*, etſi haec vis ineſt voci. Opponitur *deducto* operi illud, quod eſt *craſſo filo* Cic. ad Div. 9, 12. quo Burmannus quoque utitur, loco ſupra citato. Alterum recte hic ſcribi numerus teſtium perſuadet, nec dubium quin pertineat ad ſcite ſtructas oratorum περιόδους; nullo tamen gemino loco poteſtatem hanc aſtruere datur.

60. *vultuque.* Hic improprie dictum, aliter ac ſupra § 55.

ἀνεπίφατος actio. Vox graeca non adeo pervulgata. Poteſtas hic facile apparet, de qua vide in primis Schneiderum in Lexico Graeco. Maxime conſpirat cum uſu qualis eſt adverbii ἀνεπιφάντως apud Antonin. de ſe ipſo 1, 9. *Actio* de pronunciatione hic quidem non videtur intelligendum, ſed de univerſa oratione, dicendi forma. cf. not. prox.

melius ſaepe ſurrepit. Sed haec, prout for-
61 mari animos judicum expediet. Turbari
memoria, vel continuandi verba facilitate
deſtitui, nusquam turpius: cum vitioſum
prooemium poſſit videri cicatricoſa facies: et
peſſimus certe gubernator, qui navem, dum
62 portum egreditur, impegit. Modus autem
principii, pro cauſa. Nam brevius ſimpli-
ces, longius perplexae ſuſpectaeque et
infames deſiderant. Ridendi vero, qui
velut leges prooemiis omnibus dederunt, 313

eo loco, ubi debebat ſcribi ἀποστροφή.) Nam ſi omittis *actio*, ſenſus ſibi conſtat et adjectiva referuntur ad id, quod praeceſſit, *oratio*. Nimis tamen multa ſine ſubſtantivo continuata. Etiam *oratio* aliquoties confunditur in Codd. noſtri cum *actio* ut 4, 1, 32. 7, 10, 12. 11, 3, 96. Simpliciſſimum fuerit *actionem* hic dictam cenſere in genere pro *oratione*, tantum variandi cauſa. cf. not. ex. *animos*. Turic. Guelf. Camp. *animum* cum Alm. Voſſ. 2. (non aſtipulante Goth., niſi ego Guelf. notavi pro Goth.) et edd. ante Gryph. omnibus. An melius?

61. *facilitate*. Ita Turic. (a ſec. manu cum prior dediſſet *facultate deſtui*, pro *deſtitui* poſt reducto) et Camp. it. vetus Codex in margine Baſil. Acc. Goth. Voſſ. 2. Non memoratur Alm. Reliquae meae *facultate*, ut et Geſn. Si quid intereſt *facultatem* inter et *facilitatem*, quod eſt profecto, huic loco aptius *facil.* Cf. confuſas aliquoties has voces in Codd. 2, 14, 37. 2, 15, 30, 7, 2, 55. 10, 7, 18. 19. Tarv. et Ald. *difficultate* ſoli, nec ſcio unde, ſed non ſine ſenſu, quoniam *deſtitui* hoc loco non ſine gratia dicatur abſolute cf. Ruhnk. ad Vell. 2, 69 et Dukerus ad Liv. 23, 10, 5.

62. *Ridendi* — *terminarentur*. Tale quid ab aequalibus in libris de arte proditum fuiſſe neceſſe eſt. Quod huc trahunt, quatuor partes prooemii ab Hermogene ſtatui de Inv. l. 1. c. 5. alienum eſt. Item numerum partitionis praefiniri vetat. 4, 5, 5.

ut intra quatuor ſenſus terminarentur. Nec minus evitanda eſt immodica ejus longitudo, ne in caput excreviſſe videatur, et, quo praeparare debet, fatiget. Sermonem a per- 63 ſona judicis averſum, quae ἀποστροφὴ dicitur, quidam in totum a prooemio ſummovent; non nulla quidem in hanc perſuaſionem ratione ducti. Nam prorſus eſſe hoc magis ſecundum naturam confitendum eſt, ut eos alloquamur potiſſimum, quos conciliare nobis ſtudemus. Interim tamen 64

62. *ut — terminarentur.* Haec duo verba omiſſis interjectis, continuant Turic. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. A ſec. tamen manu Turic. inſerit *cito*, quod et ipſum habent Guelf. Camp. Paulo immutatum *ut intra quatuor terminos cito term.* Bodl. Bal. Andr. Orta profecto eſt praepoſtera ſcriptura ex omiſſione iſta male emendata. *quo — fatiget.* Guelf. *q. praeparari d. f.* cum edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et rell. ante Badium. Aldus praeterea *fatigetur* pro *fatiget.* Noſtram eſſe in Vallenſi diſerte monet Badius, quam alii quoque Codd. tuentur. Fluctuat ſententia, inopia ſubjecti. Badius pro *quo* conjicit *quos*, ut intelligantur judices. Equidem malim *quod* unde ipſum ſiat ſubjectum. Nam *orationem* ſubaudire, ut modo ad *videatur* minus aptum fuerit.

63. *quae — dicitur.* Turic. ἀποστροφὴ *ut dicitur* quod vix potuit ita proficiſci a Qu. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Jenſ. cum edd. ante Stoerium *qui — dicitur.* Elegantior ſane noſtra ratio. cf. 2, 18, 1.

in caput excreviſſe. Capiti enim prooemium comparatur. 3, 8, 10. Sed ſubjectum ſententiae parum apparet, quod *prooemium* quidem eſſe nequit. *Oratio* potius intelligetur, quod vocabulum mallem expreſſum.

quo — fatiget. Cf. not. Crit.

63. *in totum.* Cf. not. Crit. ad 3, 8, 58.

64. *hoc prooemio.* In hoc ipſo, de quo jam agimus, prooemio. cf. not. Crit.

et eſt hoc prooemio neceſſarius ſenſus aliquis, et is acrior fit atque vehementior ad perſonam directus alterius. Quod ſi accidat, quo jure, aut qua tanta ſuperſtitione prohibemur dare per hanc figuram ſententiae
65 vires? Neque enim iſtud ſcriptores Artium, quia non liceat, ſed quia non putant utile, vetant. Ita, ſi vincet utilitas, propter eandem cauſam facere debebimus, propter quam vetamur.
66 Et Demoſthenes autem ad Aeſchinem

64. *hoc prooemio.* Sic Turic. Guelf. Alm. Bodl. Bal. Camp. Andr. Jenſ. et edd. ante Stoerium omnes, niſi quod Aldus cum quibusdam *neceſſarium*, ut *hoc* nominativo caſu accipiatur. *hic* a Stoerio inde eſt in omnibus fere edd. auctore quidem nullo, praeter Gothanum, ex quo nihil varietatis notatur. *hic* ſine *prooemio* Burmannus in Vallenſi eſſe narrat. Ego nihil tale invenio apud Badium. Hanc ſcripturam, quae placet Geſnero, et ipſe probarem, ſi auctor oſtenderetur. Nunc in conſtanti vett. librorum ratione acquieſco, ſententia non incommoda. cf. *hoc* 8 Prooem. 15.

65. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. Reliqui *nec en.* cf. 4, 1, 28. *non putant.* Ita Camp. et edd. meae ante Baſil. omnes, reliquae *n. putent* quod Codd. videntur tueri. Conjunctivus alienus. cf. 1, 2, 2.

Ita, ſi vincet utilitas. Haec verba omittuntur a Turic. Alm. Camp. Peſſime.

66. *Demoſth. autem ad.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Omittunt *autem* Camp. Gryph. et recentt. niſi quod aſſumit rurſus Leid. et Gibſ. qui, dum tacet, Codd. ſuos ſecum ducit. Rectiſſime Badius monet non eſſe mutandum, quid-

ſenſus aliquis. Quod modo erat *aliqua ſententia* § 52. et mox § 77. Ita et 9, 3, 74 *acres ſenſus.* De ſententiis hiſce vel ſenſibus de induſtria agit l. 8. c. 5.

qua tanta ſuperſtitione. Similis locutio 4, 2, 85.

65. *vincet utilitas.* Cf. mox § 70. item 4, 5, 7.

66. *Demoſthenes — convertit.* Pro Cor. p. 228 (ed. Reisk.) extr. κακοήθης δ' ὤν, Αἰσχίνη, τοῦτο παντελῶς εὔηθες ᾠήθης κ. τ. λ.

orationem in prooemio convertit, et Marcus Tullius, cum pro aliis quibusdam, ad quos ei visum est, tum pro Ligario ad Tuberonem. nam erat multo futura languidior, si 67 esset aliter figurata. quod facilius cognoscet, 314 si quis illam totam partem vehementissimam, cujus haec forma est, *Habes igitur, Tubero, quod est accusatori maxime optandum*, et cetera, convertat ad judicem; tum enim vere aversa videatur oratio, et languescat vis omnis, dicentibus nobis, *Habet igitur Tubero, quod est accusatori maxime optandum.*

quid non sit ad nostrum captum, ut h. l. *et* cum *autem*. Esse tamen *et* dictum cum respectu ad alterum *et* ante M. Tull. Burmannus minus caute gravatur conjunctionem, cui succedere malit *quidem*. Hoc Badius itidem jam proposuerat, e nostra mente scribendum. Sed omnia sana, nec nisi per ἀσύνδετον *autem* omitti potest, quo ipso jam a regula ad exemplum sit transitus. cf. 6, 3, 31. *cum pro aliis*. Sic Codd. mei et Camp. Sed Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. *tum p. a.* excepto Badio, qui diserte narrat, *cum* esse in Vall. cf. not. ex.

67. *aversa*. Guelf. *adversa* cum Goth. et Camp. cf. 4, 1, 10. Male.

cum — tum. Attende *cum* et *tum*, quorum posterius ad prioris latiorem intellectum proprium quid et mirabilius addit. cf. 4, 1, 12. 2, 114. 5, 10, 72. 106. 6, 1, 29. 9, 1, 20. 2, 5. 29. 59. 3, 71. 10, 1, 7. 65. 68. 84. 101. bis. 2, 13. 3, 26. 11, 1, 74. 11, 3, 40. 12, 1, 25. 2, 27. 5, 9. 7, 4. 9, 11. 10, 53. 45. 72. Accedere aliquem cumulum in ea parte cui *tum* praemittitur, apparet alia sed simili forma 10, 2, 26. *praeter id quod — tum*. Vid. Drakenb. ad Liv. 6, 23, 3. Oudend. ad Suet. Caes. c. 75. Claud. c. 30. Heusing. ad Cic. de offic. 1, 8, 1. it. not. Crit. Quod attinet ad alia ἀποστροφῆς exempla cf. monente Capper. pro Rabirio perduell. pro Murena. item pro P. Sulla.

67. *vere aversa*. Audit in nomine ἀποστροφῆς. *Aversa* a recto et vero, *perversa* fit oratio.

68 Illo enim modo preſſit atque inſtitit; hoc tantum indicaſſet. Quod idem in Demoſthene, ſi flexum illi mutaveris, accidet. Quid? non Salluſtius directo ad Ciceronem, in quem ipſum dicebat, uſus eſt principio, et quidem protinus, *Graviter et iniquo animo maledicta tua paterer, Marce Tulli?* ſicut et Cicero fecerat in Catilinam, *Quousque tan-*
69 *dem abutere patientia noſtra?* Ac, ne quis apoſtrophen miretur, idem Cicero pro Scauro ambitus reo, quae cauſa eſt in commentariis,

68. *Salluſtius — Ciceronem.* Recte negat Geſnerus hoc loco itemque altero noſtri 9, 3, 89 manifeſte defendi γνησιότητα ejus, quam vulgo legimus ad calcem Salluſtii, orationis, cum potuerit declamator, qui hanc nomini ejus ſupponeret, ipſis hiſce fragmentis abuti, a Qu. ſervatis. Nam quod Cortius haec verba apud Qu. utroque loco interpolata credit a manu ſedula gloſſatoris, id quidem ſpecie omni caret. Sed altiorem haec poſcere inveſtigationem cognovimus, poſtquam Wolfius novavit ſtatus illam quaeſtionem quatuor orationibus Ciceronianis olim a Marclando motam. Hunc librum cum unumquemque legiſſe conſentaneum ſit, qui haec noſtra curet, nolo jam longus eſſe in iſto loco tractando. Habet quod offendat, tantam imputare Fabio et reliquis ἀκρισίαν, ut paſſi ſint ſibi falſis orationibus Ciceronianis et Salluſtianis imponi; habet ſcrupulum et ſuſpicio tantae aſtutiae in falſariis iſtis, ut haec velut fruſta verarum orationum ſuis commentis inſeruerint. Equidem non diffiteor hanc calliditatem mihi etiam minus probabilem fieri, quam illam ſecuritatem. Qu. meum non adeo magnum criticum expertus mihi videor.

69. *pro Scauro — eundem defendit.* Commentarios (cf. 3, 8, 58) Ciceronis vel ab ipſo editos, vel a notariis exceptos (cujusmodi quid memoratur ab Aſconio Pediano in argumento Milonianae p. 104 ed. Lugd. B. 1675.) extitiſſe colligit ex h. l. Geſnerus, eoſdemque a Diomede Grammatico laudari, dum dicat *Cicero cauſarum XIII* p. Putſch. 365. Sed ipſius Ciceronis manu factos commentarios agnoſcimus ex noſtro 10, 7, 30. et Aſconio Pediano p. 147 „cum ſint commenta-

(nam bis eundem defendit,) *prosopopeïa* loquentis pro reo utitur; pro Rabirio vero Postumo, eodemque Scauro reo repetundarum, etiam *exemplis;* pro Cluentio (ut modo ostendi) *partitione.* Non tamen haec, quia 70 possunt bene aliquando fieri, passim facienda sunt; sed quoties praeceptum vicerit ratio: quomodo et similitudine, dum brevi, et translatione, atque aliis tropis (quae omnia cauti illi ac diligentes prohibent) utemur interim: nisi si cui divina illa pro Ligario

70. *translatione.* Turic. *relatione* omisso *et* cum Camp. cf. 3, 6, 23. item 5, 13, 8. A pr. manu ille *nelatione* cum Alm.

Interim nisi si cui. Turic. omittit *nisi* cum Goth. Guelf. Voss. Bern., Camp. origine erroris manifesta. *Si* omittunt Jens. (tac. Gesn.) et multae edd. cf. 3, 10, 2.

„rii Ciceronis suarum etiam „defensionum." Subjicit Qu. eam, de qua nunc agat, pro Scauro orationem non extare scriptam, ne forte quis confundat cum altera, notiore illa et edita, pro Scauro repetundarum reo. Hoc est quod dicit, *nam bis,* quoniam multi illam *pro ambitus reo* poterant ignorare, non editam. Est autem damnatus Scaurus, quamvis deprecante plebe. vid. Appian. B. Civ. 2, 24. Cic. de off. 1, 39, 3.

prosopopeïa loquentis. Inducit aliquem in prooemio loquentem pro reo, quae est figura etiam audacior, quam apostrophe. Commentarius hujus orationis totus intercidit.

reo repetundarum. Scaurus filius, ob praeturam Sardiniae, repetundarum accusatus a Triario, defensus est a Cicerone. Hujus orationis argumentum et fragmenta servavit Asconius p. 168 — 178. Verbum ex ea promitur a nostro 1, 5, 8.

exemplis. Videmus hoc ipsi in oratione pro Rab. Post. c. 1. extr. *Exemplorum* igitur hanc mentionem magis etiam recedere a communi prooemiorum more putat Qu. quam apostrophen.

ut modo ostendi. § 36.

ironia, de qua paulo ante dixeram, diſplicet.
71 Alia exordiorum vitia verius tradiderunt. Quod in plures cauſas accommodari poteſt, *vulgare* dicitur. id, minus favorabile, aliquando tamen non inutiliter aſſumimus: magnis ſaepe oratoribus non evitatum. quo 315 et adverſarius uti poteſt, *commune* appellatur: quod adverſarius in ſuam utilitatem deflectere poteſt, *commutabile*: quod cauſae non cohaeret, *ſeparatum*: quod aliunde trahitur, *translatum*: praeterea quod *longum*, quod *contra praecepta* eſt: quorum pleraque non principii modo ſunt vitia, ſed totius ora-
72 tionis. Haec de *prooemio*, quoties erit ejus uſus. non ſemper autem eſt. nam et ſupervacuum aliquando eſt, ſi ſit praeparatus ſatis etiam

72. *eſt ſi ſit.* Sic Turic. cum Alm. Camp. Guelf. Aliter Goth. inſerit enim poſt *eſt* non quidem *et*, quod narrat Geſn. ſed *ut*. Ita et Vallenſis et a Badio inde edd. ante Obr. omnes, excepta Aldina ſec. Sed jam antea Baſc. ex conjectura Regii profecto. Jenſ. (tac. Geſn.) *eſt ut ſit*, quod inveniebat Regius. Tarv. Loc. Ven. *eſt ut ſi praep.*

70. *paulo ante.* § 39.

71. *vulgare.* vid. ad Herenn. 1, 7. extr. Cic. de Inv. 1, 18 item 5, 13, 34.

commune. cf. 3, 3, 5. 4, 33. 4, 2, 99. 5, 9, 11. 12, 5. 13, 29. 7, 3, 20. it. loca ad Her. et Cic. de Inv. modo citata. ubi et reliqua invenies, quae hic enumerantur, exordiorum vitia.

praeterea quod — eſt. Haec cum antecedentibus non prorſus coëunt. Expectabas enim, quo modo appellaretur quod *longum* eſſet, vel quod *contra praecepta*. Nec poteſt ſanari locus, in quo nulla librorum varietas, omittendo *quod* priore loco. Vix enim potuit *longum* appellari a rhetoribus, quod contra praecepta eſſet. Cujus appellationis nullam video cauſam. Reſtat, ut reliquorum, quae vulgo recenſebantur, vitiorum nomina ſubjecerit Qu. ſtructuram praecedentium nihil moratus.

ſine hoc judex, aut ſi res praeparatione non egeat. Ariſtoteles quidem in totum id neceſſarium apud bonos judices negat. Aliquando tamen uti, nec ſi velimus, eo licet, cum judex occupatus, cum anguſta ſunt tempora, cum major poteſtas ab ipſa re cogit incipere. Contraque eſt interim prooemii vis etiam 73 non exordio. Nam judices, et in narratione nonnunquam, et in argumentis, ut atten-

egeat. Turic. *eget* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et edd. a Jenſ. (tac. Geſn.) ad Badium usque. Camp. *indiget*, mire. Cum modo conſtans vett. librorum ſcriptura fuerit *ſit*, conjunctivo modo, hic minus congruit indic. *eget.* Videtur tamen non niſi corrigendo invectus conjunctivus *egeat.*

73. *non exordio.* Sic Tur. Guelf. Edd. quidem ante Leidenſem meae omnes inferunt *in*, quibus auctores ſunt plurimi iique praeſtantes Codd. *Alm.* inter hos recenſeri miror. Male legi praepoſitionem, ſponte apparet.

72. *Ariſtoteles.* Rhet. 3, 14, 8. p. Buhl. 374. Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι — τὰ τοιαῦτα πρὸς φαῦλον ἀκροατήν· ἐπεὶ, ἂν μὴ τοιοῦτος ᾖ, οὐδὲν δεῖ προοιμίου. cf. 12, 10, 52.

major poteſtas. Si princeps v. c. quaeſitor fuerit. *Poteſtas* enim dicitur pro *magiſtratu*, hoc maxime aevo. cf. 4, 5, 10. 5, 2, 5. 7, 1, 32. Item apud alios multos, Plinium inprimis in H. N. Sueton. Claud. c. 23.

73. *non exordio.* Junge hoc, tanquam unum vocabulum. Sic Ciceronem Academ. 1, 11. *non corpus* et ICtos in Digeſtis *non dominum*, *non poſſeſſorem* dixiſſe docent Lexica. Minus quidem aperte haec forma, ſed ineſt tamen locis hiſce noſtri 2, 15, 17. 4, 1, 22. 12, 10, 29. Ad ſententiam quod attinet Geſnerus recte ad partes vocat Ariſtotelem Rhet. 3, 14, 9. ubi etiam illud de Prodico tangitur, ut locum Quintiliano obverſatum appareat. Victorius ad eum ipſum Ariſtotelis locum animadvertit, non judices, ut attenderent ac faverent, excitaſſe Prodicum, ſed diſcipulos, cum otioſe oſcitanterque verba ipſius acciperent, vigilantiores reddidiſſe. Quare ſi illud ſignificare voluerit Qu., prorſus lapſum eſſe. p. 705. cf. not. ad 3, 6, 49.

dant, et ut faveant, rogamus: quo Prodicus velut dormitantes eos excitari putabat. quale 74 eſt, *Tum C. Varenus, is qui a ſamilia Anchariana occiſus eſt. (Hoc, quaeſo, judices, diligenter attendite.)* Utique ſi multiplex 316 cauſa eſt, ſua quibusque partibus danda praefatio eſt: ut, *Audite nunc reliqua;* et, 75 *Tranſeo nunc illuc.* Sed in ipſis etiam probationibus multa funguntur prooemii vice, ut facit Cicero pro Cluentio, dicturus contra cenſores; pro Murena, cum Servio ſe excuſat. Verum id frequentius eſt, quam

74. *quale eſt: Tum.* Sic Tur. Guelf. Alm. Goth. Vall. Edd. meae ante Gryph. omnes *cum* pro *tum*, quibus accedit Guelf. Gryphius autem eoque poſteriores inter *eſt* et *Tum* inferunt *Ciceronis*, quod ut per ſe minime eſt contemnendum, ita ſine auctore inferciri non debet. Loco huic gemino 9, 2, 56 itidem ſine auctoris mentione afferuntur haec verba.

Varen. is qui. Pronomen omittunt omnes mei et ſcripti et excuſi ante Gryph. Cum tamen altero, quem indicavi, loco in omnibus compareat libris, vel hic retinere malui, quoniam facile ſane excidebat.

75. *Murena.* Turic. *muna.* Per *E*, non *Ae*, vel contra libros ſcribendum docent Oudend. ad Suet. Tib. 8. Fulv. Urſ. Fam. Rom. p. 135. *Servio ſe.* Tur. *ſe Servio* cum Guelf.

74. *C. Varenus.* cf. 4, 2, 26 item 9, 2, 56. ubi idem locus ponitur. Quantum quidem ex pauciſſimis fragmentis deperditae hujus orationis Ciceronianae poteſt colligi, reus erat L. Varenus caedis in C. Vareno et Salario patratae, in Cn. Vareno tentatae. Cicero hoc crimen ab ipſo in ſervos C. Ancharii Ruſi (haec enim eſt familia Anchariana) avertit (7, 2, 10); nec tamen cauſam tenuit, ſed damnatus eſt L. Varenus. 7, 2, 36. Fragmenta ſunt apud Ern. p. 1040.

multiplex cauſa. cf. 3, 10, 1. 4, 2, 85.

75. *pro Cluentio.* c. 42. *pro Murena* c. 3. addit Geſn. c. 2. 29. ubi Catoni etiam ſe excuſat: quorum locorum poſteriorem huc proprie pertinere, quoniam non eſt in initio orationis.

ut exemplis confirmandum ſit. Quoties au- 76 tem prooemio fuerimus uſi, tum, ſive ad expoſitionem tranſibimus, ſive protinus ad probationem, id debebit in principio poſtremum eſſe, cui commodiſſime jungi initium conſequentium poterit. Illa vero frigida et 77 puerilis eſt in ſcholis affectatio, ut ipſe tranſitus efficiat aliquam utique ſententiam, et hujus velut praeſtigiae plauſum petat: ut Ovidius laſcivire in Metamorphoſeſi ſolet,

76. *debebit.* Turic. *docebit.* cum Camp. An *decebit?* cf. 3, 9, 8. *conſequentium.* Turic. *ſequentium* cum Guelf. Goth. et Bad. Reliquae edd. meae, inter quas Camp. *conſequ.* quod facile poterat uſitatiore mutari, et, praeterquam quod ſono commendatur, Ciceronis quoque exemplum magis exprimit loco, quem dixi in not. ex. ubi eſt *conſequens.*

poterit. Hoc a Regii Codice aberat, qui de ſuo addit *poſſit.* Omittunt Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Regianum *poſſit* habet Veneta (cf. 1, 2, 26.), Raſc. *poſſet.* (cf. 1. Pro. 4.)

77. *affectatio.* Turic. *adfectio* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et edd. ante Loc. niſi quod hi *aff.* Talia nullo negotio corriguntur cf. 3, 8, 62. *metamorphoſeſi.* Sic ſcripſi e Bernenſi niſi quod ille male addit *n* in fine. Turic. Camp. *metamorphorſin.* Guelf. *Metamorphoſeos,* quae ſcripturae oſtendunt, aliquid ſuperfuiſſe in antiquiſſimo Codice poſt ſyllabam *ſi.* Noſtram formam ab Heinſio defendi in limine Commentarii Ovidiani recte monet Colomeſius. cf. Seneca in Ludo de morte

76. *expoſitionem.* cf. 3, 9, 7.

id debebit — poſtremum eſſe. Locum Ciceronis huic noſtro ſimilem deſignat Pſeudo-Turnebus: De Orat. 2, 80. Hunc ipſum obverſatum eſſe Quintiliano vix dubitem.

77. *petat.* Hunc ego ſingularem confidenter contra omnes libros mutem in pluralem *petant,* ne cogar *praeſtigiae* accipere ſecundo caſu ſingularis. *hujus* tunc recte retuleris ad tranſitum.

Ovidius laſcivire — ſolet: Magnam igitur in hoc artificio virtutem non agnoſcebat Qu.

quem tamen excusare necessitas potest, res diversissimas in speciem unius corporis colli-
78 gentem. Oratori vero quid est necesse surripere hanc transgressionem, et judicem fallere, qui, ut ordini rerum animum intendat, etiam commonendus est? Peribit enim prima pars expositionis, si judex narrari non- 317
79 dum sciet. Quapropter, ut non abrupte cadere in narrationem, ita non obscure transcendere, est optimum. Si vero longior sequitur ac perplexa magis expositio, ad eam ipsam praeparandus erit judex: ut Cicero saepius, sed et hoc loco fecit, *Paulo longius exordium rei demonstrandae repetam, quod,*

Cl. Caesaris. ed. Bip. 4, 385. „eamque rem ad μεταμορφώσεις „Ovidii adjiciendam." Jam vulgo Graeca usurpabantur hoc aevo. cf. 3, 1, 12. 4, 10. Reliqui *metamorphosi.* Apud Appul. de dogm. Plat. p. Elm. 7 *aplanesi* vid. Oud. ad Metam. p. 104.

excusare — potest res. Turic. e. — *post tres.* Camp. *excusat — tot res.* Hoc non omnino male.

79. *sequitur.* Guelf. *sequetur* cum Voss. 1. Bern. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Stoer. At Tur. et Camp. nostram tuentur. *sed et hoc loco.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Alm. At Goth. Jens. (tac. Gesn.) *sed hoc loco* cum edd. ante Badium. Hic primus omisso *et* de suo inseruit *praecipue* cujusmodi aliquid addi debere jam dixerat.

demonstr. repetam. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *gratia* cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. omnibus meis. Vide et hic sequioribus edd. obtemperantes Goth. et Voss. 2. cf. § 32. At Camp. caret hac pustula.

78. *surripere.* Burmannus recte comparat Graecorum κλέπτειν, pro eo quod latenter fiat. Similiter sed minori audacia *spiritus surripiendus est* 11, 3, 39. „*hanc* transgressionem" dicit a prooemio ad narrationem, quoniam alio loco fortasse laudem mereatur tam latens transitus.

79. *hoc loco.* Pro Cluentio c. 4. extr.

quaeſo, judices, ne moleſte patiamini: principiis enim cognitis, multo facilius extrema intelligetis. Haec fere ſunt mihi de exordio comperta.

II. Maxime naturale eſt, et fieri frequentiſſime debet, ut, praeparato per haec, quae ſupra dicta ſunt, judice, res, de qua pronunciaturus eſt, indicetur. Ea eſt *narratio.* [2] In qua ſciens tranſcurram ſubtiles nimium diviſiones quorundam, plura ejus genera facientium. Non enim ſolam volunt eſſe illam *negotii,* de quo apud judices quaeritur, expoſitionem, ſed *perſonae*, ut, *M. Acilius Palicanus, humili loco, Picens, loquax*

1. *frequent. debet.* Sic Codd. mei tres et quotquot undecunque oſtenduntur, omnes, niſi quod Ioannenſis nulla mentio; item edd. ante Gryph. meae omnes, et ut quaeque antiquiſſima et praeſtantiſſima ab aliis inſpecta eſt. Gryph. eoque recentiores uno excepto Obrechto inſerunt *ſolet ac.* Res ipſa adverſatur huic emblemati, nec video quare diutius feratur, auctoritate nulla ſubnixum. Nam Burmanni ratio, qua ſolennem et frequentiſſimam eſſe formulam urget *ut ſolet*, quantum valeat, ſponte apparet.

2. *Ea eſt.* Turic. *at haec eſt.* Guelf. et Camp. *haec e.*

M. Acilius Palicanus. Turic. cum Alm. omittit praenomen et nomen, ceteri tamen Codd. dant omnes. Edd. poſt Camp. fere *Attilius P.* Sed noſtrum e Vallenſi quoque aſſert Badius; neque video quare *Lollium* malint pro *Acilio.* In locorum ſaltem eorum, ubi mentio ſit noſtri, nullo video ex-

2. *M. Acilius Palicanus — facundus.* Ex Gellio 1, 15. docetur, non ſine ſpecie, haec verba depromta eſſe ex hiſtoriis Salluſtii deperditis. Qui ſignificatur is homo, idem profecto eſt, quem Cic. Brut. c. 62, 6. dicit *aptiorem auribus imperitorum.* cf. et Valer. Max. 3, 8 Rom. 3. Aſcon. Ped. p. 19. 61. ad Cic. Div. c. 3. et Act. in Verr. pr. c. 15. Cic. ad Att. 1, 1. 18.

magis, quam ſacundus; Loci, ut, *Oppidum eſt in Helleſponto Lampſacum, judices; Temporis, ut*,

> ***Vere novo, gelidus canis cum montibus humor***
> ***Liquitur;***

Cauſarum, quibus hiſtorici frequentiſſime utuntur, cum exponunt, unde bellum, ſedi-3tio, peſtilentia. Praeter haec, alias *perfectas*, alias *imperfectas* vocant: quod quis ignorat? Adjiciunt, expoſitionem et *praeteritorum* eſſe temporum, quae eſt frequentiſſima; et *praeſentium*, qualis eſt Ciceronis de diſcurſu amicorum, Chryſogonus poſtquam eſt nominatus; et *futurorum*, quae ſolis dari vaticinantibus poteſt. nam ὑποτύπω-4σις non eſt habenda narratio. Sed nos potioribus vacemus. Plerique ſemper narrandum putaverunt: quod falſum eſſe, pluribus coarguitur. Sunt enim ante omnia quaedam tam

preſſum Lollii nomen. Nam quod Aſc. Ped. p. 102 ad Verr. 1, 47. M. Lollium Palicanum deſignat, id alio pertinet. Praenomen ſola litera M. ſcripſi ex uſu legitimo, et MSS. meorum et excuſorum auctoritate. cf. 5, 9, 13.

3. *vaticinantibus.* Goth. (tac. Geſn.) *vaticinationibus* cum Voſſ. 2.

Oppidum — judices. Cic. in Verr. 1, 24.

Vere novo. Georgic. 1, 43.

3. *perfectas — ignorat.* Maniſeſtiora ſunt haec nomina quam ut debeant explanari. *Quod* ad univerſum hoc diſcernendi negotium reſpicit. cf. 3, 10, 4.

Chryſogonus poſtquam. Cic. Pro Roſc. Am. c. 22.

ὑποτύπωσις. cf. 9, 2, 40. item Cic. de Orat. 3, 53.

4. *Plerique — putaverunt.* Litis hujus inter Rhetoras agitatae, utrum ſemper narrandum ſit, mentionem habet Seneca

breves causae, ut propositionem potius habeant, quam narrationem. Id accidit aliquando utrique parti, cum vel nulla expositio est, vel de re constat, de jure quaeritur: 5
319 ut apud centumviros, *Filius an frater debeat esse intestatae heres? Pubertas annis, an*

5. *ut apud Cent.* Turic. *aut a. C.* male. cf. c. 1, 57. *intestatae.* Turic. *inthestatae*, a sec. manu *intestati.* Et sic etiam Guelf. cum Camp. et edd. ante Bad. meis excepto Ald. qui habet *intestatae* cum Voss. 1. 3. Hi quidem *intestate* vitiosa scribendi ratione, unde nata fortasse, quae mox obtinuit, scriptura *intestati.* Femininum unice verum esse, facile intelligas; nec dubito quin plurimi Codd., diligentius inspecti, hoc ipsum sint daturi. A Badio inde edd. fere praeferunt *intestato*, quod Goth. quoque vindicat. Femininum tuetur Pithoeus ad Decl. Qu. 279 p. Leid. 405. ratione quidem adjecta nulla.

pater p. 149 ubi discimus Apollodorum semper narrare voluisse, Theodorum noluisse.

ante omnia. Haec forma frequens est in enumerandis argumentis vel capitibus, cum primum ponitur. cf. 1, 2, 8. 2, 15, 1. 4, 2, 40. 52. 9, 1, 23. 10, 2, 4. Non erat igitur quod haec verba proscriberet h. l. Francius.

propositionem. cf. hujus libri c. 4. item 3, 6, 76. et 4, 1, 35.

5. *apud Centumviros.* cf. c. 1, 57.

Filius — heres. Ulpiani fragm. 26, 7. apud Schult. p. 667. „Ad liberos matris „intestatae hereditas ex lege „duodecim Tabularum non „pertinebat: quia feminae „suos heredes non habent: „sed postea impp. Antonini „et Commodi oratione, in „senatu recitata, id actum est, „ut sine in manum conven„tione," (cujusmodi nuptiae his Quintiliani temporibus vix ullae fiebant) „matrum legiti„mae hereditates ad filios „pertineant, exclusis consan„guineis, et reliquis agnatis." Hic locus, quem indicavit mihi Hugo ICtus Gottingensis celeberrimus, satis docet quare de successione filii dubitatum sit; neque tamen vicissim a ratione abhorret, jam ipso Quintiliani aevo non paucos ICtos filiis vindicasse matrum hereditates, quorum sententia tandem sub Antonino consecuta est vim legis.

Pubertas — aestimetur.

habitu corporis, aeſtimetur? Aut cum eſt quidem in re narrationi locus, ſed ante aut judici nota ſunt omnia, aut priore loco recte 6 expoſita. Accidit aliquando alteri, et ſaepius ab actore: vel quia ſatis eſt proponere, vel quia ſic magis expedit. Satis eſt dixiſſe, *Certam creditam pecuniam peto ex ſtipulatione: Legatum peto ex teſtamento.* Diver-

in re. Guelf. *jure* cum tot Codd. quos deſignant Burm. et Geſn. acc. Camp. et edd. ante Ald. omnes; it. Baſil. Badius noſtrum praefert, quod correctione in Vallenſ. invectum narrat. Ald. et reliqui ante Obr. omittunt haec; ad ſenſum quidem non male. Sed noſtra ſcriptura eſt in Turic. cum Alm. Bad. et Obr. ex Argent. fortaſſe.

6. *alteri et.* Turic. *a. alter et.* a ſec. manu *a. aliter et.* Camp. *a. alter et.* Guelf. *aliter et.* In Vallenſi poſt *alteri* eraſum aliquid eſſe narrat Badius, quod nunc legi nequeat. Alm. dare fertur *alter et.* Veram eſſe vulgatam cenſeo, nec in iſtis *alter* vel *aliter* niſi aberrantis librarii manum agnoſcendam. *ab actore: vel.* Sic. Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Bodl. Ioann. Voſſ. tribus. Bern. Ex Alm. affertur *ab autore.* Edd. a Jenſ. usque ad Ald. *ad actorem cauſae vel.* Hoc correxit Regius *ab actore c. v.* Vox *cauſae* quae unde ſit, non apparet, a Stoerio primo meorum omittitur. Sed ab Aldo inde pro *ab actore* dant *actori*, ſine auctore.

Quaerebatur de hac re inter ICtos veteres, cum Caſſiani habitu corporis, Proculejani (de his ICtorum ſectis vid. Digeſt. 1, 2, 2, 47) annis finirent pubertatem. vid. Ulpiani fragm. Tit. XI. § 28. p. 604 Schulting. Iuriſpr. Ante-Juſtin. cf. et Pithoens atque Aerodius ad Qu. Decl. 279 p. Leid. 405.

priore loco. cf. *primo loco* 4, 1, 24. idem enim hic ſignificatur.

6. *alteri.* opponitur ei quod antecellit §. 5. *utrique.* cf. 1, 4, 24. 5, 10, 69 cf. var. lect. 5, 10, 81.

ab actore. i. e. pro actore. cf. 4, 1, 24. *actor* hic eſt qui petitor, vel accuſator. cf. mox § 7. et 8. ubi *actor* et reus opponuntur. item 5, 7, 20.

ſae partis expoſitio eſt, cur ea non debeantur. Et ſatis eſt actori et magis expedit, ſic 7 indicare, *Dico ab Horatio ſororem ſuam interſectam.* Namque et cum propoſitione judex crimen omne cognoſcit, et ordo et cauſa facti pro adverſario magis eſt. Reus 8 contra tunc narrationem ſubtrahet, cum id, quod objicitur, nec negari, nec excuſari poterit, ſed in ſola juris quaeſtione conſiſtet: ut in eo, qui, cum pecuniam privatam ex 520 aede ſacra ſurripuerit, ſacrilegii reus eſt,

non deb. Sic omnes mei, nec niſi operarum vitium videtur *nondum deb.* apud Burm. quod propagarunt Capp. Geſn. Bip.

7. *et cum propoſ.* Sic Goth. et Jenſ. cum edd. meis ante Stoerium omnibus, qui primus omittit *cum* ſequentibus recentioribus. Turic. *cum et prop.*, a ſec. manu *tum ex prop.* quod et Guelf. et Camp. Priorem Turic. ſcripturam habet Alm. quoque, et hanc ortam puto e noſtra quae unice vera videtur. Badius Vallenſem *namque ex prop.* dare narrat, ſed praefert et ipſe noſtram, quam elegantia repetendi *et* commendari dicit, et praepoſitionem eſſe comitis indicem. Solum caſum ſextum, ſine praepoſitione, recte hic jungi cum *cognoſcit* nemo facile dicat, qui totam locutionem diligenter attenderit.

8. *ſubtrahet — poterit — conſiſtet.* Futura haec ſunt in Turic. et Camp. Ald. omnia. Poſteriora in Guelf. aliisque. Reliqui praeſentia ponunt, minus bene.

ut in eo. Goth. (tac. Geſn.) *u. i. eum* cum Voſſ. 2. et Vall. itemque edd. a Jenſ. ad Raſc. quod male contra Regium defendit Badius, et ipſe revocavit.

ex aede. Etiam Turic. et Camp. cum Alm. *ex ſede.* De confuſione hac Burm. ablegat ad Broukhuſium in Tibull. 1, 11, 18. it. Heinſ. in Claud. Rapt. 1, 200.

7. *ab Horatio — interſectam.* cf. 3, 6, 76.

cum propoſitione, dum propoſitionem audit. Neque enim *cum* praepoſitio hic eſt ſupervacua.

8. *pecuniam privatam.* cf. 3, 6, 49.

confeſſio verecundior, quam expoſitio, *Non negamus, pecuniam de templo eſſe ſublatam; calumniatur tamen accuſator actione ſacrilegii, cum privata fuerit, non ſacra: vos autem de hoc cognoſcetis, An ſacrilegium ſit admiſſum.*

9 Sed ut has aliquando non narrandi cauſas puto, ſic ab aliis diſſentio, qui non exiſtiment eſſe narrationem, cum reus, quod objicitur, tantum negat. in qua eſt opinione Cornelius Celſus, qui conditionis hujus eſſe arbitratur plerasque caedis cauſas, et omnes 10 ambitus ac repetundarum. Non enim putat eſſe narrationes, niſi quae ſummam criminis, de quo judicium eſt, contineant: deinde

verec. quam. inſerunt *eſt* Guelf. (ſed hic et *verecundius,* male) Camp. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Stoerium. Neceſſarium non puto, neque elegans poſt pauca vocabula repetitum. Abeſt a Turic. *ſit adm.* Tranſponunt Turic. et Camp. quorum prior a prima manu omittit etiam *ſit.*

9. *aliq. non narrandi cauſ.* Turic. cum Alm. *a. non narrandi non mirandi c.* Guelf. et Camp. *a. narrandi non mirandi c.* Voſſ. 1. 3. *al. non mutandi cauſ.* Nihil ſub his monſtris latere niſi librarii oſcitantiam, mihi perſuadeo: aliisque forte locis, qui ſuſpectiores eſſe poſſint, hinc medelae exemplum peto. *non exiſt. eſſe narr.* Hic ordo eſt apud Turic. Guelf. Camp. Reliqui *exiſt.* tranſponunt poſt *narr.* Pro *narrationem* dant *narrandum* Goth. Voſſ. 2. cum edd. meis a Jenſ. ad Gryph. male, nec addicit Camp. cf. 4, 1, 79.

10. *narrationes — contineant: deinde.* Hic aliquid ſum auſus. Turic. Alm. Voſſ. 3. Camp. *narrationis* dant, Guelf. *narrationes,* quae vera eſſe ſcriptura prae vulgata *narrationem* docetur ipſo illorum vitio; quo acc. Voſſ. 1. *orationis.* Mox *continent* unus praefert Guelf. cum Baſil. in reliquis omnibus

9. *exiſtiment.* Hujus, quem in libris quidem omnibus reperio, conjunctivi idoneam cauſam video nullam. cf. not. crit. ad 4, 1, 65. An forte ſignificat: „negant ſe exiſtimare" vel „nolunt exiſtimare"?

fatetur ipſe, pro Rabirio Poſtumo narraſſe Ciceronem: atqui ille et negavit perveniſſe ad Rabirium pecuniam, qua de re erat quaeſtio conſtituta: et in hac narratione nihil de crimine expoſuit. Ego autem, magnos 11 alioqui ſecutus auctores, duas eſſe in judiciis narrationum ſpecies exiſtimo; alteram ipſius cauſae, alteram rerum ad cauſam pertinentium, expoſitionem. *Non occidi hominem,* 12 nulla narratio eſt. convenit: ſed erit aliqua, et interim etiam longa, contra argumenta

continet. Turic. Alm. Guelf. *c. aut deinde.* Camp. *c. ut de.* Bern. *c. et de.* Goth. Jenſ. (contra quam narrat Geſn.) omittunt conjunctionem, cum Voſſ. 1. 2. et edd. meis ante Gryph. Hic *at* inſerit, alii plerique *ac.* Equidem propter pluralem in *narr.* ſatis firmatum, et neceſſitatem conjunctivi in oratione obliqua (cf. not. ex. 1, 2, 2.) ex vett. librorum *contine: aut* excuipſi *contineant,* abjiciens conjunctionem ſupervacuam et inutilem. *atqui.* Scripſi hoc pro *atque* de conjectura Regii et Geſneri, quam multi jam editi praeferunt, Burmanno memorati, et mei a Baſil. ad Leid. cf. 4, 2, 80. 4, 3, 15. 6, 2, 4. 12, 11, 9. De confuſione hac agit Drakenb. ad Liv. 5, 4, 1. cf. nos ad § 80.

12. *eſt. convenit: ſed.* Geſn. omiſit *convenit,* ex errore operarum, quem propagarunt Bipontini.

contra arg. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal.

10. *nihil — expoſuit.* Narrat Cicero, quare et quo modo in aulam Ptolemaei pervenerit Rabirius, ſuae videlicet, quam regi ante crediderat, pecuniae recuperandae cauſa; non exponit, quare cogitari nequeat, ullam corruptionis illius, quae Gabinio objiciebatur, partem perveniſſe ad Rabirium.

11. *alioqui.* Vis particulae eſt illa, de qua egimus ad 4 Prooem. 6. cf. 2, 1, 4. 4, 2, 74. 12, 10, 17. 63. Praeter ſuae rationis evidentiam, eorum, quos ſequitur, auctoritatem allegat legenti. Refer igitur ad *ſecutus* particulam, non ad *magnos.* Similis fere forma in alia Celſi reprehenſione 4, 1, 12.

12. *contra argumenta.* Narratur aliquid quo argumenta

ejus criminis, de anteacta vita, de causis, 321 propter quas innocens in periculum deducatur, aliis, quibus incredibile id, quod obji-13 citur, fiat. Neque enim accusator hoc tantum dicit, *Occidisti*; sed, quibus id probet, narrat: ut in tragoediis, cum Teucer Ulixem reum facit Ajacis occisi, dicens, *Inventum eum in solitudine, juxta exanime corpus inimici, cum gladio cruento;* non id modo Ulixes respondet, non esse a se id facinus admissum, sed sibi nullas cum Ajace inimicitias fuisse: de laude inter ipsos certatum.

Voss. 3. Andr. Ald. aliisque apud Burm. Reliqui *circa arg.* male. Confundi vulgo has particulas docent Drakenb. ad Liv. 37, 15, 7. et Ruhnk. ad Vellej. 2, 76. Vide mox § 19, 106.

aliis quibus. Sic Turic. Alm. Guelf. Goth. et edd. meae ante Basil. nisi quod Ald. inserit *causis*, cum recentiores de Regii conjectura dent *aliisque q.* quod recte improbat Badius, sicut et *causis.*

13. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. alii. Vulgo *Nec e.* cf. 4, 1, 65. *reum facit.* Turic. *r. faciat* cum Camp. non quidem sine sensu.

esse a se id. Turic. Camp. *esse id* cum Alm. male.

inter ipsos. Mira est Turic. et Alm. scriptura *i. omnes.* Argumenti loco est, nihil inimicitiarum versatum inter eos, qui id fecerint, quod inter omnes vulgo factum sit. Nec tamen certo praetulerim hoc vulgatae, quoniam peculiare erat inter eos de Achillis armis certamen.

criminis, prolata ab actore, convellantur; vel ut ipse ait „incredibile — fiat.“ cf. mox § 14 „argumentis — resistendum.“

13. *Teuxer Ulixem.* Nos quidem nihil tale in iis, quas tractamus adhuc, tragoediis legimus; quarum Sophoclea, quae est hujus fabulae, amicum Teucro Ulixem ostendit. Eandem causam tractat Cornif. ad Her. 2, 19.

inter ipsos. cf. not. crit.

deinde ſubjungit, quomodo in eam ſolitudinem venerit, jacentem exanimem ſit conſpicatus, gladium e vulnere extraxerit. His ſubtexitur argumentatio. Sed ne illud 14 quidem ſine narratione eſt, dicente accuſatore, *Fuiſti in eo loco, in quo tuus inimicus occiſus eſt: Non fui.* dicendum enim, ubi fuerit. Quare ambitus quoque cauſae et repetundarum hoc etiam plures hujusmodi narrationes habere poterunt, quo plura crimina; in quibus ipſa quidem neganda ſunt, ſed argumentis expoſitione contraria reſiſtendum, interdum ſingulis, interdum univerſis. An reus ambitus male narrabit, quos paren- 15 tes habuerit, quemadmodum ipſe vixerit, quibus meritis fretus ad petitionem deſcenderit? Aut ſi quis repetundarum crimine inſimulabitur, non et anteactam vitam, et 322 quibus de cauſis provinciam univerſam, vel

14. *hujusmodi.* Sic ſcripſi pro *ejusmodi* cum Turic. Guelf. Camp. *reſiſt. interdum.* Inſerunt *et* Turic. Goth. Bern. Camp. cum edd. ante Gryph. meis. Hoc natum ex eo, quod debebat ſcribi, *eſt.* Hoc autem poſt *ſunt* fortaſſe melius exprimebatur quam intelligebatur.

15. *Aut ſi quis.* Sic. Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Andr. aliis. Reliqui *Aut qui.*

rep. crimine inſim. Inſerunt *crimine* Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Bal. aliquot edd. Ceteri omittunt.

non et. Sic Turic. Guelf. Voſſ. 1. Bern. Addicunt Alm. *non eſt* et Goth. Voſſ. 2. *nonne* dantes (ſine *aut* quod ponit Gesn.) cum edd. ante Baſil. exceptis Camp. qui *nam et* et Ald. qui noſtram praefert. Reliqui *num et.*

quibus de cauſis prov. Sic Turic. Camp. Ald. Ceteri fere *q. d. c. per prov.* quod ex Alm. quoque afferri miror. A Badio inde pro *per* ante *prov.* immittunt *vel.* de Regii conjectura. Non eſt neceſſaria iteratio conjunctionis cf. 1, 6, 32. 3, 4, 15.

accuſatorem aut teſtem offenderit, non inu-
16 tiliter exponet? Quae ſi narratio non eſt, ne
illa quidem Ciceronis pro Cluentio prima,
cujus eſt initium, *A. Cluentius Habitus.*
Nihil enim hic de veneficio, ſed de cauſis,
17 quibus ei mater inimica ſit, dicit. Illae quo-
que ſunt pertinentes ad cauſam, ſed non
ipſius cauſae, narrationes: vel exempli gra-
tia, ut in Verrem de L. Domitio, qui paſto-
rem, quod is aprum, quem ipſi muneri
obtulerat, exceptum eſſe a ſe venabulo con-

3, 6, 33. 6, 3, 1. et *per* natum ex errore bis ponentis pri-
mas in *prov.* literas. *De* poſt *quibus* mei habent omnes ante
Stoerium. Hic et recentiores omittunt, ſed revocavit Obr.
cf. 4, 1, 48. *non inutiliter.* Sic Turic. Guelf. Goth.
Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. aliisque et edd. meis ante Gryph.
Hinc *n. utiliter* ut et Camp. quae ſcriptura reſpondet ei quae
ſupra dat *num* pro *non*, quare Camp. ibi *nam* operarum vitium
credo pro *num.*

16. *Habitus.* Sic fere libri, niſi quod Camp. *Abitus* quod
propius abeſt a ſcriptura in Ciceronis Codd. obtinente *Avitus.*
Quintilianeos libros ad Ciceronianos immutari, in re incerta,
non eſt neceſſe.

17. *Illae.* Guelf. cum ſolis Voſſ. 1. 3. Bern. (cf. ad praef.
noſtram p. 44) *Duae*, quod, retinens *Illae*, ſubjicit prono-
mini Aldus. male haud dubie. Nec opus Geſneri mutatione
Aliae. *Sunt* accipe, non quidem ſolius copulae loco, ſed pro
eo, quod barbare hodie dicimus, *dantur.* Sic 5, 13, 51 *Eſt
et illud vitium.*

16. *A. Clu. Habitus.* vid. Cic. pro Clu. c. 5. De cognomine vid. not. crit.

17. *Illae quoque.* „Illae „quoque narrationes, quae „fiunt vel exempli gr. vel „diſc., ſunt pertinentes cet."

de L. Domitio. Verr. 5, 3. *Obtulerat* mutandum cenſet Burm. in *obtulerant*, leni ſane emendatione quia apud Ciceronem nulla ſit mentio ipſius paſtoris hoc munus offerentis.

feſſus eſſet, in crucem ſuſtulit: vel diſcu- 18 tiendi alicujus extrinſecus criminis, ut pro Rabirio Poſtumo, *Nam ut ventum Alexandriam eſt, judices, haec una ratio a rege propoſita Poſtumo eſt ſervandae pecuniae, ſi curationem et quaſi diſpenſationem regiam ſuſcepiſſet:* vel augendi, ut deſcribitur *iter Verris.* Ficta interim narratio introduci 19

18. *diſcutiendi.* Sic ex Alm. et Obr. (qui profecto hic ſequebatur Argent. ſuum) Geſnerus. Accedit tertius teſtis locupletiſſimus Turic. Reliqui omnes *excutiendi.*

18. *pro Rab. Poſt.* C. illius orationis 10. Crimen extrinſecus objectum Rabirio verſatur in veſtitus mutatione, cum pallium pro toga ſumſiſſet.

Alexandriam eſt. Apud Ciceronem inſeruntur haec duo vocabula: *ad Auletem.* Abſunt a Q. libris, et potuit memoriter, ut ſaepe, referre locum.

iter Verris. In Verr. 1, 16. extr. et 17.

19. *Ficta — narratio.* Qua ratione *fictae* potuerint appellari hae *narrationes,* de Chryſogoni amicis certe et de Cepaſiis, nequaquam aſſequor. Altero quidem loco 6, 1, 41 „circa Cepaſios *fabula*“ dicitur, ſed hoc ad vincendum, fictionem hic eſſe verſatam, non ſufficit. Neque „*fictas* „alienarum perſonarum ora-„tiones“ 6, 1, 25 huc traxeris. Ibi enim vere aliquid fingitur, in narratione non item. Eſt praeterea hujus ipſius capitis locus, *falſarum expoſitionum* mentionem habens, qui longe alia tractat, quam in quibus nunc verſamur, quique etiam majorem de veritate noſtrae ſcripturae dubitationem mihi injicit. § 88. Pendet noſtri loci explanatio et ipſa quoque conſtitutio ab alterius ſcriptura quae parum eſt explorata: Lib. 6, 3, 39, utrum *ſalſa* legatur an *falſa* (cf. not. crit. 5, 10, 87). Obtinet quidem poſterior ratio apud recentiores ante Burmannum, ſed bonis auctoribus defenditur ea quam Burm. reſtituit. Quae ſi vera eſt, ut ſuo loco excutiemus, ne hic quidem *ficta* locum tueri poteſt. Subiit igitur reponere: *Faceta*, quod commendari eis, quae diſputantur libro ſexto l. c., mecum facile agnoſces. (Lenitatem mutationis commendat *facti* pro *faceti* 6, 3, 20.) Vide mihi in primis

ſolet, vel ad concitandos judices, ut pro Roſcio circa Chryſogonum, cujus paulo ante habui mentionem: vel ad reſolvendos aliqua urbanitate, ut pro Cluentio circa fratres Cepaſios: interdum per digreſſionem decoris

19. *circa Chryſ.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. Bal. Andr Obr. Nulla mentio Alm. cf. § 12. item mox hac ipſa. Reliqui *contra.* *reſolvendos.* Sic Turic. quoque et Camp. cum iis quos habet Burm. *ſolvendos* habet Guelf. etſi Voſſ. 3. *reſolv.* cf. ad § 17. Rem dirimit 8 Prooem 12 ubi conſentiunt omnes in hanc ſcripturam. Harles V. C. per errorem optimos Codd. noſtrae ſcripturae ademit auctores.

circa fratres. Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. Obr. Vall. Voſſ. 1. Camp. quorum extremus paulo ante cum vulgo *contra.* Reliqui *contra* cf. 5, 13, 28. 6, 1, 41.

interdum. Goth. cum Voſſ. 2. *interim.* Hoc loco vulgatam malim, ob rationem in not. ex. redditam. Neque raro noſter probo vocabulo utitur pro ſuo *interim* ut modo § 14. cf. 1, 1, 8.

§. 42 c 3. Non me fugit, illam de Chryſogoni amicis diſcurſantibus narrationem minus recte *facetam* videri appellatam, cum praeſertim *concitandis* judicibus inſerviat. Si quis tamen per ſe ipſam conſiderare velit, aptum hoc ei vocabulum inveniet. Hoc quoque diſplicet, quod artis vocabulum h. l. requiritur, neque tamen alibi *facetam narrationem* ſic dictam invenio. Quidquid autem hujus difficultatis eſt, in eo magis acquieſcendum puto, quam in vulgata omnium librorum ſcriptura. vid mox ad hanc § not. 7mam.

paulo ante. § 3.

reſolvendos. cf. 8 Prooem. 12 ubi eadem locutio. *Reſolvi* dicuntur judices ſine reprehenſione, cum *ſolvere* in hominibus noſter fere uſurpet de luxu et mollitie.

circa fratres Cepaſios. Cic. pro Clu. c. 20. 21.

interdum. Adverbium non reſpicit ad ſuperius *interim,* ſed tertiam cauſam inducit narrationis adhibendae poſt *vel, vel.*

decoris gratia. Ad *decorem* conciliandum; ne forte quis corripiat penultimam, vel extremam literam abradendam cenſeat. cf. 1, 8, 17. ſed magis ad noſtrum locum 3, 8, 35. 5, 11, 16. 5, 12, 6. 6, 3, 26 multaque praeterea.

gratia, qualis rurſus in Verrem de Proſerpina, *In his quondam locis mater filiam quaeſiſſe dicitur.* Quae omnia eo pertinent, ut appareat, non utique non narrare eum, qui negat, ſed illud ipſum narrare, quod negat. Ne hoc quidem ſimpliciter accipiendum, 20

illud ipſum — quod neg. Turic. *i. i. — q. quae neg.* (a ſec. manu — *quodque neg.*) cum Alm. Haec unde turbata ſint, apparet ſcriptura Campani: *illa ipſa narrare quae negat.* Hanc ego praeſtare credo, ſed nusquam praeterea invenio. Nec opus eſt Turnebiana emendatione, quam ſatis leviter in textu poſuit Capper. *non narrare.*

rurſus — Proſerpina. In Verr. 4, 48. *rurſus* ſpectat eo, quod tertio nunc ad partes vocat libros Verrinos. cf. § 17. 18. Hanc quidem de errore Cereris, filiam quaerentis, narrationem recte dicat aliquis *fictam*, quo id quoque tendit quod 4, 3, 13 eadem memoratur, ubi agebatur modo de *expoſitione quarundam rerum geſtarum vel etiam fabularum.* Ferri tamen poteſt et in hac *facetae* appellatio, quod vocabulum *decoris* eſſe ipſe noſter putat 6, 3, 20. Saltem quo modo fictio ulla potuerit verſari in iſtis de Chryſogoni amicis et Cepaſiis narrationibus nulla animi contentione exputo. Impudentiſſima profecto fuit vanitas ea mentiendi, quae ipſi judices vidiſſe et audiſſe dicuntur a Cicerone.

In his — dicitur. Nullus, quod ſciam, interpres animadvertit, haec ipſa verba apud Ciceronem non inveniri. Niſi igitur ſunt antiquitus aſcripta ab aliquo qui tractaret Codicem Qu. (ſunt autem in omnibus, quos vidi, libris), ipſe noſter ea, fallente memoria, pro Ciceronianis attuliſſe putandus eſt. cf. § 18. Attendenti apparet; ſtructuram iis ita non indigere, ut etiam melius abſint.

ilud ipſum — quod. vid. not. crit. Quo modo autem id ipſum, quod aliquis negat, poſſit narrari, hiſce, quae adhuc tractavit, videmus exemplis: narrantur videlicet, unde falſa objici appareat. Eſt vero ſententia, ex illis acribus et acutis (cf. 2, 4, 31), in hiſce verbis Quintiliani *narrare quod negat.*

20. *ſimpliciter.* Ἁπλῶς, ſine exceptione, ut recte Pithoeus. *poſitum* vero eſt § 5.

quod eſt a me poſitum, ſupervacuam eſſe narrationem rei, quam judex noverit. quod ſic intelligi volo, ſi non modo, factum quid ſit, ſciet: ſed ita factum etiam, ut nobis 21 expedit, opinabitur. Neque enim narratio 3-3 in hoc reperta eſt, ut tantum cognoſcat judex, ſed aliquanto magis, ut conſentiat. Quare, etiamſi non erit docendus ſed aliquo modo afficiendus, narrabimus cum praeparatione quadam, *Scire quidem eum in ſummam quid acti ſit, tamen rationem quoque facti* 22 *cujusque cognoſcere ne gravetur.* Interim propter aliquem in conſilium adhibitum nos repetere illa ſimulemus; interim, ut rei, quae ex adverſo proponatur, iniquitatem omnes etiam circumſtantes intelligant. In quo genere plurimis figuris erit varianda expoſitio, ad effugiendum taedium nota

21. *ſummam quid acti.* Hoc ut exquiſitius aſſumſi pro vulgato *ſumma quid actum* ex Turic. Guelf. Camp. Alm. Ad *quid acti* addicunt etiam Goth. et Obr. (cf. § 128. 7, 1, 50) ad *ſummam* Voſſ. 1. Bern. De genitvo vid. Oudend. ad Suet. Aug. 44. 65.

22. *quo genere plur.* Turic. Camp. omittunt *genere* cum Alm. male. *taedium nota audientis.* Omittunt *nota* Colbertinus Cod. Vall. Alm. Bad. aliique apud Burm. editi. Turic. non memoratur quidquam mutare a vulgata, quae a Gryphio inde obtinet. Jenſ. (tac. Geſn.) aliique ante Bad.

21. *aliquanto magis.* cf. 3, 8, 39.

22. *in conſilium.* Judicum intellige. cf. 4, 1, 21. not. cit.

plurimis figuris. Ex hoc genere eſt Demoſthenis locus, quanquam in probando poſitus, non in narrando: δέδοικα μὴ σφόδρα ἀκριβῶς δεικνύναι πειρώμενος διενοχλῶ, πάλαι τοῦτο αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας. ὅμως δ᾽ οὖν ἔτι καὶ τόδε ἀκούσατε. De falſa leg. p. Rsk. 446 extr.

audientis: ſicut: *Meminiſti;* et, *Fortaſſe ſupervacuum ſuerit hic commorari; Sed quid ego diutius, cum tu optime noris? Illud quale ſit, tu ſcias;* et his ſimilia. Alioqui, 23 ſi apud judicem, cui nota cauſa eſt, narratio ſemper videtur ſupervacua, poteſt videri non ſemper eſſe etiam ipſa actio neceſſaria. Alterum eſt, de quo frequentius quaeritur, 24 An ſit utique narratio prooemio ſubjicienda. quod qui opinantur, non poſſunt videri nulla ratione ducti. Nam cum prooemium iccirco comparatum ſit, ut judex ad rem accipiendam ſiat conciliatior, docilior, intentior; et probatio, niſi cauſa prius cognita, non poſſit adhiberi: protinus judex notitia rerum inſtruendus videtur. Sed hoc quoque 25 interim mutat conditio cauſarum. niſi forte

t. cum ſint nota audienti. male. Equidem *nota* reſidere ex illa gloſſa exiſtimo, quod fortaſſe ne in Turic. quidem ſit.

commorari. Camp. *commemorari* non quidem ſine ſenſu.

ſit tu ſcias; et. Camp. omittit *tu ſcias*, unde bona oritur ſtructura: *cum tu optime noris illud, quale ſit.*

23. *ipſa actio.* Turic. *ipſa acti* cum Alm. ſine ſenſu. Sed artae neceſſitudinis index error communis cf. 4, 1, 17.

24. *videri nulla.* Guelf. *vid. non nulla.* In hac ratione ſuperius *non* ante *poſſunt* omitti debet; et habet ſane majorem gratiam ejusmodi locutio, cui valde ſimilis 4, 1, 63.

docilior intentior. Inferunt vulgo *et* quod omittunt Turic. Camp. cum Alm. et Obr. cf. ad 1, 11, 14 praef. noſtr. p. 79.

protinus judex notit. Inſerunt *judex* quod abeſt a vulgata, Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Baſil. optimisque apud Burm. Codd.

tu ſcias. Subjunctivus alienus, niſi forte dicas potentialem eſſe. cf. not. crit.

et his ſimilia. cf. ad 1, 7, 17 p. 78 praef. noſtrae. it. hoc cap. § 52.

Marcus Tullius in oratione pulcherrima, quam pro Milone ſcriptam reliquit, male diſtuliſſe narrationem videtur tribus praepo- 324 ſitis quaeſtionibus: aut profuiſſet exponere, quomodo inſidias Miloni feciſſet Clodius, ſi reum, qui a ſe hominem occiſum fateretur, defendi omnino fas non fuiſſet; aut ſi jam praejudicio ſenatus damnatus eſſet Milo; aut ſi Cn. Pompejus, qui propter aliquam gratiam judicium militibus armatis clauſerat,

25. *praepoſitis.* Guelf. *propoſitis.* non ſpernenda ſcriptura cf. 7, 10, 12. *praejudicio ſenatus.* Omittunt *ſenatus* Gibſ. et Obr. ex prioris ſphalmate niſi fallor.

propter aliquam gratiam. Turic. *p. aliam gr.* cum Alm. Bern. Addicit et Guelf. ſed et *praeter* dans pro *propter.* Camp. *p. alicujus gr.* In loci obſcuritate ſubiit *cauſam* ſcribere pro *gratiam*, quae vocabula ſolent confundi a librariis, quanquam hoc adhuc ibi tantum eſt animadverſum ubi praecedit genitivus et ſignificatio eſt utriusque eadem. vid. Drakenb. ad Liv. 36, 10, 13. Sic § 128 Voſſ. 3. *invid. cauſa* ubi reliqui *i. gratia. propter aliam cauſam* dictum pro eo: „non quod adverſus „eſſet Miloni.“ Niſi forte vetus eſt gloſſa omne hoc, quo facile carebamus.

25. *tribus — quaeſtionibus.* Recenſentur mox hae quaeſtiones, de defendendo eo, qui hominem a ſe occiſum fateatur; de praejudicio ſenatus; de Pompeji mente. Quas quidem tractat Cic. a tertio inde capite ad octavi finem. cf. 3, 6, 12.

propter aliquam gratiam. Quid hiſce verbis ſignificetur, fateor me latere. Novimus praeſidia armata in foro omnibusque fori templis collocata fuiſſe a Pompejo ad quietem judicio praeſtandam, nec a ſcriptoribus proditur in cujusquam hoc gratiam factum. Quanquam enim Vellejus, Aſconius, Plutarchus, Appianus, Dio Caſſius longe infenſiorem Miloni oſtendunt Pompejum, quam videri eum vult Cicero, tamen nullam diſponendorum militum cauſam memorant, niſi turbas datas in teſtium interrogatione, ob quas Domitius quaeſitor praeſidium a Pompejo popoſcerit. vide not. crit.

tanquam adverſus ei timeretur. Ergo hae 26 quoque quaeſtiones vim prooemii obtinebant, cum omnes judicem praepararent. Sed pro Vareno quoque poſtea narravit, cum objecta

ei timeretur. Contorta et parum terſa oratio pro hiſce in vulgata *exiſtimaretur*, in quam vetuſtiſſimi quique conſentiunt. Optime Ald. noſtrum dat, quod recepit Bad. Prope accedunt Guelf. Voſſ. 1. 3. dantes *aeſtimaretur* (cf. § 17). Quoties enim pro hoc veteres libri: *extimaretur*! in quo latet vera ſcriptura.

26. *obtinebant — praepararent.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *obtinebunt — praeparaverint.*

Sed pro Vareno. Sic Codd. ſeptem cum edd. Camp. Andr. aliisque apud Burm. Reliquis editis, qui pro *Vareno* habent *L. Murena*, addicere videntur quatuor: Alm. Ioann. Arg. Bern. Horum Alm. diſerte hoc dare narratur, ceteri ſilentur. Quantopere abhorreat a reliqua Turic. et Alm. ſimilitudine tam inſignis diverſitas ſcripturae, ſponte apparet. Puto eum, qui aliam Alm. varietatem notare vellet, ſecure poſuiſſe nomen *Murenae.* Verſatur ea in hoc, quod *aliter* vulgo inſeritur inter *Sed* et *pro*, quod abeſſe ab Alm. oſtendi debebat. Neque eſt *aliter* in ullo MS. praeter Bal. et Voſſ. 2. unde excitant diſerte, et Vall. quem dare narrat Bad. Sed loco motum: *quoque aliter poſtea.* Voſſ. 2. deferere ſuum Goth. vix eſt credibile. Ipſum autem quid ſibi velit adverbium, non aſſequor. Jam *Murenam* pro *Vareno*, nonniſi a recenti manu inductum, ferri diutius nolui. Nihil eſt in oratione Murenana, quod tantam mutationem flagitet, et quidni acquieſcimus in ejus orationis mentione, quae intercidit; cum praeſertim alio transferendi criminis mox injiciatur mentio, quod ipſum pro Vareno factum eſt a Cicerone (cf. nos ad 4, 1, 74.)?

26. *vim prooemii.* Poſſunt hae quaeſtiones videri etiamnum pertinere ad prooemium, quoniam id praeſtant, quod eſt prooemii. Quod ſi tenes, jam vel in ipſa Miloniana prooemio protinus ſubjicitur expoſitio.

pro Vareno. Exemplo hoc deſtituimur cum interciderit oratio. cf. 4, 1, 74.

poſtea narravit, cum. Sponte ſuccurrit, quod Capper. monet, legendum videri *poſtea quam.* Liber quidem vetus nullus ita. Etſi autem *poſtea* —

diluit. Quod fiet utiliter, quoties crimen non repellendum tantum, fed etiam transferendum erit, ut, his prius defenfis, velut initium fit alium culpandi narratio: ut in armorum ratione antiquior cavendi, quam 27 ictum inferendi, cura eft. Erunt quaedam caufae (neque id raro) crimine quidem, de

Quod enim Voff. 1. 3. omne nomen proprium eximunt loco, haec dantes: *Sed reo quoque poftea narrabit*, id ex errore natum arbitror, quamquam Pithoeus etiam non infpecto hoc MS. tale quid conjecit, ut fieret generale praeceptum pro exemplo. Eo traxeris Turic. quoque auctoritatem dantis item *narrabit* pro *narravit*, tralatitio librariorum vitio *b* pro *v*. Peccatum in Voffianis a conferente videri poteft, cum Guelf., fere geminus illis, haec praeferat: *Sed pro Vareno reo quoque*. Hi autem tres fi talem fcripturam habent, trahunt ipfum quoque Bern. quartum pro *Vareno* teftem. Supervacua vox *reo* in aliquot etiam edd. comparet. Ceterum *quoque* ante *poftea* revocavi auctoribus Codd. meis Camp. aliisque multis vett. libb. Vulgo enim *poft qu.*

quoties — ut. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. *qu. non repellendum* (fic Turic. ceteri etiam pejus *repetendum*) *ut*, cum plurimis apud Burm. MSS. Poffunt tamen, quae fententia flagitat, fatis firmata videri Codd. Britannicis et Arg. qui habent ea profecto.

alium culp. Accedit Alm. fuo Turic. *alium* dans quod recentiorum primus Gefn. recepit pro *aliud* plerorumque. Sed *alium* et poft Jenf. edd. meae ante Bafil. omnes. Camp. *aliud.*

ictum inferendi. Guelf. *feriendi ictum.*

27. *crimine.* Sic Turic. Camp. Goth. Voff. 2. Alm. Vall. nifi forte, ut fufpicatur Bad., correctum ex *crimini.* Vulgo *crimini.*

cum non raro legitur apud fcriptores, hinc alienum eft, quia nihil antecedit quo referatur *poftea;* qualis ratio eft in praecepto Catonis, quod offert Turfell. p. 684 *Poftea, ubi incipiet fervere. Pofteaquam*, ita difcerpi folitum ab optimis quibusque fcriptoribus, poterat fraudi effe librario, ut faepe fuit profecto.

non repellendum — transferendum erit. Id factum eft in caufa Vareni cf. 7, 2, 10.

27. *neque id raro.* Neutrum pronominis genus ad

quo cognitio eſt, faciles ad diluendum, ſed multis anteactae vitae flagitiis et gravibus 525 oneratae: quae prius amolienda ſunt, ut propitius judex defenſionem ipſius negotii, cujus propria quaeſtio eſt, audiat: ut, ſi defendendus ſit M. Coelius, nonne optime patronus occurrat prius *conviciis luxuriae*,

cognitio eſt. Hoc e Codd. unus ſi rectum vidi Guelf. Nam Turic. et Alm. falſum vero admiſcent, dantes haec: *de quo cognitio eſt cognitum eſt fac.* Reliqui quidem Codd. plerique (nam Britannici ſilentur) *cognitum eſt.* Camp. *eſt cognitum.* Noſtrum repoſuit conjectura Regius. A Gryphio inde in meis eſt.

fac. ad diluendum. Sic Turic. Guelf. Goth. Vall. Camp. cum meis ante Stoer. excepta Baſil. Haec prima, quod Stoerius et poſteriores retinuerunt *fac. diluendo.* Silentur quidem apud Burm. aliquot Codd. quos dicas habere *diluendo.* Equidem non credo. Habet ſane ſpeciem elegantiae *crimini — faciles diluendo.* Sed gemino alibi exemplo careo, neque ipſa logica magnopere probat hanc locutionem. Quam recepi optimorum certe librorum auctoritate ſe tuetur, et, quanquam contortam eſſe non diffiteor, ſententia elicitur probabilis, non ringente logica.

gravibus oneratae. Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Alm. et Voſſ. 1. 2. 3. Edd. fere inſerunt *criminibus* quod, quam ſit inelegans, ſponte apparet.

amolienda. Turic. *amovenda* cum Guelf. Camp. Alm. Colb. Bern. et edd. ante Stoerium meis omnibus. Niſi tamen plane dormitavit Gibſ., praeter Goth. Voſſ. 2. et 1 (hic dat *admolienda* 3. autem *ad movendu*) etiam Britannici et Andr., vindices ſunt receptae, quam quidem Regius conjectura praetulit, ipſa exquiſitioris vocabuli laude commendandam. Burm. recte confert 5, 13, 11.

defend. ſit. Sic malui ſcribere cum Turic. Alm. Camp. Obr. quam quod reliqui dant: *def. eſt.* cf. 4, 1, 28. item 2, 5, 4.

rem ſpectat. Similis forma 6, 11, 3. Non igitur neceſſaria emendatio quae in Baſ. margine proponitur: *neque hus rarae.* cf. 1, 10, 35. item hic § 3.

petulantiae, *impudicitiae*, quam *veneficii?* in quibus ſolis omnis Ciceronis verſatur oratio: deinde tum narret *de bonis Pallae*, *totamque*

impud. quam venef. Goth. omittit *quam*, cum Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Niſi tamen dormitavi, Guelf. tuetur *quam*, quod ſi abeſt, longe alia ſit omnis Coelianae cauſae conditio; nec talis, cujusmodi eam cognovimus ex oratione Ciceronis. Reliqui mei omnes retinent *quam*. *veneficii.* Jenſ. (tac. Geſn.) *veneficiis* cum meis ab ipſo inde ad Baſil. excepto Aldo.

omnis. Turic. *omnibus* cum Camp. et Alm.

Pallae totamque de vi. Hanc quam primus Burm. dedit ſcripturam habes ipſam in Camp. niſi quod *dein* eſt pro *de vi*, inevitabili paene errore, qui, poſt modo poſitum *deinde*, diu debebat corrigi ab eo, qui aliquem naſum haberet. Turic. ipſum verum dat, ſed a ſec. manu pro *Pallae totamque* hoc:

quam veneficii. Regius in ſuo libro inveniebat *veneficiis*, pro quo conjecit *veneficii*, quod nunc legitur in plerisque libris et ſane auctores videtur habere omnes Codd., cum edd. vett. multae retineant dativum pluralis. Sed alienum dicas *veneficii convicia* appellari, cum hoc „*ipſum ſit* „*negotium*," in cauſa Coeliana, „cujus propria quaeſtio „eſt." Et ipſe Cicero, in oratione, haec de pudicitia diſerte „non crimina" appellat „ſed voces maledictaque." c. 3. „aliud eſt maledicere, „aliud accuſare." ibid. „maledictio — ſi petulantius „jactatur, *convicium.*" ibid. „Adulter, impudicus — *con*„*vicium* eſt, non accuſatio." c. 13. Neque tamen *veneficiis*, etſi defendere conatur Badius, aptum. Inconcinnum enim *conviciis luxuriae* occurrere, et *veneficiis* (ipſis) occurrere. Excidiſſe dicas *crimini* vel *accuſationi*.

in quibus ſolis — oratio. *Solis* eo dicit, ut ſignificet narratione omnem Ciceronis orationem caruiſſe. Et ita res ſe habet. *In quibus* autem tam ad *convicia* illa ſpectat, quam ad *veneficii* crimen. Neque enim negare voluit Qu. quidquam praeter *veneficium* a Cicerone tractatum eſſe; ut videbatur Capperonnerio.

deinde tum. Hanc particularum geminationem, non ſane elegantem, ſi per ſe ſpectes, adhuc in uno praeterea Varronis exemplo cognovi, quod affert Turſell. p. 207.

de bonis Pallae. cf. Cic. pro Coel. c. 10. Nihil praeterea nobis cognitum de iſta re.

de vi explicet *caufam*, quae eft ipfius actione defenfa? Sed nos ducit fcholarum confue- 28 tudo, in quibus certa quaedam ponuntur, quae *themata* dicimus, praeter quae nihil eft diluendum. Ideoque *narratio* prooemio femper fubjungitur. Inde libertas declamatoribus, ut etiam fecundo partis fuae loco narrare videantur. Nam cum pro petitore di- 29 cunt, et expofitione, tanquam priores agant, uti folent; et contradictione, tanquam refpondeant: idque fit recte. Nam cum fit

paullatimque. Goth. plane confpirat cum Camp. *Pallae* habet Guelf. fed mox, pro *totamque*, *paulatimque.*

29. *priores.* Sic Turic et Camp. cum Colbert. Cod. (non Alm.) Goth. Voff. 2. et edd. meis ante Bafil. Reliquae *prius.*

idque fit recte. Sic Turic. et Camp. cum Bodl. Alm. et edd. mearum folis Bad. et Capper. Reliqui libri *idque fit non*

de vi. In occidendo legato Alexandrinorum Dione. cf. l. c. et c. 21. 22.

ipfius actione. Nam fe ipfe quoque defendit Coelius in hac caufa. cf. 11, 1, 51. item Suet. de clar. rhett. c. 2.

28. *certa — themata.* cf. 4, 1, 4.

fecundo — narrare videantur. Dicendi locus, quem operofius et perperam interpretati funt VV. DD., nihil aliud eft, nifi ordo orandi, qui unicuique patrono alligatur. Neque enim certum erat et definitum in foro, ut accufator prius diceret, refponderet defenfor. cf. 7, 1, 37. Dicebat igitur fecundo loco, cuicunque alterius orationi refpondere mandatum erat, five is petebat, five defendebat. Jam in fcholis quidem ejusmodi ordo erat nullus, ubi nunquam refpondebatur. 5, 13, 50. 7, 1, 38. Hinc, ut et ex iis, quae mox fubjiciuntur, intelligimus, quare *videantur* modo *narrare,* non re vera *narrent*, *fecundo loco* declamatores. De *priore* et *fecundo* loco cf. § 5.

29. *contradictione.* Sua adverfus ea, quae ab altera parte dicta funt. *Refpondeant* vides hic plane effe pro eo: fecundo loco dicant. Aliter *contradictionem* vide 3, 8, 27.

idque fit — exerceat. cf. 5. 13, 45—50.

declamatio forenſium actionum meditatio, cur non in utrumque protinus locum exerceat? Cujus rationis ignari, ex more, cui aſſuerunt, nihil in foro putant eſſe mu-30tandum. Sed in ſcholaſticis quoque non-526nunquam evenit, ut pro narratione ſit propoſitio. Nam quid exponet, quae zelotypum malae tractationis accuſat? aut qui

recte Codd. et edd. ante Stoerium; ab hoc inde *id quod ſit non recte*, pejus etiam propter *id quod*, et hoc retinuit Capper. cf. de hoc 3, 6, 1. Negationem rectiſſime proſcripſit de conjectura Regius, quem ſequendum eſſe recentiorum quidem ſolus vidit Capperonnerius. Rem dirimit locus geminus 5, 13, 50. *Non* inſertum an omiſſum cum ingens faciat momentum, juvat apponere exempla aliquot hujus particulae in noſtro ſcriptore a librariis turbatae: 1, 10, 14. 3, 4, 14, 3, 5, 10. 4, 2, 128. 5, 13, 36. 8, 2, 19. 10, 1, 96. 10, 7, 32. 11, 1, 53. 11, 3, 61. 76. 179. 12, 1, 40 bis 12, 10, 46. Prudentiſſimum eſt decretum Galeni (Commentar. II. in libr. ſec. de morbis vulgg. p. 471. Tom. V.) εἰ δ' ἔξεστι προστιθέναι τοῖς καταφατικῶς εἰρημένοις ἀποφάσεις, ἅπαν οὕτω τις διαφθερεῖ δόγμα, καὶ γνώμην οὐδεμίαν φυλάξει τῶν παλαιῶν βεβαίαν. Hunc locum debeo Villoiſono in Prolegg. cf. Drakenb. ad Liv. 21, 10, 1. Interpp. ad Plin. Epiſt. 1, 8, 14. item nos ad 6, 2, 11. *non in utrumque.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et Capper. ſolo. cf. 5, 13, 50. Reliqui om. *in.* *aſſuerunt.* Turic. *adſuerunt.* Camp. *aſſuerunt.* Alm. *aſſuerunt* et ſic editi mei ante Ald. Reliqui *aſſueverunt.* cf. 5, 11, 22. et Oudendorp. ad Sueton. Caeſ. 75 extr. Aug. 98.

30. *quae zelot.* Sic Turic. Guelf. Bern. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et omnes meae ante Leid. Vulgo *qui zelot.* Turbatum eſt aliquid in Camp. quae pro hiſce receptis *quid exponet qui*

30. *in ſcholaſticis. Scholaſtica* ſubſtantive dicitur. vid. Senec. patr. p. 65. „Hoc „vero alterum nomen Graecum quidem eſt, ſed in Latinum ita translatum, ut pro „Latino ſit, *Scholaſtica. Controverſia* multo recentius, „ſicut ipſa *declamatio.*" Aliis noſtri locis additur ſubſtantivum ut § 92. 97. 11, 1, 82. In loco 7, 1, 57 dubia ſcriptura.

propoſitio. § 4.

Cynicum apud cenſores reum de moribus facit? cum totum crimen uno verbo in qualibet actionis parte poſito ſatis indicetur. Sed haec hactenus. Nunc, quae ſit narrandi ratio, ſubjungam. *Narratio eſt rei factae, aut ut factae, utilis ad perſuadendum expoſitio*; vel (ut Apollodorus finit) *oratio docens auditorem, quid in controverſia ſit.* Eam plerique ſcriptores, maxime qui ſunt ab Iſocrate, 31

zelot. dat: *quae exponet zelot.* Uxorem, cujus nomine agitur, intelligi recte monet Geſn.

31. *aut ut factae.* Ita Turic. et Camp. cum Vall. Goth. Voſſ. 2. Bad. Obr. Capper. Geſn. Reliqui, ut et Guelf., *a. non f.* *maxime qui.* Turic. Guelf. Camp. *maximeque qui.*

Cynicum — reum facit. Vide, inter Declarationes Quintilianeas a Pithoeo editas, 283 inſcriptam: *Cynicus diſerti filius.* Ad hanc Aerodius haec ipſa noſtri verba affert. Huc in primis pertinent ex iſta controverſia: „Ceteros — quos abdicant „patres, *ſine narratione* cul„pae abdicare non poſſunt: in „hoc filio" (Cynico, quem propterea quod hujus ſectae eſt, abdicat pater) „ſatis eſt „ad odium, habitum oſten„dere."

qualibet — parte. Non proprie in narratione.

31. *Narratio — expoſitio.* Pervulgata apud veteres definitio. cf. Cornif. ad Herenn. Cic. de Inv. Theonem in Progymn. Hermogen. in Progymn. Aphthon. in Prog. Ad Ciceronis Rhetoricos 1, 19 haec commentatur Marius Victorinus: „*Geſtarum rerum* „expoſitio eſt, negotiorum „civilium, et hiſtoriarum. *Et* „*geſtarum rerum* expoſitio eſt, „comoediarum, fabularum et „thematum, quae in auditorio dicuntur." vid. Rhetores Pithoeanos.

qui ſunt ab Iſocrate. *Ab aliquo eſſe* dicuntur, qui hunc ducem ſectantur, qui ab eo praecepta accipiunt. Recte confert Burmannus Cic. pro Mur. c. 30. „Noſtri illi a Platone „et Ariſtotele, moderati ho„mines et temperati." Id. Tuſcul. diſp. 2, 3. „qui ſunt „ab ea diſciplina." De Finibus 4, 3 „Zeno et ab eo qui „ſunt" quem locum an...

volunt eſſe *lucidam*, *brevem*, *veriſimilem*. Neque enim refert, an pro *lucida* perſpicuam, pro *veriſimili* probabilem credi-32 bilemve dicamus. Eadem nobis placet diviſio; quanquam et Ariſtoteles ab Iſocrate parte in una diſſenſerit, praeceptum brevitatis irridens, tanquam neceſſe ſit, longam aut brevem eſſe expoſitionem, nec liceat ire per medium. Theodorei quoque ſolam relinquunt ultimam partem, quia nec breviter utique nec dilucide ſemper ſit utile exponere.
33 Quo diligentius diſtinguenda ſunt ſingula, ut, quid quoque loco proſit, oſtendam. Narratio eſt aut tota pro nobis, aut tota pro adverſariis, aut mixta ex utrisque. Si erit

Neque en. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 13.

32. *praecept. — tanq.* Turic. *praec. veritatis irr. inſerens tanq.* cum Camp. et multis Codd. inſerentibus praepoſtere illud *inſerens*. *brevem eſſe exp.* Turic. omittit *eſſe* cum Guelf. Camp. et edd. meis ante Badium. Accedunt plurimi Codd. Inter *brevem* et *expoſ.* facillime excidebat *eſſe*, quod hoc loco eſt neceſſarium.

33. *adverſariis.* Sic Turic. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum plerisque Codd. et edd. meis ante Gryph. Hic primus *adverſario* ut reliqui.

ſolicitat Erneſtus. Convenit Graecorum locutio οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου.

Ariſtoteles — parte in una. In una harum, quas modo propoſuit, partium; ne forte quis putet, ſignificari rarum Ariſtotelis ab Iſocrate diſſenſum.

32. *praeceptum — irridens.* Ariſtot. Rhet. 3, 16, 4. Hic Iſocratem irrideri ab Ariſtotele ſatis eſt probabile, quod quidem ſe didiciſſe e Quintiliano fatetur is, qui noſtro non magnopere favet, Victorius in Rhet. Ariſt. p. 719. Negat Ariſtoteles τὸ εὖ fieri τῷ συντόμως, ἀλλὰ τῷ μετρίως. Hoc potuit ſumere e Platonis loco Phaedr. p. 267. b.

tota pro nobis, contenti ſimus his tribus partibus, per quas efficitur, quo judex facilius *intelligat*, *meminerit*, *credat*. Nec quisquam 34 reprehenſione dignum putet, quod 327 propoſuerim eam, quae ſit tota pro nobis, debere eſſe veriſimilem, cum vera ſit. Sunt enim plurima vera quidem, ſed parum credibilia, ſicut falſa quoque frequenter veriſimilia. Quare non minus laborandum eſt, ut judex, quae vere dicimus, quam quae fingimus, credat. Sunt quidem hae, quas 35 ſupra retuli, virtutes aliarum quoque partium. Nam et per totam actionem vitanda eſt obſcuritas, et modus ubique cuſtodiendus, et credibilia eſſe oportet omnia, quae dicuntur. Maxime tamen haec in ea parte cuſtodienda ſunt, quae prima judicem docet: in qua ſi acciderit, ut aut non intelligat, aut non meminerit, aut non credat, fruſtra in reliquis laborabimus. Erit autem *narratio* 36 *aperta* atque *dilucida*, ſi fuerit primum expo-

his tribus. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *iis tr.* cf. 3, 8, 32. item hic § 132.

34. *vere dic.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Reliqui *vera d.*

36. *narrat. aperta.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. qui primus *aperta narr.* in

34. *ſalſa — veriſimilia.* cf. 1, 10, 30. Exemplum hujusmodi proponit Plato Phaedr. p. 273. b.

35. *cuſtodiendus — cuſtodienda.* Diſplicet tam exiguo intervallo repetitum verbum, in quo tamen nulla de veritate ſcripturae eſt dubitatio. cf. in eadem reprehenſione mox § 37. *diſpoſitae — compoſiti.*

ſita verbis propriis et ſignificantibus, et non ſordidis quidem, non tamen exquiſitis, et ab uſu remotis; tum diſtincta rebus, perſonis, temporibus, locis, cauſis, ipſa etiam pronunciatione in hoc accommodata, ut judex, quae dicuntur, quam facillime accipiat. 37 Quae quidem virtus negligitur a plurimis, qui ad clamorem diſpoſitae, vel etiam forte circumfuſae, multitudinis compoſiti, non ferunt illud intentionis ſilentium: nec ſibi diſerti videntur, niſi omnia tumultu ac vociferatione concuſſerint: rem indicare,

quo affectationis aliquid hic quidem ſupervacuae. Tur. et Camp. *ac* pro *atque*, quod ipſum malim. Sed non eſt tanti.

37. *ferunt.* Turic. *fecerunt* (pro quo noſtrum conjectura repoſuit Regius) cum Jenſ. (tac. Geſn.) aliisque ante Ald. Narrat Badius Vall. praeferre *ferunt*, et ſic mei duo.

36. *ſignificantibus.* cf. 3, 6, 65.

37. *ad clamorem diſpoſitae. Clamorem* eſſe plaudentium recte monet Geſnerus, et noſtri aliorumque locis convincit. cf. 2, 2, 12. (*fragorem* quoque appellat noſter 8, 3, 3.) item Plinii Epiſt. 2, 14, 6. 4, 5, 1. 4, 19, 3. 9, 13, 8. Tacit. Hiſt. 3, 83. Cicer. de Orat. 1, 33. Orat. c. 30. pro Sextio c. 56. ad Quint. fratr. 3, 1. p. Ern. 1103. Brut. c. 95. Appoſite ad noſtrum de *ſilentio*, quod non ferant, locum, Burmannus laudat Plin. Epiſt. 2, 10, 7. „quae „admiratio te, qui *clamor*, „quod etiam *ſilentium*, maneat. Quo ego, cum dico „vel recito, non minus quam „clamore delector; ſit modo „ſilentium acre et intentum et „cupidum ulteriora audiendi." cf. Cic. Brut. c. 22 „ſilentio" ſine plauſu. *Diſpoſitam multitudinem* intellige de ſubornatis et conductitiis laudatoribus orantium, quales perſtringit Plinius Ep. 2, 14 citante item Geſnero. Quod ſubjungitur *forte circumfuſae multitudinis* mentio, in eo eſt anticlimax, qua ſignificatur, ne ei quidem laudi, quae petatur a fortuitis plauſoribus, etſi minus turpi quam ſit illa pretio redemta, multum tribui debere ab oratore.

sermonis quotidiani, et in quemcunque etiam indoctorum cadentis, exiftimant: cum 328 interim, quod tanquam facile contemnunt, nescias, praestare minus velint, an possint. Neque enim aliud in eloquentia, cuncta 38 experti, difficilius reperient, quam id, quod se dicturos fuisse omnes putant, postquam audierunt: quia non bona judicant esse illa, sed vera. Tum autem optime dicit orator, cum videtur vera dicere. At nunc, velut 39 campum nacti expositionis, hic potissimum et vocem flectunt, et cervicem reponunt, et brachium in latus jactant, totoque et rerum et verborum et compositionis genere lasciviunt: deinde (quod sit monstro simile) placet actio, causa non intelligitur. Verum haec omittamus, ne minus gratiae, praeci-

indoctorum. Sic Turic. cum Alm. Jenf. (tac. Gesn.) et meis ante Gryph. Reliqui, ut et Camp. Vall. (ref. Badio), *indoctiorum.* Positivus hic comparativo robustior videtur. Non qui inter doctos minus est eruditus, sed qui plane rudis est, videtur posse fundere talem orationem.

38. *vera dicere.* Turic. *vere d.* cum Alm. solo. Alioqui vel hic praeferam, ob id quod antecedit *optime.* cf. 34.

39. *deinde (quod.* Guelf. *d. idque.* Edd. a Basil. ante Obr. *d. id quod,* quae scriptura latet in Guelf. Nec displiceat cf. 3, 6, 1.

39. *cervicem reponunt.* Dum sibi placent. Sic Cic. Verr. 3, 19. „tamenne putamus patronum tuum in hoc crimine *cerviculam* jactaturum „et populo se ac coronae „daturum?"

minus gratiae — quam offensae — mereamur. Videtur aequales describere, qui hoc genere peccarent. *Mereri* attende dictum pro *consequendo.* cf. § 77. 125. 5, 1, 1. 6, 1, 45. item Dial. de oratoribus c. 9 „indulgentiam — *mereri.*" Plin. Epist. 1, 8, 14 et passim.

piendo recta, quam offensae, reprehendendo 40 prava, mereamur. *Brevis* erit *narratio* ante omnia, si inde coeperimus rem exponere, unde ad judicem pertinet; deinde, si nihil extra causam dixerimus; tum etiam, si reciderimus omnia, quibus sublatis, nec cognitioni quidquam, nec utilitati, detrahatur. 41 Solet enim esse quaedam partium brevitas, quae longam tamen efficit summam. *In portum veni, navim prospexi, quanti veheret interrogavi, de pretio convenit, conscendi, sublatae sunt ancorae, solvimus oram, profecti sumus.* Nihil horum dici celerius 329 potest, sed sufficit dicere, *E portu navigavi.* Et, quoties exitus rei satis ostendit priora, debemus hoc esse contenti, quo reliqua intel- 42 liguntur. Quare, cum dicere liceat, *Est mihi filius juvenis*, omnia illa supervacua, *Cupidus ego liberorum uxorem duxi, natum sustuli, filium educavi, in adolescentiam*

41. *convenit.* Sic et Turic. et Goth. cum Ioann. et Bodl. Reliqui fere *conveni* ut et Guelf. et Camp.

profecti. Sic Turic. Camp. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Badio e Vall. item Alm. Reliqui *provecti.* pro quo nostrum conjecit Regius. Frustra obloquitur Burm. Opus est pervulgato vocabulo, quo magis appareat rem quotidianam narrari. Exempla, quibus utitur Burm., aut sunt poëtica, aut habent necessitatem aliquam verbi nautici usurpandi. Hic ne exitum quidem habere videatur ista tam verbosa brevitas, si *provecti* modo essent, non *profecti.* cf. 6, 3, 9. Neque mihi persuadet Burm. hunc locum e scriptore aliquo desumtum esse a Qu. Finxit haud dubie, ut mox de filio suscipiendo.

40. *ante omnia.* cf. § 4. 41. *solvimus oram.* cf. Epistol. ad Tryph. § 3.

perduxi. Ideoque Graecorum aliqui aliud circumcifam expofitionem, id eft σύντομον, aliud brevem putaverunt: quod illa fupervacuis careret, haec poffet aliquid ex neceffariis defiderare. Nos autem brevitatem in hoc 43 ponimus, non ut minus, fed ne plus dicatur, quam oporteat. Nam iterationes quidem, et ταυτολογίας, et περισσολογίας, quas in narratione vitandas quidam fcriptores Artium tradiderunt, tranfeo. funt enim haec vitia non tantum brevitatis gratia refugienda. Non minus autem cavenda erit, quae ni- 44 mium corripientes omnia fequitur, obfcuritas: fatiusque eft aliquid narrationi fupereffe, quam deeffe. Nam fupervacua cum taedio

43. *refugienda.* Camp. *fugienda* cum edd. meis ante Stoer. et Goth. Noftram tenent Turic. Guelf. cum Alm. Eadem ftructura 4, 5, 6 *refugienda* — *diftinctio.* item Cic. pro Caecina c. 8.

42. *circumcifam* — *brevem.* Utramque Graeci ifti in virtute pofuerunt; *brevem* tamen illam folam appellarunt, quae aliquid cogitandum relinqueret auditori, neceffarium quidem, fed facile ex reliquorum conjectura affequendum. Sic locutionis rationem reddere videor, per fe quidem non fatis apertae: „poteft narratio brevis aliquid ex neceffariis defiderare" h. e. fine vitio omittit aliquid ex neceffariis. Miror in hoc loco ad latinam vocem *brevem*, nullam fubjectam effe Graecam, ut modo in σύντομον factum; neque dicam tamen quo potiffimum vocabulo ufurus fuerit. Βραχυλογίαν obverfatam ei putat Erneftus in Lex. Rhetorico Graeco p. 60. fed opus eft adjectivo ad *narrationem* accommodato. βραχεῖαν, βραχυλόγον διήγησιν hac maxime poteftate, quae συντόμῳ opponeretur, nondum inveni apud Rhetoras Graecos. Σύντομον plane cum Quintiliano eandem conftituit Anaximenes in Rhet. ad Alex. loco ab Ernefto allato, qui eft c. 30, § 6, p. 120 Buhl.

dicuntur, necessaria cum periculo subtrahuntur. 45 Quare vitanda est etiam illa Sallustiana 330 (quanquam in ipso virtutis locum obtinet) brevitas, et abruptum sermonis genus: quod otiosum fortasse lectorem minus fallit, audientem transvolat, nec, dum repetatur, expectat: cum praesertim lector non fere sit, nisi eruditus; judicem rura plerumque in decurias mittant, de eo pronunciaturum, quod intellexerit: ut fortasse ubique, in narratione tamen praecipue, media haec tenenda sit via dicendi, *quantum opus est*, *quantum* 46 *satis est*. *Quantum opus est* autem non ita solum accipi volo, quantum ad indicandum

45. *vitanda est etiam.* Sic Turic. et Camp. Reliqui *est* omittunt; quod contortum h. l. et a docendi simplicitate alienum videtur. *fallit.* Guelf. *fallat* cum Goth. et edd. meis ante Stoer. excepta tamen Camp. Receptam cum boni auctores vindicent acquiescere in ea malui, quamvis blandiretur conjunctivus. *ubique.* Turic. *ubicunque* cum Alm. Goth. Camp. Hoc quare restituerit Obr. quaeri potest, nisi forte magis ex hujusce aevi latinitate esse credidit.

satis est. Turic. et Camp. *sat est.* Placet, in proverbiali locutione. cf. 5, 13, 14.

46. *indicandum.* Sic Turic. cum Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. meis ante Badium. Reliqui *judicandum* excepto Capper. qui bene restituit vetustissimam scripturam.

45. *nec — expectat.* Similis Ciceronis locutio cf. 5, 14, 17.

eruditus. cf. dicta ad 1, 5, 25. opponuntur *eruditi* et *qui judicabant* § 86.

in decurias. Judicum decurias, quas quatuor constituit Augustus, quibusque quintam addidit Caligula. Singulae harum mille et pluribus constabant judicibus, qui cum agros quisque suos plerumque colerent, nec nisi ad judicandum in urbem commearent, horridiores et illiterati fere erant. Decuriae sunt judiciorum publicorum, privatorum consilia centumviralia.

ſufficit: quia non inornata debet eſſe brevitas, alioqui ſit indocta. nam et fallit voluptas, et minus longa, quae delectant, videntur: ut amoenum ac molle iter, etiamſi eſt ſpatii amplioris, minus fatigat, quam durum aridumque compendium. Neque enim mihi 47 unquam tanta fuerit cura brevitatis, ut non ea, quae credibilem faciunt expoſitionem, inſeri velim. Simplex enim et undique praeciſa, non tam *narratio* vocari poteſt, quam *confeſſio*. Sunt porro multae conditione ipſa rei longae narrationes, quibus extrema (ut praecepi)

quia non inorn. Turic. et Camp. *qu. et n. i.* cum Alm. Non male. *aridumque.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bad. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Reliqui *arduumque.* Et auctoritas librorum et praeſtantia ſcripturae mutationem receptae imperarunt. *molle* — *durum*, *amoenum* — *aridum.*

47. *Neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 51. *confeſſio.* Sic Turic. (a pr. manu, a ſec. *confuſio*) Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Reliqui *confuſio.* Videor juſtam rationem reddidiſſe ſcripturae quam praetuli. Recentiori librario oportebat illam diſplicere. *Confuſio*, ſic dictum pro concreto quod ajunt h. e. confuſa oratione, redolet novitium ſermonem.

47. *confeſſio.* Sicut ea, quae confitemur, coacti plerumque, quam pauciſſimis verbis efferimus, ut cito defungamur, ita omnis nimia brevitas poteſt videri oratio expreſſa invito. Quidquid dices, ſive accuſabis, ſive defendes, ſi narratio tua nimis erit correpta, videberis malniſſe non loqui, et quae dixeris coactus quaſi et cum metu *confitentis* protuliſſe; habebis ſpeciem *confitentis* rei, vel etiam teſtis. cf. § 109. „Neque enim narrandum eſt „tanquam *teſti*, ſed tanquam „*patrono*."

ut praecepi. 4, 1, 79. *quibus* praeſtabit accipere caſu ſexto, ut *in* praepoſitio intelligatur; nam ſi *dativum* agnoſcas, ineſt ſcabrities, quod mox infertur *ad intentionem*, quo pertinet *praeparandus*, magis quam ad *quibus* tertio caſu.

prooemii parte ad intentionem praeparandus eſt judex: deinde curandum, ut omni arte vel ex ſpatio ejus detrahamus aliquid, vel ex 48 taedio. Ut minus longa ſit, efficiemus, quae poterimus, differendo, non tamen ſine mentione eorum, quae differemus: *Quas cauſas occidendi habuerit, quos aſſumſerit conſcios, quemadmodum diſpoſuerit inſidias, probatio-* 49 *nis loco dicam.* Quaedam vero ex ordine praetermittenda, quale eſt apud Ciceronem, *Moritur Fulcinius: multa enim, quae ſunt in re, quia remota ſunt a cauſa, praetermittam.* At partitio taedium levat: *Dicam, quae acta ſint ante ipſum rei contractum; dicam, quae* 50 *in re ipſa; dicam, quae poſtea.* Ita tres potius modicae narrationes videbuntur, quam una longa. Interim expediet expoſitiones brevi interfatione diſtinguere: *Audiſtis,*

49. *At partit.* Turic. et Camp. *et part.* cum Obr. Accedit Guelf. dans *Ac.* Mihi recepta potior. Ineſt oppoſitio ad haec: *ut minus longa* § 48. cf. § 47. *ſpatio — taedio.* vide § 75.

50. *interfatione.* Turic. *interfectione* cum Alm. Bodl. Bal. niſi quod hi ſine errore *interſectione;* ſed non erat quod hoc revocaret Obr., jejunum et elumbe, ante verbum *diſtinguere.* cf. 5, 7, 26 geminum noſtro vocabulum „brevis *interlocutio.*" Noſtrum ipſum eſt apud Ciceronem.

49. *apud Ciceronem.* Pro Caecina c. 4.

contractum. Omne negotium dicitur *contrahi*, cum initur, et ſic *contractus* dictus eſt pro initio. Sic per gloſſam apud Livium in aliquot MSS. *coeptum* pro *contractum* vid. Drakenb. ad 5, 37, 3. Magis etiam proprie de litibus et procliis *contrahendi* verbum uſurpatur. De pactis et conventis non eſt cogitandum.

quae ante acta ſunt; accipite nunc, quae inſequuntur. Reficietur enim judex priorum fine, et ſe velut ad novum rurſus initium praeparabit. 51 Si tamen, adhibitis quoque his artibus, in longum exierit ordo rerum, erit non inutilis in extrema parte commonitio; quod Cicero etiam in brevi narratione facit: *Adhuc, Caeſar, Q. Ligarius omni culpa caret. domo eſt egreſſus non modo nullum ad bellum, ſed ne ad minimam quidem belli ſuſpicionem*, etc. 52 Credibilis autem erit narratio ante omnia, ſi prius conſuluerimus noſtrum animum, ne quid naturae dicamus adverſum; deinde ſi cauſas ac rationes factis praepoſuerimus, non omnibus, ſed de quibus quaeritur; ſi perſonas convenientes iis, quae facta credi volemus, conſtituerimus, ut *furti reum, cupidum; adulterii, libidinoſum; homicidii, temerarium;* vel contra, ſi defendemus: praeterea loca et tempora

51. *quoque his.* Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Stoer. exceptis Camp. et Baſil. Reliqui *his quoque.* *Quoque* ad *adhibitis* ſpectat, non ad *his.*
etc. Guelf. *et caetera.* Reliqui nota utuntur. Vides *et* poſitum ante *cetera*, quod fere omiſſum malunt VV. DD. vid. Cic. Offic. 3, 10, 9 apud Henſing. cf. § 12. 5, 11, 12.

52. *vel contra ſi.* Turic. et Camp. *vel his contraria ſi* cum Alm. et Obr. Non placet. *loca et temp.* Sic Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Baſil. exc. Camp. et Ald. Etiam Turic. *et* omittere videtur, quod abeſt a reliquis. Malui aſſumere cf. § 24.

51. *Cicero.* Pro Ligario c. 2 Memoriter retulit. Apud Cic. enim pro *caret* eſt *vacat.* cf. 2, 13, 14. 3, 8, 14. item hic § 19. 121.

52. *ante omnia.* cf. § 40.

53 et his ſimilia. Eſt autem quidam et ductus rei credibilis, qualis in comoediis etiam, et in mimis. Aliqua enim naturaliter ſequuntur et cohaerent, ut, ſi bene priora narraveris, judex ipſe, quod poſtea ſis narraturus, ex-
54 pectet. Ne illud quidem fuerit inutile, ſemina quaedam probationum ſpargere: verum ſic, ut narrationem eſſe meminerimus, non probationem. Nonnunquam etiam tamen argumento aliquo confirmabimus, quod propoſuerimus, ſed ſimplici et brevi: ut in veneficiis, *Sanus bibit*, *ſtatim concidit*, *livor*

et his ſimilia. Sic Turic. et Camp. Reliqui omittunt *his*. cf. § 22.

53. *quidam et ductus.* Sic Turic. et Camp. Dicitur Alm. dare *quid. ductus.* Sic autem Guelf. Edd. meae a Jenſonio inde *etiam.* Memorabile quod Menaechmi illi Goth. et Voſſ. 2. ſoli dant *quid. conductus* novitio vocabulo (cf. § 9.), quod reſpondet Francogallico *conduite.* Id quidem maxime convenit rei hic indicandae. *La conduite du récit, la maniere d'amener les faits.* Erneſtus in Lex. Rhet. Lat. reddit Graeco συνάφεια. *comoed. etiam et.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. et edd. meis ante Baſil. omnibus. Reliqui omittunt *etiam.*

54. *etiam tamen argum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui omittunt *tamen.* Malim quidem transponi, ut factum eſt ab Obr., ſed non ſum auſus. *Tamen* non eſt ſupervacuum, quia modo probationem fieri vetuit.

53. *ductus.* cf. not. crit.

54. *ſemina — probationum.* „Probabilis erit (narratio) ſi „argumentorum et quaeſtio- „num *ſemina* quaedam fuerint „ubique *reſperſa.*" Sulpitius Victor ap. Pithoeum p. 248.

etiam tamen. cf. not. crit.

quod propoſuerimus. cf. § 30.

ac tumor confeſtim eſt inſecutus. Hoc faciunt 55 et illae praeparationes, cum *reus dicitur robuſtus, armatus, ſolicitus, contra infirmos, inermes, ſecuros.* Omnia denique, quae probatione tractaturi ſumus, *perſonam, cauſam,* 333 *locum, tempus, inſtrumentum, occaſionem,* narratione delibabimus. Aliquando, ſi deſti- 56 tuti fuerimus his, etiam fatebimur, *Vix eſſe credibile, ſed verum, et hoc majus habendum ſcelus; neſcire nos, quomodo factum ſit, aut quare; mirari, ſed probaturos.* Optimae 57 vero praeparationes erunt, quae latuerint, ut a Cicerone ſunt quidem utiliſſime praedicta omnia, per quae *Miloni Clodius, non Clodio Milo inſidiatus* eſſe videatur: plurimum tamen facit illa callidiſſima ſimplicitatis imitatio: *Milo autem, cum in ſenatu fuiſſet*

inſecutus. Guelf. *conſecutus* cum edd. meis ante Baſil. exc. Camp. et Badio, qui e Vallenſi dat noſtrum.

55. *arm. ſolicitus contra.* Omittunt *ſol.* Tur. Guelf. Camp. cum edd. meis ante Baſil. et Codd. plurimis. Si ſilentio conferentium ſtandum eſt, dant vocem hanc Bodl. (gravis profecto teſtis) Voſſ. 2. (ſed Goth. deſiderat) Bern. Neque tamen dubitari nequit, quin ſit vera et neceſſaria. Velim noſſe quis unde primus extuderit.

55. *Hoc faciunt.* Eleganter Geſnerus conjicit legendum *Huc faciunt.* cf. 6, 2, 11.

perſonam — occaſionem. vid. 4, 1, 50. De *inſtrumento* quod hic primum connumeratur cf. § 88. 5, 6, 2, 5, 7, 36. 5, 9, 1. 5, 10, 23. 51. 94. 6, 4, 8. 17. 7, 1, 62. 7, 2, 25. 45. 12, 8, 14. Ex hiſce fere locis efficies *inſtrumentum* dici quidquid pertinet ad probandum factum aliquod, de quo eſt lis; interdum quidem ipſum organon v. c. *ſpiculum.*

57. *praedicta.* ante, prius, quam cetera, dicta; non ante quam fierent. cf. 5, 6, 89.

Milo autem. Cic. Pro Milone c. 10.

eo die, quoad ſenatus eſt dimiſſus, domum venit, calceos et veſtimenta mutavit, pauliſper, dum ſe uxor, ut ſit, comparat, commoratus 58 *eſt.* Quam nihil praeparato nihil feſtinato feciſſe videtur Milo! Quod non ſolum rebus ipſis vir eloquentiſſimus, quibus moras et lentum profectionis ordinem ducit, ſed verbis etiam vulgaribus et quotidianis, et arte occulta conſecutus eſt: quae ſi aliter dicta eſſent, ſtrepitu ipſum judicem ad cuſtodien- 59 dum patronum excitaſſent. Frigida videntur iſta plerisque: ſed hoc manifeſtum eſt, quomodo judicem fefellerit, quod vix a lectore deprehenditur. Haec ſunt, quae credibilem 60 faciant expoſitionem. Nam ne contraria aut 334 ſibi repugnantia in narratione dicamus, ſi

58. *ad cuſtod. patron.* Ita Turic. et Camp. Sed Guelf. *deinde patron.* cum aliquot Codd. et edd. meis ante Obr. exc. Ald. qui *ad cuſtod. deinde patron.* Quod Obr. ajunt dare *judicem dein patron.* manifeſtus error eſt. Is enim noſtram ipſam praefert, nec Alm. a ſuo Turic. recedere credo, quem eandem Obrechto ſcripturam habere narrant. Apparet, quam obnoxium errori eſſet ignotius *cuſtodiendum*, unde arripuerunt *deinde.*

59. *hoc manifeſtum.* Ita Turic. et Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *ipſum*, pro quo Obr. *ipſo.*

faciant. Ita Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Gryph. Item Alm. Colb. Voſſ. 2. 3. Reliqui, quibuscum et Camp. *faciunt.* cf. tamen 4, 3, 16.

60. *Nam ne contraria.* Turic. *Nam quod eſt neque contraria.* Alm. *Nam id quod eſt neque contraria.* Mire; et ſoli. An erat gloſſa in margine: *id quod eſt traditum?*

58. *ad cuſtodiendum.* cf. 4, 1, 59. Malim tamen pro *ipſum judicem* legi *ipſo* (ad *ſtrepitu*) *judicem*, ut et Rollinus ſuadet.

59. *hoc — quod.* Prius accipe caſu ſexto et ante *quod* ſubaudi *id*, ut *quod* pronomen ſit, non conjunctio.

cui praecipiendum eſt, is reliqua fruſtra docetur: etiamſi quidam ſcriptores Artium hoc quoque, tanquam occultum et a ſe prudenter erutum, tradunt. His tribus narrandi [61] virtutibus adjiciunt quidam *magnificentiam, quam* μεγαλοπρέπειαν vocant, quae neque in omnes cauſas cadit (nam quid, in plerisque judiciis privatis, de certa credita, locato et conducto, interdictis, habere loci poteſt ſupra modum ſe tollens oratio?), neque ſemper

reliqua. Turic. *re quae* a ſec. manu *neque.* Alm. *reque.* Guelf. *aeque* cum Camp. et edd. meis ante Ald.

61. *de certa credita.* Sic Turic. a pr. manu (a ſecunda *decerto cred.*, cetera a conferente non adduntur) cum Alm. qui conjunctim *decerta credita*, item Voſſ. 1. 3. (etſi transponendo peccant: *Decreta credita.*) Guelf. *de certo credito* cum Camp. Reliqui *de re certa credita. Re* vix credo in bonis MSS. inveniri, quanquam fere ſilentur a conferentibus et Goth. dat manifeſto. Geminus noſtro eſt locus 12, 10, 70. ubi Codd. Turic. Guelf. Goth. omittunt *re*, cum edd. meis ante Ald. niſi quod Campani nullam a Geſnero diverſitatem notavi, meo profecto errore. Sic adductus ſum, ut per ellipſin, cujus nullum praeterea exemplum in promptu habeo, ſcriberem *certam creditam* pro *pecuniam cert. cred.* quod ipſum habemus § 6 et 8, 3, 14; cf. 4, 4, 6. *mutuam.* quo minus ſuſpectum habere debebat Geſnerus *certa*, quod ſatis frequens in hac re apud ICtos. Neutro genere, *certo credito* quod oſtenditur in Guelf. et aliquot aliis, uti nolui, cum originem erroris apertam viderem in hac ratione, in altera, quam ſecutus ſum, nullam. Sed librarius imperitior, qui noſtram ſcripturam inveniret, paene neceſſario inſerebat *re*, quod non vereor ut recte proſcripſerim. cf. errorem Camp. ad 5, 10, 66 oſtendentem, hanc formam librariis pervulgatam fuiſſe.

neque ſemper. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec. ſ.* Noſtrum concinnius.

61. *de certa credita.* Intellige *pecunia*, et cf. not. crit.

interdictis. cf. 2, 10, 5. 3, 6, 71.

ſemper eſt utilis, ut vel proximo exemplo
62 Miloniano patet. Et meminerimus, multas eſſe cauſas, in quibus confitendum, excuſandum, ſummittendum ſit, quod exponimus: quibus omnibus aliena eſt illa magnificentiae virtus. Quare non magis proprium narrationis eſt *magnifice dicere*, quam *miſerabiliter*, *invidioſe*, *graviter*, *dulciter*, *urbane:* quae, cum ſuo quaeque loco ſint laudabilia, non ſunt huic parti proprie aſſignata,
63 et velut dedita. Illa quoque, ut narrationi apta, ita cum ceteris partibus communis, eſt

ut vel. Turic. *velut* cum Alm. Sed Camp. *veluti.* Recepta robuſtior. cf. 5, 9, 16.

62. *ſummittendum.* Sic Goth. (tac. Geſn.) et Camp. cum plurimis recentt. Reliqui *ſubm.* Quare illos ſequamur, in praef. noſtra ratio redditur. vid. et 6, 1, 2.

cum ſuo quaeque loco. Turic. *cum ſuo loco* cum Alm. Guelf. Camp. et edd. meis ante Baſil. exc. Aldo qui dat *c. quoque loco* cum Goth. et Voſſ. 3 (An 2?). Cod. Voſſ. 1. dare narratur *c. ſ. quoque l.* plerumque faciens cum Guelf. Sed his auctoribus, *quaeque*, quod profecto multam habet elegantiam, retinendum judico contra bonos libros.

dedita. Camp. *debita* cum Roignio (1541) et Gryph. (1544). Haec arridet ſcriptura. Centies permutata vocabula vid. Drakenb. ad Liv. 8, 12, 10.

63. *apta ita cum ceteris partibus.* Sic Goth. Ald. Gryph. Omittunt fere recentiores *cum*, quod vindicant tamen Jenſ. et reliquae edd. ante Stoer. exc. Baſil. Turic., cum Alm., lacuna laborat dans *Illa quoque partibus.* Guelf. pro *ita* dat *itque*,

61. *Miloniano.* Duriuſculum eſt, quod exemplum ipſum dicitur *Milonianum*, cum ſit Ciceronianum. Malis *Milonianae.* Sic loquuntur veteres, cf. Ruhnkenium eleganter Eugraphii locum emendantem ad Aquilam Romanum in ed. Rutilii Lupi p. 144. dum pro *in Gallia a qua* reponit *in Galliana qui.* Cicero ipſe Orat. c. 49. „noſtra — — in Miloniana."

62. *dedita.* cf. not. crit.

virtus, quam Theodectes huic uni proprie dedit; non enim magnificam modo vult esse, verum etiam *jucundam* expositionem. Sunt, qui adjiciant his *evidentiam*, quae ἐνάργεια Graece vocatur. Neque ego quenquam de- 64 335 ceperim, ut dissimulem, Ciceroni quoque plures partes placere. Nam, praeterquam *planam* et *brevem* et *credibilem*, vult esse *evidentem*, *moratam*, *cum dignitate*. Sed in oratione morata debent esse omnia cum dignitate, quae poterunt. *Evidentia* in narratione, quantum ego intelligo, est quidem magna virtus, cum quid veri, non dicendum, sed quodammodo etiam ostendendum est: sed subjici perspicuitati potest. quam quidam etiam contrariam interim putaverunt, quia in quibusdam causis obscuranda veritas esset, quod est ridiculum. Nam, qui obscu- 65

Voss. 3. *itaque*. Camp. omittens *quoque* post *illa*, idem inserit inter *cet.* et *part.* Equidem *cum*, quod unice convenit loco, latere puto in istis post *ita* adjectis literis in Gueif. et Voss. Vet. fere edd. *apta* omittunt, sine sensu. cf. structurae causa 2, 21, 11.

64. *veritas esset*. Sic Turic. Camp. cum Alm. (etsi hic *essent* dare narratur) et Obr. Reliqui *est*. cf. 1, 8, 5.

63. *Theodectes*. cf. 3, 1, 14.

proprie dedit. Francius recte videtur reponere *propriam d.* Contrariam corruptelam vidimus 3, 7, 7. *Proprie* invectum fortasse primum ab eo, qui dativum vellet *uni* respondentem, *propriae*.

64. *Ciceroni — plures partes placere*. vid. de Orat. 2, 80. Topic. c. 26. ubi pro *moderatae* quod est in libris Cic. debet profecto ex Qu. reponi *moratae*. Partitt. Orr. c. 9.

subjici. cf. 3, 3. 6.

contrarium i. e. noxiam cf. 5, 11, 31, 5, 13, 30. 9, 2, 81.

rare vult, narrat falſa pro veris: et in iis quae narrat debet laborare, ut videantur quam 66 evidentiſſima. Et quatenus etiam forte quadam pervenimus ad difficilius narrationum genus, jam de his loquamur, in quibus res contra nos erit: quo loco nonnulli praetereundam narrationem putaverunt. Et ſane nihil eſt facilius, niſi prorſus totam cauſam omnino non agere. Sed ſi aliqua juſta ratione hujusmodi ſuſceperis litem; cujus artis eſt, malam eſſe cauſam, ſilentio confiteri? niſi forte tam hebes futurus eſt judex, ut ſecundum id pronunciet, quod ſciet narrare te 67 noluiſſe. Neque infitias eo, in narratione,

65. *veris: et in iis quae narrat debet.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum tot Codd. et edd. quos recenſet Burm. Meorum primus Stoerius *veris: in quo debet*, nullo, quantum video, auctore. Sunt tamen hunc deinceps omnes ſecuti.

Et quatenus. Sic Turic. et Alm. Reliqui quidem, quos vidi, omnes *Sed qu.* cf. 9, 2, 81.

65. *forte quadam.* Sic Vall. Voſſ. 1. 3. conjiciente etiam, vel ut ſui libri ſcripturam ponente Pithoeo, cum edd. plerisque vett. quarum tamen Camp. non poſui. Turic. omittit vocem *forte*, Alm. *forte* dare narratur, et haec plerorumque recentiorum eſt ſcriptura. *Sorti*, cum figurate dicitur, non ineſt ſignificatio fortuiti, ſed proprietatis. cf. Liv. Drakenb. 1, 4, 4. Florum Duk. 4, 10, 6. Noſtrum vide 7, 3, 36. Senec. Qu. Nat. 1, 13 *fors aliqua.* Appul. Met. p. Pric. 52 *Forte quadam.*

66. *te noluiſſe.* Turic. *telonınſe*, a ſec. manu *te voluiſſe*, et ſic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliquae edd. noſtram dant. cf. 2, 12, 5.

65. *praetereundam narrationem.* cf. 5, 13, 9.

66. *quatenus* pro *quoniam* vid. apud Oudend. ad Suet. Claud. c. 26.

cujus artis eſt. cf. 5, 13, 16. „nullius eſt artis," tantundem enim eſt in interrogatione.

ſecundum. cf. 3, 8, 34.

ut aliqua neganda, aliqua adjicienda, aliqua mutanda, ſic aliqua etiam tacenda: ſed ta-336cenda, quae tacere oportebit, et liberum erit. Quod ſit nonnunquam brevitatis quoque gratia, quale illud eſt, *Reſpondit, quae ei viſum eſt.* Diſtinguamus igitur genera 68 cauſarum. Namque, in quibus non *de culpa* quaeritur, ſed *de actione*, etiamſi erunt contra nos themata, confiteri nobis licebit: *Pecuniam de templo ſuſtulit, ſed privatam: non ideo ſacrilegus eſt. Virginem rapuit: non tamen optio patri dabitur. Ingenuum* 69 *ſtupravit, et ſtupratus ſe ſuſpendit: non tamen ideo ſtuprator capite, ut cauſa mortis, punietur; ſed decem millia, quae poena ſtu-*

67. *quae ei.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Baſil. acced. Obr. cum Codd. aliquot Burm. Reliqui *quod ei.* Obr. cum Camp. *ei* omittit.

67. *Reſpondit — eſt.* Dicas uſitatam hanc fuiſſe, reticendi quae ſupervacua eſſent, formulam. Sic Caeſar in epiſtola, quae inſerta eſt Ciceronis ad Atticum tertiae decimae lib. 9. „*quae viſa ſunt, reſpondi.*"

68. *de actione.* In ſtatu translativo cf. 3, 6, 11. Exemplum furti, non ſacrilegii, ad jus i. e. ad actionem tractum vide et 5, 10, 38. cf. et hic § 8.

themata. In genere hic dictum pro *cauſis*, ſive ſcholaſticis, ſive forenſibus; quanquam nunc fere nonniſi ſcholaſtica proponuntur exempla. cf. 5, 10, 9 „*velut themata*"

optio patri. „Stupratae datur optio eligendi mortem raptoris aut nuptias. Sed patri hic nihil tribuunt leges." Geſnerus. Huc pertinent, quas memorat Dialogus de oratt. *vitiatarum electiones* c. 35. cf. 7, 8, 4.

69. *ſtuprator — decem millia.* cf. 7, 4, 42. Scatinia, vel Scantinia haec lex fuit. Pugnare alia veterum loca cum hoc Quintiliani in poena ſtupri definienda, oſtendit Bachius in Hiſt. Jurispr. Rom. l. 2. c. 2. § 29. p. Stohm. 149. Eandem poenam in ſtuprata quoque faciunt Quintilianeae declamationes 252 et 370.

pratori constituta est, dabit. Verum in his quoque confessionibus est aliquid, quod ex invidia, quam expositio adversarii fecit, detrahi possit, cum etiam servi nostri de 70 peccatis suis mollius loquantur. Quaedam enim quasi non narrantes mitigabimus: *Non quidem (ut adversarius dicit) consilium furti in templum attulit, nec diu captavit ejus rei tempus: sed occasione et absentia custodum corruptus, et pecunia, quae nimium quam in*

70. *mitigabimus.* Goth. (tac. Gesn.) *negabimus* cum Voss. 2 solo. En par nobile fratrum cf. § 53.

in templum. Turic. *i. templo* cum Guelf. Camp. et Codd. fere quotquot ostenduntur omnibus, item edd. ante Ald. Regius correxit. Britannici Codd. fortasse probam scripturam vindicant.

nimium quam. Turic. omittit *quam* cum plurimis Codd. et edd. ante Ald. meis. Guelf. *nimirum* sine *quam.* cum Jens. (tac. Gesn.) Loc. Venet. Basil. (quarum postrema mox, ut sensus constet, inter *hominum* et *potest* inserit *plurimum*, nullo auctore). Hoc correxit Regius abradens *R*, quam scripturam praefert Rusc. Camp. *nimis* sine *quam*, vitiose. Poteramus sane acquiescere veteri illa ratione *nimium in;* neque tamen dictu facile, unde se insinuarit *quam*, quod ignarum quidem et oscitantem librarium non sapit. Debebat tamen scribi *quantum*, quod ipsum cum *quam* sexcenties confunditur. Aldus, qui primus ostendit *quam* post *nimium*, non sine Codice hoc novasse est putandus. Locutio *nimium quantum* plurimos et gravissimos habet auctores, et est huic sententiae in primis apta. cf.

etiam servi — mollius. Exemplo ostendit, quam facile sit, eadem quae adversarius narrando, tamen elevare culpam factorum, quod vel rudes servi consequantur.

70. *nimium quam.* Hanc locutionem, quae quidem, ut fert loci conditio, plane esset pro *nimium quantum*, adhuc in nullo scriptore inveni. Nam quod Plautum appellant Bacchid., 1, 2, 13 *nimium quam* apud eum est potestate adverbii, hic pronominis accusativus desideratur. cf. not. crit.

animis hominum poteſt, victus eſt. Sed quid refert? peccavit, et fur eſt. nihil attinet id defendere, cujus poenam non recuſamus. 337 Interdum quaſi damnemus ipſi: *Vis te dicam* 71 *vino impulſum? errore lapſum? nocte deceptum? vera ſunt iſta fortaſſe: tu tamen ingenuum ſtupraſti, ſolve decem millia.* Nonnunquam propoſitione praemuniri poteſt cauſa, et deinde exponi. Contraria ſunt 72 omnia tribus filiis, qui in mortem patris conjurarant; ſortiti nocte ſinguli per ordinem cum ferro cubiculum intrarunt, patre dormiente. cum occidere eum nemo potuiſſet, excitato omnia indicarunt. Si tamen pater, 73 qui diviſit patrimonium, et reos parricidii

Cic. Orat. c. 26 „ſales — in dicendo *nimium quantum* „valent." *Sed quid refert.* Turic. et Camp. omittunt *Sed* cum Alm. Non male. *et fur eſt. nihil.* Turic. *e. f. e. et n.* Camp. *e. f. e. ſed n.* Neutrum placet. Malim autem abeſſe a vulgata *et.*

71. *Interdum.* Turic. et Camp. *Interim* cum Alm. et Obr.

71. *propoſitione.* cf. § 54. Eſt ea proprie „confirmatio„nis" ſive probationis „ini„tium" (vid. cap. 4. libri hujus, initio) quo et hic pertinet. Debet enim cauſa, quae inter narrandum minus ſit placitura, ſic ſtatim a limine defendi ut eam, quidquid factum fuerit, vincibilem oſtendamus. Id a patre ſit in exemplo. Praemittitur id argumentum, quod, quidquid accidit, parricidii omne nomen amolitur a reis; deinde tuto narratur, cum excuſationes illae, quae ſi ſolae debuiſſent reos defendere, minus fortaſſe validae eſſent viſae, libentius admittantur ab iis, qui legem reo totam favere intellexerunt. Sic *proponere* § 78.

73. *qui diviſit patrimonium.* Pater hic jam iis ipſis, qui inſidiati ei erant, filiis patrimonium diviſerat, cumque accuſarentur parricidii ab agnatis patris (quae eſt ſcita Turnebiani interpretis conjectura) haereditatem adituris, ſi filii

defendit, ſic agat: *Quod contra legem ſufficit, parricidium objicitur juvenibus, quorum pater vivit, atque etiam liberis ſuis adeſt. ordinem rei narrare quidem nihil neceſſe eſt, cum ad legem nihil pertineat: ſed ſi confeſſionem meae culpae exigitis, fui pater durus, et patrimonii, quod jam melius ab his admi-* 74 *niſtrari poterat, tenax cuſtos;* deinde ſubjicitur, *Stimulatos ab iis, quorum indulgentiores parentes erant; ſemper tamen eum*

73. *quidem nihil.* Turic. et Camp. *quid* ſolum. cum Alm. Proba ſcriptura. Pro *nihil* Jenſ. (tac. Geſn.) *mihi*, in qua conſtitutione Regius pro *quidem* veriſſima conjectura repoſuit *quid.* Noſtra ab Aldo inde eſt in editis, et auctores ſunt Vallenſis, Colbertinus, Guelf., Goth. cum iis qui ſilentur.

ſed ſi. Turic. *ſ. qui* cum Camp. et Alm.

exigitis, fui. Sic Turic. Camp. His ſolis auctoribus malui omittere reliquorum omnium *ego* quod inſerunt. Habet enim alienam ab hoc loco opponendi affectationem, quae ſi deſideratur, abunde eſt in *meae culpae.*

adminiſtrari. Turic. et Camp. *miniſtrari.*

parricidae fuerint probati, ipſe etiam filiis ſuis adeſt in judicio. Structura hujus loci non prorſus eſt expedita. Neque enim apparet, unde ordienda ſit apodoſis. Equidem in hac maxime ratione acquieſco, ut protaſis pertingat ad verba *eximi voluerit* (§ 74), apodoſin faciant: *Omnia haec* usque ad *mollita.* Ne ſic quidem bene procedit, quod in protaſi junguntur haec, *Si — agat — deinde ſubjicitur;* male coeuntibus conjunctivo cum indicativo; activo cum paſſivo. Obrechtus quidem *agit* dat pro *agat*, quo alter eximitur ſcrupulus; ſed auctorem habere videtur nullum, nec diſtinctione ſua oſtendit, ſe ad meam rationem diremiſſe ſententias. Poſſis etiam *ſubjicitur*, leni profecto mutatione, refingere in *ſubjicit*, vel *ſubjiciat* adeo. In longiore verborum comprehenſione ſolent dormitare librarii; potuit tamen et ipſe ſcriptor ſeriem orationis minus religioſe tenere.

habuisse animum, qui sit eventu deprehensus, ut occidere patrem non possent. Neque enim jurejurando opus fuisse, si alioqui hoc mentis habuissent; nec forte, nisi quod se quisque eximi voluerit: omnia haec qualiacunque placidioribus animis accipientur, illa brevi primae propositionis defensione mollita. At cum 75 quaeritur, *An factum sit?* vel, *Quale factum sit?* licet omnia contra nos sint, quomodo tamen evitare expositionem salva causae ratione possumus? Narravit accusator, neque ita, ut, quae essent acta, tantum indicaret; sed adjecit invidiam, rem verbis exasperavit. accesserunt probationes, peroratio incendit, 338 et plenos irae reliquit. Expectat naturaliter 76 judex, quid narretur a nobis. Si nihil exponimus, illa esse, quae adversarius dixit, et talia, qualia dixit, credat necesse est. Quid ergo? eadem exponemus? Si de qualitate agetur, cujus tum demum quaestio est, cum de re constat, eadem, sed non eodem modo: alias causas, aliam rationem dabo. Verbis 77 elevare quaedam licebit: *luxuria hilaritatis, avaritia parsimoniae, negligentia simplici-*

74. *neque enim.* Sic Turic. Camp. Guelf. Reliqui *nec en.* cf. § 47.

75. *neque ita.* Sic Turic. Camp. Guelf. Reliqui *nec ita.* cf. 3, 11, 24. item mox § 93.

75. *At cum quaeritur.* Respicit *At* ad § 67. 68. cf. § 49. *quomodo tamen.* Malim *tandem*, quae est frequens confusio. vid. Drakenb. ad Liv. 22, 2, 11. Potest tamen ferri *tamen* ob id quod praecessit *licet*.

77. *luxuria — lenietur.* cf. 3, 7, 25.

tatis nomine lenietur. Vultu denique, voce, habitu, vel favoris aliquid, vel miserationis merebor. Solet nonnunquam movere lacrimas ipsa confessio. Atque ego libenter interrogem, Sint illa defensuri, quae non narra-78verint, necne? Nam si neque defenderint, neque narraverint, tota causa prodetur: at si defensuri sunt, proponere certe plerumque id, quod confirmaturi sumus, oportet. Cur ergo non exponamus, quod et dilui potest, et, ut 79hoc contingat, utique indicandum est? Aut quid inter *probationem* et *narrationem* interest, nisi quod narratio est probationis continua propositio, rursus probatio narrationi congruens confirmatio? Videamus ergo, num expositio haec longior demum esse debeat, et paulo verbosior praeparatione, et quibusdam

77. *sint illa.* Sic Turic. cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *suntne* i. hoc etiam in Goth. et Voss 2. Correctorem olet. Guelf. Camp. it. sec. manus in Turic. aliique apud Burm. *si sint illa*, ne ipsum quidem spernendum cf. 3, 1, 3.

79. *num.* Goth. Camp. margo Gryphii (1536) et Bas. *unde.* Mero errore, ut videtur.

merebor. cf. § 39.

79. *Videamus — esse debeat.* Hujusmodi, quae adversarii narrationi opponitur, expositio tantum abest, ut omitti possit ac debeat, ut longiorem etiam solitis narrationibus esse oporteat. Hanc augendi vim inesse adverbio *demum* recte monet Gesnerus. Sic supra quoque § 12. *longam narrationem* urget, ubi nullam volebat Celsus. *Videamus num* quod plerumque poni solet, cum, id quod quaerimus, eventurum non credimus (cf. Wolfius ad Ciceronem suppositum Pro Domo § 14.), hic vicissim usurpatur. Praevidet enim Qu., saepe *longam* desideratum iri narrationem.

argumentis (argumentis dico, non *argumen-* 339 *tatione*), cui tamen plurimum confert frequens affirmatio, *Effecturos nos, quod dicimus: non posse vim rerum ostendi prima expositione: expectent, et opiniones suas differant, et bene sperent.* Denique narrandum est uti- 80 que, quidquid aliter, quam adversarius exposuit, narrari potest, aut eo etiam prooemia sunt in his causis supervacua: quae quid magis agunt, quam ut cognitioni rerum accommodatiorem judicem faciant? Atqui constat, nusquam eorum esse majorem usum,

argumentis (argumentis dico. Turic. Camp. Guelf. Goth. Alm. et edd. ante Basil. exc. Aldo non nisi semel ponunt *argumentis*, qui error si vel omnes occupasset Codd. tamen confidenter erat corrigendus. *et bene sperent.* Turic. omittit *bene* cum Alm.

80. *aut eo etiam.* Turic. omittit *eo* cum Alm.

Atqui. Turic. Guelf. Vall. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. *atque.* Camp. *At quae*, quod est idem. Nec credo ullum Cod. aliud dare. Recte tamen secuti recentiores Regium de conjectura reponentem *atqui.* cf. § 10. 4, 3, 17.

constat. Turic. Camp. Guelf. Goth. et edd. ante Bad. *constabit* cum Alm. Vall. Voss. 1. 3. Nostra est ex Regii emendatione, quam velim confirmari Britannicis Codd. Et tacet sane Gibsonus, sed de Veneta quoque et Aldina. Neque fortasse erat mutanda antiqua scriptura. Futurum eo sensu potuit dici: *constabit, ubi quaesiverimus.* cf. 6, 3, 84. *Constare* tamen cum de iis dicatur, quae omnes simul agnoscunt, convenientius sane est praesens.

argumentis dico. cf. § 54. 108. Ablativum autem et hunc et alterum *praeparatione* cave pendere putes a comparativo, quod non male Capperonnerius monet.

80. *eo etiam.* Eandem ob causam. cf. 4, 1, 42. 4, 2, 119. 4, 3, 3.

quam ubi animus judicis ab aliqua contra nos
81 insita opinione flectendus est. *Conjecturales* autem causae, in quibus de facto quaeritur, non tam saepe rei, de qua judicium est, quam eorum, per quae res colligenda est, expositionem habent. Quae, cum accusator suspiciose narret, reus levare suspicionem debeat, aliter ab hoc atque ab illo ad judicem
82 perferri oportet. At enim quaedam argumenta turba valent, diducta leviora sunt. Id quidem non eo pertinet, ut quaeratur, *An narrandum?* sed, *Quomodo narrandum sit?* Nam et congerere plurima expositione quid prohibet, si id utile est causae, et promittere? sed et dividere narrationem, et

82. *Nam et cong.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum aliis Codd. et edd. meis ante Leidens. Reliqui omittunt *et* quod spectat ad alterum: *et prom.* *plurima.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *plura.* cf. 2, 13, 15. 3, 6, 20. item hic § 83. 92. *quid proh.* Tur. Guelf. Camp. *quis proh.* cum plurimis Codd. et edd. meis ante Stoer. Heinsius (citante Burm.) ad Heroid. 10, 88 plurimis locis vindicat *quid;* addicit frequentatissima Graecorum locutio *τί κωλύει*, ubi nunquam *τίς.*

82. *turba valent.* Hoc aliquoties recurrit apud nostrum. 4, 5, 7. 5, 13, 12. 6, 1, 1. Habet hic locus difficultatem intelligendi, quo modo possit haec sententia eo valere, ut in causa duriore non sit narrandum. Injicitur enim tanquam adversa iis, quae praecipit Qu., argumentatio, quod apparet particulis *At enim.* Nempe, qui hoc objiciunt, significant, narrationem habere diducta argumenta, quae possint nocere tali causae, cum conferta et cumulata in probatione fuerint abreptura judicem.

promittere, probaturos nos; vel etiam singulatim narraturos, quoniam nunc congerimus. cf. §. 128. 4, 5, 5.

probationes ſubjungere partibus, atque ita 540 tranſire ad ſequentia? Nam ne iis quidem 83 accedo, qui ſemper eo putant ordine, quo quid actum ſit, eſſe narrandum: ſed eo malo narrare, quo expedit. Quod fieri plurimis figuris licet. Nam et aliquando excidiſſe ſimulamus, cum quid utiliore loco reducimus: et interim nos reducturos reliquum

probationes. Sic Turic. Guelſ. Camp. cum multis Codd. et edd. meis ante Gryph. Reliqui *probationem.*

83. *malo narrare quo.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Sed Guelf. *modo n. q.* cum plurimis Codd. et edd. meis ante Bad. ſec. Hic primus omittit *narrare*, quod deinceps omnibus abeſt. *Malo* reponit Obr. *Narrare* in Ioann. quoque eſſe doceor a Porſono. *plurimis.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *pluribus* cum Colb. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. meis. Vides ex meis deteriores Codd. ſolos ſtare cum edd. cf. 82. 118.

figuris. Turic. Guelf. *ſignis;* per errorem vid. not. ex Alm. *figuris* dare narratur.

83. *licet.* Si probe attendas hunc ſenſum, intelliges id quod fieri liceat eſſe hoc, ut „narret aliquis eo ordine, quo „expedit." In hac ratione *licet* cum paſſivo ſtructum (nam *facere* pro *fieri* malis profecto) non convenit magnopere, neque aptum eſt, quod ſubjunguntur mera praeſentia: *ſimulamus, reducimus, teſtamur* (quo magis quod ſit ſignificatur, quam quod poteſt fieri) ubi *futura* expectabas. Quanquam hoc levius. *Fieri* dicitur pro fieri poſſe, vulgo fieri, contingere. Jam, opinor, mecum cenſebis aptius futurum *liquet* pro *licet.* Libri quidem nulli hoc oſtendunt; ſed confuſio harum vocum ut ſponte credibilis ita nec inaudita cf. 5, 10, 14 not. crit., item Morel Elémens de Critique p. 87. et de permutatione literarum *qu* et *c*, in qua vertitur hic error, Drakenborch. ad Liv. 9, 2, 15. *Figurae* hic quidem non artis vocabulo uſurpantur, ſed generatim dicuntur pro omni flexu, ductu cf. § 53.

reducimus. Poſterius, quam debebat narrari, ponimus factum aliquod, et hoc *reducere* poteſt appellari, quia id, quod modo erat omiſſum, nunc quaſi repetitur.

reducturos reliquum ordinem. Iteratum tantulo intervallo

ordinem teſtamur, quia ſic futura ſit cauſa 84 lucidior: interim re expoſita, ſubjungimus cauſas, quae anteceſſerunt. Neque enim eſt una lex defenſionis, certumque praeſcriptum: pro re, pro tempore intuenda, quae proſint, atque ut erit vulnus, ita vel curandum protinus, vel, ſi curatio differri poteſt, interim 85 deligandum. Nec ſaepius narrare duxerim nefas, quod Cicero pro Cluentio fecit: eſtque non conceſſum modo, ſed aliquando

84. *Neque enim.* Sic Turic. Camp. Omittit *enim* Guelf. dans *Neque eſt.* Reliqui *Nec. e.* cf. § 74.

85. *duxerim.* Turic. Camp. *dixerim* cum ſat multis Codd. et edd. ante Leid. Noſtram tamen tuetur Guelf.

reducendi verbum non placet. Sed haec videtur Quintiliani ipſius negligentia. cf. § 35. *Reliquum* ab ipſo poſitum ſit necne, major eſt dubitatio. Unus Aldus, in utraque ille quidem editione, *relictum* dat pro *reliquum*, ſenſu longe praeſtantiore. Is qui ſuae partis utilitati proſpiciens, aliqua prius narranda ſerius ponit, aut *ſimulat* ſibi antea excidiſſe, aut *teſtatur* (h. e. diſerte fatetur et indicit) ſe velle, perſpicuitatis cauſa, id quod jam narraverit (*relictum*, h. e. quem jam emenſus erat, ordinem. Ita *relicti curſus* apud Horatium) repetere, in qua retractatione mox ea inſerit, quae antea conſulto omiſerat; niſi forte *relictum* dicas eſſe omiſſum (quod ipſum frequentiſſimum) hac ſententia: velle ſe, quae modo omiſerit, nunc perſpicuitatis cauſa reducere h. e. ſerius narrare. *Reliquus* et *relictus* ſaepe permutantur a librariis vid. Drakenb. ad Liv. 21, 61, 4. In recepta, quae eſt omnium, ut videtur, Codicum, ſententiam non aſſequor; neque enim agitur de eo, cum aliquid *prius*, quam debebat, narratur, ſed omnes hae figurae (quae ſunt tres) ſunt narrandi ſerius.

84. *ſubjungimus cauſas.* Ne hic quidem figuras aliquas, quales deſignat Capperonn. apud Rutilium Lupum poſitas p. (Ruhnk.) 1 et 133, agnoſco, quoniam in narratione ſola verſamur, et cauſae, quae ſubjungi jubentur, non brevi quadam ſententia comprehenduntur, ſed et ipſae narrando explicantur.

etiam neceſſarium; ut in cauſis repetundarum, omnibusque, quae ſimplices non ſunt. Amentis eſt enim, ſuperſtitione praeceptorum contra rationem cauſae trahi. Narrationem 86 ideo ante probationes ponere eſt inſtitutum, ne judex, qua de re quaeratur, ignoret. Cur igitur, ſi ſingula probanda aut refellenda erunt, non ſingula etiam narrentur? Me certe, quantacunque noſtris experimentis habenda eſt fides, feciſſe hoc in foro, quoties aliqua ita deſiderabat utilitas, probantibus et eruditis, et iis, qui judicabant, ſcio: et (quod non arroganter dixerim, quia ſunt plurimi, quibuscum egi, qui me refellere poſſint, ſi mentiar) fere ponendae a me cau-

86. *quaeratur.* Turic. et Camp. *dicatur.*

quot. aliqua ita deſ. Ita Turic. a ſecunda manu (a prima *q. at ita d.* cum Alm. (cf. § 23) niſi quod inde excitat *tru,* pro *ita*, Burm., ſe intelligere negans) et Camp. et Obr. Accedunt Goth. Voſſ. 1. 3. inferentes receptae *aliter.* Reliqui *q. ipſa deſ.* *mentiar.* Turic. Camp. *mentior* cum Alm.

85. *repetundarum — ſimplices non ſunt.* cf. 4, 1, 74. 4, 4, 4.

Amentis — cauſae trahi. cf. 4, 1, 64. 65. 4, 5, 7.

86. *quantacunque.* cf. 2, 17, 12. Adde Cic. de Orat. 2, 28. Liv. 30, 10, 20. Quo minus Francio indigebamus reponente *quantulacunque.* cf. et Wolfium ad Leptineam p. 258.

quod non arroganter dixerim. In antecеſſum deprecatur arrogantiae invidiam, eadem forma qua uſurpatur: *praefiſcine dixerim.* Quo minus eſt ferendus Obrechtus, expungens *non*, quaſi *arroganter* cum laude dictum ſit. cf. not. crit. ad § 29.

quibuscum egi. Ut Cicero cum Hortenſio et Bruto vid. Cic. Brut. c. 51. 94. Huic autem, homini fervidiori, peroratio aſſignabatur, cum expoſitio Quintiliano.

ponendae — cauſae. i. e. narrandae, exponendae. Sic Seneca pater p. 149. „objecit

87 fae officium exigebatur. Neque ideo tamen 341 non faepius facere oportebit, ut rerum ordinem fequamur. Quaedam vero etiam turpiter convertuntur: ut fi *peperiffe* narres, *deinde concepiffe; apertum teftamentum, deinde fignatum:* in quibus fi id, quod pofterius eft, dixeris, de priore tacere optimum. 88 Sunt quaedam et falfae expofitiones, quarum in foro duplex genus eft: alterum, quod inftrumentis adjuvatur; ut Publius Clodius fiducia teftium, qua nocte inceftum Romae commiferat, Interamnae fe fuiffe dicebat:

87. *non faepius — oportebit.* Turic. *non ipfe prius facere at* (a fec. manu *alia*) *re oportebit.* cum Alm. in quo nulla fecundae manus, ut in Turic., emendatio, et pro *prius* ponitur apud Burm. *pius.* Guelf. fecundam Turic. manum dat, cum Bafil. ed. fola quantum video. Camp. Voff. 2. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *n. f. f. alias o.* cum edd. ante Ald. quem Badius expunxiffe ait *alias* quod redundet propter *faepius* ante pofitum. Burmannus ulcus latere monet. Mihi fcriptura *ipfe prius* (magis etiam Alm. illa *ipfe pius*) nata videtur ex errore male dirimentis *fe pius* (pro *faepius*) et *alia re*, vel *at re* profecta ex male repetitis literis verbi *facere*, quod ipfum rudiori librario h. l. infolens videri debebat. cf. § 86 item 4, 5, 3. *optimum. Sunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voff. 3. Reliqui inferunt *eft.*

88. *genus eft.* Ita Codd. et editi mei (de Goth. Jenf. tac. Gefn.) ante Gryph. Hic et reliqui *eft genus.* Ineft affectatio, quae ad neceffitatem et ornatum refervanda erat. cf. § 128.

quod inftrumentis. Turic. *quod* (a fec. manu *quo*) *inftrumentum.* Alm. *quod inftrumentum.* Camp. *quo inftrumentum* cum Bodl. Bal. Andr. In tot bonis libris nil nifi error. cf. 5, 9, 13.

„Syriaco quod *caufam* non „*pofuiffet.*" Simile quid apud noftrum 7, 2, 55. cf. not. crit. ad 4, 1, 36.

88. *falfae expofitiones.* cf. § 19.

Interamnae. Cic. pro Milone c. 17. „C. Caffinius — cujus

alterum, quod eſt tuendum dicentis ingenio. Id interim ad ſolam verecundiam pertinet, unde etiam mihi videtur dici *Color*: interim ad quaeſtionem. Sed utrumcunque erit, 89 prima ſit curarum, ut id, quod fingemus, fieri poſſit: deinde, ut et perſonae, et loco, et tempori congruat; et credibilem rationem et ordinem habeat; ſi continget, etiam verae

mihi videtur. Prius omittunt Turic. Camp. Non male.

89. *utrumcunque.* Hoc quod in quibusdam exemplaribus legi narrat Regius pro *utrumque*, quod eſt in Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. etiam Codd. mei habent et Camp. item Vall. referente Bad. *curarum.* Nimia ineſſe videtur affectatio, et malim *cura.* cf. 1, 1, 8. *fingemus.* Ita Turic. cum Alm. et Obr. Reliqui *fingimus.* cf. § 8.

continget. Turic. Camp. *contigerit.* Alm. *continget gerit.* Non referre credo.

„jam pridem teſtimonio Clo„dius eadem hora Interamnae „fuerat."

ad ſolam verecundiam — ad quaeſtionem. Cum dicat *inde*, quod ad *verecundiam* pertineat, dici *colorem*, videtur a rubore verecundi oris petiiſſe vocabuli etymon quod rectius tamen profecto agnoſcitur in pigmento, quo illinitur quidquid natura non ſatis eſt ſpecioſum. Non equidem cenſeo, operoſa explicatione indigere, qualis ſit hic, qui memoratur, *color*, cum noſter maxime locus vocabuli hujus, apud veteres rhetoras frequentatiſſimi, ſignificationem aperiat. Si quis tamen plura ſimul eo pertinentia ſcriptorum loca inſpicere cupit, eum ad doctiſſimas I. C. T. Erneſti diſputationes in utriusque rhetorices Lexicis propoſitas ablegabo, quas quidem excerpi hoc loco ſupervacuum duco. Noſtri exempla haec fere ſunt 3, 6, 92. 3, 8, 44. 4, 2, 90. 94. 95. 97. 100. 7, 1, 40. 53. 9, 1, 18. 11, 1, 81. 85. 12, 1, 33. 12, 8, 6. Reliqua loca, ubi *color* uſurpatur, non tam proprie videntur hujus eſſe poteſtatis. Quod autem dicit falſam expoſitionem, nunc ad *ſolam verec.* pertinere nunc ad *quaeſtionem*, id eo interpretor, ut partim omnis invidia aſperiorum et rerum et verborum amoveatur, partim ipſa cauſa melior fiat hoc, quod fingimus.

89. *curarum.* cf. not. crit.

alicui rei cohaereat; aut argumento, quod ſit in cauſa, confirmetur. Nam quae tota extra rem petita ſunt, mentiendi licentiam
90 produnt. Curandum praecipue, (quod fingentibus frequenter accidit) ne qua inter ſe pugnent. quaedam enim partibus blandiuntur, ſed in ſummam non conſentiunt. praeterea, ne iis, quae vera eſſe conſtabit, ad-
91 verſa ſint: in ſchola etiam, ne color extra themata quaeratur. Utrobique autem orator meminiſſe debebit actione tota, quid ſinxerit, quoniam ſolent excidere, quae falſa ſunt: verumque eſt illud, quod vulgo dicitur,
92 mendacem memorem eſſe oportere. Sciamus autem, ſi de noſtro facto quaeratur, unum nobis aliquid eſſe dicendum: ſi de alieno, mittere in plurimas ſuſpiciones licere.

quod ſit in cauſa. Turic. omittit *ſit* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 1. 2. 3, Bern. Camp. qui pro *cauſa* dat *cauſis.* *confirmetur.* Turic. *confirmemur.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *confirmatur.* Camp. *firmatur.*

90. *accidit.* Turic. Guelf. Voſſ. 1. Bern. *excidit,* ſed a ſec. manu refictum ad noſtram in Turic.

quaedam enim part. Omittunt *enim* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Narrat Burm. et a Vallae Cod. abeſſe, quod unde reſcierit, neſcio: apud Badium enim nihil ejusmodi.

91. *quid ſinxerit.* Camp. *quod ſinx.* cf. 4, 1, 44.

92. *aliquid eſſe.* Turic. *aliquem e.* cum Alm. Vall. a prima manu (ne hoc quidem de Vall. referente Badio cf. § 90.) Guelf. Voſſ. 1. 3. Bern. *mitt. in plurimas ſuſp.* Sic Turic. Camp. cum Alm. et edd. a Stoerio inde Guelf. omittit *in plu-*

92. *mittere in plurimas ſuſpiciones.* Elegans locutio. cf. 4, 5, 14. 7, 2, 12. 9, 2, 75.

Eſt tamen quibusdam ſcholaſticis controverſiis, in quibus ponitur, aliquem non reſpondere ad quae interrogatur, libertas omnia enumerandi, quae reſponderi potuiſſent. Fingenda vero meminerimus ea, 93 quae non cadant in teſtem. ſunt autem, quae noſtro dicuntur animo, cujus ipſi tantum conſcii ſumus: item quod a defunctis;

rimas. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *m. in plures ſ.* cum edd. ante Stoer. cf. §. 83. *Eſt tamen quibusdam ſchol.* Turic. omittit *quibusdam* cum Camp. et Obr. Inſerit Guelf. *in* poſt *tamen*, quod placet. Camp. pro *Eſt* habet *Et*, quaſi dare voluerit *Fit.* *Quibusdam* proſcribere non auſim; neque enim in genere hoc de omnibus controverſiis ſcholaſticis dici poteſt. *ad quae interrogatur.* Turic. *quae adinterrogatur.* Guelf. *qui interrogatur* cum Goth. (tac. Geſn., ſed in hoc in margine repoſitum *ad quae i.*) et Voſſ. 1. 3. Bern. Mox edd. a Baul. ad Gibſ. *quae int.* cum Vall. referente Badio.

93. *cadant.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. et Obr. Reliqui *cadent.* cf. § 60. Guelf. omittit *non* ante *cad.* Male. cf. 6, 2, 11.

in quibus ponitur — non reſpondere. Thema tale eſt, ut contumaci ſilentio aliquis omnia, quae interrogantur, repellat vel alia cauſa reſpondendo excludatur. Quanquam enim in ſcholaſticis nulla ſolet introduci reſponſio (cf. § 28), hoc tamen in univerſum de declamationibus dici noſtro loco, non credo. cf. not. crit. De ſtructura *ponitur aliquem* cf. 1, 10, 33.

93. *quae noſtro dicuntur animo.* Deſiderant hic Burm. et Geſn. praepoſitionem, quorum ille *ex*, hic *de* inſeri malit. Burm. etiam *ducuntur* ſuadet pro *dicuntur.* Non videtur tuta emendatio. Solus ablativus ſufficit ad ſenſum efficiendum, qui ineſſe poteſt unus, etiamſi addatur praepoſitio. Nam *de animo noſtro* ut dicatur latine ſicuti *de conſilio* vel *ſuper conſilio* noſtro, magnopere vereor. *dicuntur* interpreter *dicta promuntur*, et ſic acquieſcam in ablativo. cf. 5, 13, 3.

a defunctis. Haeret in hiſce, quaſi abrupte et parum concinne prolatis, Geſnerus quo addi debuerit *factum* aut ſimile parti-

nec hoc enim eſt, qui neget: itemque ab eo, cui idem expediet; is enim non negabit: ab adverſario quoque; quia non eſt habiturus in 94 negando fidem. Somniorum et ſuperſtitionum colores ipſa jam facilitate auctoritatem perdiderunt. Non eſt autem ſatis in narratione uti coloribus, niſi per totam actionem conſentiant: cum praeſertim quorundam probatio ſola ſit in *aſſeveratione* et *perſe-* 95 *verantia:* ut ille paraſitus (qui ter abdicatum a divite juvenem, et abſolutum, tanquam ſuum filium aſſerit) habebit quidem colorem, quo dicat, et paupertatem ſibi cauſam exponendi 343

93. *nec hoc enim eſt.* Guelf. *ne hoc eſt.* Camp. *nec enim eſt.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *nec enim hoc eſt* cum edd. ante Stoer. Malim noſtro loco *neque h. e. e.* cf. § 75. Mox tamen § 104 conſtanter omnes *nec unq.* it. § 111.

cipium. Compara tamen locutionem *ſolvere ab aliquo* pro „ex ejus arca.“ Mihi ſufficit frequens noſtro forma: *ab actore*, *a defenſore*, ubi intelligitur non ſolum *pro eo*, ſed et in genere *reſpectu ejus.* cf. § 6. 7, 1, 38.

nec hoc enim. *Nec* h. l. valet *ne — quidem.* cf. 5, 10, 86. Malim *haec* ut et modo *quae* pro *quod.*

94. *Somniorum et ſuperſtitionum colores.* Cum quis nocturno viſo incitatus, vel aliqua religione conſtrictus aliquid feciſſe vult videri.

95. *abdicatum — eſt abſolutum.* cf. de *abdicatione* 3, 6, 96. Hoc loco fingitur totum negotium in judicio transactum, nec debet *ter abdicatus* aliter accipi, quam ut ter voluerit eum abdicare pater dives, quod per judices ei non licuit. Propterea filius dicitur *abſolutus* i. e. a judicibus in paterna domo remanere juſſus. Jam toties ſpe eluſus dives ſubjicit paraſitum quem domi habet, qui filium hunc, patri inviſum, ſibi aſſerat, ut hac tandem fraude domo exturbetur juvenis. Leges et judicia in cauſa abdicationis quanquam re vera ſunt nulla, tamen eſſe finguntur in ſchola.

fuisse; et ideo a se parasiti personam esse susceptam, quia in illa domo filium haberet; et ideo illum innocentem ter abdicatum, quia filius abdicantis non esset. Nisi tamen omni- 96 bus verbis et amorem patrium, atque hunc quidem ardentissimum ostenderit, et odium divitis, et metum pro juvene, quem periculose mansurum in illa domo, in qua tam invisus sit, sciat: suspicione subjecti petitoris non carebit. Evenit aliquando in scholasticis 97 controversiis, quod in foro an possit accidere dubito, ut eodem colore utraque pars utatur, deinde eum pro se quaeque defendat. ut in illa controversia: *Uxor marito dixit, ap-* 98 *pellatam se de stupro a privigno, et sibi constitutum tempus, et locum: eadem contra filius detulit de noverca, edito tantum alio tempore, ac loco: pater in eo, quem uxor praedixerat, filium invenit; in eo, quem filius, uxorem: illam repudiavit: qua tacente, filium abdicat.* Nihil dici potest pro juvene, quod non idem sit pro noverca. Ponentur tamen etiam com- 99 munia: deinde ex personarum comparatione, et indicii ordine, et silentio repudiatae, argu-

97. *quaeque.* Ita Turic. Camp. cum Goth. Voss. 2. Reliqui *quisque.*

99. *indicii ordine.* Guelf. Camp. *judicii o.* cum Bodl. Ioann. Alm. Andr. Voss. 3. Basil. Gryph. (1544) et marg.

96. *subjecti petitoris.* cf. 5, 7, 12.

97. *an possit — dubito.* Hic quidem non facile dicas, utrum posse hoc accidere in foro credat Qu. necne. cf. 2, 17, 3.

99. *communia.* cf. 4, 1, 71.

100 menta ducentur. Ne illud quidem ignorare oportet, quaedam eſſe, quae *colorem* non recipiant, ſed tantum defendenda ſint. qualis eſt ille dives, qui ſtatuam pauperis inimici flagellis cecidit et reus eſt injuriarum. nam factum ejus modeſtum eſſe nemo dixerit: 101 fortaſſe, ut ſit tutum, obtinebit. Quod ſi pars expoſitionis pro nobis, pars contra nos erit; miſcenda ſit an ſeparanda narratio, cum ipſa cauſae conditione deliberandum eſt. Nam ſi plura ſunt, quae nocent; quae pro- 314 ſunt, obruentur. Itaque tunc dividere opti-

Steph. Lubrica ſane diſputatio critica de talibus, nec valde miror nullam hic poſitam Turicenſis varietatem. Cum tamen repudium hoc non fiat in judicio, etiamſi abdicatio fieri fingitur, nullus judiciorum ordo hic cogitari poteſt, ut prius de repudio, deinde de abdicatione judicatum fuerit, quo fortaſſe defendat aliquis Codd. ſcripturam. cf. 7, 4, 38.

100. *tantum defendenda.* Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et aliquot edd. Reliqui *tamen d.* cf. 5, 13, 10. *cecidit, et.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Obr. Capp. Reliqui omittunt *et.*

101. *tunc.* Guelf. *nunc* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. (praeter Camp.) ante Ald. quo acc. Bad. pr. Male.

100. *tantum defendenda.* Fit tum ἄχρωμος declamatio, ubi ſola v. c. lege aliquis ſe tuetur, vel deprecatione, in qua tamen ipſa poenitentia aliquem *colorem* habet cf. 11, 1, 81.

ſtatuam pauperis. Bene hoc illuſtrat Badius aſſerendo loco Pauli Digeſt. 47, 10, 27. „Si „*ſtatua* patris tui in monu„mento poſita ſaxis caeſa eſt, „ſepulchri violati agi non „poſſe, *injuriarum* poſſe, La„beo ſcribit." Simile quid in ſtatua Theagenis athletae, narrat Pauſanias 6, 11 extr. p. 166 Vol. 2. ed. Facii V. C. qui non debebat in oraculo mendum metricum reducere ex Codd. Θεαγ. pro Θειαγ.

modeſtum. cf. 1, 2, 4.

101. *cum ipſa — deliberandum eſt.* Elegans forma cf. 3, 7, 16.

mum erit, et iis, quae partem noſtram adjuvabunt, expoſitis et conſirmatis, adverſus reliqua uti remediis, de quibus ſupra dictum eſt. Si plura proderunt; etiam conjungere 102 licebit, ut, quae obſtant, in mediis velut auxiliis noſtris poſita, minus habeant virium. quae tamen non erunt nuda ponenda, ſed, ut et noſtra aliqua argumentatione firmemus, et diverſa cur credibilia non ſint, adjiciamus: quia, niſi diſtinxerimus, verendum eſt, ne bona noſtra permixtis malis inquinentur. Illa quoque de narratione praecipi ſolent, ne 103 qua ex ea fiat *excurſio*; ne *avertatur* a judice *ſermo*; ne *alienae perſonae* vocem demus; ne *argumentemur*: adjiciunt quidam etiam, ne utamur *affectibus*: quorum pleraque ſunt frequentiſſime cuſtodienda: immo nunquam, niſi ratio coëgerit, mutanda. Ut ſit expoſi- 104

102. *mediis velut.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Turbant hic multa. Goth. (tac. Geſn.) *licebit q. o. ut i. medio.* cum Voſſ. 2. At Guelf. *licebit q. o. ſint i. medio.* Edd. quidem omnes meae *medio*, praeter Camp. et Capp. Peſſime. Hic tamen male *ut* poſt *obſtant* amandavit. Regius *mediis* conjectura eſt aſſecutus.

remediis — ſupra. Omni hac, de cauſa difficili, diſputatione a § 65 inde. *Remedia* ſic dicuntur et 4, 1, 41. 5, 2, 5.

102. *etiam conjungere.* Non ſatis apparet, quo *etiam* ſpectet h. l. Malim *jam*, ut *et* male repetitum ſit ex poſtremis praecedentis verbi literis. cf. 2, 7, 3. *Jam* reſpicit ad *tunc* (§ 101).

quae tamen. Cave *quae* referas ad ea ſola quae obſtant; ad utraque pertinet.

ne bona noſtra — inquinentur. cf. 2, 5, 24.

103. *ne avertatur — ſermo.* cf. 4, 1, 63.

tio perſpicua et brevis, nihil quidem tam raro poterit habere rationem, quam *excurſio:* nec unquam debebit eſſe, niſi brevis, et talis, ut vi quadam videamur affectus velut recto 105 itinere depulſi: qualis eſt Ciceronis circa nuptias Saſſiae, *O mulieris ſcelus incredibile, et praeter hanc unam in omni vita inauditum! O libidinem effrenatam et indomitam! O audaciam ſingularem! non timuiſſe, ſi minus vim deorum, hominumque famam, at illam ipſam noctem, facesque illas nuptiales? non limen cubiculi? non cubile filiae? non parietes denique ipſos, ſuperiorum teſtes nuptiarum?* 106 *Sermo* vero *averſus* a judice et brevius indi- 345 cat interim, et coarguit magis. qua de re idem, quod de prooemio dixeram, ſentio, ſicut de *proſopopeïa* quoque: qua tamen non Servius modo Sulpicius utitur pro Aufidia,

105. *Saſſiae.* Turic. Guelf. *Soſiae* cum Baſil. Camp. *Saſiae* cum omnibus ante Gryph.

non timuiſſe. Turic. Guelf. Camp. *Nonne t.* cum plerisque Codd. quorum aliquot videntur neglecti a conferentibus, et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr.

106. *Sermo vero averſus.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum multis optimisque Codd. et edd. Alii ut Geſn., omittunt *vero.* Jenſ. (tac. Geſn.) *Sermo verſus* cum edd. ante Bad. ſec.

106. *Servius — pro Aufidia.* Ser. Sulpicius Ciceronis amicus, celeberrimus ICtus, qui Murenam ambitus accuſavit et ad M. Antonium legatus in bello Mutinenſi obiit, pro Aufidia dixiſſe non hic ſolum narratur verum et 10, 1, 22. Quo vexatior eſt locus alius 6, 1, 20 ubi ejus *contra* Aufidiam oratio memoratur. Cognoſcimus item ex noſtro 10, 1, 116. 10, 7, 30. tres modo ejus extare orationes, quarum duas in una cauſa contrarias fuiſſe non eſt credi-

Somnone te languidum, an gravi lethargo putem oppressum? sed M. quoque Tullius circa nauarchos (nam ea quoque rei expositio est), *Ut adeas, tantum dabis*, et reliqua. Quid? pro Cluentio, Staleni Bulbique colloquium nonne ad celeritatem plurimum et ad fidem confert? Quae ne fecisse inobservantia quadam videatur, quanquam hoc in illo credibile non est, in Partitionibus praecipit, ut 107

circa. Guelf. *contra* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. quod Regius jam correxit. cf. § 19.

107. *celeritatem.* Sic et Codd. mei et Camp. cum edd. ante Bad. qui ex praepostera nec latina Regii mutatione *credulitatem* edidit, quod revocavit Capper. (cum ejecisset Obr.) merito irrisus a Burmanno in Epistola p. 90.

ad fidem. Praepositionem *ad* iterum ponunt Turic. et Camp. cum Alm. Omittere videntur reliqui omnes libri, ut et Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Restituit primus ex recentt. Burm. quem deinceps sunt secuti. cf. 2, 21, 22. item 2, 1, 2. mox §. 122. vid. et Oudend. ad Suet. Caes. c. 80. Tib. c. 5. *inobservantia.* Sic Turic. cum Alm. et edd. ante Ald. Reliqui omnes *sine observantia*, nisi quod aliquot *s. observatione.* Vocem praeter hunc nostri locum vide apud solum Sueton. Aug. c. 76. in quo ipso prope erat, ut obliteraretur. Est similis Francogallorum *inadvertence.* cf. *inconsiderantiam* Suet. Claud. c. 39 ibique Oudend.

praecipit. Turic. Camp. *praecepit* cum Alm. cf. 3, 6, 38.

bile. Ipsam causam Aufidiae nullo alio vetere auctore novimus.

circa nauarchos. In Verr. 5, 45.

nam ea — expositio est. h. e. Nam is quoque locus orationis Ciceronianae ad narrationem pertinet.

107. *pro Cluentio.* c. 26.

celeritatem h. e. brevitatem Sic Arist. 3, 16, 4. ταχεῖαν διήγησιν dicit pro βραχεῖα. Eupolis in notissimo fragmento Pericli tribuit orationis τάχος; Plin. Epist. 1, 20, 17. *celeritas* et *fides* respiciunt ad § 106 *brevius indicat, coarguit magis.* cf. 10, 1, 102 *velocitatem.* item 3, 4, 16.

Partitionibus. c. 9.

habeat narratio *ſuavitatem*, *admirationes*, *expectationes*, *exitus inopinatos*, *colloquia* 108 *perſonarum*, *omnes affectus*. *Argumentabimur*, ut dixi, nunquam: argumentum ponemus aliquando; quod facit pro Ligario Cicero, cum dicit, ſic eum provinciae praefuiſſe, ut illi pacem eſſe expediret. Inſeremus expoſitioni et brevem, cum res poſcet, 109 defenſionem, et rationem factorum. Neque enim narrandum eſt tanquam teſti, ſed tanquam patrono. Rei ordo per ſe talis eſt, *Q. Ligarius legatus in Africam cum C. Conſidio profectus eſt.* 346 Quid ergo Marcus Tullius? *Q. enim*, inquit, *Ligarius*, *cum eſſet nulla belli ſuſpicio*, *legatus in Africam cum*

108. *Argumentabimur ut.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. Reliqui inſerunt *in narratione*. Poteſt abeſſe, nec temere fides habenda eſt conferentium ſilentio quaſi in multis bonis ſit Codd. Quod Alm. Turic. dant *argumentavimus* ad ipſorum facit conſenſum cf. § 86 ad rem nihil.

109. *Neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Baſil. *Non en.* Voſſ. 1. 3. Reliqui *Nec en.* cf. § 84.

legatus — prof. Turic. Guelf. *legatus c. conſidio prof.*, omittentes *in Africam cum*, cum Voſſ. 1. 3. Bern. praeter alias horum in ſingulis verbis varietates. Ex reliquis nihil memoratur. *eſſet nulla.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Reliqui inſerunt *adhuc*, quod a Ciceronis quoque loco abeſſe docent meliores libri vid. Ern. p. 1418 Nota 3. Pro *enim* dant *igitur* edd. a Jenſ. (tac. Geſn.) ad Burm. Sed et hic et 11, 3, 162 *enim* mei dant et omittunt *adhuc*. *Afric. cum C.* Etiam hic Turic. omittit *cum* ut et Bern. Praeter hoc et C. Guelf.

108. *ut dixi.* § 79. 103. *pro Ligario.* c. 2.

109. *Q. enim — Ligarius.* c. 1. *Alibi.* mox c. 2.

C. Confidio profectus eft. Alibi, *Non modo* 110 *nullum ad bellum, fed ne ad minimam quidem fufpicionem belli.* Et cum effet indicaturo fatis, *Q. Ligarius nullo fe implicari negotio paffus eft*, adjecit, *Domum fpectans, et ad fuos redire cupiens.* Ita, quod exponebat, et ratione fecit credibile, et *affectus* quoque implevit. Quo magis miror eos, qui non 111 pùtant utendum in narratione affectibus. Qui fi hoc dicunt: non diu, neque ut in epilogo, mecum fentiunt. effugiendae funt enim morae. Ceterum cur ego judicem nolim, dum

110. *modo nullum ad.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *nullum* cum Alm. Voff. 3. Facit hoc ad ftructuram *non modo.* vid. Turfell. p. 579. § 65. In Ciceronis libris eft *nullum.*

fpectans et ad. Turic. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *et* omittunt cum edd. ante Bafil. Apud Cic. quidem eft.

111. *putant — affectibus.* Sic Codd. mei et edd. omnes ante Gryph. Hic primus *put. in narratione effe utendum aff.*

neque ut. Sic Turic Guelf. Camp. Reliqui *nec ut.* cf. 93. 5, 7, 28. *dum eum.* Turic. Guelf. Camp. *dum ego.* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *cum ego* cum edd. ante Bad. *Eum* conjectura repofuit Regius, neceffaria illa. *Ego* et *eo* permutantur cf. Drakenb. ad Liv. 2, 18, 6 et poft *cum*, quod perperam accipiebat librarius, pro *eum* emendare fibi vifus eft *eo.* Etiam carere poffis pronomine objecti. *Dum* primus repofuit Obr. Narratur Alm. dare *eum.*

110. *affectus.* Nihil varietatis hic invenio in ullo libro meo; nec tamen facile acquiefcam in hac fcriptura. Genitivus (qui folus debet agnofci in hac voce; nam de accufativo cogitare inelegans fuerit) alias cum verbo *implendi* non ftruitur a Qu. neque aliis aequalibus, quanquam § 75 *plenos irae.* cf. 9, 3, 1. Mox § 114 *lacrimis.* Delendam igitur cenfeo literam S. *Affectum* quo hoc, quod exponebat, impleffe dicitur Tullius, recte Gefn. monet mifericordiam effe judicum, fortem Ligarii dolentium. Fortaffe tamen et pietas Ligarii demonftratur.

111. *non putant — affectibus.* cf. § 103. item 4, 1, 28.

112 eum doceo, etiam movere? Cur, quod in ſumma parte ſum actionis petiturus, non in primo ſtatim rerum ingreſſu, ſi fieri poteſt, conſequar? cum praeſertim etiam in probationibus faciliore ſim animo ejus abuſurus, 113 occupato vel ira, vel miſeratione. An non Marcus Tullius circa verbera civis Romani omnes breviſſime movet affectus, non ſolum conditione ipſius, loco injuriae, genere

movere. Sic Turic. Bad. ſec. (fortaſſe ex typographi errore) Obr. Reliqui *moveri.* Genera verbi in infinitivis frequentiſſime permutantur (cf. § 115.), nec video, cur ad ipſum, qui agat, *movere* minus pertineat quam *docere.* Mentio hic nulla Alm., negligentia conferentis, opinor.

112. *animo — occupato.* Turic. *animum — occupatum* cum Alm.

112. *petiturus — conſequar.* Attende eleganter oppoſita *petendi* et *conſequendi* verba. *ſumma pars* et alibi pro *peroratione* 10, 1, 21. *ingreſſus* alias quidem pro *exordio* ut 4, 1, 28 ſed hic addendo *rerum* ſignificatur initium *narrationis.* In omnibus quidem meis libris reperio contortam hanc nec Quintiliani ſimplicitate dignam ſtructuram *parte ſum actionis* pro *parte actionis ſum.* Aliquoties tali ſtribligini, affectationem prae ſe ferenti, licuit per Codd. mederi ut § 88 (vid. not. Crit.) quae tamen longe tolerabilior noſtra. Similis et pejor etiam trajectio eſt apud Plinium H. N. 19, 48 „Grato menta menſas „odore percurrit." 16, 1. „dubium - terrae ſit an parte „in maris."

abuſurus. Significationis hujusmodi in hoc verbo fons eſt, quod alio deflectitur ejus rei uſus, qua *abutimur* quod nequaquam ſemper cum reprehenſione dicitur. cf. 3, 3, 9. 5, 10, 6. Noſtro quidem loco id maxime ſpectatur, quod paratam jam antea rem in uſus noſtros convertimus, proviſas opes aliquo conferimus, quo primum non quaerebantur eae. cf. Vellej. Pat. 2, 105, 2.

113. *civis Romani.* vid. Cic. in Verr. 5, 62. ſeq.

verberum, ſed animi quoque commendatione? Summum enim virum oſtendit, qui, *cum virgis caederetur, non ingemuerit, non rogaverit; ſed tantum civem ſe Romanum eſſe*, cum invidia caedentis, et fiducia juris clamaverit. Quid? Philodami caſum nonne 114 cum per totam expoſitionem incendit invidia, 347 tum in ſupplicio ipſo lacrimis implevit, cum flentes non tam narraret, quam oſtenderet, *patrem de morte filii, filium de patris?* Quid ulli epilogi poſſunt magis habere miſerabile? Serum eſt enim, advocare iis rebus affectum 115 in peroratione, quas ſecurus narraveris. aſſuevit illis judex, jamque eas ſine motu

113. *verberum.* Güelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) ***verborum*** cum edd. ante Aldum. Badius narrat in Vallenſi *verberum* eſſe et citari in Verr. l. 3. (falſo igitur), quorum utrumque ſibi Regium ſumere cf. ad praeſ. noſtr. p. 67. Veram vocem dat Turic. et ut videtur Alm. neque tamen omnes credo quos tacent Gibſ. et Burm. *ſe.* Omittunt Turic. et Camp.

115. *magis hab. miſ.* Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. Camp. cum edd. ante Gryph. Hic primus *hab. miſ. magis.* Contorte cf. not. ex. 1 ad § 112. *advocare.* Turic. Camp. *advocari* cum Alm. et Jenſ. (tac. Geſn.) item edd. ante Bad. Hic narrat Vall. dare noſtram, quocum faciunt Guelf. Goth. cf. § 111. 5, 5, 4. *narraveris.* Turic. Guelf. Camp. *narraverit* cum Vall. Voſſ. 1. 3. (Goth. *narravit*) et edd. ante Gryph. Regius de conjectura repoſuit noſtrum. Neceſſarium credo, neque enim procedere videtur Badii ratio, qui jubet intelligere *quemque.* Alia eſt conditio 2, 15, 12.

114. *Philodami caſum.* In Verr. 1, 30.

cum — tam. cf. 4, 1, 66.

non tam — oſtenderet. Sic διήγησιν finierat § 64.

115. *ſerum.* Manifeſta in primis ſignificatio nimii. cf. 2, 17, 7 (ubi in nota pro 3, 5, 3 leg. 2, 5, 5.) item 2, 17, 12.

mentis accipit, quibus commotus novis non eſt: et difficile eſt nobis mutare habitum
116 animi ſemel conſtitutum. Ego vero (neque enim diſſimulabo judicium meum, quanquam id, quod ſum dicturus, exemplis magis, quam praeceptis ullis, continetur) narrationem, ut ſi ullam partem orationis, omni, qua poteſt, gratia et venere exornandam puto. Sed plurimum refert, quae ſit natura
117 ejus rei, quam exponimus. In parvis ergo, quales ſunt fere privatae, ſit ille preſſus, et velut applicitus rei cultus: in verbis ſumma

commotus novis. Turic. *c. nobis* a. ſec. manu *c. a nobis* et ſic Camp. Sed Goth. *c. novus* cum Vall. et Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Hoc recepta mutaverat conjiciendo Regius, male reprehenſus a Badio. cf. 8, 5, 12. Guelf. hanc tuetur.

eſt nobis mutare. Sic Turic. Camp. cum plurimis apud Burm. Codd. et edd. ante Gryph. Hic primus omiſit *nobis*, neque habet Guelf. Ineſt oppoſitio ejus cui aſſueverit *judex*, et quod ſit *nobis* difficile.

116. *ut ſi ullam.* Ald. omittit *ut*, Camp. pro eo *ac.*

venere. Turic. *vere* cum Alm. cf. § 108.

117. *fere privatae.* Turic. (a ſec. manu, nam a prima etiam corruptius *ferrei priv.*) Guelf. Camp. *f. rei p.* nonniſi per errorem.

116. *ut ſi ullam.* Quam Regius expungendam, ut ſupervacuam, putat particulam, parum apte defendit Burmannus exemplo 3, 8, 12 ubi eſt *ut quae.* Neque enim in illa forma redundat *ut.* Veram tamen credo ſtructuram, (etſi exemplo alio adhuc deſtituor) propter conſtantiam librorum, quorum nullus, praeter Aldum, omittit.

117. *privatae.* cf. 61, 5.

ille — preſſus. ille dicitur, quem noſtis cf. § 17. *preſſa* autem oratio ſaepe apud Ciceronem opponitur luxurioſae. Sic et noſter 4, 3, 2. 8, 3, 13. 9, 4, 134. item Seneca pater p. 131. *preſſam et civilem* (cf. Qu. 3, 8, 59.) *orationem* opponit *elatiori.*

applicitus rei cultus. A veſtibus petita translatio, quae

diligentia, quae in locis impetu feruntur, et circumjectae orationis copia latent; hic expreſſa, et, ut vult Zeno, *ſenſu tincta eſſe* debebunt: compoſitio diſſimulata quidem,

tincta. Turic. lacunam praeferre videtur pro hoc vocabulo. Ex Alm. aſſerunt *uncta* pro quo bene Capper. reponit *uncta.*

non fluant, nec ſinu et rugis turgeſcant, verum ſingulis corporis membris applicentur.

in locis. cf. 4, 1, 59. *Loci* autem hic non quidem toti narrationi opponuntur ut quod mox occurrit *hic* ſit in ipſa narratione, ſed magis *parvarum rerum* intelligenda expoſitio, quae locos nullos admittit, cum in majoribus ſane vel eorum ſit occaſio. Uſum vocabuli ſine adjectivo *communis* vide praeterea 5, 13, 27. 42. 59. 8, 4, 14. 9, 4, 83. 138.

expreſſa. cf. 2, 4, 6. 9, 4, 138. Elegantem locutionem *circumjectae — latent* cf. cum 9, 4, 29.

Zeno. Significatur haud dubie Citienſis. Hunc ſcripſiſſe περὶ λέξεων, περὶ λόγου refert Diog. Laërt. 7, 4. 39. 40. Recte Turnebus vel quisquis tandem eſt ad partes vocat Sulpicium Victorem, Rhetorem ex Pithoeanis, qui ſe Zenonis maxime praecepta perſecutum ait p. 240. Quod vero idem narrat Ciceronem de Finibus l. 4. (c. 3. neque enim alium locum invenio hujus libri) aride et exiliter ſcriptos de rhetorica libros ejus memorare, falſo dicit, cum Zenonis ſcribentis ibi nulla ſit mentio. Noſtro ſane loco ne hoc quidem apparet, utrum in narratione proprie *ſenſu tincta* verba deſiderarit Zeno, an in univerſum, ita ut, vel extra artis rhetoricae tractationem, hoc poneret. Bene comparant dictum vulgo de Ariſtotele, apud Suidam T. I. p. 328 τῆς φύσεως γραμματεὺς ἦν τὸν κάλαμον ἀποβρέχων εἰς νοῦν, et Iſidorum Orig. l. 2. c. 27. p. (Gothofr. anni 1585) 878 „Ariſtoteles, quando perihermenias ſcriptitabat, calamum „*in mente tingebat.*" Manifeſtum eſt deſignari verba, quae nihil habeant, quod non ſignificet.

compoſitio — diſſimulata. cf. 2, 5, 9. *Diſſimulatur* ea quidem, ne nimis manifeſta arte, quae maxime cernitur in compoſitione, ſuſpecta fiat narratio, in parvis utique cauſis. 9, 4, 134.

118 ſed tamen quam jucundiſſima: figurae, non 548 illae poëticae, et contra fidem loquendi auctoritate veterum receptae (nam debet

118. *fidem.* Sic Goth. Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Camp. Andr. Rollin. Mox edd. Jenſ. (neque enim ea *fidem*, ut narrat Geſn.) et reliquae ante Rollinum *rationem;* unde, ignoro. Hoc ipſum revocavit Capper. fruſtra loquax in probando. *Fidem* Andres et Blaſſius repoſuerunt, ſecuti profecto Geſneri rationes, quae non ſunt rectae quanquam in bona cauſa. *Finem* dant Turic. Alm. Bal. Guelf. (niſi quod *finen* per err.) Obr. Burm. Geſn. (hic tamen praeferens *fidem*). De confuſione τῶν *fidem* et *finem* vid. 2, 18, 2. mox § 119. pro *fidem* edd. Jenſ. et ante Ald. *finem.* *Finem* nihili eſſe hoc loco, vel eo apparet, quod parum latina, in hac poteſtate vocabuli, foret oratio. cf. not. ex. ad 2, 15, 6.

118. *figurae;* grammaticae magis quam rhetoricae. Verſantur enim in immutatione vocabulorum. 9, 1, 12. 9, 3, 2. 3. 22. 9, 4, 117. Sic apparet, quare mox *puritas ſermonis* hiſce figuris corrumpi ſignificetur. Ejusmodi figura eſt *merere* pro *mereris* vid. 1, 5, 42.

contra fidem loquendi. Quid ſit *loqui* h. l. cognoſce ex locis geminis 12, 6, 5. 2, 3, 6. 11, 3, 45. In rerum parvarum expoſitione non *magna flare*, ſed *loqui* debet orator; quod facere ne credetur quidem ſi inſolitis vocabulorum flexibus (*poëticis* figuris, quae a *loquendo* abhorrent) ſtipet orationem: perdet igitur *fidem loquendi.* cf. 9, 4, 17. „neque illud in Lyſia dicendi „textum tenue atque rarum „laetioribus numeris corrumpendum erat. Perdidiſſet „enim *gratiam* — perdidiſſet „*fidem* quoque.“ item 9, 4, 143 „amittit — *fidem.*“ 8, 3, 18 *ſermonem* opponit *orationi.* Suet. Claud. c. 4 *loquatur* — *dicere*, ubi malim abeſſe *quae dicenda ſunt.*

auctoritate veterum. Hic quidem cum de figuris vocabulorum parum uſitatis agatur, *veteres*, qui appellantur, facile intelligas Catones, Gracchos, Ennios, Lucilios, quales recenſuimus ad 1, 5, 21. 1, 8, 8. Alias lubrica eſt diſputatio et impedita, quibus maxime terminis contineatur ea, quam noſter uſurpat aliquoties, ſcriptorum et oratorum *vetuſtas.* Nam ut rudes illi ante Ciceronem audiunt ei *veteres*, velut 4, 1, 9. 12, 9, 5 ita et ipſe Ciceronem cum *veteribus* conjungit 9, 3, 1 „omnes veteres et Cicero „*praecipue.*“ Simile quid

eſſe quam puriſſimus ſermo), ſed quae varietate taedium effugiant, et mutationibus animum levent: ne in eundem caſum, ſimilem compoſitionem, pares elocutionum tractus

ſed quae — effugiant — levent. Ita Turic. Camp. cum Alm. quod poſt Regii conjecturam primus repoſuit Obr. Nam edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae ante Bad. *et qui a — effugiat — levet.* Bad. cum reliquis ante Obr. *et qui — effugiat — levet*, quod et Guelf. praefert. Bern. dare narratur: *ſed qui.* *compoſitionem.* Sic Turic. Guelf. Camp. Mox edd. ante Ald. et ipſi Codd. ut Goth. Vall. Colb. (hic videtur interdum cum deterioribus facere cf. § 83.) *expoſitionem.*

habes 8 Prooem. 26. cf. et not. ad 1, 6, 42. Item 11, 3, 137. hanc Ciceronis aetatem agnoſcam cum Aldo nepote (in Graevii Theſauro Vol. 8. p. 1197.) etſi 11, 3, 143 huic numero aſſignatur Plotius (cf. 2, 4, 42.) nam et ipſe Cicero. Alio loco 11, 3, 183 nihil certi definias. Ordinem aetatum oratoriarum habes 12, 10, 10 unde tamen nihil proficias ad conſtituendam vocabulorum poteſtatem. Ciceronis in hac re uſum ad Quintilianum tuto non potes transferre. vid Orat. c. 50. de Orat. 3, 10. De rudibus enim hic agit. De induſtria hunc locum tractat Aper apud ſcriptorem de cauſis corr. el. c. 17 et 18. qui dum queritur male veteribus accenſeri Ciceronem, oſtendit, quid tum fieri ſolitum ſit. Callium Severum (c. 19.) primum faciebant novorum. Sed et mox noſter Ciceronis tempora inter vetera cenſere videtur, a recentiore luxuria aliena § 122. cf. Wolſius in praef. ad Marcellanam p. 22. not. l.

eundem — tractus incidamus. Similitudinem caſuum variari figuris aliquoties ingerit Qu. Vide loca deſignata ad primam hujus § notam. Haec varietas igitur grammaticam ſpectat, altera numeros, poſtrema orationem. Nec eſt opus mutando, ut vitia exiſtant haec tria ὁμοιόπτωτον (*in eundem caſum*) ὁμοιοτέλευτον (ſimilem *poſitionem;* ita enim vocem mutare velit Regius, ut *poſitio* ſignificet *definendi modum*, quae ipſa vocis poteſtas probari nequit; *poſitio* enim nihil aliud niſi caſus vid. 1, 5, 65.) ἰσόκωλον (*pares eloc. tractus*). Nunquam inter vitia haec ponuntur a rhetoribus, niſi quod Gorgiae in hiſce adhibendis intemperantiam improbat Cicero in Oratore c. 52.

incidamus. Caret enim ceteris lenociniis expoſitio, et, niſi commendetur hac venu-
119 ſtate, jaceat neceſſe eſt. Nec in ulla parte intentior eſt judex: eoque nihil recte dictum perit. Praeterea, neſcio quomodo etiam credit facilius, quae audienti jucunda ſunt,
120 et voluptate ad fidem ducitur. Ubi vero major res erit, et atrocia invidioſe, et triſtia miſerabiliter dicere decebit: non, ut conſumantur affectus, ſed tamen velut primis lineis deſignentur: ut plane, qualis fu-
121 tura ſit imago rei, ſtatim appareat. Ne ſententia quidem velut fatigatum intentione

ceteris lenociniis. Turic. *cet. cujus* cum Alm. (vid. § 108). Guelf. *et ejus lenoc.* cum Voſſ. 3. Bern. (vid. § 25).

119. *recte dictum.* Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. (tac. Geſn.) *rectum* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. male.

120. *decebit.* Guelf. Ioann. *licebit* cum Ald. et edd. meis deinceps ante Obr. exc. Bad. ſec. Hoc cum Regius inveniret, noſtrum conjiciendo repoſuit; non utique neceſſario. Sed optimi ſane libri defendunt.

ſed tamen. Ita Camp. et Turic. a ſec. manu, a prima enim *ut tamen* cum Alm. Reliqui fere *ſed ut tamen.* Malui expungere *ut*, alioqui nimis geminatum in hoc loco.

121. *quidem — quidem br.* Poſterius *quidem*, cum iis quae praecedunt, omittunt Turic. Camp.

119. *voluptate ad fidem ducitur.* Hoc aliquoties recurrit. 4, 1, 12. 5, 14, 35. 6, 2, 5. 8, 3, 5.

120. *major res.* Reſpice § 117. Hic quidem effuſiorem ornatum permittat modo, an exigat etiam, ex ipſo orationis tenore parum apparet; quamobrem, ſitne mox legendum *decebit* an *licebit*, vix affirmes cf. not crit. Gedoynus expreſſit poſterius.

invidioſe. Vim hujus formae vide in not. crit. ad 4, 1, 42. Sic modo § 81. *ſuſpicioſe* erat, *movendo ſuſpicionem.*

121. *ſententia.* cf. 4, 1, 64.

In quo vitium illud eſt, quod, ſine dis- 3 crimine cauſarum atque utilitatis, hoc, tanquam ſemper expediat, aut etiam neceſſe ſit, faciunt: eoque ſumtas ex iis partibus, quarum alius erat locus, ſententias in hanc congerunt, ut plurima aut iterum dicenda ſint, aut quia alieno loco dicta ſunt, dici ſuo non poſſint. Ego autem confiteor, hoc expatiandi genus 4 non modo narrationi, ſed etiam quaeſtionibus, vel univerſis vel interim ſingulis, opportune poſſe ſubjungi, cum res poſtulat, aut certe permittit; atque eo vel maxime illuſtrari ornarique orationem: ſed, ſi cohaeret

3. *eoque ſumtas.* Sic Turic. Alm. Camp. Goth. (tac. Geſn.) prius vocabulum cum Colb., non autem Loc. Ald. ut refert Burmannus qui compendium τῆς *quod* male accepit pro *que.* Noſtram et Obr. Reliqui *eo quod deſumtas.* Malui ſimplex verbum, cum *d* videretur natum ex male accepto *que* (pro *quod*) quod reduxit Obr. *iis.* Sic Camp. cum edd. ante Baſil. Reliqui *his.* cf. 4, 2, 132. 4, 5, 20.

quia alieno. Turic. Guelf. Goth. Camp. inſerunt *alia* cum Alm. Bal. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Aldum. mero errore.

loco. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *modo* cum Vall. ſed Turic. Alm. Bal. veram dant ſcripturam.

4. *Ego.* Turic. omittit cum Alm. Pro eo *Et* dat Obr. ſed omiſſo *autem.* mox pro *confiteor* Guelf. *fateor.*

narrat. ſed. Sic Turic. (quanquam a ſec. manu, nam a prima *narrationis ſ.* quod ſic dat Alm.) Guelf. Ioann. (tac. Gibſ. quanquam *quod* pro *ſed* cum Voſſ. 1. quem eo quoque refert, quod modo § 3 *aut quia — poſſint* omittit uterque) Obr. Reliqui inſerunt *quidem;* nullo, quantum video, ſenſu.

ſolum riſum ſignificat, quem audientem imbuit quidquid debent ineptiae, ſed etiam caret ſale.
languorem et oſcitationem quo

et ſequitur; non, ſi per vim cuneatur, et, 5 quae natura juncta erant, diſtrahit. Nihil enim tam eſt conſequens, quam narrationi probatio: niſi ſi excurſus ille vel quaſi finis narrationis, vel quaſi initium probationis eſt. Erit ergo illi nonnunquam locus: ut, ſi expoſitio circa finem atrox fuerit, proſequamur eam, velut ſpiritu erumpente protinus in- 355 6 dignatione. Quod tamen ita fieri oportebit, ſi res dubitationem non habebit: alioqui prius eſt, quod objicias, verum efficere, quam magnum: quia criminis invidia pro

cuneatur. Sic plane Turic. (a ſec. quidem manu *conetur;* quocum facere putandus eſt Alm. quanquam afferunt ex eo *uneatur)* Vallenſ. (reſ. Badio) Ioann. Quod habet Guelf. *caveatur* in eo noſtra latet. Bad. prior noſtram habet, quae a Gryphio inde obtinet in omnibus edd. quod narrare neglexit Burm. ut Geſn. crederet ab Obr. demum reſtitutam bonam ſcripturam. Camp. *conetur,* cum Bodl. Bal. et plerisque edd. niſi quod aliquot e Regii conjectura *conatus,* Ald. *continetur,* Goth. *contineat.* Non paucorum Codd. diverſitas male tacetur.

5. *ſpiritu.* Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) omittunt cum Goth. et Camp. ſi recte nunc interpretor quod ex hoc notavi. Turic., omiſſo antea *velut*, *ſpm erumpentem* (et ſic profecto Alm. ex quo afferunt *ſpin erumpente*) ſed a ſecunda manu repoſita noſtra ſcriptura.

4. *cuneatur.* Primus fortaſſe hoc improprio ſignificatu dixit Qu. (nam et apud Senecam proprie „Unus lapis — „qui latera inclinata *cunearit.*“ Epiſt. 18 extr.), at quam praeclare! *ſequi* dicitur quidquid facile fit cf. 2, 14, 1. 8 Prooem 18. 10, 2, 27.

5. *velut ſpiritu.* Poſitus horum verborum poteſt minus attentum morari. Clarius quidem erat *indignatione, velut ſpiritu*, ſed parum habebat roboris; ineſt tamen hic ſenſus ſolus. *Spiritus* intelligitur, ut monet Geſnerus, retentus antea.

6. *invidia.* Quam plane hoc opponatur *gratiae* vel maxime apparet hoc loco Frugi eſt

compositis *Siciliae laus*, *Proserpinae raptus*; pro C. Cornelio *popularis illa virtutum*

13. *C. Corn.* Sic Turic. Camp. Guelf. et edd. meae ante Gryph. omnes cum tot Burmannianis. Hinc *L. Corn.* usque ad Gesn. In Asconii argumento (p. 122.) rescribe ocyus *C. Corn.*

13. *Sicil. laus — rapt.* cf. 3, 7, 27. not. ex. sed et locum modo citatum.

pro C. Cornelio. Hujus caussae non nisi fragmenta supersunt, cum Asconii Ped. commentario servata. C. Cornelius trib. pl., legibus aliquot ferendis alienatus a Senatu, „promulgavit legem" (C. Calpurn. Pisone, M. Acilio Glabrione Coss. A. V. C. 687.) „qua auctoritatem senatus minuebat, ne quis, nisi per „populum, legibus solveretur; quod olim in omnibus „S. C. quibus tum aliquem legibus solvi placebat, adjici „erat solitum, ut de ea re ad „populum ferretur; sed paulatim ferri erat desitum, resque jam in eam consuetudinem venerat, ut postremo „ne adjiceretur quidem in „S. C. de rogatione ad populum ferenda; eaque ipsa S. „C. per pauculos admodum „fiebant." Asc. Ped. in argum. Cornelianarum. (Cum enim quatriduo Cornelium defendisset Cicero, eas actiones contulit in duas orationes.) Hanc Cornelii rogationem cum omnibus modis oppugnare laborarent potentissimi quique ex Senatoribus, collega ejus P. Servilius Globulus trib. pl. inventus est, qui intercederet nec pateretur verba legis populo recitari a praecone, subjiciente scriba. „Tum Cornelius ipse codicem recitavit, „quod cum improbe fieri C. „Piso Consul vehementer quereretur, tollique ea re tribuniciam intercessionem diceret, gravi convicio a populo „exceptus est; et cum ille „eos, qui sibi intentabant manus, prendi a lictore jussisset, fracti ejus fasces *cuncti*" (An *sunt?*) „lapidesque etiam „ex ultima concione in consulem jacti." Idem. Postquam tribunatus Cornelii prope totus exactus est per contentiones natas ob leges complures ab eo promulgatas, quibus plerique collegae intercederent, sequente anno reus majestatis est factus. Qua accusatione per foedas operarum forensium turbas intercidente, mox altero anno (L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato Coss. A. V. C. 689) defensus est Cornelius a Cicerone. Reus cum quaestor fuisset Cn. Pompeji, contingebat patrono occasio ornandae et commendan-

Cn. Pompeji commemoratio: in quam ille divinus orator, velut nomine ipſo ducis curſus dicendi teneretur, abrupto, quem inchoaverat, ſermone devertit actutum.
14 Παρέκβασις eſt (ut mea quidem fert opinio) *alicujus rei, ſed ad utilitatem cauſae pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio.*

Cn. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. *Gn.* male. cf. 1, 7, 29.
actutum. Turic. Camp. *ac tantum*, cum Alm., et quidem interpungentes ante. Badius ſe alicubi impreſſum vidiſſe *actutum* narrat, quod placeat; deinde recenſet, ſatis lepide, in quibus hoc libris non legerit. Meorum oculorum acies ſi quid pollet eſt hoc ipſum in Ruſc. ubi et recte diremtum; ſed id in Locat. quoque.. Guelf. habet veram vocem, Ioann. proxime accedit: *ac tutum*, continuans tamen ſequentibus. Cetera varietas et nota eſt et ſine fructu cognoſcitur.
14. *alicujus.* Sic Turic. Guelf. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Vall. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. Hic primus expreſſit Regianam conjecturam *alienae*, quam propter *ſed*, quod ſequitur, neceſſariam putavit auctor. Ioann. bis collatus poteſt videri cum his conſentire. Reliqui Codd. vereor ut diligenter ſint excuſſi. Nimium vocabulum eſt *alienae;* neque enim concedat Qu. *alienam* in ulla cauſa rem debere tractari.

dae per hujus laudes orationis. Aliud tribuni pl. Q. Caecilii Metelli Nepotis, ſuam legem recitantis ipſius, exemplum tradunt Plutarchus in Catone minore p. 772 D. E. citante Geſn. ad 10, 5, 13. item Dio Caſſius 37 p. 158. Ex his, quae adhuc expoſui, ſatis accipient lucis loca non pauca e Cornelianis allata a noſtro. veluti 4, 4, 8. 5, 13, 18. 26. 6, 5, 10. 7, 3, 35. 36. 10, 5, 13. Conferendus de hac cauſa Corneliana eſt inſignis locus Ciceronis ipſius in Vatinium c. 2.

14. *alicujus.* Intellige *alius cujus*, quae poteſtas ſaepe ineſt voci. cf. 2, 15, 2. Erneſt. in clave Cic. et ad Herenn. 1, 4. 2, 17. 4, 50. de Inv. 2, 13. in nota. Hinc fortaſſe expunxeris *alia* apud. Cic. de Or. 2, 9 „cum aliqua *alia* arte.“ it. de Inv. 2, 19 „aſſumta *alia* ali-„qua conſtitutione.“ 1, 11. „cum *aliud* aliquod alicujus „factum.“ Paucis vocabulis ante *aliquis* dici pro *alius* etiam Erneſtius monet. Pro Sextio c. 24 „non *alio* aliquo, „ſed eo ipſo crimine.“ Mutationem tamen non admittit

nentis, *extra ordinem excurrens tractatio.* Quapropter non video, cur hunc ei potiſſimum locum aſſignent, qui rerum ordinem ſequitur; non magis quam illud, cur hoc nomen ita demum proprium putent, ſi aliquid in digreſſu ſit exponendum, cum tot modis a recto itinere declinet oratio. Nam 15 quidquid dicitur praeter illas quinque, quas fecimus, partes, egreſſio eſt, *indignatio*, *mi-* 557 *ſeratio*, *invidia*, *convicium*, *excuſatio*, *conciliatio*, *maledictorum reſutatio.* Similia his,

excurrens. Ita libri quidem omnes mei praeter Ioann. (tac. Gibſ.) Gryph. Roll. Capp. dantes *procurrens.* Hoc eſſe in Alm. Voſſ. 1. (cf. § 9.) 3. refert Burm. et probat ſcripturam; voce, ut putat, ab uſu militari repetita. Hujus ſimilitudinis levem colorem cum et ipſe agnoſcam credamque vel auribus blandiri *procurrens* prae illo „excurrens *extra;*“ miror tamen Turic. nullam referri varietatem.

hoc nomen ita. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Bodl. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. quo accedit Capp. Reliqui omittunt *nomen*, quod ſponte deſiderabam, quanquam carere eo poteſt locus. Omitti non dubito in Guell. Ioann. Voſſ. 1. 3. Bern.

Cic. de Inv. 2, 26. „Sin *aliud* „quoque aliquod genus.“ Columellae (2, 9, 9) pro *aliqua* reddere *alia quae peſtis*, non quidem erat neceſſe vid. Drakenb. ad Liv. 5, 13, 4. item 6, 5, 8. cui non accedit Schneiderus. vid. Oudend. ad Suet. Tib. 47.

excurrens. vid. not. crit.

ſi — exponendum. Ultima vox eſt proferenda. Neque enim apparet quare in *narrando* ſolum ſit παρέκβασις.

15. *illas quinque — partes.* cf. 3, 9, 1. 4 Prooem. 6. 5, pr. 5.

maledictorum reſutatio. Quoniam *maledicta* ſunt extra negotium cujus propria quaeſtio eſt. Sic Cic. pro Cluent. c. 23. „doce, in illorum judiciis, „quid, praeter hoc venenum „Oppianici, non modo in „*criminis*, ſed in *maledicti* „loco ſit objectum.“ cf. 4, 2, 27.

quae non ſunt in quaeſtione, omnis *amplificatio*, *minutio*, omne *affectus genus:* atque ea maxime jucundam et ornatam faciunt orationem: *de luxuria*, *de avaritia*, *de religione*, *de officiis;* quae cum ſint argumentis ſubjecta ſimilium rerum, quia cohaerent, 16 egredi non videntur. Sed plurima ſunt, quae rebus nihil ſecum cohaerentibus

15. *minutio.* Guelf. *in initio.* Turic. omittit cum Alm. *omne.* Turic. *omnis.* *de officiis.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) omittunt *de* cum Alm. male. cf. 4, 2, 122. item mox § 16. *cum ſint.* Sic Turic. (a ſec. manu, a pr. *ſunt*) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Leid. Omittere *ſunt* dicitur Voſſ. 3. Reliqui *cum ſunt.* male; cf. not. ex. *quia coh.* Camp. *quae coh.*

16. *Sed plur.* Turic. *et plur.* *nihil ſecum.* Guelf. *non ſecundum.* Ioann. (tac. Gibſ.) *non ſ.* cum Voſſ. 3. Per errorem Ruſc. et Bad. *n. ſe.*

in quaeſtione, vel ſumma, quae ſtatum facit, vel ſecundaria. cf. 3, 6, 7.

atque ea maxime. Ipſos locos communes egreſſioni accenſendos ſignificat (cf. 4, 2, 117.). Sed ſcabritiem orationi ineſſe ſenſit recte, etſi ſolus, Rollinus. Neque enim poſſunt intelligi *loci communes*, de quibus nunc primum facit mentionem in hac diſputatione, niſi diſerte memorati, quod non ſit, dum ponitur *ea*, quod unusquisque referet ad praecedentia. Abrupta quoque eſt ſtructura: „ea — faciunt orationem: *de luxuria*“ cet. Rollinus malit: „atque ea maxime *quae* jucundam“ cet. Equidem lenius emendem: *et quae maxime*, ut *et* abierit in *at*, quod ſit ſexcenties, *quae* autem diſcerptum fuerit in *que ea;* niſi forte malis *et quae etiam maxime.* Codices nulli adjuvant.

quae cum — videntur. Affert cauſam, quare loci communes vulgo non ſoleant annumerari egreſſionibus. Sunt enim, inquit, ex eo genere argumentorum, quae petuntur a rebus ſimilibus, eaque ratione fallunt apte *cohaerendo.* In hoc enim verbo laus eſt cf. § 4. 4, 2, 53. *Subjecta* accipio ea poteſtate, de qua egi ad 3, 3, 6.

inferuntur, quibus judex reficitur, admonetur, placatur, rogatur, laudatur. Innumerabilia funt haec, quorum alia fic praeparata afferimus: quaedam ex occafione vel ex neceffitate dicimus, fi quid nobis agentibus novi accidit, interpellatio, interventus alicujus, tumultus. Unde Ciceroni quoque in prooemio, 17 cum diceret pro Milone, digredi fuit neceffe,

inferuntur. Goth. Jenf. *inferantur* cum Voff. 2. et edd. ante Ald. nifi quod illae per errorem *miferantur*, quod correxit Regius. Vallenf. cum reliquis meis *inferuntur* cf. 4, 2, 60. Habes in tali ftructura indicativum 5, 13, 9. 10, 1, 43. 11, 1, 82 confentientibus libris. vid. Oudend. ad Suet. Tib. 73.

fic praep. Turic. *fit praep.* (fed a fec. manu *fic*) cum Alm. Ante Stoer. edd. (de Jenf. tac. Gefn.) *ficut pr.* quod repetierunt Roll. Capper. male. Ioann. (tac. Gibf.) *fi pr.* cum Voff. 1. 3. *vel ex neceffitate.* Sic Goth. cum Voff. 2. Camp. et edd. (de Jenf. tac. Gefn.) ante Bafil. exc. Aldo. Reliqui omittunt *ex.* cf. § 15 not. 3.

16. *inferuntur.* cf. not. crit.

Innum. — haec. Minime placet haec eorundem, cum affectatione, iteratio. Eximi faltem poffunt haec verba, fine ulla fententiae injuria. Sed libri confpirant.

alia — quaedam. Vide et confer oppofita fibi *aliae* et *aut* 3, 6, 41. 5, 13, 28.

dicimus. Malis fane *ducimus*, quod unus meorum Gothanus dat (tac. Gefn.), nullo aftipulante libro, nifi quod Ioann. (tac. Gibf.) compendium habet, unde aeque *ducimus* eruas, ac *dicimus.* Defendi tamen vel recepta poteft fcriptura, fi *ex* fignificat *pro, fecundum.*

17. *pro Milone — ipfa oratiuncula.* „Cicero cum in„ciperet dicere, exceptus eft „acclamatione Clodianorum, „qui fe continere ne metu „quidem circumftantium mili„tum potuerunt: itaque non „ea, qua folitus erat, con„ftantia dixit. Manet autem „illa quoque excepta ejus ora„tio. fcripfit vero hanc, quam „legimus, ita perfecte, ut „jure prima haberi poffit." Afc. Pedianus in argumento Milonianae. Quod in hac oratiuncula, quam, ut Afconius, ita Quintilianus etiam tractavit, coactus fecerat, ejus veftigium in fcripta quoque habemus, initio. cf. 2, 20, 8.

ut ipſa oratiuncula, qua uſus eſt, patet. Poterit autem paulo longius exire, qui praeparat aliquid ante quaeſtionem, et qui finitae probationi velut commendationem adjicit. At, qui ex media erumpit, cito ad id redire debet, unde devertit.

IV. Sunt, qui narrationi *propoſitionem* ſubjungant, tanquam partem judicialis materiae: cui opinioni reſpondimus. Mihi autem *propoſitio* videtur omnis confirmationis initium: quod non modo in oſtendenda quaeſtione principali, ſed nonnunquam etiam in ſingulis argumentis poni ſolet, maximeque in his, quae ἐπιχειρήματα vocantur. Sed nunc de priore loquimur. Ea non ſemper uti neceſſe eſt. Aliquando enim ſine propo-

17. *Poterit.* Turic. Guelf. Camp. *Poteſt* cum Alm. Obr. *velut commend.* Turic. Guelf. Camp. *vel c.* cum Vall. Voſſ. 3. Bern. cf. 3, 8, 45. Omittunt *velut* Jenſ. (cujus varietatem perperam reddidit Geſn.) et edd. ante Ald.

At, qui. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Ioann. (tac. Gibſ.) *atque* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Hujusmodi exemplis diſcas tanto conſidentius *atqui* reponere pro *atque*, ubi opus eſt. cf. 4, 2, 80. 6, 29, 4. *erumpit.* Turic. Guelf. Camp. *rumpit* cum Alm. ſed hic et Turic. erroris fontem demonſtrant *mediae* dantes pro *media.*

1. *poni.* Jenſ. (tac. Geſn.) *proponi* cum rell. ante Gryph. Idem Ioann. dare narrat Gibſ., falſo ille.

2. *non ſemper.* Turic. Camp. *ne ſ.* cum Alm. An fuit *nec ſ.?* *ſemp. uti neceſſe.* Guelf. omittit *uti* cum

1. *propoſitionem.* cf. de hac voce. 3, 9, 5. 3, 11, 27. 4, 2, 4. 6. 7. 71. 78. 5, 10, 70. 5, 13, 13. 14. 20. 35. 46. 49. 5, 14, 1. 4. 32. *reſpondimus.* vid. 3, 9, 2. ſq. ἐπιχειρήματα. cf. 5, 14, 14. *de priore.* quod verſatur in quaeſtione principali, vel ſtatu cauſae.

ſitione aliqua quoque ſatis manifeſtum eſt, quid in quaeſtione verſetur: utique, ſi narratio ibi ſinem habet, ubi initium quaeſtio; adeo, ut aliquando ſubjungatur expoſitioni, quae ſolet in argumentis eſſe ſumma collectio: *Haec, ſicut expoſui, ita geſta ſunt, Judices: inſidiator ſuperatus, vi victa vis, vel potius oppreſſa virtute audacia eſt.* Sed nonnunquam valde utilis eſt; praecipue, [3] ubi res defendi non poteſt, de fine quaeritur:

Voſſ. 1. 3. Bern. Noſtram dant omnes mei ante Stoer. Hic cum reliquis ante Obr. *ſemp. neceſſaria.* Quod dicas eſſe in Britt. ex Gibſ. ſilentio. Sed moneor omitti *uti* in Ioann. ad Geſn. collato, ut Guelferb. ſcriptura vel in hoc eſſe videatur. Cum Voſſ. 1. conſentientem aliquoties vidimus Ioann. cf. 4, 3, 14.

aliqua quoque ſatis. Sic Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bahl. Haec *a. ſ. q.* Gryph. omittit *aliqua* cum Turic. Capp. Roll. Sic legi volebat Regius, praeter neceſſitatem. Bern. *alia q. ſ.* Reliqui *q. a. ſ.*

3. *eſt. Sed non.* Diffido huic *ſed*, quod abeſt a Turic. et Camp., in reliquis tamen omnibus videtur legi. cf. 6, 3, 7.

praecipue. Omittitur a Turic. Camp. Nec diſplicet quod abeſt. *ſine.* Sic Turic. Camp. et edd. ante Ald. cum Bodl. Alm. Andr. Bad. Gryph. Obr. Roll. Capp. Geſn. Reliqui, inter quos Vall. referente Badio, *jure.* Probat noſtrum Gronovius, vir ſummus, ad Decl. p. (ed. Leid.) 588. Aliquoties hoc *privatae pecuniae* exemplo utitur Qu. in tractatione ſtatus ſinitivi, ut 3, 6, 38. 49. (ubi vide et Ariſtotelem) 7, 3, 10. 21. 22. Sed ne altera quidem ſcriptura, *jure*, caret ſpecie. cf. enim 3, 6, 33. 4, 2, 8. 5, 10, 39. ubi in eodem exemplo juris mentio. Cum *jus* appellatur in hiſce, intelligitur ſtatus *translationis.* vid. 3, 6, 83. 84. ita tamen ut *jus* illud

2. *ſinem — initium.* cf. 4, 2, 132.

expoſitioni, quae. Cave relativum jungas proximo vocabulo, ſed intellige *ea res quae.* Idem in argumentis cum ſit, eſt ἀνακεφαλαίωσις.

Haec ſicut. Cic. pro Milone c. 11.

3. *de fine.* vid. not. crit.

ut, pro eo, qui pecuniam privatam de templo ſuſtulit, *Sacrilegii agitur, de ſacrilegio cognoſcitis:* ut judex intelligat, id unum eſſe officii ſui, quaerere, *An id, quod objicitur,* 4 *ſacrilegium ſit?* Item in cauſis obſcuris, aut multiplicibus. nec ſemper propter hoc ſolum, ut ſit cauſa lucidior, ſed aliquando etiam, ut magis moveat. Movet autem, ſi protinus ſub- 359 texantur aliqua, quae proſint. *Lex aperte ſcripta eſt, ut peregrinus, qui murum aſcenderit, morte multetur. peregrinum te eſſe certum eſt: quin aſcenderis murum, non quaeritur: quid ſupereſt, niſi, ut te puniri oporteat?* Haec enim propoſitio confeſſionem adverſarii premit, et quodammodo judicandi moram tollit, nec indicat quaeſtionem, ſed

magnam habeat cum *qualitate* cognationem. In neutram igitur partem quidquam affirmem de hujus noſtri loci ſcriptura *ſine* an *jure.*

4. *aut multipl.* Goth. (tac. Geſn.) *et m.* cum Voſſ. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) *ac m.* edd. ante Stoer. exc. Aldo.

multetur. Omnes quidem libri mei praeter Ald. *mulctetur.* cf. 5, 11, 7. 7, 4, 43. Sed conſtantiam ſcribendi ſequor. cf. 4, 2, 62. vide et Cellar. in orthogr. in hac voce.

quin. Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. *qui ſi.* Narrat Bad. Vall. dare *quin* et Ioann. ipſe videtur.

ſed adjuvat. Turic. *judici* cum Alm. peſſimo conſenſu. cf. ad praef. noſtr. p. 45.

4. *obſcuris — multiplicibus.* cf. 4, 1, 4. 4, 2, 85. 6, 1, 8.

Lex — ſcripta eſt. Indicat Almelovenius leg. ult. Dig. 1, 8. „Si quis violaverit muros, „capite punitur." cet. cf. 7, 6, 6.

non quaeritur. i. e. non eſt dubium.

confeſſionem premit. cf. 5, 7, 1 in voce *premere.*

adjuvat. Sunt autem *propoſitiones* et *ſimplices*, et *duplices* vel *multiplices*. quod accidit non uno modo. Nam et plura crimina junguntur; ut, *cum Socrates accuſatus eſt, quod corrumperet juventutem, et novas ſuperſtitiones introduceret:* et ſingula ex pluribus colliguntur; ut, *cum legatio male geſta objicitur Aeſchini, quod mentitus ſit, quod nihil ex mandatis ſecerit, quod moratus ſit, quod munera acceperit.* *Recuſatio* quoque plures interim propoſitiones habet: ut contra petitionem pecuniae, *Male petis, procuratori enim tibi eſſe non licuit: ſed neque illi, cujus nomine litigas, habere procuratorem: ſed neque es heres ejus, a quo accepiſſe*

6. *petitionem.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *petitorem* cum Voſſ. 2. Steph. Roign. Gryph. (1544) Capp. Malim hoc profecto. *procuratori enim.* Sic Guelf. Sed Turic. *procuratore e.* ubi omiſſus profecto apex in *e* finali. Goth. *procuratorem* cum Camp. qui *enim* omittit. cf. 7, 1, 19 ubi in eadem ſtructura *procuratorem* dant omnes libri. Utitur ſeptimi libri loco Dukerus ad Liv. 42, 36, 6. quocum cf. Erneſtum in Clave Cic. voce *licet.* Voſſ. 1. et Ioann. dativum retinent, ſed *enim* omittunt. cf. § 2. not. 2. Ut ad Livium Dukerus, ita hic ego *procuratorem* natum ſuſpicor ex *procuratori enim,* male contractis.

5. *Socrates.* Xenoph. Memorabb. 1, 1. ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων. ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.

objicitur Aeſchini. Dem. de falſa leg. p. (Rsk.) 343 media. μηδὲν ἀληθὲς ἀπήγγελκε — μηδὲν ὧν προσετάξατε ἐν τῇ πρεσβείᾳ πεποίηκεν — ἀνήλωκε τοὺς χρόνους — πάντων τούτων δῶρα καὶ μισθοὺς εἴληφε. Ex pluribus hiſce unum aliquod crimen collectum eſt a Demoſthene, cui nomen legationis male geſtae impoſuit.

6. *procuratori — licuit.* cf. 7, 1, 19.

7 *mutuam dicor: nec ipſi debui* Multiplicari haec, in quantum libet, poſſunt, ſed rem oſtendiſſe ſatis eſt. Hae ſi ponantur ſingulae ſubjectis probationibus, plures ſunt propoſitiones; ſi conjungantur, in partitionem 8 cadunt. Eſt et nuda propoſitio, qualis fere in conjecturalibus, *Caedis ago, furtum objicio:* eſt ratione ſubjecta: ut, *Majeſtatem minuit C. Cornelius: nam codicem tribunus plebis ipſe pro concione legit.* Praeter haec utimur propoſitione, aut noſtra; ut, *Adulterium objicio:* aut adverſarii; ut, *Adulterii mecum agitur:* aut communi; ut, *Inter me et adverſarium quaeſtio eſt, uter ſit inteſtato propior.* Nonnunquam diverſas quoque conjungimus, *Ego hoc dico, adverſa-* 9 *rius hoc.* Habet interim vim propoſitionis, etiamſi per ſe non eſt propoſitio, cum expoſito rerum ordine ſubjicimus, *De his cogno-* 360

mutuam. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *mutuum* cum edd. ante Leid. cf. 4, 2, 61. Codd. femininum videntur dare omnes.

8. *C.* Sic Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *Cajus.* cf. 3, 8, 47. 5, 11, 15. Haec ratio, diverſa a reliquorum praenominum, etiam certior. *aut adverſ. — mecum agitur.* Haec verba abſunt a Turic. et Alm. cf. § 4.

conjungimus. Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) *jungimus* cum Goth. et edd. Stoer. Chon. Leid.

9. *propoſitio, cum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. edd. ante Baſil. exc. Aldo. Hic, ut reliqui, inſerit *ut*, quo perit ſtructura; neque enim ſic apparet ſententiae ſubjectum, quod nunc eſt in eo ipſo: *cum ſubjicimus*, hoc modo: *Habet ea res, cum ſubjic. — vim* cet.

8. *C. Cornelius.* cf. 4, 3, 13. 9. *propoſitio, cum.* vide not. crit.

ſcitis; ut ſit haec commonitio judicis, quo ſe ad quaeſtionem acrius intendat, et, quodam velut tactu excitatus, finem eſſe narrationis, et initium probationis intelligat: et, nobis confirmationem ingredientibus, ipſe quoque novum quodammodo audiendi ſumat exordium.

V. *Partitio* eſt noſtrarum aut adverſarii propoſitionum, aut utrarumque ordine col-
56 1 lata enumeratio. Hac quidam utendum ſemper putant, quod ea et fiat cauſa lucidior, et

judicis. Abeſt hoc a Turic. et Alm. ſolis, opinor. cf. § 8. not. 2. Hic quidem aegre careas genitivo nominis tanquam ἀπὸ κοινοῦ intelligendo. cf. 4, 1, 18.

quod velut. Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. *velut qu.* ordine minus elegante. cf. not. crit. ad 4, 3, 17. 1, 3, 8. Guelf. *vel quodam ut.* cum Bern. *velut quodam ut.* Ioann. (tac. Gibſ.).

tactu. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (male referente Geſn. *jactu*) cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Gryph. Roll. hisque recentiores. Reliquae *jactu* cum Ioann. (tac. vel potius negante Gibſ.) etiam Bodl. et Bal. dare noſtrum ex Gibſ. verbis conjicias. In voce *tactu* cf. 6, 3, 7.

nov. quodammodo. Elegantior hic ordo, quam qui eſt in Turic. Ioann. Camp. Jenſ. et edd. ante Stoer. *quodammodo n.* Melius tamen Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. accedente Badio, omittunt *quoque*, inſuave in hac compoſitione.

1. *aut utrarumque.* Inter haec vocabula lacunam oſtendit Guelf. in fine verſus, ſufficientem aliquot verbis. cf. 4, 1, 42.

quod ea et fiat. Turic. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *q. de. e. f.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Bad. qui Regio, conjicienti hoc, concedit ut *et* ponat pro *de,*

velut tactu. i. e. quaſi ejus humerum ferias ad excitandam animi intentionem.

1. *ordine collata.* i. e. conjuncta, non ſeorſim poſita, ut ſingulis propoſitionibus ſuae ſubjiciantur probationes. cf. 4, 4, 7.

judex intentior ac docilior, si scierit, et de quo
2 dicimus, et de quo dicturi postea sumus. Rursus quidam periculosum id oratori arbitrantur duabus ex caussis: quod nonnunquam et excidere soleant, quae promisimus, et, si qua in partiendo praeterierimus, occurrere. quod quidem nemini accidet, nisi qui plane vel nullo fuerit ingenio, vel ad agendum nihil
3 cogitati praemeditatique detulerit. Alioqui quae tam manifesta et lucida est ratio, quam rectae partitionis? sequitur enim naturam

quae sit frequens librariorum Italorum confusio. Guelf. *q. et e. f.* Camp. *q. de e. et f.* Positus hic noster *ea et*, melior profecto, apud Stoerium primum. *si scierit.* Turic. *suscitetur* cum Alm. sed ille a sec. manu *sciscitetur.* Ioann. (tac. Gibs.) *si sciet* cum Voss. 1. (cf. 4, 4, 6. not. 2. item mox § 5.) 3. *sumus.* Turic. Camp. *simus* cum Alm. cf. § 8.

2. *praeterierimus.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) Camp. *praeterimus* cum Alm. Voss. 1. 3. Bern.

3. *quae tam — partitionis.* Haec structura, elegans profecto et tersa, est in edd. meis omnibus praeter Obr. qui cum turbatam orationem posuisset in libro, haec dat in emendationibus repetitae lectionis: *q. t. m. e. l. e. ut oratio, quum recta secatur partitione.* Turic. *q. t. m. e. l. e. ut oratio. q. recte p.* quibus secunda manus haec suffecit: *q. t. m. e. l. e. ut oratio q. recte sequatur particionem.* Ex Alm. nil varietatis affertur nisi *ut oratio* pro *est ratio.* Guelf. *q. t. m. e. l. sunt quem ratio rectae partitionis.* Quod in secundam Turic. manum irrepsit *sequatur*, natum esse apparet ex illato mox *sequitur* quod Turic. continuat cum antecedentibus. Ejusmodi quid in Argentoratensi fuerit necesse est, quoniam Obr. prius inseruit *sequatur* quod mox ingeniose sed parum ad Quintiliani sobrietatem refinxit in *secatur.* cf. mox. § 6. item 5, 10, 90. Sed

2. *Rursus quidam.* Curionis patris et in hac parte et alias obliviosi mentionem e Cicerone affert Gesnerus. Brut. c. 60. Orat. c. 37.

ducem, adeo, ut memoriae id maximum ſit auxilium, via dicendi non decedere. Quapropter ne illos quidem probaverim, qui partitionem vetant ultra tres propoſitiones extendere. Quae ſine dubio, ſi nimium ſit multiplex, fugiet memoriam judicis, et turbabit intentionem: hoc aut alio tamen numero velut lege non eſt alliganda, cum poſſit cauſa plures deſiderare. Alia ſunt magis, propter 4 quae partitione non ſemper ſit utendum: primum, quia pleraque gratiora ſunt, ſi inventa ſubito, nec domo allata, ſed inter dicendum ex re ipſa nata videantur. unde illa non injucunda ſchemata, *Paene excidit mihi:* et, *Fu-*

ſibi ſine affectatione, quia ineſt reprehenſio ut et mox § 6. *Oratio* pro *ratio* equidem non moror; ſed *ut* unde natum ſit, requiro. Guelf. conſtitutio ſententiam quidem habet nonnullam, ſi *manifeſta et lucida* accipis neutro genere; ſed jejunam et parum elegantem. Acquieſco in vulgata, quae Goth. habet cognitorem et Ioann; et plures profecto in tanto conferentium ſilentio. *adeo ut.* Turic. Camp. inferunt *quoque* cum Alm. *hoc aut alio tamen.* Sic Obr. et Turic. a manu ſec. A prima enim hic *h. ut* (cf. 4, 2, 87. not. 1. 5, 9, 3. not. 2.) *t.* Ex Alm. Burmannus affert *h. nat. t.* Camp. *h. autem alio t.* Reliqui omittunt *aut alio*, quod nequaquam eſt ſupervacuum.

4. *non ſemper ſit ut.* Guelf. omittit *ſit.* Goth. Jenſ. (perperam *ſit* omittere narrante Geſn.) *n. eſt ſ. u.* cum edd. ante Baſil. Haec *n. ſ. eſt u.* cf. de *ſit* et *eſt* 4, 1, 28. not. 6. 5, 7, 24.

3. *ultra tres.* Regius monet praecipi hoc a Cornificio ad Herennium. Locus eſt 1, 10. „(Enumerationem) plus „quam trium partium numero „eſſe non oportet.“ ubi vide Ern.

4. *magis.* i. e. potius, cf. VV. DD. ad Grati Cyneg. v. 90. ubi Burm. ponit locum

gerat me: et, *Recte admones.* propoſitis enim probationibus, omnis in reliquum gra-
5 tia novitatis praecerpitur. Interim vero etiam fallendus eſt judex, et variis artibus 362 ſubeundus, ut aliud agi, quam quod petimus, putet. Nam eſt nonnunquam dura propoſitio, quam judex, ſi providet, non aliter praeformidat, quam qui ferrum

praecerpitur. Turic. *praecipitur* (a ſec. manu *percipitur*) cum Palatino Gebhardi. male, cf. 1, 1, 20. Alm. *pcepitur,* proxime vulgatam, ſi recte retulit Burm.

5. *providet.* Guelf. *providit.* Ioann. *providerit.* cum Voſſ. 1. (cf. § 1. 5, 13, 8.) 3. Illa Guelf., ſolius ut videtur, ratio placet ob id quod ſequitur *aſpexit.*

praeformidat. Sic Jenſ. (tac. Geſn.) cum Goth. Voſſ. 2. Camp. (quanquam per compendium) et edd. ante Gryph. Turic. *performidat* cum Alm. Bodl. Ioann. (tac. Gibſ.) Voſſ. 1. 3. Item Guelf. *per formidat.* Reliqui *reformidat.*

Terentii Adelph. 4, 3, 15. „accipiunt *magis.*"

Recte admones. De hujusmodi τοῦ αὐτοσχεδίου ſimulatione erudite diſputat Wolfius ad Demoſth. Leptin. p. 301. alium locum indicans 9, 2, 61. ubi de induſtria agitur de hiſce ſchematis.

probationibus. Non erat quod in hac voce, ab omnibus prope libris defenſa, haereret Geſnerus, qui malit *partibus*, vel *partitionibus.* Nec attendi meretur Voſſ. 3tii varietas *propoſitionibus.* Proponendo indici probationes vidimus proximo capite. Cum qua *propoſitione* arto vinculo contineri *partitionem* itidem oſtenſum eſt 4, 4, 7. 4, 5, 1. cf. hoc c. § 26. Tam *partiendo* igitur quam *proponendo* judicibus in anteceſſum innoteſcunt *probationes*, quas ſi novas eorum auribus animisque afferre cupis, et *propoſitio* et ſpecies ejus *partitio* omittenda eſt.

5. *dura propoſitio.* cf. 4, 1, 25. item hoc capite § 16. 7, 1, 56.

non aliter. Hac comparandi formula in primis delectatur noſter. cf. mox § 22. 2, 5. 11. 5, 8, 1. 5, 12, 17. Alii quoque ut Plin. H. N. Vol. 2. p. 102. 128. Bip. ne memorem poëtas.

medici prius, quam curetur, aſpexit: at ſi, re non ante propoſita, ſecurum, ac nulla denunciatione in ſe converſum, intrarit oratio; efficiet, quod promittenti non crederetur. Interim refugienda non modo diſtinctio 6 quaeſtionum eſt, ſed omnino tractatio: affectibus perturbandus, et ab intentione auferendus auditor. Non enim ſolum oratoris eſt docere, ſed plus eloquentia circa movendum valet. Cui rei contraria eſt maxime tenuis illa et ſcrupuloſe in partes ſecta divi-

6. *perturbandus.* Turic. Guelf. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) *turbationibus* cum Goth. et edd. ante Ald. omnibus, quo accedit Badii ſecunda quae hoc dat: *affectibus, perturbationibus eſt ab.* Alm. dare narratur *perturbationibus* ut et Voſſ. omnes et Bern. quod ſecus eſſe ſuſpicor in conſenſu *Turic. Guelf. Goth. Ioann.* omittentium praepoſitionem. Oſcitavit Gibſ. in Britannicis ſuis, quos tacet. Quod ſuadet Geſn. *perturbationibus*, eſt jam apud Vidov. Gryph. (1536); nec ſane diſpliceat hoc, maxime ſi pro *et* ſcribitur *eſt*, quod, Regio jam ſuadente, jubet Geſn. Noſtra eſt ab Aldo, pro qua propius Codd. ſcripturam Obr. *a. turbandus.* In tanto omnium MSS. conſenſu, *turbationibus eſt* recipere religioſius erat fortaſſe, neſcio tamen quam limata et ad unguem facta videtur Aldina ratio. Nec opus *eſt*, quod ex proximis commodiſſime repetitur.

ſecta. Sic Turic. Guelf. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. Reliqui *ſectae.* Noſtra quin ſit in Codd. omnibus non dubito; nec mutationis rationem reddit Badius. Alienum videri poteſt quod ipſa *diligentia* dicitur eſſe *ſecta*, et blanditur ſane prae hoc *diviſionis ſectae diligentia.* Sed ſi vere poſt *illa* legitur *et*, quod a nullo abeſt libro, unde, quaeſo, extundes nominativum adjectivi

medici. Hic quoque locus, quod monet etiam Pſeudo-Turnebus, aſcribetur plurimis iis, ubi *medicos* appellatos a veteribus videmus *chirurgos.* Sic Juvenalis *Caeduntur tumidae medico ridente mariſcae.*

6. *ſecta — diligentia.* vide not. crit.

ſionis diligentia eo tempore, quo cognoſcenti 7 judicium conamur auferre. Quid? quod interim, quae per ſe levia ſunt et infirma, turba valent? Ideoque congerenda ſunt potius, et velut eruptione pugnandum: quod tamen rarum eſſe debet, et ex neceſſitate demum, cum hoc ipſum, quod diſſimile 8 rationi eſt, coëgerit ratio. Praeter haec in omni partitione eſt utique aliquid potentiſſimum, quod cum audivit judex, cetera tanquam ſupervacua gravari ſolet. Itaque, ſi plura vel objicienda ſunt vel diluenda, et

vel participii, quem conjungas cum *tenuis?* niſi forte et hunc interpretaris genitivum, quod fieri vetat poſitus vocis. *Diviſionis diligentia* junctim plane et unius vocabuli inſtar comprehenditur, ut, quidquid *diviſioni*, etiam *diligentiae* tribui poſſe videatur. *cognoſcenti.* Hoc ex ſola Regii conjectura ſcribi videtur, veriſſima illa. cf. 5, 2, 2. Codd. quidem omnes, opinor, *cognoſcendi* ut Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Qui non memorantur ut Bodl. Bal. a Gibſ., a Geſnero nobisque etiam ipſis Goth., per errorem omiſſi videntur. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. (exc. Badio) *cognoſcendi*, quorum primus tranſponit etiam *jud. cogn.*

7. *hoc ipſum.* Hoc ordine Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Obr. Reliqui *ipſ. h.*

6. *cognoſcenti — auferre.* *Auferre* eadem hic fere dicitur poteſtate, qua modo *auferendus auditor.* Surripere conamur judici (is enim eſt *cognoſcens* cf. 5, 10, 1.) ſuffragium. vid. 2, 17, 28. 5, 14, 29. 6, 1, 7. 6, 2, 5. 12, 1, 36. 12, 10, 52.

7. *turba valent.* cf. 4, 2, 82.

velut eruptione. Confer aliam ſimilitudinem militarem, explicatiorem illam 12, 9, 2. 3.

hoc ipſum — coëgerit ratio. cf. 4, 2, 85.

8. *potentiſſimum.* cf. 5, 6, 8. 12. 5, 10, 103. 118. 5, 11, 6. 37. 5, 12, 8. 9. 14.

363 utilis et jucunda partitio eſt, ut, quod quaque de re dicturi ſumus, ordine appareat: at ſi unum crimen varie defendemus, ſupervacua. Ut, ſi ita partiamur: *Dicam, non ta-* 9 *lem eſſe hunc, quem tueor, reum ut in eo credibile videri poſſit homicidium: dicam, occidendi cauſam huic non fuiſſe: dicam, hunc eo tempore, quo homo occiſus eſt, trans mare fuiſſe:* omnia, quae ante id, quod ultimum eſt, exequeris, inania videri neceſſe eſt. Feſtinat enim judex ad id, quod potentiſſi- 10 mum eſt, et velut obligatum promiſſo patronum, ſi eſt patientior, tacitus appellat; ſi vel occupatus, vel in aliqua poteſtate, vel etiam ſi moribus incompoſitus, cum convicio efflagitat. Itaque non defuerunt, qui Cice- 11

8. *quod quaque.* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. Bern. et edd. ante Gryph. exc. Badio, qui e Valleſi *quid* repoſuit, male defendens in nota. Hunc reliqui exprimunt, retinentes indicativum in *ſumus.*

9. *tueor reum ut.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Alm. et aliquot edd. Reliqui omittunt *reum.*

ut in eo cred. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) omittunt *in eo* cum Voſſ. 1. 3. Bern.

10. *ſi — incompoſitus.* Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) *ſic — compoſitus* cum Bern. et edd. a Gryphio ad Obr. Male, ut docet Burm.

varie. vario probandi genere.

10. *promiſſo.* cf. 4, 2, 82. 4, 5, 5.

poteſtate. cf. 4, 1, 72. Dial. de oratt. c. 19. „Vi aut „*poteſtate*, non jure et *legi-* „*bus.*" item 3, 10, 1. „certa „*lege — principum.*

cum convicio efflagitat. cf. Epiſt. ad Tryph. I.

ronis illam pro Cluentio partitionem improbarent, qua ſe dicturum eſſe promiſit primum, *neminem majoribus criminibus, gravioribus teſtibus, in judicium vocatum, quam Oppianicum;* deinde, *praejudicia eſſe facta ab iis ipſis judicibus, a quibus condemnatus ſit;* poſtremo, *judicium pecunia tentatum non a Cluentio, ſed contra Cluentium:* quia, ſi probari poſſet, quod eſt tertium, nihil ne-
12 ceſſe fuerit dicere priora. Rurſus, nemo tam erit aut injuſtus, aut ſtultus, quin eum fateatur optime pro Murena eſſe partitum, *Intelligo, Judices, tres totius accuſationis partes fuiſſe, et earum unam in reprehenſione* 364 *vitae, alteram in contentione dignitatis, tertiam in criminibus ambitus eſſe verſatam.*

ab iis ipſis. Turic. Camp. omittunt *iis* cum Alm. ipſoque Cicerone. *poſſet.* Gueif. *poteſt* cum Goth. et marg. Vidov.

11. *pro Cluentio.* capite 4. Recte Geſnerus ad vindicandum ab hac reprehenſione Ciceronem monet, tertio probando inſervire priora apud eum, id quod apparet in primis c. 23. „veriſimilius tamen eſſet, eum potius corrupiſſe, qui metuiſſet, ne ipſe condemnaretur, quam illum, qui veritus eſſet, ne alter abſolveretur: deinde cum eſſet nemini dubium, quid judicari neceſſe eſſet, eum certe potius, qui ſibi aliqua ratione diffideret, quam eum qui omni ratione conſideret: poſtremo certe potius illum, qui bis apud eos judices offendiſſet, quam eum, qui bis cauſam iis probaſſet." Quod tamen negat Geſnerus Quintilianum ſentire cum iis, qui vituperent Ciceronem, obſtat quodammodo, quod mox legitur *Rurſus*, in quo eſt illius notationis tacita quaedam confirmatio.

12. *pro Murena.* c. 5. *Contentio*, ſeu comparatio, *dignitatis* locum dat pulcherrimae illi jureconſulti et ducis comparationi c. 9. 10.

Nam ſic et oſtendit lucidiſſime cauſam, et nihil fecit altero ſupervacuum. De illo quo- [13] que genere defenſionis plerique dubitant, *Si occidi, recte feci: ſed non occidi.* quo enim prius pertinere, ſi ſequens firmum ſit? haec invicem obſtare, et utroque utentibus, in neutro haberi fidem. Quod ſane in parte verum eſt, cum illo ſequenti (ſi modo indubitabile eſt) ſit ſolo utendum. At, ſi quid [14] in eo, quod eſt fortius, timebimus, utraque probatione nitemur. Alius enim alio moveri ſolet: et, qui factum putavit, juſtum credere poteſt: qui tanquam juſto non movebitur, factum fortaſſe non credet. Ut certa manus uno telo poſſit eſſe contenta, incertae

13. *fidem.* Abeſt a Turic. et Alm. ſolis. cf. 4, 4, 9. not. 2. 5 Pr. 1. *eſt cum illo.* Sic Aldus ſolus. Codd. quidem mei et MSS. et excuſi pro *cum* fere dant *et*; niſi quod Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *etiam* pro hoc habent. Hinc efficio Aldinam ſcripturam, ut librarii ex *eſt cum*, male repetendo corruperint: *eſt etiam.* Mox ponenda varietas magis hoc afirmet. *eſt) ſit ſolo.* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Bad. Ex Voſſ. 1 refertur *e. ſi ſ.* Reliqui inter quos et Vall. omittunt *eſt*, et *ſit* parentheſi aſſignant. Loc. Ven. Ruſc. tranſponunt *ſit eſt*; male.

14. *incertae.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. (tac. Geſn.) Camp. *incerta* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 3. Major hic

13. *Si occidi — occidi.* cf. 3, 6, 10.

ſequens — illo ſequenti. cf. 4, 3, 9. item mox § 17. 5, 7, 5.

14. *moveri — movebitur.* Cave ad affectus hoc referas, qualis erat poteſtas § 6. Hoc quidem loco *movere* eſt, quod toties apud Ciceronem, quodque recentiores reddere ſoleant: *convincere.* In hac praeterea verborum comprehenſione latis confidenter pro *putavit* ſcribam *putabit*, quanquam nullo libro addicente.

plura ſpargenda ſunt, ut ſit et fortunae locus.
15 Egregie vero Cicero pro Milone *inſidiatorem primo Clodium oſtendit:* tum addit ex abundanti, *etiamſi id non fuiſſet, talem tamen civem cum ſumma virtute interfectoris et gloria necari potuiſſe.* 16 Neque illum tamen ordinem, de quo prius dixi, damnaverim: quia quaedam, etiamſi ipſa ſunt dura, in id tamen valent, ut ea molliant, quae ſequuntur. Nec omnino ſine ratione eſt, quod vulgo dicitur, *Iniquum petendum, ut aequum feras.* 17 Quod tamen nemo ſic accipiat, ut omnia credat audenda. Recte enim

neceſſitas deferendi Codd. quam modo § 6 in *ſecta*, quanquam credibile eſt aliquos etiam MSS. nobiſcum facere.

15. *primo.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. *primum* cum Alm. male. *abundanti.* Turic. *habundantia.* Camp. *abundantia.* Altero loco in receptam conſentiunt. cf. not. ex.

16. *quaedam etiam ſi.* Omittunt *etiam* Turic. Camp. cum Alm. Nec diſplicet. Vett. edd. fere *etſi.*

17. *audenda.* Turic. *audendum* cum Alm. quod recepit Obr. probante Burm. et ablegante ad Gronov. Obſerv. l. 1. c. 7. p. 56. Minus tamen placet in Qu. ab omni antiquitatis affectatione alieno.

15. *ex abundanti.* Locutio recurrens 5, 6, 2 nec infrequens apud hujus aevi ſcriptores iisque recentiores, ICtos maxime. vid. Briſſon de Verborum ſignificatione h. v.

16. *illum — ordinem* qui eſt § 13 in *illo genere defenſionis: Si occidi* cet.

Iniquum — feras. A mercatoribus hoc jactari ſolitum abiiſſe in proverbium putat Eraſmus in Chiliadibus 2, 3, 26, ubi ſuſpicatur Senecam de Benef. 7, 22. huc reſpexiſſe dicentem „quaedam *praecipimus*" (non *petimus,* ut Eraſmus) „ultra modum, ut ad *verum* „*et ſuum*" (pro quo *verſum ſuum*, Eraſmus, ingenioſe, ſed auctoritatem deſidero) „redeant."

365 Graeci praecipiunt, *Non tentanda, quae effici omnino non poſſunt.* Sed, quoties hac, de qua loquor, duplici defenſione utemur, id laborandum eſt, ut in illam partem ſequentem fides ex priore ducatur. Poteſt enim videri, qui tuto etiam confeſſurus fuit, mentiendi cauſam in negando non habere. Et illud utique faciendum eſt, ut, quoties 18 ſuſpicabimur a judice aliam probationem deſiderari, quam de qua loquimur, promittamus nos plene et ſtatim de eo ſatis eſſe facturos: praecipueque, ſi de pudore agitur. Frequenter autem accidit, ut cauſa parum 19 verecunda, jure tuta ſit: de quo ne inviti judices audiant et adverſi, frequentius ſunt admonendi, *ſecuturam defenſionem probitatis ac dignitatis: expectent paulum, et agi*

non poſſunt. Turic. Guelf. *n. poſſint* cum Alm.

id laborandum. Camp. *id elaborandum.* cf. 2, 3, 6.

18. *ſuſp. a judice.* Turic. *ſuſp. judici* cum Alm. ſolo cf. § 13.

adverſi. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Reliqui *averſi.* cf. 4, 1, 10. 5, 12, 19.

17. *Graeci praecipiunt.* Adeſt proverbium ἀδύνατα θηρᾷς apud Zenobium et Suidam, et Chiloni a Diogene Laertio 1, 70 tribuitur: Μὴ ἐπιθυμεῖν ἀδυνάτων.

18. *praecipueque.* Malis ſane abeſſe *que* cf. 3, 1, 15. 4, 1, 10. item 9, 4, 35. 10, 1, 20. Retinendum tamen 10, 1, 27. Codd. noſtro quidem loco non variant.

de pudore. Pudor, ut ſaepiſſime apud veteres, eſt religio, innocentia, probitas: Gewiſſenhaftigkeit. cf. § 20. it. *verecundiae* 21. *modeſtiae* ib. item 1, 2, 4. Similia praecepta habes in narratione 4, 2, 79.

20 *ordine ſinant.* Quaedam interim nos et invitis litigatoribus ſimulandum eſt dicere; quod Cicero pro Cluentio facit circa judiciariam legem: nonnunquam, quaſi interpellemur ab iis, ſubſiſtere: ſaepe avertenda ad ipſos oratio; hortandi, ut ſinant nos uti noſtro conſilio. Ita ſurrepetur animo judicis, et, dum ſperat probationem pudoris, aſperioribus illis mi-
21 nus repugnabit. Quae cum receperit, etiam verecundiae defenſioni facilior erit. Sic utraque res invicem juvabit, eritque judex circa jus noſtrum ſpe modeſtiae attentior, circa
22 modeſtiam juris probatione proclivior. Sed, ut non ſemper neceſſaria, aut utilis etiam partitio eſt, ita opportune adhibita plurimum orationi lucis et gratiae confert. Neque

20. *ab iis.* Sic Camp. cum Obr. Reliqui *a. his.* cf. 4, 3, 3. 5, 7, 3. *avertenda.* Turic. *aconvertenda* (a ſec. manu *ac convertenda*) cum Alm. cf. § 18. Camp. *convertenda* cum Bodl. Andr. Obr. *adverta* per errorem dat Guelf. pro *advertenda* quod eſt in Goth. et edd. ante Stoer. *avertenda* verbum eſt legitimum cf. 4, 2, 103.

22. *aut utilis etiam.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui *a. e. ſupervacua.* Noſtrum quanto praeſtet, ſponte apparet. In vulgata debebat ſaltem eſſe prius: *aliquando non neceſſaria.*

20. *pro Cluentio.* c. 52. ſq. „Poterat Cluentius corrupti „judicii accuſatus, tueri ſe „lege, quod ſenator non eſ„ſet; lex autem de corruptis „judiciis ad ſenatores pertine„ret.“ Geſnerus.

quaſi interpellemur. Ablegat Geſn. ad 6, 4, 9 ubi vera tangitur interpellatio litigatoris, quam hic ſimulare ſuadet.

ad ipſos. i. e. litigatores.

21. *jus — juris.* Jus hoc non eſt naturale, ſed legitimum cf. not. crit. ad 4, 4, 3. n. 3.

22. *non — utilis.* i. e. noxia.

enim ſolum id efficit, ut clariora fiant, quae dicuntur, rebus velut ex turba extractis, et in conſpectu judicum poſitis: ſed reficit quoque audientem certo ſingularum partium fine: non aliter, quam facientibus iter, 366 multum detrahunt fatigationis notata inſcriptis lapidibus ſpatia. Nam et exhauſti 23 laboris noſſe menſuram voluptati eſt, et hortatur ad reliqua fortius exequenda, ſcire quantum ſuperſit. Nihil enim longum videri neceſſe eſt, in quo, quid ultimum ſit, certum eſt. Nec immerito multum ex dili- 24 gentia partiendi tulit laudis Q. Hortenſius:

ſolum id. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Ioann. (tac. Gibſ.). Reliqui *id ſol.* Non videtur *ſolum* a ſuo *non* tanto intervallo diſtinendum; neque nomen adjectivum eſt *ſolum* ſed adverbium.

23. *voluptati eſt et.* Turic. *voluptatem et*, a ſec. autem manu *voluptas eſt et*, quod ipſum dat Camp.

inſcriptis lapidibus. Eleganter huc advocat Colomeſius Rutilii Numatiani in Itinerarii l. 2. verſus 7. 8. quos ipſos e Quintiliano adumbratos cenſet Wernsdorſius.

Intervalla viae feſſis praeſtare videtur
Qui notat inſcriptus millia crebra lapis.

24. *Q. Hortenſius — eludit.* vid. Cic. Brut. c. 88 ubi Corradus haec eluſionis hujus veſtigia indicat: Cic. pro Quintio c. 10. „Faciam quod „te ſaepe animadverti facere, „Hortenſi: totam cauſae meae „dictionem in certas partes di„vidam. *Tu id ſemper facis,* „*quia ſemper potes. ego in hac* „*cauſa faciam, propterea quod* „*in hac videor poſſe facere.* „*Quod tibi natura dat, ut* „*ſemper poſſis, id mihi cauſa* „*concedit, ut hodie poſſim.*" Divinat. in Caecil. c. 14 „Quid? cum accuſationis tuae „membra dividere coeperit" (Hortenſius) „et *in digitis*

cujus tamen divifionem, in digitos diductam, nonnunquam Cicero leviter eludit. Nam eft fuus et in geftu modus, et vitanda ut quae maxime concifa nimium et velut articulofa 25 partitio. Nam et auctoritati plurimum detrahunt minuta illa, nec jam membra, fed frufta: et hujus gloriae cupidi, quo fubtilius et copiofius divififfe videantur, et fupervacua affumunt, et, quae natura fingularia funt, fecant: nec tam plura faciunt,

24. *fuus et in geftu.* Guelf. Ioann. (tac. Gibf.) *fuus certus* cum Palat. Gebh. Voff. 1. 3. Bern. et edd. ante Gryph. nifi quod pleraeque harum *certus fuus* quod revocavit Capper. A Gryph. inde *certus ejus,* ex conjectura Regii. Noftram dant Turic. (quanquam per errorem *f. et ingefta*) Camp. Goth. Voff. 2. (hic bene confpirantes cf. 4, 2, 9.) Alm. Obr. Burm. Gefn.

vit. ut quae max. Sic Turic. Stephan. Gryph. (1544) Obr. nifi quod Gr. *ev.* Camp. *v. quae m.* Jenf. (tac. Gefn.) *e. vit. utique m.* cum edd. ante Gryph. Mox Stoer. *ev. max.* cum Vall. et recentt. cf. 3, 8, 12.

„*fuis fingulas partes caufae* „*conftituere?*" Fragmentum operis Ciceroniani, cui titulus: *De Philofophia, five Hortenfius* apud Nonium c. 4. voce *preffum:* „Quis te autem „eft aut fuit unquam in par„tiundis rebus, in definiendis, „in explanandis preffior?"

fuus — modus. Quod *geftum* tangit, id refpicit ad „divifionem *in digitos* di„ductam" quibus verbis maxime locum Caecilianae (c. 14.) fupra pofitum defignaffe mihi videtur. *Et*, quod additur, fignificat, vel ipfo geftu, citra reliquam rei evidentiam, apparere, quam facile difpliceat nimia partiendi diligentia, cum et geftus ejus index faepius recurrens dedecere foleat. Hunc geftum habes etiam 11, 1, 5. 11, 3, 14 quanquam ibi *argumenta,* non *fingulae partes caufae*, in digitos diducuntur et digeruntur. Alius eft geftus fummarum index 1, 10, 35.

quam minora. deinde cum fecerunt mille particulas, in eandem incidunt obſcuritatem, contra quam partitio inventa eſt. Et diviſa 26 367 et ſimplex propoſitio, quoties utiliter adhiberi poteſt, primum debet eſſe aperta atque lucida (nam quid ſit turpius, quam id eſſe obſcurum ipſum, quod in eum ſolum adhibetur uſum, ne ſint cetera obſcura?), tum brevis, nec ullo ſupervacuo onerata verbo. Non enim, quid dicamus, ſed, de quo dicturi ſumus, oſtendimus. Obtinendum etiam, ne 27 quid in ea deſit, ne quid ſuperſit. Supereſt autem ſic fere, cum aut in ſpecies partimur,

26. *Et diviſa.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *Et.* *adhiberi.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Bip. cum edd. ante Burm. qui quare *haberi* ſcripſerit obſecundantibus recentioribus, non aſſequor.

deb. eſſe. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *e. d.*

27. *quid dicamus.* Sic Camp. cum Bodl. Alm. Andr. aliisque non paucis ante Stoer. Prope accedit Turic. *quod dicamus.* Jenſ. et edd. ante Ald. *de quo dicimus* cum Guelf. Sed a Stoerio fere *de quo dicamus* quod eſt in Goth. et Vallenſi, ref. Badio. *dict. ſumus* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. Reliqui fere *d. ſimus.*

26. *Et diviſa — propoſitio* i. e. ſive partitionem adhibes, ſive ſimplici propoſitione uteris.

27. *quid dicamus — de quo dicturi ſumus.* Priore loco conjunctivus proprie uſurpatur, altero indicativus. Aliud enim eſt *oſtendere quid dicas* i. e. rem, quam cummaxime tractas, qualis ſit, explicare, aliud *oſtendere id, de quo dicturus es* i. e. indicere ea, quae mox tractabuntur. Illud probationis eſt, hoc propoſitionis.

ut ſi dicam. vid. not. crit.

quod in genera partiri ſit ſatis; aut, genere poſito, ſubjicitur ſpecies: ut ſi dicam de virtute, juſtitia, continentia: cum juſtitia atque 28 continentia virtutis ſint ſpecies. Partitio prima eſt, quid ſit, de quo conveniat; quid, de quo ambigatur. In eo, quod convenit,

ut ſi dicam. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. exc. Bad. ſed redit ad veterem ſcripturam Gibſ. quocum facit Ioann. Alm. item Obr. Reliqui *ut: Dicam* e conjectura Regii, nullo, ut praeſtare auſim, MS. aſtipulante, quanquam multi ſilentur. In tanto Codd. conſenſu *ſi* omittere religio fuit. Ad ipſam quidem *partitionem* convenientius eſſe videtur ſi promittens inducatur orator: *Dicam* cet. Poteſt tamen non ſolum in proponenda partitione, ſed in ipſa quoque partium tractatione reprehendi is, qui hoc vitio laboret. Nec latine ſatis, ad Quintiliani in primis ſobrietatem, ſtruitur hoc *ut: Dicam* i. e. *ut ſi quis ita partiatur: Dicam.*

28. *ambigitur, quae.* Libri et ſcripti et excuſi mei ad unum omnes inſerunt *quae dicturi ſumus*, recentiores fere *ſimus.* Hoc alienum eſſe ſolus ſenſit Geſn. qui uncis incluſit. Unde natum, non adeo facile oſtendatur. Nam quod ſupra § 26. paucis ante verſibus legitur *quod dicturi ſumus*, id poterat quidem repeti calamo oſcitantis librarii, nec tamen plane idem eſt. Geſn. verba noſtra gloſſam putat eorum quae ſequuntur: *quae noſtrae propoſitiones.* In Turic. pro *ambigitur* a prima manu ſcriptum eſt *ambigituri.* Poterat aliquis iſtis: *q. n. p.* ſuperſcribere *i* (ſcil. *id eſt*) *quae dicturi ſumus*, quae mox ab ignaro librario praemitterentur iis quibus interpretamenti cauſa erant ſuperſcripta. Nolui locum diutius turbari hiſce ſordibus, quae nullis machinis in ordinem redigi poſſunt.

28. *Partitio prima.* Recte Pſeudo-Turnebus ad partes vocat Cic. de Inv. 1, 22. *Prima* hic quidem nihil aliud, niſi quid primum diſtinguendum ſit in oratione, deſignat; quo minus mutatione indigebat locus, quam Regius ſuaſit, ut legeretur *promit* vel *proponit* pro: *prima eſt.* Poſterius aliquot edd. expreſſerunt, ut Aldus.

quid adverſarius fateatur, quid nos: in eo, de quo ambigitur, quae noſtrae propoſitiones, quae partis adverſae. Turpiſſimum vero, non eodem ordine exequi, quo quidque propoſueris.

vero non. Sic Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. quo acc. Baſ. Obr. Voſſ. 1. 2. *vero* etiam omittit Guelf. Reliqui inſerunt *eſt.*

eodem. Sic Turic. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Obr. Reliqui *eo.*

ARGUMENTUM LIBRI V.

Aliquot praeceptores ſolum oratoris officium tradidiſſe DOCERE. Prooem. — 2. Plures praecipuum — 3. Unde hunc librum maxime neceſſarium — C. 1. Probationes inartificiales — C. 2. Praejudicia — 2. auctoritas pronunciantium, ſimilitudo rerum, quomodo refellantur — C. 3. Fama quomodo tractetur in utramque partem — C. 4. De tormentis generalia — 2. Propria cujusque litis — C. 5. Tabulas non refelli ſolum, ſed et accuſari, tractis ex cauſa argumentis, aut aliis probationibus aeque inartificialibus — C. 6. Jusjurandum offerentibus quid obſtet, quid proſit — 3. argumenta pro non recipientibus, deferentibus — 5. pro recuſantibus — 6. Seniorum praecepta — C. 7. Teſtimonia per tabulas data quomodo refellantur — 3. Et pro praeſentibus et contra eosdem aut actione aut interrogatione confligi — 4. Loco communi contra genera, contra ſingulos — 7. Domitium Afrum rectiſſime poſtulaſſe interiorem cauſae notitiam — 9. Quomodo producendi teſtes voluntarii — 12. Vitandas eorum inſidias — 15. Ejus teſtis, cui denunciatum eſt, animum in reum ſi norit accuſator, iniquum — 17. propenſum — 20. Si ignoret — 22. Patronum erutam antea teſtis mentem et conditionem quomodo tractare oporteat oratione continua — 24. cauſas laedendi rei exponendas, in generibus teſtium, in ſingulis — 26. Patrono interroganti teſtem, primum eſt noſſe — 28. Tractandi ſingulos ratio unde maxime ſumatur — 29. Fortuna ſcite utendum in interrogando, et caute; nec unquam fraude — 33. Diverſa teſtimoniorum genera

inter ſe contendenda — 37. Si qua defecerint, requirenda — C. 8. Artificiales probationes vulgo negligi — 4. Communia in omni argumentorum genere — C. 9. Signa differre ab argumentis — 3. Signa ad praecepta artis an pertineant — 8. non neceſſaria, ceteris adjuncta, valere — 12. Aliquam ſpeciem ſignis proprie non ſubjectam, ut ſigna tractandam — 15. Prognoſtica — C. 10. Graecorum et Latinorum ratio in denominandis argumentis — 9. Vocabuli varii ſignificatus — 11. Oportere eſſe aliquid in cauſa quod probatione non egeat — 15. Credibilium genera — 20. Argumentorum loci — 23. A perſona, per certas ſpecies — 32. A rebus — 33. Quare aliquid factum ſit — 37. Ubi — 42. Quando — 49. Facultates faciendi — 52. Modus, triplici quaeſtione — 54. Duci argumenta ex finitione, per genera, ſpecies, differentia, propria — 62. Ciceronis diſſenſus — 63. Diviſione adjuvari finitionem — 71. Argumenta ex initio, incremento, ſumma — 73. Ex diſſimilibus, contrariis, pugnantibus conſequentibus — 75. Conſequentia et ſequentia — 80. Argumentatio a cauſis — 86. majora ex minoribus et viciſſim — 90. nimis hoc ſecari in ſpecies — 92. Exempla, cum enumeratione locorum argumentationis — 95. A fictione quoque duci argumenta — 100. Nec ſufficere et nocere nimiam praeceptorum ſuperſtitionem — 104. exemplis probatur — 109. Caute verſandum in proponendo — 119. Et praeceptorum et oratorum propria utilitas — 122. Exercitatione plurimum profici — C. 11. Exemplorum extrinſecus adductorum varia appellatio et finitio — 6. Exemplum proprie vocatum, ſimile, diſſimile, contrarium, ex majoribus ad minora et viciſſim — 17. Ratio eorum, quae ex poëticis fabulis ducuntur — 19. Fabellae Aeſopiae — 22. Similitudo — 26. Caute in ea verſandum — 30. Nimia harum rerum partitio — 32. Juris ſimilitudo — 34. Analogia — 36. Auctoritas — 42. Deorum — 43. Judicis, adverſarii, agentis ex diverſo. Male haec inartificialibus

accenſeri — C. 12. *Dubiis quatenus uti poſſimus* — 4. *Quae ſingula ſint urgenda, quae univerſa* — 6. *Quaedam argumenta eſſe adjuvanda et per partes ducenda* — 8. *Parcendum argumentorum numero* — 9. *Probationes ductae ex affectibus* — 14. *Quo loco potentiſſima quaeque ponenda* — 15. *Se breviter demonſtraſſe quae fruſtra alii verboſius* — 17. *Vulgo nunc negligi probationem* — C. 13. *Refutatio duplex* — 2. *Quare difficilius defendere quam accuſare* — 4. *Deprecationem ſine ulla ſpecie defenſionis vix eſſe tentandam* — 7. *Silentio vix quidquam profici in rebus quae defendi nequeant* — 11. *Nunc plura ſimul, nunc ſingula invadenda* — 15. *Qualia facile refellantur* — 17. *Talia efficere adverſarii argumenta, eſſe oratoris* — 19. *Reliqua per conjecturam, finitionem, qualitatem, tractanda* — 22. *Diſſimilitudinem eorum, quae aſſumuntur ab adverſariis, ſedulo ſcrutandam; aut illa quoque ipſa reprehendenda* — 25. *Quam minime efficaciter referenda eſſe adverſarii dicta, nec unquam cum ſua confirmatione* — 28. *Interim totum crimen exponi, interim per partes* — 29. *Communia quomodo fiant contraria; quomodo inveniantur inter ſe pugnantia in actione adverſarii* — 34. *Vitioſe ab adverſario dicta facile reprehendi* — 36. *In contradictionibus nobis oppoſitis utrumque vitium fugiendum et praetereundi et ſuperſtitioſe refutandi* 37. *Agenti ex diverſo plerumque parcendum* — 42. *Non eſſe ſtultum adverſarium fingendum* — 45. *Contradictiones praeſumentem interdum dare de ſe reſpondentibus venuſtiſſimos luſus* — 49. *Poſſe tamen nonnunquam poni aliquid ſimile contradictioni* — 51. *Fiduciam prae ſe ferre debere oratorem* — 53. *Quo ordine confirmanda noſtra, refutanda aliena* — 56. *Adjuvandam probandi refutandique rationem viribus dicentis* — 59. *Inanem Theodorum inter et Apollodorum contentionem agitatam* — C. 14. *Enthymema et argumentum ſignificare et ejusdem elocutionem, eamque duplicem, ex conſequentibus, ex pugnantibus* — 5. *Epichirematis partium aliis alium numerum placere, ſibi ternarium*

— 10. *In his tribus non ſemper eandem formam eſſe* — 14. *Epichirema oratorum, ſyllogismum philoſophorum eſſe* — 17. *Nec omnes ſemper haſce partes poni, nec eodem ordine* — 20. *Quomodo occurratur his tribus* — 24. *Enthymematis et ſyllogismi differentia* — 27. *Non eſſe ſtipandam orationem hiſce dialecticis* — 33. *Ne ipſa quidem argumenta ſemper ornatu eſſe ſpolianda.*

368

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER QUINTUS.

PROOEMIUM.

Fuerunt, et clari quidem auctores, quibus ſolum videretur oratoris officium docere. Namque et affectus duplici ratione excludendos putabant: primum, quia vitium eſſet omnis animi perturbatio; deinde, quia judicem a veritate depelli miſericordia, vel

1. *quidem.* Turic. Guelf. Camp. *quidam* (quorum noviſſimus tranſponit etiam *quid. clari*) cum Alm. Voſſ. 3. et aliquot edd. ut Obr. Male profecto. cf. 4, 1, 43.

depelli. Turic. Camp. *pelli* cum Alm. Andr.

miſeric. — ſimilibusque non. Turic. *m. gratia ſ. n.* Camp. *m. gratia v. i. ſ. n.* cum Andr. Sed Bodl. *m. gratia ſ. rebus n.* Guelf. *m. v. i. aut ſimilibus n.* Equidem *gratiam* loco ſupereſſe cenſeo, quippe ſubjectam miſericordiae; unde tamen advenerit, adhuc requiro.

1. *clari — auctores.* Recte ad partes vocant Ariſtotelem Rhet. 1, 1, 4.

ſolum — docere. cf. 4, 5, 6.

a veritate depelli. Et falli, et injuſtum reddi. Ineſt enim *veritatis* vocabulo, etiam juſtitiae ſignificatio.

ira, ſimilibusque, non oporteret: et voluptatem audientium petere, cum vincendi tantum gratia diceretur, non modo agenti ſupervacuum, ſed vix etiam viro dignum, arbitrabantur. Plures vero, qui nec ab illis 2
369 ſine dubio partibus rationem orandi ſummoverent, hoc tamen proprium atque praecipuum crederent opus, ſua confirmare, et, quae ex adverſo proponerentur, refutare. Utrumcunque eſt (neque enim hoc loco 3 meam interpono ſententiam), hic erit liber illorum opinione maxime neceſſarius, quo toto haec ſola tractantur: quibus ſane et ea, quae de judicialibus cauſis jam dicta ſunt, ſerviunt. Nam neque *prooemii*, neque *nar-* 4 *rationis* eſt alius uſus, quam ut judicem

et volupt. Turic. *nec v.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hoc in ſuis libris omnibus inventum correxit Regius. Bona ſcriptura eſt in Vall. ref. Badio, item in Guelf. Camp. Goth. aliisque fortaſſe qui tacentur.

ſed — dignum. Abſunt haec a Turic. et Alm. cf. 4, 5, 13 not. 1.

2. *ex adverſo.* Turic. om. *ex* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (neque enim hic *e diverſo* ut refert Geſn.) et edd. ante Ald. exc. Ven. quae ſic: *adverſario* itidem ſine *ex*. Turic. tamen a ſec. manu *ab adverſo* pro quo Andr. *ab adverſario*. Goth. *e diverſo*. Noſtrum quod repoſuit Regius eſt in Guelf. Camp. aliisque fortaſſe multis ante Reg. *refutare.* Guelf. *infirmare*, ſolus. Mire! cf. Cic. de Or. 2, 27. *confirmare — infirmare.*

3. *Utrumcunque.* Turic. Camp. *Utrumque* cum Voſſ. 3. Bern. *neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bern. Reliqui *nec e.* cf. 4, 2, 109. 5, 9, 6. *quo toto.* Turic. Camp. *quia t.* cum Alm.

3. *quae — jam dicta ſunt.* Libro tertio a nono inde capite.

praeparent: et ſtatus noſſe, atque ea, de quibus ſupra ſcripſimus, intueri, ſupervacuum 5 foret, niſi ad hanc perveniremus. Denique ex quinque, quas judicialis materiae fecimus, partibus, quaecunque alia poteſt aliquando neceſſaria cauſae non eſſe: lis nulla eſt, cui probatione opus non ſit. Ejus praecepta ſic optime diviſuri videmur, ut prius quae in commune ad omnes quaeſtiones pertinent, oſtendamus: deinde, quae in quoque cauſae genere propria ſunt, exequamur.

I. Ac prima quidem illa partitio, ab Ariſtotele tradita, conſenſum fere omnium

4. *praeparent.* Turic. *praeparentis* (a ſec. manu *praeparantis*) cum Alm. cf. § 1. not. 5. Sed haec varietas nihil adjuvat vid. not. ex. *ad hanc.*

5. *videmur.* Turic. Camp. *videamur* cum Alm.

quae in commune. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. edd. ante Gryph. et pluribus profecto quam memorantur Codd. Recentiores *in commune quae.*

4. *ea — ſupra ſcripſimus.* Reſpici maxime puto 3, 11 integrum.

intueri. Hoc verbo in primis delectatur Qu. ſignificatu improprio et ad animi curam translato, cujus formae exempla plurima miniſtrabit index. cf. 3, 11, 1 ubi idem in eodem loco.

ad hanc. Facile eſt, quid voluerit Qu., conjicere et ſubaudire vel, quod ſuadet Capper., *orationis partem*, vel *probationem.* Neque tamen orationis Quintilianeae integritatem et diligentiam hic quisquam agnoſcat. Quare excidiſſe arbitror vel ante vel poſt *praeparent* vocem hanc: *probationi*, quo deinde reſpiciet pronomen *hanc.* cf. 5, 7, 37. not. crit.

5. *quinque — partibus.* cf. 3, 9, 1. 4, pr. 6. 4, 3, 15.

in quoque cauſae genere. Cave hic de iis cogites cauſarum generibus quae habes 3, 3, 15. item 3, 4, 15. Significatur unum genus judiciale, cujus ſingulae cauſae in ſua genera digeruntur. cf. not. ad 4, 1, 40.

1. *Ariſtotele.* Rhetor. 1, 2, 2.

meruit, alias esse *probationes*, quas extra dicendi rationem acciperet orator; alias, quas ex causa traheret ipse, et quodam modo gigneret. Ideoque illas ἀτέχνους, id est *inartificiales*; has ἐντέχνους, id est *artificiales*, vocaverunt. Ex illo priore genere sunt praejudicia, *rumores*, *tormenta*, *tabulae*, *jusjurandum*, *testes*, in quibus pars maxima contentionum forensium consistit. Sed, ut ipsa per se carent arte, ita summis eloquentiae viribus et allevanda sunt plerumque, et refellenda. Quare mihi videntur magnopere damnandi, qui totum hoc genus a praeceptis removerunt. Nec tamen in animo est, omnia, quae aut pro his aut contra dici solent, complecti. Non enim communes

1. *probationes.* Turic. Camp. *propositiones* cum Bodl. Bal. Bern. Andr. Male. *has — artificiales.* Haec verba, a Regio rectissime suffecta, absunt a libris meis et scriptis et excusis ante Ald. nec profecto in ullo eorum, qui collati sunt, Codd. inveniuntur. Recte tamen recipiuntur, quia falsae in hisce conjecturae ne locus quidem est. cf. 5, 10, 14.

2. *vir. et all.* Turic. Camp. Guelf. omittunt *et* cum edd. a Stoerio inde usque ad Gesn. qui recte reposuit ex Goth. aliisque apud Burm. Habent *et* Jens. (tac. Gem.) cum reliquis ante Stoer.

3. *quae aut pro.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *aut* cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Aldo. Male.

meruit. cf. 4, 2, 125.

2. *praejudicia — testes.* cf. Arist. l. c. et Cic. de Or. 2, 27. A Cicerone eleganter significari argumenta inartificialia, observat Ernestius ad or. pro Flacco c. 11. extr.

allevanda. „i. e. adjuvanda." Badius, rectissime.

3. *communes locos.* cf. 2, 1, 11. 2, 4, 27. Cic. de Inv. 2, 16. ad Herenn. 2, 6. 7. 8.

locos tradere deſtinamus, quod eſſet operis infiniti, ſed viam quandam atque rationem. Quibus demonſtratis, non modo in exequendo ſuas quisque vires debet adhibere, ſed etiam inveniendo ſimilia, ut quaeque conditio litium poſcet. Neque enim de omnibus cauſis dicere quisquam poteſt ſaltem praeteritis, ut taceam de futuris.

II. Jam *praejudiciorum* vis omnis tribus in generibus verſatur: *Rebus*, quae aliquando *ex paribus cauſis* ſunt *judicatae*, quae *exempla* rectius dicuntur; ut *de reſciſſis patrum teſtamentis*, vel *contra filios confirmatis*: *Judiciis ad ipſam cauſam* pertinentibus, unde etiam nomen ductum eſt; qualia *in Oppianicum* facta dicuntur, et a ſenatu *adverſus Milonem*: aut, cum *de eadem cauſa* 371

viam. Turic. Guelf. Camp. *vim.* cum Alm. Bodl. Voſſ. 3. Bern. Andr. Goth. Jenſ. et edd. ante Gryph. Male cf. 2, 17, 41. 7 Praef. 4. 7, 2, 56. it. Cic. Brut. c. 12. de Divin. 2, 1. de Orat. 1, 19. de Finib. 2. 1.

1. *Jam.* Turic. *tam.* Guelf. *Tamen* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. Jenſ. pro quo Regius conjectura repoſuit *Nam* et hoc deinceps eſt in edd. ante Bad. qui noſtrum dedit primus, ex ingenio ut videtur; rectiſſime, et praeivit Camp. Nec obſcurum verae ſcripturae veſtigium in Turic. Reliqui ſilentur.

vis — generibus. Turic. *de his omnibus in generibus* cum Alm. ſolo. cf. 5 Pr. 4.

quod eſſet. An *q. eſt*? cf. 1, 8, 5. Codd. non variant.

3. *inveniendo.* Non dubito quin ante hanc vocem exciderit *in.* cf. 4, 2, 122.

ſaltem. cf. 1, 1, 24. 6, 2, 19.

1. *in Oppianicum.* Cic. pro Cluent. c. 17. ſq. vid. et 4, 5, 11.

adv. Milonem. pro Mil. c. 5.

pronunciatum eſt, ut *in reis deportatis*, et *aſſertione ſecunda*, et *partibus centumviralium*, quae in duas haſtas diviſae ſunt. Confirmantur praecipue duobus: *auctoritate* 2 372 eorum, qui pronunciaverunt, et *ſimilitudine* rerum, de quibus quaeritur: refelluntur autem raro per contumeliam judicum, niſi forte manifeſta in his culpa erit. Vult enim cognoſcentium quisque firmam eſſe alterius ſententiam, et ipſe pronunciaturus; nec libenter exemplum, quod in ſe fortaſſe reci-

2. *nec lib. ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Obr. Levi diſcrimine Goth. (tac. Geſn.) *non lib. ex.* Reliqui *ex. non lib.* ſublata poſt *pronunc.* diſtinctione. Ita *et non* dicitur pro *nec*,

in reis deportatis. Recte poſt Regium Geſnerus ablegat ad digeſt. 48, 22 titulum *de interdictis et relegatis et deportatis*, item 23 *de ſententiam paſſis et reſtitutis.*

aſſertione ſecunda. Qui injuſta ſervitute ſe teneri crederet, circumſpiciebat aſſertorem, in libertatem ſe vindicaturum in judicio; neque enim ipſe videbatur poſſe cauſam orare. Haec eſt cauſa liberalis. Qua ſi cecidiſſet aſſertor, poterat eadem iterum ac tertium agi. cf. 11, 1, 78. Hoc a Juſtiniano ſublatum vid. Codic. 7, 17, 1, 1. „illis „legibus quae dudum et ſecunda et tertia vice aſſertorias lites examinari praecipiebant, in poſterum conquieſcentibus."

partibus centumviralium. Ad genitivum intellige *cauſarum*, eoque refer quod ſequitur *quae;* quanquam vel *partes* potuerunt dici diviſae in *haſtas*, ſi mavis *centumvir. judiciorum.* Haſta, auctoritatis ſignum, judicium hic ſignificat. *Duplicia centumviralia* memorat noſter 11, 1, 78. item Plinius *quadruplicia* Epiſt. 1, 18, 3. 6, 33, 2. Diviſum hoc modo in plures haſtas centumvirale judicium de eadem judicabat re. De *centumviris* vide 4, 2, 5.

2. *et ipſe pronunc.* Cum ipſe quoque ſit pronunciaturus, ſuae mox ſententiae timet, ſi prioris judicis rata non fuerit.

exemplum. cf. 4, 1, 7.

5 dat, facit. Confugiendum ergo eſt in duobus ſuperioribus, ſi res feret, ad aliquam diſſimilitudinem cauſae. (Vix autem ulla eſt per omnia alteri ſimilis.) Si id non continget, aut eadem cauſa erit, actionum incu-

parum quidem noſtro uſitate. In noſtra ratione *et ipſe* eſt *ipſe quoque.* vid. not. ex.

3. *aut — actionum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (turbante aliquid Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. In ſuis Codd. dormitatum a Gibſ. qui *aut* affert ex Bodl. Bal. de reliqua varietate tacet. Aldus ex Regii conjectura — *actorum*; a Badio inde jam omnes exprimunt Regii conſtitutionem, ex ingenio factam: *ac eadem cauſa erit, aut actorum. Ac* ante vocalem diu eſt cum ſuſpectum fuit VV. DD. ut Drakenb. ad Liv. 10, 36, 17. Erneſto in Clave Cic. item ſaepe in notis, ut Philipp. 11, 3 not. 14. Oudendorpio ad Sueton. Caeſ. c. 26. not. 4. et ſaepiſſime tam ad Suet. quam ad Appul. velut p. 47. 79. 87. 98 cett. Burmanno Secundo Anthol. Vol. 1. p. 437. Ruhnkenio ad Vellej. 2, 105, 2. 2, 125, 5. Luculentum evitatae cacophoniae exemplum habes Cic. pro Balbo c. 3. „non contra *ac* liceret — ſed contra *atque* „oporteret." Goth. (tac. Geſn.) apud noſtrum 4, 5, 22 pro aliorum *aut etiam* vitioſe *ac etiam.* vid. et 6, 2, 7. Item 11, 2, 41 Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Jenſ. *ac infinitum* pro *ad inf.* Aliquot ejusmodi errores, adhuc obſidentes Quintilianum, nobis erunt emendandi (cf. 5, 14, 17). Alterum *aut* ante *act.* quod omnibus, ut dixi, abeſt Codd. tanto facilius invehebat Regius, qui ſuo loco prius deturbaſſet.

3. ***aut eadem cauſa erit.*** His verbis tertium praejudiciorum genus deſignat, quod majore etiam arte indiget ad refellendum; „*duo ſuperiora*" modo memorata ſunt „res ex „paribus cauſis judicatae" et „judicia ad ipſam cauſam per„tinentia."

actionum — perſonarum. De *actione* cf. 4, 1, 32. 6, 4, 4. 3, 6, 69 not. ex. *cecidiſſe — formula.* Eſt enim idem ac formula. Bona cauſa litigator cecidiſſe poteſt dici propterea quod prava actionis formula comprehenſa fuerit ejus cauſa a patrono. Huic ſubjungitur *perſona*, ipſa etiam abſtracti (ut cum ſchola loquar) ſignificatu pro conditione, ſtatu, ſi mulier, pupillus fuerit, qui cauſa cecidit. Neque enim cogimur recentiorem illam

ſanda negligentia, aut de infirmitate perſonarum querendum, contra quas erit judicatum: aut de gratia, quae teſtes corruperit, aut de invidia, aut de ignorantia: aut inveniendum, quod cauſae poſtea acceſſerit. Quorum ſi nihil erit, licet tamen dicere 4 multas judiciorum cauſas ad inique pronunciandum valere: ideoque *damnatum Rutilium*, *abſolutos Clodium atque Catilinam.*

4. *ad inique.* Turic. *ad initium.* Alm. *adinicum.* cf. § 1 not. 2.

perſonae poteſtatem h. l. accipere, qua concrete ei opponitur *res* a ICtis in primis. Sic optime *negl. actionum*, *infirmitati perſonarum* adjungitur.

4. *judiciorum cauſas.* Cave forenſi ſignificatione accipias *cauſas*, ſed interpretare: „multas in judiciis accidere cauſas, ob quas inique pronuncietur." Eſt ſane infrequens hic genitivi uſus.

Rutilium. cf. 11, 1, 12. P. Rutilius Rufus A. U. C. 662 C. Claudio Pulchro et M. Perperna Coſſ. repetundarum condemnatus fuit, per ſummam injuriam, conſpiratione publicanorum, a quorum injuriis Aſiam defenderat. Cujus cum bona publicarentur, apparuit minora eſſe ea, quam lis aeſtimata eſſet; honeſtiſſimisque artibus parta. Voluntario exilio ceſſit Mitylenen, mox Smyrnam, ubi ab omnibus Aſianis impenſe colebatur, opibusque longe, quam ipſius fuerant, majoribus eſt auctus. vid. Dio Caſſ. p. Reim. 44. Hunc, Panaetii auditorem, Stoïcum Socrati plerumque adjungit Seneca, exemplar ſapientiae et fortitudinis in ferendis adverſis v. c. de Provid. c. 3. Vol. 1. (Bip.) p. 226. de tranquill. animi c. 15. Vol. 1. p. 272. de vita beata c. 18. V. 2. p. 97. De Benef. 5, 17. (2, p. 260) 6, 37. (2, 301 ſq.) Epiſtol. 24. p. 3, 75. 67. p. 3, 212. 79. p. 3, 281. cf. Dukeri Florum 3, 17, 3. item interpp. ad Vellej. 2, 13, 2. Ciceronis loca vid. in Clave Erneſtiana h. v. it. Schneider. ad Cic. Brut. C. 30, 3.

Clodium — Catilinam. Conjungit eosdem tres Cicero in Piſon. c. 39. Rutilium, Catilinam, „auctorem Piſonianae „provinciae, cum ſtuprum „Bonae deae pulvinaribus

Rogandi etiam judices, ut rem potius intueantur ipſam, quam jurijurando alieno
5 ſuum donent. Adverſus conſulta autem ſenatus, et decreta principum vel magiſtratuum, remedium nullum eſt, niſi aut inventa quantulacunque cauſae differentia, aut aliqua vel eorundem, vel ejusdem poteſtatis hominum, poſterior conſtitutio, quae ſit priori contraria: quae ſi deerunt, lis non erit.

III. *Famam* atque *rumores* pars altera 373 conſenſum civitatis, et velut publicum teſtimonium vocat: altera ſermonem, ſine ullo certo auctore diſperſum, cui malignitas initium dederit, incrementum credulitas: quod

5. *inventa quantulacunque.* Turic. Camp. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *i. quantulumcunque* cum Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Bad. niſi quod Ald. etiam *inventae* pro *inventa*, in utraque. Ferri nequit quamvis trahas ad *remedium.*

eorund. vel ejusdem pot. Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *eorund. pot.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Ald. Refert Geſn. omittere Goth. *vel eorundem,* ſed ſuſpicor et ipſum et me dormitaſſe, cum abeſſet quod a reliquis: *vel ejusdem.*

„intuliſſet" i. e. Clodium. cf. 4, 2, 88. Catilina et inceſti reus fuit A. U. C. 682 L. Gellio Poplicola et Cn. Cornelio Lentulo coſſ., et repetundarum A. U. C. 688 M' Aemilio Lepido et L. Volcatio Tullo coſſ. 'Prius periculum evaſit propter Terentiae, Ciceronis uxoris, gratiam, cujus ſorori Fabiae Veſtali Catilina objiciebatur; alterum praevaricante accuſatore Clodio. vid. Cic. in fragm. apud Aſc. Pedianum in Orat. Cic. contra C. Antonium p. 145. 151. item Cic. de Haruſp. reſp. c. 20. quanquam ſpuriae orationis ſolius nulla auctoritas.

5. *poteſtatis.* cf. 4, 5, 10.

c. III. *quod.* referendum hoc non quidem ad *ſermonem,*

nulli non, etiam innocentiſſimo, poſſit accidere fraude inimicorum, falſa vulgantium. Exempla utrinque non deerunt.

IV. Sicut *in tormentis* quoque, qui eſt locus frequentiſſimus: cum pars altera quaeſtionem, vera fatendi neceſſitatem, vocet, altera ſaepe etiam cauſam falſa dicendi, quod aliis patientia facile mendacium faciat, aliis infirmitas neceſſarium. Quid attinet de his plura? Plenae ſunt orationes veterum ac

c. III. *vulgantium.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vulgarium* cum edd. ante Ald. Noſtrum rectiſſime repoſuit Regius, cui obloqui Badium non attinebat, qui hoc ipſum in margine Vallenſis aſcriptum narrat.

1. *plura? Plenae.* Turic. Camp. inſerunt *quibus* quanquam ille a prima manu pro eo *quid.* Non prorſus ſobrietatem Quintilianeam ſapere mihi videtur abrupta reliquorum oratio ſine *quibus.*

ſed ad omne hoc *famam atque rumores.* cf. 4, 2, 3. 5, 14, 1. 6, 2, 30.

1. *cauſam falſa dicendi.* Ad convellendam tormentorum auctoritatem egregie facit locus, quem apponit Geſnerus Cic. pro Sulla. c. 28. „Quaeſtiones nobis ſervorum ac „tormenta minitatur: in quibus quanquam nihil periculi „ſuſpicamur; tamen illa tormenta gubernat dolor, mo„deratur natura cujusque „tum animi, tum corporis, „regit quaeſitor, flectit libido, „corrumpit ſpes, infirmat me„tus, ut in tot rerum angu„ſtiis nihil veritati loci relinquatur. Vita P. Sullae tor„queatur: ex ea quaeratur" cet. cf. Ulpian. Digeſt. 48, 18, 1, 23 indicante Pſeudo-Turnebo, ſed ex Regio. Ad Digeſtorum locum Gothofredus praeter noſtrum citat Cornif. ad Herenn. 2, 7. Cic. Partitt. 14. Valer. Max. 8, 4. Aelian. Var. hiſt. 7, 18. item noſtrum 5, 10, 70. Quod autem ponit ex Ciceronis de inventione lib. 2. „Ex quae„ſtione ſuſpicioſior veritas" adhuc fruſtra quaerebam. Adde Ariſtot. Rhet. 1, 15, 26.

Plenae — novorum. Exempla dat Geſnerus pro Roſc. Am. c. 41. 42. pro Milone

2 novorum. Quaedam tamen in hac parte erunt propria cujusque litis. Nam, ſive de habenda quaeſtione agetur, plurimum interérit, *quis*, et *quem poſtulet*, aut *offerat?* 374 et *in quem*, et *ex qua cauſa?* ſive jam erit habita, *quis ei praefuerit? quis*, et *quomodo ſit tortus? incredibilia dixerit, an inter ſe conſtantia? perſeveraverit in eo, quod coeperat, an aliquid dolore mutarit? prima parte quaeſtionis, an procedente cruciatu?* Quae utrinque tam infinita ſunt, quam ipſa rerum varietas.

V. Contra *tabulas* quoque ſaepe dictum, ſaepe dicendum eſt, cum eas non ſolum refelli, ſed etiam accuſari, ſciamus eſſe uſi-

2. *incredibilia.* Turic. Camp. *an incredibilia*, ex Alm. *an incredibile.* Reliqui *an credibilia.* Apparet *incr.* recte ſcribi, ſed ſequente mox altero *an* prius hic debebat omitti. Sic Senec. Quaeſt. Nat. 2, 14. „an aër an hic jam" expunge prius *an.* Alibi quoque *an* et *in* ſibi officiunt invicem. cf. 2, 4, 37. Apud Senecam Quaeſt. Nat. l. 3. praef. (p. Bip. 229) pro *an ſuperabile* lege *an inſuperabile*, item l. 3. c. 26. (p. 253.) *an idem* pro *an in idem.* cf. 5, 13, 11.

1. *ſaepe dictum.* Turic. Camp. omittunt cum Alm. Sed Guelf. *ſaepe dicendum* non habet. Poteras ſane in doctrinali opere carere iſtis hiſtoricis *ſaepe dictum*, ſed numerus libb. perſuadet. *eſt, cum.* Turic. inſerit *quod*, Alm. *quid*, Camp. pro *cum* dat *quod*, nec ullius eorum rationem aſſequor. *accuſari.* Camp. *recuſari.* Male.

c. 21. 22. De *veteribus* et *novis* cf. 4, 2, 118.

1. *Contra tabulas.* Contra tabulas locus eſt Cic. pro Arch. c. 4. 5. pro tabulis in Verr. 2, 76. 77. citante Geſn. adde Ariſtot. Rhet. 1, 15, 20 — 25.

refelli accuſari. Non tantum amoliri ſolent tabulas ſed ultro in criminis loco habere, ut ſuppoſitas.

tatum. Cum ſit autem in his aut *ſcelus* ſignatorum, aut *ignorantia:* tutius ac facilius id, quod ſecundo loco diximus, tractatur, quo pauciores rei fiunt. Sed hoc ipſum 2 argumenta ex cauſa trahit, ſi forte aut incredibile eſt, id actum eſſe, quod tabulae continent; aut (quod frequentius evenit) aliis probationibus aeque inartificialibus ſolvitur; ſi aut is, in quem ſignatum eſt, aut aliquis ſignator dicitur abfuiſſe, vel prius eſſe defunctus; ſi tempora non congruunt; ſi vel antecedentia vel inſequentia tabulis repugnant. *Inſpectio* ipſa ſaepe etiam falſum deprehendit.

375 VI. *Jusjurandum* litigatores aut *offerunt* ſuum, aut *non recipiunt* oblatum: aut ab adverſario *exigunt*, aut *recuſant*, cum ab ipſis exigatur. *Offerre* ſuum ſine illa condi-

quo pauciores. Sic Camp. et a ſecunda manu Turic. a priore enim *quod*, et hoc eſt in omnibus reliquis. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Leid. praeterea inſerunt *ſcilicet.* Male.

2. *aut (quod.* Sic Camp. et Turic. a ſec. manu. Nam hic a priore *aut freq.* inde natum arbitror quod reliqui dant omnes *aut ut fr.* cf. 5, 12, 14.

1. *recipiunt.* Jenſ. (tac. Geſn.) *reſpuunt* poſterioresque edd. ante Bad. Male. *ſine illa.* Turic. Guelf. Camp. *ſ. ulla* cum edd. ante Ald. Recepta ex ſola Regii conjectura.

2. *hoc ipſum — trahit.* *Hoc ipſum* eſt omne refellendi et accuſandi tabulas negotium; *ex cauſa habere argumenta* dicitur ne quis generalia hic exſpectet praecepta.

1. *Jusjurandum.* cf. Ariſtot. Rhet. 1, 15, 27 ad fin. item, Anaximene Phalandro, Rhet. ad Alex. p. Buhl. 85. De jurejurando vid. Digeſt. 12, 2.

tione, ut vel adverſarius juret, fere impro-
2 bum eſt. Qui tamen id faciet, aut vita ſe tuebitur, ut eum non ſit credibile pejeraturum; aut ipſa vi religionis (in qua plus fidei conſequetur, ſi id egerit, ut non cupide ad hoc deſcendere, ſed ne hoc quidem recuſare videatur); aut, ſi cauſa patietur, modo litis, propter quam devoturus ſe ipſe non fuerit: aut praeter alia cauſae inſtrumenta adjicit ex abundanti hanc quoque conſcientiae ſuae
3 fiduciam. Qui *non recipiet*, et iniquam conditionem, et a multis contemni jurisjurandi

2. *pejeraturum.* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) ab eoque edd. ante Ald. quo acc. Bad. *pejerare* cum Alm. *conſequetur.* Turic. Camp. Guelf. *conſequitur* cum Goth. aliquot Codd. et edd. ante Bad. *patietur, modo.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) edd. ante Gryph. Reliqui *modo patietur.* Unus Baſil *modo* bis ponit et ante et poſt *patietur.* Male. *aut praeter.* Sic Turic. cum Alm. cf. 5, 2, 4. Reliqui inſerunt *ſi.* Hoc omnem orationem turbat; refertur enim hoc *aut* ad priora illa „aut vita ſe tuebitur — aut — „modo litis — aut — adjicit.“ ubi vides nullum τῷ *ſi* eſſe locum. Fateor pro *adjicit* in hac ſtructura melius videri *adjiciet*, ſed hoc nusquam reperio. *inſtrumenta.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) edd. ante Ald. *inſtrumentum* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 3. et multis profecto qui tacentur; nullo, quantum quidem video, ſenſu.

ſuae. Turic. Camp. *noſtrae.* Ex compendio *nrae.* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. acc. Bad. omittunt pronomen.

2. *modo litis* h. e. tuebitur ſe tenuitate et levitate litis, propter quam in deorum iram incurrere nemo voluerit.

inſtrumenta. cf. 4, 2, 55.

ex abundanti. cf. 4, 5, 15.

3. *iniquam conditionem.* Si ipſe argumentis plurimis et probationibus operoſe rem gerat, alter jurando defungatur. Mox idem fere eſt quod dicitur „velle de cauſa ſua pro„nunciare.“

metum dicet: cum etiam philofophi quidam fint reperti, qui deos agere rerum humanarum curam negarent: eum vero: qui nullo 376 deferente jurare fit paratus, et ipfum velle de caufa fua pronunciare, et, quam id, quod offert, leve ac facile credat, oftendere. At is, *qui defert*, alioqui agere modefte 4 videtur, cum litis adverfarium judicem facit,

3. *agere.* Sic fcripfi ex conjectura Burmanni, cum Turic. Guelf. Camp. dent *ac* cum Palatino Gebhardi, Voff. 2. Goth. et plerisque profecto qui filentur, nullo diferte aliud dare perhibito. Edd. quidem omnes praeterea meae *habere*, quod unde profectum fit, nemo oftendit. *Curam habere* dicunt fane veteres velut, praeter memoratos Burmanno, nofter 1, 1, 7 Plin. H. N. 12, 31. 26, 9. Sed frequentiffimum *agere curam* multis ad noftrum locum exemplis docet Burm. inter haec noftri 8 Prooem. 18; quo in genere hoc praecipuum eft, quod e Plin. H. N. 2, 7 apparet folennem fuiffe formulam: „deos „rerum humanarum agere curam“ quod et Petronius ufurpat. vid. et 5, 10, 89. Volebat fane Gebhardus acquiefci in illa Codd. fcriptura „deos ac — curam negarent“ fed hoc jejunum nec pro confilio Quintiliani. *Habere* et *agere* faepiffime confundi a librariis docent Burm. ad Vellej. 2, 31, 1. 109, 2. Drakenb. ad Liv. 30, 45, 2. cf. noftr. 10, 3, 5.

deferente. Sic Turic. (nifi quod *differente*, a fec. manu *defferente*, quo acc. Voff. 1. 3. dantes *efferente*) Camp. cum Vall. Steph. Obr. Gefn. Bip. Reliqui *offerente.*

4. *defert alioqui agere.* Sic Turic. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) cum Ald. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *alioqui*, inter quos Vall. memorat Badius.

philofophi — negarent. cf. Plin. H. N. 2, 7. qui ipfe eft Epicureus.

4. *alioqui — liberat.* Praeter id, quod modefte agere videtur, etiam onere liberat cognofcentem. Neque enim ad deferentis modeftiam pertinet, quod liberat onere pronunciandi judicem, qualis eft fententia apud eos, qui malunt conjunctivum *liberet.* cf. not crit. Haec de jusjurandum deferente haufiffe ex Ariftot. Rhet. 1, 15, 31 videtur Victorio p. 269. ὅτι οὐδὲν δεῖ αὐτὸν

ciat, et eum, cujus cognitio eſt, onere liberat, qui profecto alieno jurejurando ſtari, 5 quam ſuo, mavult. Quo difficilior *recuſatio* eſt, niſi forte res eſt ea, quam credibile ſit notam ipſi non eſſe. Quae excuſatio ſi deerit, hoc unum relinquetur, ut invidiam ſibi quaeri ab adverſario dicat, atque id agi, ut in cauſa, in qua vincere non poſſit, queri poſſit. Itaque hominem quidem malum occupaturum hanc conditionem fuiſſe, ſe autem probare malle, quae affirmet, quam dubium cuiquam relinquere, an pejerarit.

liberat. Sic Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Alm. hoc ipſum volente Turic. ſed per errorem dante *laborat.* Reliqui *liberet.*

ſtari. Turic. *ſtare* cum Alm. aliisque et edd. ante Baſil. praeter Camp. Sunt tamen et Codd. qui noſtram dent, et eſt exigua differentia ad literas (cf. 4, 2, 115. item 5, 7, 37), ad ſenſum ſatis magna. *mavult.* Sic Guelf. Camp. et edd. ante Gryph. cum Goth. Reliqui *malit.* Turic. *mavolit.* Alm. *mavelit* in quibus noſtrum ipſum latere cenſeo. Neque enim locus conjunctivo.

5. *hoc unum.* Turic. omittit *hoc* cum Alm. Non quidem ineleganter. *probare malle.* Turic. *probarē alie.* et ſic Alm. niſi quod abeſt apex in *e.* Recepta ipſa eſt in iſtis.

an pejerarit. Turic. inſerit *ſe* cum Alm. neque tamen Locat. et Ald. ut refert Burm. Mirum pronomen, et dicas habere aliquid Francogallici coloris: *ſe parjurer*, quod tamen vix cadit in horum Codd. vetuſtatem. Suſpicor *ſe* natum ex *ne* in *anne.* Sic addes hunc locum Bentlejanis ad Horat. Carm. 1, 12, 35.

ἄλλων κριτῶν δεῖσθαι· αὐτῷ γὰρ δίδωσι κρίνειν. Ad *alioqui* cf. 4 Prooem. 6.

alieno — quam ſuo. Jurati enim in conſilium mittuntur judices, et quidquid de ſua ſententia pronunciarunt, id ipſorum jurejurando nititur.

5. *dubium — an.* cf. 1, 5, 46. 9, 2, 107. 9, 3, 65. 93.

Sed nobis adolefcentibus feniores in agendo 6 facti praecipere folebant, *ne unquam jusjurandum deferremus:* ficut neque optio judicis adverfario effet permittenda; nec ex advocatis partis adverfae judex eligendus. nam, fi dicere contraria turpe advocato videretur, certe turpius habendum, facere, quod noceat.

877 VII. Maximus tamen patronis circa *teftimonia* fudor eft. Ea dicuntur aut per *tabulas*, aut *a praefentibus*. Simplicior *contra tabulas* pugna. Nam et minus obftitiffe videtur pudor inter paucos fignatores, et pro diffidentia premitur abfentia. Si reprehenfionem non capit ipfa perfona, infamare figna-

1. ***aut a praefentibus.*** Turic. ***aut praef.*** cum Alm. fed a fec. manu ille ***a. pr. teftibus.*** Camp. ***a. a pr. teftibus*** cum Bodl. Andr. Ald. ***teftibus*** natum profecto ex poftremis prioris vocabuli literis.

6. *feniores facti in agendo.* qui ergo pravitatem litigatorum experimento, per longum judiciorum ufum, cognoviffent; neque tam bene de genere humano fperarent et fentirent, quam folent juniores et malos experti pauciores.

ex advocatis. Hic quidem de patrono et caufidico ne cogita (ut alias faepe apud noftrum cf. 4, 1, 7. item mox hac ipfa §); intelliguntur quos Afconius in Divinationem p. 20 ait aut jus fuggeffiffe litigantibus amicis aut fuam modo praefentiam in judiciis commodaffe. Seneca pater p. 301 Bip. *patrono* opponit ***advocatum*** hac profecto poteftate.

1. *teftimonia.* Ablegat Philander ad Arift. 1, 15, 13 — 19. Cic. Partitt. c. 14. Valer. Max. 8, 5. (Poterat adjicere Cornif. ad Herenn. 2, 7. de Inv. 2, 16.) Almelovenius ad Dig. 22, 5.

inter paucos fignatores, quam in frequentia judicii.

ipfa perfona. Si dignitas et conditio teftis eft talis, ut ea

2 tores licet. Tacita praeterea quaedam cogitatio refragatur his omnibus, quod nemo *per tabulas* dat teſtimonium, niſi ſua voluntate: quo ipſo non eſſe amicum ei ſe, contra quem dicit, fatetur. Neque tamen protinus ceſſerit orator, quo minus et amicus pro amico, et inimicus contra inimicum poſſit verum (ſi integra ſit ei fides) dicere. Sed late locus

quaedam cogitatio. Sic Turic. a pr. manu (a ſec. enim *quadam cogitatione*) cum Alm. (cf. 5, 6, 2 not. 4) Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *quadam ſignificatio.* Loc. *quaedam ſignificatio* cum edd. ante Badium, qui dat *quadam ſignificatione* obtemperantibus reliquis. Apparet ablativum male ſcribi qui tamen in Codd. videtur eſſe plerisque. Etiam Camp. habet *ſignificatione* ſed omittit *quadam.* Sed et in mutanda voce duorum Codd. auctoritatem ſolam recte videor ſecutus. Unde enim hoc niſi in vetuſtiſſimo libro inventum? Et eſt longe convenientius altero. *ſignificatio* debebat eſſe ipſorum per tabulas teſtium. At ſatius erat deſignare, quid in judicum animis fieret per omne hoc negotium, quam quid teſtes illi taciti h. e. inviti ſignificarent (quae ne ſignificatio quidem poteſt dici). *His omnibus* (qui teſtimonia faciunt per tabulas) *refragatur tacita* (non quidem *ipſorum ſignificatio*, ſed judicum, patronorum, omnium praeſentium) *cogitatio*, *quod nemo — dat.* Haec enim eſt iſta cogitatio. Neque pro vulgata poteſt urgeri *fatetur* in fine ſententiae. Non enim quodcunque aliquis *fatetur*, id etiam *tacite ſignificat. Cogitatio* autem illa *tacita* appellatur, quia in uniuscujusque animo ſponte nata oſtenditur. cf. 6, 1, 45.

ipſa, nullis praeterea adminiculis ſubnixa, omnem excludat reprehenſionem. Aliud eſt *ipſa perſona* quam ſi dixiſſet *ipſius perſona.*

2. *Tacita — cogitatio.* vid. not. crit.

ceſſerit — quo minus. Et uſus verbi *cedendi* qui hic eſt quodammodo tranſitivus pro *concedendo*, et ſtructura τῶν *quo minus*, ubi nulla praeceſſit prohibitionis ſignificatio, debet attendi. Hujus ſimile quid habes apud Salluſt. Bell. Cat. p. Telleri 44 „Hanc ego „cauſam — quo minus novum „conſilium capiamus, in pri„mis magnam puto.

uterque tractatur. Cum praesentibus vero 3 ingens dimicatio est, ideoque velut duplici contra eos, proque iis acie confligitur, *actionum*, et *interrogationum*. In *actionibus* primum generaliter *pro testibus*, atque *in testes* dici solet. Est hic communis locus, cum 4 pars altera nullam firmiorem probationem esse contendit, quam quae sit hominum scientia nixa; altera, ad detrahendam illis fidem, omnia, per quae fieri soleant falsa testimonia, enumerat. Sequens ratio est, 5 cum specialiter quidem, sed tamen multos 378 pariter invadere patroni solent. Nam et gentium simul universarum elevata testimonia ab oratoribus scimus, et tota genera testimoniorum: ut *de auditionibus*; non enim

3. *proque iis.* Sic Goth. (tac. Gesn.) item Turic. quanquam *pro quae is.* Reliqui *p. his.* Concinnitati hoc concessi. cf. 4, 5, 20. 5, 10, 20.

4. *scientia.* Sic Turic. Camp. et Codd. ut quidem videntur omnes, cum Jens. (tac. Gesn.) det *sententia* cum edd. ante Ald. pro quo nostrum conjecit Regius, nisi forte, id quod imputat ei Badius, dissimulavit auctoritatem exempli Vallensis.

3. *actionum — interrogationum.* vide § 8 ubi pro *actione* etiam *oratio perpetua.* Latius quam *interrogatio*, quae testium est solorum, patet *altercatio.* cf. 2, 4, 28.

4. *locus communis.* cf. 5, 1, 3.

5. *specialiter.* cf. modo § 4 *generaliter.*

gentium — universarum. Cic. pro Flacco c. 4. Graecorum omnium c. 27. Asiaticorum. pro Fontejo c. 9 extr. 10. Gallorum.

de auditionibus. Cum aliquis testatur se certos sermones audisse.

ipſos eſſe teſtes, ſed injuratorum afferre voces: ut in cauſis repetundarum, qui ſe reo numeraſſe pecunias jurant, litigatorum, non 6 teſtium, habendos loco. Interim adverſus ſingulos dirigitur actio: quod inſectationis genus et permixtum defenſioni legimus in orationibus plurimis, et ſeparatim editum, ſicut *in Vatinium teſtem.* Totum igitur excutiamus locum, quando univerſam inſtitutio-7 nem aggreſſi ſumus. Sufficiebant alioqui libri duo a Domitio Afro in hanc rem compoſiti, quem adoleſcentulus ſenem colui: ut non lecta mihi tantum ea, ſed pleraque ex ipſo ſint cognita. Is veriſſime praecepit, primum eſſe in hac parte officium oratoris, ut

5. *injuratorum.* Camp. cum edd. ante Ald. *injuriatorum.* Habent probam ſcripturam Turic. Guelf. quam ſumtam e Vallenſi pro ſua emendatione venditaſſe Regium criminatur Badius. Goth. *injuriatorum.*

qui ſe — jurant. Ejusmodi teſtis apud Cic. pro Flacco Falcidius c. 36 extr. ad fin. 37. ſed hic ne juratus quidem teſtabatur, verum per epiſtolam.

6. *in Vatinium teſtem.* „Qui „P. Sextium a Cicerone defen„ſum teſtimonio ſuo oppugna„verat, quem per eam occa„ſionem vehementer a ſe exa„gitatum ipſe memorat ad „Lentulum 1, 9." (item ad Qu. fratr. 2, 4.) „Sed extat „ipſa quoque oratio." Geſnerus.

7. *a Domitio Afro.* cf. 1, 5, 24 not. ex. Celeberrimus hujus aetatis rhetor qui, cum ſub Tiberio inclaruiſſet A. U. C. 779. C. Calviſio Sabino, Cn. Cornelio Lentulo Gaetulico Coſſ., mortuus eſt ſub Nerone A. U. C. 812 C. Vipſanio, C. Fontejo Capitone Coſſ. Praeter noſtri loca plurima de hoc ſunt conſulendi Plin. Epiſt. 2, 14, 10. 8, 18, 5. Tacit. Annal. 4, 52, 66. 14, 19. Scriptor Dialogi de Oratt. c. 13. 15. Dio Caſſius p. Reim. 922. 23. 24. 972.

totam caufam familiariter norit: quod fine dubio ad omnia pertinet. Id quomodo con- 8 tingat, explicabimus, cum ad deftinatum huic parti locum venerimus. Ea res fuggeret materiam interrogationi, et veluti tela ad manum fumminiftrabit: eadem docebit, ad quae judicis animus actione fit praeparandus. Debet enim vel fieri, vel detrahi teftibus fides oratione perpetua: quia fic 379 quisque dictis movetur, ut eft ad credendum vel non credendum ante formatus. Et, quo- 9 niam duo genera funt teftium, aut *voluntariorum*, aut *eorum*, *quibus judex in judiciis publicis lege denunciare folet;* quorum altero

8. *pertinet. Id quom.* Turic. Camp. *p. et q.* cum Aldo. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) et rell. edd. ante Bad. omittunt *id*, quod de conjectura inferuit Regius. In veterum *et* latet *Id*. cf. 6, 3, 81. Oudend. Suet. Oth. 3.

fumminiftrabit. Sic Goth. (tac. Gefn.) Guelf. *adminiftrabit* reliqui *fubminiftrabit.* cf. 4, 4, 4.

9. *quibus — folet.* Sic Camp. nifi quod omittit *in*. Guelf. Goth. Bern. Jenf. Leid. Burm. *denunciari.* Turic. *q. judiciis publicis legem nuntiatur et.* Alm. *q. in judiciis publicis lege denunciatur* cum Obr. Reliqui mei noftram dant nifi quod ante Ald. fere omittunt *in*, plerique autem tranfponunt *publ. jud.* quod ego fecundum vetuftiffimos auctores dedi, eo quoque ut appareret omittendi *in* occafio. Obrechti ratio blanditur et bono nititur auctore, cui tamen cum hic non examuffim refpondeat Turic. (cf. § 2.) malui cum plurimis ftare, hoc praefertim et Alm. dantibus *et* in quo latere puto *folet*. cf. § 15 ubi eft *denunciatur.*

familiariter norit. Eadem locutio 6, 4, 8 unde minus fidus conjecturae noftrae ad 2, 7, 3.

ad omnia opponitur hoc ei quod modo *in hac parte.*

8. *deftinatum — locum.* l. 12. c. 8.

movetur. vid. 4. 5, 14.

9. *lege denunciare.* Denunciat teftimonium judex ex lege, qua in fingulis judiciis

pars utraque utitur, alterum accuſatoribus tantum conceſſum eſt: ſeparemus officium 10 dantis teſtes, et refellentis. Qui *voluntarium* producit, ſcire, quid is dicturus ſit, poteſt: ideoque faciliorem videtur in rogando habere rationem. Sed haec quoque pars acumen ac vigilantiam poſcit: providendumque, ne *timidus*, ne *inconſtans*, ne 11 *imprudens teſtis* ſit. turbantur enim, et a patronis diverſae partis induuntur in laqueum,

pars utraque. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Obr. Reliqui *u. p.* *accuſatoribus.* Jenſ. (tac. Geſn.) *excuſatoribus* cum edd. ante Ald. corrigente Regio.

10. *volunt. producit.* Turic. inſerit *cum* quod Alm. antevertit τῷ *vol.* (cf. § 2). Si modo pro *teſtes dantis* fuiſſet *teſtem d.* interpretei *cum, eum.* *ac vigil.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Ald. Reliqui *et v.*

11. *induuntur.* Turic. *indicuntur* a ſec. manu *inducuntur,* et ſic mei quidem et ſcripti et excuſi (de Goth. Jenſ. tac. Geſn.) ante Obr. omnes. Gebhardus e Cod. Palatino produxit *induentur* quod et ipſe et ad Senec. Hercul. furentem v. 1312. Gronovius mutare ſuadet in *induuntur.* Hoc vel in Turic. prima manu latet. cf. 3, 8, 50. item Drakenborch. ad Liv. 30, 13, 12. *in laqueum.* Turic. *in latus* cum Pal. quod

publicis ſortitur praetor. cf. 3, 10, 1.

alterum — conceſſum eſt. Appoſite Turnebus, cujus nomine quis hic quidem lateat ignoro, profert locum Plinii Epiſtol. 6, 5. quo debebat adjicere 5, 20. ubi in cauſa repetundarum, i. e. in judicio publico, pro Vareno reo dicitur impetratum („res nec lege „comprehenſa, nec ſatis uſi- „tata, juſta tamen") ut ei defenſionis cauſa evocare teſtes liceret, quod mox ſequenti ſenatu, cum de rebus aliis referretur, ſera et intempeſtiva oratione improbavit Licinius Nepos. Vide et Aſcon. Ped. in Orat. Cic. in Verr. de Praetura Urb. p. 78 ubi docet nullos fuiſſe defenſoris teſtes, neque eſſe potuiſſe.

et plus deprehenſi nocent, quam firmi et 380 interriti profuiſſent. Multum igitur domi ante verſandi; variis percontationibus, quales haberi ab adverſario poſſint, explorandi ſunt. Sic ſit, ut aut conſtent ſibi, aut, ſi quid titubaverint, opportuna rurſus ejus, a quo producti ſunt, interrogatione velut in gradum reponantur. 12 In his quoque adhuc, qui conſtiterint ſibi, vitandae ſunt inſidiae. nam frequenter ſubjici ab adverſario ſolent, et, omnia profutura polliciti, diverſa reſpondent, et auctoritatem habent non arguentium illa, ſed confitentium. 13 Explorandum igitur, quas cauſas laedendi adverſarium afferant: nec id ſat eſt, inimicos

fruſtra tuetur Gebhardus. Ex Alm. affertur *in catus*, per errorem ſane conferentis. *et plus.* Turic. *ſed et p.* cum Goth. Voſſ. 2. et plerisque meis ante Stoer. Guelf. *ſed p.* cum Voſſ. 3. Baſil. Per errorem alieno loco ponendae vocis quae mox ſuo deeſt Camp. *domi ſed et p.*

deprehenſi. Turic. *deprenſi.* Jenſ (tac. Geſn.) *deprehendi,* quod correxit Regius. Sed reliqui dant bonam ſcripturam.

verſandi; variis. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn.). Reliqui inſerunt *ac* Ald. *et.*

hab. — poſſint. Sic Turic. Camp. et correctione ab antiqua manu facta Jenſ. Reliqui *h. — poſſunt.*

titubaverint. Camp. *turbaverint.* ſolus, non contemnenda, niſi melior aſſit, ſcriptura.

12. *qui — inſ.* Turic. *qui conſtiterunt* (quod placet) *ſibi vit. inſidiae.* et ſic, praeter indicativum, Guelf. Voſſ. 3. edd. ante Bad. Sed Camp. *q. c. ſunt v. i.* quod in Jenſ. invexit manus antiqua, cum Vall. Paulo aliter Goth. Voſſ. 2. *q. c. v. ſunt inſ.*

11. *ſi quid titubaverint.* Commodum ad partes vocant Cic. pro Flacco c. 10. hoc ipſo in teſtibus vocabulo utentem.

fuiſſe, ſed an deſierint, an per hoc ipſum reconciliari velint, ne corrupti ſint, ne poenitentia propoſitum mutaverint. quod cum in iis quoque, qui ea, quae dicturi videntur, re vera ſciunt, neceſſarium eſt praecavere; tum multo magis in iis, qui ſe

13. *tum multo.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *tum.* Male.

13. *ne — ne.* Uſus conjunctionis hujus poſt *explorandum* mirus poteſt videri. Geſnerus pro *an* illud dici putans ablegat nos ad ea, quae dixerit ad 1, 5, 38. Quae ut parum firma videntur, ita ne hic quidem *ne* dubitandi vel interrogandi poteſtate uſurpatum ducam. Locus, quo utitur, Plinii Epiſt. 10, 119. „haereo ne cujusquam — habeatur ratio,“ aliam quoque patitur interpretationem. Equidem prohibendi vim etiam hic agnoſcam, e verbo *explorandi* comprehenſam profecto ſignificationem eliciens, *videndi, cavendi,* quod ipſum mox ponitur *praecavere.* Nec alia eſt ratio locorum, quibus nititur in Indice ſcriptorum Rusticorum Geſnerus, praeterquam quod ea ſunt pleraque horridioris aetatis. cf. 4, 3, 14. Tale loquendi ſchema ubi, quod proprie verbo alicui non ineſt, cum tamen cognatum ſit ſolitae ſignificationi, ipſi per ſtructuram tribuitur, plus ſemel in utriusque linguae ſcriptoribus inveniri, docent quos teſtes producit Brunckius ad Soph. Electr. v. 435. μὴ quoque Graecorum ſaepiſſime in talibus habet levem quendam dubitationis colorem.

re vera. In hac ſcriptura, etſi conſtans eſt omnium librorum, non equidem acquieſco. Malim abeſſe *re;* ſic *vera* erit accuſativus, quod quanto praeſtet vulgato quivis admonitus ſentiat. *Res* ut ſaepe obliteratum vidimus ad 3, 11, 1 ita abundare ſolet vitioſe allitum vid. Drakenb. et Gron. ad Liv. 26, 31, 4. Hic vel caſus poterat aſpergere ex voce *videntur* extrema, vel prava librarii ſedulitas infercire, quale eſt quod Sueton. Caeſ. c. 9. bonae notae codex, Vindobonenſis pr., pro „De „hac ſignificare videtur et „Cicero“ dat. „De hac re“ cet. ubi librarius, oblitus reſpici ad „conjurationem,“ de ſuo aliquid addidit.

qui ſe — pollicentur. Vereor ut recte hoc loco Rollinus defendat Quintilianum a crimine

dicturos, quae falſa ſunt, pollicentur. Nam [14] et frequentior eorum poenitentia eſt, et promiſſum ſuſpectius; et, ſi perſeveraverint, reſponſio facilior. Eorum vero, quibus [15] denunciatur, pars teſtium eſt, quae reum *laedere velit*, pars, quae *nolit*; idque interim *ſcit accuſator*, interim *neſcit*. ſingamus in praeſentia *ſcire*. in utroque tamen genere ſummis artibus interrogantis opus eſt. Nam, [16] [381] ſi habet teſtem *cupidum laedendi*, cavere debet hoc ipſum, ne cupiditas ejus appareat; nec ſtatim de eo, quod in judicium venit, rogare, ſed aliquo circuitu ad id pervenire,

14. *reſponſio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Steph. et Baſil. margine. Reliqui *reprehenſio.* cf. 3, 5, 15. 5, 13, 38.

15. *tamen.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Ioann. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et aliquot edd. Reliqui mei *enim.*

16. *aliquo — ad id.* Turic. Camp. *ab eo circuitu quodam ad id.* cum Alm. non quidem inconſulto ut apparet; quo tamen ſenſu, non dicam.

toleratae, imo laudatae, improbitatis et fraudis; quod et Badius agnoſcit in nota. Quanquam cf. § 32 quo Rollinus ablegat. In omni, quam patrono ſuadet, teſtium tractatione § 26 probitatis non multa veſtigia. cf. nos in Epiſtola operi praemiſſa.

14. *reſponſio* i. e. confutatio, quae ſit ab alterius partis patrono. vid. ſi tanti not. crit. item cf. 11, 1, 18. Illud levius quod modo pro *perſeveraverint* Turic. dat *perſeverarint*, ſed verum credo.

15. *Eorum — pars teſtium.* Malim ſane poſtremas voces transpoſitas. Contorta enim eſt et affectata oratio in hoc ordine. cf. 4, 2, 112. Transpoſitionis exemplum vid. 4, 2, 28 not. crit. 6. Libri quidem conſentiunt.

in utroque — genere: ſive teſtis vult reum laedere, ſive non vult. Ad alteram enim diviſionem, ſcientis neſcientisve accuſatoris hoc non pertinet. cf. § 20.

ut illi, quod maxime dicere voluit, videatur expreſſum; nec nimium inſtare interrogationi, ne ad omnia reſpondendo teſtis fidem ſuam minuat; ſed in tantum evocare eum, 17 quantum ſumere ex uno ſatis ſit. At in eo, qui verum *invitus* dicturus eſt, prima felicitas interrogantis eſt, extorquere, quod is noluerit. Hoc non alio modo fieri poteſt, quam longius interrogatione repetita. Reſpondebit enim, quae nocere cauſae non arbitrabitur: ex pluribus deinde, quae confeſſus erit, eo perducetur, ut, quod dicere 18 non vult, negare non poſſit. Nam, ut in oratione ſparſa plerumque colligimus argu-

16. 17. *ſit. At in eo.* Turic. *ſita idoneo.* cum Alm. cf. § 10. 25. *interr. eſt extorq.* Turic. omittit *eſt* cum Alm. et Voſſ. 3. Fortaſſe nec male.

Hoc non alio. Turic. *haec ratio.* Alm. *hoc ratio.* cf. § 16. 17. Nihil eſt quod eruit inde Burm. *hoc raro alio. Ratio* ortum ex *non alio*, quod obſervatum in tempore magnam fortaſſe lucem inferat deſperato alicubi loco.

18. *ſparſa.* Turic. *far proſa* (a ſec. manu *vel fabuloſa*, priore vocabulo a librario haud dubie adjecto) Guelf. *proſa* cum Voſſ. 1. 3. Sed Goth. *peroſa* cum Vall. *plura* eſt in Camp. Ceteri vulgatam dant quam nonniſi invitus ſervavi, cum conferentium ſilentio in reliquis MSS. nequaquam ſit fidendum. Ne Alm. quidem memoratur, e quo diſcere libeat, quid ſit illud monſtri in Turic. *far.* Nimius alioqui conſenſus eſt librorum *proſa* dantium, quin commovearis. Mihi quidem in mentem venit *proſam orationem* hic quidem non *verſibus* oppoſitam interpretari, verum *ſciſſae, interpellatae* h. e. altercationi vel interrogationi. cf. not. ex. ad § 3. *Sparſa* ut nunc eſt ad *argumenta* debet trahi, parum ſane commoda ſententia,

17. *prima felicitas.* vid. 1, 1, 8 collata mox § 19.

18. *ſparſa — argumenta.* cf. not. crit.

menta, quae per ſe nihil reum aggravare videantur, congregatione deinde eorum factum convincimus: ita hujusmodi teſtis multa de *anteactis*, multa de *inſecutis*, *loco*, *tempore*, *perſona*, ceteris eſt interrogandus, ut in aliquod reſponſum incidat, poſt quod illi vel fateri, quae volumus, neceſſe ſit, vel iis, quae jam dixerit, repugnare. Id ſi non 19 contingit, reliquum erit, ut eum nolle dicere manifeſtum ſit: protrahendusque, ut in aliquo, quod vel extra cauſam ſit, deprehendatur: tenendus etiam diutius, ut, omnia ac plura, quam res deſiderat, pro reo dicendo, ſuſpectus judici fiat: quo non minus nocebit, quam ſi vera in reum dixiſſet. At, ſi (quod 20 ſecundo loco diximus) *neſciet* actor, quid propoſiti teſtis attulerit: paulatim, et (ut dicitur) pedetentim interrogando experietur 382 animum ejus, et ad id reſponſum, quod eliciendum erit, per gradus ducet. Sed, 21 quia nonnunquam ſunt hae quoque teſtium artes, ut primo ad voluntatem reſpondeant,

ubi malis Campani ſcripturam *plura*, quanquam et ipſam a correctore profectam. *ceteris*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Obr. Reliqui *ceterisque* ut et Turic. a ſec. manu.

20. *neſciet*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. et edd. ante Leid. niſi quod poſt Camp. ante Bad. ſec. (exc. Aldo) per errorem dant *neſciret*. Goth. *neſciat* cum Obr. Reliqui *neſcit*.

19. *protrahendusque*. Subeſt rei militaris imago. cf. 6, 4, 17 „ut — adverſarium „*trahas* et ire quam longiſ„me cogas." vide et mox § 26.

20. *actor* plane quod modo § 15 *accuſator* cf. 4, 2, 6.

quo majore ſide diverſa poſtea dicant: eſt oratoris, ſuſpectum teſtem, dum prodeſt, 22 dimittere. Patronorum in parte *expeditior*, in parte *difficilior* interrogatio eſt. *Difficilior* hoc, quod raro unquam poſſunt ante judicium ſcire, quid teſtis dicturus ſit; *expeditior*, quod, cum interrogandus eſt, 23 ſciunt, quid dixerit. Itaque quod in eo incertum eſt, cura et inquiſitione opus eſt, quis reum premat? quas, et quibus ex cauſis inimicitias habeat? eaque in oratione praedicenda atque amolienda ſunt, ſive odio conflatos teſtes, ſive invidia, ſive gratia, ſive

21. *oratoris.* Sic omnes mei praeter Ald. Bad. Gryph. qui receperunt Regii correctionem *accuſatoris.*

23. *quod in eo — cura.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Sed Goth. (tac. Geſn.) *inc. eſt quod in eo cura*, perturbate. Regius de conjectura tranſpoſuit: *in eo quod incertum eſt, cura* et ſic reliqui. Non attinebat proletariam formam pro exquiſita obtrudere. *eſt, cura et inq.* ſic mutabis, ſi me audias: *et cura et inq.*

21. *oratoris* h. e. perfecti in hoc genere artificis.

22. *Patronorum.* Intelliguntur defenſores. A § 9 enim accuſatoris in interrogando teſte provinciam tractavit.

raro unquam. cf. 4, 1, 4.

23. *quod in eo — cura.* *In eo* non tam ad *teſtem* referes, quam interpretaberis: *in hoc negotio.* Totam locutionem intellige: quod attinet ad partem negotii incertam. Pro *eſt tamen* ante *cura* malim *et.* Eſt enim inſuavis iteratio mox *opus eſt.* cf. not. crit.

quis reum premat. Hoc, antequam in judicium venerit patronus, et cura et inquiſitione eruendum eſt; ut oratione perpetua, ante interrogationem, talibus teſtibus poſſit contra iri. Apparet, quam bene careamus Geſneriana mutatione: *qui reum premat quas* cet. Cogitabat Geſnerus de tempore, quo jam interrogatus fuerit teſtis; fruſtra ille. *a qua rea premebatur* Suet. Ner. 7.

pecunia, videri volumus. Et, ſi deficietur numero pars diverſa, *paucitatem;* ſi abundabit, *conſpirationem;* ſi humiles producet, *vilitatem;* ſi potentes, *gratiam* oportebit inceſſere. Plus tamen proderit cauſas, propter 24 quas reum laedant, exponere: quae ſunt variae, et pro conditione cujusque litis aut litigatoris. Nam contra illa, quae ſupra 383 diximus, ſimili ratione reſponderi locis communibus ſolet: quia et in paucis atque humilibus accuſator *ſimplicitate* gloriari poteſt, quod neminem praeter eos, qui poſſint ſcire, quaeſierit: et multos atque honeſtos commendare aliquanto eſt facilius. Verum interim 25 et ſingulos, ut exornare, ita deſtruere con-

deſicietur. Turic. Camp. *deficiet.* cum Goth. Sed Voſſ. 1. 3. *deſicit.* cf. 4 Prooem. extr. *vilitatem.* Guelf. Camp. *utilitatem* cum aliquot Codd. et edd. vulgari errore. cf. § 32. Sed Turic. recte.

24. *et in paucis.* Turic. Guelf. *ut i. p.* cum Goth. Voſſ. 1. 3. et edd. (quarum hic eſt et Tarv. cujus in meo exemplo ſatis multae plagulae exciderant a 4, 2, 6 ad 5, 7, 16.) ante Ruſc. qui omittit *et in.* Ab Aldo inde obtinet *et* quod conjecerat Regius, ſed eſt in Camp. ſi recte tacui. Equidem longe magis probem: *ut in p. — ita multos*, pro *et mult.* Praecedente *quaeſierit* facillimus erat error.

poſſint. Sic Turic. a ſec. manu (a pr. *poſſunt*) et Camp. Codd. fere *poſſunt* quod a Stoerio inde eſt in edd. contra grammaticam. Jenſ. *putent.* Tarv. *putant* cum edd. ante Ald. qui Regianam conjecturam recepit *quos putarit*, bonam ſane; accedd. ante Stoer. *eſt fac.* Turic. Camp. *ſit fac.* cf. ad 4, 5, 4. Poſſis intelligere potentiali modo.

24. *locis communibus.* cf. § 4.

et in paucis — et multos. cf. not. crit.

tingit, aut recitatis in actione, aut nominatis teſtibus. Quod iis temporibus, quibus teſtis non poſt finitas actiones rogabatur,

25. *non poſt fin.* Sic Guelf. Goth. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Vall. ed. Ald. Recedit Turic. ab Alm. (cf. § 17. 5, 8, 1) dans haec: *non opus fin.* et a ſec. manu *non ob fin.*, quorum hoc etiam in Camp. Priorem ſcripturam corruptam eſſe e noſtra facile credo, inde autem corrigendo effictam alteram, ſenſu et ipſam carentem. Jenſ. cum reliquis ante Ald. *non poteſt infin.* Quod cum inveniret Regius, correxit

25. *aut recitatis — teſtibus.* In hoc loco certiſſime corrupto, nihil praeſidii eſt in MSS. Ipſi nos expedire cogimur. Turnebus (quisquis tandem hic loquitur) et Geſnerus ſoli haerere ſe confeſſi ſunt; quorum hic ſibi non ſatis facit dum ſtudet dirimere ſignificationem *recitandi* et *nominandi.* Equidem *recitare teſtes* pro *recitando teſtimonia eorum* dici poſſe non credo, quo Geſneri redit interpretatio. Aliquid excidiſſe cenſeo. Levis fluctuatio eſt in libris quorum antiquiſſimi plerique ordinem dant, quem exhibui. Alii (et horum eſt Guelf. cum ſat multis excuſis neque ſpernendis iis) ſic ordinant poſtrema duo vocabula: *teſtibus nominatis.* Apparet, in hoc ordine participium utrumque ad *teſtes* referri plane non poſſe. Quapropter poſt *actione* inſeram *teſtationibus* (cf. § 33. 5, 13, 49.) quod optimum facit χιασμὸν ſi ſequimur ordinem Cod. Guelferbytani et tot edd., poterat autem facillime omitti ab oculo aberrante. Aut *recitantur in actione* (i. e. oratione perpetua, ante interrogationem teſtium cf. § 23) *teſtationes, aut nominantur teſtes.* Si nihil hinc excidiſſet, quidni, quaeſo, poſt *ſingulos* accuſativum, pro iſtis ablativis *recitatis, nominatis teſtibus*, poſuiſſet accuſativos in iisdem vocabulis omiſſo *teſtium* nomine, quod ſic non attinebat repeti? *Singulos* autem generibus teſtium opponit, quae locis communibus peti docuerat.

iis temporibus — rogabatur. Quae fuerint ea tempora, non quidem facile dictu. Ciceronis enim aetate ante actionem vel inter eam interrogari ſolitos eſſe teſtes, nullis vel ipſius orationum locis, vel aliorum ſcriptorum teſtimoniis, apparet. Hoc tamen manifeſtum, talem teſtium vel commendationem vel invidiam, iſta judiciorum conditione longe fuiſſe faciliorem, quippe cognitis jam interrogatione teſtibus et teſtationibus.

et facilius et frequentius fuit. Quid autem in quemque teſtium dicendum ſit, ſumi niſi ex ipſorum perſonis non poteſt. Reliquae 26 interrogandi ſunt partes. Qua in re primum eſt, *noſſe teſtem.* nam timidus terreri, ſtultus decipi, iracundus concitari, ambitioſus 384 inflari, longus protrahi poteſt: prudens vero et conſtans, vel tanquam inimicus et pervicax dimittendus ſtatim, vel non interrogatione, ſed brevi interlocutione patroni refutandus eſt; aut aliquo, ſi continget, urbane dicto refrigerandus; aut, ſi quid in ejus vitam dici poterit, infamia criminum deſtruendus.

hunc in modum: *niſi poſt fin.* Badius *modo* ponens pro *non* dat *modo poſt fin.* Mox emendando Regianam correctionem ſcripſerunt *non niſi poſt fin.* quod inde a Bad. ſecund. eſt in meis omnibus. Audaciſſima profecto conjectura, qua plane contraria obtruditur ſententia, nequaquam neceſſario, cum antiqua ſcriptura etiam longe magis ſit conſentanea. cf. de *niſi* 5, 9, 4. *et facil.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. *ut f.* Guelf. Voſſ. 3. cf. § 24 *et in paucis.*

26. *longus protrahi.* Turic. *longum p.* ſed a ſec. manu noſtrum. Jenſ. (tac. Geſn.) *in longum p.* cum edd. ante Ald. Hic noſtras voces omittit cum Stoerio Chouet. Leid. Noſtram ſcripturam dant reliqui Codd. ut et Vall.

tanquam. Turic. Camp. *quaſi jam* cum Alm.

vel non. Turic. Camp. *et non* cum Alm. et Obr. male.

26. *Reliquae — partes.* In *defenſore;* neque enim adhuc de oratione perpetua ſolum egerat, ſed multa de interrogando expoſuerat, verum in *accuſatore.*

longus i. e. verboſus et a propoſito aberrans. De *protrahendo* cf. § 19.

refrigerandus; in riſum dandus. Locus huic illuſtrando egregie faciens eſt Velleji 2, 83 ubi Plancus Antonio et Cleopatrae ſaltans Glaucum dicitur *refrigeratus*, quod Ruhnkenius noſtri loci non immemor interpretatur „frigide exceptus, ut ſaltationem

27 Probos quosdam et verecundos non aſpere inceſſere profuit. nam ſaepe, qui adverſus inſectantem pugnaſſent, modeſtia mitigantur. Omnis autem interrogatio *aut in cauſa* eſt, *aut extra cauſam*. *In cauſa*, ſicut accuſatori praecepimus, patronus quoque altius, et unde nihil ſuſpecti ſit, repetita percontatione, priora ſequentibus applicando, ſaepe eo perducit homines, ut invitis, quod proſit, ex-
28 torqueat. Ejus rei ſine dubio neque diſciplina ulla in ſcholis, neque exercitatio traditur: et naturali magis acumine, aut uſu contingit haec virtus. Si quod tamen exemplum ad imitationem demonſtrandum ſit, ſolum eſt, quod *ex dialogis Socraticorum*, maximeque *Platonis*, duci poteſt: in quibus adeo ſcitae ſunt interrogationes, ut, cum plerisque bene reſpondeatur, res tamen ad id,
29 quod volunt efficere, perveniat. Illud fortuna interim praeſtat, ut aliquid, quod inter ſe parum conſentiat, a teſte dicatur: interim (quod ſaepius evenit) ut teſtis teſti diverſa dicat. Acuta autem interrogatio ad hoc,

27. *aut in cauſa.* Turic. Guelf. Camp. *a. ex c.* cum Goth. Voſſ. 1. 3. Mox tamen omnes *In cauſa.*

28. *neque diſc. — neque exerc.* Sic Turic. Reliqui fere *nec d. — nec e.* cf. 4, 2, 111. 5, 8, 4.

„ſuam parum placere ſenti„ret." Suet. vita Luc. „*re*„*frigerandi* ſui cauſa." Mox § 31 „interrogantis non leve „frigus eſt." i. e. interrogans magnopere refrigeratur.

27. *accuſatori praecepimus.* cf. § 17. 18.

28. *bene reſpondeatur* i. e. recte, ſine errore reſpondentis.

29. *Acuta interrogatio.* Appoſite locum Ciceronis hic ponit Geſnerus, habentem lau-

quod caſu fieri ſolet, etiam ratione perducet. *Extra cauſam* quoque multa, quae proſint, 30 rogari ſolent, de vita teſtium aliorum, de 385 ſua quisque, ſi turpitudo, ſi humilitas, ſi amicitia accuſatoris, ſi inimicitiae cum reo, in quibus aut dicant aliquid, quod proſit, aut in mendacio vel cupiditate laedendi deprehendantur. Sed in primis *interrogatio debet* 31 *eſſe circumſpecta*, quia multa contra patronos venuſte teſtis ſaepe reſpondet, eique praecipue vulgo favetur; tum verbis quam maxime ex medio ſumtis, ut, qui rogatur (is autem ſaepius imperitus), intelligat, aut ne intelligere ſe neget, quod interrogantis non leve frigus eſt. Illae vero peſſimae artes, 32 teſtem ſubornatum in ſubſellia adverſarii mittere, ut inde excitatus plus noceat, vel

31. *aut ſaep. imp.* Sic Turic. Paulo aliter Camp. *eſt aut. ſaep. imp.* Obr. *a. eſt ſ. i.* Reliqui *a. eſt ſ. et imp.* ubi *et* alienum.

des talis acuminis: pro Flacco c. 10. „Illa laus oratoris, „quae vel in accuſatore antea, „vel in patrono ſpectari ſole- „bat? Bene teſtem interroga- „vit: callide acceſſit: repre- „hendit: quo voluit, addu- „xit: convicit et elinguem „reddidit.“

30. *multa — rogari ſolent.* Praeſtat *multa* accuſativum accipere et ſubjectum facere *teſtes*, qui *rogari ſoleant.* Ita mox bene coit: *de ſua quisque.* *ſi turpitudo — cum reo.* Abruptior forma, ubi ſubaudias: *ſit in teſte.* Philander Caſtilioneus ablegat ad Paulum Receptt. Sententt. 1. 5. tit. 15 *de teſtibus* qui „in teſtibus“ ait „et vitae qualitas ſpectari „debet et dignitas.“ Idem Paulus ibidem „teſtes — quos „— vitae *humilitas* infamave- „rit.“ p. Schulting. Jurispr. Antejuſt. 488.

31. *verbis — ex medio ſumtis.* „Tantum *de medio ſum*- „*tis* accedit honoris.“ Hor. ad Piſ. 243.

dicendo contra reum, cum quo ſederit; vel, cum adjuviſſe teſtimonio videbitur, faciendo ex induſtria multa immodeſte atque intemperanter, per quae non a ſe tantum dictis detrahat fidem, ſed ceteris quoque, qui profuerant, auferat auctoritatem. quorum mentionem habui, non ut fierent, ſed ut vitarentur. Saepe inter ſe collidi ſolent, inde teſtatio, hinc teſtes: locus utrinque: haec enim ſe pars jurejurando, illa conſenſu
33 ſignantium tuetur. Saepe inter teſtes et argumenta quaeſitum eſt. inde, ſcientiam in teſtibus et religionem; ingenia eſſe in argumentis dicitur: hinc, teſtem gratia, metu, pecunia, ira, odio, amicitia, ambitu fieri; argumenta ex natura duci: in his judicem 386

32. *auferat auctoritatem.* Turic. *a. vilitatem* cum Alm. et Palat. Gebh. Sed Guelf. *a. utilitatem* cum Voſſ. 1. Bodl. Ioann. Obr. Tacuit Geſn. Goth. dantem *afferat auct.* Gebhardus, quem non cepit Burm., ex ſuo Cod. volebat ſcribi *afferat* (hoc quidem per conjecturam) *vilitatem*, etſi in ipſis ejus Crepundiis non minus quam apud Burm. expreſſum eſt: *aff. utilitatem*, ſed manifeſto operarum vitio. Hoc ipſum deinde conjecit Burm., ſcripturam elegantem profecto, et recepta meliorem. Jacet enim hoc ταυτολόγως dictum *detrahat fidem — auferat auctoritatem.* cf. § 23.

33. *fieri.* Camp. *ferri* et hoc manus antiqua corrigendo invexit in meum Jenſ. exemplum. Habet quod blandiatur, ſed caſurum ſi excuſſeris.

32. *auferat auctoritatem.* cf. not. crit.

33. *teſtatio.* Scriptum in tabulis teſtimonium. cf. § 25. item Salmaſ. Obſervv. ad Jus Atticum et Rom. c. 30. Regius et poſt eum Pithoeus ablegant nos ad Digeſt. 22, 5, 3 § 3. 4. ubi Hadriani eſt reſcriptum, teſtes teſtimoniis h. e. teſtationibus praeferentis.

ſibi; in illis alii credere. Communia haec [34] pluribus cauſis, multumque jactata ſunt, ſemper tamen jactabuntur. Aliquando utrinque ſunt teſtes, et quaeſtio ſequitur, ex ipſis, *Utri meliores viri?* ex cauſis, *Utri magis credibilia dixerint?* ex litigatoribus, *Utri gratia magis valuerint?* His adjicere ſi quis [35] volet ea, quae *divina teſtimonia* vocantur, *ex reſponſis, oraculis, ominibus:* duplicem ſciat eorum eſſe tractatum, *generalem* alterum, in quo inter Stoïcos et Epicuri ſectam ſecutos pugna perpetua eſt, *Regaturne providentia mundus? ſpecialem* alterum, contra partem divinationis, ut quaeque in quaeſtionem

34. *ſemper tamen jact.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bodl. Ioann. Andr. Levi diſcrimine Goth. *ſemperque t. j.* cum Jenſ. et edd. ante Gryph. Hic cum reliquis *ſemperque j.* Bern. Obr. *ſemper, tum j.* Alieno loco eſt *ſemper* in hac ratione. cf. 5, 5, 1.

35. *partem divinationis.* Turic. Guelf. Camp. *partis divinationem* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hic primus noſtram recepit, conjecturam Regianam, quam mox Gryph. paulum immutavit *parteis divi-*

34. *Utri — valuerint.* Malis ſane *uter — valuerit.* Sed nec libri variant, et pluralis ſequioribus in hac forma uſitatus. cf. 5, 10, 43.

35. *Regaturne — mundus.* cf. 3, 5, 6. Stoicos divinationem probare, notum. Copioſa hujus loci, ſed nulla divinationis ratione habita, tractatio eſt apud Theonem Sophiſten p. Camerar. 100 — 102. unde colligas, frequenter et de induſtria agitari hoc ſolitum in rhetorum ſcholis.

contra partem divinationis. Cum non magis impugnandi quam defendendi hic praecepta expectentur et mox (§ 36.) ponatur utrumque et *confirmari* et *refelli*, apparet nullum locum eſſe τῷ *contra.* Invitis igitur libris omnibus legendum *circa.* cf. 4, 2, 19. not. crit.

36 cadit. Aliter enim *oraculorum*, aliter *aruſpicum*, *augurum*, *conjectorum*, *mathematicorum* fides confirmari, aut refelli poteſt, cum ſit rerum ipſarum ratio diverſa. Circa ejusmodi quoque inſtrumenta firmanda, vel deſtruenda, multum habet operis oratio: ſi quae ſint voces per vinum, ſomnum, dementiam emiſſae, vel excepta parvulorum indicia, quos pars altera nihil fingere, altera nihil 37 judicare dictura eſt. Nec tantum praeſtari

nationis ſequentibus reliquis, niſi quod ab Obr. inde minus affectate *partes d.* Fortaſſe nec opus erat Regii correctione et *partis divinatio* poterat intelligi *divinatio de parte aliqua*, ut aruſpicum de extis, augurum de avibus cet. Goth. ſilemus et Geſn. et ego; neque tamen credo eum deſerere omnium Codd. inter hos Voſſ. 2. ſui ſcripturam.

36. *conject. mathem.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 1. Reliqui inſerunt *et.*

ipſarum. Sic Turic. Camp. Reliqui *earum.*

quae ſint. Turic. Guelf. Camp. *q. ſunt* cum Voſſ. 3.

indicia. Turic. *indicta* (a ſec. manu *dicta*, quod ipſum dat Obr. non male profecto, et facili errore primae manus) cum Alm.

37. *praeſtari.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *praeſtare* cum Alm. Voſſ. 1. Bern. edd. ante Ald. Facilis emendatio et neceſſaria (cf. 5, 6, 4.) et jam habet Camp.

36. *conjectorum.* Recte Capperonnerius ablegat ad 5, 6, 30.

inſtrumenta. cf. 5, 6, 2.

indicia. cf. not. crit.

quos — judicare. Relativum non ad *parvulos* ſpectat ſolos, ſed ad ebrios quoque, dormientes cet. *judicare*, etſi lubrica ſemper eſt hujus vocis ſcriptura (nam et hic aliquot libri *indicare*), optime videtur opponi *fingendo.* Judicio enim opus eſt vel in recte referendo, quae videris et audieris.

37. *Nec tantum — deſiderari ſolet.* *Hoc genus* cave referas ad proxima de divinatione; ſignificatur omne hoc genus probandi, quod verſatur in teſtibus producendis. *Potenter* autem utrique junge et *praeſtando* et *deſiderando.* Non ſolum producti teſtes va-

hoc genus potenter, ſed etiam, ubi non eſt, deſiderari ſolet: *Pecuniam dediſti: quis numeravit? ubi? unde? Venenum arguis: ubi emi? a quo? quanti? per quem dedi? quo conſcio?* Quae fere omnia pro Cluentio Cicero in crimine veneficii excutit. Haec *de inartificialibus*, quam breviſſime potui.

387

VIII. Pars altera probationum, quae eſt tota *in arte*, conſtatque rebus ad faciendam fidem appoſitis, plerumque aut omnino negli-

potenter. Sic Turic. Guelf. cum Vallae Codice (cujus ſcriptura unde Burm. innotuerit ignoro, in Badii editione faltem non relata) Alm. (quanquam per compendium *potent'*) Voſſ. 3. A ſecunda quidem manu Turic. *poterit* et mox a Camp. inde editi omnes multique profecto Codd. *poteſt.* Noſtrum quanto praeſtet, apparet eo maxime quod ad *praeſtari* longe melius *ſolet* intelligitur, quam *poteſt*, cujus verbi ſummus in hoc loco eſt languor.

inartiſ. quam. Turic. a ſec. manu *inartiſ. probationibus q.* Camp. *artificialibus probationibus q.* Sed prima Turic. manus cum Alm. reliquisque omittunt *probationibus* quod per ſe quidem non diſpliceret. cf. 5 Prooem. 4.

1. *faciendam.* Camp. et Ald. *faciendum*, cum Goth. a pr. manu (tac. Geſn.). *fidem appoſitis.* Stoer. Chouet. lere ſolent ad efficiendum quod intenditur, ſed et, ſicubi accuſator nullos habuerit, deſideratio eorum dexterrime refellit ejus criminationes. Noſter etiam 12, 10, 72 „dicat — ad efficiendum quod „intendit, *potenter.*" Item Decl. Quintil. 274 (p. Bip. 114. Vol. 4.) „in comparatione legum illud *potentiſſime* dicamus, eam legem „magis eſſe ſervandam, quae „Deorum gratia ſcripta ſit, „quam quae hominum." Apparet *potenter* dici cum vi perſuadendi.

pro Cluentio — excutit. Huc maxime aut unice pertinet caput ejus orationis 60 extremum, ubi de veneno, quo perierit Balbutius; etſi ne ibi quidem omnia haec excutiuntur. Nam in reliquo veneficiorum tractatu nihil tale.

gitur, aut leviſſime attingitur ab iis, qui argumenta, velut horrida et confragoſa, vitantes, amoenioribus locis deſident: neque aliter quam qui traduntur a poëtis guſtu cujusdam apud Lotophagos graminis, et Sirenum cantu 388

Leid. *fidem poſitis*, neſcio cujus mutandi prurigine. cf. 2, 15, 3. 5. *quam qui.* Sic Turic. cum Alm. (cf. 5, 7, 25. § 2.) et expreſſit Obr. Elegantius profecto quam reliquorum *q. ii q.* *et Sirenum.* Omittunt haec Turic. Camp. cum Alm. ſine ſenſu.

1. *apud Lotophagos graminis.* Nihil hic mutandum eſſe in omnium librorum ſilentio, fortiter affeverarim. Suadent enim VV. DD. reponere *germinis* pro *graminis*, leniſſima ſane mutatione, quaeque ſexcenties locum habeat in MSS. Hoc ipſum autem pro arbore ejusve fructu dici, durum eſt profecto. Utrum Quintilianus, *gramen* uſurpans de Lotophagorum cibo, in errore verſatus ſit, id quidem difficilius eſt ad dirimendum. Cum enim hiſtoriae naturalis periti fructum quo veſcerentur Lotophagi apud Homerum, aſſignent fere arbori, eamque diligenter ſecernant ab herba, quae apud eundem pabulo eſt equis, nullam adhuc certam in poëta quidem notam deprehendi, quae equorum hominumque cibum ſegregare cogeret. Sunt ibi et equi λωτὸν ἐρεπτόμενοι (Iliad. 2, 776) ſunt et homines (Odyſſ. 9, 97.). Et recte Geſnerus ut ἄνθινον εἶδαρ (Odyſſ. 9, 84) ad herbam vergere monet, ita καρπὸν (94) eandem excludere negat. De loto accurate agit Curtius Sprengel in Antiquitatibus botanicis §§ 62 — 95. Cui accedit I. H. Voſſius ad Georg. 2, 84. Quorum ut optimis auctoribus firmata mihi videtur et omnibus numeris abſoluta doctrina, a qua nec Schneiderus recedat in Lex. Gr. voce λωτὸς, ita, Homerum rectene ceperint recentiores eo inter veteres, adhuc haereo. Geſnerus ad hunc locum, Dammius in Lexico Homerico Euſtathium ſecutus (in hoc quidem loco; alibi enim alia de loto dat Euſtathius, diverſos profecto ſcriptores exprimens), Quintilianus ipſe nihil praeter herbam agnoverunt in poëta, qui ſane potuerunt deſtitui ab accurata naturae peritia. Cum loto herba ab Homero jungitur cyperum Iliad. 21, 351. Odyſſ. 4, 603. item Hymn. in Merc. 107. Hujus quidem ſpecies (Linnaeo *cype-*

deliniti, voluptatem ſaluti praetuliſſe, dum laudis falſam imaginem perſequuntur, ipſa, propter quam dicitur, victoria cedunt. Atqui 2 cetera, quae continuo magis orationis tractu 9 decurrunt, in auxilium atque ornamentum argumentorum comparantur, nervisque illis, quibus cauſa continetur, adjiciunt ſuperinducti corporis ſpeciem: ut, ſi forte quid factum *ira*, vel *metu*, vel *cupiditate* dicatur, latius, quae cujusque affectus natura ſit,

perſequuntur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. edd. ante Gryph. accedentibus Gibſ. Obr. *proſeq.* Cod. Goth. Reliqui *ſequuntur.*

2. *orn. argumentorum comp.* Turic. mediam vocem omittit. Solus quantum video (cf. § 1. item mox). Male.

ſuperinducti. Turic. Guelf. *inductis ſuper.* cum Voſſ. 1. 3. Sed Camp. *inducti ſuper* cum Alm. et edd. ante Gryph. Auctorem ſcripturae noſtrae veterem deſidero; nec videtur abhorrere a latinitate haec praepoſitionis anaſtrophe. Exemplo tamen deſtituor; et tutior ceteris eſt transpoſitionum correctio cf. 4, 2, 128. Similis error in Turic. 4, 2, 92.

rus eſculentus) a Seſtinio V. C. in Epiſtolis e Sicilia et Turcia ſcriptis (T. 5. Epiſt. 3.) etiam hominum cibo inſervire narratur; quam cum a Saracenis ex Africa in Siciliam translatam cenſeat, ne ipſam quidem a loto Homerica plane alienam Ibi videri coram mihi affirmavit vir eruditiſſimus, qui et indicavit locum Herodoti, in hac diſputatione fere neglectum l. 2. c. 92. ubi memorantur κρίνεα — τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν. Si enim maxime alter ille hujus ſcriptoris locus (4, 177), id quod periti viderint, arborem deſignat; nihil tamen hic ejusmodi. Nec quisquam in longinquarum regionum opibus memorandis ſummam Homeri expectet diligentiam. Quin rhamni loti Linnaeanae fructum vere ederint Lotophagi, nequaquam dubito in tanto eorum conſenſu, qui recentiore tempore iter fecerunt per iſtas regiones, quibus accedit Mungo Parcus p. 99. editionis Londinenſis anni 1799. 4.

2. *adjiciunt — ſpeciem.* cf. Prooem. tot. op. 24. item 5, 12, 6. 18.

proſequamur. Iisdem *laudamus*, *incuſamus*, *augemus*, *minuimus*, *deſcribimus*, *deterremus*, *querimur*, *conſolamur*, *hortamur*. Sed horum eſſe opera in rebus aut certis, aut de quibus tanquam certis loquimur, poteſt. Nec abnuerim eſſe aliquid in *delectatione*, multum vero in *commovendis affectibus*. ſed haec ipſa plus valent, cum ſe didiciſſe judex putat: quod conſequi niſi argumentatione, aliaque omni fide rerum, non poſſumus. 4 Quorum priusquam partiamur ſpecies, indicandum reor, eſſe quaedam in omni probationum genere communia. Nam neque ulla quaeſtio eſt quae non ſit aut *in re*, aut *in per-*

proſequamur. Alm. *ſequamur*, ſolus (cf. modo et § 5.).

3. *omni.* Turic. omittit cum Alm. et Obr. Non male.

4. *partiamur.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Goth. Ceteri etiam Jenſ. (contra quam narrat Geſn.) *partior.* Convenientior huic loco pluralis habens gravitatem praecipientis, ſuamque rationem (quae mox eſt in iſtis: „indicandum *reor*") a communi reliquorum rhetorum ſegregantis. cf. 6, 2, 30. De indicativo an conjunctivo poſt *priusquam* cf. 4, 1, 52.

reor eſſe. Turic. omittit *reor* cum Alm. Voſſ. 1. 3. At Guelf. pro *reor eſſe* dat *erit* cum Baſil. marg. Omittunt *eſſe* Goth. (tac. Geſn.) Bad. Edd. ante Gryph. transponunt *eſſe reor*, unde impedita efficitur ſtructura (cf. modo § 2.). Procedit quidem oratio ſine *reor*; hoc tamen verum cenſeo.

neque ulla. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec u.* cf. 5, 7, 28 item mox hac §. *quaeſt. eſt quae.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. Hic cum recentioribus omittit *eſt.*

Iisdem. ſcil. *ceteris iſtis* bene monente Capper. ne quis de *argumentis* cogitet.

deſcribimus. cf. 3, 4, 3.

3. *aliaque — fide.* i. e. probationibus inartificialibus.

ſona; neque eſſe argumentorum loci poſſunt, niſi in iis, quae *rebus* aut *perſonis* accidunt: eaque aut per ſe inſpici ſolent, aut ad aliud 5 referri; nec ulla confirmatio, niſi aut *ex conſequentibus,* aut *ex repugnantibus:* et haec 590 neceſſe eſt aut *ex praeterito tempore*, aut *ex conjuncto*, aut *ex ſequenti* petere: nec ulla

neque eſſe. Sic Turic. Guelf. Camp. Ald. *non eſſe* dant edd. ante Ald. *nec* reliqui cf. modo hac §. it. mox § 5.

loci. Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. *loco.* Male.

5. *nec ulla confirmatio.* Turic. Camp. *neque u. confirmari* cum Alm. niſi quod ex hoc affertur *nec.* Malui hic cum reliquis omnibus *nec*, ob id quod ſequitur *nec ulla res*, in quo nulla varietas. cf. modo § 4. item 5, 9, 7.

aut ex conſeq. Sic Turic. Camp. cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. (Voſſ. 2. ſiletur, ut et Britannici) edd. ante Ald. In Guelf. poſt *niſi* (prius § 4) ad *aut ex conſ.* omittuntur omnia. Reliqui ex Regii conjectura *aut ex antecedentibus aut ex conſeq.*

ſequenti. Turic. *conſequentibus* cum Alm. Bern. *ſequentibus.* Guelf. Voſſ. 1. *conſequenti.* Camp.

petere. Turic. *perte*, a ſec. manu *petat;* nec male, referendo ad *confirmatio.*

5. *aut ex conſequentibus — repugnantibus.* Regius hoc loco inferendum putabat: *aut ex antecedentibus*, quod Quintilianus ponere debuerit ex Ariſtotelis ratione. Hic enim Analyt. prior. l. 1. c. 27. (p. Buhl. 251. 52.). Δεῖ δὲ ait τὰς προτάσεις περὶ ἕκαστον οὕτως ἐκλαμβάνειν ὑποτιθέμενον — ὅσα ἕπεται τῷ πράγματι, καὶ πάλιν οἷς τὸ πρᾶγμα ἀκολουθεῖ, καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν. Noſter et ipſe 6, 3, 66 dum recenſet unde riſus poſſit duci, jungit eodem modo *conſ. antec. rep.* Sic et Cic. Top. c. 4. c. 12. extr. item De Orat. 2, 39 extr. ubi *praecurrentia* idem eſſe videntur quod hic *antecedentia*, quanquam additur *quaſi.* Sed cum noſtro loco faciunt alii duo in hoc Qu. opere 5, 10, 2. 5, 14, 1. 25. ubi nulla *antecedentium* mentio. Ac ſatis oſtendit ſcriptor, comprehendere ſe ipſa *antecedentia* in *conſequentibus* 5, 10, 76. quae ipſius quoque Regii ſuſpicio fuit, et in hac erat acquieſcendum.

res probari nisi ex alia potest: eaque sit oportet aut *major*, aut *par*, aut *minor*. *Argumenta* vero reperiuntur aut in *quaestionibus*, quae etiam separatae a complexu rerum personarumque spectari per se possint: aut *in ipsa causa*, cum invenitur aliquid in ea, non ex communi ratione ductum, sed ejus judicii, de quo cognoscitur, proprium. *Probationum* praeterea omnium aliae sunt *necessariae*, aliae *credibiles*, aliae *non repugnantes*. 7 Et adhuc, omnium probationum quadruplex ratio est, ut vel, quia est aliquid, aliud non sit, ut, *Dies est*, *nox non est:* vel, quia est aliquid, et aliud sit; *Sol est super terram*, *dies est:* vel, quia aliquid non est, aliud sit,

ex alia. Turic. *ex illa* cum Alm. (cf. § 2. 5, 9, 4.)

6. *possint.* Turic. Camp. cum Goth. Lac. Ven. Rusc. *possunt.* Haud facile decernas. *ea non ex comm.* Guelf. omittit *non ex* cum Voss. 1. 3. Sed Bern. *non* solum et mox *comm.* De *non* omisso cf. 4, 2, 29. *alia cred.* Guelf. omittit haec cum Voss. 1. 3.

7. *Et adhuc.* Sic Turic. Guelf. cum Voss. 1. 3. Ald. Reliqui omittunt *Et.* Lenior tamen eo sit oratio, referendo *adhuc* ad id quod praecesserat *praeterea.*

est aliquid aliud non. Sic Turic. Camp. Reliqui *al. est a. n.*

aliquid et aliud. Sic Turic. Guelf. cum edd. ante Burm. exc. Camp. qui hic multa turbat. Recentiores exc. Bip. male omittunt *et.* *sit Sol.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *ut*, quorum Bad. Gryph. Stoer. Chouet. etiam magis praepostere *ut quia.*

aliquid non. Turic. Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. Bern. *aliud non.* *sit Nox.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *ut.* Omisi, ut supra.

6. *separatae — personarumque.* vid. 2, 1, 9. it. 5, 10, 53.

7. *Dies est.* Hoc exemplum frequentatur apud Sext. Emp. 2, 109. 8, 115 et passim.

Nox non eſt, *dies eſt:* vel, quia aliquid non eſt, nec aliud ſit, *Non eſt rationalis*, *nec homo eſt.* His in univerſum praedictis partes ſubjiciam.

IX. Omnis igitur probatio artificialis conſtat aut *ſignis*, aut *argumentis*, aut *exemplis.* 39 1 Nec ignoro pleriſque videri *ſigna* partem argumentorum: quae mihi ſeparandi ratio haec fuit prima, quod ſunt paene ex illis inartificialibus: *cruenta* enim *veſtis*, et *clamor*, et *livor*, et talia, ſunt *inſtrumenta*, qualia *tabulae*, *rumores*, *teſtes*; nec inveniuntur ab oratore, ſed ad eum cum ipſa cauſa deferuntur: altera, quod *ſigna*, ſive 2 indubitata ſunt, non ſunt argumenta; quia, ubi illa ſunt, quaeſtio non eſt; argumento autem, niſi in re controverſa, locus eſſe non poteſt: ſive dubia, non ſunt argumenta, ſed

aliquid non. Guelf. *aliud non* cum Jenſ. et edd. ante Bad. *ſit Non eſt.* Turic. *ſ. Nox.* (a ſec. manu *ſ. nox nec*) Alm. *ſ. ut nox eſt* (male excerptus profecto) Camp. *ſ. nec.* Omittunt plerumque *ut* Voſſ. 2. Bern. Jenſ. et edd. ante Bad. Aliquot etiam hic *ut quia.* *rationalis.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Jenſ. et edd. ante Bad. Reliqui neutrum, quorum Vall. Goth. Camp. Vidov. marg. *rationabile.* cf. 2, 16, 16. Neutrum genus placere poteſt ut reſpondens *Porphyriano* λογικὸν (cf. nos ad 2, 16, 12) et poſitum a noſtro 5, 10, 57. Sed apud Graecum et Qu. *animal* additur, quod hic difficilius intelligitur.

2. *ſive indub.* Turic. Camp. *ſi ind.* cum Alm. *ſunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſint.*

1. *pleriſque.* Horum eſt Cicero, qui in Topic. *argumentis* ſubjicit *adjuncta* c. 4. *adjunctis* autem *ſigna* c. 12.

quae — ſeparandi. Cave *quae* accipias femininum.

inſtrumenta. cf. 5, 7, 36.

5 ipſa argumentis egent. Dividuntur autem in has primas duas ſpecies, quod eorum alia ſunt, ut dixi, quae *neceſſaria* ſunt, alia quae *non neceſſaria.* Priora illa ſunt, quae aliter habere ſe non poſſunt, quae Graeci vocant τεκμήρια, ἄλυτα σημεῖα, quae mihi vix pertinere ad praecepta artis videntur: nam, ubi eſt

5. *neceſſaria — quae mihi.* Aliquid hic conceſſum eſt conjecturae Geſnerianae, in ceteris fere expreſſa Codd. optimorum ſcriptura. Turic. *nec. ſ. quaeque a. h. ſ. n. p. q. G. tecmeria vocant alia ſimilia q. m.* Camp. plane ſic usque ad *vocant.* deinceps: *quae ſunt α αυτα σημεια q. m.* Guelf. *nec. priora illa ſunt q. a. ſe habere n. p. q. graeci tecmeria v. quae ſunt alita ſemina q. m.* Goth. plane ſic, niſi quod poſt *nec.* habet *ſunt*, et expreſſa dat Graeca ἄλυτα σημεῖα. Jenſ. *nec. ſ. p. i. ſ. q. a. h. ſ. n. p. q. g. v.* (lacuna) *alia quae* (lacuna) *q. m.* cum edd. ante Ald. niſi quod illae lacunarum locis ponunt: τεκμήρια, σημεῖα. Haec eadem praeferre narratur Alm., ſed pro *alia quae* σημεῖα cum Turic.: *alia ſimilia.* Apparet ab antiquiſſimis (Turic. Camp. profecto et Alm.) abeſſe *priora illa ſunt*, ab omnibus autem *alia quae non neceſſaria*, quae de conjectura inſerere ſuaſit Geſnerus; rectiſſime ille. Hujus eſt conſtitutio, in nota tantum propoſita: *n. a. q. n. n. ſ. P. i. ſ. q. a. h. n. p. q. G.* τ. *v. quae ſunt* (haec duo vocabula dant Guelf. Goth. Camp.) ἄ. σ. *q. m.* Hanc, lectore non monito, dedit Andres, repetiitque Blaſſius. Quid in ea et quare ego mutarim, facile apparebit. Poteſt diſplicere quod τεκμήρια *vocant*, ut eſt in antiquis, transponere malui, ad excuſorum modum; item quod continuantur Graeca iſta τεκμήρια, ἄλυτα σημεῖα ſine copula interjecta. Sed integrum ſenſum quaeſivi cum minima veſtigiorum veterum deſertione. Ab Aldo inde omnes dederunt Regianam conjecturam, ab ipſo non ſine dubitatione propoſitam: *nec ſ. quae Graeci vocant* τεκμήρια: *alia non neceſſaria, quae* σημεῖα. *Priora illa ſunt, quae aliter habere ſe non poſſunt, quae mihi.* Quae autem eſt illa tanta, malum, Gibſoni oſcitantia, nihil de ſuis Codd. monentis! cf. not. ex. item not. crit. 5, 10, 64.

5. *ut dixi.* Modo (§ 2) *ſive indubitata — ſive dubia.*

ſignum inſolubile, ibi ne lis quidem eſt.
592 Id autem accidit, cum quid aut neceſſe eſt 4
fieri, factumve eſſe; aut omnino non poteſt
fieri, vel eſſe factum: quo in cauſis poſito,
non eſt lis facti. Hoc genus per omnia tem- 5

ſignum inſolubile. Turic. *ſ. al* (cf. 4, 5, 3. 5, 10, 9.) *inviolabile.* (a pr. manu, a ſec. *ſ. aliquod inviol.*) Alm. *ſ. at* (litera t prominere non narratur) *inviolabile.* Camp. *ſ. aliquod inviolabile.* Bodl. *ſ. alias aliquod inviolabile.* Andr. *ſ. aliquid inviolabile.* *Inſolubile* contra praeſtantiſſimos libros tenendum eſt, ob ἄλυτον. Ne *aliquod* quidem inſeri placet.

ne lis quidem. Turic. *neceſſitas quaedam* cum Alm. Camp. (Vett. edd. ut Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. *nec l. q.* cf. 1, 5, 38). Merum errorem interpretor pro vulgata.

4. *aut omnino.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Obr. Reliqui inſerunt *certe*, ſine ſenſu.

quo — poſito. Turic. *quo* (ſed a ſec. manu: *quod*) — *poſitum* cum Alm. (cf. 5, 8, 5. item mox.)

non eſt lis facti. Turic. *n. e. aliis* (a ſec. manu *alius*) *niſi f.* cum Alm. (cf. modo, item 13.) Camp. *n. e. l. niſi f.* cum Goth. Ald. Obr. Levi diſcrimine Guelf. *n. e. his* (ut et modo § 3) *niſi f.* Reliqui *lis n. e. niſi f.* De Pſeudo-Turnebi et

inſolubile. cf. 5, 10, 74. *ſign. immutabile.* Noſtro vocabulo redditur Graecum ἄλυτον, quod eſt apud Ariſtotelem ipſum Rhet. 1, 2, 18. item 2, 25, 14 et Analyt. pr. 2, 20, 8 quo in utroque Rhetoricorum loco ipſe ablegat. Capperonnerius Maximum memorat rhetorem, cujus opus extet in bibliotheca Pariſina MS. περὶ ἀλύτων, δυσλύτων καὶ εὐλύτων. Ariſtoteles loco primum poſito τεκμήριον ait eſſe σημεῖον ἄλυτον, ut ejus maxime doctrinam et hic ſequi videatur Qu. Praeterea eodem *pariendi* (cf. § 5) utitur exemplo, quanquam paulo aliter ac noſter, et magis ad noſtri formam Cicero de Invent. 1, 29 ad quem locum Marii Victorini (p. Pithoei 161) annotationem, negantis hoc eſſe neceſſarium argumentum ſecundum Chriſtianorum opinionem, probat Capperonnerius.

4. *non eſt lis facti.* Non eſt ſtatus conjecturalis cauſa.

pora perpendi ſolet. Nam et *coiſſe eam cum viro, quae peperit* (quod eſt praeteriti) et *fluctus eſſe, cum magna vis venti in mare incubuit* (quod conjuncti) et *eum mori, cujus cor eſt vulneratum* (quod futuri) neceſſe eſt. Nec fieri poteſt, ut *ibi meſſis ſit, ubi ſatum non eſt;* ut *quis Romae ſit, cum eſt Athenis;* ut *ſit ferro vulneratus, qui ſine cicatrice eſt.*
6 Sed quaedam et retrorſum idem valent, ut, *vivere hominem, qui ſpirat;* et *ſpirare, qui vivit:* quaedam in contrarium non recurrunt. neque enim, *quia movetur, qui ingreditur,*
7 *iccirco qui movetur ingreditur.* Quare poteſt

Geſneri conjectura contra libros omnes expunxi *niſi.* Repetit Geſn. errorem ex caſu iterante *lis.* Equidem conſulto hoc peccatum eſſe arbitror ab eo, qui, *aliis* vel *alius* (cf. 5, 10, 103 ubi idem in *lite* error) inveniens in vetuſto libro, aliquid otioſe hariolaretur. Nihil agit Capper. defendens *niſi,* et *facti* interpretans *facti illius prioris,* quod ſi probatum fuerit, id ipſum, de quo agetur, manifeſtum eſſe. Quis enim omittat *prioris* vel *alterius,* qui hoc velit ſignificare? cf. male inſertum *niſi* 5, 7, 25.

5. *meſſ. ſit.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *ſ. m.*

6. *retrorſum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. Ald. Baſil. Reliqui *retrorſus.* *neque en.* Sic ſcripſi ex analogia. Libri quidem mei omnes *nec e.* cf. 5 Prooem. 3. 5, 10, 26. *iccirco — ingreditur.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Sed Guelf. *etiam ingreditur qui movetur* cum Voſſ. 1. 3. Ald. Baſ. Paulo aliter Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *icc. ingr. q. mor.* cum edd. reliquis ante Gryph. qui primus conjungit *icc.* et *etiam* ſic: *icc. etiam ingr. q. mor.* cum reliquis. Alterutrum proſcribi debebat, et noſter ordo elegantem habet χιασμόν. In ſcriptura *iccirco* pro *idcirco* hic quidem auctores habeo MSS. nullos, editos ſolum a Jenſ. ad Gryph. usque; ſed ſequor Cellarium et analogiam.

6. *retrorſum — valent.* cf. 5, 10, 49.

et *coiſſe cum viro, quae non peperit;* et *non eſſe ventus in mari, cum eſſet fluctus; neque utique cor ejus vulneratum eſſe, qui perit:* ac ſimiliter *ſatum fuiſſe* poteſt, *ubi non ſuit meſſis; nec fuiſſe Romae, qui non ſuit Athenis; nec ſuiſſe ſerro vulneratus, qui habet cicatricem.* Alia ſunt ſigna non ne- 8 ceſſaria, quae εἰκότα Graeci vocant: quae,

7. *neque utique.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec ut.* cf. 5, 8, 5. 5, 10, 81. *cor ejus vuln.* Turic. Camp. *cum vuln.* cum Alm. ex mero errore. *perit.* Camp. *periit.*, ſolus; male, ni fallor. *nec fuiſſe — Ath.* Sic Turic. Camp. Alm. (niſi quod hi tres *fuiſſet* pro *fuit*) cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. (quanquam *non* ex iis non memoratur) et edd. ante Gryph. Hic omittit *non* cum Guelf. (et fortaſſe Voſſ. 1. 3. Bern.) Mox Stoer. et *nec* deſiderat, cum reliquis ante Geſn. *Non* omiſſum cf. ad 4, 2, 29.

vulneratus. Sic Turic. Camp. Obr. Capper. Bip. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Ald. Reliqui *vulneratum*, ſine ſenſu.

8. εἰκότα. Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. εικοια. Guelf. εἰκία. Vall. et Colb. ιχνεια, ιχνεα. Alm. εἰκαῖα cum edd. ante Stoer. (exc. Baſil.) quo acc. Roll. Levis diſcrepantia, α dantium an ο, non videtur obſervata in Alm. Ipſa, quam cum recentioribus poſui, vox, legitur 5, 10, 15. ubi fere in vetuſtis libris latinae litt. ut Turic. *eicota* Camp. Goth. (tac. Geſn.) *icota.* Sed Guelf. expreſſe ibi εικοτα. Quaerat ſane aliquis, cur hic tantum in hoc vocabulo fuerit peccatum. Nihil tamen agunt qui defendunt εἰκαῖα, quod in rhetoribus Graecis nemo usquam legit.

7. *cum eſſet fluctus.* An: *e. eſt ſ.?*

8. εἰκότα. Cum haec ſit probatiſſima ſcriptura, agnoſcenda quidem eſt in Quintiliano Ariſtoteléae doctrinae quaedam incuria. Neque enim Ariſtoteles εἰκὸς et σημεῖον unius generis facit ſpecies Analyt. pr. 2, 29. Εἰκὸς — καὶ σημεῖον οὐ ταυτόν ἐστιν. cf. Rhet. 1, 2, 15. 16. Nec profecto nihil habet difficultatis quod noſter mox in *argumentorum* tractatione (quam quidem hic ſe inchoare negat) ponit εἰκότα, 5, 10, 15. cum praeſertim dicat in iis partem

etiamſi ad tollendam dubitationem ſola non ſufficiunt, tamen adjuncta ceteris, plurimum 393
9 valent. *Signum* vocant (ut dixi) σημεῖον, quanquam id quidam *indicium*, quidam *veſtigium* nominaverunt, per quod alia res intelligitur, ut *per ſanguinem caedes.* At, quia ſanguis vel ex hoſtia reſperliſſe veſtem poteſt, vel e naribus profluxiſſe: non utique, qui veſtem cruentam habuerit, homi-
10 cidium fecerit. Sed, ut per ſe non ſufficit, ita ceteris adjunctum, teſtimonii loco ducitur, *ſi inimicus*, *ſi minatus ante*, *ſi eodem*

9. *adjuncta.* Turic. *adjuta* (ſed a ſec. manu noſtrum) cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et aliquot edd. Appellat Geſn. § 11. *extrinſecus adjuvantur.* σημεῖον. Guelf. τεκμήριον. Solus, nata, ut ſuſpicor, varietate ex lacuna poſtmodum memoriter expleta. *quid. — veſtig.* Omittit *ind. quid.* Guelf. cum Voſſ. 2. 3. Goth. (tac. Geſn.) ſed hic *quidem* pro *quidam.* *At quia ſang.* Turic. Guelf. *ac ſ.* cum Alm. *at ſ.* Camp. cum Goth. Voſſ. 3. et edd. ante Bad. Unde aſcitum ſit *quia*, neceſſarium profecto, non liquet. Damnum quidem ſententiae reſarciunt Turic. et Camp. ante *non utique* inſerentes *ac*, ſoli; nec tantundem elegantiae in ſtructura.

10. *adjunctum.* Turic. a pr. manu *ad* cum lacuna pro *junctum*, a ſec. noſtrum. Goth. *adjutum* cum Voſſ. 2. et Vall. a ſec. manu, cum prima dediſſet noſtrum, quod recte hic defendit Badius. *ducitur.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Voſſ. 1. 3. et edd. Ald. Baſil. ceterisque ante Leid.

maximam argumentationis conſiſtere (§ 19. c. 10.). An cenſebimus εἰκότα σημεῖα longe differre ab εἰκόσι ſic, nullo additamento, dictis? Hoc nonniſi manifeſto Graecorum rhetorum uſu poterit declarari. Interim tenendum, ſcripturam librorum hic non usquequaque eſſe expeditam.

9. *ut dixi.* Locus, quo remittimur, nullus eſſe poteſt niſi § 3. Sed quid hoc eſt ſententiae, hoc maxime loco interpoſitae? De iis qui *indicium* nominarint cf. 5, 10, 11.

loco fuit: quibus ſignum cum acceſſit, efficit, ut, quae ſuſpecta erant, certa videantur. Alioqui ſunt quaedam ſigna utrique 11 parti communia, ut *livores tumores* (nam videri poſſunt et *veneſicii* et *cruditatis*), et *vulnus in pectore*, ſua manu, et aliena periſſe dicentibus, in quo eſt. Haec perinde firma habentur, atque extrinſecus adjuvantur. Eorum autem, quae *ſigna* ſunt quidem, ſed 12 *non neceſſaria*, genus Hermagoras putat, *non eſſe virginem Atalantam, quia cum juvenibus per ſilvas vagetur.* Quod ſi receperimus, vereor, ne omnia, quae ex facto ducuntur, ſigna faciamus. Eadem tamen ra-

accedunt Gibſ. Obr. Roll. Capp. Bip. Reliqui *dicitur* quod bene revincit Gibſ.

11. *in quo.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Codd. (praeter Voſſ. 2. qui ſiletur) omnibus et edd. ante Leidenſem. Reliqui *in aequo.* Schrevelius unde arripuerit mutationem, per ſe quidem ingenioſam, hinc tamen alienam, ignoro. Nam Gronovium ſuaſiſſe vix credo. Fraudi fuit quod parentheſin neglexerunt, quam primus uncis demonſtravi. In recentiorum conſtitutione deficit ſubjectum *ad periſſe*, quod antiqua habet in relativo *in quo*.

perinde. Turic. *proinde* cum edd. ante Ald. quod correxit Regius. Noſtrum dant Guelf. Goth. Camp.

11. *ſua manu — in quo eſt.* „Dum dicunt eum, *in quo* „*eſt* vulnus in pectore, ſua „manu periſſe, et viciſſim „aliena." Malo enim abſolutum accipere ablativum in *dicentibus*, quam dativum referre ad praecedens ante parentheſin *communia*, quod tamen nec ipſum ſit abſurdum. cf. not. crit.

12. *Atalantam.* Victorius ad Ariſt. Rhet. lib. I. p. 56. (ed. Flor.) reprehendit Quintilianum, quod ſignum hoc dixerit, cum ſit εἰκός; Sed Hermagorae haec eſt ratio, a Quintiliano improbata.

13 tione, qua ſigna, tractantur. Nec mihi videntur Areopagitae, cum damnaverunt puerum coturnicum oculos eruentem, aliud judicaſſe, quam id ſignum eſſe pernicioſiſſimae mentis, multisque malo futurae, ſi adoleviſſet. Unde Spurii Maelii, Marcique Manlii popularitas, ſignum affectati regni eſt 394
14 exiſtimatum. Sed vereor, ne longe nimium nos ducat haec via. Nam, ſi eſt ſignum adulterae, lavari cum viris; erit et convivere cum adoleſcentibus, deinde etiam fami-

13. *Maelii.* Libri quidem *Melii* niſi quod Voſſ. 1. 3. *Emilii* ſed cf. 3, 7, 20. *Marcique.* Guelf. *M. Q.* Goth. (tac. Geſn.) *M. que.* Camp. *Q.* Jenſ. (tac. Geſn.) *M.* cum edd. ante Ald. qui facit cum Goth. ut et Bad. Sed Tarv. cum Guelf. In genitivo non ſum auſus unam literam ponere, non praeeunte Turic. nec quoquam modo *Sp.* dante. cf. 4, 2, 2. 5, 11, 39. *regni.* Turic. *regnum* cum Alm. (cf. § 4. 14.). Nihil niſi error proxima continuantis librarii, dum refert ad *exiſtimatum.* vid. I. II. Voſſ. ad Virgil. Ecl. 8, 74. Sic Turic. Alm. *heredis* pro *heres* 3, 6, 102. cf. 4, 2, 88. Item Turic. *juſtitiorum* pro *juſtiora* 3, 7, 18. mox § 16 pro *majora minorum.* Guelf. *m. minora.* Burm. pro *affectati* in hac ratione malit *affectationis*; fruſtra. cf. 5, 11, 12.

eſt exiſt. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. exc. Aldo *fuit ex.* Nec diſplicet.

13. *Areopagitae.* Hiſtoria mihi quidem aliunde non nota. Potuit puer ille coturnices alere ad ludum Graecis valde uſurpatum ὀρτυγοκοπίαν de qua conferre Geſnerus jubet Pollucem, in onomaſtico 7, 136. 9, 108.

Maelii — Manlii. cf. 3, 7, 20. it. 5, 13, 24.

exiſtimatum. Nihil eſt quod Francius malit *exiſtimata.* Sic enim veteres, reſpiciendo ad poſtremam vocem magis quam pro ſevera logica. cf. dicta ad 2, 18, 1.

14. *convivere.* In hac voce cf. 1, 6, 44. 7, 3, 31.

liariter alicujus amicitia uti: ut fortaſſe corpus vulſum, fractum inceſſum, veſtem muliebrem, dixerit mollis et parum viri ſigna, ſi cui (cum ſignum id proprie ſit, quod ex eo, de quo quaeritur, natum ſub oculos venit), ut ſanguis e caede, ita illa ex impudicitia, fluere videantur. Ea quoque 15 quae, quia plerumque obſervata ſunt, vulgo ſigna creduntur, ut prognoſtica,

— — vento — rubet aurea Phoebe;

Et,

— cornix plena pluviam vocat improba voce;

ſi cauſas ex qualitate coeli trahunt, ſane ita appellentur. Nam, ſi vento rubet Luna, 16

14. *am. uti: ut. fort.* Turic. *am. aut fort.* cum Alm. cf. § 13. item hac §. Sed ille a sec. manu *aut. am. aut fort.* cum Camp. Sed Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *am. uti fort.* cum Voſſ. 3. *am. uti aut fort.* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. qui tranſpoſuit *am. uti famil. ut fort.* Mox Stoer primus noſtram, quae profecto vera; et quomodo in corruptis illis lateat, facile apparet. Jam Regius pro *aut* conjecit *ut.*

dixerit. Camp. *dixerim* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. quod bene revincit Badius. vid. not. ex. Propoſuerat jam Regius.

et parum. Turic. inſerit *aut* cum Alm. (cf. modo hac ipſa § item mox eadem). Pro *et* Camp. *aut.*

e caede, ita. Turic. *caedis lita.* Alm. *caedis ita.* (cf. modo hac §. item 5, 10, 6.) Ante Stoer. fere *ex c.* Sed Camp. et Guelf. nobiscum faciunt. Omittunt praepoſitionem Voſſ. 1. 3.

15. *appellentur.* Jenſ. (tac. Geſn.) *appellantur* cum edd. ante Ald. Jam Regius correxit, cui addicere videntur Codd. omnes.

14. *corpus vulſum.* vid. 2, 5, 12. Suet. Oth. 12.

dixerit. Hujus verbi ſubjectum eſt in pronomine *ſi cui.*

15. *ita appellentur.* Non quidem *prognoſtica* appellentur, ſed *ſigna.* Loca Virgiliana ſunt e Georgicis 1, 431. 383. 422.

ſignum venti eſt rubor. Et ſi, ut idem poëta colligit, denſatus et laxatus aër facit, ut ſit inde *ille avium concentus*, idem ſentiemus. Sunt autem ſigna etiam parva magnorum, ut vel haec ipſa cornix: nam, majora minorum eſſe, nemo miratur.

X. Nunc *de argumentis*. Hoc enim no- 395 mine complectimur omnia, quae Graeci ἐνθυμήματα, ἐπιχειρήματα, ἀποδείξεις vocant, quanquam apud illos eſt aliqua horum nominum differentia, etiamſi vis eodem fere tendit. Nam *enthymema* (quod nos *commentum* ſane, aut *commentationem* interpretemur, quia aliter non poſſumus, Graeco melius uſuri) unum intellectum habet, quo omnia mente concepta ſignificat; ſed nunc de eo non loquimur: alterum, quo ſententiam cum

16. *ſi, ut.* Turic. Camp. *ſicut* cum Alm. Male.
ut vel. Camp. *velut.* (cf. 4, 2, 61.) Guelf. om. *ut.* Contra Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vel* omittunt cum Voſſ. 3. et edd. ante Leid. exc. Aldo. De confuſis *ut* et *vel* cf. 4, 3, 12. Turic. tuetur noſtram.

1. *interpretemur.* Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Vall. Bad. Steph. (hic bene commemorato a Capper.) Gryph. Reliqui *interpretamur* cf. 3, 5, 18. item praef. noſtr. p. 85. quo adde 6, 2, 29. *ſane* alienum eſt ab indicativo.
uſuri. Turic. Camp. *uti* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Ad ſenſum ferri poteſt, ſed ſtructura eſt abrupta, nec pro Quintiliani elegantia. Noſtrae vindex eſt Guelf. cum multis profecto aliis.

1. *omnia mente concepta.* cf. Cic. Topica c. 13. „non „quod non omnis ſententia „proprio nomine enthymema „dicatur."

ſententiam cum ratione. Ariſt. Rhet. 2, 21, 2. τοῦτο μὲν οὖν γνώμη· προστεθείσης δὲ τῆς αἰτίας, καὶ τοῦ διὰ τί, ἐνθύμημα ἔσται τὸ ἅπαν. Figuram

ratione: tertium, quo certam quandam argu- 2 menti concluſionem, vel ex conſequentibus, vel ex repugnantibus. quanquam de hoc parum convenit. Sunt enim, qui illud prius *epichirema* dicant: pluresque invenies in ea opinione, ut id demum, quod pugna conſtat, *enthymema* accipi velint. et ideo illud Cornificius *contrarium* appellat. Hunc alii 3

2. *epichirema.* Sic ubique ſcribo, quoties latinis literis utor, ducibus plerumque Guelf. Camp. interdum et Turic. aliquotque editis. Horum plurimi *epicherema.*

invenies. Ita Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *invenias.*

quod pugna. Ita Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Capper. Reliqui *quo p.* Obtemperandum erat vel levi librorum auctoritati, in frequenti praeſertim confuſione vid. Drakenb. ad Liv. 36, 33, 3. cf. not. ex.

3. *Hunc.* Turic. Camp. *hinc.* cum Andr. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Stoer. Chouet. ſuos Codd. male tacente Burmanno. Aldus quidem ſolus, ſed in utraque ed., *nunc.*

facit Julius Ruſinianus p. 217. in Ruhnk. ed. Lupi.

2. *ex conſeq. — ex repugn.* cf. 5, 8, 5.

illud prius, quod ex conſequentibus concluditur.

quod pugna conſtat. cf. 5, 14, 2. „Ex pugnantibus, „quod etiam *ſolum* enthyme-„ma quidam vocant.“ Cic. Top. l. c. „illa rhetorum — ex „contrariis concluſa, quae ipſi „enthymemata appellant. — „cum omnis ſententia enthy-„mema dicatur, quia videtur „ea, quae ex contrariis con-„ficiatur, acutiſſima, *ſola* „proprie nomen commune „poſſidet.“ Quem Ciceronis locum exprimit noſter 8, 5, 9. Julius Ruſinianus p. 217. (ed. Ruhnk. Rutilii Lupi) „Enthymema ſit cum periodos „orationis *ex contrariis* ſenten-„tiis aſtringitur.“

Cornificius. vid. 3, 1, 21. Locum ipſum habes apud Script. ad Herenn. 4, 18.

3. *Hunc — vocaverunt.* Ariſtot. Anal. pr. 2, 29 ἐνθύμημα — ἐστὶ συλλογισμὸς ἀτελής. idem Rhet. 1, 2, 8. καλῶ — ἐνθύμημα — ῥητορικὸν συλλογισμόν. cf. noſtr. 1, 10, 38. 5, 14, 24. item 5, 14, 1. Ad ſecundum horum locorum non immerito reprehendit Quintilianum Victorius

rhetoricum ſyllogiſmum, alii *imperfectum ſyllogiſmum* vocaverunt, quia nec diſtinctis, nec totidem partibus concluderetur: quod 396 ſane non utique ab oratore deſideratur. 4 *Epichirema* Valgius *aggreſſionem* vocat; Celſus autem judicat, non noſtram adminiſtra-

quia nec. Turic. Guelf. Camp. omittunt *nec* cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Ald. qui haec dat *q. non d. t. p.* *Nec* de conjectura inſeruit Regius; neceſſario profecto. Sed cf. ad 4, 2, 29. Vindices negationis manifeſti adhuc quidem ſoli Vall. (ref. Badio) et Goth.

4. *Celſus — judicat.* Guelf. *Verius — judico* cum Voſſ. 1. 3. Bern. item edd. aliquot in marg. Sed Baſil. (quod ipſum

(p. 39) quod parum accurate dixerit et hic et illic ab „*aliis* „rhet. ſyll. ab *aliis* imperf. „vel partem ſyllogiſmi voca„tum enthymema" cum ipſe Ariſtoteles utroque modo appellet. Deinceps his appellationibus uſi ſunt *Artigraphi* quales vocat Caſſiodorus in Rhett. Pithoeanis p. 340. quorum aliquot recenſet Erneſtus ſub hac voce in utroque Lexico. Diſtinctionem plerarumque editionum deſerui. Neque enim ferri poterat, id quod faciebant illae, ut *illud* et *hunc* ad diverſa redderentur; prius ad *enthymema*, poſterius ad *epichirema*. Utrumque neceſſario ſpectat ad *enthymema*. Hoc de Cornificio, pro interjecta ſententia accipiendum, ſtructuram non mutante.

4. *Epichirema Valgius.* De *Valgio* cf. 3, 1, 18. *Epichirematis* etymon, quod exprimere conatus eſt Valgius, non ſatis expeditum inveni a rhetoribus antiquis. Ariſtoteles Topic. 8, 3, 1 (p. Buhl. 379) ἐπιχειρεῖν opponit et ὑπέχειν i. e. *defendere.* Idem Topic. 8, 9, 16. (p. 402) ἐπιχείρημα ait (ἐστὶ) συλλογισμὸς διαλεκτικός. Argumentationes a Graecis ἐπιχειρήματα appellatas etiam Cornificius commemorat ad Herenn. 2, 2. Alia loca, ſed in etymo nequaquam occupata, plena manu miniſtrat Erneſtus in utroque Lexico h. v. Non quidem liquet *aggreſſio* deſignata ſit a Valgio *rei quam tractamus*, an *adverſarii*; prius tamen praefero. cf. 5, 14, 27.

noſtram adminiſtrationem. Capperonnerius recte remittit nos ad 2, 18, 5. unde intelligamus *adminiſtrationem* dici pro πράξει quatenus opponitur θεωρίᾳ.

tionem, ſed ipſam rem, quam aggredimur, id eſt argumentum, quo aliquid probaturi ſumus, etiamſi nondum verbis explanatum, jam tamen mente conceptum, *epichirema* dici. Aliis videtur, non deſtinatam, vel 5 inchoatam, ſed perfectam probationem hoc nomen accipere, et ultimam ſpeciem: ideo-

in marg. habent complures) *Verrius* pro *Celſus*, non mutata perſona verbi. Mire profecto, cum ceteroqui nulla *Verrii Flacci* apud Qu. mentio ſiat.

5. *deſtinatam — inchoatam — perfectam probationem.* Guelf. *deſtinata — inchoata — perfecta oratio.* cum Bern. et edd. a Gryphio inde ad Obr. Ante Gryph. ed. Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae ſic; ſed *orationem* pro *probationem*, cum Codd. Goth. Voſſ. 2. Integram noſtram primus repraeſentavit Obr. obſequentibus recentioribus, et eſt in Turic. Camp. Alm. item in Bodl. Andr., ut ſuſpicor, quanquam Gibſ. refert *deſtinatam et inchoatam probationem* (non *orationem*, ut ex eo Burm.) velut mutilam ſcripturam. Nominativus invectus eſt in Codd. ab argutantibus librariis. cf. not. ex.

et ultimam ſpeciem. Guelf. *ultima ſpecie.* cum Baſil. (niſi quod hic addit *et*) Gryph. et rell. ante Obr. Noſtra in Turic. Camp. Alm. Bodl. Voſſ. 2. Goth. Andr.

Aliis videtur — ultimam ſpeciem. Hi contra ac Celſus de re judicaſſe dicuntur. Neque aliud quidquam hac definitione ſatis verboſa ſignificare voluit Qu. Quod autem *ultimam ſpeciem hoc nomen accipere* ait, eſt ea *ultima ſpecies* argumentorum, ſic conformata, ut jam *epichirema* recte dicatur, neque ullam aliam ſibi ſubjectam habeat; τὸ εἰδικώτατον εἶδος ex Porphyrii appellatione (vid. Ariſt. ed. Buhl. Vol. 1. p. 377). Eodem vocabulo utitur mox § 56. 7, 1, 23. Structuram τοῦ *videtur* cum accuſativo ſequente attende. Ne recte quidem poterat hic poni nominativus, quia in *videtur* eſt *placet*, et oratio redit eodem ac ſi ſcripſiſſet: „Alii jubent hoc „nomen dare probationi cet.“ Ea quidem vis plerumque eſt verbo *videndi*, cum ita accuſativo jungitur, quod ex plurimis Livii locis apparet. Quanquam nec in ſolita ſignificatione a ponendo accuſativo

que propria ejus appellatio, et maxime in uſu poſita eſt, qua ſignificatur certa quaedam ſententiae comprehenſio, quae ex tribus 6 minimum partibus conſtat. Quidam *epichirema rationem* appellarunt; Cicero melius, *ratiocinationem:* quanquam et ille nomen hoc

comprehenſio. Turic. Guelf. Camp. *compreſſio* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Goth. et edd. ante Ald. quod pro tempore ingenioſe profecto correxit Regius. Vallam ſcribere *compraenſio* narrat Badius. cf. 8, 3, 57. *minimum.* Turic. *minime.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt vocem cum Bern. et edd. ante Obr. Narratur Alm. dare *minime in* (cf. 5, 9, 14. item mox § 7.). Burm. Obrechtum primum repraeſentantem *minimum* recte probat (cf. 5, 14, 6.). Poterat et *minime* ferri hac poteſtate vid. Turſell. p. 470.

6. *ratiocinationem.* Turic. Guelf. Camp. *ratiocinativum* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Bad. ſec. Noſtram repo-

abhorrent Romani, quod dudum docuerunt in primis Dukerus ad Florum 2, 6, 45. et Oudendorpius ad Sueton. Otho. c. 7. cf. 6, 1, 31.

5. *ex tribus minimum partibus.* Burmannus recte ad partes vocat Cic. de Inv. 1, 34. „partim *quinque* ejus partes „eſſe dixerunt, partim non „plus quam in *tres* partes „poſſe diſtribui putaverunt." cf. et noſtr. 5, 14, 6.

6. *rationem.* Qui hoc nomine appellarint epichirema, hodie ignoramus.

Cicero. de Inv. 1, 31. 34. Recte autem Qu. ſubjicit, Ciceronis vocem latinam reddere magis *συλλογισμὸν* quam *ἐπιχείρημα.* Ciceronis quidem definitio (c. 34. init.) non prorſus abhorret ab Ariſtotelis Topic. 1, 1, 3. Ἔστι δὴ συλλογισμὸς λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. Hujus autem ipſa verba poſuit Alcinous de doctrina Platonis fol. 5. ed. graecae Vaſcoſani 1532. niſi quod poſtrema ſic: δι' αὐτῶν τῶν τεθέντων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει. Eadem Ariſtotelis latine repetiit A. Gellius 15, 26. Latine retulit Alcinoi verba Almelovenius ad h. l. quaſi juſtam epichirematis definitionem dantia, quod ſecus eſt, cum et hic *συλλογισμὸν* memoret, non *ἐπιχείρημα.* Redit ſane eodem res, et ex hodierna ratione ſyllogiſmus id ipſum eſt, quod Quintiliano aliisque epichirema.

duxiſſe magis a ſyllogiſmo videtur. Nam et ſtatum ſyllogiſticum, *ratiocinativum* appellat, 397 exemplisque utitur philoſophorum. Et, quoniam eſt quaedam inter *ſyllogiſmum* et *epichirema* vicinitas, poteſt videri hoc nomine recte abuſus. Ἀπόδειξις eſt *evidens probatio*, 7 ideoque apud Geometras γραμμικαὶ ἀποδείξεις dicuntur. Hanc et ab *epichiremate* Caecilius putat differre ſolo genere concluſionis, et eſſe *apodixin imperfectum epichirema*, eadem

fuit conjiciendo Philander, cum locum Ciceronis Regius deſignaſſet. Neceſſaria fuit mutatio invitis, ut ſuſpicor, MSS. omnibus. *exemplisque.* Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) omittunt copulam; non male fortaſſe.

7. γραμμικαὶ ἀποδείξεις. Camp. γραμματικη αποδιξις. cf. not. crit. ad 1, 10, 38. Alm. hic quoque γραμματικαὶ dare narratur. In Turic. nihil ejusmodi (cf. § 6. 8.).

Caecil. put. diff. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *diff. Caec. put.* cf. de tranſpoſitionibus librariorum 5, 8, 2. item mox § 9.

ratiocinativum. cf. 3, 6, 15.

exemplisque — philoſophorum. Hoc a Cicerone fit ubi argumentationem tractat de Inv. 1, 34. Apparet autem epichirema proprium eſſe oratorum, ſyllogiſmum philoſophorum.

abuſus. cf. 4, 2, 112.

7. γραμμικαὶ ἀποδείξεις. cf. 1, 10, 38. 49. Definitionem ἀποδείξεως habes apud Ariſtot. Top. 1, 1, 4. Ἀπόδειξις — ἐστιν ὅταν ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων ὁ συλλογισμὸς ᾖ κ. τ. λ. item Analyt. poſt. 1, 2, 4 ubi Ἀπόδειξιν δὲ ait λέγω συλλογισμὸν ἐπιστημονικόν.

Caecilius. cf. 3, 1, 16.

apodixin imperfectum epichirema. Si eadem cauſa qua enthymema ſyllogiſmo, apodixi epichirema diverſum eſſe dicitur, poteſt videri, ut enthymema imperfectus ſyllogiſmus, ſic epichirema imperfecta eſſe apodixis. Haec ratio Geſnerum movit, ut pro *imperfectum* legendum conjiceret *imperfectam* trahendo adjectivum ad *apodixin*, non, ut nunc eſt, ad *epichirema.* Sed

caufa, qua diximus *enthymema fyllogifmo* diftare. Nam et *enthymema* fyllogifmi pars eft. Quidam ineffe epichiremati apodixin putant, et effe partem ejus confirmantem. 8 Utrumque autem, quanquam diverfi auctores, eodem modo finiunt, ut fit ratio per ea, quae certa funt, incertis fidem non dubiam afferens: quae natura eft omnium argumen-

enthym. fyllog. Sic fine praepofitione *a* omnes mei et fcripti et excufi ante Gryph. quos non attinebat deferere Capperonnerium, quem non folum poëticam hanc effe fcripturam recte docet Burm. in Epiftola p. 50. Vel foni caufa debebat omitti *a*.

8. *ut fit — afferens.* Turic. *fcilicet rationem — afferentem* cum Alm. Andr. Goth. quo acc. Camp. nifi quod *incerta* per errorem dat pro *certa*. Hoc quo minus reponerem, bonis auctoribus ftabilitum, obftitit ufus parum probatus vocis obftat Rhetorum Pithoeanorum auctoritas, qui, cum fua e prioribus haufiffe videantur, epichirema latiorem probationem definiunt vid. p. 67. 341. Eft igitur, in hoc diverfitatis modo, inverfa ratio tenenda, ut, quanto perfectior enthymemate rhetorico eft dialecticus fyllogifmus, tanto epichirema rhetoricum plenius fit apodixi dialectica. Mox cum *ineffe* epichiremati dicitur apodixis, latius apodixi epichirema oftenditur.

et enthymema. Pro hac voce libri quidem omnes veteres dant *epichirema;* duram fane fcripturam. Hanc Vafcofanus primus deferuit, obfecundantibus aliquot ejus civibus, quos tandem Gefnerus eft fecutus. Cogere videtur profecto res ipfa. Quanquam non omnino procedit ratio, fi, ut enthymema fyllogifmi, ita apodixis epichirematis pars eft. Poterat carere his verbis, quae fortaffe funt allita ab eo, cui nimis obfcure videretur fignificatum hoc ipfum in praecedentibus: *eadem — diftare.*

8. *ratio — afferens.* vid. Cic. Acad. 2, 8. „ἀπόδειξις ita „definitur: Ratio, quae ex re„bus perceptis ad id, quod „non percipiebatur, adducit." vid et Diog. Laert. 7, 45. cf. § 6 *Cicero.* Suidas in voce ἀπόδειξις fua fumfit ex Philopouo ad Ariftot. de Anima.

torum. neque enim certa incertis declarantur. Haec omnia generaliter πίστεις appellant: quod etiamsi propria interpretatione 398 dicere *fidem* possumus, apertius tamen *probationem* interpretabimur. Sed *argumentum* quoque plura significat. Nam et fabulae ad actum 9 scenarum compositae, *argumenta* dicuntur: et orationum Ciceronis velut thema ipse expo-

scilicet, Valla (Eleg. lat. serm. 2, 60) recte negante „apud „doctissimos reperiri vulgo usitatissimum modum, cum ea quae „confuse dicta sunt per singula postea exponimus: quale esset, „Quatuor sunt virtutes, *scilicet*, Prudentia cet." Bodl. *u. s. r. p. e. q. c. s. i. s. u. d. asserentem*, in qua scriptura nihil a nostra diversi vides praeter accusativum in participio, errore nato ut 5, 9, 13 *regni*. Ex simili Codicis scriptura suam eruisse videtur Obr. et haec ipsa nostra est. Guelf. *u. s. r. p. e. q. c. s. fidem dubiis afferens* cum Vall. (ref. Badio) et edd. a Badio inde exc. Obr. Nostra etiam Jens. (tac. Gesn.) et rell. est ante Bad. nisi quod *oratio* dant pro *ratio*. Guelferbytani aliorumque constitutionem, elegantem sane, praetulissem nisi tot veteres libri plura haberent, quae facilius quidem excidebant quam addebantur. *etiamsi*. Sic Vall. (ref. Badio) Camp. Turic. (a sec. manu, nam a pr. cum Alm. *etiam sit* cf. § 7. 10.) Ante Ald. edd. et Goth. *etiam* sine *si* quod Regius explevit. Sed ab Aldo inde *etsi* (exc. Bad. pr.) Guelf. *Quid enim sit*. cum Bern.

9. *actum*. Sic Turic. Guelf. Camp. Obr. cum Voss. 1. 2. Goth. Reliqui *actus*. *ipse exponens*. Turic. Guelf. Camp. i. *exponit* cum Goth. Voss. 1. Bern. nec dubito quin omnibus, modo oculati iis contigissent collatores; it. edd. ante Ald. a quo jam nostra obtinet, nisi quod Bad. utraque ed. *exponat*, quod alios dare narrat idem in notis, nec tamen quos. Haec profecto lenior mutatio quam illa ponendi participium. Restat difficultas in τῷ *ipse*, alieno, quoque te verte-

9. *fabulae — compositae*. vid. 2, 4. 2.

velut thema. Addidit *velut* quia thema scholae est proprie, non fori. cf. 4, 2, 28.

ipse exponens. cf. not. crit.

nens Pedianus, *Argumentum*, inquit, *tale est:* et ipſe Cicero ad Brutum ita ſcribit, *Veritus fortaſſe, ne nos in Catonem noſtrum transferremus illinc mali quid, etſi argu-*

ris. Optime mox in Cicerone dicitur, oppoſito illo ad noſtrum Pedianum; quod tamen ipſum facit ad proſcribendam vocem noſtro loco. Nihil magnopere deſideres, ſi, expuncto *ipſe*, legas *exponat*.

Arg. inqu. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *inq. arg.* cum edd. ante Bad. ſec. quod primus transpoſuit Regius, in nota quae non debebat omitti a Schrevelio et Burm. Recte ex conferentium ſilentio videor colligere noſtrum ordinem eſſe in Turic. cf. § 7. 19.

ita ſcr. Turic. *ita ſcr.* a ſec. autem manu *inter alia ſcr.* quod profecto non diſpliceat. cf. 5, 9, 3. Solus memoratur hujus ſcripturae vindex. *ita* omitti a Goth. et Jenſ. narrat Geſn., in poſteriore quidem lapſus.

transferremus. Sic Turic. a ſec. manu (a pr. cum Alm. Camp. Voſſ. 3. *transferemus*) Guelf. Goth. Ald. Bad. pr. Reliqui *transferamus* ut et fragmentorum Cic. editores.

illinc — quid, etſi. Turic. Camp. *illi — quidem, etſi.* Guelf. *illi — quid etſi* cum Alm. Voſſ. Jenſ. et edd. ante Bad. ſec. *illi* omnes videntur dare libri, pro quo *illinc* de conjectura repoſuit Regius. Ald. mox: *quid eſt, etſi.* Nihil ſane ſtatui poteſt in tam laceris fragmentis. Facilius tamen erat corrigere: *illius mali aliquid*, vel *illius aliquid. Aliquid* etiam vulgo in fragmentis Ciceronianis. Sed inter *quid* et *etſi* fuiſſe aliquid, argumento ſunt Turic. Camp.

Pedianus. vid. 1, 7, 24. Verba quidem iſta: *Arg. tale eſt*, in reliquiis Pediani fruſtra quaeras, etſi in omnibus Oratt. ſuperſcriptum eſt *Arg.* Legimus tamen initio Expoſitionis in Orat. contra Pis. „*Argumentum* hujus orationis „breve admodum eſt.“ p. 154.

Cic. ad Brut. vid. 2, 20, 10.

ita ſcribit. cf. not. crit. Locum Ciceronianum nexu exemtum extricare non poſſumus. cf. not. crit. ad *illinc — etſi.*

mentum ſimile non erat. Quo apparet, omnem ad ſcribendum deſtinatam materiam ita appellari. Nec mirum, cum id inter 10 opifices quoque vulgatum ſit. unde Virgilius, *Argumentum ingens:* vulgoque paulo numeroſius opus dicitur *argumentoſum.* Sed nunc de eo dicendum *argumento* eſt, quod *probationem, indicium, fidem, aggreſſionem,* ejusdem rei nomina, facit; parum diſtincte, ut

10. *vulg. ſit.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *ſit* cum Alm. Voſſ. 3. *argumentoſum.* Turic. Camp. *argumentum* cum Alm. Habent tamen Guelſ. et Goth. et vetuſtiſſimus quisque excuſorum vocem noſtram; nec expleat ſenſum ſubſtantivum. Alioqui cf. 4, 5, 12. ſed et 5, 12, 21.

indicium. Turic. *radicium* cum Alm. (cf. § 8. 22.) Sed a ſec. manu ille *rationum* et hoc ipſum, non quidem pro *indicium* ponit, ſed ſuperaddit ſequenti *fidem* Obr.

10. *Virgilius.* Aen. 7, 791. vid. et. Cic. in Verr. 4, 56. Similem uſum habet Ovid. Metam. 6, 69.

argumentoſum. Videtur hoc uno loco transmiſſum nobis adjectivum, vid. Drakenb. ad Liv. 7, 2, 8 item cf. not. crit. *numeroſius opus* cf. ad 2, 12, 3.

quod probationem — facit. Deeſſe hic nomen ejus, quem mox reprehendat Fabius, rectiſſime vidit Regius, idemque ingenioſe, *Celſum* fortaſſe hic alicubi reponendum, conjecit. Obtemperaverunt ei aliquot recentiorum editorum, quorum exempla primus deſeruit Burm. cum Obrechtus ipſe ſecutus eſſet. Veteres quidem libri vel ſcripti vel excuſi nihil tale oſtendunt. Neque prorſus expeditur locus, nomine aliquo inferendo. Quis enim dixit: „Sempro„nius argumentum facit pro„bationem — ejusdem rei no„mina?“ Sic tamen ſtruere cogimur orationem ut *facit* dictum ſit pro *appellat, denominat,* quia mox (§ 11 *quod ille indicium vocat*) apparet, eum qui notetur a Qu. hoc nominis dediſſe rei, ſimulque Romanum, non Graecum, fuiſſe. Is quin omnium aptiſſime Celſus intelligatur, nequaquam dubito.

11 arbitror. Nam *probatio* et *fides* efficitur non tantum per haec, quae ſunt rationis, ſed etiam per inartificialia. *Signum* autem, quod ille *indicium* vocat, ab argumentis jam ſeparavi. Ergo, cum ſit *argumentum*, *ratio probationem praeſtans*, *qua colligitur aliquid per aliud*, *et quae*, *quod eſt dubium*, *per id*, *quod dubium non eſt*, *confirmat:* neceſſe eſt eſſe aliquid in cauſa, quod probatione non
12 egeat. Alioqui nihil erit, quo probemus, 399 niſi fuerit, quod aut ſit verum, aut videatur, ex quo dubiis fides fiat. Pro certis autem habemus primum, quae ſenſibus percipiuntur, ut, quae videmus, audimus; qualia ſunt *ſigna:* deinde ea, in quae communi
13 opinione conſenſum eſt, *Deos eſſe*, *Praeſtandum pietatem parentibus:* praeterea, quae legibus cauta ſunt: quae perſuaſione, etiamſi non omnium hominum, ejus tamen civitatis aut gentis, in qua res agitur, in mores recepta ſunt; ut pleraque in jure, non legi-

11. *efficitur.* Turic. Guelf. *effici* cum Voſſ. 3. quo pertinere videtur quod mox pro *ſunt* Turic. *ſint*. Sed ferri nequit.

aliquid per. Sic ſcripſi contra MSS. et Camp. ducibus Jenſ. et edd. ante Gryph. Reliqui *aliud p.* cf. 5, 8, 7.

12. *quo prob.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quod pr.* cum edd. ante Bad. ſec. exc. Aldo. correxit Regius, probante Badio Aſcenſio, cujus notam, alia docentem, in Burm. ed. poſitam, equidem deſidero. Turic. veram ſcripturam habere videtur. *ea in quae.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ea quae*, cum Alm. Voſſ. 1. 3. edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit.

11. *ſeparavi.* vid. 5, 9, 2.

bus, ſed moribus conſtant: ſi quid inter utramque partem convenit: ſi quid probatum eſt: denique, cuicunque adverſarius non contradicit. Sic enim fiet argumentum, 14 *Cum providentia mundus regatur; adminiſtranda eſt respublica:* ut adminiſtranda respublica ſit, ſi liquebit mundum providentia regi. 15 Debet etiam nota eſſe recte argumenta tractaturo, vis et natura omnium rerum, et quid quaeque earum plerumque efficiat. hinc enim ſunt, quae εἰκότα dicuntur. 16 *Credibilium* autem genera ſunt tria: 100 unum firmiſſimum, quia fere accidit, ut, *Liberos a parentibus amari:* alterum velut propenſius, *Eum, qui recte valeat, in cra-*

14. *adminiſtranda — adminiſtranda.* Quae hiſce interjiciuntur abſunt a meis omnibus ante Ald. qui ex palmaria Regii conjectura recepit. Quorum librorum defectus non notatur a conferentibus, ii negligenter ſunt excuſſi. cf. 5, 1, 1.

liquebit. Turic. *licebit.* cf. ad 4, 2, 83.

15. *hinc.* Pro hoc *nihil* eſt in omnibus meis ante Ald. qui Regii etiam hic praeſtantem emendationem expreſſit. Turic. pro *efficiat* habet *efficit.*

16. *quia.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. Bern. et edd. ante Bad. ſec. exc. Aldo Reliqui *quod* ex conjectura Regii, quam recte improbat Badius. Additur enim cauſa, quare firmiſſimum ſit.

14. *cum providentia.* vide 5, 7, 35.

15. εἰκότα. cf. 5, 9, 8. Dicas autem h. l. excidiſſe *credibilia* ante *quae*, cum vix videatur latino vocabulo mox uſurus fuiſſe, niſi hoc jam poſuiſſet. vide exempla ſic ponendi graeca poſt verſionem ad 3, 5, 4 propoſita in not. crit.

16. *propenſius.* Hoc vocabulo noſter videtur uſus primus et ſolus, ita ut nihil adderet. Nam Cicero De Nat. D. 3, 40 extr. *ad veritatis ſimilitudinem — propenſior,* dixit et de Divin. 1, 5 *ad ve-*

ſtinum perventurum: tertium tantum non repugnans, *In domo furtum factum ab eo,* 17 *qui domi fuit.* Ideoque Ariſtoteles in ſecundo de Arte Rhetorica libro diligentiſſime eſt executus, quid cuique rei, et quid cuique homini ſoleat accidere; et quas res, quosque homines, quibus rebus, aut hominibus, vel conciliaſſet, vel alienaſſet ipſa natura: ut, *divitias quid ſequatur*, aut *ambitum*, aut

17. *ſoleat.* Turic. Guelf. Camp. *ſolet* cum Goth. Voſſ. 3. et edd. ante Loc. Correxit Regius; poterat et *quod* ſcribere pro *quid.* Sed maxime conveniat *ſoleret*, ob *executus*, et id quod ſequitur *conciliaſſet*, *alienaſſet*, non *conciliarit*, *alienarit.*

quid ſeq. Turic. Guelf. Camp. *qui ſ.* cum Goth. et edd. ante Ald. et poſt Baſil. ad Burm. usque, et profecto MSS. omnibus. Regius correxit; veriſſime cf. Ariſtot. Rhet. 2, 16, 1. τῷ δὲ πλούτῳ ἃ ἕπεται.

ritatem — propenſior, obſervante Burmanno. Sed mitigavit addendo *velut.*

17. *Ariſtoteles.* Fit hoc ſeptemdecim primis ejus libri capitibus.

ſoleat. cf. not. crit.

divitias quid ſeq. — ſoleat. vid. Ariſtot. Rhet. 2, 16. In hoc loco, quem ſecuri tranſierunt interpretes, me diu fruſtra occupatum magnopere conſolatus eſt Victorius, eadem, qua et ego, difficultate preſſus. Sic enim ille ad Ariſtot. Rhet. l. 2. p. 419. „Exponendum videtur" inquit „quod mihi ſaepe in mentem „venit, ac non parum moleſtum fuit: Quintilianus enim „in V libro ubi de argumen„tis diſputat, oſtendit Ariſto„telem plenius uberiusque „hunc locum tractaſſe, ac „multa ad naturam, moresque „hominum pertinentia expo„ſuiſſe, quae nunc hic nullo „modo leguntur. Verba ejus „haec ſunt: " Ideoque — appeti ſoleat: „et quae ſequun„tur: ubi enim hic agitur de „ambitu, aut ſuperſtitione? „Quod verbum ab Ariſtotele „factum eſt de militibus aut „ruſticis? Quid igitur dice„mus? Hanc hujus libri par„tem laceram ac fractam eſſe? „eaque omnia deſiderari, quae „a Quintiliano ſignificantur, „an magnum illum rhetorem „lapſum eſſe? et quae tractari „hic credebat, cum in mani-

ſuperſtitionem; quid boni probent, quid mali petant, quid milites, quid ruſtici; quo quaeque modo res vitari vel appeti ſoleat. Verum (18) hoc exequi mitto: non enim longum tantum, ſed etiam impoſſibile, aut potius infinitum eſt: praeterea poſitum in communi omnium intellectu. Si quis tamen deſideraverit, a quo peteret, oſtendi. Omnia autem (19) credibilia, in quibus pars maxima conſiſtit argumentationis, ex hujusmodi fontibus fluunt, *An credibile ſit, a ſilio patrem occi-*

18. *aut potius.* Sic dedi ex Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. rell. ante Gryph. exc. Aldo. Reliqui *ac*, quod ſenſum impedit.

19. *fluunt.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *fiunt* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Noſtrum ex Regii conjectura; ſin minus neceſſaria, eleganti tamen et leni. Camp. tamen jam dare noſtrum videtur. cf. mox § 24.

„bus librum non haberet, non „quae vere traderentur, no„minaſſe? Omnino res dura: „neque enim in hoc libro hia„tus ullus apparet, ſed con„tra continuata rerum ſeries „admirabilis, nec temere de„bemus, non omnino contem„nendum ſcriptorem" (paulo ante: *magnum rhetorem.* ſed cum irriſione) „tantae negli„gentiae condemnare, quam„vis quaedam hic a philoſo„pho tradantur, quae in ea „re explicanda omittere ipſe „non debuit. quam ut illa „imprudenter praeterit, ita „poſuit alia, quae minime hic „tractata unquam fuerunt, „[illegible], et quaſi pro ipſius „ſupponere." Non uno quidem loco vidimus videbimusque Quintilianum memoriae vitio e libris afferentem, quae in iis non plane eadem legerentur. cf. 4, 2, 132.

18. *Verum — mitto.* Victorius ad Ariſtot. Rhet. l. 2. p. 390 ſatis aſpere „Ne" ait „quod ipſe ſimulque omnes rhe„tores praeſtare non potuiſſent, „ab eruditiſſimo viro eximie „factum, laudem haberet." Etiam Geſnerus malit ſibi notationes morum tales dari a Qu. quam haec [illegible] oppleta.

impoſſibile. cf. 3, 8, 15. 5, 13, [illegible]

ſum, inceſtum cum filia commiſſum? et contra, *veneficium in noverca, adulterium in luxurioſo?* illa quoque, *An ſcelus palam factum? An falſum propter exiguam ſummam?* quia ſuos quidque horum velut mores 401 habet: plerumque tamen, non ſemper: alio-20 qui indubitata eſſent, non argumenta. Excutiamus nunc argumentorum locos: quanquam quibusdam hi quoque, de quibus

Illa quoque. Turic. *quoque illa.* Solus, ut ſuſpicor. cf. pravam tranſpoſitionem ad § 9. 27.

falſum propter. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic primus inſerit *dixerit* obſecundantibus poſterioribus, ſed Cod. profecto nullo auctore. Et debebat ſaltem ſcribi *dixiſſe* cf. not. ex. Vall. (Bad. ref.) *factum* pro *falſum* quod illi placet. Male.

quidque. Hoc dedi (mirum) ex conjectura Francii (cf. § 122. not. ex.), quam praeſumſerant tamen ii, quos Badius ait dubitare, an *quicque* (i. e. *quidque*) legendum ſit. Reliqui *quisque.* Hoc niſi mutatur, interjecta ea „*Illa* — „*ſummam*" proſcribi debent, quoniam inanima tanguntur, ad quae *quisque* referri nequeat. Sunt tamen proba ea et nequaquam eximi merentia. cf. § 40.

20. *hi quoque.* Sic Turic. Guelf. Camp. Baſil. Reliqui *ii. q.* cf. 5, 7, 3. item hic § 121.

19. *et contra.* Intellige: „an incredibile." Nam ut parum credibilia priora, ſic veriſimilia haec.

falſum. Intellige „factum „eſſe." Agitur de falſa teſtatione, teſtamento, tabula, quam non eſt credibile factam propter exiguam ſummam. vid. Digeſt. 48, 10 de lege Cornelia de falſis.

quidque horum. Varia haec, quae propoſuit, debent ſingula ex ſua natura judicari, et hoc dixit *mores* ea *ſuos habere;* ſed mitigavit audaciorem formam addendo *velut.*

indubitata — non argumenta. cf. 5, 9, 2.

20. *hi quoque — dixi.* De quibus ſupra dixerit Qu., Geſnerus recte videtur deſignaſſe ea, quae prioribus capitibus (malim priore ſolo) tractarit. Si enim *ſigna* pars ſunt argumentorum (vid. 5,

ſupra dixi, videntur. *Locos* appello, non, ut vulgo nunc intelliguntur, *in luxuriam*, et *adulterium*, et ſimilia; ſed *ſedes argumentorum, in quibus latent, ex quibus ſunt petenda.* Nam, ut in terra non omni gene- 21 rantur omnia, nec avem aut feram reperias, ubi quaeque naſci aut morari ſoleat, ignarus; et piſcium quoque genera alia planis gaudent, alia ſaxoſis, regionibus etiam litoribusque diſcreta ſunt, nec helopem noſtro mari, aut 402 ſcarum ducas: ita non omne argumentum

intell. in luxuriam. Turic. Guelf. Camp. *i. ut lux.* cum edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit *in* pro *ut.* Mox multi male ſimul utrumque *ut in.* E meis MSS. et Camp. Bip. dedi *luxuriam* pro aliorum *luxuriem.*

latent, ex. Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Obr. Reliqui inſerunt *et*, quod tamen, niſi caecutii, eſt in Camp. *petenda.* Turic. Guelf. Camp. *petendi* cum Alm. ad *locos* retulerunt; male. cf. 5, 10, 8. not. 1.

21. *helopem.* Guelf. *ellopem.* Camp. *elopem.* Geminant fere Graeci L, ſed hoc vetat fieri verſus Ovidianus. Secutus ſum Turic. et plerorumque ſcripturam. *ſcarum.* Turic. Guelf. Camp. *ſcaurum* cum Goth. Voſſ. 3. Jenſ. Quantitas penultimae apud Ovidium, Martialem, Petronium brevis; apud Ennium in Phageticis p. Columm. 158 longa: „Scarum „praeterii cerebrum Jovi' paene ſupremei."

9, 1) etiam horum tractatio poteſt videri locus aliquis argumentorum, quoniam inter ſigna tum petentur argumenta. Quod maſculinum (*hi*) ponit, pro neutro, quod expectes, ſit e natura veteris ſermonis, de quo egi ad 2, 13, 1.

in luxuriam. vid. 2, 4, 22. 5, 12, 16. 5, 13, 57.

21. *helopem — ſcarum.* vid. Ovid. in fragm. Halieut. v. 96. „Et pretioſus helops „noſtris incognitus undis." quo cf. Plin. H. N. 32, 10 extr. Colum. 8, 16, 9. „Helops — Pamphilio profundo „nec alio paſcitur" (cf. Aelian. de animall. 8, 28.) „— ſcarus qui totius Aſiae „Graeciaeque litoribus, Sicilia

undique venit; ideoque non passim quae-
22 rendum est. Multus alioqui error, et exhausto labore, quod non ratione scrutabimur, non poterimus invenire nisi casu. At si scierimus, ubi quodque nascatur: cum ad locum ventum erit, facile, quod in eo est,
23 pervidebimus. In primis igitur argumenta *a persona* ducenda sunt: cum sit, ut dixi, divisio, ut omnia in haec duo partiamur, *res* atque *personas:* ut *causa*, *tempus*, *locus*, *occasio*, *instrumentum*, *modus*, et cetera, rerum sint accidentia. *Personis* autem non,

22. *error, et exh.* Turic. Guelf. *e. est e.* cum Alm. Voss. 1. 3. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. Hic pro nostro *et* habet *in* et Turic. a sec. manu *e. est in e.* Reliqui fere *e. est et e.* Goth. Voss. 2. nostram dant. Ea in illis etiam latet, ubi pro nostro *et* legitur *est.*

quodque. Sic Guelf. Goth. cum Alm. Bern. Ald. *quaeque nascuntur* Camp. cum Bodl. Andr. Obr. nisi quod hi *nascantur.* Turic. *quoque nascantur.* (cf. § 10. 24.) Reliqui fere editi *quidque.*

23. *argumenta a.* Sic Turic. Camp. Reliqui inserunt *saepe,* quod, ex *a* et *pe* natum, ut suspicor, alienum est in praecipiendo et dividendo post *In primis.*

„tenus, frequentissimus exit, „nunquam in Ligusticum, nec „per Gallias enavit ad Hiberi„cum mare." Hunc et nostrum quomodo latere potuerit res a Plinio relata, cujus locum mox ponam, eruditi quaerunt: H. N. 9, 17. „Advectos (sca„ros) Tiberio Claudio prin„cipe, Optatius Elipertius „praefectus classis, inter „Ostiensem et Campaniae „oram sparsos disseminavit. „Quinquennio fere cura est „adhibita, ut capti redderen„tur mari. Postea frequentes „inveniuntur Italiae in litore, „non antea ibi capti." Schneiderus ad Colum. nihil de hac re.

22. *error.* Eleganter dictum de inconsiderata quaerentis vagatione.

23. *ut dixi.* vid. 5, 8, 4. *causa — modus.* cf. 5, 9, 1.

quidquid accidit, exequendum mihi eſt, ut plerique fecerunt, ſed, unde argumenta ſumi poſſunt. Ea porro ſunt, *Genus;* nam ſimi- 24 les parentibus ac majoribus ſuis plerumque creduntur; et nonnunquam ad honeſte turpiterque vivendum inde cauſae ſunt: *Natio;* nam et gentibus proprii mores ſunt, nec 403 idem in Barbaro, Romano, Graeco, probabile eſt: *Patria;* quia ſimiliter etiam civita- 25 tum leges, inſtituta, opiniones habent differentiam: *Sexus;* ut latrocinium facilius in viro, veneficium in femina credas: *Aetas;* quia aliud aliis annis magis convenit:

eſt — fec. Turic. *eſt pl. fec.* cum Alm. Sed ille a ſec. manu *e. pl. hoc. fec.* et ſic Camp. Obr. Nec male.

24. *ſuis pler.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui inferunt *filii.* *ſunt.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *fluunt.* cf. § 19. *idem in.* Turic. inferit *qui ſunt* cum Alm. (cf. § 22. 26) *iidem ſint in.* Camp. Videtur error librarii male interpretantis *idem (mores)* pluralem, et aliquid de ſuo addentis, cum praeſertim in *prob. eſt* nihil varietur.

25. *op. habent.* Turic. *op. ſunt h.* Camp. *op. ſunt ſed h.* An forte antiquitus: *op. ſuam h.?*

24. *Genus.* Ad ſingula haec Rollinus, ad aliquot autem Turnebus, exempla ponunt Ciceroniana, quae repetere juvat. Verrin. 5, 12. de filio Verris. 5, 52 de ejusdem patre, ſed non ſentiente cum ipſo utroque. Pro Sextio c. 3. Pro Murena c. 31. extr. Philipp. 2, 18.

Natio — Patria. Pro Cluent. c. 26. Verrin. 5, 64. Pro Archia c. 3. init. Pro Flacco. c. 4 — 8. cf. loca citata ad 5, 7, 5.

25. *Sexus.* Pro Sextio c. 21. quanquam brevis et obiter inſtituta viri conſularis et virginum Athenienſium comparatio.

Aetas. Pro Roſc. Am. c. 14. Pro Lege Manil. c. 21.

Educatio et disciplina; quoniam refert, a quibus, et quo quisque modo sit institutus:
26 *Habitus corporis;* ducitur enim frequenter in argumentum, species libidinis, robur petulantiae; his contraria in diversum: *Fortuna;* neque enim idem credibile est in divite, ac paupere; propinquis, amicis, clientibus abundante, et his omnibus destituto: *Conditionis* etiam distantia est; nam clarus an obscurus, magistratus an privatus, pater an filius, civis an peregrinus, liber an servus, maritus an coelebs, parens liberorum an

quib. — sit. Turic. *quib. et quo quisque sit* cum Alm. Sed Camp. *quib. quisque sit.* Jens. (tac. Gesn.) *quib. et quo quisque modus sit* cum Tarv. pro quo *modo* legendum esse qui non videat, eum Regius frustra Quintiliani praeceptis operam dare ait. cf. § 20 *petenda.*

26. *neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec en.* cf. 5, 9, 6. item mox § 51. *id. cred.* Sic Camp. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Sed Turic. *incred.* Alm. *cred.* (cf. § 24. 29) Jens. (tac. Gesn.) *tamen id. cred.* cum Tarv. Regius *tamen* mutavit in *tam,* quod retinent fere reliqui. Malui abjicere. cf. § 24 *nec idem — probabile.*

serv. mar. Jens. inserit *incestus* cum Voss. 1. 3. edd. ante Ald. qui et ipse et hoc et insuper *an castus* sequente Basil.; pessime. Habet et Ioann. (tac. Gibs.) *incestus* additum inter lineas sed manu, ut videtur, paulo recentiore. MSS. mei et Camp. nihil tale, quod et a Vall. abesse narrat Bad. iis tribuens hoc emblema, qui „*coelibem* castum et coelitum vitam „ducentem definiant." (cf. 1, 6, 36) An igitur a Monachis hoc? Regius *incestus* rectissime sustulit.

Educatio — disciplina. Pro Quint. c. 11. extr. Philipp. 2, 7 extr.

26. *Habitus corporis.* Pro Rosc. Am. c. 47. Pro Rosc. Com. c. 7. In Pison. c. 1. Cf. de *robore* argumento *petulantiae* exemplum Platonicum citatum 4, 2, 34.

Fortuna — conditionis. Pro Quint. c. 30. Pro Rosc. Am. c. 46.

orbus ſit, plurimum diſtat; *Animi natura*; 27 etenim avaritia, iracundia, miſericordia, crudelitas, ſeveritas, aliaque his ſimilia afferunt frequenter fidem, aut detrahunt: ſicut *Victus*, luxurioſus, an frugi, an ſordidus, quaeri- 104 tur: *Studia* quoque; nam ruſticus, forenſis, negotiator, miles, navigator, medicus, aliud atque aliud efficiunt. Intuendum etiam, *quid* 28 *affectet* quisque; locuples videri an diſertus, juſtus an potens? Spectantur *ante acta dictaque*. Ex praeteritis enim aeſtimari ſolent praeſentia. His adjiciunt quidam *Commotionem*; hanc accipi volunt temporarium animi motum, ſicut *iram*, *pavorem*: *Conſilia* 29 autem et praeſentis et praeteriti et futuri temporis: quae mihi, etiamſi perſonis accidunt, per ſe referenda tamen ad illam partem argumentorum videntur, quam *ex cauſis* ducimus: ſicut *habitus* quidam animi, quo tractatur, *amicus*, *an inimicus*. Ponunt in 30

27. *avar. irac.* Jenſ. inſerit *ira* cum edd. ante Ald. accedente Badio utroque. Male. *freq. fid.* Hoc ordine Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui transponunt, quibuscum aliquot MSS. videntur facere. (cf. § 19. 36.)

29. *acc. per ſe ref.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Bal. Andr. Reliqui omittunt *per ſe*. *tract. am. an inim.* Turic. *t. animus amici* cum Alm. (cf. 26. 33.) Sed Guelf.

27. *Animi natura.* Pro Lege Manil. c. 23. init. In Piſ. c. 17 extr. 18 ineunte. Pro Coelio c. 5. extr. de Catil.

victus — ſtudia. Pro Roſc. Am. c. 27. extr. Pro Muraena c. 29. 30. 31. Pro Coelio c. 19.

29. *per ſe.* Seorſim tractata. cf. 3, 10 1.

ex cauſis. vid. mox § 33.

persona et *nomen:* quod quidem ei accidere necesse est, sed in argumentum raro cadit: nisi cum aut ex causa datum est, ut, *Sapiens*, *Magnus*, *Plenus;* aut et ipsum alicujus cogitationis attulit causam, ut Lentulo conjurationis, quod libris Sibyllinis aruspicumque responsis *dominatio dari tribus Corneliis* dicebatur, seque eum tertium esse credebat post Sullam Cinnamque, quia et ipse Cornelius 405

t. am. inim. cum Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. qui dant nostram. Regius *an* inseruit. Malim *in* addi inter *animi* et *quo.* cf. praef. p. 76.

30. *Plenus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. Bodl. Ioann. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui *Planus* nullo, ut suspicor, MS. auctore. Alm. tacetur.

arusp. Turic. Guelf. *harusp.* *credebat.* Turic. Camp. *dicebat* cum Alm. Obr. Placeat, nisi quod modo *dicebatur.* *Sullam.* Libri quidem mei omnes *Syllam,* ubicunque nomen hoc comparet, praeter unum, ni fallor, Bip. Sigonius nostram rationem lapidum et nummorum auctoritate defendens doctissimum quemque in sua castra pertraxit. Cedo et ipse, quanquam sunt et marmora cum MSS. facientia. Etymon a Sura rectius quam a Sibylla repeti (ut prodit Macrobius) facile agnosco; sed hoc pronunciationem et scripturam definiri, non item. cf. Oudend. ad Suet. Caes. c. 1.

ipse. Turic. Camp. *ille.*

30. *nomen.* Cic. pro Rosc. Am. c. 43. „Venio nunc ad „illud nomen *aureum* Chryso„goni." Sed argumentum ne hic quidem suppeditat.

Plenus. Sic dedi, auctoribus libris bonis quidem omnibus. Quid tamen hoc esset nominis adhuc nemo dixit, neque in ullis veterum monumentis cognominis loco invenit quisquam. Gallaeus et Obrechtus conjicientes *Plancus*, Gesnerus recentiorum scripturam *Planus* referens ad Graecam originem πλάνος, Burmannus *divitem* interpretans, Crassi cognomen, cujus ipsius haec sit glossa, nihil magnopere proficiunt. *Sapiens* et *Magnus*, prius Catonis et Laelii, posterius Pompeji, cognomina in vulgus nota.

libris Sibyllinis — dicebatur. vid. Cicer. Catilin. 3, 4.

erat. Nam et illud apud Euripidem frigi- 31 dum ſane, quod nomen *Polynicis*, ut argumentum morum, frater inceſſit. Jocorum tamen ex eo frequens materia, qua Cicero in Verrem non ſemel uſus eſt. Haec fere circa perſonas ſunt, aut his ſimilia. Neque enim complecti omnia vel hac in parte, vel in ceteris poſſumus, contenti, rationem plura quaeſituris oſtendere. Nunc ad res tranſeo, 32 in quibus maxime ſunt perſonis juncta, quae agimus, ideoque prima tractanda. In omnibus porro, quae fiunt, quaeritur aut *Quare?* aut *Ubi?* aut *Quando?* aut *Quomodo?* aut *Per quae* facta ſunt. Ducuntur igitur argu- 33 menta ex *cauſis factorum*, vel *futurorum:*

31. *Jocorum.* Turic. *ilocorum* (a ſec. manu *locorum*). Guelf. *locorum* cum Voſſ. 2. (an 1?) 3. Bern. Loc. et edd. ante Ald. Noſtram habent Goth. Camp. Jenſ. Tarv.

Neque en. Sic Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 26. 120.

plura. Turic. Camp. omittunt cum Alm.

32. *Quare.* Turic. Camp. *qua de re* cum Alm. Obr.

33. *factorum.* Sic omnes praeter Geſn. quem dantem *actorum* imitati ſunt Bipont. et Andres. cf. 7, 4, 2. Quanquam Cic. ad Div. 12, 22 *acta* opponuntur *futuris.* Frequentiſſima confuſio, vid. Drakenb. ad Liv. 6, 28, 2. item noſtr. 5, 14, 4.

31. *apud Euripidem.* Phoeniſſ. v. 639. 40. ubi Valckenaerius obſervat, Euripidem in tali etymorum uſu Aeſchylo et Sophocle, qui tamen nec ipſi fugiant, eſſe immoderatiorem. Livii locum e Barneſio ad Eurip. apte profert. Geſn. 28, 28. ubi *Atrium Umbrium, nominis etiam abominandi ducem* dicit Scipio Africanus, in egregia oratione. (nec debebat Livium reprehendere Valck. ad Herod. 6, 50.) Burmannus ad Columnam ablegat in Ennium p. 240. ubi multa etymorum exempla ex utriusque linguae poetis. Locum hunc tractat et Ariſtot. Rhet. 2, 23, 29.

Jocorum — materia. vid. 6, 3, 53 ſqq.

quarum materiam, quam ὕλην alii, δύναμιν alii nominaverunt, in duo genera, fed qua- [406] ternas utriusque dividunt fpecies. Nam fere verfatur *ratio faciendi* circa *bonorum adeptionem*, *incrementum*, *confervationem*, *ufum*: aut *malorum evitationem*, *liberationem*, *imminutionem*, *tolerantiam* quae et in deli- [34] berando plurimum valent. Sed has caufas habent recta: prava contra ex falfis opinionibus veniunt. Nam eft his initium ex iis, quae credunt bona aut mala, inde errores exiftunt, et peffimi affectus: in quibus funt *ira*, *odium*, *invidia*, *cupiditas*, *fpes*, *ambitus*, *audacia*, *metus*, cetera generis ejusdem.

quarum. Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *quorum.* Sed refertur ad *caufas.* *immin. tolerantiam, quae et in.* Turic. *imm. tulerant neque et in.* Alm. *imm. contulerat namque et in.* (cf. § 29 34) Guelf. *imminut. namque et in.* cum Voff. 1. 3. Sed Bern. *imm. tolerantiam et quae alia. Namque.* Obr. *imm. tolerantiam. namque et haec in.* Reliqui *imm.* (nifi quod Camp. *minut.*) *converfionem namque et in* ad Ald. usque. Hic Regio auctore *namque* omifit cum Badio. Mox revocato hoc pro *et* pofuerunt *haec*, ante Stoer. Hic junxit utrumque, obfecundantibus ceteris. *converfionem* interpretabantur *mali majoris in minus.* Quo autem auctore, et nonne fubjecta haec imminutioni?

34. *has.* Turic. Camp. *haec.* *eft his init.* Turic. *effe his in* Alm. *effe in.* (cf. § 33. 39.). *credunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voff. duobus et edd. ante Ald. Reliqui *creduntur.* Regius mutavit. Male.

cetera. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *ceteraque.*

33. ὕλην — δύναμιν Ariftot. de *Anima* 2, 1. ἔστι — ἡ μὲν ὕλη δύναμις· τὸ δὲ εἶδος ἐντελέχεια. (p. Sylb. 22.) Plutarch. de virtute morali (Vol. 2. p. 443 D) ἡ δύναμις — ἀρχὴ καὶ ὕλη τοῦ πάθους. Apparet quomodo haec vocabula potuerint reciprocari.

Accedunt aliquando fortuita, *ebrietas*, *ignorantia:* quae interim ad veniam valent, interim ad probationem criminis: ut, *ſi quis, dum alii inſidiatur, alium dicatur interemiſſe.* *Cauſae* porro non ad convincendum modo, 35 quod objicitur, ſed ad defendendum quoque excuti ſolent, cum quis ſe recte feciſſe, id eſt honeſta cauſa, contendit, qua de re latius in tertio libro dictum eſt. *Finitionis* quoque 36 quaeſtiones ex cauſis interim pendent, *An* 407 *tyrannicida, qui tyrannum, a quo deprehenſus in adulterio fuerat, occidit? An ſacrilegus, qui, ut hoſtes urbe expelleret, arma templo affixa detraxit?* Ducuntur argumenta 37 et *ex loco.* Spectatur enim ad fidem probationis, *Montanus an planus, maritimus an mediterraneus, conſitus an incultus, frequens an deſertus, propinquus an remotus, opportunus conſiliis an adverſus?* quam partem

35. *defendendum.* Turic. Camp. *deferendum.*

36. *Finitionis — quaeſt. ex.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Obr. Reliqui *Finitiones ex.* Bal. *quoque quaeſtiones finitionis ex* in quo vide mihi indoctam transpoſitionem (cf. ad § 27. 40).

35. *in tertio libro.* c. 11. § 4 — 9.

36. *Finitionis — pendent.* *Finitiones* ſunt controverſiae ſtatus finitivi. Jam quaſi mente aliquid ſit, tale facto nomen eſt ponendum. *De tyrannicida* cf. § 59.

arma templo — detraxit. Burmannus exemplum ponit Romanorum in bello Punico ſecundo hoc facientium. Florus 2, 6, 25 ubi vid. Salm.

37. *ex loco.* Rollinus ponit haec Ciceronis exempla. Contra Rullum 2, 34 extr. c. 41 init.

Spectatur. Malis fere *Spectat.* Quanquam *Spectantur* cf. ſupra § 28.

videmus vehementiſſime pro Milone tractaſſe
38 Ciceronem. Et haec quidem ac ſimilia ad conjecturam frequentius pertinent: ſed interim ad jus quoque, *Privatus an publicus*, *ſacer an profanus*, *noſter an alienus?* ut in per-
39 ſona, *magiſtratus*, *pater*, *peregrinus*. Hinc enim quaeſtiones oriuntur. *Privatam pecuniam ſuſtuliſti: verum, quia de templo, non furtum, ſed ſacrilegium eſt. Occidiſti adulterum, quod lex permittit: ſed, quia in lupanari, caedes eſt. Injuriam feciſti: ſed, quia*
40 *magiſtratui, majeſtatis actio eſt.* Vel contra, *Licuit*, *quia pater eram*, *quia magiſtratus.* Sed circa facti controverſiam argumenta praeſtant, circa juris lites, materiam quae-

37. *vehementiſſime.* Guelf. *evidentiſſime* (ſed a ſec. manu noſtrum). Voſſ. 1. *frequentiſſime.*

38. *ad jus.* Turic. *a. locus* (a ſec. manu *an locus* cum Camp.) ut et Alm. *aditus.* Guelf. et unus e Voſſ. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *locus*, ſolum, cum edd. ante Ald. qui primus noſtrum, quod et in Vall.

39. *majeſtatis.* Turic. *magiſcratus* cum Alm. cf. § 34. 44.

pro Milone — Ciceronem. c. 20.

38. *ad jus.* vid. 4, 2, 68 item not. crit. ad 4. 4, 3. Maſculina illa *privatus* cet. referenda ſunt ἀπὸ κοινοῦ ad *locus.*

peregrinus. Hujus exemplum nullum mox ponitur.

39. *in lupanari.* vid. 7, 3, 6. et ſimiles quaeſtiones 3, 6, 27.

40. *praeſtant.* Refer hoc ad § 38 „haec quidem ac ſimilia" quae ſolius ſunt *loci*, non *perſonae*, cujus obiter injiciebatur mentio. *Locus* autem, in conjecturalibus quidem cauſis, facto alicui aut probando aut revincendo poteſt inſervire, in translativis (quales ſunt *juris lites*) occaſionem facit ultro citroque diſputandi.

ſtionum. Ad qualitatem quoque frequenter pertinet *locus:* neque enim idem ubique aut licet, aut decorum eſt; quin etiam, in qua quidque civitate quaeratur, intereſt. moribus enim et legibus diſtant. Ad commenda- 41 tionem quoque et invidiam valet. Nam et Ajax apud Ovidium. *Agimus*, inquit, *Ante* 408 *rates cauſam, et mecum confertur Ulixes?* Et Miloni inter cetera objectum eſt, *quod Clodius in monumentis ab eo majorum ſuorum eſſet occiſus.* Ad ſuadendi momenta idem va- 42 let, ſicut *tempus*, cujus tractatum ſubjungam. Ejus autem (ut alio loco jam dixi) duplex ſignificatio eſt. *Generaliter* enim et *ſpecia-*

40. *en. idem ub. aut.* Turic. Camp. *en. ub. aut.* Tranſpoſui autem ducibus Jenſ. et edd. ante Stoer. Reliqui *en. ub. idem aut.* Noſtrum ordinem commendat et omiſſio Turic. et Camp. (cf. § 36. 41). *quidque.* Camp. *quisque.* cf. § 19.

41. *Ag. inq. Ante rates cauſ.* Hoc ordine Goth. (tac. Geſn.) Sed Camp. et edd. ante Gryph. *inq. ante rat. cauſ. ag.* niſi quod a Jenſ. inde melius *ag. cauſ.* Recentiores *ante rat. inq. ag. cauſ.* et videntur addicere MSS. Fit autem his modis omnibus heptameter. (cf. § 40. 64.)

42. *ſicut.* Turic. omittit. Male.

ſignif. eſt. Gen. Turic. Camp. omittunt *eſt.* An *ſignificatio. Et gener.?*

qualitatem. Quid ſit vid. 3, 6, 10.

41. *ap. Ovidium.* Metam. 13, 5.

Miloni objectum. Cic. Pro Milon. c. 7.

42. *Tempus.* Rollinus haec citat: Pro Lege Manil. c. 12. extr. Pro Coel. c. 1. init. (cf. 4, 1, 31.) Pro Milone c. 19.

ut — dixi. Lib. 3, 6, 25. 26.

liter accipitur. Prius illud eſt, *nunc*, *olim*, *ſub Alexandro*, *cum apud Ilium pugnatum eſt*; denique *praeteritum*, *inſtans*, *futurum*. Hoc ſequens habet et *conſtituta* diſcrimina, *aeſtate*, *hieme*, *noctu*, *interdiu*; et *fortuita*,
43 *in peſtilentia*, *in bello*, *in convivio*. Latinorum quidam ſatis ſignificari putaverunt, ſi illud *generale*, *tempus*; hoc *ſpeciale*, *tempora* vocarent. quorum utrorumque ratio et in conſiliis quidem, et in illo demonſtrativo genere verſatur; ſed in judiciis frequentiſſima
44 eſt. Nam et juris quaeſtiones facit, et qualitatem diſtinguit, et ad conjecturam plurimum confert: ut cum interim probationes inexpugnabiles afferat, quales ſunt, ſi dicatur (ut ſupra poſui) ſignator, qui ante diem tabularum deceſſit: aut commiſiſſe aliquid, 409

Ilium. Turic. Guelf. *illum* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu *ilium*, ut et Camp. Reliqui *Ilion*. Poëticum videtur. cf. Suet. Jul. c. 79. ibique Oud. et Drakenb. ad Epitom. Liv. 83.

43. *tempora.* Hoc, quod recentiorum aliquot omittunt, habent autem optimi, dant etiam Turic. Guelf. Camp.

44. *aut.* Turic. Guelf. Camp. *an.* Correxit Regius omnium, ut videtur, librorum errorem cf. § 69.

Prius illud — Hoc ſequens. cf. ad 1, 8, 12. convellit hoc exemplum noſtram conjecturam.

43. *Quorum utrorumque.* Malis ſane *Qu. utriusque*, ut nata ſit ſcriptura noſtra ex pervulgato errore de quo vide not. crit. ad 5, 9, 13. *regni.* Sed cf. 5, 7, 34 item hic § 69. 77. 11, 3, 106.

44. *ut cum — afferat.* Redundat *ut*, pro *utpote* poſitum. cf. 6, 1, 51, ubi noſtro loco poſt Rollinum utitur Capper. *ut* ita uſurpatum Quintiliano plurimis locis docet Vall. Eleg. 2, 28 etſi ſequente tantum relativo, ſed *cum* eodem redit.

ſupra poſui. 5, 5, 2.

vel cum infans esset, vel cum omnino natus non esset. praeter id, quod omnia facile 45 argumenta aut ex iis, quae *ante rem* facta sunt, aut ex *conjunctis* rei, aut *insequentibus* ducuntur. Ex *antecedentibus*, *Mortem minatus es*, *noctu existi*, *proficiscentem antecessisti.* causae quoque factorum praeteriti sunt temporis. Secundum tempus subtilius 46 quidam, quam necesse erat, diviserunt, ut esset *juncti*, *Sonus auditus est*; adhaerentis, *Clamor sublatus est.* *Insequentis* sunt illa, *Latuisti*, *profugisti*; *livores et tumores apparuerunt.* Iisdem temporum gradibus

cum omnino natus. Turic. *c. adhuc tactus o.* cum Alm. (cf. § 39. 46). Sed Camp. *c. adhuc natus o.* cum edd. ante Basil. inserentibus omnibus *adhuc*, quod revocavit Obr. Displicet.

45. *es.* Turic. Guelf. *est* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. exc. Camp. Sed Turic. a sec. manu nostrum, quod et Vall. cf. § 97.

46. *Secundum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Ioann. Voss. 1. 2. Andr. Obr. At Jens. *sed* cum edd. ante Obr.

diviserunt. Turic. omittit cum Alm. cf. § 44 item mox.

Insequentis sunt illa. Turic. *et insequenti s. i.* Camp. *et insequentis s. i.* Guelf. Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. habent *sunt.* Reliqui omittunt quibus accensetur Alm. falso profecto cf. modo hac § item § 47.

omnino natus non esset. Almelov. laudat Cic. pro Quint. c. 29. „sibi eum nuper edidit „socium, quem, quomodo „nunc intendit, ne in viro„rum quidem numero tum „demonstrat fuisse.“ Est etiam ejusmodi Ciceronianus jocus, infra 6, 3, 73.

46. *Secundum tempus.* i. e. instans, sive praesens. cf. 7, 2, 46.

Insequentis — illa. Cave haec referas ad subtilem illam secundi temporis divisionem, quod factum a multis ante Gesnerum.

defenſor utetur ad detrahendam ei, quod 47 objicitur, fidem. In his omnis factorum dictorumque ratio verſatur, ſed dupliciter. Nam fiunt quaedam, quia aliud poſtea futurum eſt; quaedam, quia aliud antea factum eſt: ut, cum objicitur reo lenocinii, quod 41o

ei quod ob. Turic. *e. et q. o.*, a ſec. manu *e. a quo o.* cum Camp. Bodl. Andr. Male.

47. *al. poſtea fut.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. Recentiores omittunt *poſtea*; ſed concinnitas flagitat. *obj. reo.* Turic. *o. fidem r.*, ſed a ſec. manu *o. quidem r.* cum Camp. Bodl. Omittere *quidem* narratur Alm. (cf. § 46. 50). Diffido ſane omittentibus tam antiquam ſcripturam; neque tamen video, quid ei h. l. faciendum, aut quid aliud inde eruendum. *lenoc. — adult.* Guelf. *len. ſpecioſae marito qu. ad.* cum Bern. Voſſ. 1. 3. et ed. Stoer. Chou. Leid. item Goth. niſi quod hic addit *que* ad *ſpecioſae* cum Voſſ. 2. Sed Jenſ. *len. ſpecioſae marito quod ſpecioſam adult.* cum edd. ante Obr. exc. tribus ſupra poſitis et Camp. qui ſic: *lenocinium qui ſpecioſam adulterio* cum Andr. Noſtram dant Turic. Alm. Bodl. (niſi quod hic *adulterio*) Obr. eoque recentiores. Ab antiquiſſimis igitur libris exulat *ſpecioſae marito.* Si quis ſane ſummam in hiſce comparatis concinnitatem exigat, poteſt ei blandiri, quod in Guelf. aliorumque ſcriptura poſt *reo lenocinii* ſubjicitur *ſpecioſae marito*, ſicut mox poſt *parricidii reo* illud: *luxurioſo*; modo *emit* de conducendo liceat interpretari.

47. *quod ſpecioſam — emerit.* Haereo equidem in hoc exemplo. Quid enim eſt, quod dicitur reus ille lenocinii *emiſſe* adulterii damnatam? Ancillane igitur erat ea? Sed quis ancillam adulterii damnavit? Dominus quidem ejus poterat accuſari et damnari adulterii, ut viciſſim et domina, quae cum ſervo adultero rem habuiſſet. Sed qui ſit ut illa veneat? Nam SCti Claudiani, cujus ſtatuto, quae, ignaro domino, conſueſſet cum ſervo in ſervitute erat (vid. Tac. Annal. 12, 53. Sueton. Veſp. 11. ibique Interp.), hic quidem nulla ratio. Neque enim talis femina dicebatur adulterii damnata, quia feminas univerſe ſpectabat lex illa, non uxores proprie. An e gente

ſpecioſam adulterii damnatam quandam emerit; aut parricidii reo luxurioſo, quod dixerit patri, *Non amplius me objurgabis:* nam et ille, non quia emit, leno eſt; ſed, quia leno erat, emit: nec hic, quia ſic erat locutus, occidit; ſed, quia erat occiſurus, ſic locutus eſt. *Caſus* autem, qui et ipſe 48

barbara advecta eſt, ut prius domi damnata fuerit? An, fama ob adulterium perdita, ſua ſponte in ſervitutem venit? Variae enim ſubnaſci poſſunt ſuſpiciones. Quod unum hujus generis maxime tractatur in jure Romano, „adulterii damnatam ſi quis „duxerit uxorem" (Dig. 48, 5, 29, 1.) non poteſt inveniri in noſtro loco. Quis enim dicat *emit* hic eſſe accipiendum pro ritu nuptiali coëmtionis? Quare miror Gedoynum reddentem „il a épouſé cette „femme quoiqu' elle eût été „convaincue d'adultère." Reſtat ut *emit* (in quo mutando nihil tentandum, cum ter poſita vox, non potuerit ter corrumpi) interpretemur *conduxit* (ſcil. ad quaeſtum faciendum corpore). Neque enim hoc qui faceret in femina quae materfamilias non eſſet (qualis honeſtatem amiſit adulterii damnata), lenocinii reus agi poterat. In hac ſane ratione plenior illa ſcriptura, quam vide in not. crit., aptiſſima fuerit, ut, qui adulterii damnatam conduxerit, lenocinii ſuſpectus ſit in ſpecioſa ſua uxore. Hanc loci difficillimi medelam propoſuit conſultus a me Hugo, ICtus celeberrimus. Si qua cujuscunque gentis lex fuiſſet, ut, quae adulterii damnata eſſet, ea poenae cauſae veniret, rem haberemus confectam. Sed equidem in Schultingii auctoritate acquieſco, negantis ullum in tota, quae ſuperſit, antiquitate locum reperiri praeter Pauli Sententt. Receptt. 2, 26, 14 (p. 321 Jurispr. Ante-Juſt.) „qui exacte poe„nam adulterii nobis repraeſentet, ita ut fruſtra de illa „ulterior inſtituatur inquiſi„tio." Nihil autem ibi ejusmodi. Quanquam totum hoc thema ſcholaſticum credo, quod in jure Romano nullam propriam habeat explanationem. Quae verba in aliis libris adjiciuntur in h. l. de iis vide not. crit. Ipſa varietas ſcripturae videtur oſtendere librarios jam olim haeſiſſe in hiſce.

quandam. Burmannus conjecit *quondam*, eleganter.

praeſtat argumentis locum, ſine dubio eſt ex inſequentibus; ſed quadam proprietate diſtinguitur. ut, ſi dicam, *Melior dux Scipio, quam Annibal: vicit Annibalem. Bonus gubernator: nunquam fecit naufragium. Bonus agricola: magnos ſuſtulit fructus.* Et contra *Sumtuoſus fuit; patrimonium exhauſit. Turpiter vixit; omnibus inviſus eſt.* 49 Intuendae ſunt, praecipue in conjecturis, et *Facultates.* credibilius eſt enim occiſos a pluribus pauciores, a firmioribus imbecilliores, a vigilantibus dormientes, a praeparatis inopinantes. Quorum contraria in diverſum valent. 50 Haec et in deliberando intuemur, et in judiciis ad duas res ſolemus referre, *An voluerit*

48. *vix. omnibus.* Turic. Guelf. inſerunt *vel* cum omnibus, quantum video, libris, exceptis Goth. et Vall. hisque auctoribus Geſn. Bip. Paulo diverſa Ald. ſcriptura *vix. quod vel omn.* et Camp. *vix. et omn.* Sententia noſtram fert ſolam.

49. *praecipue.* Sic Guelf. Camp. Ald. Reliqui *praecipueque.* cf. 3, 1, 15. 5, 11, 22. 9, 4, 35. 10, 1, 20. 27.

inopinantes. Guelf. Camp. *inopinatos* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. cf. Drakenb. ad Liv. 21, 52, 10.

50. *An voluerit — potuerit.* Turic. *a. v. q. p.* ſed a ſec. manu: *a. v. q. ſi p.* et hoc item in Camp. Sed Guelf. *a. v. q. aut p.* Facile acquieſcas in recepta, nullis libris admonitus. Nunc fateor, alienum mihi videri, ſi facultatum conſideratio refertur ad quaeſtionem de *voluntate* ſeorſim inſtituendam; convenientius dicas ſi junctim fiat idem: *An voluerit ſi potuerit* i. e. an talis ſit is, de quo quaerimus, ut, ſuppeditante facultate, animum faciendi habiturus fuerit. Nec puto *duarum* rerum mentionem obliterari hac ſtructura probanda. E prima Turic. manu eruas etiam: *A. v. qui p.*

49. *Facultates.* Rollinus haec exempla ponit: Cic. pro Mil. c. 20. Pro Roſc. Am. c. 33. ubi *facultatis* nomen quoque.

50. *An voluerit — potuerit.* vide not. crit.

quis? An potuerit? nam et voluntatem ſpes facit. Hinc illa apud Ciceronem conjectura, *Inſidiatus eſt Clodius Miloni, non Milo Clodio: ille cum ſervis robuſtis, hic cum mulierum comitatu; ille in equo, hic in rheda; ille expeditus, hic penula irretitus.* Facultati au- 51 tem licet *Inſtrumentum* conjungere. ſunt enim in parte facultatis et copiae. Sed ex inſtrumento aliquando etiam ſigna naſcuntur, 411 ut *ſpiculum in corpore inventum.* His adji- 52 citur *Modus*, quem τρόπον dicunt, quo quaeritur, *Quemadmodum quid ſit factum?* idque tum ad qualitatem ſcriptumque perti-

50. *in equo.* Guelf. *equis* cum aliquot libris, editis quidem ante Gryph. pro quo ſcribi volebat Francius *eques*, quod ipſum eſt in Camp. In Turic. videtur eſſe recepta, cum ex Alm. referatur *in equis* cf. § 47. 52.

52. *Idque.* Sic. Turic. Guelf. Camp. cum plurimis MSS. et edd. ante Baſil. Reliqui *id quod.* cf. 4, 2, 29.

ſcriptumque. Turic. Camp. *ſcripti* cum Alm. Bodl. Andr. Bal. Male.

apud Ciceronem. Pro Milone c. 10.

51. *Inſtrumentum.* Sic quidem omnes libri. Cenſeo tamen mutandum in pluralem *inſtrumenta*, ut mox *ſunt* habeat quo referatur. Cave enim hoc verbum jungas cum *copiae*, quaſi hic ſit pluralis. Eſt genitivus ſing. et plane συνωνύμως poſitum vocabulum pro *facultatis.* Nec puto recte potuiſſe poni pluralem *ſunt* praecedente *inſtrumentum*, ut ex ſingulari eliceretur pluralis, quod ſane in quibusdam collectivis frequentiſſimum. Eandem in verbo mutationem vide 4, 1, 77.

52. *quo quaeritur.* Malim *cum q.* cf. 2, 15, 6. et in hac ipſa diviſione 3, 6, 27. Contrariam mutationem ſuadeam 11, 3, 83.

qualitatem ſcriptumque. Significantur ſtatus rhetorici de quibus vide § 40. 3, 5, 4. 3, 6, 55. 66. Ita mox et *conjecturae* ſignificatione rhetorica et *finitio.* quo cf. 2, 15, 3.

net, ut, *si negemus adulterum veneno licuisse occidere, sed ferro oportuisse:* tum ad conjecturas quoque, ut, *si dicam, bona mente factum, ideo palam; mala, ideo ex insidiis,* 53 *noctu, in solitudine.* In rebus autem omnibus, de quarum vi aut natura quaeritur, quasque etiam citra complexum personarum, ceterorumque, ex quibus fit causa, per se intueri possumus, tria sine dubio rursus spectanda sunt, *An sit? Quid sit? Quale sit?* sed, quia sunt quidam loci argumentorum his omnibus communes, dividi haec tria genera non possunt, ideoque locis potius, ut

sed — oport. Turic. omittit haec, cum Alm. (qui tamen in proximis alia ac Turic. dare narratur *adulterio eum* pro *adulterum.* cf. § 50 item mox hac §). Guelf. Camp. *s. vel o.* cum Goth. Voss. 1. 3. Bern. Pro *vel* Voss. 2. *ut.* Multa turbantur hic in Jens. aliisque ante Bad. qui in prima ed. nostram dat e Vall., ubi reposita sit. Mox recurrunt vitia, sed a Stoerio inde bona scriptura obtinet. In *vel* latere *telo*, equidem Burmanno non credo cum Gesnero. *Ferro* cum in istis veterum edd. vitiis passim alieno loco ponatur, a Qu. profectum censeo. *conjecturas.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Voss. 1. 3. et edd. ante Stoer. Reliqui *conjecturam.* *ideo — ideo.* Sic Guelf. Posteriore loco et Goth. (tac. Gesn.) Camp. Priore Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. Post hunc posteriore loco ante Gryph. qui cum Ald. et reliquis *ideoque* utroque loco. Alm. cum Voss. 2. 3. posteriore sine *que.* Turic. utrobique adjicit *que* cf. hanc ipsam § item § 57.

noctu. Turic. Guelf. *nocte* cum Voss. 3. Omittit vocem Goth. mire et solus.

53. *citra.* Turic. Camp. *circa* cum Alm. Voss. 1. 3. Bern. cf. 4, 2, 106. item 2, 1, 9. Guelf. *cura.*

adulterum — oportuisse. vide 3, 6, 27. item hic § 88.

53. *citra complexum — causa.* vide 5, 8, 6.

in quosque incurrent, ſubjicienda ſunt.
412 Ducuntur ergo argumenta *ex finitione*, ſeu 54
fine: nam utroque modo traditur. Ejus duplex ratio eſt: aut enim ſimpliciter quaeritur, *ſitne hoc virtus?* aut praecedente ſinitione, *Quid ſit virtus.* Id aut univerſum

ut in quosque incurrent. Turic. om. *in* cum Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. (neque enim Ald. habet *in* ut narrat Gibſ.) Sed Guelf. *ut quisque incurrerent.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *u. quosque incurrerit.* Bene ad partes vocat Burm. 1, 5, 54. Minus, ſed tamen huc facit 9, 1, 11. Ciceronis ea ſtructura frequentiſſima. item Plin. H. N. 27, 12. „die incur„rente in Auguſtum menſem."

54. *ergo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *igitur* Vulgaris confuſio, ſicut *τῶν cauſa* et *gratia*, *fertur* et *dicitur*, *vero* et *autem.* Inſuavis in *igitur* et hic ſonus et 5, 14, 31. Sed vide hic § 33 ubi conſpirant libri. *traditur.* Voſſ. 1. 3. praemittunt *dicitur vel*, ſed iidem mox *modus* pro *ratio* ut ſubito gloſſatores facti videantur librarii. Diſplicet tamen *traditur*, pro quo expectabas ſane *dicitur.*

virtus. Turic. Camp. *dictum* cum Alm.

praecedente. Sic Turic. Camp. cum Alm. et edd. ante Bad. qui, obſecundantibus reliquis, e Vall. dedit *anteced.* „non „quod referat, ſed quia in ceteris hic ſit verior." Ego viciſſim eadem cauſa *praec.* Guelf. *cedente* cum Voſſ. 1. 3. Bern.

Id — verbis. Turic. Camp. *Ita aut univerſam vim verbi* cum Alm. Bodl. Andr. Loc. et edd. ante Ald. Hic *Ita aut in univerſum vim verbi* ad mentem Regii. Sed Baſil. cum ſequen-

54. *traditur.* Vide not. crit. De *finis* appellatione cf. 2, 15, 3. In ſtatu quidem adhuc ſolam uſurpavit *finitionem*, non *finem.* veluti per integrum c. 6. libri 3.

Quid ſit virtus. Cave hoc referas ad *quaeritur;* pendet a *finitione.* Quapropter ſuſtuli ſignum interrogandi poſt *virtus.*

Id. Hoc pronomen poteſt videri licentius uſurpatum. Spectat autem ad omne illud negotium finiendi; ne quis miretur, cum *id* proxime referri videatur ad finitionem *quid ſit virtus*, quomodo mox ſubjiciatur exemplum *rhetorices.*

verbis complectimur, ut, *Rhetorice eſt bene dicendi ſcientia;* aut per partes, ut, *Rhetorice eſt recte inveniendi, et diſponendi, et eloquendi cum firma memoria, et cum dignitate* 55 *actionis, ſcientia.* Praeterea finimus aut *vi*, ſicut ſuperiora, aut ἐτυμολογίᾳ, ut ſi *aſſiduum* ab aere dando, et *locupletem* a locorum, *pecunioſum* a pecorum copia. Finitioni ſubjecta maxime videntur *genus*, *ſpecies*, *differens*, *proprium*. Ex his omnibus argumenta 56 ducuntur. *Genus* ad probandam ſpeciem 413 minimum valet, plurimum ad refellendam.

tibus ante Leid. *Id aut in univerſum verbis.* Guelf. *Id autem univerſum verbis.* Goth. plane noſtram dat cum Voff. 2. Bern. Vall. Bad. utr. Leid. Gibſ. Omittere *verbis* dicuntur Ioann. Voff. 1. 3. Regius inveniebat *Ita ut univerſam vim verbi* quod lego in Jenſ. Tarv. Sed Obr. cum recentioribus reſtituit veterem Turicenſis aliorumque. Ego hos deferendos putavi, cum ſententia minus expedita ſit, error fuerit proclivis.

bene dic. — per partes. Haec abſunt a Turic.

55. *ut ſi aſſid.* Sic Turic. cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. Reliqui omittunt *ſi.* *aere.* Sic libri omnes praeter Bad. utr. Andr. Vaſc. Pariſ. (1542) Steph. Gryph. (1536) qui *aſſe*, Regio auctore. Cic. Top. 2. ante Lambinum et Erneſtum et ipſe *aere*, et ſic quoque Gell. l. c. in eodem etymo „ab aſſibus id eſt ab *aere* dando."

videntur. Turic. *dividentur.*

Rhetorice eſt bene dicendi ſcientia. vide 2, 15, 34.

55. *vi.* Opponitur ſignificatio etymo, ſicut in literis ſonus figurae et nomini 1, 11, 5.

aſſiduum — locupletem — pecunioſum. vid. Cic. Top. c. 2. extr. Gell. N. Att. 16, 10. Cic. de rep. l. 2. p. 1074 Ern. in fragmm. Aliud *aſſidui* etymon habes apud Varr. L. L. 6. p. (Gothofr. in Auct. l. l.) 5. 7. item apud Chariſium p. (Putſchii) 58.

genus — proprium. Vide de his Porphyrium in Iſagoge Ariſtotelis Organo praemiſſa.

itaque non, *quia est arbor, platanus est; at, quod non est arbor, utique platanus non est: Nec, quod non est virtus, utique potest esse justitia.* Itaque a genere perveniendum est ad ultimam speciem: ut, *Homo est animal,* non est satis: id enim genus est: *mortale,* etiamsi est species, cum aliis tamen communis finitio: *rationale,* nihil supererit ad demonstrandum id quod velis. Contra, species firmam 57 probationem habet generis, infirmam refutationem. Nam, *quod justitia est, utique virtus*

56. *non quia.* Turic. *non quae* cum Alm. Camp. nisi quod *hic n. que.* *Nec, quod — justitia.* Sic Guelf. Goth. Voss. 2. Sed Turic. *nec quod virtus est utique non potest esse just.* cum Alm. Camp. (nisi quod horum uterque *injustitia.*) Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. Hic, sine auctore ut videtur, *quod non est virtus utique non potest esse just.* Nostram Regium didicisse e Cod. Vallensi criminatur Badius; et est ea ab ipso inde in edd. ante Stoer. qui sic *Nec quod non est virtus utique non potest esse just.* quod deinceps primus resinxit Burm. necessario. An *nec quod virtus est* poterat dici pro: *et quod virtus non est?* licenter jungendo *et non* per *nec.* Ita defenderetur vetus illa Turic. scriptura. *It. a gen.* Turic. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. omittunt *a* cum Alm. Vall. Voss. 1. 2. 3. Praeterea Goth. et Voss. 2. *Ita* pro *Itaque.* Videtur necessarium *a.* An *Itaque* natum ex *Ita* et hoc ipsum ex *A* cum repeterentur aliquot literae ex *justitia* praecedente? *Itaque* enim friget.

demonstr. id quod. Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. exc. Aldo. Hic cum reliquis omittit *id.*

56. *quod non est arb.* Malim *quia n. e. a.* cf. not. crit. ad 3, 6, 64. 5. 10, 118. vid. et 6, 2, 5.

Nec, quod — justitia. Non, quod latet in *nec*, jungi debet cum *potest.* vid. Gronov. et Drakenb. ad Liv. 32, 10, 6. cf. tamen not. crit.

ad ultimam speciem. cf. § 5. Item Cic. Top. c. 6.

Homo est animal. cf. notam ad 2, 16, 12.

eſt; quod non eſt juſtitia, poteſt eſſe virtus, ſi eſt fortitudo, conſtantia, continentia. Nunquam itaque tolletur a ſpecie genus, niſi omnes ſpecies, quae ſunt generi ſubjectae, removeantur: hoc modo, *Quod neque immortale* 58 *eſt, neque mortale, animal non eſt.* His adjiciunt *propria*, et *differentia.* Propriis confirmatur finitio, differentibus ſolvitur. *Proprium* autem eſt, aut quod ſoli accidit, ut homini *ſermo, riſus:* aut quod utique accidit, ſed non ſoli, ut igni *calefacere.* Et ſunt ejusdem rei plura propria, ut ipſius ignis *lucere, calere.* Itaque, quodcunque proprium deerit, ſolvet finitionem: non utique, 414 59 quodcunque erit, confirmabit. Saepiſſime autem, quid ſit proprium cujusque, quaeritur: ut, ſi per ἐτυμολογίαν dicatur, *Tyrannicidae proprium eſt tyrannum occidere*, negemus. non enim, ſi traditum ſibi eum car-

57. *virtus ſi.* Jenſ. inſerit *ut* cum edd. ante Gryph. Hic pro *ſi* dat *ut* cum Goth. Voſſ. 3. Vetuſtiſſimi habent noſtram, quae ferri poteſt. Expeditior tamen ſi *ut* aſciſcitur, quod facile excidebat poſt *virtus.* *niſi omnes.* Turic. *n. ut o.* (a pr. manu, ſec. ſuſtulit *ut*) cum Guelf. Bern. Stoer. Chouet. Leid. Eleganter inſeri videtur. *removeantur.* Camp. *praemoveantur* cum Alm. miro conſenſu. cf. § 52. 58.

58. *calefacere.* Goth. (tac. Geſn.) *calfacere.* Solus. cf. 1, 6, 21. *ſolvet — confirmabit.* Turic. *ſolvit — confirmat* cum Alm. nec male. cf. § 57. 65.

59. *cujusque quaeritur.* Turic. Camp. *hujusce quaeretur.*

58. *homini — riſus.* Hoc veteribus pervulgatum videtur fuiſſe proprii exemplum. Eſt apud Porphyrium quoque l. c. p. 394 ed. Buhl. τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν.

59. *propium eſt.* Malim *p. eſſe.* cf. not. crit. ad 3, 8, 31.

nifex occiderit, tyrannicida vocetur; nec, ſi imprudens vel invitus. Quod autem pro- 60 prium non erit, differens erit, ut, *Aliud eſt ſervum eſſe, aliud ſervire:* qualis eſſe in addictis quaeſtio ſolet, *Qui ſervus eſt, ſi manumittatur, ſit libertinus, non itidem addictus:* et plura, de quibus alio loco. Illud 61 quoque *differens* vocant, cum, genere in ſpecies diducto, ſpecies ipſa diſcernitur. *Animal*, genus; *Mortale*, ſpecies; *Terrenum* vel *Bipes*, differens: nondum enim proprium eſt, ſed jam differt a marino vel quadrupede: quod non tam ad argumentum pertinet, quam ad diligentem finitionis comprehenſionem. Cicero *genus et ſpeciem*, 62 quam eandem *formam* vocat, *a finitione* diducit, et iis, quae ad aliquid ſunt, ſubjicit:

vocetur. Turic. *dicatur* cum Goth. Ald. Gryph. *vocatur.* Guelf. cum edd. ante Gryph. exc. Ald. et Camp. Hic *dicetur.* unde ſit *vocetur*, quod primus habet Stoer., ignoro.

60. *libertinus.* Sic omnes. Geſn. ex ſphalmate *libertus*, quod repetierunt Bip. Andr. Blaſſ. Nec opus erat nota Capperonnerii, qui poſtquam callide conjecit *libertus* ipſe tamen ſaniora regerit. *itidem.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *idem* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. quo reverſi Stoer. Chouet. Leid. Noſtrum a Regio. Lenius ſane cum Francio corrigebatur *item*. cf. 3, 8, 33. 3, 6, 36. 3, 5, 7. Drakenb. ad Liv. Epit. 69. Oudend. ad Suet. Domit. 17. item mox § 74.

60. *alio loco.* vid. 7, 3, 26. item ſupra 3, 6, 25.

61. *comprehenſionem.* Hodie dicerent: *enunciationem.* cf. 2, 15, 4. 35. item hic § 5.

62. *Cicero.* l. c.
ad aliquid. cf. 1, 6, 13. 3, 6, 23. 51.

ut, *ſi is, cui argentum omne legatum eſt, petat ſignatum quoque*, utatur genere: at, *ſi quis, cum legatum ſit ei, quae viro materfamilias eſſet, neget deberi ei, quae in manum non convenerit:* ſpecie: quoniam duae 63 formae ſint matrimoniorum. *Diviſione* autem adjuvari finitionem docet, eamque dif- 415 ferre a *partitione:* quod haec ſit totius in partes, illa generis in formas. Partes incertas eſſe, ut, *Quibus conſtet respublica;* formas certas, ut, *Quot ſint ſpecies rerumpublicarum*, quas tres accepimus, quae populi, quae paucorum, quae unius poteſtate regerentur. 64 Et ille quidem non his exemplis utitur, quia ſcribens ad Trebatium, ex jure ea ducere

62. *deberi.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. Reliqui *debere.* Noſtrum conjecit Geſn.

63. *quas tres.* Turic. *quaeſtris*, a ſec. manu *equeſtris*.

accepimus. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Obr. Reliqui *accipimus*, ne latine quidem ob *regerentur.*

ſi is — ſignatum quoque. vid. Cic. Top. c. 3 ubi hoc ipſum exemplum, item Dig. 34, 2, 19, „Cum aurum vel „argentum legatum eſt, quid- „quid auri argentique relictum „ſit, legato continetur, ſive „factum ſive infectum: pecu- „niam autem ſignatam placet „eo legato non contineri." cf. 5, 14, 26.

ſi quis — non convenerit. vid. Cic. l. c.

quoniam — matrimoniorum. Haec paene ipſa Ciceronis ſunt verba l. c. „Genus enim eſt, „uxor: ejus duae formae." Malim *ſunt* h. l. pro *ſint*, propter *quoniam.* Si enim litigatoris intelligerentur verba, in oratione obliqua, *quia* poſiturus erat. Eſt autem indicativus in uno Campani libro. De conventione in manum cf. Schultingium in Jurispr. Ante-Juſt. item nos ad 4, 2, 5.

63. *Diviſione — docet.* Omnia haec apud Ciceronem leguntur in Topicis. c. 5, 7.

ad Trebatium. vid. 3, 11, 18.

maluit: ego apertiora poſui. *Propria* vero ad conjecturae quoque pertinent partem: ut, quia proprium eſt boni *recte facere*; iracundi *verbis excandeſcere*, eſſe credantur, aut contra. Nam ut quaedam in quibusdam

64. *ut quia propr.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui, auctore Regio, omittunt *quia*. Gibſonus pro nota ſua proletaria, debebat MSS. ſuorum ſcripturas ponere. cf. 5, 9, 3.

verbis excandeſcere, eſſe credantur. Turic. Guelf. omittunt *excandeſcere* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Jenſ. et edd. ante Ald. Viciſſim *eſſe credantur* abſunt a Camp. reliquisque poſt Ald. qui ſecuti ſunt Regium, *excandeſcere* pro *eſſe credantur* (an *credatur*) in quibusdam exemplaribus a ſe inventum narrantem. Equidem, adhuc ſine auctore, utramque ſcripturam conjunxi. *aut contra.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic *ac c.* cum Vall. et edd. ante Stoer. *Aut* an *ac* non refert (cf. tamen 5, 13, 57). Reliqui, Regio auctore, *At c.*

contra. Nam ut qu. Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *N. u.*

64. *ut, quia proprium — eadem eſt.* Quidquid hinc eruitur ſententiae (nam ne nunc quidem ſatis aperta eſt ea) non paucis mutationibus conſtitit, de quibus vide not. crit. Ad *eſſe credantur* intelligo *tales* (h. e. boni, iracundi) ii, quorum res agitur. Sic mox (§ 65) *ut ſit civis* ſcil. is, cui adeſt patronus. Nam *ea* ſubaudire, vel ipſum inſerere poſt *eſſe*, unde facile excidebat, minus placet. In altera parte ſenſus noſtri: *Nam ut*, vereor ut integra ſint omnia. Cum enim manifeſta appareat oppoſitio τῶν *ut* et *ita*, nihil magnopere dignum hac dividendi ſubtilitate exit. Ut nunc eſt, omne illud *Nam* ſpectat ad id quod praecedentibus ſubjiciebatur: *aut contra*, ne quis forte miretur ex *proprio* etiam *contra* animatos homines poſſe credi. Expeditius ſane et terſius erat ſic legi: *Nam ut quaedam in quibusdam ſunt utique, ita et non ſunt, et ratio, quamvis ex diverſo illa, eadem eſt.* Rectene *ita*, in hujusmodi ſtructura, poſtponi poſſit, ſicuti a me hic eſt factum: „*ut* quaedam — et „ratio *ita*," non equidem certo dixerim. Id ſaltem ex

utique non ſunt, et ratio ita, quamvis ex 65 diverſo, eadem eſt. *Diviſio* et ad probandum ſimili via valet, et ad refellendum. Probationi interim ſatis eſt unum habere, hoc modo, *Ut ſit civis, aut natus ſit oportet,*

rat. ita qu. Turic. Guelf. *rat. qu. ita* cum Goth. Alm. Voff. 1. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui cum Regio *ita* ejecit, obſecundantibus reliquis. Camp. pro *quamvis* dat *ita.* Hinc tantum mihi ſumſi, ut transponerem voces haſce. cf. § 41. 82. *div. ead.* Guelf. inſerit *ita.* Solus. Ald. pro eo *tamen.* Si plures haberet auctores, poterat mutari in *illa.* In totius hujus §phi conſtitutione nemo vidit acutius Badio, qui ſic: „Aldus Raphaëlem (Reg.) ſequitur. „Verum neque ſi *quia* expungatur et pro *verbis eſſe credatur* „reponatur *excandeſcere*, ſenſus adhuc plenus erit. Nam con„jecturae ex *proprio* vult ponere exemplum, ut fortaſſe re„ponendum ſit hoc modo: ut, quia proprium eſt boni recte „facere, iracundi ex animo fari; illius factis, hujus verbis „credatur. Sed non ſum tam vecordi animo, ut id ſine „auctore faciam.“ Etiam Regius aliquid deeſſe ſenſit; cum deinceps Gibſonus mira voluptate acquieſceret in vulgata ſcriptura.

65. *refellendum.* Turic. Camp. *rep.* cum Alm. Bodl. Andr. de hac varietate egit Burm. ad Ovid. Metam. 1, 759.

Probationi. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voff. 2. 3. et edd. ante Ald. Sed Camp. *probationem* cum Bodl. Andr. et Turic. a ſec. manu, quae et hoc novat quod dat: *repellendam probationem.* Ald. et recentiores e conjectura Regii *Probanti.*

ſit civis aut. Turic. *ſit quis a.* cum Alm. (cf. § 58. 68.) ſed illa a ſec. manu *ſi quis a.* Guelf. noſtram dat cum Bern. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. ſec. Sed Camp. *ſi civis ſit*

noſtra conſtitutione ſatis apertum, quomodo *proprium* poſſit ad ſtatum *conjecturalem* traduci, ſi, quod *proprium* eſt alicui, id, hoc ipſo argumento, eſſe in eo creditur, quamvis nullis ſignis deprehenſum. Ratio *eadem* in iis, quae *contra* haec ſunt, iterum eſt § 90.

65. *Probationi — tollendum.* Haec ita inter ſe opponuntur, ut grata exiſtat ſtructurae varietas pro ſimpliciori forma: *ad probandum ſuſſicit unum — ad refellendum utroque opus eſt.*

aut factus: utrumque tollendum eſt, *Nec* 416 *natus, nec factus eſt.* Fit hoc et multiplex, 66 idque eſt argumentorum genus ex remotione, quo modo efficitur totum falſum, modo id, quod relinquitur, verum. Totum falſum eſt hoc modo, *Pecuniam credidiſſe te dicis: aut habuiſti ipſe, aut ab aliquo accepiſti, aut inveniſti, aut ſurripuiſti. Si neque domi habuiſti, neque ab aliquo accepiſti, nec cetera, non credidiſti.* Reliquum fit verum ſic, *Hic* 67 *ſervus, quem tibi vindicas, aut verna tuus eſt, aut emtus, aut donatus, aut teſtamento relictus, aut ex hoſte captus, aut alienus.* deinde remotis prioribus, ſupererit *alienus.* Periculoſum, et cum cura intuendum genus; quia, ſi in proponendo unum quodlibet omi-

quis a. Goth. (tac. Geſn.) *ſi c. quis a.* cum Voſſ. 2. Recentiores *quis* poſt *civis*, non quidem neceſſario.

factus: utrumque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui e conjectura Regii inſeruit *neganti* obſecundantibus rell.

66. *idque.* Guelf. Camp. *ideoque* cum Goth. Voſſ. 2. (quorum uterque poſt *eſt* inſerit *contra*) et edd. ante Ald. Sed Turic. nobiſcum facit. *quo modo.* Sic omnes mei exc. Goth. Voſſ. 2. Geſn. recentioribus. Hi enim *qua*, quod ne Burm. quidem diſplicebat. Sed referes pronomen ad *genus argg.* potius quam ad *remotionem.* *nec cetera.* Ita Turic. cum plerisque niſi quod Vall. Ald. Leid. eoque recentiores ante Geſn. *et c.* Camp. *nec certam* omiſſo mox *non.* cf. ad 4, 2, 61.

66. *ex remotione.* Cic. de Inv. 1, 29. *enumerationem* appellat: „Enumeratio eſt in „qua, pluribus rebus expoſi„tis, et ceteris infirmatis, una „reliqua neceſſario confirmatur." ubi cf. Mar. Victorin. apud Pithoe. p. 161. Longe diverſa *remotio criminis* Cic. de Inv. 2, 29. ad Herenn. 1, 15.

ferimus, cum rifu quoque tota res folvitur.
68 Tutius, quod Cicero pro Cecinna facit, cum interrogat, *fi haec actio non fit, quae fit?* fimul enim removentur omnia. Vel, cum duo ponentur inter fe contraria, quorum tenuiffe utrumlibet fufficiat: quale Ciceronis eft, *Unum quidem certe, nemo erit tam iniquus Cluentio, qui mihi non concedat: fi conftet corruptum illud effe judicium, aut ab Habito, aut ab Oppianico effe corruptum. fi doceo non ab Habito, vinco ab Oppianico; fi oftendo ab Oppianico, purgo Habitum.* 417
69 Fit etiam ex duobus (quorum neceffe eft alterum verum) eligendi adverfario poteftas,

68. *iniquus.* Turic. Guelf. Camp. *inimicus* cum Ioann. Voff. 2. 3. Goth. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. item ap. Cic. Cod. S. Victoris.

69. *neceffe eft alterum verum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voff. 1. 3. Bern. Colin. (qui et parenthefin habet, quam pri-

67. *folvitur.* cf. 5, 5, 2. Etiam *diffolvitur* 5, 13, 2. 29. 6, 3, 10. 8 Pro. 11. *refolvere* 5, 13, 12. Aliud erat 4, 2, 19. Non debebat Burm. huc conferre verfum Horatianum Satt. 2, 1, 86 „Solventur rifu „tabulae." Aliud enim eft *cum* rifu folvi, aliud *rifu;* nec *folvi* ibi noftra poteftate. De re ipfa cf. Cic. de Inv. 1, 45.

68. *Cicero — Ciceronis.* Pro Caecina (fic enim fere fcribitur nomen ap. Cic. v. Oudend. ad Suet. Caef. 75. Tit. 6.) c. 13. „alia fi qua" (actio) „forte „eft, quae nos fugerit, dic, „quae fit. cupio difcere. „Haec fi eft, qua nos ufi fu„mus; te judice vincamus, „neceffe eft." Pro Cluentio c. 23.

69. *quorum — verum.* Subaudies ad *neceffe eft* infinitivum *effe* (nifi forte malis hoc ipfum legere pro *eft*); *alterum* accipies *alterutrum.* cf. 1, 4, 24. 9, 3, 6. Cicero de Inv. 1, 29. 45. *complexionem* appellat hanc argumentationem, qui et utroque loco *utrum* fic pofuit, ut hic nofter „*utrum* „elegerit" pro *utrumcunque, utrumlibet.*

efficiturque, ut, utrum elegerit, noceat. Facit hoc Cicero pro Oppio, *Utrum, cum Cottam appetiisset, aut cum ipse sese conaretur occidere, telum ei e manibus ereptum est?* Et pro Vareno, *Optio vobis datur, utrum velitis casu illo itinere Varenum usum esse, an hujus persuasu et inductu.* Deinde utraque facit accu- 70 satori contraria. Interim duo ita proponuntur, ut utrumlibet electum idem efficiat;

mus repetii) et edd. ante Bad. Ex Alm. refertur *necessaria e. a. r.* (cf. § 65. 72.) Voss. 2. cum Goth. *n. e. alterutrum,* quae videtur et Vall. scriptura, referente Badio. Durius est in hac, quod *necesse* scribitur, non *necessarium.* Reliqui, partim ex Regii conjectura (ab hoc enim *alterutrum*) *necessaria e. alterutrum.* In hac constitutione *necessaria potestas* nemini debebat placere. *aut.* Sic omnes praeter Goth. Voss. 2. et Capp. Hi enim *an*, quod recepere editores fragmm. Cic. In Leid. margine quoque: „Alii *an.*" Nolui exemplo fraudare eos, qui contra Qu. disputant ad 1, 5, 50. cf. tamen § 44. *ereptum.* Turic. *eruptum.* cum Alm. Bern. *erutum.* Voss. 1. 3. Palat. Gebhardi, qui rectene hoc commendet, tanquam aptissimum ad festinationem trepidationemque cum violentia conjunctam exprimendam, equidem magnopere ambigo.

Cic. pro Oppio. M. Aurelius Cotta, proconsul Bithyniae, quaestorem suum P. Oppium dimiserat et peculatus et insidiarum sibi structarum suspectum, quo crimine mox est accusatus, a Cicerone autem defensus. Dio Cass. 36. p. Reim. 100. Orationis Ciceronianae deperditae hoc quidem fragmentum apud unum Quintilianum adhuc est inventum. vid. fragm. Cic. apud Ern. p. 1040.

aut. cf. not. crit. Capperonnerius commodum huc contulit fragmentum lib. 3. Historiarum Sallustii: „Oppius postquam orans nihil proficiebat, „timide veste tectum pugionem expedire conatus, a Cotta Vulscioque impeditur." p. 978 apud Cortium.

pro Vareno. vid. 4, 2, 26. Fragmentum apud Ernest. p. 1040.

quale eſt, *Philoſophandum eſt, etiamſi non eſt philoſophandum.* Et illud vulgatum, *Quo ſchema, ſi intelligitur? quo, ſi non intelligitur?* Et, *Mentietur in tormentis, qui dolorem pati poteſt: mentietur, qui non* 71 *poteſt.* Ut ſunt autem tria tempora, ita ordo rerum tribus momentis conſertus eſt. habent enim omnia *initium*, *incrementum*, *ſummam*; ut, *jurgium*, *deinde caedes*, *et ſtrages.* Eſt ergo hic quoque argumento- 418

70. *eſt, Philoſ.* Turic. inſerit *illud.* Non male.

71. *initium.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 3. *exordium* Jenſ. et edd. ante Badium, qui narrat Vallam aſcripſiſſe *initium*, quod confirmetur eo, quod mox legitur *ex initiis.* Hinc ſuſpiceris Vallenſem codicem omiſiſſe et ipſum hanc vocem; et fortaſſe Codex ille nihil aliud fuit niſi editio aliqua aut Camp. aut Andr. ab Laurentio Valla emendata. (cf. ad praef. noſtr. p. 55. 62. ſed et 5, 15, 41 not. crit.) Ipſum noſtrum eſt in Goth. et multis aliis, ſi recte tacuerunt conferentes. *hic quoque arg.* Turic. Camp. *hinc arg. quoque.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *hic arg. quoque.* Qui transponunt *quoque*, iidem defendunt *hinc.* Sed vulgata melius habere videtur et eſt in Jenſ. et rell.

70. *Philoſophandum — philoſophandum.* Haec ipſa verba ponit Aſconius Pedianus ad Divinat. in Caecil. p. 23 ad c. 6 „etiamſi tacent, ſatis dicunt" quem locum a Valla indicatum, docet Badius. Facilis dicti eſt interpretatio; cujus autem ſit, an in proverbium abierit, ignoro.

ſchema. Neque λέξεως neque διανοίας ſchema hic ſignificatur (cf. 2, 13, 11) verum tertium illud quod noſter memorat 9, 1, 14; tractat autem de induſtria 9, 2, 65 „unde „controverſiae *figuratae* di„cuntur." vid. et 7, 4, 28. *Vulgatum* quare dixerit hoc, apparet loco gemino 9, 2, 69 „A quibusdam tota res repu„diatur, ſive intelligatur, ſive „non intelligatur." Eſt autem hujusmodi *ſchema*, ſive *figura*, rei, quam indicare palam non audeas, ex obliquo facta ſignificatio.

Mentietur — qui non poteſt. cf. 5, 4, 1.

rum locus invicem probantium. Nam et ex initiis ſumma colligitur: quale eſt, *Non poſſum togam praetextam ſperare, cum exordium pullum videam:* et contra, *Non dominationis cauſa Sullam arma ſumſiſſe,* argumentum eſt *dictatura depoſita.* Similiter ex 72 *incremento* in utramque partem ducitur ratio rei cum in conjectura, tum etiam in tractatu aequitatis, *An ad initium ſumma referenda ſit?* id eſt *An ei caedes imputanda ſit, a quo jurgium coepit?* Eſt argumentorum locus 73 ex *ſimilibus, Si continentia virtus, utique et* 419 *abſtinentia: Si fidem debet tutor, et procurator.* Hoc eſt ex eo genere, quod ἐπαγωγὴν Graeci vocant, Cicero *inductionem.* Ex *diſſimilibus, Non, ſi laetitia bonum, et voluptas:*

72. *Simil. ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *et.* *rat. rei cum.* Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. niſi quod excuſi transponunt *rat. rei.* Alm. *res rat. cum.* cf. § 69. 73. Reliqui omittunt *rei.*

cum in. Guelf. *tum in.* cf. ad 4, 1, 66.

ei. Turic. Camp. omittunt cum Alm.

71. *Non poſſum — pullum videam.* Verbum *exordiendi* cum de tela ſaepe uſurpetur, non eſt quod miremur nomen ejusdem eſſe uſus. Sic et Apulejus Metam. l. 5. p. (Pricaei) 99 „*exordio* ſermonis „hujus quam concolores falla„cias *attexamus.*" De *pullo* vide 2, 12, 10. Eſt enim pauperum. Moſellanus recte ſuſpicatur „hoc exemplum pro„verbii loco olim jactatum „eſſe vulgo."

Sullam — dictatura depoſita. cf. 3, 8. 53.

73. *ſi fidem — procurator.* Haec ſunt Ciceronis Top. c. 10. qui et ibidem *inductionis* vocabulo utitur; item de Inv. 1. 31. Recte autem Burmannus ſuadet geminare *debet* ex ipſo Cicerone. cf. mox § 88.

Non, quod mulieri, idem pupillo. Ex *contrariis*, *Frugalitas bonum, luxuria enim malum: Si malorum causa bellum est, erit emendatio pax: Si veniam meretur, qui imprudens nocuit, non meretur praemium, qui imprudens profuit.* Ex *pugnantibus*, *Qui est sapiens, stultus non est.* Ex *consequentibus*, sive *adjunctis*, *Si est bonum justitia, recte judicandum: Si malum perfidia, non est*

74

73. *pupillo.* Guelf. Camp. *populo* cum Goth. Voss. 2. Sed Alm. *Popilio* (cf. § 72. 74) cum Voss. 1. 3. Bern. Basil. margo. *popillo* Jens. per errorem. vid. et 6, 3, 75. *pugnantibus.* Ita Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voss. 1. Bern. et edd. Stoer. Chouet. Leid. Burm. Gesn. eoque recentioribus. Sed Camp. cum rell. meis excusis *repugnantibus* quod concinit locis supra positis 5, 8, 5. 5, 10, 2. item 6, 3, 66 in quorum primo Guelf. Goth. et Turic. (a pr. manu) *pugn.*, secundo autem solus Goth. *pugn.* Verum 5, 14, 1. omnes *pugn.* Idem 5, 10, 94 omnes praeter Camp. et Capper. cf. et 5, 14, 31.

consequentibus. Sic mei quidem libri omnes, praeter Gesnerum cum recentioribus, qui ex illius, puto, sphalmate: *sequentibus.*

non quod — pupillo. Cic. Top. c. 11. ubi etiam „locus — „qui a contrario dicitur.“

Frugalitas — imprudens profuit. „Petita sunt exempla „haec ex Aristotele. l. 2. Rhet. „c. 23, 1. Τὸ σωφρονεῖν ἀγα- „θόν· τὸ γὰρ ἀκολασταίνειν „βλαβερόν — Εἰ γὰρ ὁ πόλε- „μος αἴτιος τῶν παρόντων „κακῶν, μετὰ τῆς εἰρήνης δεῖ „ἐπανορθώσασθαι. — Εἴπερ „γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς δεδρα- „κόσιν Ἀκουσίως, δίκαιον εἰς „ὀργὴν πεσεῖν, Οὐδ' εἰγ' ἀναγ- „κασθεὶς τις εὖ δράσει τινὰ „Προσῆκόν ἐστι τῷδ' ὀφείλε- „σθαι χάριν.“ — Capperonnerius.

74. *pugnantibus — consequentibus.* cf. 5, 8, 5. Animadvertit autem Regius, contra Ciceronis rationem (Top. c. 12.) confundi hic *adjuncta* et *consequentia*. Cicero enim adjuncta „inquit“ non semper eveniunt: „consequentia autem semper.“ Similis a nostro facta mox § 75. divisio *consequentium* et *sequentium*.

fallendum. Idem retro. Nec ſunt his diſſimilia, ideoque huic loco ſubjicienda, cum et ipſa naturaliter congruant: *Quod quis non habuit, non perdidit: Quem quis amat, ſciens non laedit: Quem quis heredem ſuum eſſe voluit, carum habuit, habet, habebit.* Sed, cum ſint indubitata, vim habent paene ſignorum immutabilium. Sed haec *conſequentia* 75 dico, ἀκόλουθα; eſt enim *conſequens ſapientiae bonitas:* illa *ſequentia*, παρεπόμενα, quae

Idem. Turic. (a ſec. manu) Guelf. *Idemque* Camp. Goth. (tac. Geſn.) *Item* cum Voſſ. 2. cf. § 60.

retro. Turic. *recte* cum Alm. (cf. § 73. 75). Sed ille a ſec. manu *recta.* *Nec.* Guelf. *haec.* Camp. *quae* cum Goth. Voſſ. 2. Andr. *diſſimilia.* Turic. Guelf. *ſimilia* cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. Dicas *his* quod praecedit, errori locum dediſſe; nec ſane eo egebamus. Sed in excuſis meis eſt *his diſſim.* *indubitata.* Turic. Camp. *dubitata.*

immutabilium. Libri mei et ſcripti et excuſi ante Ald. *innumerabilium.* Hic noſtrum de conjectura repoſuit, quam Regianae *inſolubilium* recte praefert Badius. Multi Codd. pravam ſcripturam dare narrantur, neque in ullo eſſe noſtram credo.

75. *haec conſequentia.* Turic. *haec* (a ſec. manu *hoc*) *conſequens.* Camp. *hoc conſequens.* Omittunt *haec* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. item Bad. utraque.

παρεπόμενα. Turic. cum Voſſ. 1. 3. *paregomena.* Camp. παριγ μενα. Goth. cum Voſſ. 2. παριγομενα. Guelf. *paragomena* cum edd. ante Ald., niſi quod Tarv. graecc. litt. Alm.

Idem. Niſi forte malis *Item*, referes pronomen ad vocem *locus* § 73.

habuit, habet, habebit. Poſtrema duo ſane ad rem facere non magnopere videntur. Qua cauſa omiſiſſe ea videtur Aldus, ſed libri addicunt nulli.

ſignorum immutabilium. cf. c. hujus libri 9.

75. ἀκόλουθα — παρεπόμενα. Eſt in Graecis hiſce aliquantum difficultatis. Primum abrupte ſunt et ſine ulla commiſſura latinis ſubjuncta, cui quidem vitio mederi poſſis interponendo utrobique *id eſt*,

postea facta ſunt, aut futura. Nec ſum de nominibus anxius. vocet enim, ut voluerit 420 quisque, dum vis rerum ipſa manifeſta ſit; appareatque, hoc temporis, illud eſſe natu- 76 rae. Itaque non dubito haec quoque *conſequentia* (quamvis ex prioribus dent argumentum ad ea, quae ſequuntur) quorum quidam duas ſpecies eſſe voluerunt: *Actionis*, ut pro Oppio, *Quos educere invitos in provinciam*

ἐπαγόμενα (ref. Burmanno. ſed attende differentem a Turic. et cf. § 74. 84. Viciſſim 8, 6, 32 vulgatam παραγόμενα retinere fertur Turic. ubi Alm. cum multis πεποιημένα) quod cum Regius in quibusdam, ut ait, exemplaribus inventum comprobaſſet, ab Aldo inde receptum eſt ab omnibus exc. Capp.

quod, una litera ſcriptum, facile intercidebat. cf. 3, 5, 4. Deinde παρεπόμενα ex ſola Petri Victorii conjectura repoſitum eſt (ad Ariſtot. Rhet. 1, 6, 3. p. 105.); fluctuante Codd. ſcriptura. Utitur hoc vocabulo Ariſtoteles in Topicis 3, 2, 1. quanquam non tanta, quanta hic eſt in eo, ſubtilitate. (Eſt etiam apud ſcriptorem de Elocutione, vulgo Demetr. Phaler. § 217. p. 87. Schn.) Sed cum etymon ad amuſſim reſpondeat ſententiae Quintilianeae, non dubitavi Capperonnerium ſequi in adoptanda doctiſſima emendatione. „*Illa*“ autem cave in praecedentibus quaeras; ſpectat ad relativum „*quae* — futura.“

76. *non dubito — conſequentia.* *Haec* ad ſequentia ſpectare dirimendo demonſtravi. Duriſſimum autem eſt, quod ſine infinitivo ponitur accuſativus *haec*, poſt *dubito.* Verbum deſiderabat jam Regius, nec ullo adhuc exemplo tantae ſtruendi licentiae conciliatus ſum. Quod autem ajunt *eſſe* ſubaudiendum, id ne ſufficit quidem; *vocare, appellare* ſatius ſit, quod ſane difficilius intelligitur, quanquam prius *ex vocet* elici poſſe ſtatuit Capper. Exempla ſtruendi verbum *dubitandi* cum accuſativo nominis aliquot ponit Burm. ad 12, 1, 42. ſed noſtrum non mollientia illa. Cujusmodi et Scioppius dedit in Sanctii Minerva 3, 3 p. mihi 293. Sententiam mox repetit longe clarius § 78.

pro Oppio. Fragm. Cic. Ern. p. 1041.

non potuit, eos invitos retinere qui potuit? *Temporis*, in Verrem, *Si finem Praetoris edicto afferunt Kalendae Januarii, cur non initium quoque edicti nascatur a Kalendis Januarii?* Quod utrumque exemplum tale 77 est, ut idem in diversum, si retro agas, valeat. Consequens enim est, eos, qui inviti duci non potuerint, invitos non potuisse retineri. Illa quoque, quae *ex rebus mutuam* 78 *confirmationem praestantibus* ducuntur (quae proprii generis videri quidam volunt, et vocant ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα, Cicero *ex rebus sub eandem rationem venientibus*) fortiter con-

76. *Januarii — Januarii.* Camp. *Januarie — Januariis.* Apud Cic. nostra scriptura. cf. Oud. ad Suet. Oth. 2. Dom. 13. Drakenb. ad Liv. 41, 16, 1. Guelf. pro *Kal. Jan.* utroque loco habet haec male Graeca κιαν ακιαν.

77. *potuerint.* Camp. *potuerunt* cum edd. ante Gryph. Sed nostrum Turic. et Guelf.

78. *quae proprii.* Turic. Camp. *quia p.*

ἄλληλα. Guelf. ἀλλήλους. Goth. ἀλλήλας cum Tarv. Sed Camp. αλλιλας. *fortiter.* Sic Turic. Guelf. Goth. Alm. Bern. *forte* Camp. cum Bodl. et edd. ante Ald. aliquotque recentioribus. Male. cf. 1, 5, 72.

in Verrem. lib. 1. c. 42. Est apud Ciceronem *nascitur* pro *nascatur.*

77. *eos — retineri.* Quia retro agendi exemplum quaeratur, debuisse transponi infinitivos *duci* et *retineri*, recte observat Gesnerus; qui ipsum putat Quintilianum potuisse memoria labi.

78. ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα. vid. Aristot, Rhet. 2, 23, 3.

Cicero. de Inv. 1, 20. „in „iis rebus, quae sub eandem „*cadunt* rationem" (attende et hic memoriter citantem Qu. cf. 5, 10, 17) ubi exemplum Hermocreontis Rhodiorum portorium redimentis pro quo apud Aristotelem l. c. „ὁ τελώνης Διομέδων περὶ τῶν „τελωνιῶν, Εἰ γὰρ μηδ᾽ ὑμῖν „αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδ᾽ ἡμῖν „τὸ ὠνεῖσθαι."

fortiter — junxerim. cf. 1, 5, 72.

ſequentibus junxerim: *Si portorium Rhodiis locare honeſtum eſt, et Hermocreonti conducere.* et, *Quod diſcere honeſtum, et docere.* 421

79 Unde illa, non hac ratione dicta, ſed efficiens idem, Domitii Afri ſententia eſt pulchra, *Ego accuſavi, vos damnaſtis.* Eſt *invicem conſequens* et quod ex diverſis idem oſtendit: ut, *qui mundum naſci dicit, per hoc ipſum et deficere ſignificet, quia deficit omne, quod*

loc. honeſtum eſt. Turic. *l. homines h. e.* cum Alm. Sed ille a ſec. manu *l. hominibus h. e.* et ſic Camp.

Hermocreonti. Turic. *hermocrenti.* Camp. *Hermocreonti* cum Alm. Colb. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. Sic apud Mar. Victorin. p. 164 Pith. et in aliquot Cic. MSS. teſtante Oudendorpio, qui confert *Hermocrates.* Sunt et *Hermogenes, Hermotimus.* Reliqui *Hermacr.*

79. *dicta.* Sic Turic. Guelf. omnesque profecto MSS. et edd. Sed Geſn. et recentiores e Goth. Voſſ. 2. *ducta*, quod, ſi recte tacui, ipſe habet Camp.

79. *Domitii Afri.* Obſervarunt VV. DD. eandem ſententiam eſſe jam apud Ovidium Metam. 13, 308. Sed Ovidianam non poſitam a Qu. judicat Valla apud Badium, quia plenior ſit, quam pro ſententiae acumine. Ita enim habet: — „An falſo Palamedem crimine turpe eſt „Accuſaſſe mihi, vobis damnaſſe decorum?" De Dom. Afro cf. 5, 7, 7.

Unde. cf. § 90.

qui mundum — ſignificet. Cum Platonis mentionem injeciſſet in notis Valla, dicentis (l. republ. 8 p. (Bip.) 188 St. 556 a) ἀλλ' ἐπεὶ γενομένῳ παντὶ φθορά ἐστι, Regius cenſet, Platonem, quem ſolum Ariſtoteles referat mundum generare auſum, ſua hauſiſſe e Moſis libris a ſe perlectis; quod revincit Badius, quia *natum* dixerit mundum Plato, Chriſtianis ***creatum*** credentibus. Almelovenus Minucii Felicis locum ponit (c. 34) „Quis enim ſapientum dubitat, quis ignorat, omnia, „quae orta ſunt, occidere? „quae facta ſunt, interire? „Coelum quoque cum omnibus, quae coelo continentur, „ita, ut coepiſſe, deſinere?" Sed cf. Ariſtot. De Coelo. 1, 10. qui pereundi et naſcendi ſortem conjunctam non utique

nascitur. Simillima est his argumentatio, 80 qua colligi solent *ex iis, quae faciunt, ea, quae efficiuntur*, aut contra, quod genus *a causis* vocant. Haec interim *necessario* fiunt, interim *plerumque* sed *non necessario.* Nam *corpus in lumine utique umbram facit, et umbra, ubicunque est, ibi esse corpus ostendit.* Alia sunt, ut dixi, *non necessaria*, vel utrin- 81 que, vel ex altera parte. *Sol colorat: non utique, qui est coloratus, a sole est. Iter pulverulentum facit: sed neque omne iter pulverem movet; nec, quisquis est pulverulentus, ex itinere est.* Quae utique fiunt, talia sunt, 82

neque omne. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec o.* (cf. 5, 9, 7. 5, 11, 23.) Goth. (tac. Gesn.) *non o.*

82. *utique — sunt.* Turic. *u. s. et t. s.* Sed a sec. manu deletur *et*. An inerat *ea?* Nam ut *et* esset pro *etiam*, quo ostenderetur superioribus addi hoc exemplum, nulla magnopere causa erat. Minus etiam ut scriberetur *et alia.* Guelf. *utrinque s. t. s.* cum B.fil. Colin. Potest blandiri, quia hoc est exemplum utrinque necessarii et a causis et ab effectis, quan-

ab omnibus philosophis agnitam esse narrat, ipsumque Platonem in Timaeo coelum natum quidem sed interitus expers dicere commemorat.

80. *Simillima — his.* Cum Camp. (solus) pro *his* det *hi:*, succurrit scribere *huic.* cf. 4, 3, 10. 6, 1, 52.

a causis. cf. Cic. Top. c. 3. 4, 18.

81. *Sol colorat.* Exemplum fortasse succurrebat e Cicerone de Orat. 2, 14. cf. Seneca Epist. 108 p. Bip. 55.

82. *Quae utique — sunt.* Fatendum est, haec, praeter summam illam, quae in dialecticis desideratur, diligentiam, repeti, et exemplis pluribus ponendis obscurari magis quam illustrari. Eorum enim, quae et *necessario* fierent et *plerumque*, satis evidentia fecerat exempla; priorum quidem „corpus — „ostendit," posteriorum ex altera parte non necessariorum „sol — sole est," utrimque autem „Iter pulverulentum —

Si ſapientia bonum virum facit, bonus vir eſt utique ſapiens: ideoque, *Boni eſt honeſte facere; mali, turpiter: et, qui honeſte faciunt, boni; qui turpiter, mali judicantur;* recte. *At exercitatio plerumque robuſtum corpus facit; ſed non, quisquis eſt robuſtus, exercitatus; nec, quisquis exercitatus, robuſtus eſt: Nec, quia fortitudo prae-* 422

quam ejusmodi prius quoque erat „*corpus — oſtendit.*" Sed, quod mox ponitur *utique* in ipſo exemplo, diſſuadet paucorum librorum ſcripturam. Jenſ. *u. talia f. t. ſ.* cum edd. ante Bad. Sed Bad. ſec. *u. talia faciunt t. ſ.* cum edd. Cerv. Gryph. Stoer. Chouet. aliisque apud Burm. *Si ſap.* Goth. (tac. Geſn.) *Sed ſ.* cum Voſſ. 2. *ideoque.* Sic omnes praeter Geſnerum, de conjectura dantem *itemque*, eoque recentiores.

honeſte. Camp. *honeſta.* *judicantur; recte.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Reliqui transponunt (cf. § 64. 85). Omittunt *recte* Goth. et Voſſ. 2. quod ipſum eſt pro noſtro ordine. *At — plerumque.* Baſil. margo et Gryph. ipſe cum recentioribus exc. Obr. *Ad hoc — p.* quod ſe praetuliſſe ait Burm., pro imperio. (cf. 3, 6, 53.) Geſn. de conjectura *At hoc p. E.* obſecundantibus poſterioribus. Goth. Voſſ. 2. *ac e. p.* (cf. 5, 2, 3). Noſtra eſt in omnibus meis hic non deſignatis, nec dubie in reliquis quoque MSS. quanquam de ſuis tacet ſomnolentus ille Gibſonus.

„ex itinere eſt." Quid attinebat, rurſus, quae *utique*, i. e. *neceſſario*, fierent, exemplo oſtendere, et exercitationem *plerumque* quidem, ſed nec ſemper nec ſolam, robuſta corpora facientem inculcare? Una haec ingeminandi excuſatio mihi videtur, quod hiſce poſtremis ſit manifeſtius, in conjecturalibus controverſiis argumenta poſſe peti a *neceſſariis* quidem cauſis, ſed ab iis, quae *plerumque* certas res efficiunt, non item. In talibus argumentationis tricis peccatum et titubatum eſſe a librariis quivis rei peritus expectet. vid. not. crit.

ideoque — judicantur. Quia haec neceſſario juncta ſunt invicem, certa poteſt ex iis peti argumentatio, quae valeat in conjecturali quoque ſtatu. cf. § 75. 64. Haec ita vulgo judicari ponit, et ſubjicit: *recte.* Nam hoc ipſius eſt judicium.

ſtat, ne mortem timeamus, quisquis mortem non timuerit, vir fortis erit exiſtimandus: Nec, ſi capitis dolorem facit, inutilis hominibus Sol eſt. Et haec ad hortativum maxime 83 genus pertinent, *Virtus facit laudem, ſequenda igitur: at voluptas infamiam, fugienda igitur.* Recte autem monemur, cauſas non utique ab ultimo eſſe repetendas: ut Medea, 84 *Utinam ne in nemore Pelio.* quaſi vero id

83. *eſt. Et haec.* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. omittit *eſt,* Camp. viciſſim *haec.* Si recepta eſt a Qu., mirum videtur quod „haec *etiam* ad hortativum genus pertinere“ dicuntur, eademque „maxime“ eo pertinere. An igitur praecedentia quoque ad hortativum genus? Sed fortaſſe *ad hort. max. gen.* pro parentheſi accipiendum, ut ea, quae ſequuntur, oratoris intereſſe ponantur, ſed maxime in hortativo genere. Si *et* abjicis, minus impedita videtur ſententia, ſed fortaſſe ſalebroſior oratio. *Haec* omnino ad ſequentia ſpectat. cf. 4, 1, 48 exeg. *repetendas.* Turic. Camp. *retinendas* cum Alm. Voſſ. 1. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius, ſed eſt noſtrum in Vall. (ref. Badio) Guelf. Goth. *petendas.* Bern.

inutilis. Cave aliter interpreteris quam *noxium.* vid. 3, 5, 12. 4, 5, 22. 5, 13, 42.

83. *Et haec — pertinent.* Difficillimum eſt in tenuibus hiſce diſputandi commiſſuris, quales ſunt *et*, *maxime*, certum videre, ad conſtituendam ſcripturam. Quare conferas velim not. crit. *Hortativum genus* nove et ſemel, puto, dicitur pro *deliberativo*, *ſuaſorio.*

monemur. Hoc ipſum exemplum longius repetitarum cauſarum cum reprehenſione ponunt Cornificius ad Herenn. 2, 22. Cic. de Inv. 1, 49. Top. c. 16. de Fato c. 15. Utuntur eodem ad varias ſententias, quos recenſet Columna p. 197. Sunt enim verſus Ennii ex Medea Euripidea ab ipſo verſa. vid. Eurip. Med. v. 3 ſeqq. Pervulgatum igitur fuit hoc apud rhetoras hujus vitii exemplum. Docte Geſnerus deſignat Phaedrum 4, 6, 6. qui eodem reſpiciat. Eundem in notis ad Eurip. ponit Beckius V. C. Locus Cic. de Nat. Deor. eſt l. 3 (non 2, ut Geſn.) c. 30.

eam fecerit miſeram aut nocentem, quod illic ceciderit *abiegna ad terram trabes.* et Philocteta Paridi, *Si imperaſſes tibi*, *ego*

84. *ceciderit — terram.* Turic. *ceciderint abignea t.* idem a ſec. manu: *ceciderint abiegnae ad t.* Guelf. *ceciderit abiegne ad t.* Camp. *ceciderint ab igne a. t.* Pluralem utrobique dant Voſſ. 1. 3. Andr. et edd. ante Bad. niſi quod Jenſ. *ceciderit*, apice omiſſo. Singularem tuentur Goth. et Vall. referente Badio, qui Petrum Crinitum de honeſta diſcipl. 15, 6 recte, ait, annotaſſe, nomen *trabes* inter nomina ſingularia veteribus uſurpatum, ſicut plebes, canes, duces, ſepes et multa alia. Hoc deinceps Columna monuit, Lambinus, aliique. In ed. Cic. de Nat. D. Lipſiae a Thannero curata 1518 ſic datur locus: *eſſe cecidiſſent abigene ad terram.* vid. Ern. ad Herenn. 2, 22 qui etiam dubitabat an reciperet pluralem; perperam profecto. *accidere*, quod docte defendit Oudend. ad Cic. de Inv. 1, 49 hic quidem in nullo libro. Sed *ceciderit* eſt ab ipſo Qu. non ex antiquo verſu. *Paridi — tibi.* Turic. *paridis impar eſſes t.* cum aliquot quos conſuluit Latinus Latinius (ubi quidem, ignoro, cum ejus operibus caream praeter bibliothecam ſacram et profanam, in qua nihil horum), item Alm. niſi quod in hoc *paridis* omittitur a conſerente, quaſi ſit cum recepta (cf. § 75. 80.) et ſic plane Camp. *Pari diſpar eſſes t.* Goth. Voſſ. 2. et aliquot Latinii. Sed Jenſ. *Paridi ſi par eſſes t.* cum edd. ante Ald. exc. Tarv. qui expreſſe noſtram dat. Apparet non eſſe Regii conjecturam, monentis emendate ſic legi. In illis autem corruptelis, ipſius etiam Gothani, unde

84. *et Philocteta.* Philander ſuſpicatur hoc eſſe ex Accii Philocteta, cujus quidem ſolius tragoediam ſic appellatam memorant veteres. Paridem abſentem profecto compellat Philoctetes. *Imperare ſibi* dictum pro *continentem eſſe*, manifeſtius eſt, quam quod exemplis illuſtretur. Verſum in hiſce conſtituere mei non eſt moduli, et velim Hermannum noſtrum huic quoque fragmento proſpicere aliquando. Videbatur exire tetrameter trochaïcus hoc modo: *Nam tu ſi imperaviſſes tibi, ego nunc non eſſem miſer.* Quod autem Qu. latina (cf. not. crit. ad 4, 1, 77) nominis forma utitur (ut et 5, 1, 14), id ex auctoritate veteris illius poëtae factum interpretor. Certe Francio conjectore non indigebamus, qui malebat: *ut Philoctetes.*

nunc non essem miser. quo modo pervenire quolibet, retro causas legentibus, licet. His 85 433 illud adjicere ridiculum putarem, nisi eo Cicero uteretur, quod *conjugatum* vocant: ut, *Eos, qui rem justam faciant, juste facere*, quod certe non eget probatione, *Quod compascuum est, compascere licere.* Quidam haec, quae vel ex causis vel ex 86 efficientibus diximus, alieno nomine vocant ἐκβάσεις, id est *exitus.* Nam nec hic aliud tractatur, quam quid ex quoque eveniat. *Apposita* vel *comparativa* dicuntur, quae

mira eruerunt VV. DD. nihil aliud latet, nisi nostra scriptura. Bern. narratur dare *P. si par esset t.* Vix credo.

retro — legentibus. Camp. *raro — agentibus.* Tarv. *r. — agentibus* cum Voss. 1. Andr. Ald. Regio recte improbante.

85. *His illud.* Turic. Guelf. Camp. *illud his.* cf. § 82. 86. *faciant.* Turic. Guelf. *faciunt.*

86. *Nam — hic.* Turic. Camp. omittunt *nec* cum Alm. *nonne hic* Voss. 1. 3. An erat *Non enim hic?*

Apposita. Sic Turic. Camp. cum reliquis MSS. et excusis praeter Jens. ad Bad. usque. Hic primus recepit e Vall. pro priorum *appositiva.*

85. *Cicero.* Topic. c. 3. ubi ipsum de *compascuo* exemplum. Victorius ad Aristot. 1, 7, 27. (p. 134) et hic Regius, quem compilavit Pseudo-Turnebus, item Badius, reprehendunt Quintilianum, paene ridicula haec judicantem. Aristot. Topic. 2, 3. p. 123 Buhl. Rhetor. 1, 7, 27. σύστοιχα haec appellat.

86. *nec hic.* Intellige *ne hic quidem.* cf. 4, 2, 93. sed et hic not. crit.

Apposita vel comparativa. Cic. Topic. c. 4. 18. *comparationem* appellat hoc argumentandi genus. vid. et Cic. de Orat. 2, 40 extr. *appositum* autem et ipse pro *simili, propinquo* usurpat de Inv. 2, 54.

ſpecies ſecatur. Nam *ex pluribus ad unum*, et *ex uno ad plura*, (unde eſt, *Quod ſemel, et ſaepius*) et *ex parte ad totum*, et *ex genere ad ſpeciem*, et *ex eo quod continet*, *ad id quod continetur*, aut *ex difficilioribus ad faciliora*, et *ex longe poſitis ad propiora*, et 425 ad omnia, quae contra haec ſunt, eadem 91 ratione argumenta ducuntur. Sunt enim et haec majora et minora, aut certe vim ſimilem obtinent: quae ſi perſequamur, nullus erit ea concidendi modus. Infinitia eſt enim rerum comparatio, *jucundiora*, *gratiora*, *ma-*

90. *Nam ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *et*. Mox inter *tot. ex gen.* omittit idem Guelf. cum Baſil., inter *ſpec. ex eo* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Nec male. *aut ex diff.* Sic Turic. Camp. cum Ald. *et aut diff.* Alm. (cf. § 89. 93.) Sed Goth. *ut ex diff.* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bad. Baſ. *aut diff.* Jenſ. cum edd. ante Ald. quod correxit Regius reponendo *ex* pro *aut*. Omittit vocem ante *ex* Guelf. Reliqui *et ex diff.*

91. *enim et.* Turic. *et enim.* Camp. *etenim.* cf. § 89. 94. *perſequamur.* Ita hic omnes excepto Voſſ. 2. (ſine Goth.) qui *proſequamur.* cf. 4, 1, 43. *concidendi.* Turic. *concedendi* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn). Tarv. Sed primus a ſec. manu noſtrum, et hoc apud Vall. Guelf. *conciliandi* Goth. *gratiora.* Turic. Guelf. Camp. *graviora*

genus, etiamſi *alii* ſecant in ſpecies. Illud etiam argutius et minus ferendum: „Solum „genus ego hic commemora„rem, niſi ſecaretur in ſpe„cies." cf. 1, 1, 22. Sententia quidem talis et § 85.

ſecatur. cf. 4, 5, 6. Faciunt hoc Ariſtoteles Topic. 3, 4. 5. et Cicero Topic. c. 18.

unde eſt. cf. § 79. 5, 6, 37. 6, 1, 42. 12, 10, 10.

aut ex difficil. Hic *aut* poſuit, non *et*, quoniam praecedentia verſantur omnia in ratione *partis* et *totius*, haec non item.

91. *gratiora.* Burmannus animadvertit, dudum a VV. DD. agnitam eſſe differentiam

bus aut qualitatibus profunt, *Si robur corporibus bonum non eft, minus fanitas: Si furtum fcelus, magis facrilegium: Si abftinentia virtus, et continentia: Si mundus providentia regitur, adminiftranda eft respublica: Si domus aedificari fine ratione non poteft, quid fi agenda navalium cura, et armorum?* Ac mihi quidem fufficeret hoc genus, fed in 90

89. *bonum non eft.* Guelf. omittit *non* cum Voff. 1. 3. cf. ad 4, 29. *admin. eft.* Turic. Guelf. omittunt *eft.* Ille autem a fec. manu pro eo *ea* cum Camp.

quid fi agenda nav. Turic. *quid agenda nav.* Alm. (ref. Burm.) *quid agenda in nav.* (cf. § 84. 90) cum Voff. 1. *quid agenda? Si nav.* Guelf. *q. agendum fi nav.* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. quod inventum in fuis libris Regius mutavit in receptam a reliquis *quid agendum in nav.* Sed hoc ipfum, fi recte tacui, habet Camp. Ego pofui Burmanni conjecturam, in qua nihil aliud eft nifi transpofitio Guelferbytanae fcripturae. (cf. § 86. 91.) de *agendo curam* vide 5, 6, 3. Pro *aedificari*, modo pofito, alias effe *gubernari* narrat Philander. Id ego nusquam reperi, nec opus eft.

89. *Si robur — fanitas.* Miror neminem de hoc dicto anquifiviffe. Medicorum, vel etiam philofophorum videtur fuiffe. Equidem nusquam praeterea inveni. Et quid tandem illud eft, quod *fanitas* dicitur minus etiam, quam robur, effe bonum corporibus? Sufpicor *inanitas*, quae hic quidem phyfico fignificatu opponatur robori. Certis hanc poteftatem exemplis oftendere, non datur. Sed ipfum etymon commendat, et *exinanitionis* fignificatio. Apud Plautum Catm. 4, 3, 5 „*inanitate* „inteftina murmurant;" quanquam ifto quidem loco unusquisque intelligat, noftro non item, nifi frequentatum fuerit vocabulum de macie inedia contracta. Quid autem proclivius quam ex *minufinanitas* ut fiat *minuffanitas?* Nifi forte mavis transponere *non eft*, quod fecit Gedoynus.

Si mundus — refp. cf. § 14.

90. *fufficeret.* An *fuffecerit?* Jejuna enim videtur fententia fi mox *fed* interpretaris hoc modo: „mihi fuffi„ceret *nifi* fecaretur." Quidni vel nunc *Quintiliano* fufficiat

ſpecies ſecatur. Nam *ex pluribus ad unum*, et *ex uno ad plura*, (unde eſt, *Quod ſemel, et ſaepius*) et *ex parte ad totum*, et *ex genere ad ſpeciem*, et *ex eo quod continet*, *ad id quod continetur*, aut *ex difficilioribus ad faciliora*, et *ex longe poſitis ad propiora*, et 425 ad omnia, quae contra haec ſunt, eadem 91 ratione argumenta ducuntur. Sunt enim et haec majora et minora, aut certe vim ſimilem obtinent: quae ſi perſequamur, nullus erit ea concidendi modus. Infinita eſt enim rerum comparatio, *jucundiora*, *gratiora*, *ma-*

90. *Nam ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *et.* Mox inter *tot. ex gen.* omittit idem Guelf. cum Baſil., inter *ſpec. ex eo* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Nec male. *aut ex diff.* Sic Turic. Camp. cum Ald. *et aut diff.* Alm. (cf. § 89. 93.) Sed Goth. *ut ex diff.* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bad. Baſ. *aut diff.* Jenſ. cum edd. ante Ald. quod correxit Regius reponendo *ex* pro *aut.* Omittit vocem ante *ex* Guelf. Reliqui *et ex diff.*

91. *enim et.* Turic. *et enim.* Camp. *etenim.* cf. § 89. 94. *perſequamur.* Ita hic omnes excepto Voſſ. 2. (ſine Goth.) qui *proſequamur.* cf. 4, 1, 43. *concidendi.* Turic. *concedendi* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Sed primus a ſec. manu noſtrum, et hoc apud Vall. Guelf. *conciliandi* Goth. *gratiora.* Turic. Guelf. Camp. *graviora*

genus, etiamſi *alii* ſecant in ſpecies. Illud etiam argutius et minus ferendum: „Solum „genus ego hic commemora- „rem, niſi ſecaretur in ſpe- „cies.“ cf. 1, 1, 22. Sententia quidem talis et § 85.

ſecatur. cf. 4, 5, 6. Faciunt hoc Ariſtoteles Topic. 3, 4. 5. et Cicero Topic. c. 18.

unde eſt. cf. § 79. 3, 6, 37. 6, 1, 42. 12, 10, 10.

aut ex difficil. Hic *aut* poſuit, non *et*, quoniam praecedentia verſantur omnia in ratione *partis* et *totius*, haec non item.

91 *gratiora.* Burmannus animadvertit, dudum a VV. DD. agnitam eſſe differentiam

gis necessaria, honestiora, utiliora. Sed mittamus plura, ne in eam ipsam, quam vito, loquacitatem incidam. Exemplorum quoque 92

cum Goth. Bern. Vall. et edd. Bad. Basil. Reliqui etiam veterrimi excusi nostrum, quod dum commendat Gibsonus, ex editis, MSS. suorum nullam facit mentionem, quos et Burm. negligit fere. Equidem *gratiora* ut sit in scripto ullo, magnopere vereor. Praefero tamen, etsi ne ipsum quidem valde congruum. Confusio τῶν *gravis* et *gratus* non infrequens vid. Drakenb. ad Liv. 30, 10, 20. Nominativos hosce in genitivos facile convertas, si memineris *rum* veteri compendio sic scribi solitum ℞. Nec violenta mutatio ex *necessaria* faciendi *necessariarum*, unde exciderat ipsum illud ℞.

mittamus. Jens. *omittamus* cum edd. ante Gryph. Male. cf. 1, 10, 9. 1, 2, 20. item hic § 18.

grati et *jucundi*, cum *gratum* i. e. acceptum esse possit v. c. remedium, quod minime sit *jucundum*, ablegans ad Manut. notam ad locum Ciceronis ad Div. 4, 6. „cujus officia *ju-* „*cundiora* scilicet saepe mihi „fuerint, nunquam tamen *gra-* „*tiora*." Ipsa tamen haec vocis potestas huic loco non magnopere convenit, quae levi discrimine a *jucundioribus* distans ne commemorari quidem indigebat. An, sicut alia ejusdem potestatis vocabula (cf. not. crit. ad § 54), *gratum* quoque et *jucundum* permutata sunt a librariis, ut aliud in alio hic primum Codice scriberetur, et mox ab hebetiore scriba utrumque jungeretur? Ipsarum quidem harum vocum adhuc desidero exemplum. Sed in quatuor istis, omisso vel *gratiora* vel *jucundiora*, ambitus quidam est intra se finitus, qui efficiat infinitae illius comparationis certam speciem. Inest autem scabrities cumulatis hisce nominativis, nulla structura junctis cum reliqua oratione. Malis fere *jucundiorum* — *necessariarum.* rel. ut referantur haec ad *rerum.* Nihil tamen ejusmodi in libris. vid. not. crit.

mittamus — *ne* — *incidam.* De variando numero cf. 3, 6, 21. Sed hic in *mittamus* magis lectorem complectitur, quam se solum ipse significat. cf. 3, 9, 9.

ad haec infinitus eft numerus, fed pauciffima attingam. Ex majore, pro Cecinna, *Quod exercitus armatos movet, id advocationem non videbitur moviffe?* Ex faciliore, in Clodium et Curionem, *Ac vide, an facile fieri tu potueris, cum is factus non fit, cui* 93 *tu conceffifti.* Ex difficiliore, *Vide quaefo,*

92. *ad haec.* Goth. (tac. Gefn.) *ad hoc.* An fignificatione qua 3, 6, 83? Sed languet hoc poft *quoque.* Camp. *ab hoc.* cf. eundem loc. *Ex majore.* Turic. *et majora.* Jenf. et edd. ante Bad. *ex majori.* Voff. 1. 3. *Ex minore.*

Cecinna. Sic libri mei ubique omnes. Male ut videtur pro *Caecina* cf. Gefn. in praef. § 21 vide et hic § 68.

Quod — id. Camp. *qui — is* cum Goth. Andr. et edd. ante Gryph.

advoc. non. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Reliqui inferunt *togatorum.* MSS. filentur.

is factus. Turic. *his factis.* *tu conc.* Turic. *non conc.* mire, et cf. ad 4, 2, 29. Voff. 1. omittit *tu.*

92. *ad haec.* Puto dictum pro *pertinentium ad haec*, ut vitaretur infuavis compofitio *exemplorum horum*, altero genitivo pendente ex priore.

pro Cecinna. (cf. § 68) c. 15. Locus memoriter pofitus. Omifit enim inter *advoc. non* vocem *togatorum*, quae eft apud Ciceronem et facit fane ad concinnitatem. vid. § 73.

in Clodium et Curionem. vid. 3, 7, 2. *fieri* et *factus* de magiftratu creando ufurpari, et hic et ad Vellej. 2, 17 ubi *nactus* obtrudebant VV. DD., docet Burmanns, fatis magna exemplorum copia.

93. *Vide quaefo.* Cic. pro Ligar. c. 3. Infignis eft diverfitas eorum quae legimus apud Ciceronem ipfum. Sic enim habent ifta: „Vide quaefo, „Tubero, ut, qui de meo „facto non dubitem *dicere*, de „Ligarii *non* audeam *confi*„*teri.*" Apparet in his quoque probatio ex *difficiliore*, fed fimplicior eft ea, qualem memoria tenebat Qu. Neque enim *non* interpofuit, nec variavit *dicere* et *confiteri.* cf. locum pro Caecina § 92. et mox hac §.

Tubero, ut, qui de meo facto non dubitem, de Ligarii audeam, dicere. Et ibi, *An sperandi Ligario causa non sit, cum mihi apud te locus sit etiam pro altero deprecandi?* Ex minore, pro Cecinna, *Itane scire esse* 426 *armatos sat est, ut vim factam probes; in manus eorum incidere non est satis?* Ergo, 94 ut breviter contraham summam, ducuntur argumenta a *personis*, *caussis*, *locis*, *tempore* (cujus tres partes diximus, *praecedens*, *conjunctum*, *insequens*), *facultatibus* (quibus *instrumentum* subjecimus), *modo* (id est,

93. *dicere. Et ibi.* Turic. *d. tibi* cum Alm. nisi quod ex hoc affertur *decere* (cf. § 90. item mox hac §). Guelf. nostram ipsam dat cum Bern. Omittunt *dicere* Voss. 1. 3. Ceteri MSS silentur, inter quos Goth. profecto dat *confiteri. Et ibi;* haec enim est editorum omnium scriptura. Equidem dedi quod MSS. antiquissimi mihi ostenderent. Plane ut apud Cic. ne in ulla quidem editione est locus. *An sperandi.* Turic. *superandi*, omisso *an*. Camp. *An parandi.*

Ligario. Turic., sed a sec. manu, *Ligarium.*

apud te. Turic. *aperte.* *Itane scire.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. Reliqui inferunt *vero* ex Cicerone. Alm. etiam *Itane* dicitur omittere (cf. modo hac § item mox eadem). *incidere.* Turic. *cecidere* cum Alm. (cf. not. prox. item § 94) sed ille a sec. manu *cecidisse* et hoc apud Camp.

94. *causis.* Turic. Camp. omittunt cum Alm.

praec. conj. Hoc ordine omnes, praeter Leid. Gibs. Obr. Burm. qui transponunt (cf. § 91. 104). Male.

Et ibi. c. 10. extr.

pro Cecinna. c. 16. Ne hoc quidem ad amussim respondet Ciceroniano.

94. *id est — factum.* Hoc adjicit ne quis *modum* accipiat *quantitatem* (cf. § 52). Saepe enim ita usurpat noster ut § 91. vide in primis 5, 6, 2.

ut quidque ſit factum), *ſinitione*, *genere*, *ſpecie*, *differentibus*, *propriis*, *remotione*, *diviſione*, *initio*, *incrementis*, *ſumma*, *ſimilibus*, *diſſimilibus*, *pugnantibus*, *conſequentibus*, *efficientibus*, *effectis*, *eventis*, *jugatis*, *comparatione*, quae in plures diducitur ſpecies.
95 Illud adjiciendum videtur, duci argumenta, non a confeſſis tantum, ſed etiam a fictione, quod Graeci καθ' ὑπόθεσιν vocant. Et quidem

ut quidque — ſpecie. Guelf. *u. quique* (a ſec. manu allitum *c* ante *q*) *re ſp.* cum Voſſ. 3. 1. niſi quod hic *quisque.* Bern. *u. q. ſ. f. re ſp.* Goth. (tac. Geſn.) *quicque* (ſine *ut*) *ſ. f. f. g. ſp.* cum Voſſ. 2.

ſimil. — conſeq. Turic. *ſimil. pugn. conſ.* cum Alm. Sed Camp. *ſ. repugnantibus* (cf. § 74) *conſ.* Capper. quoque *rep.* pro *pugn.* *jugatis.* Turic. *ſugatis* cum Alm. (cf. 93. 95). Omittunt vocem Guelf. Voſſ. 1. 3. Bern. Pro noſtro *conjugatis* ut ſupra eſt § 85 ſcripſit Capper.

diducitur. Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *deducitur* cum Alm. Sed Guelf. *ſeducitur.* Blandiri poſſit.

95. *non a conf.* Turic. Guelf. omittunt *a* cum Alm. Voſſ. 1. 3. *quod.* Goth. Colb. cum edd. ante Stoer. exc. Camp. *quam,* quibuscum facere dicitur Alm. ſed Turic. nihil tale (cf. § 94. 96) nec Guelf.

diſſimil. pugnantibus. Hiſce Rollinus inſeruit *contrariis* ex § 73. quod recepit Capper. ſine auctore uterque.

95. καθ' ὑπόθεσιν. Sic libri, quos quidem conſului, omnes, praeter unum Guelferbytanum MS. offerentem κατὰ ὑπόκρισιν. Haec me ſcriptura vehementer advertit et commovit. Neque enim tam facile acquieſcas in vulgata, ſi memineris alia omnia de ὑποθέσει doceri a noſtro, Cicerone, aliis. Non opponitur ea *veritati,* diciturve pro *declamatione,* ſed pro *cauſa, controverſia* ſive *vera* ſive *ſicta* vid. 2, 1, 9. Dicas igitur plane ex hodierno philoſophantium uſu eſſe, quod *a fictione ductum argumentum* appellatur καθ' ὑπόθεσιν. Unum quidem locum deſignat Erneſtus V. C. in Lexico rhet. graeco, qui poſſit conciliare nos huic τοῦ καθ' ὑπόθεσιν ſignificationi. Is eſt Anonymi rhetoris, quem

ex omnibus iisdem locis, quibus ſuperiora, quia totidem ſpecies eſſe poſſunt fictae, quot verae. Nam *fingere* hoc loco eſt proponere 96 aliquid, quod, ſi verum ſit, aut ſolvat quaeſtionem, aut adjuvet: deinde id, de quo quaeritur, facere illi ſimile. Id quo facilius accipiant juvenes nondum ſcholam egreſſi, primo familiaribus magis ei aetati exemplis

96. *loco eſt.* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *id* cum edd. ante Gryph. et Alm. Sed Turic. nihil tale (cf. § 95 item mox). *l. hoc e.* Guelf. neque idem ante *l.* omittit *hoc.*

id de. Turic. *id* omittit cum Alm. cf. not. prox. item mox hac §. *Id quo.* Turic. Camp. *l. quod* cum Goth. et edd. ante Ald. Sed Guelf. et Vall. *quo*, ut conjecerat Regius. *egreſſi.* Goth. (tac. Geſn.) *aggreſſi.* Camp. *ingreſſi.* Capper. tuetur receptam exemplo Liviano, *urbem egredi*, de quo vide Drakenborch. ad Liv. 9, 6, 4. *magis — oſtend.* Turic. *m. et a. e. o.* cum

poſt Aldum et Galeum edidit Fiſcherus Lipſiae 1773. 8. Habet autem ita p. 200. τὰ — ἐκ τῶν παραδειγμάτων λαμβανόμενα (ἐπιχειρήματα) θεωρεῖται ἀπὸ τριῶν χρόνων. ἢ γὰρ γεγενημένου τοῦ (An του?) πράγματος μνημονεύομεν, καὶ τοῦτο καλεῖται παράδειγμα· ἢ γινομένου καὶ συμβαίνοντος, καὶ τοῦτο καλεῖται παραβολή· ἢ οὔτε γεγενημένου οὔτε γινομένου, ἀλλ' ὑποτιθεμένου τοῦ ῥήτορος, εἰ τὸ καὶ τὸ γένηται (l. γένοιτο) τί ἂν συμβαίη, καὶ καλεῖται καθ' ὑπόθεσιν. Modo conſtaret aliunde, hunc etiam Quintiliani aetate uſum fuiſſe, nihil impediente altero illo longe conſuetiore. Schneiderus in Lexico Graeco ὑπόθεσιν (no. 7) interpretans *quaeſtionem fictam* apud rhetoras, utrum alio quam noſtro loco nitatur, velim diſcere. Illud quidem, quod ſolus oſtendit Guelferbytanus, ne ipſum quidem exemplis commendare datur, cum ὑπόκρισις etiam in rhetoricis fere ad *pronunciationem* referatur, et ea oratoris commenta, quae huic maxime ſunt accommodata. Etymon tamen blanditur, quoniam *veritati* opponitur.

96. *ſcholam egreſſi.* vid. not. crit.

familiaribus — exemplis. i. e. qualibus in ſcholis rhetorum aſſueverunt.

97 ostendam. Lex: *Qui parentes non aluerit,* 427 *vinciatur.* Non alit aliquis, et vincula nihilominus recusat. Utitur fictione, *si miles, si infans sit, si reipublicae causa absit.* Et illa contra optionem fortium, *si tyrannidem petas, si templorum eversionem.* 98 Plurimum ea res virium habet contra scriptum. Utitur his Cicero pro Cecinna,

Alm. (cf. hac §. item § 97). Camp. *m. aetati e. quam usitatis o.* Goth. *m. quam usitatis e. o.* cum Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. qui recepit emendationem Regii *que* scribentis pro *quam.* Et hoc est in Guelf. (fortasse tamen a sec. manu) et Vall. Sed revocavit superiorum scripturam Gesn. *usitata* exempla interpretans ea, quae usu venerint in foro; *familiaria,* quibus scholastici assueverint. Nostra est ex Burmanni conjectura, *et* mutantis in *ei;* egregie.

97. *Lex: Qui.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. Reliqui inserunt *est.*

aliquis. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 96. 103). Reliqui *quis.* *si miles si.* Turic. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *simile si* cum edd. ante Bad. Nostrum de conjectura reposuit Regius; egregia illa. *petas.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 3. Reliqui *petat.* cf. § 45. 6, 1, 14.

98. *Plurimum.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *Plurimumque.*

97. *Qui parentes — vinciatur.* Nota lex Solonis, in scholas rhetorum admissa. cf. Digest. 23, 3, 5, 1 ibique Gothofr. item Seneca pater p. 75 ad eumque locum Nicolaus Faber.

optionem fortium. Qui fortiter fecerant in bello, iis, ut praemium optarent, copia fiebat. Hinc plurima declamationibus materia, quod est videre evolventi Senecam patrem et declamationes Quintilianeas. cf. 7, 5, 4.

si — petas. Opponitur hoc forti nimia petenti, ut ostendatur, aliqua saltem esse, quae impetrare non debeat.

98. *pro Cecinna.* c. 19. De interdicto *Unde — tuus* confer Dig. 43, 16, 1.

UNDE TU, AUT FAMILIA, AUT PROCURATOR TUUS. Si me villicus tuus ſolus dejeciſſet. Si vero ne habeas quidem ſervum praeter eum, qui me dejecerit, et alia in eodem libro plurima. Verum eadem fictio valet et 99 ad qualitates, *Si Catilina cum ſuo concilio nefariorum hominum, quos ſecum eduxit, hac*

ſol. dejec. Si vero. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. Alm. Bal. Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Andr. et edd. ante Baſil. Philander primus poſt *dejec.* interjecit haec e Cicerone: *non familia dejeciſſet, ut opinor, ſed aliquis de familia.* praeter neceſſitatem. Neque enim voluit omnia ponere Qu., ut in loco noto; nec poſt *familia* apud. Cic. ſequuntur continuo *Si vero*, ſed alia plurima inſeruntur, quae non attinebat repetere; igitur ne haec quidem. Neque ſunt haec iisdem vocabulis incluſa, ut critica ratio eſſet, quare intercidiſſe judicarentur.

99. *nefariorum.* Goth. (tac. Geſn.) *nefandorum* cum Voſſ. 2. Vall. cf. 5, 11, 12.

ne habeas — praeter eum. Paul. rec. ſent. 5, 6, 3. „Familiae autem nomine etiam „duo ſervi continentur.“ (Schulting. Jurispr. Ante-Juſt. p. 456.) Dig. 43, 16, 1, 17. „verius eſt in hoc interdicto, „etiam ſi unus ſervus vi dejecerit, familiam videri dejeciſſe.“ Dig. 50, 16, 40, 3. „Unicus ſervus familiae appellatione non continetur. Né „duo quidem familiam faciunt.“ Locus autem Ciceronianus a Qu. indicatur magis quam ponitur, plurimis ejus partibus omiſſis.

eodem libro. Editam orationem intelligit, *librum* appellans. cf. 5, 11, 42. item Dialog. de Oratt. c. 38. „neque ullius magni oratoris „*liber* — legatur.“ c. 39. extr. Neque enim attinet, id quod ſuccurrat alicui, pro *libro* ſubſtituere *loco*, quoniam per totam orationem paſſim haec verborum calumnia tractatur. Alioqui cf. 3, 6, 59.

99. *ad qualitates.* Malim legi *qualitatem.* cf. § 52. Quanquam § 89 etiam pluralis, ſed ibi et *finitiones*, hic quidem meri ſingulares. Pertinet autem hoc e Murenana (c. 39) ad *qualitatem*, quatenus id juſtum eſſe nequit, quod Catilina ſit facturus.

cum ſuo conſilio. Dicitur *conſilium* quaſi *judicium*, ne quis malit *concilium* cum aliquot edd. cf. 4, 1, 21.

de re possset judicare, condemnaret L. Murenam. Et ad amplificationem, *Si hoc tibi inter coenam in illis immanibus poculis tuis accidisset.* Sic et, *Si respublica vocem haberet.*
100 Has fere sedes accepimus probationum in universum, quas neque generatim tradere sat est, cum ex qualibet earum innumerabilis argumentorum copia oriatur; neque per singulas species exequi patitur natura rerum, quod qui sunt facere conati, duo pariter subierunt incommoda, ut et nimium dicerent,
101 nec tamen totum. Unde plurimi, cum in hos inexplicabiles laqueos inciderunt, omnem, 428

100. *patitur.* Turic. Camp. Goth. (tac. Gesn.) *patiatur* cum Voss. 2. Male hoc ad *cum* referente librario.

101. *Unde.* Turic. *inde*, solus; fortasse nec male, ad nimiam sententiarum consertionem vitandam.

Si hoc — accidisset. Cic. Philipp. 2, 25 extr.

Si resp. — haberet. Vox data reipublicae est quidem apud Cic. Catilin. 1, 7. Sed ipsa haec verba nequaquam inveniuntur. Neque alius locus succurrit, quam hic, quem indicavit Gesnerus. Quod enim Pseudo-Turnebus Milonianam designat, id nihili est. Modo positus locus Ciceronis e Philipp. ne ipse quidem fideliter redditus erat; sed hoc foret insigne fluctuantis memoriae exemplum. cf. § 93.

100. *neque generatim — neque per singulas species.* Se neque sola genera probationum tradidisse, neque tamen summam divisionis diligentiam secutum testatur.

101. *plurimi.* Hoc oratores significantur, cum adhuc praeceptores artis memorarentur. *Inexplicabiles* autem illi *laquei* sunt ejusmodi praecepta, nimia dividendi affectatione obscurata.

omnem — conatum. Conatus hic proprio significatu ponitur, ut supra 2, 12, 5. „*conatur* „perdite.“ item 8, 5, 31 „planum et humile et sine *co*„*natu.*“ Est ergo vis et spiritus dicendi. *etiam* ne junge cum *omnem* sed mecum com-

etiam quem ex ingenio ſuo poterant habere, conatum, velut aſtricti certis legum vinculis, perdiderunt: et, magiſtrum reſpicientes, naturam ducem ſequi deſierunt. Nam, ut 102 per ſe non ſufficiet ſcire, omnes probationes *aut a perſonis*, *aut a rebus peti*, quia utrumque in plura dividitur: ita *ex antecedentibus*, et *junctis* et *ſequentibus* trahenda eſſe argumenta qui acceperit, num protinus in hoc ſit inſtructus, ut, quid in quaque cauſa ducendum ſit ex his, ſciat? praeſertim, cum 103 plurimae probationes in ipſo cauſarum complexu reperiantur, ita ut ſint cum alia lite

poterant. Sic ſcripſi e ſolo Turic. Reliqui *potuerant.*

deſierunt. Goth. *deficiunt* (non *deficierunt* ut Geſn.) cum Voſſ. 2.

102. *ſufficiet.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. Reliqui *ſufficit.*

aut a reb. Praepoſitionem omittunt Turic. Guelf. Sed hic et prius eandem. *acc. num prot.* Sic Obr. Capper. Sed Turic. Camp. *a. unum p.* cum Alm. Reliqui *a. p.* Apparet Obrechti acumen haud dubie ex Argentoratenſis *unum* efficientis *num*, veriſſime. Itidem egregie *num* reſtituit ex V. C. Regelsbergerus Horatio Epiſt. ad Piſ. 416 pro *nunc.*

quid. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. quem recte deſeruit Capper. ſolus. Reliqui *quod.*

ducendum ſit. Sic Turic. a ſec. manu (cum prius eſſet *ducenda ſ.*) cum Alm. Obr. Sed Guelf. *ducenda ſint.* Voſſ. 1. *ducenda ſit.* (Error eſt, de quo vide § 25. *quib. — ſit.* item § 113.) Reliqui *dicendum ſit.*

103. *ita — nulla.* Turic. *i. cum ſ. alii aliae n.* (cf. 5, 9, 4 *non eſt lis facti*) cum Alm. (cf. § 97. item mox). *i. u. ſ. c. aliis nulla l. nulla.* Voſſ. 3.

mate dirime. „Vel illum conatum, quem ingenium iis „permittebat, perdunt."

102. *protinus.* Hoc eleganter in hac forma dicitur. cf. § 119.

nulla communes, eaeque ſint et potentiſſimae, et minime obviae, quia communia ex praeceptis accepimus, propria invenienda ſunt. 104 Hoc genus argumentorum ſane dicamus *ex* 429 *circumſtantia*, quia περίστασιν dicere aliter non poſſumus, vel ex iis, quae cujusque cauſae propria ſunt: ut in illo adultero ſacer-

eaeque ſint. Turic. *ea quae ſunt* cum Alm. niſi quod *quo* ex hoc, mox autem, ubi ipſa haec verba ponuntur, *eaeque* Alm. dare narratur (cf. not. prox. item § 104). Guelf. *ea quae ſint.* Goth. *Hae ſint* (non *haeque* ut Geſn.). Voſſ. 2. *Haec ſunt.* Voſſ. 3. *Haec ſint.* Camp. *eae ſint.* Jenſ. *eaque ſunt* cum edd. ante Ruſc. qui e Regii conjectura *Eoque ſunt.* Mox Aldus noſtram cum reliquis, niſi quod Bad. pr. ex Vall. *haeque ſint* et poſter. *eoque ſunt.*

obviae. Guelf. *obnixe.* Jenſ. omittit vocem cum edd. ante Ald. ipſaque Ruſc. hic Regium non ſequente (cf. modo). Cod. Vall. habet eandem, quam, profecto non ex ingenio ſolo, inſeruit jam Regius, itemque mei et alii omnes, etiam Camp.

communia — ſunt. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *communibus ex praec. propria inv. ſunt* cum Voſſ. 1. (niſi quod hic omittit *ex*) 2. 3. Bern. Ald. (niſi quod hic ante *ſunt* inſerit *non*, male cf. ad 4, 2, 29) et edd. ante Obr. Hic primus noſtram protraxit ex Arg. profecto, et eſt ea in Turic. Alm. Sed Jenſ. *communibus ex praeceptis invenienda ſunt* cum edd. ante Ald. niſi quod Ruſc. *inveniendae*, ex Regii conjectura. cf. 4, 1, 76. In Ruſc. ed. verius igitur, quod in Veneta 94 narrat Erneſtius. vid. ad 1, 6, 26.

103. *accepimus.* An forte *accipimus?*

104. *περίστασιν.* vide 3, 5, 18 ubi tamen *negotium* vertebat. cf. Erneſt. in Lexico Technologico Graeco h. v. item Latino voce *Circumſtantia.*

in illo — ſacerdote. Haec ipſa vel potius huic valde ſimilis controverſia eſt inter Quintilianeas 284 p. Bip. 138. Ejus haec eſt inſcriptio: „*Sacerdos unius ſupplicio li-* „*berandi habeat poteſtatem.* „*Adulteros liceat occidere.* „Quidam ſacerdotem depre- „hendit in adulterio: et eum „ſibi ex lege impunitatem pe- „tentem occidit. Reus eſt „caedis.“

dote, qui lege, qua unius ſervandi poteſtatem habebat, ſe ipſe ſervare voluit, proprium controverſiae eſt dicere, *Non unum nocentem ſervabas, quia, te dimiſſo, adulteram occidere non licebat.* Hoc enim argumentum lex facit, quae prohibet adulteram ſine adultero occidere. Et illa, in qua lex eſt, 105

104. *contr. eſt.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *eſt contr.* cf. § 94. 106.

ſervabas. Sic Turic. (a ſec. manu, a priore *ſervabat*) Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. et edd. ante Gryph. exc. Badii duabus, qui e Vallenſi Cod. *ſervabis* et ſic reliqui.

te dimiſſo. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Stoer. Chouet. Leid. Obr. *ante adultero d.* Jenſ. cum edd. ante Bad. *te adultero d.* Vall. Goth. Colb. Voſſ. 2. Alm. (ſed attende hunc a Turic. deſciſcentem cf. § 103 item mox.) cum edd. a Bad. ad Stoer. item Gibſ. qui reduxit *ad.* et recentioribus. *ante dimiſſo* Voſſ. 1. 3. *licebat.* Sic Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Gryph. exc. Badii duabus qui e Vall. *licebit* et ſic reliqui. Hic ſiletur Turic., ad *ſervabas* modo Alm. cf. not. prox. item § 105. *occidere.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bern. Ald. Reliqui *occidi.*

105. *qua lex.* Sic Guelf. Goth. cum edd. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *q. lata l.* Sunt ſane praeſtantiſſimi libri, qui *lata* defendunt, ſed videtur errore librarii oſcitantis facile potuiſſe irrepere; caret autem ſana mente.

adulteram — non licebat. cf. Decl. p. 139. „Quid quod „ille pro duobus petebat? „nam adultera ſine adultero „non poterat occidi." Dig. 48, 5, 32. „dum utrumque „occidat; nam ſi alterum occidit, Lege Cornelia" (de ſicariis) „reus erit." Moſaïcarum et Romanarum legg. Collatio. Tit. 4. § 2. „Si „filiam non interfecerit, ſed „ſolum adulterum, homicidii „reus eſt." Schulting. Jurispr. Ante-Juſt. p. 746.

105. *Et illa.* Deficit ſane nomen, quod obverſabatur ſcriptori, ſive *controverſia,* ſive *cauſa,* ſive *ſcholaſtica* (vid. 4, 2, 30), ſed facile aberrabat, quod modo, pro „illa ſacerdotis controverſia," dixerat „illo ſacerdote."

ut argentarii dimidium ex eo, quod debebant, ſolverent: creditum ſuum totum exigerent. Argentarius ab argentario ſolidum petit. Proprium ex materia eſt argumentum creditoris, iccirco adjectum eſſe in lege, *ut argentarius totum exigeret.* adverſus alios enim non opus fuiſſe lege: cum omnes praeterquam ab argentariis totum exigendi jus 106 haberent. Cum multa autem novantur in omni genere materiae, tum praecipue in iis quaeſtionibus, quae ſcripto conſtant, quia vocum et in ſingulis ambiguitas frequens et 107 adhuc in conjunctis magis. Et haec ipſa plu-

debebant. Turic. *dicebant.* Alm. *debent.* cf. § 104. item mox. *Argentarius.* Abeſt Guelf. et Goth. item Voſſ. 1. 2. 3. *petit.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *peti.* Dicesne hunc infinitivum ſupereſſe ex pluribus, quae interciderint, quorumque lacunam obruerint recentiores allinendo literam T.? *Proprium.* Camp. *totum.*

eſſe in lege. Turic. *e. ut i. l.* (a pr. manu, a ſec. expunctum *ut*) cum Alm. cf. modo hac §. item § 108.

106. *et in ſing.* Sic Turic. (a ſec. manu *eſt i. ſ.*) Guelf. cum Alm. Reliqui *eſt i. ſ.* *et adhuc.* Voſſ. 1. *adhuc et.* Transpoſui (cf. § 104. 110). Reliqui omittunt *et.* Levi-

ut argentarii — exigerent. Hanc legem neque ex foro neque ex ſchola illuſtrare contingit. Argumentum creditoris mancum videtur utcunque. Neque enim ſufficit eam legis partem expendere, quod *argentarius* petit; ſed oportet alteram quoque, quod *ab argentario*, quae hic negligitur. Poſſunt ultro citroque niti lege, malisque etiam contrariam argumentationem, propriam et ipſam materiae, a Qu. propoſitam, ne videretur judicaſſe hanc litem hoc argumento diremtam. An forte horum aliquid a librariis turbatum et mutilatum, ut nunc minus intelligamus? Fluctuationem, levem tamen, vide in not. crit.

106. *quae ſcripto conſtant.* vide 3, 5, 4. 3, 6, 55.

rium legum aliorumve ſcriptorum, vel congruentium, vel repugnantium complexu 430 varientur neceſſe eſt: cum res rei, aut jus juris quaſi ſignum eſt. *Non debui tibi pecuniam; nunquam me appellaſti, uſuram non accepiſti, ultro a me mutuatus es.* Lex eſt, *Qui patri proditionis reo non affuerit, exheres ſit.* Negat: *niſi ſi pater abſolutus ſit.* Quid ſigni? Lex altera, *Proditionis damnatus cum advocato exulet.* Cicero pro Cluentio Publium Popilium et Tiberium Guttam 108

gare orationem ſum conatus, quae duriſſima eſt in vulgata ſcriptura: „vocum eſt in ſingulis ambiguitas frequens, adhuc „in conjunctis magis.“ Fortaſſe huic noſtro *et*, recte praemittas *eſt*.

107. *non acc.* Negationem omittunt Jenſ. et edd. ante Ald. Regius e libris inſeruit, et eſt in omnibus peaeterea noſtris, ut Camp. cf. ad 4, 2, 29. *Negat: niſi.* Turic. cum Bodl. Alm. Voſſ. 1. 3. Andr. *n. ſit n.* Camp. *n. ſic n.* Goth. Guelf. *n. ſit n.* Burmannus ſuſpicatur: *Negabit niſi.* Equidem in *ſit*, *ſit*, *ſic* latere puto compendium vocabuli: *filius*, quod hinc abeſſe vix poterat. *niſi ſi p.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *niſi p.* cum Voſſ. 2. edd. ante Ald. item Gryph. Stoer. Chouet. cf. 4, 1, 70. 6, 1, 34. De Voſſ. 2. et Goth. cf 4, 5, 24. Totum hoc *Negat* — *abſ. ſit* omittit Tarv. cf. 3, 9, 5.

108. *Publium.* Camp. *P.* cum edd. ante Gryph. qui *Pub.* Reliqui noſtram formam exhibent, quae et in MSS. Illa ſane verior. *Tiberium.* Camp. *T.* cum Gryph. Copper. et aliquot edd. *Titum* Baſil. ex Philandri correctione, et ſane *T.* apud Ciceronem. Nolui tamen expreſſam MSS. ſcripturam deſerere. *Titus* ſignatur *T.*, *Tiberius* autem *Ti.*

107. *Qui patri — exheres ſit.* vid. 7, 1, 42.

Negat. intellige: *filius.* cf. not. crit.

108. *Cic. pro Cluentio.* c. 36. vide et Dig. 48, 14 leg. unica § 2. „Qua lege „damnatus, ſi alium convicerit, in integrum reſtituitur.“

dicit, *non judicii corrupti, ſed ambitus eſſe damnatos.* Quid ſigni? *quod accuſatores eorum, qui erant ipſi ambitus damnati, e lege ſint poſt hanc victoriam reſtituti.*
109 Nec minus in hoc curae debet adhiberi, quid proponendum; quam, quomodo ſit, quod propoſueris, probandum. Hic omnino vis inventionis, ſi non major, certe prior. Nam ut tela ſupervacua ſunt neſcienti, quid petat: ſic argumenta, niſi praevideris, cui rei adhibenda ſint. Hoc eſt, quod compre-
110 hendi arte non poſſit. Ideoque, cum plures eadem didicerint, generibus argumentorum ſimilibus utentur; alius alio plura, quibus 431 utatur, inveniet. Sit exempli gratia propoſita controverſia, quae communes minime

108. *ſint poſt hanc.* Turic. *ſ. in h.* Alm. *ſ. h.* cf. § 105. 109.

109. *omnino — major.* Turic. *o. v. juventionis et ſint m.* a ſec. manu idem *o. v. inventionis et ſi ſit m.* Guelf. *immo jus i. m.* Goth. *ſi non vis inventionis m.* cum Voſſ. 2. Vall. et eodem redit Guelf. ſcriptura leviter repoſita. Voſſ. 1. 3. *o. v. i. m.* Ald. *o. v. i. etſi n. m.* Camp. *o. v. i. ſ. n. ſit m.* Aldinam latere ſuſpicor in prima Turic. manu ut *et ſint* debeant diſſolvi in *et ſi non.* Poſſis tamen pro *et* ſcribere *eſt.* Pro *Hic* malim paene *Haec.* *ſunt neſc.* Guelf. Turic. *ſint n.* (hic a ſec. manu *ſunt*). *niſi praevideris.* Turic. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *n. provideris* cum Voſſ. 1. 2. Bern. Sed Alm. *n. videris.* cf. § 108. 112.

110. *gener. arg.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. accedente Baſil. Reliqui inferunt *quidem*, ex ſola Regii conjectura. *alius alio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui inferunt *tamen.*
comm. min. Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *min. comm.* cf. § 106. 113.

109. *omnino — major.* cf. not. crit.

cum aliis quaeſtiones habet: *Cum Thebas* 111 *evertiſſet Alexander, invenit tabulas, quibus, centum talenta mutua Theſſalis dediſſe Thebanos, continebatur. Has, quia erat uſus commilitio Theſſalorum, donavit his ultro. poſtea reſtituti a Caſſandro Thebani repoſcunt Theſſalos.* Apud Amphictyonas agitur. *Centum talenta et crediliſſe eos conſtat, et non recepiſſe.* Lis omnis ex eo, quod Alexander 112 ea Theſſalis donaſſe dicitur, pendet. Conſtat illud quoque, *non eſſe his ab Alexandro*

111. *Amphictyonas.* Guelf. ἀμφικτίονας. Turic. *amphiconas* (a ſec. manu *amphictrionas*). Camp. *amphitricionas.* Mox § 115. Guelf. *Amphictiones.* Goth. (tac. Geſn.) *Amphyctiones.* Camp. *amphyctiones.* Deinde § 118 Guelf. ἀμφικτύονας, et hanc eſſe receptam Graecis ſcripturam diu oſtenderunt VV. DD.

recepiſſe. Turic. Camp. addunt *ea* cum Ald.

112. *Theſſ. don.* Turic. Camp. inſerunt *ſe* cum Alm. Sed hic et mox *dicit* dare narratur pro *dicitur.* cf. § 109. item mox.

111. *Thebas evertiſſet — reſtituti a Caſſandro.* vid. hiſtoriam apud Diod. Bibl. l. 17, 8 — 14. l. 19, 53. 54.

repoſcunt Theſſalos. Structuram hanc exemplis defendit Burmannus, et hic et ad Ovid. Amor. 1, 4, 30.

112. *non eſſe — datam.* Leniſſima mutatione locum emendaſſe ſibi viſus eſt Geſnerus. Transponere ſuaſit *his ab Alexandro* ſic: *ab his Al.*, et mox *dederint* pro *dederit.* Negat enim ad rem facere quidquam, ſi Alexander dederit Theſſalis ſummam iſtam. Sed, cogitaſſe Quintilianum de Alexandro dante Theſſalis, non viciſſim, illud eſt documento: quod mox ſubjicit *quod datum eſt.* Atqui, ſi Theſſali ſunt ii, qui ſummam Alexandro non dederunt, nihil omnino datum eſt, in quo quaeri poſſit, ſitne perinde, ac ſi pecuniam dederint. Contra, ſi Alexander dedit, donavit, non quidem ſummam ipſam centum talentorum, ſed tabulas debitum continentes, tum profecto recte inſtituetur iſta quaeſtio. Neque alienum a

pecuniam datam. quaeritur ergo, *an perinde ſit, quod datum eſt, ac ſi pecuniam dederit?* 113 Quid proderunt argumentorum loci, niſi haec prius videro, *nihil eum egiſſe donando, non potuiſſe donare, non donaſſe?* Et prima quidem actio facilis ac favorabilis repetentium jure, quod vi ſit ablatum: ſed hinc vehemens quaeſtio et aſpera exoritur de jure belli, dicentibus Theſſalis, hoc regna, populos, fines gentium atque urbium contineri. 114 Inveniendum contra eſt, quo diſtet haec

perinde ſit. Turic. *proderit.* Alm. *perderet* (cf. modo item § 115.) Voſſ. 1. lacunam habet pro *perinde.* Guelf. *pro inde ſ.*

113. *Sed hinc.* Guelf. *Quod h.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. cf. ad praef. noſtr. p. 44. *veh. qu. et aſp.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *aſp. et veh. qu.* cf. § 110. 118.

hoc regna. Camp. *haec r.* cum edd. ante Ald. quod correxit Regius. Sed MSS. omnes recte. cf. § 102. 5, 12, 14.

materia eſt, dederitne pecuniam Alexander, an tabulas. Si enim, mutuo nullo ante dato, ipſa centum talenta de Thebanorum aerario numeraſſet Theſſalis, poſſent ii jure belli conceſſam ſibi pecuniam, quamvis injuſte ademtam Thebanis, retinere ſine injuria; nunc cum Thebanorum quidem pecuniam, ſed tabulis ſignificatam, non numeratam, donaverit iis Alexander, nihil egit ille donando, nec quidquam ullo jure adepti poſſunt videri Theſſali. Quo apparet, nihil eſſe hic mutandum.

113. *prima — actio.* Nihil hic argutandum in *primae actionis* appellatione, quaſi ſit ex uſu fori Romani interpretanda. Mox § 116. *ſecundo gradu*, et § 118 *Tertii loci.* Sic intelligimus, *actionem, gradum* (cf. 5, 11, 7.), *locum* variari pro eadem re, nec deſignari quidquam niſi tria illa probandi momenta 1) *nihil egiſſe donando* 2) *non potuiſſe donare* 3) *non donaſſe.* Ne igitur confer *actionem primam* ad 4, 1, 4.

favorabilis — aſpera. cf. vocabula eadem itidem oppoſita 4, 1, 21.

caufa a ceteris, quae in poteftatem victoris venirent: nec circa probationem res haeret, fed circa propofitionem. Dicamus in primis, *In eo, quod in judicium deduci poteft,* 432 *nihil valere jus belli: nec armis erepta, nifi armis poffe retineri. Itaque, ubi illa valeant, non effe judicem: ubi judex fit, illa nihil valere.* Hoc inveniendum eft, ut adhiberi 115 poffit argumentum, *Ideo captivos, fi in patriam fuam redierint, liberos effe, quia bello parta non nifi eadem vi poffideantur.* Proprium eft et illud caufae, quod Amphictyones judicant (ut alia apud centumviros, alia apud privatum judicem in iisdem quaeftionibus ratio). Tum fecundo gradu, 116 non potuiffe donari a victore jus, *quia id*

115. *ratio T.* Turic. *rationum* (a fec. manu *ratio fit*) cum Alm. (cf. § 112. 116.) *ratio fit Tum.* Camp. cum edd. ante Gefn. exc. Obr. qui omittit *Tum.* Noftram dant Guelf. Voff. 1. 3. Utrum Goth., certo non dicam. Effe eam in ipfo Turicenfis a prima manu vitio, liquet.

115. *centumviros — privatum judicem.* Cave *judicem privatum* interpreteris judicem *caufae privatae.* Neque enim de aliis quam privatis caufis judicabant Centumviri, quo minus poffent opponi privatarum caufarum judicibus. vid. 4, 2, 5. Sed *privati judices* ii funt, qui „in arbitriis, „et judiciis plerisque, dati „videntur a Praetore, privati „homines finguli fere, qui in „confilio habere confueverant „aliquos e ICtis, uti Aquil„lius in caufa Quinctiana „apud Ciceronem: quorum „quidem judicum nullum cer„tum corpus aut ordinem „fuiffe, e quo a Praetore le„gerentur, probabile eft." Pofui verba Bachii in Hift. Juris. 2, 1, 28. p. (Stockm.) 105. Centumviros majorem patroni diligentiam poftulaffe fupra quoque prodit 4, 1, 57.

demum ſit ejus, quod teneat: jus, quod ſit incorporale, apprehendi manu non poſſe. Hoc reperire difficilius, quam, cum inveneris, argumentis adjuvare, *ut alia ſit conditio heredis, alia victoris, quia ad illum jus, ad*
117 *hunc res tranſeat.* Proprium deinde materiae, *jus publici crediti tranſire ad victorem non potuiſſe, quia, quod populus crediderit, omnibus debeatur: et, quamdiu quilibet unus ſuperfuerit, eſſe eum totius ſummae creditorem: Thebanos autem non omnes in Alexan-*
118 *dri manu fuiſſe.* Hoc non extrinſecus probatur, quae vis eſt argumenti, ſed ipſum per ſe valet. Tertii loci pars prior magis vulgaris, *non in tabulis eſſe jus:* itaque multis argumentis defendi poteſt. Mens quoque Alexandri duci debet in dubium, *honorarit eos, an deceperit.* Illud jam rurſus pro- 433 prium materiae, et velut novae contro-

116. *quod teneat.* Sic Turic. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *ipſe.*

apprehendi. Turic. *reprendi* cum Alm. cf. 115. 119.

adj. ut al. ſit. Turic. *adj. ſit.* a ſec. manu *adj. al. ſit.* et ſic Camp.

117. *jus publici crediti.* Turic. Camp. *juris publici creditum* cum Bodl. Andr. *manu fuiſſe.* Turic. Camp. *manus ſ.* cum Alm. et edd. ante Baſil. exc. Aldo qui *manus veniſſe,* ſolus.

118. *proprium mat.* Hoc ordine Turic. Camp. cum Obr. Reliqui transponunt cf. § 113. 20.

116. *incorporale.* ICtorum vocabulum. cf. Inſtitutt. 2, 2. Dig. 8, 1, 1.

alia — heredis. Hereditas enim eſt res *incorporalis.* vide loca juris modo poſita.

118. *extrinſecus — vis argumenti.* cf. § 11.

verſiae, *quod reſtitutione recepiſſe jus, etiamſi quod amiſerint, Thebani videntur.* Hic et, quid Caſſander velit, quaeritur: ſed vel potentiſſima apud Amphictyonas aequi tractatio eſt. Haec non iccirco dico, quod inu- 119 tilem horum locorum, ex quibus argumenta ducuntur, cognitionem putem, alioqui nec tradidiſſem; ſed ne ſe, qui cognoverint iſta, ſi cetera negligant, perfectos protinus atque conſummatos putent: et, niſi in ceteris, quae mox praecipienda ſunt, elaboraverint, mutam quandam ſcientiam conſecutos intelligant. Neque enim artibus editis factum eſt, 120 ut argumenta inveniremus: ſed dicta ſunt omnia, antequam praeciperentur: mox ea

quod reſt. Turic. Camp. *quia r.* cum Alm.

119. *alioqui — trad.* Turic. Camp. *alioquin inter cetera non addidiſſem* cum Bodl. Andr. Sed Alm. *alio num i. c. n. a.* (cf. § 116. § 124). In iſtis *alioquin inter cetera add.* nihil aliud niſi recepta latet, cui mox, ſententiae cauſa, aliquis de ſuo interpoſuit *non* poſt *cetera.* *ne ſe — perf. prot.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Regius correxit *ne ſi quid* cet. (quod eſt in Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv.) in *ne ſi qui.* et ſic mox omnes, etiam MSS., ita ut poſt *perfectos* inſerant *ſe*, quod abeſt ab iis, quos deſignavi. Quis ferat „*ſi* qui — *ſi* — negligant?"

120. *Neque en.* Sic Guelf. Camp. Tarv. Reliqui *nec e.* cf. § 31.

apud Amphic aequi. Neque enim ſingularum civitatum juri aſtricti, propriis legibus Amphictyonicis judicabant, quae profecto aequitatis potiſſimum ſequendae copiam facerent. vid. Dionyſ. Halic. R. Ant. 4. Vol. 2. p. 702 Rsk.

119. *inutiles.* cf. § 83.

mutam — ſcientiam. An *mutilam?* Quanquam *muta* eſſe poteſt, quae, multis praeceptis loquendi onuſta, *loqui* neſciat, nec *loquentem facere.*

120. *Neque enim artibus.* cf. 2, 5, 14.

ſcriptores obſervata et collecta ediderunt. Cujus rei probatio eſt, quod exemplis eorum veteribus utuntur, et ab oratoribus illa repetunt, ipſi nullum novum, et, quod non ſit
121 dictum, inveniunt. Artifices ergo illi, qui dixerunt: ſed habenda his quoque gratia eſt, per quos labor nobis eſt detractus. Nam, quae priores beneficio ingenii ſingula invenerunt, nobis et non ſunt requirenda, et nota omnia. Sed non magis hoc ſat eſt, quam palaeſtram didiciſſe, niſi corpus exercitatione, continentia, cibis, ante omnia natura juvatur, ſicut contra ne illa quidem 434
122 ſatis ſine arte profuerint. Illud quoque ſtudioſi eloquentiae cogitent, neque omnibus

Cujus. Turic. Camp. omittunt. Non male, ſed magis pro Quintiliani candore, addi pronomen.

utuntur. Turic. Camp. *utantur* cum Alm. Male, mox omnes *repetunt*. *quod non ſit dict*. Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *q. d. n. ſ.* cf. § 118. item mox.

121. *ergo*. Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. *quoque*. Sed Tarv. cum MSS. *ergo*. Regius malit utrumque poni, refragante recte Badio. *his*. Sic Turic. Camp. Guelf. cum Alm. et edd. ante Bad. quo acc. Baſil. Reliqui *iis*. cf. § 20. 5, 14, 34. *eſt detr*. Hoc ordine Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *d. e.* cf. § 120. 5, 11, 3.

nota. Guelf. *notata*. Solus, quantum video. Sed digna, quae expendatur ſcriptura. Neſcio quid jejuni in recepta.

juvatur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. Neque tamen mei mox *profuerunt*, quod dare illi narrantur a Burm. Reliqui *juvetur*.

121. *et non — requirenda et nota omnia*. Et copiam exemplorum in rhetorum libris, et *univerſitatem* commendat. vid. not. crit.

in cauſis, quae demonſtravimus, cuncta poſſe reperiri: neque, cum propoſita fuerit materia dicendi, ſcrutanda ſingula, et velut oſtiatim pulſanda, ut ſciant, an ad probandum id, quod intendimus, forte reſpondeant: niſi cum diſcunt, et adhuc uſu carent. Infinitam enim faciat ipſa res dicendi 123 tarditatem, ſi ſemper neceſſe ſit, ut, tentantes unumquodque eorum, quod ſit aptum atque conveniens, experiendo noſcamus: neſcio, an etiam impedimento futura ſint, niſi et animi quaedam ingenita natura, et ſtudio exercitata velocitas, recta nos ad ea, quae conveniunt cauſae, ferant. Nam, ut 124 cantus vocis plurimum juvat ſociata nervo-

122. *cauſ. quae.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *ea.*

123. *faciat.* Sic Turic. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. 3. Sed Guelf. Camp. *facit.* Reliqui *faciet.* *dicendi.* Turic. *diſcendi* cum Bern. Jenſ. Tarv. Regius correxit. Sed jam Camp. noſtrum.

122. *pulſanda.* Hic quidem bona et, ſi quid video, neceſſaria Francii emendatio (cf. § 19 not. crit.), optimis *pulſandum.* Error eſt vulgaris, de quo egi ad § 102 not. crit. Elegantiſſima imago in iſtis: „*oſtiatim* pulſan„dum — an — forte *reſpon*„*deant.*"

123. *ipſa res.* i. e. Haec locorum ſingulorum excuſſio. Sed diſplicet hoc parum definite poſitum *ipſa res.* Malim *haec ipſa res.*

futura ſint. Quod ſit ſubjectum; quaeri poteſt. Subeat *ſit* ſcribere, ut intelligatur *ipſa res.* Sed jejunum videtur, opponi: *infinitam dicendi tarditatem facere*, et *impedimento eſſe.* Nunc malo *argumenta* intelligere, quae lateant in „unumquodque *eorum.*" Aptiſſime *praecepta* dicantur *eſſe impedimento*, ſed eorum diſerta nulla mentio in prioribus. Mox § 124 extr. nominantur ipſa.

rum concordia, ſi tamen tardior manus, niſi inſpectis demenſisque ſingulis, quibus quaeque vox fidibus jungenda ſit, dubitet, potius fuerit eſſe contentum eo, quod ſimplex canendi natura tulerit: ita hujusmodi praeceptis debet quidem aptata eſſe, et citharae
125 modo intenta ratio doctrinae: ſed hoc exercitatione multa conſequendum, ut, quemadmodum illorum artificum, etiamſi alio ſpectent, manus tamen ipſa conſuetudine ad

124. *niſi inſp.* Guelf. *non i.* cum Voſſ. 1.

demenſisque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Reliqui *dimenſ.* *potius fuerit — praec. debet.* Turic. omittit *fuerit — praec.* Alm. haec habere videtur, cum memoretur mox in *quod.* cf. § 119. 125.

quod. Guelf. Camp. *quo* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. Mihi quidem nullus oſtenditur Cod. *quod* exhibens (niſi forte Turic. qui ſiletur), et poteſt defendi *quo;* ſed praeſtat profecto recepta. cf. § 2. 5, 13, 42.

125. *manus — fertur.* Confer 1, 12, 3.

Sed quaſi — ſequantur. Haec ut nunc leguntur, non plane expedita ſunt et emendata. Primum diſplicet quod *copia et varietas argumentorum*, dicitur *offerre ſe et occurrere.* Hoc facile in ordinem redigetur, legendo *offerant* et *occurrant*, ut verba referantur ad *argumenta.* Deinde *rationes* (de qua voce vid. not. crit.) interpretantur hic *argumenta*, auctore Regio, ablegante ad § 8 ubi ſane *rationis* vocabulum eſt in definitione *argumenti.* Poterat et § 6 deſignare, ubi aliorum commemoratur uſus. Neque tamen per totum hoc caput vocabulo iſto utitur Qu. ſimpliciter hac poteſtate; ſed frequentiſſime pro forma diſciplinae uſurpat ut modo § 124, quanquam ſingulari numero. *Probationes* dicturus fuiſſe videtur, ſi hoc voluiſſet. Etiam reſpectu aliquo ad id quod praecedit, *ſcribentium*, indigere credo concinnitatem. Malim igitur pro *rationes* legi *orationem.* Sic in *ſequantur* idem erit ſubjectum, quod in *offerant, occurrant* i. e. argumenta; et ſine offenſione

graves, acutos, mediosque horum ſonos fertur, ſic oratoris cognitionem nihil more-
435 tur haec varietas argumentorum et copia, ſed quaſi offerat ſe, et occurrat: et, ut literae ſyllabaeque ſcribentium cogitationem non exigunt, ſic rationes ſponte quadam ſequantur.

XI. Tertium genus ex iis, quae extrinſecus adducuntur in cauſam, Graeci vocant παράδειγμα: quo nomine et generaliter uſi ſunt in omni ſimilium appoſitione, et ſpecialiter in iis, quae rerum geſtarum auctoritate nituntur. Noſtri fere *ſimilitudinem* vocare maluerunt, quod ab illis παραβολὴ dicitur;

125. *copia occurrat.* Turic. c. *quae ſe offert ſe et occurrat* (a ſec. *occurrit*). Ex Alm. affertur *quae ſe offerat* (cf. § 124. 5, 11, 1). *Sed*, quod inſerit poſt *cop.* Regius, non habent, praeter hos, Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. Bod. uterque. Habent Vall. (ſi recte interpretor Badii notam) Guelf. Goth. Camp. Tarv. Ald. et reliqui recentiores. *rationes.* Guelf. *oratione.* Turic. Camp. *rationem* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. 3. (cf. 5, 11, 3 *oratione*). Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *ratione* cum edd. ante Baſc. Haec *rationes* (cf § 103.) cum Vall. Ald. et hoc recentioribus; quod repoſuit Regius. *quadam.* Omittunt hoc Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae ante Ald exc. Camp. et Tarv. Habent etiam Vall. et MSS. mei.

1. *vocare mal.* Turic. *vocari vol.* cum Alm. (niſi quod hic *val.* cf. 5, 10, 125 item hic § 4). Paſſivum et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. exc. Camp.

decurret ſententia, modo levius diſtinguatur poſt *occurrunt*, quam nunc ſit colo.

1. παραβολή. De hac voce conſule Erneſti Lex. rhet. Graec. ubi multis exemplis altruitur haec ſignificatio. Diverſa quidem Anonymi deſinitio, quam vidimus ad 5, 10, 95.

hoc alterum, *exemplum:* quanquam et hoc, 2 simile est; et illud, exemplum. Nos, quo facilius propositum explicemus, utrumque παράδειγμα esse credamus, et ipsi appellemus *exemplum.* Nec vereor, ne videar repugnare Ciceroni, quanquam *collationem* separet ab 436 *exemplo.* Nam idem omnem argumentationem dividit in duas partes, *inductionem* et *ratiocinationem*, ut plerique Graecorum in παραδείγματα et ἐπιχειρήματα: dixeruntque 3 παράδειγμα, ῥητορικὴν ἐπαγωγήν. Nam illa, qua

hoc. alt. Turic. omittit *hoc* cum Alm. et Obr.

2. *quanquam coll.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Bern. Vall. et edd. ante Bad. Reliqui *qui c.* quod Regius reposuit; frustra. Sed esse narratur in Voss. 1. 3. Non credo. *separet.* Sic Turic. a sec. manu (a pr. *separat* cum Alm.) Voss. 1. Goth. Jens. et edd. ante Stoer. Sed Camp. *separaret.* Guelf. *separat* et sic reliqui. Conjunctivum praetuli cf. 1, Prooem. 18.

ratiocinationem. Turic. Guelf. *rationem.* cum Stoer. et edd. ante Burm. Sed Goth. *rationationem.* Camp. *probationem.* Nostrum Jens. et edd. ante Stoer. quod repetiit Burm. et recentiores. cf. 5, 10, 6. ἐπαγωγήν. Turic. Camp. εναγωγην cum Alm.

2. *Ciceroni.* vid. de Inv. 1, 30.

Nam idem. ibidem c. 31. cf. 5, 10, 73.

plerique Graecorum — ἐπαγωγήν. Hisce Graecis viam munivit Aristoteles Rhet. 1, 2, 8. καλῶ δ' ἐνθύμημα μὲν ῥητορικὸν συλλογισμόν· παράδειγμα δὲ ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. Idem Analyt. post. 1, 1. (p. Buhl. 433.) ὡσαύτως καὶ οἱ ῥητορικοὶ συμπείθουσιν· ἢ γὰρ διὰ παραδειγμάτων, ὅ ἐστιν ἐπαγωγή· ἢ δι' ἐνθυμημάτων, ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός. Haec Aristotelica jam Regius partim designavit, partim apposuit. Vides ἐνθυμήματα dici apud Aristotelem, quod apud nostrum est ἐπιχειρήματα. cf. 5, 10, 3. 4. vide et Arist. Rhet. 2, 20, 3.

plurimum eſt Socrates uſus, hanc habuit viam: cum plura interrogaſſet, quae fateri adverſario neceſſe eſſet, noviſſime id, de quo quaerebatur, inferebat, cui ſimile conceſſiſſet. Id eſt *inductio*. Hoc in oratione fieri non poteſt: ſed, quod illic interrogatur, hic fere ſumitur. Illa interrogatio talis, *Quod* 4

3. *eſt Socr.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *S. e.* cf. 5, 10, 121 item hic § 11. *noviſſime.* Turic. Camp. *veriſſime.* Peſſime. *inferebat.* Guelf. *inferret* cum Vall. Leviter recedit Goth. *infereret.* Stoer. et edd. ante Obr. *inſerret.* Qui ſilentur poſſunt credi conjunctivum dare.

cui — conceſſiſſet. Turic. Guelf. *ut — conceſſiſſe.* cum Alm. Vall. Voſſ. 2. (an 1?) 3. Bad. pr. Pro *cui* dant *ut* et Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. ſec. Regius *cui* de conjectura addidit τῷ *ut.* Mox pro hac voce poſuerunt; recte, opinor. Sed tota haec ſtructura: *cum — conceſſiſſet*, abruptior fere quam pro Quintiliano videtur, ut Stoerii et edd. ante Obr. ratio non diſpliceat: *ut cum — inferret cui — conceſſiſſet.* in hac forma etiam Geſneriana conjectura magis commendatur, *vim* pro *viam.* *Ut* quidem ante *cum* nullus habet vetus liber; ſed conjecit jam Badius. Obſtat tamen, quod vetuſtiſſimi libri *inferebat* praeferunt; nec per ſe dura eſt ratio receptae, modo colon ponatur ante *cum.*

oratione. Turic. Camp. *ratione* cum Alm. (cf. ad 5, 10, 125 *rationes.*) ſed Jenſ. cum edd. ante Stoer. *ratiocinatione.* Male.

4. *ſumitur. Illa.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui inſerunt *Sit igitur.*

3. *cum — conceſſiſſet.* vide, ſis, not. crit. Addam *ille* poſt *ſimile*, quoniam aliud eſt ſubjectum. cf. 1, 2, 31.

Id eſt inductio. Structura pronominis neutrius diplicet. cf. 1, 10, 35. Sed et 7, 3, 2. Magis tamen ipſa ſententia. Nihil enim opus ea. In „*Illa*, „qua — eſt Socr. uſus" quid aliud intelligitur niſi *inductio?* Suſpicor haec verba eſſe gloſſam, allitam ad id, quod ſequitur, pronomen *Hoc*, ne quis haereret, quid in oratione fieri poſſe negaretur. Eſt tamen in omnibus libris.

est pomum generosissimum? nonne, quod optimum? concedetur. *Quid equus? qui generosissimus? nonne, qui optimus?* et plura in eundem modum. Deinde, cujus rei gratia rogatum est, *Quid homo? nonne is genero-*5*sissimus, qui optimus?* fatendum erit. Hoc in testium interrogatione valet plurimum, in oratione perpetua dissimile est. etenim sibi ipse respondet orator. *Quod pomum gene-*437 *rosissimum? puto, quod optimum; et equus? qui velocissimus: ita hominum, non qui claritate nascendi, sed qui virtute maxime excellet.* Omnia igitur ex hoc genere sumta, necesse est aut similia esse, aut dissimilia, aut contraria. Similitudo assumitur interim et

4. *Quid — generosissimus.* Sic Turic. cum plurimis. Sed Alm. *Quis equus generosissimus.* cf. § 1. 5.

5. *etenim.* Sic Regius. Sed Turic. Guelf. Camp. *aut enim* cum Goth. Jens. (tac. Gesn.) Alm. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit cum reliquis. Nisi forte in sequentibus interciderint plura, acquiescendum sane in ea. *et equus.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. meis ante Gibs. exc. Badii utraque. Reliqui inferunt *quis.* Omisit etiam Obr.

Similitudo. Guelf. Camp. *dissimilitudo* cum Goth. Ioann. Voss. 1. 2. Bern. et edd. ante Ald. Etiam Alm. *dissim.* dare narratur (cf. § 4. 7.), sed Turic. variantis a Burm. nulla men-

4. *concedetur.* Sic scripsi contra libros omnes, qui dant *concederetur*, nulla nec temporis, nec modi, proprietate. Quod mox infertur: *fatendum erit*, cogit nostram scripturam reponere. Sic 5, 12, 3 *videretur* Camp. pro *videtur.* idem Turic. Alm. 3, 1, 16. Et 6 Pro. 7 *meretur* Guelf. pro *mereretur.* Regius pro Jens. aliorumque *uteretur* reposuit *utetur* 2, 17, 20 ubi nunc MSS. *utitur.*

5. *ex hoc genere.* i. e. exemplorum. Debebat autem hic novum inchoari thema. Sed nolui turbare numeros.

ad orationis ornatum; ſed illa, cum res exiget, nunc ea, quae ad probationem pertinent, exequar. Potentiſſimum autem eſt inter ea, 6 quae ſunt hujus generis, quod proprie vocamus *Exemplum*, id eſt rei geſtae, aut ut geſtae, utilis ad perſuadendum id, quod intenderis, commemoratio. Intuendum igitur, totum ſimile ſit, an ex parte: ut aut omnia ex eo ſumamus, aut quae utilia erunt. Simile eſt, *Jure occiſus eſt Saturninus, ſicut Gracchi.* Diſſimile, *Brutus occidit liberos* 7 *proditionem molientes; Manlius virtutem filii morte multavit.* Contrarium, *Marcellus ornamenta Syracuſanis hoſtibus reſtituit; Verres eadem ſociis abſtulit.* Et probandorum et culpandorum ex his confirmatio eosdem

tio, ut videantur tres optimi Turic. Alm. Bodl. noſtrum defendere, quod prudentiſſime repoſuit Regius, indicans locum in not. ex. poſitum.

6. *ut aut.* Turic. *ut* omittit cum Alm. Voſſ. 1. 3. Transponit *aut ut* Guelf. *an ut* Camp.

7. *multavit.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. exc. Aldo *mulctavit.* Sed Camp. et Turic. noſtram dant. cf. 4, 4, 4. *eosdem.* Turic. *eosdem* cum Alm. attende gemellos (cf. § 5. 12). Nihil latet niſi recepta, ut fruſtra anquireret Burm. Sed Camp. omittit vocem.

illa — exiget. Fit hoc 8, 3, 72 ſeqq. Sed levi mutatione locus indigere videtur. *illam — eum — pertinet*, ut pronomina referantur ad *ſimilitudinem*, nec neutro genere accipiantur, quod minus clarum et elegans.

6. *aut ut geſtae.* Simile additamentum definitionis in narratione 4, 2, 31.

Saturninus — Gracchi. vide 2, 16, 5.

7. *Brutus — Manlius.* Liv. 2, 5. 8, 7.

Marcellus — Verres. Cic. in Verr. 4, 55.

8 gradus habet. Etiam in iis, quae futura 438 dicemus, utilis ſimilium admonitio eſt: ut, ſi quis dicens, *Dionyſium iccirco petere cuſtodes ſalutis ſuae, ut, eorum adjutus armis, tyrannidem occupet*, hoc referat exemplum, *eadem ratione Piſiſtratum ad domi-* 9 *nationem perveniſſe.* Sed, ut ſunt exempla interim tota ſimilia, ut hoc proximum: ſic interim ex majoribus ad minora, ex minoribus ad majora ducuntur. *Propter matrimonia violata urbes everſae ſunt: quid fieri adultero par eſt? Tibicines, cum ab urbe diſceſſiſſent, publice revocati ſunt: quanto magis principes civitatis viri, et bene de republica meriti, cum invidiae ceſſerint, ab exilio* 10 *reducendi?* Ad exhortationem vero praecipue valent imparia. Admirabilior in femina,

9. *duc. Propter.* Sic Turic. et Obr. Reliqui inſerunt *Si.* Alterum exemplum ſimilem et hic ſtructuram exigebat.

gradus i. e. momenta; ita, ut ſimile, diſſimile, contrarium, ſpectetur in iis. Sic modo 5. 10, 116 *gradus.*

8. *Dionyſium — occupet.* Hoc ſumſit ex Ariſtotele Rhet. 1, 2, 19. οἷον, ὅτι ἐπεβούλευε τυραννίδι Διονύσιος, αἰτῶν τὴν φυλακήν· καὶ γὰρ Πεισίστρατος πρότερον ἐπιβουλεύων, ᾔτει τὴν φυλακὴν, καὶ λαβὼν ἐτυράννησε. κ. τ. λ.

9. *Propter matrimonia.* Ad bellum Trojanum reſpicitur.

Tibicines — revocati ſunt. vide Liv. 9, 30. „Tibicines, „quia prohibiti a proximis „cenſoribus erant in aede „Jovis veſci, quod traditum „antiquitus erat, aegre paſſi, „Tibur uno agmine abierunt: „adeo ut nemo in urbe eſſet, „qui ſacrificiis praecineret. „Ejus rei religio tenuit ſenatum; legatosque Tibur miſerunt, ut darent operam, „ut hi homines Romanis reſtituerentur.“ cet. cf. et Valer. Max. 2, 5, 4.

ab exilio reducendi. Recte animadvertit Geſn. hoc in Ciceronem optime convenire.

quam in viro, virtus. Quare, ſi ad fortiter faciendum accendatur aliquis, non tantum afferent momenti Horatius et Torquatus, quantum illa mulier, cujus manu Pyrrhus eſt interfectus: et ad moriendum non tam Cato et Scipio, quam Lucretia: quod ipſum eſt ex majoribus ad minora. Singula igitur 11

10. *majoribus ad minora.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Bodl. Ioann. Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. quo accedunt Bad. pr. (quanquam fluctuans male in not.) Obr. Regius mutavit *minoribus ad majora*. praeter neceſſitatem et veritatem. vide not. ex.

10. *Horatius et Torquatus.* Liv. 1, 24. 25. (niſi forte ſignificatur Horatius Cocles Liv. 2, 10.) 7, 10.

cujus manu — interfectus. Plutarch. Pyrrh. T. 1. p. 405 D. E. (Πύῤῥος) δόρατι πληγεὶς διὰ τοῦ θώρακος οὐ καιρίαν πληγὴν οὐδὲ μεγάλην, ἐπέστρεψε κατὰ τοῦ πατάξαντος, ὃς ἦν Ἀργεῖος, οὐ τῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ πενιχρᾶς καὶ πρεσβυτέρας υἱὸς γυναικός. αὕτη τότε θεωμένη τὴν μάχην, ὥσπερ αἱ λοιπαὶ γυναῖκες, ἀπὸ τοῦ τέγους, ὡς ἐπέγνω συνεστῶτα τῷ Πύῤῥῳ τὸν υἱὸν, ἐκπαθὴς γενομένη πρὸς τὸν κίνδυνον, ἄρασα κεραμίδα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἀφῆκεν ἐπὶ τὸν Πύῤῥον. ἐμπεσούσης δὲ τῇ κεφαλῇ κατὰ τοῦ κράνους, καὶ τῶν σφονδύλων πρὸς τὴν βάσιν τοῦ τραχήλου συντριβέντων, αἵ τε ὄψεις συνεχύθησαν αὐτοῦ καὶ προήκαντο τὰς ἡνίας αἱ χεῖρες· αὐτὸς δὲ κατενεχθεὶς παρὰ τὸν τοῦ Λικυμνίου σηκὸν ἔπεσεν, ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀγνοούμενος. cf. VV. DD. ad Corn. Nep. 21, 2, 2.

Cato et Scipio. Alter Uticenſis, earundem partium alter, Q. Caecilius Metellus Scipio, Pompeji ſocer, qui in navi, tendens in Hiſpanias, cum vento coactus in Africam rediiſſet, gladio ſe transfodit, requirenti imperatorem militi reſpondens ipſe adhuc: *Imperator bene ſe habet.* vide Flor. 4, 2, 63 ubi reliqui hujus facti auctores memorantur apud Dukerum, quibus adde Dionem Caſſ. l. 43 p. Reim. 346.

ex majoribus ad minora. Si Lucretiam oſtendo viro, exemplum mortis contemnendae, major illa mulieris fortitudo pudorem incutiet huic, qui etiamſi ſe ipſe interimat, tamen, cum vir ſit, minus fortiter facere eſt putandus.

horum genererum ex Cicerone (nam unde potius?) exempla ponamus. Simile est hoc pro Murena, *Etenim mihi ipsi accidit, ut* 439 *cum duobus patriciis, altero improbissimo, altero modestissimo atque optimo viro, peterem: superavi tamen dignitate Catilinam,* 12 *gratia Galbam:* Majus minoris, pro Milone, *Negant, intueri lucem esse fas ei, qui a se hominem occisum esse fateatur. In qua tandem urbe hoc homines stultissimi disputant? nempe in ea, quae primum judicium de capite vidit M. Horatii fortissimi viri, qui, nondum libera civitate, tamen populi Romani comitiis liberatus est, cum sua manu sororem esse interfectam fateretur:* Minus majoris, *Occidi, non Spurium Maelium, qui annona levanda, jacturisque rei familiaris, quia nimis*

11. *impr. alt.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *atque audacissimo* e Cicerone.

atque optimo viro. Turic. *atquiro puto.* An fuit *atque viro optimo?* (cf. § 5. 23.) Camp. hic mira post *viro*: *equestrem ro. peterem.* Inerat profecto aliqua mentio *equestris Romani* ordinis; sed unde arrepta, plane non liquet.

12. *disputant.* Turic. *putant* cum Alm. cf. 7. 20.

Maelium. Libri mei *Melium* sed cf. 5, 9, 13.

jacturisque. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. et libris Ciceronianis. Reliqui *jacturaque.*

11. *pro Muraena.* c. 8. Ne hoc quidem ad verbum e Cicerone. cf. 5, 10, 93.

12. *Majus minoris.* Subaudiendum *exemplum,* quod tanquam substantivum referatur ad *majus,* regat autem genitivum *minoris;* sic mox (hoc §.) *minus majoris.*

pro Milone. c. 3. item mox c. 27. Priorem locum in figura *prupergasia* excitat Julius Rufinianus p. 219 in Ruhnk. ed. Lupi.

amplecti plebem videbatur, in suspicionem incidit regni affectandi, etc. deinde, *Sed eum (auderet enim dicere, cum patriam periculo liberasset) cujus nefandum adulterium in pulvinaribus*, et totus in Clodium locus. *Dissimile* plures causas habet. fit enim *genere*, *modo*, *tempore*, *loco*, ceterisque, per quae 13

videbatur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Ioann. Colb. Voss. 2. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. Sed Voss. 1. 3. *videatur.* Reliqui *putabatur* e Cicerone.

affectandi. Sic Turic. cum Bodl. Alm. Palat. Gebhardi. Sed Camp. *affectati.* Reliqui *appetendi* cum libris Ciceronianis. cf. 5, 9, 13. 5, 13, 24.

etc. deinde, Sed. Guelf. *et caetera. sed* item Goth. nisi quod hic notam ;c. Plene *et caetera* dant edd. ante Gryph. exc. Camp. Etiam Turic. notam, ut videtur cf. 4, 2, 51. 6, 3, 24. *nefandum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Ioann. Voss. 1. 2. 3. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. item libris Ciceronianis. Reliqui *nefarium.* Hoc magis hominum esse videtur, illud rerum; neque tamen ubique ad hanc normam correxerim. Contra est 1, 3, 17 ubi omnes *nefandi.* et 3, 8, 47. vicissim. cf. 5, 10, 99. *Nefarius* a *fas*; *nefandus* a *fando* repetitur. Hinc improprie possunt ista vocabula reciprocari.

13. *D. plures causas.* Turic. Camp. *p. ex se casus* cum Goth. Bodl. Ioann. Alm. Voss. 2. Andr. *Dissimiles ex se p. casus.* Tarv. *Dissimile ex se p. causas.* Jens. Loc. et edd. ante Gryph. *D. p. casus.* Guelf. cum Voss. 1. Obr. *D. plerisque causas.* Voss. 3. In magno illo optimorum librorum consensu, tamen vulgatam retinere licuit. *ex se* natum ex *plures* extremo, sicut in Tarv. ex *dissimiles*; et nihil est per se. Pro *causas* dari *casus* non infrequens in MSS. cf. Drakenb. ad Liv. 37, 17, 7. item nostr. 4, 1, 30. Nullam ex *casus* comminiscor idoneam sententiam.

13. *Dissimile — causas.* Pro *fontibus* hic fere *causae* dicuntur, qualis usus est in istis judicialium controversiarum vocabulis 3, 11, 5. 6. seqq.

fere omnia Cicero praejudicia, quae de Cluentio videbantur facta, ſubvertit: *contrario* vero exemplo cenſoriam notam, laudando cenſorem Africanum, qui eum, quem pejeraſſe conceptis verbis palam dixiſſet, teſtimonium etiam pollicitus, ſi quis contra diceret, nullo accuſante, traducere equum paſſus eſſet. quae, quia erant longiora, non 14 ſuis verbis expoſui. Breve autem apud Virgilium contrarii exemplum eſt,

At non ille, ſatum quo te mentiris, Achilles 44
Talis in hoſte fuit Priamo.

15 Quaedam autem ex iis, quae geſta ſunt, tota narrabimus: ut Cicero pro Milone, *Pudicitiam cum eriperet militi tribunus militaris in*

eſſet. Sic Turic. Guelf. cum Voſſ. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquis ante Gryph. Reliqui *eſt.*

15. *C.* Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *Caji.* cf. 4, 4, 8. item hic § 42. Modo autem *militaris* quod in Cicerone gloſſam interpretatur Erneſtus, omnes mei.

praejudicia — de Cluentio. Haec Ciceronis in oſtendenda diſſimilitudine artificia habes a capite 32 ad 52 extr. Neque tamen praeſto, per ſingula haec euntem (*genus*, *modum*, *tempus*, *locum*), oratorem demonſtrare.

laudando — Africanum. pro Cluent. c. 48. ubi Erneſtus animadvertit, noſtrum interpretari *contra dicere*, accuſare, nec poterat aliter hoc accipi apud ipſum Ciceronem, quam „contra C. Licinium Sacerdo-„tem dicere" i. e. eum accuſare. Idem Scipionis Aemiliani factum narrat Valer. Max. 4, 1, 10.

14. *ap. Virgilium.* Aeneid. 2, 539. 40.

15. *quae geſta ſunt.* Opponit haec iis, „quae ex poëti-„cis fabulis ducuntur." (§ 17.) cf. et definitionem modo poſitam (§ 6) „aut ut geſtae."

Cic. pro Milone. c. 4. item noſter 3, 11, 14.

exercitu C. Marii, propinquus ejus imperatoris interſectus ab eo eſt, cui vim afferebat. Facere enim probus adoleſcens periculoſe, quam perpeti turpiter maluit: atque hunc ille ſummus vir ſcelere ſolutum, periculo liberavit. Quaedam ſignificare ſatis erit, ut idem, ac [16] pro eodem, *Neque enim poſſet aut Hala ille Servilius, aut P. Naſica, aut L. Opimius, aut me conſule Senatus non nefarius haberi, ſi ſceleratos interſici neſas eſſet.* Haec ita dicentur, prout nota erunt, vel utilitas cauſae aut decor poſtulabit. Eadem ratio eſt [17] eorum, quae ex poëticis fabulis ducuntur, niſi quod iis minus affirmationis adhibetur: cujus uſus qualis eſſe deberet, idem optimus

16. *Hala.* Turic. *ahla.* cf. Drakenb. ad Liv. 4, 13, 14. item noſtr. 5, 13, 24.

17. *affirmationis.* Turic. *adfrenationis.*

16. *ſignificare.* cf. 1, 5, 17. Opponitur § 15. „tota narra-„bimus."

idem — pro eodem. pro Mil. c. 3. Locus non eſt integer poſitus. Deſit enim *aut C. Marius* poſt *Opimius*, quod eſt apud Ciceronem, item *cives* poſt *ſceleratos*; quae inſerere cum aliquot edd. non attinebat velut Ald. Baſ. Capper. cf. § 11.

17. *iis.* Potes haerere hic, dativum interpreteris an ablativum. Priore forma vetamur, impenſius niti hiſce exemplis, ne ludibrium debeamus, fabulis multum tribuere viſi. Altera diverſitas rationis oſtenditur, quod fictis exemplis, etſi per cetera ſimilibus, minus proficitur in probando quam veris. In illa fortaſſe melius *adhibebitur*, quod e Campano notavi, ſolo

cujus. Quo referes pronomen? Ad *affirmationem* quidem parum apte. Ad *rationem* igitur, ſed et hoc contorte. Longe quidem convenientius fuerit reponere: *quorum* an *quarum* (fabularum), ſed auctor apparet nullus.

auctor ac magiſter eloquentiae oſtendit.
18 Nam hujus quoque generis eadem in oratione reperietur exemplum: *Itaque hoc, judices, non ſine cauſa etiam fictis fabulis doctiſſimi homines memoriae prodiderunt, eum, qui patris ulciſcendi cauſa matrem necaviſſet, variatis hominum ſententiis, non ſolum divina, ſed etiam ſapientiſſimae deae, ſententia liberatum.*
19 Illae quoque fabellae, quae, etiamſi originem non ab Aeſopo acceperunt (nam videtur earum primus auctor Heſiodus), 441 nomine tamen Aeſopi maxime celebrantur, ducere animos ſolent, praecipue ruſticorum, et imperitorum: qui et ſimplicius, quae ficta

18. *ſed etiam ſap.* Omittunt *etiam* Turic. Camp. cum Voſſ. 1. Non male. cf. 4, 4, 3.

19. *fabellae.* Sic Turic. Camp. *quoque fab.* omittit Guelf. Reliqui *fabulae.* cf. 1, 9, 2. item mox § 21.

19. *fabellae — celebrantur.* Hanc de origine fabularum Aeſopiarum diſputationem qui tractarint, quibusque auctoribus, vide apud Fabricium B. G. ed. Harl. Vol. 2. p. 624 ſqq. item p. 593 ſq. Ponam autem hic unum et alterum veterum locum, Quintiliano conſentientem. Plutarch. Conviv. ſept. ſapp. p. 158. B. Ἡσιόδου μὲν ἐμοὶ δοκεῖ δικαιότερον Αἴσωπος αὐτὸν ἀποφαίνειν μαθητὴν ἢ Ἐπιμενίδης. Theon Progymn. p. 22. οὐχ ὅτι Αἴσωπος πρῶτος εὑρέτης τῶν μύθων ἐγένετο. Ὅμηρος γὰρ καὶ Ἡσίοδος καὶ Ἀρχίλοχος καὶ ἄλλοι τινὲς πρεσβύτεροι γεγονότες αὐτοῦ φαίνονται ἐπιστάμενοι κ. τ. λ. Theonis verba repraeſentavit etiam Heeren V. C. (Bibl. d. alt. Lit. St. 8. ined. p. 6.) ad Hermogenis a ſe editi de hiſce diſputationem.

ducere animos ſolent. Ariſtoteles et ipſe oratori commendat λόγους Αἰσωπείους Rhet. 2, 20, 5 et paſſim eo cap. Veriſſima ad haec Ariſtotelica eſt Herderi animadverſio (Zerſtr. Bl. 3, 175.) negantis proprie ibi et univerſe agi de fabula, ſed quatenus inſerviat oratori.

ſimplicius — audiunt. cf. 1, 12, 11. et not. ad 2, 2, 5.

ſunt, audiunt, et capti voluptate facile iis, quibus delectantur, conſentiunt. Siquidem et Menenius Agrippa plebem cum patribus in gratiam traditur reduxiſſe nota illa de membris humanis adverſus ventrem diſcordantibus fabula. Et Horatius ne in poëmate qui- 20 dem humilem generis hujus uſum putavit, in illis verſibus,

Quod dixit vulpes aegroto cauta leoni, etc.

Αἶνον Graeci vocant, et *αἰσωπείους*, ut dixi,

20. *Quod dixit vulp.* Sic Turic. cum Goth. 2. Bern. Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Omiſit *in illis verſibus*. Camp. ſed habet verſum integrum Horatianum, qui et in Goth. et Vall. Omittit *vulp.* Guelf. *Olim quod vulpes quae dixit cauta.* Voſſ. 1. Reliqui Horatianum verſum ipſum.

Αἶνον. Guelf. Μῦθον. Goth. (tac. Geſn.) δεινον. Camp. δινον. αἰσωπείους. Turic. *eſopium* (a ſec. manu *eſopum*). Camp. *Eſopus* cum Goth. Alm. (cf. § 12. 21.) *eſopius*. Goth. 2. Scriptura Ioann. (tac. Gibſ.) huc fere redit: αικοπισται. Guelf. inter *et* et *ut* lacunam habet recepto Graeco non ſufficientem. Sed Tarv. et reliquae edd. αἰσωποποίητον. Geſnerus Goth. 2. ſcripturam recte eſt interpretatus, quam ego graecis literis expreſſam primus recepi (cf. et Phaedrum Fab. 1. ibique VV. DD.). Vulgata nec per ſe commendabilis, nec ullo Graeco auctore defenſa.

capti — conſentiunt. cf. 4, 2, 119.

Menenius Agrippa. Liv. 2, 32.

20. *Quod dixit vulpes.* Horat. Ep. 1, 1, 73. Aliter paulo apud ipſum poëtam. „Olim quod vulpes aegroto „cauta leoni Reſpondit." Sed cf. § 16.

Αἶνον. De hac voce conſule Schneiderum in Lexico item Steph. in Theſ.

αἰσωπείους — λιβυκούς. vid. Aiſt. l. c. λόγοι — αἰσώπειοι καὶ λιβυκοί. item Theon. l. modo c. ad § 19. Reliquos hoc nomine uſos vide apud Fabric. l. c. p. 672. *ut dixi* non longius retro ſpectat quam ad § 19.

λόγους et λιβυκοὺς, noſtrorum quidam, non ſane recepto in uſum nomine, *apolo-* 21 *gationem.* Cui confine eſt παροιμίας genus illud, quod eſt velut fabella brevior, et per allegoriam accipitur, *Non noſtrum,* 442

λογ. *et.* Sic Turic. λ. καὶ. Camp. cum Goth. 2. item Ioann. (tac. Gibſ.) habet notam, nihil profecto ſignificantem niſi *et.* Reliqui omittunt *et*, vel ponunt ante *ut dixi* velut Loc. Ven. Ruſc. Bad. ad Gryph. usque.

λιβυκοὺς. Sic Turic. Camp. cum Goth. Vall. Bern. Pro vocibus Graecis Guelf. lacunam. Reliqui μυθικοὺς, ſed ii ſunt editi; nam de MSS. turpe ſilentium. Ioann. (tac. Gibſ.) λιβικους, quanquam obſcurioribus notis.

21. παροιμίας. Goth. (non ut Geſn. narrat παροικοιν) παροικόια, quod ſubterpuncto ο nihil eſt niſi π α ρ ο ι κ ι α, aberratione facili pro παροιμία. Camp. παριμιαι. Guelf. lacunam et hic, Tarv. et Ald. cum Vall. παροιμία, nominativum dant.

fabella. Sic omnes mei praeter Goth. *fabula* cum Leid. Gibſ. Sed hic quoque plurimos optimosque auctores pro noſtra dat. cf. 19.

agologationem. Nusquam praeterea legimus hoc vocabulum.

21. *Non noſtrum — clitellas.* Paroemia eſt velut *fabella brevior* eſt in vocabulis: *bos clitellas.* Sic enim, Burmanno laudante, Schefferus de re Vehiculari 2, 2 p. 7. „Quibus „verbis innuit“ (Quintilianus) „— fuiſſe — ejus fabu„lae initium: *Bos clitellas —.* „Nempe ſic ſolebant in iſto „paroemias genere. — Ita „namque“ (apud Petronium c. 63. p. Burm. 315.) „Tri„malcio: *Et ipſe vobis rem* „*horribilem narrabo. Aſinus in* „*tegulis. Cum adhuc capilla-* „*tus eſſem.* — Omnium vero „optime clariſſimeque hoc „cognoſcitur ex Terentio, qui „ſic loquentem facit Lachetem „A. 4. Hecyrae ſc. 3. (extr.) „*jam nos fabula Sumus Pam-* „*phile: Senex atque anus.* „Donatus eo loco: *Senex at-* „*que anus: Haec duo nomina,* „*ut poſita ſunt, caput indi-* „*cant et inceptionem hujusmodi* „*fabularum.* Idem paulo poſt: „*Pronuncia: Senex atque anus,* „*quaſi initium fabulae.* Dicit „in comoedia, cum ad ea „verba ventum erit, *ſenex* „*atque anus*, non ut cetera „proferenda voce tali, quaſi „pertinerent ad comoediam et

inquit, *onus: bos clitellas.* Proximas exem- 22 plo vires habet *ſimilitudo*, praecipue illa, quae ducitur citra ullam translationum mixturam ex rebus paene paribus. *Ut, qui accipere in Campo conſuerunt, iis candidatis, quo-*

inquit onus. Turic. *in quo domus.* Alm. *inquit domus* (cf. § 20. 28) *inque ydoneus.* Goth. 2.

bos. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vos* cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *bos* dare narratur Voſſ. 1. Modo pro *non* ex Regii conjectura *nos* dant Ruſc. (cf. 5, 10, 105) Ald. Bad. uterque, Baſ.

22. *exemplo.* Turic. Guelf. Camp. *exempli* cum Goth. 1. 2. Vall. et edd. ante Ruſc. qui recepit noſtrum ex Regii conjectura. Sed a Gryphio inde revocarunt alterum ante Burm. Noſtrum ſolo Regii ingenio niti credo. Sed error ille primitus fluxit ex mala diremtione, cum *proximas* fere referretur ad *clitellas.* Poſtea et *exemplis* ſcribere. *praecipue.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *praeſertim.* Voſſ. 1. 3. Reliqui *praecipueque.* cf. 5, 10, 49. *conſuerunt.* Sic Guelf. *conſueverit* Camp. *conſueret.* Goth. 2. Reliqui *conſueverunt.* Noſtrum apud Cic. cf. 4, 2, 29.

„ipſa, verum alia pronuncia- „tione, quaſi enarranda eſſet „aliqua fabella." Conſilium autem paroemiae intelligitur ex Ciceronis Epiſtt. ad Att. 5, 15, quo reſpicere noſtrum, agnoverunt poſt Eraſmum in Adagiis (2, 9, 84) omnes. Ibi enim haec: „Clitellae bovi „ſunt impoſitae, plane non „eſt noſtrum onus." Mulo aut aſino, non bovi, conveniunt clitellae. Quare hoc dicitur in mandato inepto. vid. et Ammian. Marcell. 16, 5. Ad accuſativum *clitellas* Burmannus recte ſubaudit *portabat*, quod poſitum legitur in ipſa fabula. Eſt autem *inquit* ab ipſo Qu , eo uſu, cum intelligitur *aliquis.* cf. 2, 15, 12. item Erneſti Clav. Cic. in *inquit.* Numerus locorum Senecae, a Gronovio citati, in immenſum poteſt augeri. Delectatur enim hac forma mirum in modum. v. c. Nat. quaeſt. 7, 22. p. 560. „Tanti- „tas, *inquit*, illorum." 7, 26. p. 367. „Per ſtellas, *inquit.*" ib. „Stellae *inquit.*" 7, 12. p. 356. „Stellarum *inquit.*" 6, 24. p. 755. „Immo, *in-* „*quit*" et ſi quis retro legere voluerit exempla per ejus libros a calce ad caput.

22. *Ut qui accipere.* Cic. pro Cluentio. c. 27. extr.

rum nummos ſuppreſſos eſſe putant, inimiciſſimi ſolent eſſe: ſic ejusmodi judices infeſti 23 *tum reo venerant.* Nam παραβολὴ, quam Cicero *collationem* vocat, longius res, quae comparentur, repetere ſolet. Neque hominum modo inter ſe opera ſimilia ſpectantur, ut Cicero pro Murena facit, *Quod ſi e portu ſolventibus ii, qui jam in portum ex alto invehuntur, praedicere ſummo ſtudio ſolent et tempeſtatum rationem, et praedonum, et locorum: quod natura fert, ut iis faveamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti ſumus, ingrediantur: quo tandem me animo eſſe oportet, prope jam ex magna jactatione terram videntem, in hunc, cui video maximas tempeſtates eſſe ſubeundas?* ſed et a mutis

23. *Neque hom.* Sic Guelf. Camp. Reliqui *Nec h.* cf. 5, 10, 81. *ii.* Turic. Camp. omittunt cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Stoer.

praedicere. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Vall. Ald. *praecipere* et ita Cicero.

fert. Turic. *adfert.* Guelf. Camp. Tarv. *affert* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Bern. Vall. Jenſ. cf. Ern. ad loc. Cic. Regius correxit. *tandem me.* Sic Turic. Camp. cum Voſſ. et Cicer. Reliqui *m. t.* cf. § 11. 43.

max. temp. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. meis omnibus exc. Ald. Baſ. Stoer. Chouet. Leid. Burm. Capp. Geſn. Bip. qui e Cicerone inſerunt *rei p.* *ſed et a.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Goth. Habet copulam Guelf. Ejus loco Jenſ. (tac. Geſn.) oſtendit lacunam ſat magnam, pro qua Tarv. dat παραβολὴ cum edd. ante Gryph. Hic primus noſtram cum reliquis.

23. *collationem.* Cic. de Inv. 1, 30. item hic § 2. *pro Mur.* c. 2.

ſed et — ducitur. cf. not. crit. *Muta* vide ad 1, 10, 7. item hic § 24. 34. 35.

443 atque etiam inanimis interim hujusmodi ducitur. Et, quoniam similium alia facies 24 in tali ratione, admonendum est, rarius esse in oratione illud genus, quod εἰκόνα Graeci vocant (quo exprimitur rerum aut personarum imago: ut Cassius: *Quis istum faciem*

MSS. praeterea nulla mentio. Deest sane subjectum, et volebat Francius post *hujusmodi* interponere *comparatio*. In MSS., quos quidem vidi, consensu, vocabulum graecum ab aliquo istius aetatis erudito interpolatum censeo, nec repetere audeam, cum praesertim, in illo subjecti positu, *hujusmodi* nihil magnopere habeat, quo referatur. Satius puto *aliquid* adjicere post *hujusmodi*. *ducitur*. Turic. Camp. *dicitur* cum Stoer. Chouet. Leid.

24. *rarius*. Turic. *parius*. Volebat profecto *parcius*.

voc. quo. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inferunt *in* cum edd. ante Gryph. Sed Turic. Guelf. non habent praepositionem. *Quis istum*. Guelf. *Qui fistum* nihil hic proficiente varietate. Sed edd. multi *Qui* pro *Quis*.

24. *in tali ratione*. Haec equidem non intelligo. Fluctuat oratio, nec video, quae sit ista *talis ratio*. Subit rescribere *in alia ratione*. Erit „*alia facies in alia ratione*," diversa similium species, pro diversa adhibendi occasione. Tale quid Gedoynus quoque expressit.

quod — Graeci. vid. Arist. Rhet. 3, 4. qui fere nostri praeceptum habet § 2. χρήσιμον δὲ ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ· ὀλιγάκις δέ· ποιητικὸν γάρ. item cf. Lex. rhet. utrumque Ernestii in εἰκών et *imago*. Recenset alios, qui εἰκόνα dixerint Schneiderus ad Demetr. § 80. p. 138.

Cassius. Hic quis sit, non utique est in comperto. Saltem non erant confundendi Cassius Parmensis, unus ex Julii Caesaris interfectoribus, interfectus et ipse post pugnam Actiacam, et Cassius Severus (de quo vide 6, 1, 43.) sub Augusto et Tiberio vivens; quem errorem cavet Ruhnkenius ad Vellej. 2, 88, 1. Parmensis ille, auctore Acrone ad Horat. Epist. 1, 4, 3, epigrammata scripsit. Ex quo genere facetiarum potuit esse hic versus, cum et Horatius *opuscula* ejusdem laudet. De tragoediis quidem, quales scripsisse Cassius Parmensis proditur, hic non erat cogi-

lanipedis ſenis torquens?), quam id, quo probabilius ſit, quod intendimus: ut, ſi animum dicas excolendum, ſimilitudine utaris terrae, quae neglecta ſentes ac dumos, culta fructus creat: aut, ſi ad curam reipublicae horteris, oſtendas, apes etiam formicasque, 444 non modo muta, ſed etiam parva animalia,

lanipedis. Turic. *lanipedi* cum Bodl. Alm. Goth. Andr. Jenſ. et edd. ante Ald. praeter Camp. qui *limpedi.* Guelf. *lampendi.* Similiter alii apud Burm. aberrant. Nullus tamen MS. *planipedis* quod repoſuit Regius, obſecundantibus ab Aldo inde omnibus. Vocem vide in Lexicis. Gebhardus ſe noſtrum legere ait e MS. Quod autem pro dativo in iſto *Lanip.* meliores edd. dederunt genitivum, ſequente *ſenis*, leniſſima eſt emendatio, cui ſimilis locum habuit 5, 10, 84.

ac. Sic Turic. Guelf. Camp. *et.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *aut.* Voſſ. 3. Reliqui *atque.* cf. 6 Pro. 9.

tandum. Verſus eſt Scazon, nec tamen usquequaque emendatus. Burmannus, metro conſulens, *iſte* legi ſuadet pro *iſtam*, quod Geſnero placet; non immerito. Sed reſtat anapaeſtus in quarta ſede, alienus et ipſe, quem non tam facile compendifacias. Poſſis tamen et imperfectum tetrametrum agnoſcere, cui bini pedes deſint in fine. Tum ne *iſtam* quidem mutatione indigeat. Sed Comoedias Caſſii quidem Parmenſis veteres non memorant, cujusmodi operis hunc verſum eſſe maxime conjicias, ſi ſit tetrameter iambicus. *Lanipedem ſenem*, quem veteres quidem, levi fluctuatione, omnes hic oſtendunt libri, alibi fruſtra quaeras apud ſcriptores. Satis tamen aperta per ſe ſententia vocabuli. Significantur vel lana obvoluti pedes, vel lanae inſtar molles et debiles. Ad hanc poteſtatem ſimilibus commendandam aliquot ſcriptorum loca affert Gebhardus in Crepundiis 2, 15 p. 95. veluti Plaut. Epidic. 5, 1, 21 *pulmonei pedes* tribuuntur delicato et debili; Macrob. Saturn. 1, 8 memoratur proverbium: „*Deos laneos* pedes habere.“ *Faciem torquere* Burmannus illuſtrat verſu Terentiano Eun. 4, 4, 3 „illud vide, os ut ſibi *diſtorſit* carnifex.“ *ut Caſſius* fateor abruptius mihi dictum videri quam pro Quintiliano. An *ut ait Caſſ.?* cf. 1, 6, 36.

in commune tamen laborare. Ex hoc genere 25 dictum illud eſt Ciceronis, *Ut corpora noſtra ſine mente, ita civitas ſine lege, ſuis partibus, ut nervis ac ſanguine et membris, uti non poteſt.* Sed, ut hac corporis humani pro Cluentio, ita pro Cornelio, *equorum*; pro Archia, *ſaxorum* quoque uſus eſt ſimilitudine. Illa (ut dixi) 26 propiora, *ut remiges ſine gubernatore, ſic milites ſine imperatore nihil valere.* Solent tamen fallere ſimilitudinum ſpecies: ideoque adhibendum eſt his judicium. Neque enim *ut navis utilior nova, quam vetus, ſic amicitia:* vel, *ut laudanda, quae pecuniam ſuam pluribus largitur, ita, quae ſormam.* Verba ſunt in his ſimilia, *vetuſtatis* et *largi-*

25. *dictum.* Subſtantivi loco uſurpatum. cf. 6, 3, 2. Locus eſt pro Cluent. c. 53.

hac — ſimilitudine. Ferri ſane poteſt pronomen feminini generis, etiam elegans videri et ex interiore latinitate. Mihi tamen diſplicet, ut contortum. Veteres mei excuſi ante Gryph. dant *hoc,* quibuscum facit Turic., ſententia quidem nulla. Binae edd. apud Burm. *hic* et hanc ego ſcripturam cenſeo veram, niſi forte *loco* exciderit poſt *hoc.*

pro Cornelio. vid. 4, 4, 8. *pro Archia.* c. 8.

26. *ut dixi.* Ut aliquoties negotium faceſſit haec interjectio in Qu., ita hic quoque. Refero tamen ad § 23 *hominum — inter ſe opera ſimilia.*

fallere. cf. 2, 12, 3. 5, 13, 43.

formam. Recte Geſnerus ad partes vocat Graecorum ὥραν quae cum pulchritudine, aetatis juvenilis ſignificationem conjungit, quomodo et Latini uſurpent *aetatem.*

Verba — pudicitiae. Vim et *etymologiam* ita ſibi invicem oppoſitas vidimus 5, 10, 55. Sed ſunt haec brevius comprehenſa quam pro ſumma accuratione. cf. dicta ad 1, 10, 29. Sic enim interpretare genitivos illos *pecuniae, pudicitiae:* „Vis largitionis longe „diverſa eſt, ſive dicitur lar„gitio *pecuniae,* ſive *pudici„tiae.*" Si ad *vis* refers genitivos hoſce, omnia obſcurantur. Deeſſe hic aliquid, ultro

tionis: vis quidem longe diverſa, *pecuniae* et
27 *pudicitiae.* Itaque in hoc genere maxime quaeritur, an ſimile ſit, quod infertur. Etiam in illis interrogationibus Socraticis, quarum paulo ante feci mentionem, cavendum, ne incaute reſpondeas: ut apud Aeſchinem Socraticum male reſpondit Aſpaſiae Xenophontis uxor; quod Cicero his
28 verbis transfert, *Dic mihi, quaeſo, Xenophontis uxor, ſi vicina tua melius habeat*

26. *pudicitiae.* Turic. *amicitiae* cum Jenſ. et edd. ante Gryph. Noſtrum tamen Guelf. Goth. Camp. et reliqui edd. mei. Geſnerus primus ſentiens lacunam conjiciebat: „pecuniae „*et formae, navis* et amicitiae.“ In ſententia unice accedo, ſed libros praeſtantes ſequens, in quibus eſt *pudicitiae,* malim: „pecuniae et pudicitiae, *navis et amicitiae.*“

27. *maxime.* Turic. Camp. omittunt.

Socraticis. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Socratis* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Andr. (etſi hujus mox ad *Socraticum* haec varietas affertur; perperam haud dubie) et edd. ante Stoer. Diſplicet tamen vetus illa ſcriptura ob *reſpondeas* quo indicatur ſententia in univerſum propoſita. Et proclivis erat error. *quarum.* Turic. Guelf. *quorum* cum Voſſ. 3. cf. 1, 10, 6. *Aſpaſiae.* Turic. Camp. *Aſphaſia.* Guelf. *Aſraſia* cum Goth. et edd. ante Burm. MSS. ſilentur, niſi quod refert Bad. Vallenſem dare *Aſpaſie.*

apparet, de qua re vide not. crit.

27. *infertur* i. e. colligitur, cogitur; ſignificatu dialectico. cf. 5, 14, 9. 8, 4, 20. Minus aperte hoc cap. § 3. Apud Cic. Inv. 1, 47. *illatum.* Apulej. de doctr. Plat. 3 p. Elmenh. 34. „Dico autem Illa„tionem vel Illativum Roga„mentum, quod acceptioni„bus colligitur et *infertur.*“ *Francogalli* etiamnum *inférer,* hac ſignificatione.

paulo ante. § 3.

Aeſchinem — Cicero. Dialogus fuit Aeſchinis Socratici, inſcriptus: *Aſpaſia,* qui intercidit. vid. Fabr. B. G. Harl. Vol. 2. p. 692. Hujus locum hic poſitum Cicero recitat in libris de Inv. 1, 31.

§ 28 *aurum, quam tu habes, utrumne illius, an tuum malis? Illius, inquit. Quid ſi veſtem et ceterum ornatum muliebrem pretii majoris habeat, quam tu habes, tuumne an illius malis? Illius vero, reſpondit. Age ſis, inquit, ſi virum illa meliorem habeat, quam tu habes, utrumne tuum virum malis, an illius?* Hic mulier erubuit, merito. male enim 29 reſponderat, *ſe malle alienum aurum, quam ſuum:* nam eſt id improbum. At, ſi re-

28. *utrumne.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *utrum.* Apud Cic. de Inv. 2, 39 pro *utrum copia* aliquot libri dant *utrumne c.* Sic et Dialog. de Oratt. c. 37. *utrumne — an.* cf. 3, 3, 13.

habes. Turic. Camp. omittunt cum Alm. *habeas* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Noſtrum et Cicero.

tuumne. Sic Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. item Ciceronis libris. Reliqui *tuum.*

malis. Turic. *velis* cum Alm. (cf. modo hac §. item mox ead.). *Illius — reſp.* Turic. omittit cum Alm. *reſpondit illius* ſine *vero.* Camp. cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *mal. ill. vero reſp.* omittit Guelf. *reſp. ill. vero* Bad. uterque. *reſpondit* omittit Goth. cum Voſſ. 2. 3.

Age ſis — virum. Turic. *accede iſti quid ſi v.* Alm. *accede ſi quid ſi v.* (cf. modo hac §. item § 31). Guelf. *ages vero is inquit ſi v.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *age is i. ſi v.* Ruſc. Goth. *age ſi i. ſi v.* et hoc inveniebat Regius, qui repoſuit noſtrum (cf. § 21.) (huc enim refero Geſneri notationem) Camp. Loc. et edd. ante Gryph. exc. Aldo dant noſtram ipſam, ut et plurimi apud Ciceronem libri (vid. Oudendorpii not.) quorum aliqui *ſil* per errorem pro *ſis.* Reliqui omittunt *ſis.*

utrumne — illius. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui omittit *virum* et tranſponit *a. i. m.* Reliqui *virumne t. a. i. m.* Ciceronis libri nobiſcum faciunt, niſi quod pro *m. a i.* tranſponunt *a. i. m.* quanquam aliter Erneſti, ſed cf. not. Oudendorp.

nam eſt id imp. Turic. Guelf. *n. e. i. Loc i.* cum Alm. Voſſ. 3. Jenſ. Tarv. Regius eradendum vidit alterum pro-

ſpondiſſet, *malle ſe aurum ſuum tale eſſe, quale illud eſſet*, potuiſſet pudice reſpondere, *malle ſe virum ſuum talem eſſe, qualis melior* 30 *eſſet.* Scio quosdam inani diligentia per minutiſſimas iſta partes ſecuiſſe, et eſſe aliquid minus ſimile, ut *ſimia homini*, et marmora deformata prima manu: aliquid plus, ut illud, *Non ovum tam ſimile ovo:* et diſſimilibus ineſſe ſimile, ut *formicae* et *elephanto* genus, quia ſunt animalia: et ſimilibus diſſimile, ut,

— — *Canibus catulos, et matribus hoedos;*

31 differunt enim aetate: contrariorum quoque aliter accipi oppoſita, ut *noctem luci;* aliter

nomen et abeſt *id* a Loc. (errante Burm.) usque ad Ald. qui omittit *hoc.* Et ſic eſt in Vall. Sed Camp. *n. e. in id hoc i.* An erat *eſt enim hoc improbum?* ut *nam* naſceretur ex *ſuum* extremo.

30. *ſimia.* Turic. Camp. *ſimilia* cum Alm.

et marm. MSS. et editi fere inferunt *ut*, quod ejecit Regius, obſecundantibus Aldo et edd. ante Stoer.

Non ovum tam. Turic. *noum jam.* Guelf. *noumia.* Camp. *ne o. t.* *ut form.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inferunt *eſt.*

30. *deformata.* Hac poteſtate errori obnoxium vocabulum. Burmannus Plauti locum ponit Pſeud. 2, 3, 11 „certa „*deformata.*" cf. 6 Prooem. 9. (ubi vide not. crit.) item Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 90. qui et in Elogio Hemſterhuſiano ſic uſurpavit. Adde Cic. pro Sylla c. 26. Poſtremo loco *deformata* dicuntur ea, quorum forma ad finem perducta eſt, cum opponantur *inchoata.* Hic quidem apud noſtrum *deformando* indicatur forma inchoata. vid. et Parei Lex. Crit. h. v.

Non ovum — ovo. vide Eraſm. in Adag. 1, 5, 10.

Canibus — hoedos. Virgil. Ecl. 1, 23.

446 noxia, ut *frigidam febri;* aliter repugnantia, ut *verum falſo;* aliter diſparata, ut *dura non duris:* ſed, quid haec ad praeſens propoſitum magnopere pertineant, non reperio. Illud eſt annotandum magis, argumenta 32 duci ex jure ſimili: ut Cicero in Topicis, *Ei, cui domus uſus fructus relictus ſit, non reſtituturum heredem, ſi corruerit, quia non*

31. *noxia.* Turic. *non* cum Alm. cf. § 28. 32.

ut frig. Turic. Camp. inſerunt *aquam* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Gryph. exc. Aldo. Nobiscum omittunt Guelf. Bern. et alii fortaſſe MSS. ut reliquae edd. Facile quidem addebatur ſubſtantivum ab librario uſus Romani ignaro, neque tamen ubique omittiur a ſcriptoribus, ut nihil certi ſtatuere audeam, contra Turicenſis praeſertim auctoritatem. vide Oudendorp. ad Appul. Metam. 2 p. 127.

diſparata. Turic. Guelf. Camp. *ſeparata* cum Alm. Bodl. Ioann Voſſ 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Nihil agunt vel graviſſimae auctoritates in errore proclivi.

32. *Ei — heredem.* Turic. *cum evidemus uſus relictus ſ. n. reſutuat heredi.* (a ſec. manu: *cum evidens* rel) Alm. *Ei* (cf. § 31. 35.) *cui domus uſus rel. ſ. n. reſtituat heredi.* Guelf. Camp. *cum — heredi* cum Voſſ. 2. 3. Ioann. Bern. Andr. (etſi ex his *heredi* non diſerte memoratur) et edd ante Ruſc. qui primus repoſuit Regii emendationem (cf. § 28). Nititur quidem ea Ciceronis loco, ſed poterat Qu. memoria fallente (cf. § 20 not. ex.) ponere contrariam rationem in qua tamen

31. *ut frigidam.* cf. not. crit.

diſparata. Cic. de Inv. 1, 28. „Diſparatum — eſt id „quod ab aliqua re per oppo„ſitionem negationis ſepara„tur, hoc modo: ſapere et „non ſapere.“ cf. Marius Victorin. p. Pithoei 157.

32. *Illud — magis.* i. e. Hoc potius, quam ſubtiles illae partitiones, notari meretur. Vides incidendum eſſe poſt, non ante, *magis*, quod recentiorum primus feci. Ante Leidenſem enim multi recte; item Obrechtus. cf. 4, 5, 4.

Cicero in Top. c. 3. Non ipſa ſunt Ciceronis verba. cf. not. crit.

restituat servum, si is decesserit: ex contrario, *Nihil obstat, quo minus justum matrimonium sit mente coëuntium, etiamsi tabulae signatae non fuerint. Nihil enim proderit signasse tabulas, si mentem matrimonii non fuisse con-*
33 *stabit:* ex dissimili, quale est Ciceronis pro Cecinna, *Ut, si quis me exire domo coëgisset armis, haberem actionem; si quis introïre prohibuisset, non haberem.* Dissimilia sic deprehenduntur, *Non, si, qui argentum omne legavit, videri potest signatam quoque pecuniam reliquisse; ideo etiam, quod est in*

et ipsa procedit argumentum, si usufructuarius heredi restituere non cogitur aedes, uti nec servum. *mente.* Guelf. *juste,* quod etiam in Basil. margine. Male.

33. *introire.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. et edd. ante Burm. exc. Leid. Cicero ipse nostrum. Reliqui *intrare.* *Non si.* Turic. Camp. *n. nisi* cum Alm.

ex contrario. Subaudi ad hunc ablativum adjectivi *jure,* ut et mox ad *dissimili.* Ne *Dissimilia* (§ 33.) quidem universe intelligenda sunt, sed addendum: *jura.*

mente. Huc vocandum id, quod mox ponitur *matrimonii* i. e. ea mente ut matrimonium contrahant.

33. *pro Cecinna.* c. 12. Leviter aberrant verba a Ciceronianis.

Non, si — creditur. Hoc exemplum de suo proposuit Qu. ut non attineat ad locum Ciceronis exigere illud, quo sane respexit noster, sed quem ipsum afferre noluit; alioqui Ciceronem nominasset ut in praecedentibus. cf. Cic. Top. c. 3. unde conflatum hoc est e duobus, quod recte monet Gesnerus. „A genere sic du„citur: Quoniam argentum „omne mulieri legatum est, „non potest ea pecunia, quae „numerata domi relicta est, „non esse legata.“ Paulo inferius: „Non, si uxori vir „legavit omne argentum, „quod suum esset, ideirco, „quae in nominibus fuerunt, „legata sunt.“ cf. 5, 10, 62.

nominibus, dari voluiſſe creditur. Ἀναλογίαν 34 quidam a ſimili ſeparaverunt; nos eam ſubjectam huic generi putamus. Nam, *ut unum* 447 *ad decem, ſic decem ad centum*, ſimile certe eſt: et, *ut hoſtis, ſic malus civis.* Quanquam haec ulterius quoque procedere ſolent. *Si turpis dominae conſuetudo cum ſervo, turpis domino cum ancilla; Si mutis ainmalibus finis voluptas, idem homini.* Cui rei facil- 35 lime occurrit ex diſſimilibus argumentatio. *Non idem eſt dominum cum ancilla coïſſe, quod dominam cum ſervo: Nec, ſi mutis finis voluptas, rationalibus quoque:* quin immo ex contrario, *Quia mutis, ideo non rationalibus.* Adhibetur extrinſecus in cauſam et 36 *auctoritas.* Haec ſecuti Graecos, a quibus

34. Ἀναλογίαν. Guelf. αποχπιαν. Camp. αποαπιαν Goth. ἀποεπίαν cum Vall. Sed Turic. noſtrum.

ſic dec. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *et d.* cum Alm. Voſſ. 2. 3. Vall. et edd. ante Bad. Correxit Regius, neceſſario; quanquam poterat et *ita.*

domino. Sic Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. 3. Ioann. et edd. ante Ald. Reliqui *domini* ex Regii mutatione, cui addicunt Vall. et Camp.

35. *quin.* Sic Turic. Camp. cum Obr. Reliqui omittunt, inter quos recenſetur Alm. (cf. § 32. 42). Sic et 5, 12, 1.

contr. — rationalibus. Turic. *c. in rationalibus.* Alm. Camp. *c. irrationalibus.*

34. Ἀναλογίαν. cf. 1, 6, 3. *ut hoſtis — civis.* Geſnerus, in proportione quatuor membra deſiderari monens, ſuadet: *ut hoſtis ad hoſtem, ſic malus civis ad bonum.* Tot verba periiſſe non credo. Nec diligentia mathematicorum opus in definienda proportione. Similis oſtenditur ratio mali civis et hoſtis ad civitatem quamcunque.

36. *Haec.* i. e. quaecunque *auctoritate* continentur. Facile quidem fuerit *Haec* mutare in *Hanc.* Sed ſatius duco, ne-

κρίσεις dicuntur, *judicia* aut *judicationes* vocant, non, de quibus ex causa dicta sententia est (nam ea quidem in exemplorum locum cedunt); sed, si quid ita visum gentibus, populis, sapientibus viris, claris civi-37 bus, illustribus poëtis, referri potest. Ne haec quidem vulgo dicta, et recepta persuasione populari, sine usu fuerint. Testimo-

36. *voc. non de.* Turic. Guelf. omittunt *non* cum Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. Etiam Camp. sed pro *vocant* dat *vocantur.* Hoc inveniebat Regius, qui activum reposuit cum negatione, tanto faciliore mutatione, quoniam supererat aliquid isti *vocant.* cf. ad 4, 2, 29.

37. *Ne haec.* Turic. *Nec h.* miro casu incidens in sphalma Gesneri, quod repetierunt Bipontini. Reliqui omnes nobiscum faciunt. *fuerint. Testimonia.* Ita distinxi cum Regio et Aldo solis. Reliqui *test.* ad praecedentem sententiam referentes, novam ordiuntur ab *Sunt*, quod poscere ait Badius

gligi summam structurae accurationem in numero pronominis, quia mox pluralem est subjecturus in *judd. judicationes.* Nec ullus liber variat.

κρίσεις. vid. Lex. Rhet. Graec. Ernesti h. v. qui docet hoc maxime significatu frequentatam rhetoribus vocem vix inveniri hodie. Usurpat tamen sic fere Aristot. Rhet. 1, 15, 12.

non — sententia est. i. e. remotae illae a judicum in vera causa sedentium pronunciata sententia. „Judicationes, „de quibus dicta sententia „est" potest sane contorta videri oratio, sed *judicationes* magis intelliguntur res, de quibus aliquid statuitur. Apparet autem attendenti, ad vocem *Adhibetur* debuisse a librariis inchoari novum caput. Adhuc enim de exemplis egerat, quae nunc omitti manifestum est iis, quae interjiciuntur *nam ea — cedunt.* cf. initium capitis, ubi similis huic nostrae locutio „quae ex„trinsecus adducuntur in cau„sam." item § 43 ubi *exempla* et *auctoritates* dispescuntur.

37. *haec quidem.* *Haec* dicitur quasi cum contemtu „quae quotidie tractata et „ubivis obvia vix ullum mo„mentum facere posse vide„bantur."

nia ſunt enim quodam modo, vel potentiora etiam, quod non cauſis accommodata, ſed liberis odio et gratia mentibus ideo tantum dicta factaque, quia aut honeſtiſſima, aut veriſſima videbantur. An vero me de incom-38 modis vitae differentem non adjuvabit earum perſuaſio nationum, *quae fletibus natos, laetitia defunctos proſequuntur?* Aut, ſi miſericordiam commendabo judici, nihil proderit, quod prudentiſſima civitas Athenienſium, *non eam pro affectu, ſed pro numine*

poſitum τοῦ *enim.* Falſo ille. Solet enim ſecundam quoque vocem ſequi particula. cf. Drakenb. ad Liv. 3, 50, 7.

vel. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. Reliqui omittunt, confirmato ex prava diſtinctione errore.

38. *numine.* Turic. Guelf. Camp. *animo* cum Bodl. Ioann. Bal. Alm. Voſſ. 3. Bern. Andr. et edd. ante Bad. qui repente noſtrum dat, non monito lectore. Goth. tamen et ipſe noſtrum,

accommodata, ſed. Suſpicor ante *ſed* excidiſſe *ſunt.* Si enim eo referas quod eſt in initio ſententiae *ſunt*, contorta ſit iunctura, propterea quod illic verbum ſubſtantivum proprie uſurpatur, hic eſt auxiliare.

38. *nationum — proſequuntur.* Herodot. 5, 4 Τραυσοὶ — τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταὐτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρήιξι ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον, ποιεῦσι τοιάδε· τὸν μὲν γινόμενον περιιζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀναπλῆσαι κακά· ἀνηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήια πάντα πάθεα. τὸν δ᾽ ἀπογινόμενον, παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι, γῇ καλύπτουσι ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαχθεὶς ἐστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. Geſnerus recte ablegat ad Fabric. in Sext. Emp. Pyrrh. Hypot. 3, 232. item Pſeudo-Turnebus ad epigramma Archiae Anal. Brunck. 2, 100. De Eſſedonibus idem narrat Pompon. Mela 2, 1.

ſed pro numine. Celeberrimus apud ſcriptores ἐλέου βωμὸς in foro Athenarum. cf. Apollod. Bibl. 2, 8, 1 ibique Heynium, qui ad reli-

39 *accepit?* Jam illa feptem praecepta fapien- 448 tum, nonne quasdam vitae leges exiftimamus? Si caufam veneficii dicat adultera, non M. Catonis judicio damnata videatur, *qui nullam adulteram non eandem effe veneficam dixit?* Jam fententiis quidem poëtarum

cui cum multis locis confententiens inveniatur Vall. (cf. 6, 1, 29.) poteft ex eo fumfiffe videri Badius. Voffianum 2. ultro trahit Goth. qui filetur in varietatibus, ut et Voff. 1. fed hic falfo, ut fufpicor. Burmannus ex *animo* malit exculpere *afylo*, quale fuiffe ad aram mifericordiae teftentur plurimi fcriptores. Huic nequaquam accedo; fed ipfum noftrum corruptum cenfeo in illud *animo*, fallente ignarum librarium etiam illo, qui antecedit, *affectu. nomini*, *numine*, *nemine* per compendium fcripta facile abeunt in *animo*, quocum confundi putant et *omnino* vid. Lipf. ad Vellej. 2, 33. et Heufing. Emend. p. 119.

39. *dicat adultera, non M. C.* Turic. *d. in adulteram C.* Tarv. *d. in adulteram non Marci C.* Jenf. *d. in adul era non Marci C.* cum edd. ante Rufc. qui expunxit *in* ad mentem Regii (cf. § 32). Rectiffime, nam *caufam dicit* rea. cf. 4, 1, 19. Guelf. a *non* ad alterum *non* ante *eandem* omittit. *M.* fcripfi pro *Marci*, quia *adulteram C.* eft in Turic. cf. 5, 9, 13. 5, 13. 18. *Jam fent.* Camp. *Nam f.* cum Obr. Recte, ut opinor. Burm. refert ad *Jam* in fententiae

quos ablegat plurimos. Aliquot oratores, five rhetores, hoc argumento utentes, etiamnum verfamus ut Libanium, et Eumenium. Debebat autem admonere amicorum aliquis Salim, poëtam noftratem dulciffimum, ne *Hyilum* pro *Hyllo* faceret hujus arae ftatuendae auctorem.

39. *M. Catonis.* Nusquam praeterea hanc Catonis Cenforii profecto, fententiam relatam reperi. Sed eo magnopere facit, quem locum indicat Pfeudo-Turnebus, Cornificius ad Herenn. 4, 16. „Majores noftri fi quam unius „peccati mulierem damnabant, fimplici judicio mul„torum maleficiorum con„victam putabant; quo pacto? „quoniam, quam impudicam „judicarant eam venefícii quo„que damnatam exiftimabant." et reliqua in eandem fententiam.

Jam fententiis. cf. not. crit.

non orationes modo ſunt refertae, ſed libri etiam philoſophorum: qui quanquam inferiora omnia praeceptis ſuis ac literis credunt, repetere tamen auctoritatem a plurimis verſibus non faſtidierunt. Neque eſt ignobile 40 exemplum, *Megareos ab Athenienſibus, cum de Salamine contenderent, victos Homeri verſu*, qui tamen ipſe non in omni editione reperitur, ſignificans *Ajacem naves ſuas Athenienſibus junxiſſe.* Ea quoque, 41 quae vulgo recepta ſunt, hoc ipſo, quod incertum auctorem habent, velut omnium fiunt: quale eſt, *Ubi amici, ibi opes:* et,

hujus initio, ubi *Nam* edd. ante Obr. exc. Camp. et Aldo. Illic quidem mei MSS. *Jam*, quod valet *porro.* Hic autem, ubi nulla quaeſtio, *nam* aptius, relate ad ſententiam ſuppreſſam. cf. 2, 11, 7. Sed MSS. et hic *jam* cum plerisque edd.

40. *Megareos.* Turic. Guelf. *megarius* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Jenſ. et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. qui *Megarios* cum Bad. pr. Noſtrum in Vall. Dicas graece ſcriptum fuiſſe *μεγαρείους*, ſed hoc analogia caret, cum *μεγαρεῖς* dicantur, nec convenit graecus accuſativus inter Latina. Forma eſt inſolens, pro qua *Megarenſes* malis; ſed apud Ciceronem quoque *Megareus*, brevi penultima ut *Phalereus.*

qui quanquam — faſtidierunt. Male diſſimulatur indignatio, et contemtus philoſophorum. cf. Prooem. 9 — 17.

40. *Megareos.* cf. not. crit. Verſus eſt Il. 2, 558. de quo cf. in primis Villoiſonum in Proll. Homerr. ejusque *κρίσιν* in A. L. 2, 91. 1, 250. vide et Ariſtot. Rhet. 1, 15, 13. Ἀθηναῖοι Ὁμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σαλαμῖνος. item Plutarch Solon. p. 83. C. D. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῷ Σόλωνι συναγωνίσασθαι λέγουσι τὴν Ὁμήρου δόξαν. ἐμβαλόντα γὰρ αὐτὸν ἔπος εἰς νεῶν κατάλογον ἐπὶ τῆς δίκης ἀναγνῶναι κ. τ. λ. cf. Strabon. p. 594.

41. *Ubi — opes.* cf. Eraſm. Adag. 1, 3, 24. Locus eſt apud Plautum Trucul. 4, 4, 32 ubi hoc ipſum proverbium legitur in aliquot libris, ſed ita, ut cogamur praeferre

Conſcientia mille teſtes: et apud Ciceronem, 449 *Pares autem (ut eſt in vetere proverbio) cum paribus maxime congregantur.* neque enim duraſſent haec in aeternum, niſi vera omnibus viderentur. 42 Ponitur a quibusdam, et quidem in parte prima, Deorum auctoritas, quae eſt ex reſponſis, ut, *Socratem eſſe ſapientiſſimum.* Id rarum eſt: tamen utitur eo Cicero in libro de aruſpicum reſponſis, et in concione contra Catilinam, cum *ſignum*

41. *ut eſt in.* Haec omittunt libri Ciceroniani. Quintilianci quidem omnes dare videntur. Et reponenda cenſeo apud Ciceronem, cujus ſine iis eſt abrupta oratio.

maxime. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Goth. Reliqui *facillime* cum Cicerone.

42. *Id — tamen.* Turic. *idearum eſt non ſine uſu tamen* cum Alm. (cf. § 35. 5, 12, 6). Sed et Camp. *I. r. eſt non ſine uſu t.* Additamentum illud, etſi per ſe non diſplicet, cum praeſertim *tamen* facilius et conſuetius ſtruatur cum eo, tamen ob id quod mox eſt *utitur*, minus elegantem habet *utendi* iterationem. Neque Turic. caret gloſſematis cf. praef. noſtr. p. 47. *cum — C.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *cauſam* cum Voſſ. 3. proclivi errore poſt *cum* ante *C. Caeſ.*

plerorumque MSS. ſcripturam „ubi amici ibidem opus" quoniam orationis occaſio eo magis ducit.

conſcientia — teſtes Hoc uno loco legi videtur hoc proverbium apud antiquos.

apud Ciceronem. De Senectute c. 3. Non prorſus eadem, quae in libris Ciceronianis, hic leguntur. cf. § 52.

42. *in libro — reſponſis.* Ita enim fert omne hujus orationis conſilium, ex ipſa inſcriptione manifeſtum. De *libro* cf. 5, 10, 98. An hic ἀκρισία Quintiliani deprehendatur cf. ad 4, 1, 68. Poteſt ſane in hac quidem oratione ſic defendi noſter, ut verum ipſe tractaverit Ciceronis opus, ſuppoſititium ne viderit quidem, quoniam nullum inde locum excitat.

contra Catilinam. 3, 8. 9. Concio haec eſt et ſecunda, reliquae *ſententiae* cf. 3, 8, 65.

Jovis columnae impositum populo ostendit: et pro Ligario, *cum causam C. Caesaris meliorem, quia hoc Dii judicaverint, confitetur.* Quae cum propria causae sunt, *divina testimonia* vocantur: cum aliunde arcessuntur, *argumenta.* Nonnunquam contingit judicis 43 quoque, aut adversarii, aut ejus, qui ex diverso agit, dictum aliquod aut factum assumere ad eorum, quae intendimus, fidem. Propter quod fuerunt, qui exempla et has auctoritates inartificialium probationum esse arbitrarentur, quod ea non inveniret orator, sed acciperet. Plurimum autem refert. Nam *testis,* et *quaestio,* et his similia, de 44 ipsa re, quae in judicio est, pronunciant: extra petita, nisi ad aliquam praesentis disceptationis utilitatem ingenio applicantur, nihil per se valent.

Sed Camp. refercit peccatum inferens *partem* post *meliorem;* solus quantum video. Scripsi C. pro reliquorum *Caji* auctoribus Guelf. et Camp. cf. § 15. 6, 1, 31.

43. *cont. jud.* Turic. Camp. inferunt *ut* cum Alm. Sed mox pro *assumere* Camp. solus *assumant,* male utrumque.

inart. prob. Sic Turic. Camp. Reliqui *prob. inart.* cf. § 23. 5, 12, 5.

44. *Nam test.* Turic. Camp. inferunt *et.* Errorem interpretor, natum ex finalibus, quae sequuntur, literis.

sim. de ipsa. Sic Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. Sed Turic. *s. et ips.*, a sec. manu *s. et ex i.* Camp. *s. ex ipsa.* Reliqui *s. et d. i.*

applicantur. Camp. *applicentur* cum Obr. Sed ille mox etiam *valeant* pro *valent.*

pro Ligario. c. 6. „causa — „nunc melior certe ea judicanda est, quam etiam dii „adjuverunt."

44. *applicantur.* cf. idem verbum 4, 1, 30. Sed ibi natura, hic consulto; ut 5, 7, 27.

XII. Haec fere de *probatione*, vel ab aliis 450 tradita, vel uſu percepta, in hoc tempus ſciebam. Nec mihi fiducia eſt, ut ea ſola eſſe contendam: quin immo hortor ad quaerendum, et inveniri poſſe fateor: quae tamen adjecta fuerint, non multum ab his abhorrebunt. Nunc breviter, quemadmodum ſit 2 utendum his, ſubjungam. Traditum fere eſt, *Argumentum oportere eſſe confeſſum. dubiis enim probari dubia qui poſſunt?* Quaedam tamen, quae in alterius rei probationem ducimus, ipſa probanda ſunt. *Occidiſti virum, eras enim adultera.* Prius de adulterio convincendum eſt, ut, cum id coeperit eſſe pro certo, fiat incerti argumentum. *Spiculum tuum in corpore occiſi inventum eſt: negat ſuum:* ut probationi proſit, proban-3 dum eſt. Illud hoc loco monere inter neceſſaria eſt, nulla eſſe firmiora, quam quae ex dubiis facta ſunt certa. *Caedes a te commiſſa eſt, cruentam enim veſtem habuiſti.* non eſt tam grave argumentum, ſi fatetur, quam ſi convincitur. Nam ſi fatetur, multis ex cauſis potuit cruenta eſſe veſtis; ſi negat, hic cauſae cardinem ponit, in quo ſi victus fuerit, etiam in ſequentibus ruit. Non

3. *cru. enim.* Guelf. Camp. omittunt *enim* cum multis apud Burm. et edd. ante Bad. qui recepit ex conjectura Regii. Sed Turic. habere videtur.

cardinem. Guelf. Camp. *ordinem.*

2. *qui poſſunt.* Malis *poſſe.* 49 *neceſſarie* pro *neceſſe* Jenſ. 3. *inter neceſſaria.* Malim *interim, neceſſe.* Sic 5, 13, et edd. ante Ald. cf. et not. crit. ad 5, 10, 69.

enim videtur in negando mentiturus fuiſſe, niſi deſperaſſet, id poſſe defendi, ſi confiteretur. Firmiſſimis argumentorum ſingulis 4 inſtandum, infirmiora congreganda ſunt: quia illa, per ſe fortia, non oportet circumſtantibus obſcurare, ut, qualia ſunt, appareant: haec, imbecilla natura, mutuo auxilio ſuſtinentur. Itaque, ſi non poſſunt 5 valere, quia magna ſunt; valebunt, quia multa ſunt, quae ad ejusdem rei probationem omnia ſpectant. Ut, ſi quis hereditatis gratia hominem occidiſſe dicatur, *Hereditatem ſperabas, et magnam hereditatem, et pauper eras, et tum maxime a creditoribus appellabaris: et offenderas eum, cujus eras heres, et mutaturum tabulas ſciebas.* Singula levia ſunt, et communia: univerſa vero nocent, etiamſi non ut fulmine, tamen ut grandine. Quaedam argumenta ponere ſatis 6

5. *Itaque ſi non.* Guelf. *Itaque non* cum Goth. quanquam hic expreſſe *Ita quae non.* Et hoc blanditur; ſed vetuſtiſſimi quique vulgatam. *magna ſunt.* Sic Turic. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Vall. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. item a Leidenſi inde ad Burm. Reliqui *non* inſerunt, quod conjecit Regius. cf. ad 4, 2, 29. Nequaquam neceſſario.

er. her. Sic Turic. Camp. Reliqui *her. er.* cf. 5, 11 43 item hic § 14. *nocent.* Turic. Camp. *valent* cum Alm. Obr. Equidem varietatem oſtendi vellem in *vero*, quod dici non poteſt quantum jaceat. Scribam *reo.*

4. *Firmiſſimis — ſuſtinentur.* Haec ipſa, at quam eleganti elocutione comprehenſa, cf. ad 4, 2, 82.

5. *communia* i. e. non hujus propria. vid. 4, 1, 71.

vero nocent. cf. not. crit.

etiamſi — grandine. Elegantiſſima ſimilitudo, quam eſſe Lyſiae, referente Demetrio Phalereo, ſi modo is eſt auctor, in libello de elocu-

non eſt, adjuvanda ſunt, ut: *cupiditas cauſa ſceleris ſuit; quae ſit vis ejus: ira; quantum efficiat in animis hominum talis affectio.* ita et firmiora erunt ipſa, et plus habebunt decoris, ſi non nudos et velut carne ſpoliatos artus 7 oſtenderint. Multum etiam refert, ſi argumento nitemur odii, *utrum* hoc ex *invidia* ſit, *an ex injuria, an ex ambitu? vetus, an novum? adverſus inferiorem, parem, ſuperiorem? alienum, propinquum?* Suos habent omnia iſta tractatus, et ad utilitatem

6. *ut: cup.* Sic Camp. cum Goth. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. Omittunt *ut* Turic. et Alm. (cf. 5, 11, 42 item hic § 12). Reliqui inferunt *ſi* ex Regii conjectura; ſupervacua illa. Nam poſt *ut* ſequitur continuo ipſa argumentatio patroni. Capper. et Geſn. mox etiam ante *ira* poſcunt *ſi*, ſpecie quidem majori: quod Capp. recepit etiam. Male. In Turic. autem *ut* excidit poſt *ſunt* compendio ſcriptum. Guelf. hic videor neglexiſſe, nulla ejus varietate poſita.

anim. hom. Turic. inſerit *tamen*, ſolus; neque exputo, quid ibi lateat.

7. *nitemur.* Camp. *utemur.* cum Goth. probante Geſnero, me quidem non item. *par. ſup. al. prop.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui poſt *par.* et *al.* bis inferunt *an.* Hoc natum ex prava Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv. ſcriptura *partem* pro *parem*, quam bene correxit Regius. In ea, quae nunc eſt, conſtitutione aut ante *par.* quoque debebat eſſe *an*, aut nusquam.

tione, narrat margo Baſileenſis. Equidem nihil ejusmodi reperi apud Demetrium.

6. *cupiditas.* Hic ubi abſolute ponitur vocabulum, pro *avaritia* dici tenendum eſt. vid. Oudendorp. ad Suet. Veſp. c. 1. cf. noſtr. 12, 1, 6 ubi *cupiditas* et *avaritia* junguntur, non magno vitiorum ſignificatorum diſcrimine, plane ut apud eundem Suet. Domit. c. 9. item noſt. 3, 5, 10. 5, 10, 34. Et hic Gallicismum agnoſco. vid. 1, 2, 20.

non — artus oſtenderint. Decora et ſignificans in primis imago. cf. Prooem. 24. item hic § 18.

7. *tractatus.* vid. 4, 1, 18.

partis ejus, quam tuemur, referenda funt. Nec tamen omnibus femper, quae inveneri- 8 mus, argumentis onerandus eft judex; quia 452 et taedium afferunt, et fidem detrahunt. Neque enim poteft judex credere fatis effe ea potentia, quae non putamus ipfi fufficere, qui diximus. In rebus vero apertis argumentari tam fit ftultum, quam in clariffimum folem mortale lumen inferre. His quidam 9 probationes adjiciunt, quas παθητικὰς vocant, ductas ex affectibus. Atque Ariftoteles quidem

8. *diximus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voff. 1. Jenf. Tarv. Ald. Reliqui *dicimus*. cf. 5, 14, 32.

8. *diximus.* Subaudi „*ea.*" Dictis enim et jamjam expofitis fi nunquam definimus alia eodem facientia fubjicere; iis, quae praeceſſerunt, vim fuam adimimus.

mortale lumen. Huc egregie faceret Euripidis locus in margine Bafileenfi pofitus ἀνάψαι πρὸς τὸν ἥλιον ἀνθρώπινον φάος, fi inveniretur in tragico. Ego quidem nec reperi, nec numeros exculpo. Quidquid de *mortali lumine* hic docent interpretes, ad poëtas pertinet, non ad oratorem. cf. notam ad 2, 16, 12 (item ibidem § 6. „ne *terrenis* immorer") unde apparebit, fine translatione hic ufurpari *mortale*.

9. *Ariftoteles.* Rhet. 1. 2, 4. σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος. Sic loco Ariftotelis demonftrando defuncti fumus. Sed vereor ut integrum eum recte ceperit Qu. qui manifefto fignificat *virum bonum*, vita et exiftimatione communi probatum; Ariftoteles eam probitatem commendat, quae oratione appareat. cf. 4, 2, 125 (ubi tale quid apud noftrum quoque) et Vaterum V. C. (p. 15 Animadverff. ad Ariftot. Rhet.) item Wolfium in epiftola ad eundem p. 201. 2. Menda ne nunc quidem carere cenfeo verba Ariftotelis, etiam poft Lambini praeftantem fane emendationem. Hiat enim argumentatio inter ποιὸν (fic fcribendum, non ποιὸν) τινα εἶναι τὸν λέγοντα et οὐ γάρ. Nofter autem, praeter expectationem fubjiciens exemplum argumenti *a moribus* petiti,

potentiſſimum putat ex eo, qui dicit, ſi *ſit vir bonus:* quod ut optimum eſt; ita longe 10 quidem, ſed ſequitur tamen, *videri.* Inde enim illa nobilis Scauri defenſio, *Q. Varius Sucronenſis ait Aemilium Scaurum rempublicam populi Romani prodidiſſe; Aemilius Scaurus negat.* Cui ſimile quiddam feciſſe Iphicrates dicitur, qui cum Ariſtophontem,

9. *bonus.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *optimus.*

10. *Q. Var.* Sic Goth. (tac. Geſn.) *qua V.* Turic. *quae V.* Guelf. Voſſ. 1. *quam V.* Camp. Reliqui *Quintus V.*

Sucronenſis. Guelf. Camp. Tarv. *Veronenſis* cum aliquot Valerii Max. libris.

poſt memoratas *probationes ductas ex affectibus,* ſequitur uſum ſuum, et fortaſſe Latinorum, *affectus* vocabulo utrumque appellantium, et πάθος et ἦθος. vide 6, 2, 8. 9. monente rectiſſime Capperonnerio. Graeci quidem, auctore Ariſtotele l. c. § 3. tres fecerunt probationum ſpecies: *αἱ μὲν γάρ εἰσιν ἐν τῷ ἤθει τοῦ λέγοντος· αἱ δὲ ἐν τῷ τὸν ἀκροατὴν διαθεῖναί πως* (cf. § 5 ubi adjicitur *ὅταν εἰς πάθος ὑπὸ τοῦ λόγου προαχθῇ*)· *αἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι.* cf. et Lex. Rhet. Ern. Gr. vocibus *πίστις, ἠθικόν.* item Voſſ. Inſtitutt. oratt. l. 1. p. 9.

10. *Scauri defenſio.* cf. 5, 13, 55. M. Aemilius Scaurus princeps ſenatus, alterum et ſeptuageſimum aetatis annum agens, A. U. C. 663 L. Marcio Philippo Sex. Julio Caeſare Coſſ., accuſatus eſt a Q. Vario trib. pl. concitatorum mercede accepta in arma ſociorum; et verbo repulit crimen. vide Freinsh. in Suppl. Livianis l. 71. c. 42. Et Valerius Max. et Aſc. Pedianus minus brevem ponunt Scauri reſponſionem. Noſtri ratio plurimum habet et acuminis et majeſtatis; ſed fortaſſe rhetore dignior eſt quam principe ſenatus Romani. Eximias Scauri laudes vide apud Cic. pro Fontejo c. 7. Pro Sextio c. 47. aliisque locis.

Iphicrates. Hoc ipſum narrat Ariſtoteles Rhet. 2, 23, 7 (qui reſponſum ex tragoedia ſumtum ſignificat) item Ariſtides ed. Jebbii T. 2. p. 385. Comparat Valckenaerius locum Telephi Euripidei qui ſic

quo accuſante ſimilis criminis reus erat, interrogaſſet, *An is accepta pecunia rempublicam proditurus eſſet?* isque id negaſſet; 453 *Quod igitur*, inquit, *tu non feciſſes, ego feci?* Intuendum autem et, qui ſit, apud 11 quem dicimus: et id, quod illi maxime probabile videatur, requirendum. qua de re locuti ſumus et prooemii et ſuaſoriae praeceptis. Altera ex affirmatione probatio eſt, 12

igitur. Turic. Camp. *dicis* cum Alm.

tu non feciſſes. Turic. *te n. feciſſes* cum Alm. Sed ille a ſec. manu *te n. feciſſe* et ſic Camp. Male haec omnia recedunt a vulgata. *ego feci.* Camp. inſerit *non.* Male. cf. ad 4, 2, 29.

11. *et prooem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1, 2, 3. Goth. et edd. ante Ald. Auctore Regio hic pro *et* dat *in.* Bad. inſerit *in*, ut et mox ante *ſuas.* Reliqui ſemel inſerunt ante *pro.* Regii ratio mutandi melior, ſed non apparet in ea, diverſis hoc locis ſieri; nec puto quidquam obſtare, quo minus *loqui* ſtruatur cum ablativo inſtrumenti, vel intelligatur etiam praepoſitio utroque loco, quam quidem ipſam poni nec ſemel nec bis liceat per ſententiam et venuſtatem.

12. *Altera.* Sic omnes, niſi quod ex Turic. notatur: *altera lipa.* In poſtremis latet profecto *aliqua.* Quod hinc effingas: *At et aliqua*, parum ſatisfacit. Ad ſententiam tamen melius recepto. *aff. — Ego.* Turic. omittit *prob.*

habet: Ταῦτ' οἶδ' ὅτι ἂν ἐδρᾶτε· τὸν δὲ Τήλεφον οὐκ οἰόμεσθα; vid. Fragm. Eurip. Valk. p. 211. Cum hiſce cf. Pearcium ad Longin. Segm. 10. item Alexandri reſponſionem „Et ego ſi eſſem Parmenio" de qua vide Weſſel. ad Diod. 17, 53. De *Ariſtophonte* (pro quo et Regius hoc loco *Antiphontem* [cf. 5, 1, 11.] videtur legiſſe, et Scholiaſtes Ariſtotelis) quaerentibus cumulate ſatisfaciet Ruhnkenius in hiſt. Crit. Oratt. p. 45. cui addo Wolfium ad Leptineam p. 367.

11. *prooemii — ſuaſoriae praeceptis.* vid. 4, 1, 17 — 22. item 3, 8, 36 — 48. cf. not. crit.

12. *ex affirmatione.* cf. 5, 13, 55. 4, 2, 125 *affirmando.* 11, 1, 28. 4, 2, 91. 7, 2, 12.

Ego hoc ſeci: Tu mihi hoc dixiſti: et, *O ſacinus indignum!* et ſimilia. quae non debent quidem deeſſe orationi, et, ſi deſunt, multum nocent: non tamen habenda ſunt inter magna praeſidia, cum hoc in eadem cauſa fieri ex utraque parte ſimiliter poſſit.
15 Illae firmiores ex ſua cujusque perſona probationes, quae credibilem rationem ſubjectam

eſt. Camp. *prob.* ſolum, ut et Alm. (cf. §. 6. 14). Sed pro *eſt* Camp. *ſit.*

11, 3, 2. item 5, 11, 17. quibus locis manifeſtum fit, *affirmationem* plane ſignificare quod *aſſeverationem*, quam fruſtra hic reponere volebat Regius, aliquot edd. obſecundantibus. Eam eadem poteſtate habes et 1, 4, 20. Conjungitur *aſſeverationis* ſive *affirmationis* in probando vis cum *affectibus*, quoniam et ipſa affectum dicentis oſtendit. Tanto minus aſſequor, quare *altera* dicatur haec eſſe ex affirmatione probatio, nec quidquam circumſpicio, quo hic numerandi ordo referri poſſit, quod miror neminem adhuc eorum, qui haec legerent, male habuiſſe. Erat cum ſufficere videretur, ſi *altera* reſpiceret ad *potentiſſimum* illud § 9, quaſi illa *prima* eſſet probatio, haec *altera* i. e. ſecunda, minus potens. Sed illud Ariſtotelis erat decretum, non noſtri ipſius. cf. not. crit. Exemplorum quidem ejusmodi affirmationis, quae mox ponuntur, non niſi poſtremum ſpeciem habet affectus; reliqua duo indicare tantum videntur. Sed eſt in hoc ipſo, ſi gravis ſit dicentis perſona, affirmatio probationis vicaria; neque opus, id quod fit a vetuſtis fere interpretibus, interrogandi formam dare hiſce, quod alienum quoque fuerit.

O — indignum. Citant fere Terent. Andr. 1, 1, 129. Sed equidem ullum ſcriptoris alicujus locum obverſatum Quintiliano, non credo, ut neque in proximis iſtis.

et — nocent. Nemo, opinor, calumniabitur ſcriptorem in hiſce, quae ſane in riſum poſſunt verti, ſi quis urgeat, ea, quae deſint, tamen nocere. Neque illico gloſſam interpretor, quanquam ſi abſint haec verba, nihil magnopere decedat ſententiae.

habent: ut *vulneratus, aut ſilio orbatus non ſuerit alium accuſaturus, quam nocentem; quando, ſi negotium innocenti ſacit, liberet eum noxa, qui admiſerit.* Hinc et patres adverſus liberos, et adverſus ſuos quisque neceſſarios auctoritatem petunt. Quaeſitum 14 etiam, potentiſſima argumenta primone ponenda ſint loco, ut occupent animos? an ſummo, ut inde dimittant? an partita primo 454 ſummoque; ut Homerica diſpoſitione in medio ſint infirma? an a minimis creſcant?

13. *habent.* Turic. Camp. *habeant* cum Alm. Non male.

14. *ut Hom.* Turic. *quodquod h.* Alm. *quidquid h.* (cf. § 12 item mox). Camp. *quod* et hoc Turic. quoque a ſecunda manu. Error ortus ex *ſummoque* extremo, cujus *qu.* coaluit cum ſequente *ut* in *quot.* cf. 5, 5, 2.

13. *negotium — facit.* Hoc eſſe pro *accuſando* animadverterunt VV. DD. ablegantes ad Cic. ad Div. 3, 10 init. Ipſo noſtro *facere* (non *faceſſere*) utitur Gellius 3, 16.

noxa — admiſerit. An: *noxam qui admiſerit?* Vel transponendo (cf. not. crit. ad § 5): *qui noxam admiſerit?* Locutio eſt apud Ulp. Digeſt. 47, 2, 41, 3. cf. Oudend. ad Sueton. Caeſ. c. 81. p. 131.

adverſus — neceſſarios. Quia non coacti nunquam eos fuerint in jus vocaturi.

14. *ut inde dimittant.* Cave aliud ſubjectum agnoſcas, quam *potentiſſima argumenta.* *Inde* interpretare *a ſummo* i. e. poſtremo, *loco.* *Dimittunt* argumenta judicem ad ſententiam ferendam. cf. 6, 1, 10.

Homerica diſpoſitione. Il. 4, 299. κακοὺς δ᾽ ἐς μέσσον ἔλασσεν. Cic. de Or. 2, 77. „ſi „qua erunt mediocria — in „*mediam* turbam, atque in „gregem conjiciantur.“ vid. et 6, 4, 22. 7, 1, 10.

an — creſcant. *An* eſt a Regio, cum in MSS. ſit *aut.* Equidem malim *an, ut* (vide not. crit. ad 5, 11, 6). Non enim quaeritur, an *creſcant,* ſed an *creſcere debeant.* Conjunctivi iſti *occupent, dimittant, ſint,* a ſuo quisque *ut* pendent, quo et hic opus, ad orationem levigandam et

Quae, prout ratio caufae cujusque poftulabit, ordinabuntur, uno (ut ego cenfeo) excepto, *ne a potentiffimis ad leviffima*
15 *decrefcat oratio.* Ego haec breviter demonftraffe contentus, ita pofui, ut locos ipfos et genera, quam poffem apertiffime, oftenderem. Quidam executi funt verbofius, quibus placuit, propofita locorum communium materia, quo quaeque res modo dici poffet, oftendere: fed mihi fupervacuum videbatur.
16 Nam et fere apparet, quid *in invidiam*, quid *in avaritiam*, quid *in teftem inimicum*, quid *in potentes amicos* dicendum fit: et de omni-

prout rat. Turic. *ut pro ratione* cum Alm. (cf. modo, item § 18), conjunctis tranfponendi (cf. § 5. 21) et male jungendi (cf. 5, 10, 113. 5, 13. 45.) erroribus.

16. *invidiam.* Turic. Guelf. Camp. *injuriam* cum MSS. omnibus (nifi quod tacentur Bal. Voff. 2. 3.) et edd. ante Gryph. exc. Bad. utr. Reliqui noftrum e Regii conjectura. Poffis *injuriam* accipere fuperbiam fuperioris in inferiorem, ὕβριν, aut proprie fignificatam eam, de qua egimus ad 2, 2, 3 quibus adde Burm. ad Decl. Qu. 259. Sed leniffima eft Regii emendatio, in qua fere non nifi una literata R in D mutetur. Accedit non diffimilis locus 5, 2, 3 „gratia — *invidia.*"

in pot. am. Turic. Camp. *pro tefte amico* cum Goth. Bal. Ioann. et edd. ante Stoer. quo accedunt Gibf. Obr. Multi MSS. filentur, inter hos Bodl., negligentiffime. Sed noftram praeter Bern. dat Guelf. Illa fcriptura facile ex noftra corrumpi potuit.

emendandam. Ceterum *a minimis crefcentia argumenta* non funt eadem ac *fummo loco pofita potentiffima.*

15. *propofita — materia.* Voluerunt inter docendum et ipfi oratores videri. De *locis* cf. 5, 10, 20.

16. *in invidiam.* cf. not. crit.

in potentes amicos. Exemplum Gefnerus ponit Ciceronem pro Rofcio Amerino, Chryfogono, potenti Erucii, vel potius T. Rofcii, amico, obftantem. Burm. multis ve-

bus his omnia dicere infinitum eſt, tam hercule, quam ſi controverſiarum, quae ſint, 455 quaeque futurae ſint, quaeſtiones, argumenta, ſententias tradere velim. Ipſas autem 17 argumentorum velut ſedes non me quidem omnes oſtendiſſe confido, plurimas tamen. Quod eo diligentius faciendum fuit, quia declamationes, quibus ad pugnam forenſem velut praepilatis exerceri ſolebamus, olim jam ab illa vera imagine orandi receſſerunt,

pebatur (*po tītes amicos*, *pro teſte amico*) ab iis, qui putarent *inimico teſti* viciſſim *amicum teſtem* reddi debere. Sed inanis eſt iſta concinnitas; neque enim magis *pro* teſte amico, quam *contra* eundem locus communis poteſt explicari. Univerſus autem ille locus, *pro teſtibus*, *in teſtes* (vid. 5, 7, 4), propter reliqua hic poſita exempla et addita adjectiva *amico*, *inimicum*, hinc eſt alienus. Sic recedendum mihi duxi a ſummae auctoritatis libris. *his omn.* Turic. Camp. inferunt *et* cum Alm. Obr. quod improbare recte videtur Burm. elegantiam in geminandis iſtis *omnibus* — *omnia* quaeſitam veteribus, exemplis non paucis, oſtendens ad 9, 3, 56. et ablegans ad Manut. in Cic. Epiſt. ad Div. 5, 12. p. Graev. 237. adde not. crit. ad 4, 2, 121. *hercule*. Guelf. *hercle*, ſolus.

ſint — *ſint*. Sic Turic. ſed priore loco a ſec. demum manu. Poſteriore et Guelf. Camp. cum edd. ante Bad. Reliqui *ſunt* — *ſunt*.

terum locis oſtendit, *amicos* ita dici ſolitos qui gratioſi eſſent apud principem. Et eſt ſane *potentia* eorum in neceſſitudine principis, *amicos* tamen (aliter ac Burm.) ipſius adverſarii intellexerim. *Locos communes* aliquoties vidimus verſari in invehendo, objurgando, vid. 2, 4, 22. quo ipſo defenditur noſtra ſcriptura, de qua cf. not. crit.

17. *praepilatis*. Dialogus de oratt. c. 34. *rudibus*, alia imagine, poſt praeclaram Lipſii emendationem pro *ſudibus*, ut et Cic. de opt. gen. or. c. 6. Haec autem de neglectu probationum nimis gemina ſunt prioribus 5, 8, 1 — 4.

ſolebamus. Olim hoc fiebat; nunc, exercitationis cauſa hoc fieri obliti, ſine ullo ad opus ipſum reſpectu declamamus.

atque ad ſolam compoſitae voluptatem, nervis carent: non alio medius fidius vitio dicentium, quam quo mancipiorum negotiatores formae puerorum, virilitate exciſa, 18 lenocinantur. Nam, ut illi robur ac lacertos, barbamque ante omnia, et alia, quae natura propria maribus dedit, parum exiſtimant decora, quaeque fortia, ſi liceret, forent, ut dura molliunt: ita nos habitum ipſum orationis virilem, et illam vim ſtricte robuſteque dicendi, tenera quadam elocutionis cute operimus: et, dum levia ſint ac nitida, quantum valeant, nihil intereſſe arbi-19 tramur. Sed mihi, naturam intuenti, nemo non vir ſpadone formoſior erit: nec tam averſa unquam videbitur ab opere ſuo providentia, ut debilitas inter optima inventa ſit: nec id ferro ſpecioſum fieri putabo, quod, ſi 456

18. *propria.* Turic. Guelf. Camp. *proprie* cum Voſſ. 1. 3. Goth. *cute operimus.* Turic. *cui coeperimus* cum Alm. (cf. 14. 20). Sed ille a ſec. manu *vi premimus.* Bodl. Bal. *vi operimus.* *ſint ac.* Turic. Guelf. Camp. *ſunt a.* Male.

19. *ſpecioſum.* Turic. Camp. *ſpecioſiſſimum* cum Alm.

non alio — lenocinantur. De *non alio* cf. 4, 5, 5. Auget haec forma vehementiam aptiſſimae ſimilitudinis, habentem affectum viri boni. Alia in emendis ſervis inſania notatur 2, 5, 11.

18. *ſtricte* i. e. nervoſe cf. Prooem. 24. „*aſtringi* nervis."

tenera — cute. Hic *cutem* dixit cum contemtu; alibi *corpus*, *carnem* cum laude cf. § 6. 5, 8, 2.

levia. vid. 2, 5, 9.

19. *nemo non.* vid. 3, 1, 6. item 4, 1, 73.

nec tam averſa — providentia. cf. 1, 12, 19. Stoïcum arguit haec *providentiae* commemoratio. vid. not. ad 3, 5, 6. it. 6. Pro. 13. Sed cf. 6 Pro. 4.

nafceretur, monftrum erat. Libidinem juvet ipfum effeminati fexus mendacium, nunquam tamen hoc continget malis moribus regnum, ut, fi qua pretiofa fecit, fecerit et bona. Quapropter eloquentiam, licet hanc 20 (ut fentio enim, dicam) libidinofam refupina voluptate auditoria probent, nullam effe exiftimabo, quae ne minimum quidem in fe indicium mafculi et incorrupti, ne dicam gravis et fancti viri, oftendet. An vero ftatua- 21 rum artifices, pictoresque clariffimi, cum corpora quam fpeciofiffima fingendo pingendove efficere cuperent, nunquam in hunc

continget. Turic. Camp. *contingeret* (cf. 5, 11, 4). Voff. 1. *contingere.*

20. *refupina.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *refupinam* cum edd. ante Gryph. exc. Badio qui correxit.

mafculi. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 18. 21). Reliqui *mafculini.* *oftendet.* Turic. *oftentet.* Camp. *oftendat.* Non admonitus haefi in futuro, pro quo praefens conjunctivi malebam. Blanditur Turic. fcriptura. *Oftentare* enim h. l. citra reprehenfionem dici videtur in eo, quod laudi nobis ducimus, aliisque incitamenti caufa oftendimus. vid. Barth. ad Stat. Thebaid. 7, 620.

21. *An vero.* Jenf. *At vero* cum edd. ante Baf. exc. Aldo. cf. 2, 5, 16. 6, 2, 30. *fpeciofiffima.* Guelf. *fpeciofiffime* cum Jenf. Tarv. *efficere.* Sic Turic. Aliquot MSS. *effingere* dare narrantur; meorum quidem nullus, nec Camp. Falfo Bodl. recenfet Burm. tacente Gibf.

nunquam — regnum. cf. 2, 5, 12. 1, 6, 44.

fecit — fecerit. Quod fubjectum? An forte *libido?* Malim *fecerunt — fecerint.* Et pro hoc Goth. *ferent.*

20. *auditoria.* cf. 2, 11, 3. 2, 21, 21. 10, 1, 36. item Dial. de Oratt. c. 29. et paffim. Sed idem et in veris judiciis ufurpat c. 39.

oftendet. cf. not. crit.

21. *An vero — nos.* vid. 2, 5, 16. Etiam fimilior forma 12, 1, 21. „An vero M. Antonius — ego non" cet. item 6, 2, 30.

inciderunt errrorem, ut *Bagoam* aut *Megabyzum* aliquem in exemplum operis ſumerent ſibi, ſed *Doryphoron* illum aptum 457

neque Alm. recte, ut opinor (cf. § 20. item mox hac §). vide de hoc loco Oudend. ad Suet. Dom. 19. Dant quidem pravum illud *effingere* edd. meae a Jenſ. inde ante Stoer. quo acc. Rollinus. *Bagoam.* Turic. *Bachiam* cum Alm. Bodl. Jenſ. et edd. ante Bad. niſi quod Ald. duplicato *c*. *Baguam* Goth. (tac. Geſn.). Noſtrum expreſſe Guelf. Camp. Vall. Neque eſt quod in ignoto vocabulo veteres libros moremur.

Megabyzum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Megabuxum* cum edd. ante Ald. et aliquot Burm. confuſe notatis. Camp. *Negabuſum.* *ſumerent.* Turic. Guelf. *ſumere* cum Voſſ. 1. et Baſil. Sed Alm. *aſſumerent* (cf. modo hac §. item § 22.) cum edd. ante Stoer.

aptum. Turic. *actum* (a ſec. manu *mactum*) illud cum Alm., hoc cum Voſſ. 1. et Obr. Noſtrum Guelf. Goth. Camp.

Bagoam — Megabyzum. Solita fuerunt eunuchorum nomina. vide Plin. H. N. 13, 4, 9. „in horto Bagou" (genitivus graecus eſt) „*ita enim* „*vocant*" [Perſae] „*ſpado-* „*nes.*" Strabo l. 14. p. 641. Ἱερέας δ' εὐνούχους εἶχον (Epheſii) οὓς ἐκάλουν Μεγαλοβύζους (vel Μεγαβύζους ut ait Caſaubonus, eodem enim redit). Megabyzos in aula Perſarum appellatos multos, plurimi auctores ſunt. De Megabyzo vide Hemſterhus. ad Luciani Timon. Vol. Bip. 1. p. 382 ſeqq. et interpp. ad Ael. 2, 2. De Bagoa Lucian. Eunuch. Vol. Bip. 5 p. 204 ſeqq. et interpp. Adde Boſium in indice Corn. Nep. voce *Bagaeus.* Namque et hoc plurimorum nomen proprium. Obſtat tamen quodammodo Plinius Quintiliano l. 35. c. 10, p. Hard. 697. Megabyzum in pompa Dianae pictum ab Apelle referens, ſed neque ſolum, neque de induſtria, tanquam exemplar formae.

Doryphoron illum. Polycleti, cf. Plin. H. N. 34, 8. (quem fecit artifex „viriliter „puerum") vide et Cic. Brut. c. 86. Orat. c. 2. Cave autem Geſnero credas, effictum fuiſſe *Jovem* Doryphorum; in quem *puerilis* aetas nequaquam cadit. Fuit ſatelles aliquis. Idem „*Diadumenum* fecit mol- „liter juvenem" quod et ipſum Quintiliani argumentationi repugnat aliquatenus.

458 vel militiae vel palaeſtrae; aliorum quoque juvenum bellicoſorum et athletarum corpora, decora vere exiſtimaverunt: nos, qui ora-

Vall. Tarv. et edd. ab Aldo inde. Priores omittunt vocem. Burm. conjicit *natum*, non quidem male, ſed frequens eſt confuſio τῶν *actus* et *aptus*. vid. Drakenb ad Liv. 40, 13, 6.

al. quoque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *aliorumque*. MSS. quidem, qui tacentur, negligenter profecto excuſſi ſunt.

bellicoſorum. Turic. Camp. *bellicorum* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. cf. 5, 10, 10. Noſtrum dat Guelf. *corp. dec.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (turbante aliquid in notando Geſn.) cum Bodl. Bern. edd. ante Stoer. (niſi quod Guelf. et Baſil. transponendo inferunt *vere*). Reliqui inferunt *quae eſſe*. Hoc unde ſit, nemo oſtendit, neque ullum ei praeſidium profecto in MSS. qui male ſilentur plurimi. *dec. vere.* Bodl. *decorare* cum Jenſ. et edd. ante Baſil. Haec transponendo *vere dec.* cum Guelf. (cf. § 14. 5, 13, 1) non impune. Noſtrum Vall. Turic. Goth. (errante Geſn.) Camp. et reliqui.

exiſtimaverunt. Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Ald. Bad. uterque, Steph. Gryph. Stoer. Chouet. Roll. Sed Turic. Camp.

vel — vel. cf. 3, 8, 49. Inde Voſſ. 3. ſcriptura *et — et*, quae eſt gloſſa.

aliorum quoque. Sic dirimere oportuit in hac ſcriptura, quae ſola eſt libris firmata. Repetitur quaeſtio ante *aliorum*. Sed eſt ſane quod diſpliceat, in ea ratione, ubi negantur artifices incidiſſe in hunc *errorem*, ut Bagoam in exemplum ſumerent, *ſed* — ut Doryphoron exemplum ſumerent. Hiccine ergo et ipſe error erat? Sentio equidem hoc eſſe calumniari; ſed quidni diligens ſcriptor vitaverit hanc calumniam? Longe igitur melius legetur *aliorumque* pro *aliorum quoque* (leniſſima emendatione, nam *quoque* et *que* ſaepiſſime confuſa habes in libris, vid. Drakenb. ad Liv. 5, 27, 1: et eſt ea ſcriptura in recentioribus edd., ſine auctore tamen), ubi major diremtio fiet ante *ſed*, a quo deinde ordietur altera quaeſtio, finem habens in *exiſtimaverunt*, verbo reſpondente ſuperiori illi *inciderunt*. Eandem ſtructuram fieri in hac noſtra conſtitutione, contortum videtur, niſi forte *et* inſerueris poſt *palaeſtrae*.

vere. Attende poſitum adverbii, qui jubet referre

torem ſtudemus effingere, non arma, ſed
22 tympana, eloquentiae demus? Igitur et ille,
quem inſtituimus, adoleſcens, quam maxime
poteſt, componat ſe ad imitationem veritatis:
initurusque frequenter forenſium certami-
num pugnam, jam in ſchola victoriam ſpectet,
et ferire vitalia ac tueri ſciat: et praeceptor
id maxime exigat, inventum praecipue pro-
bet. Nam, ut ad pejora juvenes laude du-
23 cuntur, ita laudari in bonis gaudent. Nunc
illud mali eſt, quod neceſſaria plerumque
ſilentio tranſeunt, nec in dicendo videtur
inter bona utilitas. Sed haec et in alio nobis 159
tractata ſunt opere, et in hoc ſaepe repetenda.
Nunc ad ordinem inceptum.

exiſtimarint cum Bodl. et recentt. edd. *exiſtimaverint* Jenſ. cum edd. ante Ald. acc. Baſil.

22. *ac.* Guelf. *aut* cum Jenſ. et Tarv. Regius correxit, et noſtram firmant libri noſtri.

exig. inv. praec. Guelf. omittit *inv.* cum Bern. Praeter Turic. Alm. Camp. inſerunt fere *et* ante *inv.*

gaudent. Turic. *laudent* cum Alm. (cf. § 21. 5, 13, 3.) ſed ille a ſec. manu noſtrum. Guelf. *mallent* cum Bern. Goth. (niſi quod hic *mallet*) et Stoer. Chouet. Leid.

23. *inceptum.* Deſinit in hanc vocem caput in Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) ut et Voſſ. 1. 2. 3. Alm.

ad verbum, ad adjectivum vetat.

tympana. Bacchica et imbellia inſtrumenta. vid. Ovid. Metam. 3, 534 — 37. Virg. Aen. 9, 617. Stat. Achill. 2, 174 — 76. cf. noſtr. 11, 3, 59 *cymbalis.*

22. *veritatis.* vid. not. ad 3, 8, 58. item [illegible] 1, 43.

victoriam ſpectet. cf. 5 Prooem. 1. 5, 8, 1. 10, 2, 27.

23. *utilitas.* Nihili eſt conjectura in Leidenſi poſita: *virilitas.* vid. 4, 3, 2 ſeqq.

alio — opere. cf. dicta in praefatione noſtra p. 39.

Nunc — inceptum. cf. 3, 6, 60. Ordo autem ille inceptus

XIII. Refutatio dupliciter accipi poteſt. Nam et pars defenſoris tota eſt poſita in refutatione: et quae dicta ſunt ex diverſo, debent utrinque diſſolvi. Et haec eſt proprie, cui in cauſis quartus aſſignatur locus. Sed utriusque ſimilis conditio eſt. Neque vero ex aliis locis ratio argumentorum in hac parte peti poteſt, quam in confirmatione: nec locorum, aut ſententiarum, aut verborum et figurarum alia conditio eſt. Affectus ple- 2 rumque haec pars mitiores habet. Non ſine cauſa tamen difficilius ſemper eſt creditum

Reliqui adjiciunt *revertamur;* nulli tamen, ut opinor, MSS. quanquam multi ſilentur.

1. *Nam et.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Male.

haec. Turic. Guelf. *hoc* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Ald. correxit Regius, ſed Camp. jam noſtrum. cf. ad 5, 11, 3. Poſſit ſane ferri neutrum. vid. 5. c. III.

ratio. Turic. Camp. omittunt. Soli, quantum video.

locorum. Goth. (tac. Geſn.) *jocorum* cum Voſſ. 2. et aliis, ut perhibet Burm. Ego nullos vidi.

cond. eſt. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui inter quos Guelf. *e. c.* cf. 5, 12, 21. item § 2.

2. *mitiores.* Turic. Camp. *minores.* Soli, quantum video. Poteſt tamen placere. Quare enim in probando *affectus* fuerint *fortiores, atrociores* quam in refutando? cum praeſertim hic intelligatur *refutatio* utrinque uſurpata, non a ſolo defenſore. (In defenſione enim et Cicero *mitiora* locum habere dicit Orator c. 38.) *Majores* eſſe in probando, facile intelligitur. Verum *mitiores aff.* ſunt profecto ἤθη oppoſita illa τοῖς πάθεσι. cf. 6, 2, 9. 5, 12, 9. *ſemp. eſt.* Turic. Camp. *eſt. ſ.* cf. § 1. item mox hac §.

eſt quem deſignat 3, 9, 1. vide et 5 Prooem. 5.

1. *figurarum.* Vis hujus hic vocis eſſe videtur quae 4, 2, 118.

2. *mitiores.* vid. not. crit.

(quod Cicero ſaepe teſtatur) *defendĕre*, quam *accuſare.* Primum, quod eſt res illa ſimplicior: proponitur enim uno modo, diſſolvitur varie: cum accuſatori ſatis ſit plerumque, verum eſſe id, quod objecerit: patronus, *neget*, *defendat*, *transferat*, *excuſet*, *deprecetur*, *molliat*, *minuat*, *avertat*, *deſpiciat*, *derideat*: quare inde recta fere, atque, ut

proponitur — varie. Turic. Camp. *p. uno modo haec v. d.* cum Alm. Hic quidem vel optimos antiquiſſimosque libros, alioqui plurimam librariorum ſimplicitatem prae ſe ferentes, vitii, nec inconſulto admiſſi, arguere cogimur. *haec* manifeſto inſertum ut opponeretur τῷ *illa res*, quapropter et *enim* expunctum. Omne hoc natum ex ignorata *proponendi* ſignificatione. Sed error profecto ſuperior ea aetate, qua deſcriptus eſt Turic. Levius eſt, quod ordo in ultimis diverſus eſt et in Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. (cf. not. prox. item § 17.) *varie diſſ.*, grato ſane χιασμῷ, ſed neque neceſſario et fortaſſe nimis affectato in hac dicendi tenuitate.

inde recta. Sic ſcripſi contra libros quidem omnes, de conjectura Lochmanni V. C. (vid. ejus Progr. anni 1790 prius

quod Cicero — teſtatur. Loca Ciceroniana nunc quidem in promptu nulla ſunt, quae percenſentem ejus libros, ſi ſit admonitus, fallere non poſſunt. Quod autem Turnebus ablegat ad Cic. de Offic. 2, 14, nec manifeſtam habet locus hanc ſententiam, nec ſufficiet illi *ſaepe.* Alterum, quem indicat in *oratore*, fruſtra quaeſivi. Se defendendi majorem habuiſſe conſuetudinem, teſtatur Cicero divinatione in Caecilium, et oſtendunt ipſae ejus orationes.

illa. ad propius i. e. *accuſare* refer. vid. 4, 1, 28. item hic § 12.

proponitur. Geſnerus monet hoc verbum aliquoties proprie in actore, ſeu accuſatore, a Fabio uſurpari. cf. nos ad 4, 4, 1. Manifeſta in primis loca 3, 6, 15. 5, 13, 46. Sed eſt in omni argumento utique *propoſitio*, eo ſignificatu, qui eſt in πρόθεσει Ariſtotelica, vid. 5, 9, 5; ut *proponere* poſſit dici pro *probando*, *affirmando.*

deſpiciat. cf. 4, 1, 38. 5, 13, 22.

inde — hinc. i. e. a parte accuſatoris — a parte patroni.

ſic dixerim, clamoſa eſt actio: hinc mille flexus et artes deſiderantur. Tum accuſator 3
460 praemeditata pleraque domo affert: patronus etiam inopinatis frequenter occurrit. Accuſator dat teſtem: patronus ex re ipſa refellit. Accuſator criminum invidia, vel ſi falſa ſint, materiam dicendi trahit, *de parricidio*, *ſacrilegio*, *majeſtate*: quae patrono tantum neganda ſunt. Ideoque accuſationibus etiam mediocres in dicendo ſuffecerunt: bonus defenſor nemo, niſi qui eloquentiſſimus, fuit.

p. 5. item anni 1776. p. 5 ſeqq et 1778. p. 3.) In illis enim *indirecta*, unde vir doctus effecit *inde directa* ablegans ad 2, 13, 4. Poterat et hic ad § 11. Sed praeſtat profecto ſimplex *recta*. Geſnerum, pro *clamoſa* ingenioſe ſane conjectantem *dumoſa*, alieno loco quaeſiſſe ulcus, docet veritas reperta a Lochmanno.

3. *Tum.* Guelf. omittit cum Bern. Ald. Leid. Gibſ. *cum* Camp. *vel ſi.* Sic Camp. Omittit *ſi* Turic. Etiam hoc feras, quanquam vehementius. Reliqui *etſi*.

ſint. Sic Guelf. Reliqui *ſit*. Invidia criminum nunquam eſt falſa. Nec verbum ſubſtantivum poſiturus erat, ſi *falſa* eſſet ſingularis.

Sic 5, 7, 33. 6, 1, 6. Cic. pro Cluentio c. 30. *iſtinc* — *hinc*.

recta — *clamoſa.* vide *recta* 10, 5, 8 *clamoſe* 11, 3, 45 indicante Lochmanno V. C. Adde *recta* 6, 1, 2.

3. *criminum* — *trahit.* Geſnerus, contra libros, velit *a* praepoſitionem poni ante *crim.* Ignoro ſane, ubi veteres ſtruxerint *trahere* ſolo ablativo, niſi forte φυσικῶς, ut *fonte*, *caverna*. Si quid addi debet malim *e* ante *c.* cf. 4, 2, 93.

accuſationibus — *mediocres.* Monet Geſnerus, propterea adoleſcentes fere in accuſatione aliqua illuſtri poſuiſſe tirocinia. Sed hujus rei non in ſola facilitate erat ratio. Erudite de hoc more diſputat Boettigerus in proluſione anni 1794 p. 5. ablegans ad Qu. 12, 7, 3. et apponens egregium Plutarchi locum: (Ῥωμαῖοι) καὶ πάνυ τοὺς νέους

Nam, ut, quod ſentio, ſemel ſiniam, tanto eſt accuſare, quam defendere, quanto facere, 4 quam ſanare, vulnera, facilius. Plurimum autem refert, et *quid* protulerit adverſarius, et *quomodo.* Primum igitur intuendum eſt, id, cui reſponſuri ſumus, proprium ſit ejus judicii, an ad cauſam extra arceſſitum. Nam, ſi eſt proprium; aut negandum, aut defendendum, aut transferendum. extra haec 5 in judiciis fere nihil eſt. *Deprecatio* quidem, quae eſt ſine ulla ſpecie defenſionis, rara admodum, et apud eos ſolos judices, qui nulla certa pronunciandi forma tenentur: quanquam illae quoque apud C. Caeſarem et Triumviros pro diverſarum partium hominibus actiones, etiamſi precibus utuntur, adhi-

Nam ut quod. Turic. Camp. *quanquam ut q.* cum Alm. niſi quod hic dicitur omittere *ut* (cf. 5, 12, 22. item mox hac §). Guelf. *Nam quod* cum Voſſ. 1. Illa veterum librorum ſcriptura fortaſſe eſt frugi, ſi cum vehementia dictum interpreteris et ſubaudias: *quanquam quid opus eſt tot verbis!*

4. *quid protulerit.* Turic. *qui profuerit.* (Alm. *qui profuderit* cf. modo hac § item § 5.) cum Guelf. Camp. *quid profuerit* Voſſ. 1. *arceſſitum.* Turic. Guelf. Goth. Camp. *accerſitum* cum edd. ante Roll. Sed haec cauſa acta jam eſt. vide Dausqu. in v. Neque tamen ubique in vett. libb. meis prava ſcriptura. *utuntur.* Camp. *nituntur,*

ἐβούλοντο τοῖς ἀδικοῦσιν ἐπιφυομένους ὁρᾶν, ὥσπερ θηρίοις εὐγενεῖς σκύλακας. T. 2. p. 491. E.

Nam — finiam. Elegans forma ſibi quaſi ipſius inſtantis, et ſuam tarditatem indignantis. cf. 8, 3, 55. 9, 4, 138. 11, 3, 59. ſed et hic not. crit.

5. *Deprecatio — rara.* cf. 7, 4, 17.

certa — forma. cf. not. ad 3, 10, 1.

C. Caeſ. et Triumv. cf. not. ad 3, 8, 50.

bent tamen patrocinia: nisi hoc non fortissime defendentis est, dicere, *Quid aliud egimus, Tubero, nisi ut, quod hic potest, nos possemus?* Quod si quando apud Principem, 6 461 aliumve, cui, utrum velit, liceat, dicendum erit, dignum quidem morte eum, pro quo loquemur, clementi tamen servandum esse vel talem: primum omnium non erit res nobis cum adversario, sed cum judice; deinde forma deliberativae magis materiae, quam judicialis utemur. Suadebimus enim,

hoc non fort. Jens. omittit *non* cum edd. ante Ald. exc. Camp. corrigente jam Regio, sed ex aliis exemplis, non de conjectura. cf. ad 4, 2, 29. ut et proximum.

nos possemus. Turic. *n. non possumus* cum Alm. etsi hic *possemus.* cf. § 5. 8.

6. *lic. dicend.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. Goth. Ald. Stoer. Chouet. Leid. Roll. Burm. At Jens. cum Vall. et edd. ante Ald. inserit *dicemus* quo accedunt Gryph. Gibs. Obr. Gesn. Bip. et aliquot a Gibs. memoratae. Regius, cum hoc inveniret, *dicend. er.* expunxit, retinuit *dicemus,* verissime judicans de sententia. Hunc secuti sunt Bad. Bas. Capp. De suis Codd. altum tacet Gibs. (5, 10, 64), Mysorum ultimus inter criticos. Quis in Quintiliano tulerit *dicemus, dicendum erit,* aut *primum omnium* hic in fronte novae sententiae positum? Quod fieri necesse in Gibsoni et Gesn. constitutione. *clementi.* Sic Guelf. cum Goth. Vall. probitur. Sin, post *dicendum erit,* absolutam putas protasin, omnia turbantur. *dicendum erit* interpretare, si tanti, *dicere cogeris, dicere necesse erit;* jam autem sequuntur ea ipsa, quae sola in tali causa dicenda relinquuntur. *primum omnium* eodem usu quo *ante omnia* cf. 4, 2, 40. Ad *utrum* cf. 5, 10, 69.

fortissime. Interpretor *confidentissime* ut 5, 10, 78 non: *cum magno argumenti pondere.* cf. mox § 21.

Quid — possemus. Cic. pro Lig. c. 4. init.

6. *Quod si — talem: primum — utemur.* A vocabulo *primum* ordire apodosin, nec quidquam deesse orationi videbitur. Sin, post *dicendum erit,* absolutam putas protasin, omnia turbantur. *dicendum erit* interpretare, si tanti, *dicere cogeris, dicere necesse erit;* jam autem sequuntur ea ipsa, quae sola in tali causa dicenda relinquuntur. *primum omnium* eodem usu quo *ante omnia* cf. 4, 2, 40. Ad *utrum* cf. 5, 10, 69.

ut laudem humanitatis potius, quam volup-
7 tatem ultionis concupiſcat. Apud judices quidem, ſecundum legem dicturos ſententiam, de confeſſis praecipere ridiculum eſt. Ergo, quae neque negari, neque transferri poſſunt, utique defendenda ſunt, qualiacunque ſunt: aut cauſa cedendum. Negandi duplicem oſtendimus formam: *aut non eſſe factum; aut non hoc eſſe, quod factum ſit.*

bantibus Bad. et Geſn. *clementem* Bern. Reliqui *clementia.* Antiquitus fortaſſe *autem* ſequebatur hanc vocem, pro quo nunc eſt *tamen.*

7. *legem.* Camp. *leges* cum edd. ante Stoer. exc. Aldo.

praecipere. Guelf. *praecipue.* *ſunt qu. ſunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Obr. *ſint — ſunt* Jenſ. quod inveniens Regius tranſpoſuit, et ſic Goth. Loc. Ven. Ruſc. Ald. Bad. Baſ. Gryph. Roll. Burm. Geſn. Bip. *cedendum.* Ioann. Ald. Gryph. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Roll. *cadendum.* Ioann. quidem etiam ante *cauſa* inferit *a* quod eſt in Voſſ. 3. quoque et vett. quibusdam edd. ſed cum *ced.* Burm. ablegat ad 5, 8, 1. ubi pro *cedent* in aliquot edd. *cadunt*, item ad 2, 1, 5. ubi omnes *cedunt. Cedere cauſa*, collatis etiam hiſce locis, facile apparet, eſſe non ſuſcipere cauſam, tanquam non vincibilem. Sed mihi majus acumen et dignius Quintiliano ineſſe videtur noſtro loco, ſi legitur: *cadendum.* Poſuerat et antea: *ridiculum.* „Qui hoc noluerit, is etiam *cauſa cadere* optabit," quaſi hoc ſit, quod ſanus optare poſſit. Alia hic ratio eſt, quam in binis iſtis locis; cum *cauſa* enim proprie jungitur *cadere*, cum *victoria* aut *onere*, non item. Geminus locus 7, 2, 12 „cauſa „periclitandum."

7. *de conf. praecipere.* Inſtruere oratorem praeceptis tractandorum eorum apud judices criminum, quae confiteatur reus.

transferri. Ad alium judicem cf. 3, 6, 83. 84.

cedendum. cf. not. crit.

non eſſe — non hoc eſſe. Status conjecturalis — ſtatus finitivus, ſive *finitio*, quod vocabulum mox ponitur.

Quae neque defendi, neque transferri possunt, utique neganda: nec solum, si finitio potest esse pro nobis, sed etiam, si nuda infitiatio superest. *Testes* erunt? multa in eos 8 dicere licet. *Chirographum?* de similitudine literarum differemus. Utique nihil erit pejus, quam confessio. Ultima est *actionis controversia*, cum defendendi negandive non est locus, *translatio*. Atqui quaedam sunt, 9 quae neque negari, neque defendi, neque 462 transferri possunt. *Adulterii rea est, quae,*

8. *differemus.* Sic Turic. Camp. item Alm. et aliquot exempla Regio visa; probanti. Reliqui *differendum.*

translatio. Turic. Guelf. Camp. *id est relatio* cum Alm. (etsi is dicitur notam habere pro *est*, referentem aleph Hebr. cf. § 5. 13.) Goth. Voss. 2. 3. Vall. Bern. et edd. ante Ald. Regius correxit, et facile litera *t* potuit abire in *i*, ut ex nostro fieret illa Codd. scriptura. Haec quidem omnium est MSS. etsi silentur Britannici, ubi, cum et Voss. 1. nulla mentio, suspicio possit subnasci, an forte Ioann. et Voss. 1. (cf. 4, 5, 5) dederint receptam. Sed Bodl., similiter neglectum a Gibs., recedere a Turic. Alm. non est credibile. Si objiceretur in edd. illud MSS. *id est relatio*, de glossa aliquid nobis suboleret profecto. Eadem manet suspicio, si *id est translatio* scriptum fuit (cf. 5, 11, 3.), Gesn. quidem ipsius Qu. appositionem interpretatur vocem *translatio*, sine *id est* subjectam, et potest commendare, quod mox est verbum *transferri.* Sed poterat usurpari id, etiamsi nulla ante *translationis* propria appellatio. Malim igitur pro glossa expungi *translatio.* cf. *transl.* et *rel.* ad 3, 6, 23.

8. *translatio.* cf. not. crit. De re vide 3, 6, 69. 7, 5, 1.

9. *Adulterii.* Promiscue enim in jure usurpatur *adulterii* et *stupri* appellatio, cum in vidua proprie *stuprum* modo fiat. vide Dukerum de Latinitate ICtorum p. 122—30. Hunc quidem Fabii locum non excitant VV. DD. sed 4, 2, 98. ubi contraria permutatio *stupri* pro *adulterio*, facilior illa.

cum anno vidua fuiſſet, enixa eſt. lis non erit. Quare illud ſtultiſſime praecipitur, quod defendi non poſſit, ſilentio diſſimulandum, ſi quidem eſt id, de quo judex pro-
10 nunciaturus eſt. At, ſi extra cauſam ſit adductum, et tantum conjunctum, malim quidem dicere, nihil id ad quaeſtionem, nec eſſe in his morandum, et minus eſſe, quam adverſarius dicit: tamen velut huic ſimulationi oblivionis ignoſcam. Debet enim bonus advocatus pro rei ſalute brevem negligentiae
11 reprehenſionem non pertimeſcere. Viden-

10. *ſit adduct.* Turic. Camp. inſerunt *et* cum Alm. non male, cum *extra cauſam adducere* inſolenter dicatur. Subeat etiam legere: „extra *ad* cauſ. add." ut 4, 1, 50. „ad cauſ. „*extra* pert." *tantum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Bern. Reliqui *tamen*, quod praefert Regius. Mihi noſtrum potius viſum ob id quod mox ſequitur *tamen.* cf. 4, 2, 100.

anno. Francius malebat *annum*, hic quidem non malus augur. Suſpicor noſtram ſcripturam natam ex errore male jungendi *cum* quod praepoſitionem interpretabantur (cf. 5, 12, 14. not. crit.). Eandem varietatem vide apud Drakenb. ad Liv. Epit. l. 2. Nec tamen vitioſa recepta. cf. § 27, not. crit.

lis non erit. Fuit tamen undecimi menſis partus legitimus decretus ab Hadriano vide Gell. 3, 16. indicante Turnebo.

ſtultiſſime — ſilentio. cf. 4, 2, 65.

10. *ſit adductum.* vide not. crit.

velut huic. Capperonnerius transpoſuit *h. v.*, facili emendatione (cf. not. crit. ad § 2), vide 3, 8, 45. Sed ne ſic quidem video, quare haec dicatur *velut ſimulatio oblivionis*, cum ſit ipſa ſimulatio obl. Si quo referri recte poteſt *velut*, ad *oblivionem* adjunges. Poſſis *velut* mutare in *ut vel* (cf. not. crit. ad 5, 9, 16.) et poſt *dicit* inſerere *ita.*

dum etiam, ſimul nobis plura aggredienda ſint, an amolienda ſingula. Plura ſimul invadimus, ſi aut tam infirma ſunt, ut pariter impelli poſſint: aut tam moleſta, ut pedem conferre cum ſingulis non expediat: tum enim toto corpore obnitendum, et, ut ſic dixerim, directa fronte pugnandum eſt. 463 Interim, ſi reſolvere ex parte diverſa dicta 12 difficilius erit, noſtra argumenta cum adverſariorum argumentis conferemus. ſi modo, haec ut valentiora videantur, effici poterit. Quae vero turba valebunt, diducenda erunt: ut, quod paulo ante dixi, *Heres eras, et pauper, et magna pecunia appellabaris a creditoribus, et offenderas, et mutaturum tabulas teſtamenti ſciebas.* Urgent univerſa. 13

11. *etiam ſimul.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. inſerunt *an*, cum Andr. edd. ante Gryph. *num* Bodl. Obr. cf. 5, 4, 2. Burm. hic aliquot laudat, qui duplex *an* latinum negarint; rectiſſime illi. vid. et 7, 1, 13. *poſſint.* Jenſ. (tac. Geſn.) *ſit* cum Loc. et edd. ante Ald. Regius Graeciſmum defendi poſſe agnoſcens, recte monet, alienum tamen a Qu. more. Noſtrum et in Tarv. | *directa.* Jenſ. *detecta* cum edd. ante Stoer. exc. Camp. Tarv. Ald.

13. *Urg. univ.* Turic. inſerit *jungunt.* Alm. *vingunt.* (cf. § 8. item mox). An *vincunt?* Sed videtur inconſulta ſimilium literarum iteratio.

11. *Plura — ſingula.* cf. 5, 12, 4. et hic mox § 12 *turba valebunt.*

directa fronte. cf. 2, 13, 3. 4.

12. *haec ut valentiora.* De uſu pronominis ad remotius relati cf. not. ad § 2.

paulo ante. 5, 12, 5.

magna — appellabaris. Inſolentius quod ſine praepoſitione ſtruitur *appellare*, cum alias ſit „*de* pecunia appellare." Neque tamen dubia ſcriptura, nec quidquam agit Capperonnerius interpungens poſt *pecunia*, ut hoc referatur ad *erat* (malatet in *eras*), quod defendit loco gemino „Hereditatem ſperabas *et magnam hereditatem.*"

At, ſi ſingula quaeque diſſolveris, jam illa flamma, quae magna congerie convaluerat, diductis, quibus alebatur, concidet: ut, ſi vel maxima flumina in rivos diducantur, qualibet tranſitum praebent. Itaque propoſitio quoque ſecundum hanc utilitatem accommodabitur, ut nunc ſingula oſtenda-
14 mus, nunc complectamur univerſa. Nam interim quod pluribus collegit adverſarius, ſatis eſt ſemel proponere: ut, ſi multas cauſas faciendi, quod arguit, reo dicet accuſator fuiſſe: nos, non enumeratis ſingulis, ſemel hoc intuendum negemus, quia non, quisquis cauſam faciendi ſceleris habuit, et
15 fecerit. Saepius tamen accuſatori congerere

At ſi ſing. Turic. *ut ad ſ.* Alm. *ut at ſi ſ.* (cf. modo, item § 14.) Goth. *et* (non *ut*, ut Geſn.) *ſi ſ.* cum Voſſ. 2. *At ſ.* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Hanc ego veram puto ſcripturam, ut eſt apud Juvenalem 3, 78. „in coelum, *juſſeris,* „ibit" et ſaepe in calidiore oratione. cf. § 3.

conc. ut. Turic. *c. continetur u.* a ſec. *c. et continetur u.* cum Alm. Bodl. *c. et conteretur et* Camp. cum Andr. Pro *concidet,* opinor, Burm. malit *conſidet.* Eleganter profecto. cf. 6, 2, 31. *diducantur.* Turic. Guelf. omittunt cum Alm. Voſſ. 3., ſine ſenſu. *ut nunc.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *ea cum* Voſſ. 1. Reliqui *u. ea n.* Poterat eſſe ſextus caſus; ſed nihil neceſſe addi.

14. *ſatis eſt.* Turic. Guelf. Camp. *ſat. e.* Alm. *ſatis e.* dare narratur, per ſphalma Burm. profecto. cf. 4, 2, 45. mox tamen omnes *ſatis.* *reo dic.* Turic. *reum d.* cum Alm. cf. § 13. item mox. *enumeratis.* Turic. *numeratis* cum Alm. cf. modo item § 16.

13. *At ſi ſingula.* cf. not. crit.
flamma — flumina. Diſplicent implicitae ſibi ſimilitudines, ſingulae quidem egregiae. cf. 2, 4, 7.

argumenta, reo diſſolvere expediet. Id autem, quod erit ab adverſario dictum, quomodo refutari debeat, intuendum eſt. Nam, ſi erit palam falſum, negare ſatis eſt: ut pro Cluentio Cicero, eum, quem dixerat accuſator epoto poculo concidiſſe, negat eodem die mortuum. Palam etiam contraria, et 16 ſupervacua, et ſtulta reprehendere, nullius 464 eſt artis: ideoque nec rationes eorum, nec exempla tradere neceſſe eſt. Id quoque (*obſcurum* vocant), quod ſecreto, et ſine teſte aut argumento dicitur factum, ſatis natura ſua infirmum eſt (ſufficit enim, quod adverſarius non probat); item, ſi ad cauſam non pertinet. Eſt tamen oratoris interim 17 efficere, ut quid aut contrarium eſſe, aut a cauſa diverſum, aut incredibile, aut ſupervacuum, aut noſtrae potius cauſae videatur

15. *dix. — epoto.* Turic. Camp. *dix. poto* omiſſis reliquis. Ex Alm. nomiſi *poto* affertur.

16. *Ideoque — non probat.* Haec omnia deſunt in Turic. Mire. Ex Alm. aliqua eorum afferuntur, neque ulla lacunae mentio. cf. § 14. 17.

17. *orat. int.* Sic Turic. Camp. Reliqui *i. o.* cf. § 2. 25. *aut a cauſa.* Turic. Camp. omittunt *a.*

15. *pro Cluentio Cicero.* c. 60.

16. *contraria.* cf. 3, 3, 5. item hic § 17. 30. Sic et Dial. de oratt. c. 34 „ſtulte „*contrarie.*“

quod ſecreto — factum. Pſeudo-Turnebus bene ad partes vocat locum Cic. Philipp. 2. c. 4. ubi tam infirmi argumenti tractatio, in literis Ciceroni ab Antonio tributis.

ſi ad. Regius pro *ſi* malit *quod.* Equidem inferam *quid.* Recepta quidem vitio non caret.

eſſe conjunctum. *Objicitur Oppio, quod de militum cibariis detraxerit:* aſperum crimen: ſed id contrarium oſtendit Cicero, quia iidem accuſatores objecerint Oppio, quod is voluerit exercitum largiendo corrumpere.
18 *Teſtes in Cornelium accuſator lecti a tribuno codicis pollicetur:* facit hoc Cicero ſupervacuum, quia ipſe fateatur. *Petit accuſationem in Verrem Q. Caecilius, quod fuerat quaeſtor ejus:* ipſum Cicero ut pro ſe videretur effecit.
19 Cetera, quae proponuntur, communis ratio habet. Aut enim *conjectura* excutiuntur, an

ſed id contr. Sic Turic. Guelf. Camp. cumGoth. Voſſ. 1. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui omittunt *id* inter quos recenſetur Alm. cf. § 16. item mox.

18. *qu. ipſe ſat.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *q. idem ſ. ipſe.* Alm. *q. ſ. ipſe.* cf. modo, item § 19.

Q. Sic Goth. (tac. Geſn.) *L.* Turic. (ſed a pr. manu *C.*) Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Reliqui integrum praenomen. cf. 5, 11, 59. 6, 1, 20.

19. *comm. — habet.* Sic Camp. ſolus. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *communis habet.* Alm. Voſſ. 1. 2. *communes habent* (cf. § 18. item mox). Reliqui *communes locos habent.* Significatio *locorum communium,* qualis hic foret, aliena plane ab omni conſuetudine, ut cogeretur Capper. nova de iis praecipere ad h. l. *Ratio* facile excidebat, *rō* notata per compen-

Oppio. vid. 5, 10, 69.

18. *in Cornelium.* vid. 4, 3, 13.

Q. Caecilius. vide Cic. Divinat. in Q. Caec. c. 2. 6. 11. et paſſim. Hunc Caecilium, Judaeum et ipſum, teſtante Plutarcho vit. Cic. p. 864 C. cf. cum altero ad 5, 1, 16.

19. *Cetera — habet.* Non ſine inſolentia *habere,* h. e. continere, dicitur *ratio* ea *quae proponuntur.* Acquieſcendum tamen videtur in hac ſcriptura. *Communis ratio* facile intelligitur, modus receptus tractandi argumenta, idemque *communis* probanti et refutanti.

vera ſint; aut *finitione*, an propria; aut *qualitate*, an inhoneſta, iniqua, improba, in-
465 humana, crudelia, et cetera, quae ei generi accidunt. Eaque non modo in propoſitioni- 20 bus, ſed in toto genere actionis, intuenda, An ſit *crudelis?* ut Labieni in Rabirium, lege perduellionis; *Inhumana?* ut Tuberonis Ligarium exulem accuſantis, atque id agentis, ne ei Caeſar ignoſcat; *Superba?* ut in Oppium ex epiſtola Cottae reum factum. Proinde *praecipites*, *inſidioſae*, *impotentes* 21

dium (cf. 5, 13, 1.) ut et *res.* (cf. 5, 7, 13. not. ex.) quocum confunditur mox § 25. quanquam Camp. editio non eſt immunis a correctionibus. cf. 6 Pro. 6. 7. 9. 11. 13. 15. 6, 1, 5. 9. 40. 6, 3, 13. 16. 47.

19. 20. *inhumana crud.* — *Inhumana.* Haec omnia poſt prius *inh.* abſunt a Turic. afferuntur inde aliqua ex Alm. cf. modo, item § 21.

generi accidunt. συμβέβηκε. Hic quidem ea quae *generi accidunt*, ſunt ſpecies generi ſubjectae. cf. 3, 6, 56. Ibi ſane magis ex uſu Peripateticorum adhibitum vocabulum, quem vide apud Porphyr. in Iſag. p. (Ariſt. Buhl.) 395. 414. Sed in illa veterum denominandi libertate (cf. not. ad 3, 6, 25.) potuerunt ſpecies videri accidentia generis.

20. *lege perduellionis.* Hac enim lege cum uteretur actio Labieni, non poterat non eſſe atrociſſima poena rei, ſi condemnaretur. vid. argumentum orationis Ciceron. pro C. Rabirio, perduellionis reo, item ejusd. orat. c. 3 extr. 4. 5.

Superba. Videtur *ſuperbum*, ſoli proconſulis contra quaeſtorem ſuum teſtimonio fidem exigere; neque in judicio dicto, ſed literis familiaribus ſcripto. cf. § 17. item § 30 ubi apparet, veritatem Cottae pro ſummo argumento eſſe accuſatori. Praegravabat in hac cauſa reum magiſtratus auctoritas, cui et ipſe Cicero arreplit, quanquam dicens in Cottam. vid. 11, 1, 67.

21. *Proinde.* Hic quidem non mala videtur Geſneri χρίσις, optantis *periode* (cf. 3, 8, 38). Vocabula haec ubique

deprehenduntur. Ex quibus tamen fortiſſime invaſeris, quod eſt aut omnibus periculoſum, ut dicit Cicero pro Tullio, *Quis hoc ſtatuit unquam, aut cui concedi ſine ſummo omnium periculo poteſt, ut eum jure potuerit occidere, a quo metuiſſe ſe dicat, ne ipſe poſterius occideretur?* aut ipſis judicibus, ut pro Oppio monet pluribus, *ne illud actionis genus in* 22 *equeſtrem ordinem admittant.* Nonnunquam tamen quaedam bene et contemnuntur, vel tanquam levia, vel tanquam ad cauſam nihil pertinentia. Multis hoc locis facit Cicero. Sed haec ſimulatio interim hucusque procedit, ut, quae dicendo refutare non poſſu-

21. *Tullio.* Tarv. *Rullo.* Jenſ. *Rullio* cum edd. ante Ald. *eum.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *cum.* correxit Regius. *ut pro Oppio.* Turic. *propoſitum* cum Alm. cf. § 19. 20. 23.

22. *bene et.* Sic Turic. cum Alm. Voſſ. 1. *et bene* Camp. Reliqui omittunt *et.* *facit.* Turic. Camp. *fecit* cum Alm.

paene confunduntur vide Drakenb. ad Liv. 27, 8, 18. item in noſtro 5, 9, 11. 5, 10, 112. mox h. c. § 58. 6, 4, 20. Sed Qu. *ut, atque,* omnibus fere locis ſubjicit voci; quod quidem hic poni non poterat. Convenit tamen *perinde* orationi eo ſignificatu, quem dant vett. Gloſſae παραπλησίως, ὁμοίως.

pro Tullio. cf. 4, 2, 131.

poſterius. Pro hoc Francius *potius* malit, Capperonnerius *prius.*

22. *bene et contemnuntur.* cf. § 10.

Multis — Cicero. Inſignem locum ponit Geſn. pro Roſc. Am. c. 29. extr.

Sed — calcemus. Cum *Sed* in omnibus ſit libris, videntur haec cum reprehenſione dici et referenda eodem quo § 9 *ſtultiſſime;* cui tamen obſtat uſus primae perſonae *calcemus.* Malit fortaſſe aliquis: *Et* pro *ſed*, ubi nulla erit improbatio (cf. 4, 2, 65).

mus, quasi fastidiendo calcemus. Quoniam 23 vero maxima pars eorum similibus constat, rimandum erit diligentissime, quid sit in quoque, quod assumitur, dissimile. Id *in jure* facile deprehenditur. Est enim scriptum de 466 rebus utique diversis, tantoque magis ipsarum rerum differentia potest esse manifesta. Illas vero *similitudines*, quae ducun-

23. *Quon. — eorum.* Turic. *Q. in has* (a sec. manu *his*) *erit vero pars* (a sec. manu inseritur *et*) *e.* cum Alm., sine correctionibus (cf. § 21. item hac §). *Q. v. m. p. in his et e.* Camp. Priores scripturas non expedio; nisi forte trajiciendo natae ex illa Campani in qua est manifestus error librarii argutantis; sed *erit* unde sit non exputo. *Id.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reposuit Regius, sed habet, nisi dormitavimus, Goth., et Voss. 3. *id* pro *in*, ut videtur. *ipsarum.* Jens. (tac. Gesn.) *ipsa* cum edd. ante Stoer. Sed Camp. et MSS. mei receptam.

23. *eorum.* Fluctuat pronomen, nec certum habet respectum. Suspicor intelligi ea „quae dicendo refutare non „possumus." cf. not. crit.

in jure. Intelliguntur quaestiones legales. cf. 3, 5, 4.

Est enim — diversis. Nunquam enim lex perscripta est de hoc ipso, quod nunc tractamus, facto. Hoc est in *utique.* Nec *diversis* debet accipi *variis*, *inter se diversis*, quod facit Gedoynus; sed diversis ab hac, quae cum maxime in judicium venit. Alii *scriptum* interpretantur legem illam, cujus similitudine utatur, qui dicit, et volunt exemplum petitum a statu collectivo, sive syllogismo (cf. 3, 6, 46. 61). Sed hoc ex verbis *in jure* non recte elicitur, quae latius patent, quam ut una illa significetur ex quaestionibus legalibus.

ipsarum. Jam si ne lex quidem potest doceri de hoc ipso facto statuisse; quanto facilius, duo facta, ad quae accommodetur lex, inter se diversa ostendere. *Res* autem hic pro *factis* usurpantur, unde et mox illa locutio *exempla rerum.*

tur ex mutis animalibus, aut inanimis, facile
24 eſt eludere. *Exempla* rerum varie tractanda ſunt, ſi nocebunt: quae ſi vetera erunt, fabuloſa dicere licebit; ſi indubia, maxime quidem diſſimilia. Neque enim fieri poteſt, ut paria ſint omnia: ut, ſi Naſica poſt occiſum Gracchum defendatur exemplo Ahalae,

inanimis. Turic. *animae* cum Alm. cf. hac ipſa §. item § 24.

24. *vetera.* Turic. *ultra.* Jenſ. *vera* cum edd. ante Ald. Noſtrum Guelf. Goth. Vall. Alm. Voſſ. 2. Camp.

ſi indubia. Turic. *ſi indubi*, a ſec. manu *ſin dubia*, et ſic Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bodl. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Noſtra eſt in Alm. Guelf. Bern Ald. Stoer. Chouet. Leid. Multi cum Regio transponunt *ſi dubia — ſin vera* ut Gibſ. Roll. Capper. et vetuſtiores. Ab Obr. inde fere *ſi vetera — ſive dubia* quod defendit Burm. *ſive* accipiens *vel* (ſubaudiendo *dicere licebit*); male profecto. Geſnerus fluctuat inter noſtram et illam Regianam transpoſitionem; propenſior tamen in noſtram. *enim fieri.* Turic. Camp. *eſſe* cum Alm. Male. *ut — omnia.* Guelf. *utra ita ſit optima.* Voſſ. 1. *Utrum ita ſit optima.* Voſſ. 3. *ita ſit optima.*

defendatur. Guelf. *oſtendatur.* Camp. *defenditur.*

Ahalae. Turic. *athaleam.* Alm. *ut baleam.* Guelf. *Halae.* cum Jenſ. et edd. ante Roll. Sed Goth. *Naalae*, ſed *N* correctum ex *H.* Noſtra eſt in Ioann. Bern. (recedente a Guelf. vid. 5, 10, 113.) Camp. et a Rollino inde. vide Drakenb. ad Liv. 4, 16 extr. item noſtr. 5, 11, 16.

24. *tractanda.* cf. 5, 12, 7.

indubia. Recte ſuſpicatur Regius *indubitata* legendum, quod noſtro frequens (cf. 5, 9, 2, et paſſim). Eſt tamen *indubium* apud Tacitum quoque.

maxime quidem. Hoc refertur ad § 25 *Si def. omnia.*

ſint omnia. Malim *ſ. omnino*, vel *ſ. per omnia.* cf. Plin. H. N. 37, 11. „*per omnia* „ſimilis.“ noſter 10, 1, 28 „*per omnia* ſequendos.“ Et loco nimis ſimili 5, 2, 3 „*per* „*omnia — ſimilis.*“ item VV. DD. ad Vellej. 2, 31, 1.

Naſica — Ahalae. cf. 5, 7, 21 et 5, 9, 13.

a quo Maelius eſt interfectus: *Maelium regni affectatorem fuiſſe; a Graccho leges modo latas eſſe populares: Ahalam magiſtrum equitum fuiſſe; Naſicam privatum eſſe*, dicatur. Si defecerint omnia, tum videndum erit, an obtineri poſſit, ne illud quidem recte factum. Quod de exemplis, idem etiam *de judicatis* obſervandum. Quod au- 25 tem poſui, referre, *quo* quidque accuſator *modo* dixerit, huc pertinet, ut, ſi eſt minus efficaciter elocutus, ipſa ejus verba ponantur; ſi acri et vehementi fuerit uſus oratione, eandem rem noſtris verbis mitioribus proferamus: ut Cicero de Cornelio, *Codicem* 26 *attigit:* et protinus cum quadam defenſione: ut, ſi pro *luxurioſo* dicendum ſit, *Objecta*

Maelius. Camp. *Emilius* omiſſo *eſt.* Guelf. *melius* et ſic reliqui, quanquam litera n ajuſcula. cf. 5, 11, 12.

Maelium. Sic Guelf. *M. Emilium* Camp. *M. Aelium* Goth. *M. elium* Voſſ. 1. 3. *M. Aemilium.* Bern. Reliqui *Melium.*

tum. Turic. omittit cum Alm. (cf. § 23. 27) Placet.

obtineri. Turic. Camp. *obtinere* cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald.

25. *acc. modo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *m. a.* cf. § 17. 27.

rem. Turic. *rationem rem*, ſed poſterius ſubterlitum. Camp. *orationem.* Facilis confuſio ſcriptorum per compendia.

26. *de Corn.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bern. et edd. ante Baſil. exc. Aldo. Reliqui *pro C.*

et protinus. Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Sed Turic. a pr. manu dans *attiget* pro *attigit*, erroris originem demonſtrat.

privatum. cf. Cic. in Cat. 1, 1 ibique Interpp.

tum videndum. Malim *jam v.*

25. *quo — modo.* vid. § 5.

26. *Codicem attigit.* vide § 18.

eſt paulo liberalior vita. Sic et pro *ſordido parcum*, pro *maledico liberum* dicere licebit. 467
27 Utique committendum nunquam eſt, ut adverſariorum dicta cum ſua confirmatione referamus, aut etiam loci alicujus executione adjuvemus, niſi cum eludenda: *Apud exercitum mihi fueris, inquit; tot annis forum non attigeris; abſueris tamdiu; et, cum tam longo intervallo veneris, cum iis, qui in foro*

liberalior. Guelf. *liberior* cum Vall. recte rejiciente Badio, ob id quod ſequitur „pro maledico *liberum;*" dubitante Burmanno, et exempla ponente Nep. Themiſt. c. 1 „*liberius* vivebat." et Terent. Andr. 1, 1, 25. „*liberius* vivendi." Terentianum locum aufert Bentlejus, ſcribens *libera.*

27. *committ. nunquam.* Sic Turic. Camp. Reliqui *n. c.* cf. § 25. 29. *loci.* Turic. *joci* cum Alm. Bern. Jenſ. et edd. ante Ruſc. (cf. 5, 11, 21) item Ald. Baſil. Regius correxit, cui addicunt Guelf. Goth. Vall. Camp.

adjuvemus. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *adjuves* cum Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. *adjuvem* Alm. (cf. § 25. 28). Neceſſaria correctio, ob *referamus* quod praecedit; ſed neſcio cujus. *cum elud.* Badii margo *eum eludendo* quod blandiretur, ſi pro *adverſariorum* eſſet *adverſarii.* Margo Baſil. et Vid. *cum eludendo.* Goth. *c. eluenda.* *tot annis.* Turic. *quod a.* cum Alm. *quot a.* Camp. *t. annos* Goth. quod malit Burm. auctore Servio ad Aeneid. 1, 47. vid. eundem ad Ov. art. am. 1, 648. et accuſativum dant Ciceronis libri; qui et dirimunt aliter *t. a.* referentes ad priorem ſententiam. cf. § 9 not. ex.

pro ſordido — liberum. cf. 4, 2, 77.

27. *loci.* i. e. communis vid. 4, 2, 117.

cum eludenda. Accuſativum intellige participii, et ex proximis intellige *adjuvamus,* vel potius *referimus.*

Apud exercitum. Cic. pro Murena c. 9.

cum tam longo. *Tam* abeſt a libris Ciceronis cf. 5, 11, 41.

habitarunt, de dignitate contendas? Praeterea 28 in contradictionibus interim totum crimen exponitur, ut Cicero pro Scauro circa Boſtarem facit, veluti orationem diverſae partis imitatus. Aut pluribus propoſitionibus junctis, ut pro Vareno, *Cum iter per agros et loca ſola faceret cum Pompuleno, in fami-*

de dign. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jenſ. et edd. ante Burm. qui *de* expunxit, quia recte abſit a Ciceronis libris. Erneſtus repoſuit et illic. *in contrad.* Guelf. Camp. *de c.* cum Goth. Vall. et edd. ante Ald. *in contradictiones* Turic. *in contradictionem.* Alm. (cf. § 27. item hac §). Erat profecto *in contradictione.* *circa.* Sic Turic. Reliqui *contra.* cf. 4, 2, 19. 7, 2. 10. *veluti.* Sic Turic. (a manu ſec.) Camp. Reliqui *velut.* Ex noſtro patet fons erroris Turic. (a pr. manu) *velut in rationem* qui eſt in Guelf. Bern. *velut in orationem* Alm. cf. modo hac § item § 30.

Pompuleno — Pompulenum. Sic Voſſ. 1. 3. Sed Turic. *pompulenio* (a ſec. manu *pompulenium*) — *pompulenium* cum Camp. Noſtrum nomen eſt apud Muratorium p. 1067, 3. ibidem 10 3, *Pompulledius.* Reliqui hic *Populeno — Populenum* quod nusquam inveni praeterea.

28. *contradictionibus.* cf. 4, 2, 29. Malim ſingularem hic legi. vid. not. crit.

pro Scauro. cf. 4, 1, 69.

circa Boſtarem. Fit mentio hujus hominis, Nora, urbe Sardiniae, oriundi, cujus mors objecta fuiſſe videtur Scauro. vid. Fragm. Cic. ap. Ern. p. 1056. Locus Severiani, rhetoris ex Pithoeanis, p. apud hunc 306, qui ſervavit fragmentum, cum noſtri disputatione magnopere convenit. „Reſponſurus autem ad„verſario primum id, quod ille „poſuerit, verbis infirmioribus „pronunciato (cf. § 25). „Quae vero incredibilia viſa „fuerint aut imbecilla, ita „univerſa ponantur ſicut ab „adverſario dicta ſunt: ut eſt „illud, Boſtarem igitur quen„dam" cet. cf. et 7, 2, 10.

imitatus. An forte *mutuatus*, ut *veluti* magis proprie dicatur?

Aut — junctis. Hoc *Aut* referes ad id quod ſequitur § 29 *Interim.* cf. 4, 3, 16. item 6, 2, 12. Sic et Sueton. Caeſ. c. 81. *interdum — alias.*

pro Vareno. cf. 5, 10, 69.

liam Anchariana incidisse dixerunt, deinde Pompulenum occisum esse, illico Varenum vinctum asservatum, dum hic ostenderet, 468 *quid de eo fieri vellet.* Quod est utique faciendum, si erit incredibilis rei ordo, et ipsa expositione fidem perditurus. Interim per partes dissolvitur, quod contextu nocet: et plerumque id est tutius. Quaedam contradictiones natura sunt singulae. id exem-29 plis non eget. *Communia* bene apprehenduntur, non tantum, quia utriusque sunt partis; sed, quia plus prosunt respondenti. Neque enim pigebit, quod saepe monui,

illico. Guelf. *illic.* *asserv.* Camp. *ad senatum.* Jens. (errante Gesn.) *observasse* cum edd. ante Ald. exc. Tarv. *adservatione* Voss. 1. 3. Reliqui (praeter Bip.) *adservatum.*

faciendum. Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voss. 2. 3. Goth. Vall. et edd. ante Ald. Hic pro *utique* dat *utile* cum Badio, quod et ipsum suaserat Regius, sed idem nostrum de conjectura inseri voluit, quod expresserunt reliqui; rectissime.

29. *quia plus.* Turic. Camp. *plus quia.* Fortasse non sine consilio scriptoris ipsius; duriuscule tamen. cf. § 27. 42.

29. *Communia.* vid. 5, 12, 5. *apprehenduntur* autem egregie dicitur, quod saepe apud nostrum valet: *in suam utilitatem convertere* veluti 6, 4, 18. 9, 2, 74.; hic etiam significantius, quia tanquam *commune* in medio positum erat, ut utervis *apprehendens* suum faceret

quod saepe monui. Ingeniosa est et vera, ut videtur, Gesneri animadversio, suspicantis hoc familiari sermone saepius monuisse Quintilianum; neque enim in ipso opere nostro tale quid inveniri. Dicat aliquis, plurimis illis locis, ubi *communia* nominet Qu., subesse reprehensionem omnibus, ut potuerit sibi videri hoc ipsum diserte monuisse, quod, vocabulum usurpans, semper in animo habuerit. cf. 4, 1, 71. quem ipsum locum memorat Gesn. Est tamen insolens *referre* interpretari: „iterum ponere

referre. Commune qui prior dicit, contrarium facit. Eſt enim contrarium, quo adverſarius bene uti poteſt. *At enim non veriſimile eſt, tantum ſcelus M. Cottam eſſe commentum. Quid? hoc veriſimile eſt, tantum ſcelus Oppium eſſe conatum?* Artificis autem eſt, invenire in actione adverſarii, quae inter ſemet ipſa pugnent, aut pugnare videantur: quae aliquando ex rebus ipſis manifeſta ſunt: ut in cauſa Coeliana: *Clodia aurum ſe Coelio commodaſſe dicit, quod ſignum magnae familiaritatis eſt; venenum ſibi paratum, quod ſummi odii argumentum eſt.* Tubero Ligarium accuſat, *quod is in* 30 31

facit — contrarium. Turic. Camp. omittunt cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. niſi quod *facit* (quod inſeri juſſerat Regius) ſervant Tarv. et Ruſc. (cf. § 27). Noſtra eſt ſaltem in Guelf. et Vall. niſi in multis qui ſilentur.

30. *commentum.* Turic. *contentum*, a ſec. manu *conatum* et ſic Camp. *inter.* Turic. Camp. *contra* cum Alm. in Guelf. *quae al. ex.* Turic. *q. de a. et* cum Alm. cf. § 28. item mox. *Coeliana.* Turic. *juliana.* Alm. *viliana.* cf. modo, item § 34. *Clodia.* Turic. Camp. *Claudia.* *quod ſign.* Turic. Camp. inſerunt *etiam* cum Alm.

„repetere," et hoc ſignificet neceſſe eſt, ſi reſpicit *monui* ad ea, quae dixerit in hoc ipſo opere. Sin ad familiares cum diſcipulis ſermones pertinet, *referre* eſt „narrare, „cum lectore communicare;" et haec eſt recepta verbi poteſtas. cf. 6, 3, 106.

30. *At enim.* cf. § 20.

in cauſa Coeliana. Cic. pro Coelio. c. 13. „maximum vi„deo ſignum cujusdam egre„giae familiaritatis" — „ma„gnum rurſus odium video „cum crudeliſſimo diſcidio „extitiſſe." Quintilianus rem ipſam ponit, Ciceronis verba referre nequaquam vult.

31. *Tubero Ligarium.* Cic. pro Lig. c. 3. „Quis putet „eſſe crimen, fuiſſe in Africa „Ligarium? nempe is, qui „et ipſe in eadem Africa eſſe

Africa fuerit; et queritur, quod ab eo ipse in Africam non sit admissus. Aliquando vero praebet ejus rei occasionem minus considerata ex adverso dicentis oratio: quod accidit praecipue cupidis sententiarum, ut ducti occasione dicendi non respiciant, quid dixerint, dum locum praesentem, non totam 32 caussam, intuentur. Quid tam videri potest contra Cluentium, quam censoria nota? Quid tam contra eundem, quam filium ab Egnatio corrupti judicii, quo Cluentius Oppianicum circumvenisset, crimine exhere- 33 datum? At haec Cicero pugnare invicem ostendit. *Sed tu, Acci, consideres, censeo, diligenter, utrum censorium judicium grave velis esse, an Egnatii. Si Egnatii: leve* 4 *est, quod censores de ceteris subscripserunt. Ipsum enim Egnatium, quem tu gravem esse*

31. *Afr. fu.* Camp. *Africam fugerit* cum Turic. a manu sec., a pr. enim nostra. *non sit.* Omittit negationem Turic. cf. ad 4, 2, 29. *ducti.* Turic. *dicta*, a sec. manu *data* et sic Camp.

33. *Acci.* Guelf. Camp. Jens. (errante Gesn.) *acti* cum Bodl. et edd. ante Ald. *Atti* Goth. Alm. cum libris Cic. Nulla Turic. varietas memoratur.

„voluit, et prohibitum se a „Ligario queritur.“ Huc addunt locum Appuleji insignem in hoc exemplum. Apolog. p. Elmenh. 289. 90. „An „non contraria accusatis? „peram et baculum, ob aucto- „ritatem: carmina et specu- „lum, ob hilaritatem: unum „servum, ut deparci: tres li- „bertos, ut profusi?“

cupidis sententiarum. cf. 2, 4, 31. 32.

locum praesentem. cf. 2, 11, 6.

32. *contra Cluentium.* cf. 5, 11, 13. apud Ciceronem quidem pro Clu. est c. 48.

vis, ex ſenatu ejecerunt. Sin autem cenſorium, hunc Egnatium, quem pater cenſoria ſubſcriptione exheredavit, cenſores in ſenatu, cum patrem ejicerent, retinuerunt. Illa ma- 34 gis vitioſe dicuntur, quam acute reprehenduntur, *argumentum dubium* pro neceſſario, *controverſum* pro confeſſo, *commune pluribus* pro proprio, *vulgare*, *ſupervacuum*, *ſerius conſtitutum*, *contra fidem*. Nam et illa acci-

ſin. a. cenſ. Turic. Guelf. *ſ. a. cenſorum* cum libris Ciceronianis. Superius tamen omnes contra Cic. *cenſorium.*

hunc Egn. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Baſil. et libris Ciceronianis. *h. ipſum enim E.* Guelf. qui modo poſt *ſubſcripſerunt* omittit *ipſum enim.* Reliqui inſerunt *ipſum.*

34. *com. pluribus pro.* Sic Turic. cum Bodl. Alm. Goth. Loc. et edd. ante Stoer. quo accedunt Roll. Capp. Inſerunt *pro* poſt *com.* Camp. Jenſ. quod correxit Regius. Reliqui omittunt *pluribus.* Geſnerus et ipſe reſumere ſuadebat.

vulgare. Turic. *legare vulg.* cum Alm. Solo repetendarum literarum errore. cf. § 30. *ſerius conſt.* Sic Turic. a ſecunda manu, cum a prima eſſet *ſervum conſt.* (cum Alm. hoc. cf. modo item § 36.) Camp. cum Andr. et edd. ante

33. *cenſoria ſubſcriptione.* „Eſt, credo, luſus in hac formula. *Subſcribere* dicuntur „cenſores, cum in tabulis ſub „nomine civis, quem notarunt, cauſam notae vel animadverſionis ſuae ſubſcribunt; „unde circa hunc ipſum locum „*ſubſcriptionem* ſaepe pro ipſa „nota ponit Tullius. Egnatius, ſenex delirus, levis „et parum ſibi conſtans, notatus ipſe a cenſoribus, cenſuram in filium exercet, et „exheredationi cauſam *ſubſcribit.*" Haec quidem docte Geſnerus, quanquam ad Ciceronem pertinentia, non ad Qu.

24. *communè pluribus* Addidit *plur.* ut ſecerneret hoc ab illo *communi* § 29. proprio appellato.

vulgare. Nonniſi gradu diſtare videtur a praecedenti. cf. 4, 1, 71 ubi eadem reprehenſio in prooemio uſurpata.

ſerius conſtitutum. Intellige *argumentum.* Poteſt autem *argumentum* dici *ſerius conſtitu-*

dunt parum cautis, ut crimen augeant, quod probandum eſt; de facto diſputent, cum de auctore quaeratur; impoſſibilia aggrediantur; pro effectis relinquant vix dum inchoata; de 35 homine dicere, quam de cauſa malint; hominum vitia rebus aſſignent, ut, *ſi quis decemviratum accuſet, non Appium*; manifeſtis repugnent; dicant, quod aliter accipi poſſit; ſummam quaeſtionis non intueantur; 47 non ad propoſita reſpondeant: quod unum aliquando recipi poteſt, cum mala cauſa adhibitis extrinſecus remediis tuenda eſt, ut *cum peculatus reus Verres, fortiter et induſtrie* 36 *tuitus contra piratas Siciliam dicitur.* Eadem

Baſil. quo acc. Gryph. niſi quod Jenſ. Tarv. *ſervis c.* quod correxit Regius. Reliqui omittunt *ſerius.*

35. *vitia.* Turic. Guelf. Camp. *vitam* cum Goth. et edd. ante Obr. Hunc, ſive ex Arg. ſive de conjectura, praeſtantiſſima, noſtrum reponentem ſecuti omnes praeter Roll.

tuitus. Camp. *tutatus* cum Goth. Andr. et edd. a Ruſc. (cf. § 29.) inde ad Stoer. quod placet Regio; mihi item.

tum, cum petitur ex SCto aut ſtatuto principis, quod poſt eam prodiit cauſam, quam agimus. cf. 4, 1, 41. *genus cauſae conſtitutum.* Refert Badius, Vallam annotaſſe vitia haec argumentorum non omnia vitata a Cicerone, juniore adhuc, ut pro Quintio et pro Roſc. Amerino; apud Lactantium autem, Ciceronem Chriſtianum, etiam frequentia.

crimen — *probandum.* cf. 4, 3, 6.

35. *tuitus* — *Siciliam.* Cic. in Verrem 5, 1. „Sed quaedam mihi magnifica et praeclara ejus defenſio oſtenditur —. Ita enim cauſa conſtituitur, provinciam Siciliam virtute et vigilantia ſingulari, dubiis formidoloſisque temporibus, a fugitivis atque a belli periculis tutam eſſe ſervatam. — Novi locum: video ubi" (Ern. malit *uti*) „ſe jactaturus ſit Hortenſius."

adverſus contradictiones nobis oppoſitas praecepta ſunt: hoc tamen amplius, quod circa eas multi duobus vitiis diverſis laborant. Nam quidam etiam in foro tanquam rem moleſtam et odioſam praetereunt: et iis plerumque, quae compoſita domo attulerunt, contenti, ſine adverſario dicunt: et ſcilicet multo magis in ſcholis, in quibus non ſolum contradictiones omittuntur, verum etiam materiae ipſae ſic plerumque finguntur, ut nihil dici pro parte altera poſſit. Alii dili- 37 gentia lapſi, verbis etiam vel ſententiolis omnibus reſpondendum putant, quod eſt et infinitum, et ſupervacuum. non enim cauſa reprehenditur, ſed actor: quem ego ſemper videri malim diſertum, ut, ſi dixerit quod rei proſit, ingenii credatur laus eſſe, non cauſae: ſi forte quod laedat, cauſae, non

36. *et. in ſoro.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *in* cum Alm. Vall. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. correxit Regius. *e ſoro* Goth. (tac. Geſn.). *et iis.* Guelf. *etenim* cum Bern. Goth. Vall. et edd. ante Ald. correxit Regius, aſtipulante Turic. Camp. quanquam hic *is* pro *iis.*

non ſolum. Turic. Guelf. omittunt *non* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu reponit (cf. § 34. 37.) vide 4, 2, 29.

37. *mal. diſ.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. Baſil. Reliqui inſerunt *ſic.* *rei proſit.* Turic. *re promiſit.* Alm. *repmi.* (cf. § 36. 38.) *rei profuerit.* Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *forte quod.* Turic. Camp. Goth. Alm. Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. *quando forte*

36. *hoc — amplius.* vid. 3, 6, 73. Accipias tamen et nominativum *hoc.*

etiam in ſoro. Malim *et in ſ.* (quod in aliquot edd. eſſe narrat Burm.) ut *et* referatur ad „*et* ſcilicet."

ſine adverſario. Cum irriſione hoc dicitur pro eo: ſine reſpectu adverſarii.

38 ingenii culpa. Itaque illae reprehenſiones, aut obſcuritatis, qualis *in Rullum* eſt; aut 471 infantiae in dicendo, qualis *in Piſonem;* aut inſcitiae rerum verborumque, et inſulſitatis etiam, qualis *in Antonium* eſt, animo dantur

non Jenſ. (errante Geſn.) cum edd. ante Baſil. *quando forte* Baſil. ad Stoer. qui primus noſtram. Guelf. *forte q̃n* i. e. *f. quando.*

38. *reprehenſiones.* Turic. *reſponſiones.* Solus, quantum video. cf. 5, 7, 14. Hic quidem vulgatam praefero, non ſolum ob id quod eſt modo *reprehenditur* (§ 37) ſed etiam quod cum modo omnem actoris vituperationem vetuiſſet, hic docet, quare Cicero tamen in hoc genus inciderit; ubi *reprehenſio* ſignificantior, quam *reſponſio*, cui etiam genitivus minus proprie adjungebatur quam *reprehenſioni.*

aut — aut — aut. Omittit primum Camp. alterum et tertium Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Bad. *animo dantur.* Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. cum Alm. et edd. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *accommodantur* ut et Turic. a ſec. manu, quanquam *acomodantur.*

38. *reprehenſiones.* cf. not. crit.

in Rullum. Cic. de agraria 2, 5. extr.

in Piſonem. Cic. in Piſ. c. 1. 30 et paſſim.

in Antonium. Philipp. 13, 19. 2, 4. 17. 3, 4.

animo — odiis. Poſtquam contumelioſam actoris tractationem proſcripſerat Qu. cavet ſibi ab exemplis Ciceronianis. *Itaque* enim ait i. e. cum vera ſint quae adhuc diſputavi, jam quaecunque apud Ciceronem videntur contraria meis dictis, ea aut conceſſa fuerunt *animo* i. e. iracundiae (ſic enim animus ſaepiſſime eſt accipiendus, ut apud Terent. Andr. 1, 1, 8. et Statium paſſim, ubi veteres Gloſſae Barthii inſpiciendae) vel libertati, aut expreſſit eadem adverſarii nequitia. Eodem modo Horatius dixit „amico quae *dederis animo*," caſu tertio, non ſexto; quanquam ibi *animus* eſt hilaris. Haec exempla igitur condonanda ſunt impotenti cuidam affectui, non pro regula ſequenda. Pro *aut* malis fortaſſe *et.* cf. not. crit.

aut juſtis odiis: ſuntque utiles ad conciliandum iis, quos inviſos facere volueris, odium. Alia reſpondendi patronis ratio. et aliquando 39 tamen eorum non *oratio* modo, ſed *vita* etiam, *vultus* denique, *inceſſus*, *habitus*, recte incuſari ſolet: ut adverſus Quintium Cicero, non haec ſolum, *ſed ipſam etiam praetextam demiſſam ad talos*, inſectatus eſt. Preſſerat enim turbulentis concionibus Cluentium Quintius. Nonnunquam elevandae 40 invidiae gratia, quae aſperius dicta ſunt, eluduntur: ut a Cicerone Triarius. Nam,

aut. Turic. Guelf. Camp. *ut* cum Goth. et edd. ante Bad. Reliqui omittunt conjunctionem, quam ego de conjectura mutavi. Haec particula, omiſſa Badio primum, lectore non monito, in omnibusque, ut ſuſpicor, MSS. inventa (quanquam abeſſe narratur ab Alm. (cf. § 37. 40.) reduxit me ad iſtam ſcripturam Leidenſem, Gibſono tantopere diſplicentem: *animo dantur*, cum altera non poſſit ferri, ſervato illo *ut*, an *aut*. Nec apparet, quomodo *accommodantur* coëat cum iſto *Itaque*. *juſtis*. Tarv. *iſtius*.

39. *inſectatus*. Turic. Guelf. Camp. *ſectatus* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Male.

ſuntque — odium. Diſplicet quam maxime tam exiguo intervallo recurrens *odium*, et jacet tota ſententia; non profecto deſiderata ſi abſit. Quanquam nec tota ineſt antecedenti. Et ſane vitio iterandorum vocabulorum non caret noſter. cf. 4, 2, 35. 6 Pro. 5.

39. *patronis.* Hi non *actori* (§ 37.) opponuntur, ſed *inimicis* et *adverſariis* ipſius dicentis, quales fuere Ciceronis Rullus, Piſo, Antonius. cf. 5, 11, 43. ubi „is qui ex diverſo agit“ ſegregatur item ab „adverſario.“

adverſus Qu. Cic. Cic. pro Cluentio c. 40. quod attinet ad togam in hoc loco vide Ferrarium de re Veſt. in Theſ. Graev. 6, 705. item Ruben. ibid. p. 959. Agnoſcitur enim a Qu. toga, non tunica, cum praetextam nominet.

40. *a Cic. Triarius.* cf. § 28.

cum Scauri columnas per urbem plauſtris vectas eſſe dixit, *Ego porro*, inquit, *qui Albanas habeo columnas*, *clitellis eas apportavi.* Et magis hoc in accuſatores conceſſum eſt, quibus conviciari aliquando patrocinii 41 fides cogit. Illa vero adverſus omnes et recepta et non inhumana conqueſtio, ſi callide quid tacuiſſe, breviaſſe, obſcuraſſe, 472 diſtuliſſe dicuntur. Defenſionis quoque per-42 mutatio reprehenditur ſaepe, ut Accius

40. *clitellis.* Turic. *depellis* cum Alm. cf. § 38. 43.

41. *tacuiſſe.* Turic. Goth. *accuiſſe.* Guelf. Camp. *acuiſſe* cum Voſſ. 2. Ioann. (tac. Gibſ.) et edd. ante Baſil. exceptis Badii. Noſtrum eſt e Regii conjectura, quamquam ſilentium collatorum multos et graves auctores receptae videatur dare ut Alm. Bodl. Sed monemur in Turnebiana nota, *acuiſſe* eſſe in omnibus Codd. (ſignificat excuſos) et in ſcripto Vallae (cf. 5, 10, 71.), qui notarit in hunc locum aliquid de hiſtoria illa Demoſthenis accentum male ponentis μίσθωτος pro μισθωτός. Vulgatae errorem defendere fruſtra conatur Taylorus ad Demoſth. pro Corona (p. Rskii 213. Vol. I. Apparat.) quem memorat Foſterus On Accent and Quant. p. 164. Ingenioſiſſima eſt Regii emendatio. Neque enim *breviaſſe* de corripiendis ſyllabis interpretandum (ut 12, 10, 57.), ſed de contrahendis et artandis ſententiis (ut 1, 9, 2.) cujus verbi vicinia utitur Regius ad commmendandam ſuam ſcripturam. Sic *breviarium* uſurpatum fuit a Seneca, Plinio, Suetonio.

42. *Accius.* Turic. *Appius* cum Alm. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui noſtrum. Guelf. *Actius* (cf. § 33.) Goth. Voſſ. 2. Bern. *Attium* cum Burm. et recentt. hoc ſolum loco. cf. Heuſing. ad Cic. de Off. 3, 21, 12. *Marcius* per *c* eſt a *Marte*, quare ne *Accius* quidem male, quanquam ab *Atto* vel *Atta*.

Ego — apportavi. Quaſi viliori materia columnae (Albanae enim ſunt e lapide ex montis Albani lapicidinis) non et ipſae plauſtris indigeant ad vehendum. De vilitate *columnn. Albb.* vide Sueton. Aug. c. 72. De *porro.* cf. 2, 3, 5.

Accius. vid. mox § 47.

adverſus Cluentium, Aeſchines adverſus Cteſiphontem facit: cum ille Ciceronem lege uſurum modo, hic minime de lege dicturum Demoſthenem queritur. Declamatores vero in primis ſunt admonendi, ne contradictiones eas ponant, quibus facillime reſponderi poſſit; neu ſibi ſtultum adverſarium fingant. Facimus autem, quod maxime uberes loci, popularesque ſententiae naſcuntur, materiam dicendi nobis, quod volumus, ducentibus, ut non ſit ille inutilis verſus,

Non male reſpondit, male enim prior ille rogarat.

Fallet haec nos in foro conſuetudo, ubi adverſario, non ipſi nobis reſpondebimus. 43 Ajunt Accium interrogatum, cur cauſas non

quod vol. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Reliqui *quo vol.* Accommodarunt ad *ducentibus*, ſed pro *quo* in hac ratione debebat eſſe *unde.* cf. 5, 10, 124. 6, 2, 16.

ille inut. Sic Turic. Guelf. Camp. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. qui *nobis inut.* Reliqui *inut. ille.* cf. § 29. 5, 14, 6.

43. *Accium.* Camp. *Actium* cum Alm. (non Turic. cf. § 40. 45.) Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *Attium* Goth. Voſſ. 2.

Aeſchines. vid. 3, 6, 3. ibique notam.

ducentibus i. e. credentibus. cf. not. crit.

Non male — rogarat. Unde ſit hic verſus, ignoro; nec videntur interpretes anquiliviſſe, plerique tacentes. Quod autem Pithoeus confert Iliad. 20, 250 Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις, parum ad rem facit.

43. *Fallet — conſuetudo.* cf. 5, 11, 26. 11, 3, 108. 12 Prooem. 2. Pro *fallet* 2, 10, 9. „*tirones — inveniunt.*" et 2, 8, 13 *decipiunt.*

ageret, cum apud eum in tragoediis tanta vis esset optime respondendi, hanc reddidisse rationem, *quod illic ea dicerentur, quae ipse vellet, in foro dicturi adversarii essent, quae* 44 *minime vellet.* Ridiculum est ergo in exer- 473 citationibus, quae foro praeparantur, prius cogitare, quid responderi, quam, quid ex diverso dici possit. Et bonus praeceptor non minus laudare discipulum debet, si quid pro diversa, quam si quid pro sua parte acriter 45 excogitavit. Rursus aliud in scholis permittendum semper, in foro raro. Nam loco a petitore primo contradictione uti qui possumus, ubi vera res agitur, cum adversarius 46 adhuc nihil dixerit? Incidunt tamen plerique in hoc vitium vel consuetudine declamatoria, vel etiam cupiditate dicendi: dant-

esset — hanc. Guelf. omittit interjecta cum Bern. et Gryph. Stoer. Chouet. Leid. *e. optime h.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. *e. optime resp. optime h.* Ald. cum edd. ante Gryph.

45. *aliud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Ioann. Voss. 1. Bern. Andr. Reliqui *aliquid.*

raro. Turic. Camp. *rarum* cum Voss. 1. 3. Habet insuavem sonum recepta, et potest videri nata ex errore (de quo vide 5, 12, 14. 6 Pro. 12); nec vicissim apparet quare consulto aliquis scripserit *rarum* nisi invenerit in exemplo. Durior tamen structura si non adverbium *raro* opponatur alteri *semper*, verum *rarum* nomen ad *semper permittendum* referatur, ut utrobique subauditur *est. Rarum* ita usurpatur 5, 11. 42.

qui poss. Turic. omittit *qui* cum Alm. cf. § 43. 47.

45. *aliud.* Hoc, ut „aliquid simile contradictioni" ponatur (§ 49.), non plane idem est, ac „stultum adversarium sibi fingere" (§ 42.), ut posset *aliud* appellare.

raro. cf. not. crit.

loco — primo. vid. 4, 2, 28.

que de ſe reſpondentibus venuſtiſſimos luſus, cum modo, *ſe vero nihil dixiſſe, neque tam ſtulte dicturos;* modo, *bene admonitos ab adverſario, et agere gratias, quod adjuti ſint,* jocantur; frequentiſſime vero, id quod firmiſſimum eſt, *nunquam iis reſponſurum adverſarium fuiſſe, quae propoſita non eſſent, niſi illa ſciret vera eſſe, et ad fatendum conſcientia eſſet impulſus:* ut pro Cluen- 47 tio Cicero, *Nam hoc perſaepe dixiſti, tibi ſic renunciari, me habere in animo cauſam hanc praeſidio legis defendere. itane eſt? ab amicis imprudentes videlicet prodimur? et eſt neſcio quis de iis, quos amicos nobis arbitramur, qui noſtra conſilia ad adverſarium deferat? Quisnam hoc tibi renunciavit? quis tam improbus fuit? cui ego autem narravi? Nemo, ut opinor, in culpa eſt. nimirum tibi iſtud lex ipſa renunciavit.* At quidam, con- 48 tradictione non contenti, totos etiam locos 474 explicant, *Scire ſe hoc dicturos adverſarios,*

47. *dixiſti.* Turic. Guelf. Camp. *dixi* cum Alm. Voſſ. 1. 3. cum edd. ante Ruſc. quod correxit Regius (cf. § 29). *dixti* Vall. et Voſſ. 2. (cf. 9, 3, 22) *dixit* Goth. ſi recte eſt excuſſus. *eſt neſcio.* Turic. Camp. *iſte n.* Alm. *ille n.* cf. § 45. 50. *renunc. quis.* Turic. inſerit *ut* Camp. *aut.* *autem.* Voſſ. 1. *ante.* Placet.

eſt. nim. Ald. Baſ. inſerunt *ſed* cum libris Cic.

iſtud lex. Turic. Camp. *i. res.* Placet. Ciceronis libri *iſtuc l.*

47. *pro Cluentio.* c. 52.
autem. cf. not. crit.
iſtud lex. cf. not. crit.

48. *explicant.* De vocabulo cf. 3, 6, 76, de re hic § 27.

et ita perſecuturos. Quod factum venuſte noſtris temporibus eluſit Vibius Criſpus, vir ingenii jucundi et elegantis: *Ego vero*, inquit, *iſta non dico. quid enim attinet illa bis* 49 *dici?* Nonnunquam tamen aliquid ſimile contradictioni poni poteſt, ſi quid ab adverſario teſtationibus comprehenſum in advocationibus jactatum ſit; reſpondebimus enim rei ab illis dictae, non a nobis excogitatae: aut, ſi id genus erit cauſae, ut proponere poſſimus certa, extra quae dici nihil poſſit: ut, cum res furtiva in domo deprehenſa ſit, dicat neceſſe eſt reus, aut *ſe ignorante illatam*, aut *depoſitum apud ſe*, aut *donatam ſibi.* quibus omnibus, etiamſi propoſita non ſint, reſponderi poteſt. 50 At in ſcholis recte et contradictionibus

48. *Vibius.* Turic. *virus.* Camp. *Junius.*

50. *recte et contr.* Turic. *r. plenaribus e. c.* cum Guelf. niſi quod hic lacunas habet, poſt *plen.* minorem, poſt *et* paulo majorem. Goth. *r. et plenaribus e. c.* cum Voſſ. 2. Alm. (cf. § 47, quoniam prius *et* non eſt in Turic., item § 51).

Vibius Criſpus. Sub Domitiano ſenex teſte Juvenale 4, 81 ſed ganeae Vitellianae ſodalis (Dio Caſſ. l. 65. p. 1061 Reim.), „inter claros „magis quam inter bonos" judicante Tacito Hiſtor. 2, 10. Multis eum locis memorat noſter cf. in primis 10, 1, 119. ubi *jucunditas* ejus laudatur, ut et 12, 10, 11 et a Juvenale l. c. Fidem faciunt dicta ejus aliquot a noſtro, Suetonio (Domit. c. 3 cf. Dio Caſſ. p. 1084 Reim.), aliis, relata. vid. et ſcriptorem de cauſſ. corrupt. el. c. 8.

49. *advocationibus.* Interpretor congreſſus advocatorum privatos, non in judicio factos. De *advocatis* cf. 5, 6, 6, item not. ad 2, 15, 30. *teſtationes* vide ad 5, 7, 33.

50. *recte et contradictionibus.* cf. not. crit.

475 occurremus, ut in utrumque locum, id est primum et secundum, simul exerceamur. Quod nisi fecerimus, nunquam utemur contradictione: non enim erit, cui respondeamus. Est et illud vitium, nimium soliciti, 51 et circa omnia momenta laetantis. Suspectam enim facit judici causam, et frequenter, quae

Posterius *et* in Goth. Gesnerus neglexit. Camp. *interpellationibus e. c.* Tarv. *r. et interpellationibus e. c.* cum Andr. Venet. Ald. Bas. ut quosdam emendare narrat Regius. Jens. *r. et plenaribus c.* cum Loc. Rusc. *r. et probationibus e. c.* Bad. utr. Gryph. Capper. cum aliquot praeterea. Nostra est in reliquis edd., sed MSS. turpiter silentur. *interpellationibus* omissis *recte et et*, ipsum ab emendatore est profecto, quanquam in principe Campani. Pro *plenaribus* Gesn. conjicit *velitaribus.* Reponere *probationibus* non attinet, cum adeo nota vox tam nova non potuerit obliterari. Alioqui si noto vocabulo defungi possemus, nihil aptius quam *propositionibus*, quod inter multa suadet Badius. *plenius,* quod Regius, nec ipsum est nihili, modo *et* fuerit ante hanc vocem, post autem deleatur. Equidem nihil exputo. Ejicere vocem portentosam, quod interim feci cum multis, proletaria sane est χρῖσις. Eum censeo emendaturum orationem, qui graecas aliquas voces invenerit, lacunis illis Guelferbytanis inferendas. Ne illud quidem pro certo statuerim, sextum an tertium casum agnoscere debeamus in *contradictionibus*. Hunc tamen malim.

sec. simul. Turic. Camp. inferunt *plurimum.*

51. *nimium.* Turic. Camp. *magnum* cum Alm.

soliciti. Turic. *solicite* cum Alm. (cf. § 50. 56). Hoc cum antecedente facit expeditiorem sane sed et jejunam orationem.

occurremus. cf. 3, 5, 12. 5, 13, 52. 5, 14, 20, 6, 3, 84.

id est — secundum. Hoc adjecit, ne quis cogitaret de accusando et defendendo. Glossam enim quo minus credam, obstat omnium librorum consensus cf. § 45.

51. *Est et illud* i. e. Solet committi etiam illud cet. cf. 6, 1, 50. Rem ipsam habes 5, 12, 8. loco nimis huic nostro.

ſtatim dicta omnem dubitationem ſuſtuliſſent, dilata ipſis praeparationibus fidem perdunt, quia patronus et aliis crediderit opus fuiſſe. Fiduciam igitur orator prae ſe ferat, ſemperque ita dicat, tanquam de cauſa optime ſen-
52 tiat. Quod (ſicut omnia) in Cicerone praecipuum eſt. Nam illa ſumma cura ſecuritatis eſt ſimilis, tantaque in oratione auctoritas, ut probationis locum obtineat, dubitare nobis non audentibus. Porro, qui ſcierit, quid pars adverſa, quid noſtra habeat valentiſſimum, facile judicabit, quibus maxime rebus vel occurrendum ſit, vel inſtan-
53 dum. Ordo quidem in parte nulla minus affert laboris. Nam, ſi agimus, noſtra confirmanda ſunt primum: tum, quae noſtris opponuntur, refutanda. Si reſpondemus,
54 prius incipiendum eſt a refutatione. Naſcuntur autem ex his, quae contradictioni oppoſuimus, aliae contradictiones, euntque interim longius: ut gladiatorum manus, quae 476

dicta. Turic. omittit, male. Opponuntur *ſtatim dicta — dilata.*

54. *manus.* Conferendis et noſtri locis 6, 4, 8. 9, 1, 20. et aliorum ſatis apparet, *manum* dici pro *ictu*, quae eſt interpretatio Schol. V. ad Stat. Theb. 6, 788. Sic et Lucan. 6, 190. Mutuantur hinc vocem in aleae jactibus appellandis. cf. Caſaub. ad Suet. Aug. c. 71. Neque tamen aeque facile eſt, docere, quae *vocatae* fuerint *ſecundae manus.* Nam quod Geſnerus ſumit, primam manum intelligi caventis ictum, ſecundam inferentis, id quidem inde precario efficitur „quia prius „eſt, humanius, juſtius, tueri „corpus ſuum; alterum, alie„num ferire.“ Equidem caventis ictum nullam eſſe manum, ſed ſoli inferenti tribui eam,

ſecundae vocantur, ſiunt et tertiae, ſi prima ad evocandum adverſarii ictum prolata erat: et quartae, ſi geminata captatio eſt, ut bis cavere, bis repetere oportuerit. Quae ratio 55 et ultra ducit. Sed illam etiam, quam ſupra oſtendi, ſimplicem ex affectibus atque ex affirmatione ſola probationem recipit refutatio; qualis eſt illa Scauri, de qua ſupra dixi: quin neſcio, an etiam frequentior,

54. *ſi prima,* Turic. *iſti p.* Solus.

evocandum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vocandum* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Burm. (cf. § 47). Noſtrum timida conjectura ſuaſit Regius. A MSS. iis, qui habentur, defendi vix ſpero. Quod Bern. noſtrum dare narratur, in eo errorem ſuſpicor transponendarum vocum.

bis cav. Camp. inſerit *etiam* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Stoer. An *eam* leges, et referes ad *captationem*? Sed ne ſic quidem juſtus manuum numerus videtur exire.

55. *ducit. Sed illam etiam.* Turic. *ductis et eam eſt ille tanquam ſed illa etiam.* Guelf. Camp. *d. S. illa e.* cum Goth. et edd. ante Ald. quo acc. recentiores a Stoer. inde ad Capper.

crediderim; collatis reliquis locis. Sed hic ſane ex bis *cavendo*, bis repetendo, quarta fit manus. *Captatio* hic quidem [illegible] videtur „proferendi manum ad evocandum adverſarii ictum," non petitio. Sed non video, quo modo numerus quaternarius manuum exeat in hac ratione. Obſcura eſt et res per ſe ipſa et collata cum altera cujus imaginem facit. *Secundam* ego *manum* per ſe quidem interpreter ictum protinus continuatum cautioni, *den Nachſtoſs.* Solatur me Regii ſimplicitas fatentis, ibi ignotam eſſe hanc gladiatorum conſuetudinem.

bis cavere. cf. not. crit.

55. *ſupra oſtendi.* 5, 12, 12.

ſupra dixi. 5, 12, 10,

frequentior. Quod legitur in veteri Campani editione, ſola, *frequentius* adverbium, placet; facilius ad *recipit* referendum, quam adjectivum *frequentior*, ad *qualis* — [illegible].

ubi quid negatur. Videndum praecipue utrique parti, ubi ſit rei ſumma. Nam fere accidit, ut in cauſis multa dicantur, de pau-
56 cis judicetur. In his probandi refutandique ratio eſt, ſed adjuvanda viribus dicentis, et adornanda. Quamlibet enim ſint ad docendum, quod volumus, accommodata, tamen erunt infirma, niſi majore quodam 477
57 oratoris ſpiritu impleantur. Quare et illi communes loci *de teſtibus*, *de tabulis*, *de argumentis*, aliisque ſimilibus, magnam vim animis judicum afferunt; et hi proprii, quibus factum quodque laudamus, aut contra, *juſtum* vel *injuſtum* docemus, *majus*

rei. Turic. omittit, ſolus.

56. *docendum.* Turic. Guelf. Camp. *dicendum* cum Goth. Alm. Vall. et edd. ante Ruſc. (cf. § 54) item Baſ. Stoer. et rell. ante Roll. quo acc. Burm. Noſtrum ex emendatione Regii. *accom. tamen er. inf.* Turic. *a. pecunia t. e. et i.* (a ſec. manu deletum *pec.*) cum Alm. (cf. § 51. 5, 14, 7). *a. t. e. et i.* Camp. cum Voſſ. 3. Ex monſtro illo Turic. et Alm. ingenioſe Burm. efficit *tenuia*, quod ſpeciem ſumit ab *et*, in aliis quoque, ut vidimus, libris remanente.

impleantur. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *implentur* cum edd. ante Baſ. *impleatur* Voſſ. 2.

57. *quodque.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *quoque* cum Vall. Regius correxit.

juſt. vel. Guelf. *j. aut.*

ubi — ſumma. vid. 3, 6, 9. Capperonnerius commodum laudat Juvenal. 7, 155 — *ubi ſumma Quaeſtio* —.

56. *accommodata, tamen.* cf. not. crit.

majore — impleantur. Non ego ullam, cum Geſnero, hic navis ſimilitudinem agnoſco. *implere* pro *magnum reddere* et alibi uſurpat noſter ut 6, 1, 12. 9, 3, 74. Ambigas autem, pro *oratoris* ſitne legendum *orationis.*

aut *minus*, *aſperius* aut *mitius*. Ex his autem alii ad comparationem ſingulorum argumentorum faciunt, alii ad plurium, alii ad totius cauſae inclinationem. Ex quibus 58 ſunt, qui praeparent animum judicis; ſunt, qui confirment. Sed praeparatio quoque aut confirmatio aliquando totius cauſae eſt, aliquando partium, et perinde, ut cuique conveniunt, ſubjicienda. Ideoque miror, in- 59 ter duos diverſarum ſectarum velut duces non mediocri contentione quaeſitum, *Singulisne quaeſtionibus ſubjiciendi eſſent loci?* ut Theodoro placet: *An prius docendus judex, quam movendus?* ut praecipit Apollodorus: tanquam perierit haec ratio media, et nihil cum ipſius cauſae utilitate ſit deliberandum. Haec praecipiunt, qui ipſi non dicunt in foro: ut artes, a ſecuris otioſisque compoſitae, ipſa pugnae neceſſitate turbentur.

plurium. Turic. Guelf. Camp. *plurimum.* Male. cf. 2, 7, 5.

58. *perinde.* Turic. Guelf. Camp. *proinde* cum Alm. Voſſ. 3. et edd. ante Stoer. quo acc. Obr. *providit* Voſſ. 1. cf. § 21. not. ex.

59. *artes.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *acies.* Ingenioſa eſt conjectura (neque enim ab ullo, credo, MS.

59. *duos — duces.* cf. 3, 1, 17. 18.

tanquam — media. Agnoſcit Geſn. colorem petitum ab Ariſtotele cf. nos ad 4, 2, 32.

nihil — deliberandum. cf. 4, 2, 101.

ut — turbentur. De uſu conjunctionis *ut* cf. nos ad 1, 1, 30: quanquam hic intelligi etiam poteſt *ita* ante *ut.* *Artes* vide explanatas ad 2, 15, 4. ubi ex Cicerone „ad „*artes componendas.*" *Pugna*

60 Namque omnes fere, qui legem dicendi, quasi quaedam myſteria, tradiderunt, certis non inveniendorum modo argumentorum locis, ſed concludendorum quoque nos praeceptis illigaverunt: de quibus breviſſime praelocutus, quid ipſe ſentiam, id eſt quid clariſſimos oratores feciſſe videam, non tacebo. 478

XIV. Igitur *enthymema* et argumentum ipſum, id eſt rem, quae probationi alterius adhibetur, appellant; et argumenti elocutionem. Eam vero, ut dixi, duplicem: *ex*

defenditur) cujus quidem eruditi, ignoro; nec tamen neceſſaria. Deduxit eo *pugnae* mentio, et veniat legenti in mentem Phormionis illius Hannibalem docentis (Cic. de Orat. 2, 18). Sed diſſuadet mutationem hanc, quod ſubito per illam injicitur ſimilitudo. Alia res ſit ſi, pro *ut — turbentur*, legatur *ut — turbantur*. Abrupta quidem et hiulca vel ſic fuerit oratio, ſed manifeſta tamen comparatio. Neque pluralis locum habet, ſi legitur *acies*; ſi *artes*, optime.

60. *Namque.* Hinc novum caput, inſcriptione plerique impoſita, ordiuntur Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Neque erat quod tantam hujus direuptionis imperitiam accuſaret Regius, quem mox ſecuti ſunt omnes.

1. *quae prob.* Turic. Camp. *q. de reprob.* cum Alm.

ut dixi. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Alm. et edd. ante Baſil. Reliqui omittunt *ut*.

autem *ſcholae* ſaepe opponitur ut 5, 12, 17. 22. 6, 3, 26. 10, 1, 79. Praecepta ſcholarum cedere debere utilitati aliquoties monet, velut 6, 2, 35. cf. tamen not. erit.

60. *myſteria.* Comparat Turn. Cic. de Or. 1, 47. „explicet nobis, et illa dicendi *myſteria* enunciet." item Geſnerus noſtrum 5, 14, 27.

1. *ut dixi.* vide 5, 10. 2. Accuſativum *eam duplicem* repete ex *appellant*.

consequentibus, quod habet propositionem, conjunctamque ei protinus probationem: quale pro Ligario, *Causa tum dubia, quod erat aliquid in utraque parte, quod probari posset: nunc melior ea judicanda est, quam etiam Dii adjuverunt*: habet enim rationem et propositionem, non habet conclusionem. ita est ille imperfectus syllogismus. 2 Ex *pugnantibus* vero, quod etiam solum *enthymema* quidam vocant, fortior multo proba- 479 tio est. Tale est Ciceronis pro Milone, *Ejus igitur mortis sedetis ultores, cujus vitam si putetis per vos restitui posse, nolitis.* 3 Quod quidem etiam aliquando multiplicari solet, ut est ab eodem, et pro eodem reo, factum:

ei. Turic. Camp. ***rei.*** ***mel. ea jud.*** Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voss. pr. et edd. ante Gryph. ***mel. jud.*** Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *m. e. certe j.* cum libris Ciceronianis. *rationem et propos.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Jens. et edd. ante Bas. quo acc. Obr. *propositionem* omissis reliquis Guelf. cum Bern. Bas. *r. e. probationem* Goth. (tac. Gesn.). A Gryphio inde praeter Obr. *propositionem probationemque*; quo auctore, nescio.

3. *eodem et — reo.* Turic. Guelf. omittunt *et pro eodem* cum Voss. 1. 3. et Alm. ut suspicor, quanquam etiam *reo* ab hoc abesse narratur. Solitus error.

quod habet. Neutrum pronominis relativi spectat ad *enthymema*, nisi forte totum negotium comprehendit. cf. 5. c. III. item mox § 2.

pro Ligario. c. 6.

rationem — conclusionem. Ratio hic plane pro probatione dicitur; nec ordo diligenter custoditur, qui *prop.* anteverti postulabat *rationi*. Propositiones sunt *dubia*, *melior judicanda*, rationes *quod erat — posset*, *quam — adjuverunt*.

imperfectus syllogismus. vid. 5, 10, 3.

2. *quod etiam solum.* cf. 5, 10, 2.

pro Milone. c. 29.

Quem igitur cum omnium gratia noluit; hunc voluit cum aliquorum querela? quem jure, quem loco, quem tempore, quem impune, non eſt auſus; hunc injuria, iniquo loco, alieno tempore, cum periculo capitis 4 *non dubitavit occidere?* Optimum autem videtur enthymematis genus, cum propoſito diſſimili vel contrario ratio ſubjungitur: quale eſt Demoſthenis, *Non enim, ſi quid unquam contra leges factum eſt, idque tu es imitatus, iccirco te convenit poena liberari: quin e contrario damnari multo magis. Nam*

omnium. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *aliqua* cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Baſil. *aliquorum.* Voſſ. 1.

quem impune. Turic. Guelf. Camp. omittunt haec cum Vall. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſ. Sed etiam *quem loco* Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald.

4. *factum.* Turic. Guelf. Camp. *actum.* cf. 5, 10, 33. Graece eſt ἐπράχθη. Cum de legibus ferendis hoc dicatur, *actum* fortaſſe melius. *quin.* Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (errante Geſn.) Tarv. *quod.* Regius correxit. Goth. *ſed* cum Voſſ. 2.

4. *Demoſthenis.* In Androtionem p. Rsk. 595. Οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτ' ἐμιμήσω, διὰ τοῦτ' ἀποφύγοις ἂν δικαίως, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁλίσκοιο. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων προήλω, σὺ ταδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως, ἂν σὺ δίκην δῷς, ἄλλος οὐ γράψει. Geſnerus ſimile de eadem re enthymema deſignat apud Cic. Verr. 3, 89. „Si is qui erit — liberabuntur" et Regius ait, (quam quidem vere, ipſe viderit), Paulum (Digeſt. 1, 3, 14.) ex hoc Demoſthenis dicto collegiſſe regulam juris civilis: „Quod — „contra rationem juris receptum eſt, non eſt producendum ad conſequentias." Eodem Demoſthenis loco utitur Demetr. § 31. p. Schn. 17. Similis eſt alter ejusdem contra Stephanum falſi teſtimonii οὐ γὰρ ἂν ἕτερον δείξῃ δεινότερα εἰργασμένον, ἀποφεύγειν αὐτῷ προσήκει. p. 1117.

ut, ſi quis eorum damnatus eſſet, tu haec non ſcripſiſſes: ita, damnatus tu ſi fueris, non ſcribet alius. *Epichirematos* et quatuor, 5 et quinque, et ſex etiam factae ſunt partes a quibusdam; Cicero maxime quinque defendit, ut ſit *propoſitio*, deinde *ratio* ejus, tum *aſſumtio*, et ejus *probatio*, quinta *complexio:* quia vero interim et propoſitio non 430 egeat rationis, et aſſumtio probationis, nonnunquam etiam complexione opus non ſit, et quadripertitam, et tripertitam, et bipertitam quoque fieri poſſe ratiocinationem. Mihi, et plurimis nihilominus auctori- 6 bus, tres ſummum videntur. Nam ita ſe

5. *vero.* Turic. Guelf. omittunt cum Camp. (a quo et *quia* abeſt, et pro *interim* eſt *interdum*) Voſſ. 1. 2. Goth. Vall. et edd. ante Bad. Regius repoſuit, neceſſario; et facillime intercidebat, compendio notatum $\overset{o}{u}$.

et aſſ. prob. Guelf. omittit. *complexione.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *cum plane* cum Alm. Vall. et edd. ante Ald. Regius veriſſime correxit.

quadripertitam. Sic Turic. In reliquis duabus vocibus A habet et ipſe pro E. et ſic libri mei omnes ubique, exc. Gryph. et Obr. qui mecum faciunt. cf. 3, 6, 83.

6. *plurimis.* Turic. Camp. *pluribus* cum Voſſ. 1. cf. 5, 13, 57. *ſummum.* Camp. *ſummi.* Ald. *ad ſummum* cum Bad. ſec. Baſ. Gryph. aliisque. *ſolummodo* Goth. Bad. pr. cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Burmannus ablegat ad Liv. 31, 42, 4. ubi vid. Drakenb. cf. noſtr. 5, 10, 5.

5. *Cicero.* vid. de Inv. 1, 57. item Script. ad Herenn. 2, 18.

et propoſitio — probationis. In altero membro deficit negatio, ubi pro *et* expectabas *nec.* In tali oratione equidem non acquieſco, cum exemplis geminis deſtituar. Suſpicor *aut* — prop. *aut* aſſumt.

6. *tres ſummum videntur.* cf. 5, 10, 5. qui locus non plane conſ. cum hoc.

habent ista natura, ut sit, de quo quaeratur, et per quod probetur: tertium adjici potest velut ex consensu duorum antecedentium. Ita erit prima *intentio*, secunda *assumtio*, tertia *connexio*. Nam confirmatio primae ac secundae partis et exornatio, eisdem cedere 7 possunt, quibus subjiciuntur. Sumamus enim

habent ista nat. Turic. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *habet i. n.* cum Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Bas. Nostrum est in Gryph. (1536) Colinaei. Reliqui *habet nat.*

partis et exorn. Turic. Camp. *p. exorn. et.* Tarv. *p. exorn. est et* cum Alm. (cf. 5, 13, 42. item § 13). Reliqui *part. exorn.* omisso *et.* Nostrum dedi ex conjectura Capperonnerii, quam et ipse recepit, firmissimis rationibus comprobatam. Neque enim, ut monet, est pro candore Quintilianeo haec affectatio discernendi (etiam per χιασμὸν) *confirmationem primae* ab *exornatione secundae partis*, neque *exornatio* magis ad secundam argumentationis partem spectat quam ad primam (quod Cicero ipse ostendit mox § 7. *primam partem* — *copiosissimis verbis*) sicuti ne *confirmatio* quidem conjunctior est cum prima quam cum altera ejus parte. vid. § 5. *ratio* — *probatio.* *possunt.* Jens. (tac. Gesn.) *possent* cum edd. ante Ald. correxit Regius. cf. 5, 11, 2.

7. *enim.* Sic Turic. Guelf. Tarv. cum Alm. Voss. 1. Ald. Omittunt Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante

Nam conf. — *subjiciuntur.* i. e. ratio propositionis et probatio assumtionis, quae sunt secunda et quarta pars ratiocinationis Ciceronianae, possunt comprehendi, illa quidem propositionis, haec assumtionis vocabulo, quibus subjunguntur. *Cedere alicui rei* idem est ac *cedere in locum vel partem alicujus rei* (cf. 3, 8, 53). *Subjici* autem hic non dialectico illo significatu dicitur, sed pro *subjungendo* cf. 3, 3, 6. Exornationem vide apud Cornif. ad Herenn. 2, 18, 29. Cic. de Inv. 1, 30. *exornari* argumentationem. Animadvertit Regius, Boëthium in secundo dialecticorum libro multis collegisse argumentis ratiocinationem tripertitam, quod et Aristoteli ac Theophrasto et omnibus denique peripateticis placuisse demonstret.

ex Cicerone quinque partium exemplum. *Melius gubernantur ea, quae consilio reguntur, quam quae sine consilio administrantur. Hanc primam partem numerant: eam deinceps rationibus variis, et quam copiosissimis verbis approbari putant oportere.* Hoc ego totum cum sua ratione unum puto: alioqui si ratio pars est, est autem varia ratio, plures partes esse dicantur. Assumtionem deinde 8 ponit, *Nihil autem omnium rerum melius, quam omnis mundus, administratur. Hujus assumtionis quarto in loco jam porro inducunt approbationem:* de quo idem, quod supra, 431 dico. *Quinto inducunt loco complexionem, quae* 9

Basil. exceptis, quas demonstravi. Recentiores *autem*, sine auctore. cf. 3. 5, 10. item Morel Elémens de Critique p. 306. *gubernantur ea.* Ciceronis libri *accurantur* nisi quod Leid. 3. addit *ea.* *reguntur.* Cic. *geruntur.* Turic. ante *cons.* inserit *sine.* Alm. *cons reg.* bis ponere et quaedam turbare narratur cf. 5, 13, 56. item § 11.

cum sua. Turic. Camp. *in s.* cum Goth. Vall. Alm. Voss. 1. 2. 3. Bern. *insita* Guelf. cum marg. Basil. non sine specie. Nostrum conjecit Regius. *puto.* Ioann. *pono* cum Steph. ipso, non ejus margine, ut narrat Burm. Non displicet.

8. *jam.* Basil. *aliam* cum edd. posterioribus ante Obr. et libris Cic. *approbationem.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Bern. et edd. ante Gryph. item libri Cic. Reliqui *prob.*

9. *compl. quae.* Cic. inserit *eam.*

7. *ex Cicerone.* vid. de Inv. 1, 34. Enim dixit, qui a hoc ipso exemplo tripertitam rationem est defensurus.

est, est. Intelligo *si* inter haec duo verba.

8. *quod supra.* modo § 7. „Hoc — dicantur."

aut id infert ſolum, quod ex omnibus partibus cogitur, hoc modo, Conſilio igitur mundus adminiſtratur: aut, unum in locum cum conduxit breviter propoſitionem et aſſumtionem, adjungit, quid ex his conficiatur, ad hunc modum: Quod ſi melius geruntur, quae conſilio, quam quae ſine conſilio adminiſtrantur; nihil autem omnium rerum melius, quam omnis mundus, adminiſtratur: conſilio igitur 10 *mundus adminiſtratur.* Cui parti conſentio. In tribus autem, quas fecimus, partibus,

aut id infert. Turic. Guelf. Camp. ***a. id fert.*** cum Alm. Bern. Tarv. Ald. ***a. infert.*** Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. (niſi quod hic dicitur dare *autem*) et reliqui ante Gryph.

conduxit. Sic Turic. Guelf. Camp. *conducit* Voſſ. 3. Reliqui *conduxerit*, ut et libri Cic. Sed *cum* h. l. eſt *poſtquam.* Baſil. margo *concluſerit* quod operoſius impugnat Burmannus Ciceronis locum aliquem aſſerens aliorumque, nec ſentiens, hoc ipſum eſſe Ciceronis, quod multos videtur interpretes feſelliſſe; etiam Regium. ***aſſumt. adj.*** Cic. inſerit *id.*

quid. Goth. ***quod*** cum Cic. ***gerunt. quae.*** Cic. inſerit ***ea.*** ***qu. omn. mund. adm.*** Cic. ***adm. qu. omn. mund.***

infert. cf. 5, 11, 27.

10. *In tribus — partibus.* Queritur Geſnerus hic deeſſe lucidum ordinem, nec conſtare partium numerum. Neminem profecto dicturum, totum hoc „Nam quidquid — „ex ſe ipſa movetur“ eſſe aſſumtionem; qua tamen ſola ratione effici tres partes. Hunc errorem natum ex prava *intentionis* appellatione (§ 6) pro qua *propoſitionem* aptius fuiſſe dicturum. *Intentionem* vocandam fuiſſe, quae interdum praemittatur *propoſitioni*, ut hic; quaeque eadem ſit *concluſioni.* (Sed efficiet ea quartum profecto membrum.) Equidem nihil aliud quam aſſumtionem creditum a Qu. cenſeo totum illud „Nam quidq. — movetur“ quanquam hoc magnopere recedit a noſtra ſubtilitate enumerandi partes ſyllogiſmi, neque ipſi ſane Ciceronis exemplo, modo poſito, ſatis con-

non eſt forma ſemper eadem, ſed una, in qua idem concluditur, quod intenditur, *Anima immortalis eſt. Nam, quidquid ex ſe ipſo movetur, immortale eſt: anima autem ex ſe ipſa movetur, immortalis igitur eſt anima.* Hoc fit non ſolum in ſingulis argumentis, ſed in totis cauſis, quae ſunt ſimplices, et in quaeſtionibus. Nam et hae pri- 11 mam habent propoſitionem, *Sacrilegium commiſiſti: Non, quisquis hominem occidit, caedis tenetur:* deinde rationem (ſed haec eſt

11. *commiſ. Non.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *hominem occidiſti.* cf. 3, 6, 74. *caed. ten.* Sic Turic. (ſed a ſec. manu aſcriptum *reus*) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui inſerunt *reus.*

haec eſt. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) omittunt *eſt.* Placet.

venit. Sed nondum adoleverat nec juſtas vires ſumſerat dialectica illa diligentia inter homines Romanos, agendi et eloquendi peritiores quam argutandi. cf. 5, 13, 19. Sic in vocabulis uſurpandis fluctuat noſter, ut *connexio* (§ 6. 12.) pro *complexione.* Et hoc agnoſcit mox ipſe Geſnerus ad § 12. item in praef. ſua § 14, luculentiſſime diſputans. Refert maxime, ut hic elluciatur ternarius ille numerus, quem de induſtria tutatur noſter. Male autem Geſnerus ipſam ſcripturae integritatem ſollicitat, quanquam tecte, nec ſibi ſidens ſatis.

Anima — eſt. Hoc quidem et ipſum e Cicerone petitum, quanquam non ipſius verbis explicatum. vid. Tuſc. Diſp. 1, 23. item Somn. Scip. p. 1091 (frgm. Cic. in Ed. Ern.). Sua autem ſe convertiſſe e Platonis in Phaedro oratione, teſtatur Cicero. vid. Phaedr. Plat. p. 245. C. D. E. (Bip. 10, 318. 19.) ubi cf. Heindorf. p. 246.

in quaeſtionibus, quae opponuntur cauſae univerſae cf. 5, 6, 10. De *cauſis ſimplicibus* 3, 10, 1.

11. *Sacri.. — Non quisquis.* Sunt hae propoſitiones, vel intentiones, ajens altera, altera negans.

caedis — tenetur. Structuram eandem habes Cic. de legg. 3, 13. Digeſt. 6, 1, 4.

in cauſis et quaeſtione longior, quam in ſingulis argumentis) et plerumque ſumma com- 48 plexione, vel per enumerationem, vel per brevem concluſionem teſtantur, quid effecerint. In hoc genere propoſitio dubia eſt: 12 de hac enim quaeritur. Altera eſt complexio, non par intentioni, ſed vim habens parem, *Mors nihil ad nos. nam, quod eſt diſſolutum,*

quaeſtione. Sic Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſ. *quaeſtionem* Turic. (cf. § 7. item mox hac §) *quaeſtionum* Voſſ. 3. Reliqui *quaeſtionibus.* Goth. ante *quaeſt.* inſerit *in*, ſolus. cf. 4, 3, 16. *teſtantur.* Turic. Camp. *teſtatur* cum Obr. Sed mox Camp. *quod fecerit.* Obr. *quid effecerit.* Alm. *qui defecerint* ubi nulla Turic. varietas, uti viciſſim nulla hic in Alm. (cf. modo hac § item § 12). Haeſerunt profecto in ſubjecto, quod ſi aliunde eſt circumſpiciendum, malim *ſumma complexio* pro abl. *ſ. complexione.* Saltem non eſt cogitandum cum Capper. in ſingulari de *ratione*, in plurali de *oratoribus* ἀπὸ κοινοῦ.

12. *nam quod — ad nos.* Turic. omittit cum Voſſ. 1. 3. cf. § 4.

et quaeſtione. Malis inſeri *in.* cf. not. crit. extr.

enumerationem. Hic quidem ex ipſa ſerie orationis apparet quid ſit, neque proprium eſt artis vocabulum, quale 6, 1, 1. aut apud Cic. de Inv. 1, 29. cf. not. ad 5. 10, 66.

teſtantur quid effecerint. Si ſubjectum requiris, habes § 10. *totae cauſae et quaeſtiones.*

12. *Altera — compl.* Refer ſecundam hanc diviſionis partem ad § 10. „ſed *una.*" item mox hac § *In alio genere.*

Mors nihil ad nos. Hoc ipſum epichirema eſt Epicuri, referente Gellio 2, 8 ex libro ſecundo Plutarchi de Homero (qui quidem interciderunt): Ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. τὸ δὲ (l. γὰρ) διαλυθὲν ἀναισθητεῖ. τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς Plutarchus in hac argumentatione deſiderabat, „quod in prima parte Epicurus ſumere deberet" Ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις. Ne hoc quidem igitur argumentum ad amuſſim reſpondere regulis dialecticis, nihil mirum. Apparet tamen ὁ θάνατος et τὸ διαλυθὲν eſſe illa, quae, ut non ſint paria, ita *vim* tamen *habeant parem.* Et hoc noſtro ſufficit.

ſenſu caret; quod autem ſenſu caret, nihil ad nos. in alio genere non eadem propoſitio eſt, quae connexio. *Omnia animalia meliora ſunt, quam inanima; nihil autem melius eſt mundo, mundus igitur animal.* Hic poteſt videri de re contentio. Potuit enim ſic conſtitui ratiocinatio: *Animal eſt mundus,*

quae connexio. Turic. *quae ex* (a ſec. manu *eſt*) *conceſſio.* Alm. *q. exceſſio* (cf. § 11. 15). *ſſ* factum ex x. cf. 2, 20, 9.

Hic poteſt — contentio. Non profecto aperta ſententia. Libri quidem nihil variant. Moſellanus pro *de re* (quanquam ne hoc quidem diſerte deſignat) *ſine* vel *praeter rem* legendum judicat, „quod „ratio ſubjuncta ſatis aperte „demonſtrare videatur:" *Ceterum haec propoſitio* cet. Neque emendatio lenis eſt, neque ejusdem probatio evidens. Geſnerus de gloſſa cogitat, quae de margine, ubi talis a ſtudioſo quodam fuerit poſita: *Hic poteſt videri deeſſe complexio* vel *connexio*, corrupta venerit in textum. Deinde, poſt *Potuit*, *enim* mutat in *etiam*; neceſſario, poſt illam jacturam. Per ſe quidem leniſſima haec eſt mutatio (cf. 2, 15. 11. It. Oudend. ad Suet. Aug. c. 82.) ſed, cum hac ea non procedat altera illa atrocior, minus tuta. Equidem ejiciendum cenſeo *de re*, quod ortum videtur ex antecedente *videri*, pro quo potuit eſſe alicubi *videre* (cf. 5, 7, 37). Praeterea muto *hic* in *haec*, *contentio* in *intentio*, inferens, ſi venia detur (nam carere eo poſſumus), *etiam* poſt *poteſt*. Inde hanc ſententiam efficio: „*mundus — animal*, quod in „noſtro exemplo eſt complexio, poteſt etiam videri „*intentio* i. e. propoſitio." Variat *intentionem* et *propoſitionem* (hac ipſa § „par *intentioni*" „eadem *propoſitio*"), promiſcue uſurpans ut *compl.* et *connex.* Sic deinceps recte *enim* dicetur. Namque, in altera illa ratiocinationis forma, *animal — mundus* eſt ipſa *intentio* ſive *propoſitio.* Neglexit quidem *tripertitam* ſuam rationem in poſtremo exemplo, quod eſt *bipertitum.* Sed hoc ego aſſigno incuriae illi ſuperbae et Romanae (vid. ad § 10). Ut nunc eſt, locum non intelligo; quid ſit *de re*, plane non aſſequens.

omnia enim animalia meliora ſunt, quam 13 *inanima.* Ceterum haec propoſitio aut confeſſa eſt, ut proxima; aut probanda, ut, *Qui beatam vitam vivere volet, philoſophetur* 483 *oportet:* non enim conceditur: cetera ſequi, niſi confirmata prima parte, non poſſunt. Et aſſumtio interim confeſſa eſt, ut, *Omnes autem volunt beatam vitam vivere;* interim probanda, ut illa, *Quod eſt diſſolutum,*

13. *vivere.* Turic. Camp. *videre* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. (cf. 5, 13, 56). Correxit Regius. Hebraïſmum olet, ut monuit Geſnerus. Sic et mox itidem, niſi quod priore loco ſiletur Alm. altero Voſſ. 2.

oportet. Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *oporteat* cum edd. ante Bad. exc. Camp. Correxit Regius.

non — conceditur. Turic. *non hoc c.* a ſec. manu: *hoc enim c.* et ſic Camp. *hoc enim concedit* Tarv. cum Alm. marg. Baſ.

poſſ. Et aſſ. int. conf. eſt ut. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. et errante Geſn.) *p. ut eſt a. i. c. e. u.* cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. niſi quod *eſt* poſt *conf.* omittunt Jenſ. et rell. quod ne ex Alm. quidem et Voſſ. 2. aſſeritur. Reliqui *p. eſt et a. i. c. u.* quod Regius repoſuit. *Ut* natum ex *poſſunt* extremo. Mutavi veterem ſcripturam, nonnihil, pro *ut eſt*, dando *et*, ſolum.

13. *haec propoſitio.* Haeret Geſnerus in pronomine, pro quo mallit *et*, quod ait valde eſſe ex more Quintiliani, conjunctionem *et* in protaſi libenter uſurpantis, ut 3, 7, 37 „Eſt laus *et* op." in primis 6, 3, 39. „Nam *et* a Cicerone." Huic deinde reſpondere *eſt et aſſ.* In hac concinnitate volebat haud dubie ejici mox *eſt* ex illis *eſt et aſſ.* (ſicut vulgo quidem legitur). Eſt ſane elegans in hac conſtitutione ſtructura; neque tamen neceſſaria mutatio, nullo auctore nixa. *Haec* interpretare, „de „qua nunc agimus" ut non deſignetur certa aliqua propoſitio. cf. 4, 1, 64. Si longius trajicere liceat pronomen, tollas hinc et reponas inter *ut* et *proxima.* Hoc de dubiis etiam inter argumenta adhibendis vide et ſupra 5, 12, 1—4.

ſenſu caret: cum, ſoluta corpore anima an ſit immortalis, vel ad tempus certe maneat? ſit in dubio. Quam aſſumtionem alii, alii *rationem* vocant. *Epichirema* autem nullo 14 differt a ſyllogiſmis, niſi quod illi et plures

13. *certe.* Turic. Guelf. Camp. *certa* cum Vall. et edd. ante Ald. In Voſſ. 2. *certa;* ſed correctum *certum*, quod ipſum repoſuit Regius, et eſt in Goth. (cf. praef. p. 42). Reliqui *certum.* Mss. ſilentur. Recepi meam conjecturam, quae propius ad MSS. accedit, quam Regiana (cf. 3, 11, 26), et apertiorem habet quaeſtionis non disjunctivae ſignificationem.

aſſ. — vocant Epich. Sic plane Camp. Sed Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *a. alii rationem alii voc. epic. Epi*. Jenſ. (tac. Geſn.) *a. alii alii r. v. alii epi. Epi.* cum edd. ante Baſ. exc. Rufc. (cf. modo hac §, ſed hic nulla Regii correctio) quae, ut deinceps omnes, *aſſ. alii r. v. alii epic. Epic.* Voſſ. 2. *a. alii r. alii v. Epic.* non plane conſentiens Gothano, ſed ſemel tantum ponens *Epic.* In recepta, et plerorumque etiam MSS. (nam de Britannicis altum ſilentium), ſcriptura id maxime offendit, quod *epichirema*, id quod animadvertit Pſeudo-Turnebus, pro *argumentationis*, *argumenti* ſignificationem aſciſcat. Appellat hic quidem Hermogenem, apud quem de Inv. 3. 4. 7. ſane ἐπιχείρημα tale quid ſignificat, quanquam deſidero juſtam ejus definitionem. Quid autem proclivius, quam vocabulum illud male geminari a librariis? In ceteris quidem, aut trajectionem illam Campani aſciſcemus (cf. § 6. 16), quam ipſe recepi, elegantiſſimam ſtructuram, aut, abjecto *epichirema* priore, acquieſcemus in Turic. aliorumque conſtitutione, quae eſt ipſius Voſſ. 2.

vel — maneat. Cic. Tuſc. Diſp. 1, 31. „Stoici — uſuram nobis largiuntur, tanquam cornicibus: diu manſuros ajunt animos; ſemper, „negant." Diog. Laert. 7, 156. μετὰ θάνατον ἐπιμένειν τὴν ψυχήν. Attende *an — vel* uſurpatum in quaeſtione non disjunctiva. Tum enim *utrum — an* requirebatur. cf. 1, 5, 47. *an* h. l. interpreteris *an non* cf. 1, 5, 19.

Quam aſſ. — vocant. Pronomen relativum vel ad praecedens referes, vel ad ſequens. Si prius, haec erit ſententia: Hoc quod modo exemplo demonſtravi, alii vocant cet. Sin poſterius: Idem, quod alii *aſſ.*, alii *rat.* vocant. Et hoc videtur praeſtare. Mox § 14 de *nullo* vide 2, 4, 13.

habent ſpecies, et vera colligunt veris: epichirematis frequentior circa credibilia eſt uſus. Nam, ſi contingeret ſemper controverſa confeſſis probare, vix eſſet in hoc genere 15 uſus oratoris. Nam quid ingenio eſt opus, ut dicas, *Bona ad me pertinent, ſolus enim ſum filius defuncti,* vel *ſolus heres, cum jure bonorum poſſeſſio teſtati ſecundum tabulas te-* 16 *ſtamenti detur; ad me igitur pertinent.* Sed, 484 cum ipſa ratio in quaeſtionem venit, efficiendum eſt certum id, quo probaturi ſumus, quod incertum eſt: ut, ſi ipſa forte intentione dicatur, *Aut filius non es, aut non es legitimus,*

15. *filius.* Turic. *fidelius.* Alm. Guelf. *fidelium.* cf. § 12. 17.

teſtati. Turic. Guelf. *inteſtatis* cum Alm. ſed Camp. *inteſtati* cum Vall. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. (cf § 13). Correxit Regius, et potuit *in* adhaereſcere ex extremo *poſſeſſio.* Sed Burmannus deſiderat hic aliqua, quia duplici uſus fuerit propoſitione: „ſolus ſum filius, vel heres. Utroque ergo caſu, ſive „pater teſtatus, ſive inteſtatus, deceſſiſſet, ſibi bona deberi conten„debat: quare legendum forte“ [fortaſſe] „*cum jure bonorum* „*poſſeſſio teſtati heredi ſecundum tabulas, inteſtati filio detur,* „*ad me igitur pertinet.*“ In hac ratione una eſt cauſa *filii* et *heredis* etſi duplex, habens plures quaeſtiones. Quod prohiberi videtur ab illo *vel.* Hoc enim eſt in oratione Quintiliani, non ejus, qui hereditatem petit.

pertinent. Turic. Guelf. *pertinet* cum Alm. Obr. Refertur ad *poſſeſſio.*

16. *id quo.* Turic. *idque*, ſed a ſec. manu *id quod* et ſic omnes praeter Geſn. qui noſtrum repoſuit de conjectura; veriſſima illa. *forte.* Turic. Guelf. Camp. *fere* cum Alm. Frequens confuſio vid. Drakenb. ad Liv. 34, 47, 4.

aut non es — non es. Turic. *aut eſt leg. et aut non e.* Guelf. *aut es leg. et aut non e.* cf. ad 4, 2, 29.

15. *teſtati.* cf. not. crit.

16. *ipſa — intentione,* adverſarii puta.

aut non es ſolus: itemque, *Aut heres non es, aut non juſtum teſtamentum eſt, aut capere non potes, aut habes coheredes:* efficiendum eſt juſtum, propter quod nobis bona adjudicari debeant. Sed tum eſt neceſſaria illa ſumma [17] connexio, cum intervenit oratio largior. Aliquando ſufficiunt intentio ac ratio, *Silent leges inter arma, nec ſe expectari jubent,*

non juſt. t. e. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Baſil. Reliqui *j. t. non e.* cf. § 13. item mox hac §. *nobis b. adj.* Sic Turic. Capp. Reliqui *b. adj. nobis.* cf. modo hac § item § 20.

17. *Aliquando.* Turic. *aliquod.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ad quod* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. *Ad aliquid* Ald. Noſtrum repoſuit Regius, quem adjuvat Turic. cf. 5, 13, 37. *ac ratio.* Jenſ. (tac. Geſn.) *ac oratio* cum edd. ante Ald. Correxit Regius cf. ad 5, 2, 5.

Silent leges — nec ſe exp. Turic. *Silentem in l.* cet. (a ſec. manu noſtrum) Alm. *Silen ēm l.* cet. (cf. § 15. 18.) Jenſ. *ſ.*

Capere non potes. Propter eos, qui legibus vetarentur capere hereditatem, etſi heredes inſtituti, velut peregrini, deportati, fideicommiſſa coeperunt uſurpari cf. not. ad 3, 6, 70.

efficiendum eſt juſtum. Hoc dicitur cum reſpectu ad prius illud „efficiendum eſt cer-„tum." *Legitimum* docere id, unde jus noſtrum repetimus, aeque eſt neceſſe, ac *certum,* unde facti veritatem probamus. Hic quidem teſtamentum juſtum efficere oportet, quanquam non illa una eſt propoſitio, ſeu intentio. Adverſus illas enim reliquas: *heres non es, capere non potes, habes coheredes,* opus erat, *certum* efficere; ut non adeo bene opponi haec ſibi invicem videantur „*juſtum* eff. *certum* „eff." Neque tamen propter hanc difficultatem, negem cum Geſnero, exputari poſſe, quid *juſtum* ſibi velit; nec recipiam ejus mutationem *iſtud,* etſi ingenio non carentem. *efficere* pro *probando,* notiſſimam formam, vix tamen oſtenderis a Quintiliano uſurpatam; nec patitur concinnitas hic nude poni hoc verbum, cum modo fuerit cum adjectivo *certum.*

Silent — leges. Cic. pro Milone c. 4. cf. not. crit.

cum ei, qui expectare velit, ante injusta poena luenda sit, quam justa repetenda. Ideoque id enthymema, quod est ex consequentibus, rationi simile dixerunt. Sed et singula quoque interim recte ponuntur: ut

18 ipsum illud, *Silent leges inter arma.* Et a ratione fas est incipere, deinde concludere: ut ibidem, *Quod si duodecim tabulae nocturnum furem quoque modo, diurnum autem, si se telo defenderet, interfici impune voluerunt:* 485 *quis est, qui, quoquo modo quis interfectus*

enim l. cet. cum edd. ante Bad. quo accedunt Bas. et libri Cic. Si *enim* ponebat Qu., refragabatur ille aliquatenus suae ipsius rationi. Neque enim sic fit *intentio* et *ratio* in hoc loco, sed ratio sola, alii intentioni inserviens; quae est haec apud Cic. *si vita nostra — expediendae salutis.* Sin omittitur *enim,* habes *intentionem* in his: *Silent — arma*, rationem deinceps: *cum ei — repetenda.* Et sic memoriter profecto scripsit noster. cf. 5, 13, 27 not. ex. *Sed — recte.* Turic. *S. e. s. interimque r.* cum Alm. Voss. 2. *S. e. s. interim quae r.* Camp. cum Goth. *S. e. s. quae interim r.* Jens. cum edd. ante Ald. *quoque* ex *quae* fecit Regius. *S. s. interim quoque r.* Guelf. *S. e. s. quaeque interim r.* Bad. pr., solus, nec monito lectore. Hoc maxime blanditur (cf. 5, 13, 13). *Et quoque* tamen et ab aliis junguntur, vid. Ruhnk. ad Vell. 1, 17, 2.

18. *concl. ut ib.* Turic. *concluderent ibidem* a sec. manu *concludere ib.* et sic Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Ald. *c. ut idem.* Ald. Bad. pr. ex Regii emendatione.

et — quoque. cf. not. crit.

ut ipsum illud. Non quidem apud Ciceronem, opinor. Neque enim memini sic positum hoc in ejus operibus. Sed permittit Qu. ejusmodi sententias, qualis haec sit, etiam singulas poni.

18. *ibidem.* c. 3. extr.

defenderet. Apud Ciceronem aliquot libri *defenderit;* minus bene, ob *voluerunt.*

ſit, puniendum putet? Variavit hic adhuc, et rurſus rationem tertio loco poſuit, *cum videat, aliquando gladium nobis ab ipſis porrigi legibus.* Prioris autem partis duxit ordi- 19

puniendum. Guelf. Camp. *permittendum*, mire argutante librario. *Variavit.* Sic Guelf. *varia aut* Turic. *varia autem* Camp. cum Alm. (cf. § 17. 19). *variant autem* Goth. Jenſ. cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Baſil. Reliqui *variat autem.* *adhuc et.* Camp. *adducat.*

poſuit. Sic Guelf. *poſſunt.* Turic. cum Alm. Sed ille a ſec. manu *ponunt* et ſic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Baſil. Reliqui *ponit.*

videat. Camp. *videant* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. quo acc. Baſil. *nobis ab ipſis.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inferunt *ad occidendum hominem* poſt *nob.* ex Cicerone. cf. § 17. not. 3.

19. *Prioris — ordinem.* vid. Cic. pro Mil. c. 4. Subjectum hujus ſententiae, id quod recte vidit Capperonnerius, nullum aliud niſi totum illud quod ſequitur: *Inſidiatori — nex*; multum autem abeſt, ut ſit Cicero, quae eſt Geſneri ratio et aliorum fortaſſe, quanquam obmuteſcentium in loco, non adeo facili. *Prioris partis ordinem ducere*, itidem cum Capperonnerio, interpretor *priorem locum obtinere.* Repetenda profecto locutio e re militari, ubi *ordinem ducere* eſt centurionem eſſe (cf. 1, 2, 24). Addi etiam ſolet aliquid iſti *ordini*, ut apud Livium 3, 44, 2 „*honeſtum* ordinem — ducebat.“ Apud noſtrum quidem loca bina ad hanc formae originem referri nequeunt 4, 2, 58. 10, 1, 85. Ad Livianum autem exemplum *prioris partis ordinem* interpretor, ut dixi, i. e. *primum ordinem.* Monet Qu., in iſto exemplo Ciceroniano, quod jam poſiturus ſit, intentionem, quae eſt in verbis a me deſignatis, praemitti ceteris epichirematis partibus, cum modo inverſi ordinis exemplum dederit. Reliqua: *Quid comitatus — volunt* et *Quos habere — liceret*, ſimpliciter ponuntur, et ſubjectis tantum artis vocabulis, *ratio*, *connexio*, declarantur. Subjectum in tota illa ſententia eſſe quaerendum, nemini mirum videbitur, qui contulerit § 26. Sic 3, 6, 74. 75. 76. ubi ſententiae integrae ſubjectorum ſunt loco.

nem, *Insidiatori vero et latroni quae potest inferri injusta nex?* haec intentio: *Quid comitatus nostri, quid gladii volunt?* haec ratio: *Quos habere certe non liceret, si uti illis nullo pacto liceret.* haec ex intentione et
20 ratione connexio. Huic generi probationis tribus occurritur modis, id est, per omnes partes. Aut enim expugnatur intentio, aut assumtio, aut conclusio, nonnunquam omnia: sed omnia haec tria sunt. Intentio expugnatur, *Jure occidi eum, qui insidiatus sit.* Nam prima statim pro Milone quaestio est, *an ei fas sit lucem intueri, qui a se hominem*

19. *Insid. vero.* Sic Turic. Camp. cum libris Cic. Reliqui *I. autem.* cf. 5, 10, 54. *gladii.* Turic. Guelf. Tarv. *clari viri* cum Alm. Similia, non eadem, in marg. Basil. Vide mihi portentum scripturae! *certe.* Turic. *certo*, non male. Guelf. *circa te.* cum marg. Basil. cf. Vorst. de lat. falso susp. c. 23. p. 186. *uti illis.* Turic. *utilis* cum Alm. cf. § 18. 21. sed et 3, 5, 12.

20. *omnia haec.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. quo acc. Obr. Reliqui *h. o.* Positus τοῦ *omnia* succurrit sententiae quam Gesnerus insimulabat glossematis. *pro Mil. quaest.* Turic. Camp. *q. p. M.* Nostra collocatio exquisitior sane et plurimorum est librorum; quanto verior, non dixerim.
ei fas sit. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.)

20. *sed — tria sunt.* Urget suam epichirematis partitionem, ne forte quis credat infinitam esse illam universitatem. cf. modo *tribus — omnes.*

Jure — sit. Haec ipsa est intentio, jam expugnanda; non est ratio ejus expugnandae. Pro nostro more dixissemus: „Intentio, *scilicet* Jure „occidi." cet. Recte enim monet Capper. *occidi* esse infinitivum praes., non perf. indicativi. Apparet hoc conjunctivo *sit.*

an ei — fateatur. Cic. pro Mil. c. 3. initio. Cicero *occisum* pro *necatum.* cf. not. crit. ad § 17.

necatum esse fateatur. Expugnatur assumtio 21 omnibus iis, quae de refutatione diximus. Et ratio quidem nonnunquam est vera, cum ejus propositio vera non sit: interim verae propositionis falsa ratio est. *Virtus bonum est*, verum est. si quis rationem subjiciat, *quod ea locupletes faciat*, verae intentionis falsa sit ratio. Connexio aut vera negatur, 22 cum aliud colligit, quam id, quod ex prioribus conficitur: aut nihil ad quaestionem dicitur pertinere. Non est vera, sic, *Insidiator jure occiditur. nam, qui curavit, ut vim afferat ut hostis, debet etiam ut hostis repelli. recte igitur Clodius, ut hostis, occisus est.* Non utique. Nondum enim Clo-

e. s. f. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *s. e. f.* cf. § 16. et modo, item § 23.

21. *ejus.* Turic. *eis ut* cum Alm. (cf. § 19. 22). *eis et* Guelf. (ut et Turic. a sec. manu) *et* Camp. cum Goth. Voss. 2. Recepta latet in Turic. et Alm. *est. Virtus.* Turic. Guelf. *e. et virt.* Camp. *e. ut Virt.* Non sine sensu.

Virtus — Connexio aut vera. Turic. *v. vel falsae* (a sec. manu *falsa*) *sit ratio quod nescio autem v.* Ex Alm. pro *connexio aut vera* affertur *quod nescio aut v.* lacunae illius nulla mentio (cf. modo hac §, item mox § 22). Camp. pro *quod* dat *qui*, pro *aut*, *autem.* Postremum et in Guelf. Jens. (tac. Gesn.) cum edd ante Rusc. (cf. § 13.) quo acc. Bad. uterque et Vall. etsi obscurius de hoc Bad. Correxit Regius.

22. *conficitur.* Turic. *afficitur* (a sec. manu nostrum) cum Alm. (cf. § 21. 24). *concipitur* Tarv. *nihil ad.* Guelf. inserit *aliud.* *ut vim.* Turic. *u. ne v.* Guelf. *ne v.* cf. Drakenb. ad Liv. 33, 12, 6.

21. *quae — diximus.* Capite hujus libri 13.

22. *curavit ut — afferat.* Vix fero. Reseribam *curat* potius quam *afferret.*

dium insidiatorem ostendimus: sed sit vera connexio, *Recte igitur insidiator, ut hostis,* 23 *occiditur.* Nihil ad nos. Nondum enim 486 Clodius insidiator apparet. Sed, ut potest vera esse intentio et ratio, et tamen falsa connexio: ita, si illa falsa sunt, nunquam est

ostendimus. Guelf. *offendimus.*

23. *vera esse.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) Reliqui *e. v.* cf. § 20. 25.

intentio — vera connexio. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Bodl. Bal. Alm. Voss. 2. Andr. edd. ante Ald. quo acc. Obr. Gesn. Bip. et aliquot apud Burm. Reliqui ex correctione Regii *connexio et tamen falsa intentio et ratio; ita, si illa vera sunt, nunquam est falsa connexio.* Aldus (sed in binis edd.) et Burm. nostram ipsam dant, nisi quod pro *falsa s. n. e. vera c.* ponunt *vera s. n. e. falsa c.* eodem uterque profecto aberrandi casu. In hisce technicis quam proclive sit turbari inter corrigendum, ostendit mendum Tarvisinum: *vera intentio et ratio: et tamen. Ita si illa falsa connexio falsa sunt nunquam est vera connexio.* cf. 3, 11, 26.

23. *Sed ut — vera connexio.* Haesit in hisce Regius, cum obstare videretur auctoritas Aristotelis, sic praecipientis (Analyt. pr. l. 2. c. 2. Buhl. 317. 18.) Ἐξ ἀληθῶν μὲν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. ἐκ ψευδῶν δέ ἐστιν ἀληθές. Monet acute et appolite Gesnerus, „in recta argumentatione „*ex veris falsum sequi non* „*posse;* sed Fabium ostendere, „quot modis falsa argumenta„tio esse possit." Possit sane ad Aristotelicam rationem redigere hunc sensum, qui velit pro lubitu trajicere adjectiva: *falsa e. i. e. r. e. t. vera c. i. s. i. vera s. n. e. falsa c.* Sed nullam hic diligentiam dialecticam affectavit Qu., verum id spectavit, quod usu veniret et in foro et in schola. Neque enim, si maxime vera conclusio potest effici ex falsis propositionibus, ullus orator audebit manifesto falsa proponere, cum nemo audientium adeo perspicax sit futurus, ut veritatem illam conclusionis agnoscat, nisi forte sponte est evidens, ut nulla probatione indigeret. Falsae autem connexionis ex veris propositionibus exemplum illud de Clodio recte occiso satis luculentum posuisse sibi est visus Qu.

vera connexio. *Enthymema* ab aliis oratorius 24 ſyllogiſmus, ab aliis pars dicitur ſyllogiſmi, propterea quod ſyllogiſmus utique concluſionem et propoſitionem habet, et per omnes partes efficit, quod propoſuit: enthymema tantum intenta intelligi contentum ſit. Syllo- 25 giſmus talis, *Solum bonum virtus: nam id*

24. *oratorius.* Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *oratoribus* cum Alm. et edd. ante Ruſc. (cf. § 21). Correxit Regius, cui aſtipulatur Vall. *ſyllogiſmus.* Turic. *ſyllogiſmi* (ſed a ſec. manu — *mus*) cum Alm. cf. § 22. 26.

propterea. Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *propter.* *intenta.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Obr. eoque recentioribus. *intentu* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. Hic *intentum* cum edd. ante Obr. quo acc. Capper. An ſupinum illud *intentu* ſuccurret ſententiae? Hoc modo: Per intentionem ipſam, qua fere ſola conſtat enthymema, intelliguntur in eo ceterae ſyllogiſmi partes.

contentum. Turic. Guelf. *contenta.*

24. *ab aliis — ab aliis.* cf. § 1.

intenta. cf. not. crit. Hoc vocabulo utrumque et *propoſitionem* et *concluſionem* ſignificari, inſolens eſt ſane; cum plerumque *intentio* appelletur quae et *propoſitio.* Nec profecto *intentio* intelligitur tantum in eo, quod ſequitur, exemplo; ſed exprimitur etiam: *Bonum eſt virtus.* Hiſce rationibus recte adductus videtur Capperonnerius, ut ſpuriam crederet vocem *intenta*, *intentum* (nam et ſic legitur), ſine qua bene procedat ſententia; ad infinitivum *intelligi*, repetendum eſſe *concl. et propos.* Eſt tamen quod deſideres, poſt jacturam illam factam; et fortaſſe *intenta* latius hic dicuntur pro eo, quo tendat totus ſyllogiſmus. Dicas etiam, non utique expreſſam *intentionem* in exemplo, quia forma *propoſitionis*, ſeu *intentionis*, legitima illud careat. Alioqui, id quod urget Capper., turbari ſane aliquid potuit in ſimilibus iſtis ductibus *tantum intenta — contentum.* Pro *concluſione* interdum uſurpari a Fabio *intentionem* Geſnero non credo, quanquam ablegauti ad § 10.

demum bonum eſt, quo nemo male uti poteſt: virtute nemo male uti poteſt: bonum eſt ergo virtus. Enthymema ex conſequentibus, *Bonum eſt virtus, qua nemo male uti poteſt.* Et contra, *Non eſt bonum pecunia: non enim bonum, quo quisquam male uti poteſt. pecunia poteſt quis male uti. non igitur bonum eſt pecunia.* Enthymema ex pugnantibus, *An bonum eſt pecunia, qua quisque male uti*
26 *poteſt? Si pecunia, quae eſt in argento ſignato, argentum eſt; qui argentum omne legavit, et pecuniam, quae eſt in argento ſignato, legavit: argentum autem omne legavit: igitur et pecuniam, quae eſt in argento,*

25. *bonum e. q. n. male.* Camp. *b. e. q. n. malus* cum Goth. Voſſ. 2. *virtute — poteſt.* Turic. Camp. omittunt cum Alm. Plus etiam omittit Guelf. usque ad *Et contra.* *nemo male uti.* Camp. *n. uti malus.* Goth. (tac. Geſn.) *n. uti male.* *quisquam.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *quisque.* *quis.* Sic omnes, nec Goth. *quisque* ut narrat Geſn. *Enthym. — pecunia.* Turic. Camp. omittunt cum Goth. (tac. Geſn.) a quo et *pecunia* utrumque abeſt, et ante *Enth.* et poſt *bon. eſt.* Guelf. caret hiſce omnibus: *pecunia poteſt — male uti poteſt.* A Voſſ. 2. abeſſe dicuntur haec ſola *Enth. ex pugnantibus.* *male uti poteſt.* Sic Turic. Camp. quo deducunt et lacunae Guelf. et Goth. Reliqui *p. m. u.* cf. § 23. 32.

25. *Enthym. ex conſeq. — ex pugn.* cf. § 2. Diſplicet autem quod hic repente per interrogationem efſertur *enthymema ex pugn.*, nec tuta eſt ſcriptura (cf. not. crit.). Malim igitur *Non* pro *An* (cf. 6, 2, 36 not. crit.).

26. *Si pecunia — in argento, legavit.* Simile, nec tamen iisdem verbis redditum, exemplum habes apud Cic. Topic. c. 3. vid. et 5, 11, 33. Recte autem et hic monet Capper. longiſſimam hanc periodum eſſe pro ſubjecto ad verbum *habebit.* cf. § 19.

legavit: habebit formam ſyllogiſmi. Oratori ſatis eſt dicere, *Cum argentum legaverit omne, pecuniam quoque legavit, quae eſt in* 487 *argento.* Peregiſſe mihi videor ſacra traden- 27 tium artes, ſed conſilio locus ſupereſt. Namque ego, ut in oratione ſyllogiſmo quidem aliquando uti nefas non duco, ita conſtare totam, aut certe confertam eſſe aggreſſionum et enthymematum ſtipatione minime velim. Dialogis enim et dialecticis diſputationibus erit ſimilior, quam noſtri operis actionibus, quae quidem inter ſe plurimum differunt. Namque illi homines docti, et inter doctos 28

26. *habebit.* Turic. *habebat* (a ſec. manu noſtrum) Alm. *habeat* cum Voſſ. 2. cf. § 24. 29. *omne.* Turic. Camp. *omnem* cum Goth. Jungendum utrumque, *omne, omnem* putat Geſn. Non ego.

27. *ſacra.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ſacras* cum Vall. Voſſ. 2. Male. *ut in oratione.* Turic. *utineratione* a ſec. manu *ut ſine ratione*, et ſic Guelf. Camp. (hic et omiſſo *ut*) cum Goth. Voſſ. 2. *non.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. In Goth. eſt *non*, niſi et Geſn. et ego dormitavimus. cf. ad 5, 10, 107.

aggreſſ. — enthym. Turic. *a. ex extimaematum.* Guelf. *aggreſſione e. e.* cum Loc. Venet. Sed Camp. Goth. (tac. Geſn.) *aggreſſionem e. e.* Voſſ. 2. *aggreſſionem ex enthym.* et ſic Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ablativum et *ex* egregie correxit Regius. pro *aggreſſionum* Ruſc. mendoſe *aggregationum* ut et ante *aut certum* pro *aut certe confertam*, ubi et Loc. Venet. *autem c. c.* (cf. § 24).

28. *illi.* Turic. Guelf. *illis.* Rollinus malebat *illic.* Capperonnerius monet oppoſito mox (§ 29.) *nobis* defendi receptam. Turic. et Guelf. ratio blandiri poteſt, modo ablati-

27. *ſacra.* Recte Geſnerus ablegat ad 5, 13, 60.

aggreſſionum. cf. 5, 10, 4.
28. *illi.* cf. not. crit.

verum quaerentes, minutius et ſcrupuloſius ſcrutantur omnia, et ad liquidum confeſſumque perducunt: ut qui ſibi et inveniendi et judicandi vindicent partes, quarum alteram 29 τοπικὴν, alteram κριτικὴν vocant. Nobis ad aliorum judicia componenda eſt oratio, et ſaepius apud omnino imperitos, atque aliarum certe ignaros literarum loquendum eſt; quos niſi et delectatione allicimus, et viribus trahimus, et nonnunquam turbamus affectibus: ipſa, quae juſta ac vera ſunt, 30 tenere non poſſumus. Locuples et ſpecioſa vult eſſe eloquentia: quorum nihil conſequetur, ſi concluſionibus certis et crebris, et in unam prope formam cadentibus conciſa, et contemtum ex humilitate, et odium ex quadam ſervitute, et ex copia ſatietatem, et 31 ex amplitudine faſtidium tulerit. Feratur

vum inſtrumenti ponere ſic liceat, vel omittere *in*. cf. 4, 3, 10. 3, 8, 20. *minutius*. Turic. *munitius*, per errorem haud dubie; quanquam ne ipſum quidem ſenſu carens.

29. *aliorum judicia*. Goth. (tac. Geſn.) *illorum judicium*. *aliarum*. Alm. *illarum*. Turic. nulla mentio (cf. § 26. 31). Verius videtur, ſi *illas literas* intelligis *dialecticen*. Frequentiſſima confuſio. vide modo, item Ruhnk. ad Vell. 2, 13, 3. Oudend. ad Suet. Galb. c. 1.

allicimus. Turic. *adligemus*. Guelf. Camp. *alligemus*. cum Alm.

30. *contemtum*. Camp. *contemni*. Mire.

29. *aliorum* i. e. indoctorum, non noſtrae eruditionis hominum; opponitur τῷ *inter doctos*. cf. 4, 2, 45.

aliarum — literarum. cf. not. crit.

quos niſi — non poſſumus. cf. 4, 5, 6. quo et ſequens hic § conferenda.

30. *ex copia ſatietatem et ex ampl. faſtidium*. Horum ego diſcrimen parum aſſequor.

ergo non ſemitis, ſed campis: non uti fontes anguſtis fiſtulis colliguntur, ſed ut latiſſimi amnes totis vallibus fluat, ac ſibi viam, ſi 488 quando non acceperit, faciat. Nam quid

31. *ergo.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *igitur.* cf. 5, 10, 54. *ſemitis.* Turic. *ſimentis* (ſed a ſec. manu noſtrum). Alm. *ſementis.* cf. § 29. item hac §.

latiſſimi. Turic. *beatiſſimi* (ſed a ſec. manu noſtrum) cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Palat. Nihil agit Gebhardus (Crepundd. p. 113) multo verborum ſtrepitu commendans hanc ſcripturam, improbante Burm. quem vide et ad Ovid. Amor. 1, 15, 34. *fluat.* Turic. *pluant.* (a ſec. manu *fluant*) cum Alm. Voſſ. 2. (Goth. nulla mentio) *fluant* Guelf. Camp.

acceperit. Geſneri ſphalma *accepit*, quanquam hoc ponit Ruhnk. ad Vell. 2, 3.

Nam quid — cuſtodientium. Sic Turic. cum Goth. Alm. Jenſ. et edd. ante Burm. exc. Badii utraque. *N. q. illam mireris legem* cet. Camp. Guelf. Reliqui *N. q. m. illam legem — perſequentibus — cuſtodientibus*, quod eſſe in Vall. narrat Badius, ſed a Valla, ut opinatur, repoſitum. Hujus loci ſcripturam deſigno, reſpiciens ad ablativum in *lege* et genitivum in participiis. In levioribus enim aliqua horum libb. eſt diverſitas a me nunc quidem neglecta. In Guelf. equidem nullum in participiis a Geſnero diſſenſum notavi: per incuriam profecto, cum Camp. eundem in *mireris* habeat errorem. Roll. ſolus eorum, qui genitivos ſervant, *illa* poſt *miſ.* amandat. Badius ipſe *illam miſerius legem* dat. Pronominis tamen poſitu ante *miſ.* maxime nitor in revocanda ſcriptura ante-Badiana. Nullis enim machinis ablativum in participiis referes ad *miſerius* ſi *illam* (ut tum eſt legendum) praemiſeris comparativo. Nec poteſt *illa lex* ſpectare ad voces ſequentes: *Propoſitio ac*

cf. 1, 1, 27. Sed hunc, quem modo deſignavi, locum optime vindicat, qui me admonuit, eruditus, parentheſin propagari jubens usque ad *egredi.*

31. *Nam quid — lege.* Miſeriam ſerviendi certis artium legibus aliquoties exagitat, ut 4, 2, 85. Structuram vero qualem hic agnoſcerem diſtinguendo ſatis deſignavi. Eſt *lex illa* ipſum illud quod ſequitur: „Propoſitio — re„pugnantibus." Hoc, quo manifeſtius appareat rigor et taedium perpetuae hujus obſervationis, abruptis verbis enunciatur et ſolis nominativis. cf. 2, 13, 1.

illa miſerius lege, velut praeformatas infantibus literas perſequentium, et, ut Graeci dicere ſolent, quem mater amictum dedit, ſolicite cuſtodientium: propoſitio ac concluſio, ex conſequentibus et repugnantibus? 32 Non inſpiret? non augeat? non mille

concl. — repugn. ſi accuſativum habet caſum; ſin ablativum, commodiſſime, quia tali poſt comparativum ablativo ineſt nominativus: „quam illa lex.“ Quod Badius negat legem eſſe miſeram, ſed potius eos, qui legem perſequantur, non eſt tanti, ut Vallae correctionem, *audacule*, quod ipſe conſitetur Badius, reponas, contra omnium MSS. auctoritatem.

Graeci. Turic. *grachi* (a ſec. manu noſtrum) Alm. *Graechi.* cf. hac § item § 32. *et repugn.* Turic. Guelf. Camp. *propugn.* cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hic *pugn.* cum Goth. (aliter ac narrat Geſn.) Voſſ. et edd. ante Bad. ſec. cf. 5, 10, 74.

velut — perſequentium. cf. 1, 1, 27. item Plato Protagora p. 326. D. (Bip. Vol. 3. p. 119) ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παίδων, ὑπογράψαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι, οὕτω τὸ γραμμάτιον (l. γραμματεῖον) διδόασι, καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν.

ut Graeci — cuſtodientium. Commodum ſuccurrit Plutarchus ignorantibus alioqui hoc Graecorum proverbium, indicante Eraſmo. Ille enim, in oratione prima de Alexandri fortuna (Vol. 2. p. 330 B), δίκην, ait, νηπίου παιδὸς φυλάττων τὴν περιβολὴν ἥν ἡ πάτριος αὐτῷ συνήθεια, καθάπερ τιτθὴ, περιέθηκε. Eodem reſpicere videtur, monente itidem Eraſmo, Lucianus in Nigrino (Vol. 1. p. 39 Bip.) Athenienſes inducens ridentes munditias peregrini, cujus veſtem variegatam dum mirantur τάχα, inquiunt, τῆς μητρός ἐστιν αὐτοῦ. Quanquam haec ad proverbium noſtrum relatio adeo tuta non eſt, cum iſto loco fortaſſe ſignificentur deliciae *muliebres*, et inde tantum repetenda ſit matris mentio.

32. *Non inſpiret — verſet.* Horum verborum ſubjectum deſideratur. Sufficiunt illud ii, ut quidem volunt videri, qui continuant orationem poſt *repugnantibus*, ut *prop. ac concl.* „inſpiret, augeat, variet, verſet.“ Hanc rationem

figuris variet ac verſet? ut ea naſci, et ipſa provenire natura, non manu facta, et arte ſuſpecta, magiſtrum fateri ubique videantur? Quis unquam ſic dixit Orator? Nonne apud

32. *facta.* Turic. *ficta* ſed a ſec. manu noſtrum. cf. Drakenb. ad Liv. 40, 12, 7. De *facto* nos ad 2, 13, 9. Exemplis docet Burm. *manu factum* opponi *naturali.*

ſuſpecta. Sic Turic. (ſed a ſec. manu *ſuſcepta*) cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Reliqui *ſuſcepta.* Sed Geſnero, volenti noſtrum et ſic etiam e Goth. notaſſe rato, operae non paruerunt, quem errorem repetierunt Bip. Et Burmannus, in nota, probat noſtram ſcripturam: Confuſio frequens vid. Drakenb. ad Liv. 28, 6, 12. ſicuti et *rec.* et *reſp.* vid. nos 3, 11, 26. item hic § 35. *dixit.* Sic Camp. Ruſc. (e correctione Regii cf. § 27.) et edd. ante Gryph. quo acc. Gibſ. Obr. Roll. Bip. *vixit* Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc.

utcunque expreſſit Gedoynus, quem tamen et ipſum populares miratos puto, cum legerent: „Cette propoſition, *ou*" (apud Qu. eſt *ac*) „cette con„cluſion — ne peut-elle point „s'exprimer noblement" cet. quanquam ſuccurrit Gallicismus uſurpans reciprocum inſtar paſſivi. Geſnerus idem temuiſſe videtur, qui ab ipſo ornatu aliquid obſcuritatis traxiſſe locum judicat. Regius bonam copiam ejurat, depravatiſſimum cenſens locum. Burmannus emendationem tentat, rejiciens *propoſ.* — *repugnantibus* tanquam gloſſam, et mox de ſuo inferens *Quis ante non inſp.*, quam mutationem depravatiſſimi loci medicinam aliquam credit etiamnum in Epiſt. ad Capper. p. 19. Badius ſubaudit „Oratio." Equidem „Orator." Conciliaberis fortaſſe huic ſupplemento conferens locum, quem plerique appellant interpretes 2, 5, 8. Ibi quoque *inſpiret* (quod alibi dicit *implere* cf. 5, 13, 56. Graece φυσᾶν veluti Ariſtot. Soph. El. 1. p. 520 Buhl. φυλετικῶς φυσήσαντες), itidemque hue ſubjecto expreſſo. Facile enim eſt intelligere „eum qui di„cit." Redit haec forma eodem fere, quo *aliquis* omiſſum ad *inquit*, *velit* (vide 5, 11, 21).

figuris. Hic intelliguntur σχήματα λέξεως καὶ διανοίας cf. mox „Sed — alio loco." Alia ratio grammaticarum figurarum vid. 5, 13, 1.

ſuſpecta, cave ablativum accipias, etſi mox § 35 ipſi rei tribuitur hoc adjectivum.

ipſum Demoſthenem pauciſſima hujus juris 489 vel artis reperiuntur? Quae apprehenſa Graeci magis (nam hoc ſolum pejus nobis faciunt) in catenas ligant, et inexplicabili ſerie connectunt, et indubitata colligunt, et probant confeſſa, et ſe antiquis per hoc

(cf. 3, 6, 68.) *duxit* Goth. Reliqui *dicit*. Noſtrum conjiciebat Geſn. cf. 5, 12, 8. *hujus — rep.* Sic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. pr. *h. veri v. a. r.* Turic. ſed a ſec. manu *h. viri v. a. r.* et ſic Alm. Jenſ. edd. ante Ald. Reliqui *h. modi r.* ex mutatione Regii, nimia levitate et facta et probata. De MSS. altum ſilentium. *nam.* Turic. Guelf. Camp. *non.* cf. 5, 6, 47. *pejus — fac.* Turic. *pro eis nos f.* a ſec. manu *pro eis non f.* et ſic Guelf. *nos pejus f.* Alm. (cf. § 31. 33.) *nobis pejus non fac.* Jenſ. et edd. ante Ald. Regius expunxit *non*, quod, ne glorietur ille, a Vall. abeſſe ait Badius. Noſtro ordine Camp. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *nobis pejus f.* cf. § 25. 6 Prooem. 3.

ipſum Demoſthenem. Cujus probandi diligentia alioqui celebratur in primis. vid. 10, 1, 76 „tam *denſa* omnia" cf. 2, 5, 8 „*crebra* argumen„tatio" etſi hoc non de Demoſthene, ſed ut appareat, quae ſint *denſa* illa.

juris vel artis. Recte interpretari haec videtur Badius, qui *jus* ait idem eſſe, quod modo fuerit *lex illa* § 31. Rigida igitur illa dialectices praecepta *jus* dicuntur *vel ars*, a quibus qui recedat, artificum minus utatur ſeveritate. Ad molliendam hanc, quae ſane duriuſcula eſt, locutionem, faciet collatus locus 1 Prooem. 23, ubi eſt „*jus* ipſum rheto„rices."

antiquis. An forte *Atticis*? Nam *antiquos* ſtudioſiores fuiſſe ſeverae probationis, quae quidem haberet formam dialecticae ſubtilitatis, minus cognitum habeo. Nec credo inter Graecos, quorum hic error notatur, tantum fuiſſe *antiquorum* exprimendorum ambitum. Hoc magis Romanorum erat, qui Catones et Gracchos aemulandos ſumerent. Sed huic argumento minus tribuo, cum et Graecorum antiquitas agnoſcatur in Demoſthene, Hyperide vid. Dial. de oratt. c. 16. comparata praeſertim huic Quintilianeae Graeculorum aetati. Fidem tamen fortaſſe faciet conjecturae locus 12,

ſimiles vocant: deinde interrogati nunquam reſpondebunt, quem imitentur. Sed de figuris alio loco. Nunc illud adjiciendum, 33 ne iis quidem conſentire me, qui ſemper argumenta ſermone puro et dilucido et diſtincto, ceterum minime laeto ornatoque putant eſſe dicenda. Namque ea diſtincta quidem ac perſpicua debere eſſe confiteor: in rebus vero minoribus etiam ſermone ac verbis quam maxime propriis, et ex uſu. At, ſi major erit materia, nullum ornatum 34 iis, qui modo non obſcuret, ſubtrahendum puto. Nam et ſaepe plurimum lucis affert ipſa translatio, cum etiam jurisconſulti, quo-

interroguti. Camp. *interroganti.*

33. *illud.* Guelf. Goth. (tac Geſn.) Camp. *iſtud.*

me, qui. Turic. Guelf. *neque.* Alm. *me* ſolum omittere dicitur. cf. 32. 35. *laeto.* Hoc dedi ex uno Obr., probante, ſed non imitante, Burmanno. Reliqui *lato.* cf. Drakenb. ad Liv. 6, 1, 3. Sed et noſtr 12, 10, 23. Tac. Hiſt. 1, 90. Cic. Brut. c. 31. Orat. 27. Correxit ſic Muretus locum Dialogi de Oratt. c. 22. „*locos* — *latiores.*“ Minus certo eandem mutationem adhibeas Ciceroni Partitt. Oratt. c. 23 ubi „uberior eſt atque latior,“ quanquam vel illic praeſtare videtur *laetior.* Dubio tamen caret „oratio — lata“ apud Plin. Epiſt. 1, 20, 19. 1, 10, 5 „Platonicam — latitudi- „nem.“ *Namque* Turic. Guelf. *neque* cf. modo *me qui.*

34. *iis.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. Reliqui *his.* cf. 5, 10, 121. 6, 1, 23.

ipſa transl. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. quo acc. Gibſ. Obr. Reliqui *illa t.*

etiam jurisc. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Obr. Reliqui inferunt *ipſi.*

10, 14 — 27. collatus. Eundem in modum Lipſius mutavit locum Dialogi de Oratt. c. 18.

alio loco. Lib. 9, 1. 2. 3.

ipſa translatio, a qua maxime abhorrere credas argumentorum perſpicuitatem.

rum ſummus circa verborum proprietatem labor eſt, *litus* eſſe audeant dicere, qua
35 fluctus *eludit*; quoque quid eſt natura magis aſperum, hoc pluribus condiendum eſt voluptatibus; et minus ſuſpecta argumentatio, 490 diſſimulatione: et multum ad fidem adjuvat audientis voluptas. Niſi forte exiſtimamus

litus. Guelf. *lites.* *qua fluct.* Turic. *quam fl.* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Sed Turic. a ſec. manu *quam fructus* et ſic Guelf. *quo fl.* Ruſc. Bad. pr. (et Bad. ſic dare Regium narrat, qui ſane locum Ciceronis ſic ponit in nota: „*quo — alluderet.*" cf. § 32.) *quid fl.* Camp. *quod fl.* Vall.

eludit. Camp. *elidit* cum Vall. et aliquot conjectantibus. *alludit* Jenſ. et edd. ante Gryph. Chriſt. Colerus in Everardi Ottonis Theſauro 1, 358, 59. praeoptat *alludit* ſubjiciens „*alludere* erit *alluere*." cf. et VV. DD. ad Colum. 4, 20, 2.

35. *quid eſt natura.* Turic. Guelf. *quidem n.* Goth. (tac. Geſn.) noſtrum cum Voſſ. 2. Reliqui omittunt *eſt.*

condiendum. Turic. *condicendum* cum Alm. (cf. § 33. item mox hac §). Sed ille a ſec. manu noſtrum. Guelf. *condendum.* *minus.* Turic. *munus*, a ſec. manu noſtrum, cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 2. Reliqui *nimis.* cf. Drakenb. ad Liv. 36, 9, 7. *ſuſpecta.* Camp. *ſuſcepta.* cf. modo § 32.

qua fluctus eludit. cf. Cic. Top. c. 7. „Solebat — Aquillius — litus ita definire qua „fluctus eluderet." Quoniam translatione opus eſt in hac definitione, non etymo, acquieſcendum quidem videtur hoc *eludendi* verbo, cum alioqui *elidendi* aptior ſane ſit ratio. Conferendus eſt alter Ciceronis locus De Nat. Deor. 2, 39. Sed in neutro conſtat librorum ſcriptura, ut nec apud noſtrum. *Eludere* capiendum eſt ſignificatione intranſitiva, pro translatione *exundandi.* Intranſitivum hoc verbum, pro *ludendo*, habes Cic. de opt. gen. orat. c. 6.

35. *et minus — diſſimulatione.* Facile ſubauditur vel *eſt*, vel *ſit.*

fidem — voluptas. cf. 4, 2, 119.

Ciceronem haec male, ipſa argumentatione, dixiſſe, *ſilere leges inter arma*, et *gladium nobis interim ab ipſis porrigi legibus.* His tamen habendus modus, ut ſint ornamento, non impedimento.

Cic. — ipſa. Turic. *C. haec ipſa.* a ſec. manu *C. hac i.*, cum Guelf. Camp. Ex Alm. aſſertur *C. male hac i.* (cf. modo hac § item mox hac §) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) noſtram dant cum edd. ante Ald. qui *C. haec mala ipſa in* per errorem, ſed in utraque. *C. haec m. in i.* Bad. uterque. *C. haec m. in hac i.* Baſil. *C. male in hac i.* Gryph. et reliqui. *In* poſt *ipſa* de conjectura inſeruit Regius.

habendus modus. Turic. *habetis iſtis modis.* Alm. *habendus iſtis modis* (cf. modo item 6 Pro. 5). Burmannus ex *iſtis* conjicit *juſtus*, bene. *adjectis modis* Guelf. Andr. *adjectis modus* Camp. Malis ſane cum Burm. ex hiſce *adhibendus* pro *habendus.* Alia ratio loci 10, 7, 7. ſed cf. 6, 1, 13.

ipſa argumentatione. Deſiderare ſane potes praepoſitionem *in*; neque tamen neceſſariam judico cf. 4, 1, 64. Ornatum illum a Cicerone, per ipſam argumentationem, adhibitum nemo ſanus reprehendat. De loco Ciceronis vide § 17.

habendus modus. Pro *adhibendus*, ut apud Ciceronem pro Cluent. c. 55. „modus „eſt habitus" vid. Erneſt. not. et ſimilius etiam in epiſtola Corneliae Gracch. matris inter fragmenta Corn. Nep. ap. Staver. p. 746 „quando *modus ei rei haberi* poterit?" cf. not. crit.

ARGUMENTUM LIBRI VI.

Prooem. Filium, cujus, praeter Marcelli ſui et Caeſaris ipſius, in hoc opere conficiendo, utilitatem reſpexiſſet, morte interceptum eſſe — 3. Prius jam, inter alium librum ſcribendum, minorem ſilium et antea uxorem — 7. Minoris ſilii laudes — 9. Ampliores Quintiliani, modo mortui — 12. Suam doloris patientiam indignatur — 14. Unicum tamen literarum ſolatium repetenti ſibi paratam ſperat ex ipſa calamitate veniam minus effecti fortaſſe operis. — C. 1. Perorationis priorem rationem eſſe in repetitione rerum, eamque ſententiis excitandam et figuris variandam — 7. Id unum epilogi genus multis viſum — 9. Affectuum rationem accuſatori patronoque communem — 10. Prooemium et epilogus quid commune habeant, quid proprium — 15. Accuſatorem concitare affectus, aut quam atrociſſimum oſtendendo, quod objecit, aut quam maxime miſerabile — 21. Periclitantem quae commendent — 23. Plurimum valere miſerationem — 28. nec tamen longam eſſe debere — 30. Etiam faciendo lacrimas moveri — 37. Ejus, qui excitatur in epilogo, partes — 44. Nonniſi ſummis ingenii viribus ad movendas lacrimas aggredi oportere — 46. Etiam diſcutere miſerationem epilogi proprium — 50. Leniores Epilogi — 51. ut nec ab aliis partibus alienos eſſe affectus, ita huic uberrimos dandos — 54. Pluribus alicubi utendum epilogis. — C. 2. De affectibus in genere agendum. — 3. In his ſummam eſſe vim eloquentiae — 8. Duae affectuum ſpecies, πάθος et ἦθος — 13. Propria ἤθους natura — 20. Πάθος — 25. Summam circa movendos affectus eſſe, ut moveamur ipſi — 29. Imagines rerum abſentium praeſentes habendas — 36. Scholaſticas declamationes huic rei

posse conducere — C. 3. Difficilem risus movendi rationem — 3. Cicero an in hoc genere nimius — 6. Risus originem a nemine satis explicitam — 8. Magnum ejus esse momentum — 11. Ut aliquas artis, ita plurimas naturae et occasionis partes esse in risu — 14. Ejus rei nullam esse exercitationem, nullos praeceptores — 17. Rei varia vocabula — 20. Facetiarum, Joci, Dicacitatis, Urbanitatis propria vis — 22. Ridiculum, positum in rebus aut in verbis, peti aut ex aliis aut ex nobis aut ex rebus mediis — 25. Facto risum conciliari — 27. Dicto — 29. Oratori quid conveniat, considerandum — 33. Quae vitanda — 36. Risum peti aut ex corpore ejus in quem dicimus, aut ex animo, aut ex extra positis, quae aut ostendi — 39 aut narrari — 45 aut dicto notari — 47. Duci dicta ex amphibolia vocabulorum, nominum propriorum — 57. Acriora trahi ex vi rerum; ubi maxime valere similitudinem — 63. Eandem dissimilium rationem — 65. Ex omnibus argumentorum locis occasionem esse dictis — 67. In tropos et figuras cadere eadem — 71. Per singulas refutandi species dicta contingere — 78. Transferendo crimen, repercutiendo, eludendo, confessionem simulando — 82. Aliqua dictorum genera infra oratorem esse — 84. Inopinata — 88 per suspicionem — 89. Fingi alienas persuasiones aut suas, aut quod fieri non possit, aut ex ironia; optimamque simulationem contra simulantem — 93. Horum omnium jucundissima lenia — 96. Adjuvare urbanitatem versus commode positos, proverbia, historias — 99 sububsurda — 101. Quae his adjiciat Domitius Marsus, urbana esse, sed risum non habere — 106. Hujus tamen finitiones nimis late esse comprehensas — 108. Marsi partitio — 110. Urbane dicta si qua sint, non protinus esse ridicula — C. 4. Altercationis, positae in sola inventione, praecepta hic commode inferi — 6. Nimis vulgo negligi altercandi artificium — 8. Hic maxime necessariam causae notitiam — 10. Plurimum proficere moderationem — 13. Propositum tenendum. — 14. Quaedam in altercatione subito proferenda — 15. Non esse clamandum, nec diu pugnandum

ubi vinci neceſſe — 17. *Diſſimulari inſtrumenta, ſimulari inopiam, callide fieri eligendi poteſtatem* — 19. *Judicis mentem diligenter explorandam, eique altercationem accommodandam* — 21. *Exercitationem hujus rei facilem* — 22. *Ordo probationum* — C. 5. *Judicii nullum eſſe proprium tractatum* — 3. *Conſilium* — 6. *Exempla Demoſthenis* — 9. *Ciceronis* — 11. *Concluſio.*

M. FABII QUINTILIANI

DE ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER SEXTUS.

PROOEMIUM.

Haec, Marcelle Victori, ex tua voluntate maxime ingreſſus, tum ſi qua ex nobis ad juvenes bonos pervenire poſſet utilitas, noviſſime paene etiam neceſſitate quadam officii delegati mihi, ſedulo laborabam; reſpiciens tamen illam curam meae voluptatis,

1. *etiam.* Sic Turic. Tarv. cum Alm. *eſſet.* Camp. Reliqui *et.* *reſpiciens.* Turic. Camp. *reſpuens;* peſſime.

1. *tua voluntate.* cf. Prooem. tot. op. § 6.

officii delegati. cf. 4 Prooem. 2.

illam — voluptatis. Dum aliorum, Victorii et Domitiani, negotium gerit, tamen nec ſuae immemor eſt utilitatis et voluptatis. *meae* interpretare, vocabulo minus latino: *propriae.* Sic apparet, nullum eſſe locum mutationi, quam propoſuit I. M. Heuſingerus: „illam *curae* meae *voluptatem.*“ cf. 10, 1, 120 „ut ad *curam* rerum — *reſpiceret.*“

qui filio, cujus eminens ingenium solicitam quoque parentis diligentiam merebatur, hanc optimam partem relicturus hereditatis videbar, ut, si me, quod aequum et optabile fuit, fata intercepissent, praeceptore
2 tamen patre uteretur. At me fortuna id agentem diebus ac noctibus, festinantemque metu meae mortalitatis, ita subito prostravit, ut laboris mei fructus ad neminem minus, quam ad me, pertineret. Illum enim, de quo summa conceperam, et in quo spem unicam senectutis reponebam, repetito vul-
3 nere orbitatis amisi. Quid nunc agam? aut quem ultra esse usum mei, diis reprobantibus, credam? Nam ita forte accidit, ut eum quoque librum, quem *de causis cor-*

qui. Camp. omittit. Jens. *quae* cum edd. ante Ald. Hic *quod* cum Guelf. Bas. Regius malit *qua*, referens ad *curam.* Sic *resp.* — *volupt.* interpretaberis: „Hactenus tamen curans „voluptatem meam ut — viderer." Nostrum est in Turic. Goth. Vall. et reliquis, et pendet ex *meae*, prima persona. *illum* conjunges per structuram cum *ut* — *uteretur.*

aequum. Camp. *per aequum* cum Goth. Voss. 2.

2. *Illum.* Turic. Guelf. Camp. *illud.*

senect. rep. Sic Turic. Camp. cum Goth. Bodl. Alm. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. uterque et Gryph. Reliqui inserunt *meae.* vide not. ex. ad *meae mortal.*

repetito. Goth. *repentino* cum marg. Bas. Pessime.

qui. vid. not. crit.

2. *meae mortalitatis.* Non supervacuum pronomen. Suam cogitabat mortalitatem, non pignorum suorum. Alia ratio mox in voce *senectutis*, nec ibi pronomen ponitur.

3. *librum — de causis corruptae eloquentiae.* cf. 5, 12, extr. Sponte unicuique succurret Dialogus de oratoribus, quem, Tacito tributum vulgo, hujus operibus subjunctum legimus. Quanquam enim alter titulus, dari solitus ei, *de causis corruptae eloquentiae,*

ruptae eloquentiae emiſi, jam ſcribere aggreſ-

a Lipſio demum impoſitus fuit nec in MSS. inventus, illud is maxime agit, ut „cauſas „expromat, cur in tantum „ab eloquentia“ antiquorum „receſſerimus.“ vid. Dial. c. 24 extr. adde c. 27. 28. Sui operis meminit noſter, nomine ipſo poſito bis, et hic et 8 extr., alibi autem ſic, ut dubitari nequeat, quin hoc ipſum deſignet. 2, 4 extr. 5, 12 extr. 8, 3, 58. Omnibus, praeter noſtrum, locis memorantur aliqua, quae liber ille tractet; nec quidquam eorum invenimus in eo, quem verſamus, dialogo. Inter haec maxime advertet attentum lectorem mentio cacozeli (8, 3, 58) et hyperboles (8 extr.) quae ne cadit quidem in Dialogum de oratoribus, cum nihil in eo technicum tractetur, ut fruſtra cauſeris lacunam, quae ſane non exigua offenditur in Codd. Dialogi c. 35 extr. Magnam alioqui ſimilitudinem orationis ſummi viri, inter hos Lipſius, agnoverunt ſcriptoris illius et noſtri. Nec diffiteor ab eadem me valde commotum eſſe, cum nuper, perpetua *Inſtitutionum* lectione tritas habens aures (modo non calloſae mihi obtigerint), relegebam Dialogum. Sed lubrica in primis iſta eſt obſervatio, quaeque exercitatiſſimum quemque exigat judicem. Longe quidem abſum ab tanta deſperatione, ut negem guſtum aliquem et ſenſum harum rerum poſſe acquiri, quo ſi perveniri non poſſet, actum eſſet de tot acutiſſimorum virorum laboribus et vigiliis. Sed equidem ſoleo quam maxime memet ipſe calumniari in tali diſputatione, mihique a mea ipſius confidentia timere. Sunt autem quae, in ipſa hac ſimilitudine, manifeſto abhorreant, ſi minus ab oratione, a mente tamen Fabii. Dialogus inter propria oratoris ponit *ad perſuadendum apte dicere* c. 30. cf. 2, 15, 2 — 13. Idem c. 35 ſcholas indiſcriminatim fere condemnat cf. 1, 2 toto capite. Dialogus cum libertate eloquentiam quoque conticuiſſe prope cenſet c. 36. 40. („eloquentia alumna licentiae“) 41. Quintilianus majorem ſtudio ſuo honorem erat habiturus, et cum Cicerone ſuo ſenſurus potius Brut. c. 2. 12. Ciceronem ipſum ſatis irreverenter notat ſcriptor Dialogi c. 23. quem rectiſſima ratione defendit Q. 6, 3, 4. Dialogus c. 5 Salejum Baſſum *abſolutiſſimum* vocat *poëtam,* Qu. 10, 1, 90 „vehemens — „ingenium — nec ipſum ſe„nectute maturum.“ quanquam variat ſcriptura. De Calvo diverſa ſtatuunt Dial. c. 21. Qu. 10, 1, 115. 6, 1, 13. Viciſſim noſtri mentem multa referunt quam maxime. Mollitiem educandorum puerorum

ſus, ictu ſimili ferirer. Tunc igitur optimum fuit, infauſtum opus, et quidquid hoc

ictu ſimili. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn). Camp. Reliqui *ſ. i.* cf. 5, 14, 32. item hic § 8.

Tunc. Turic. Guelf. *Nunc* cum Alm. et edd. ante Ruſc., corrigente Regio (cf. 5, 14, 34). *Num* Goth. Camp. cum Voſſ. 2. quanquam *nunc* inde affert Burm. ſed per errorem profecto. Nihil agunt, qui *nunc* defendunt, ut pro omni tempore poni ſolitum. Badius, qui horum eſt, retinuit tamen Regianam ſcripturam, quia *nunc* in Vall. invectum ſit pro *tunc.* Frequens eſt confuſio librariorum vid. Drakenb. ad Liv. 41, 9, 11.

uterque notat Dial. c. 29. Qu. 1, 2. Item multarum literarum ſtudium adjungunt oratori Dial. 30. Qu. 1, 10. Materias ſcholaſticorum exagitant c. 35 extr. Qu. 2, 10, 3. Leviora quae conſpirent, hujusmodi ſunt: Nicoſtratus athletes laudatur Dial. c. 10. Qu. 2, 8, 14. Orpheus et Linus junguntur Dial. c. 12. Qu. 1, 10, 9. Locus ſimilis Dial. c. 14. „laeta — et — „audentior — oratio“ Qu. 12, 10, 23 „Aeſchines — latior“ (an *laet.?*) „et audentior.“ Dial. c. 19. „judices — ora„torem — ultro admonent.“ Qu. 4, 5, 10. Dial. c. 21 „oſſa et — maciem.“ Qu. Pro. 24, 2, 4, 9. De Pollione Dial. ibid. „Aſinius — vide„tur mihi inter Menenios et „Appios ſtuduiſſe.“ Qu. 10, 1, 113“ (Aſinius Pollio) „vi„deri poſſit ſeculo prior.“ Dial. c. 22 „(Cicero) quas„dam ſententias invenit.“ Qu. 12, 10, 48 „ſententias — „apud Ciceronem invenio.“ Dial. c. 23. „illud tertio quo„que ſenſu — pro ſententia „poſitum *eſſe videatur.*“ Qu. 10, 2, 18 „ſi in clauſula „poſuiſſent, *eſſe videatur.*“ Quanquam alter Ciceronem vituperat, alter pravos imitatores. Dial. c. 23. „illam — „quam jactant, ſanitatem — „jejunio conſequuntur.“ Qu. 12, 10, 15 „imbecillitati ſani„tatis appellationem — obten„dant.“ item 2, 4, 9. Dial. c. 34. „apud majores noſtros „juvenis — deducebatur — ad „eum oratorem qui principem „locum in civitate obtinebat.“ Qu. 10, 5, 19. „juvenis — ora„torem ſibi aliquem (quod apud „majores fieri ſolebat) deli„gat.“ Dial. c. 34. „rudibus „dimicantes“ de declamantibus. Qu. 5, 12, 17. „prae„pilatis exerceri“ de iisdem. Sed ille e Cicerone de opt. gen. dicendi c. 6. Dial. c. 34. inter alios Caeſarem, Pollionem et Calvum exempla ponit mature agendi cauſas in foro. Qu. 12, 6, 1 eosdem.

eſt in me infelicium literarum, ſuper immaturum funus conſumturis viſcera mea flam-

Puritas et ſobrietas orationis tanta eſt in noſtro ſcriptore, ut ne ipſa quidem adoleſcentiae excuſatio ſufficere videatur Dialogi auctori ad adipiſcendum ſimilem inter oratores locum. Nimia affectatio eſt in talibus (c. 20) „non „Accii aut Pacuvii *veterno inquinatus*, ſed ex Horatii et „Virgilii et Lucani" (cf. Qu. 10, 1, 90) „*ſacrario prolatus*" (c. 26) „melius eſt oratorem „vel hirta toga *induere*, quam „fucatis et meretriciis veſtibus *inſignire*." (c. 32) „tanquam in aciem omnibus *armis inſtructus*, ſic in forum „omnibus *artibus armatus*." Neque poteſt adoleſcentia ulla ſcriptoris oſtendi, ſi Quintiliani eſt hic *de cauſis corruptae eloquentiae* dialogus. Aggrediebatur enim ſcribere librum iſtum cum amitteret filium minorem; et hanc jacturam feciſſe Quintilianum annos natum fere 46 bonis rationibus perſuadet Dodwellus (Annal. Qu. § 21. coll. § 4). Nolo jam multum tribuere illi argumento, quod, qui negant Dialogi auctorem Qu., repetunt a nota temporis c. 17. ubi 6 Veſpaſiani annus deſignatur, cum *juvenis admodum* (c. 1.) audierit hanc diſputationem auctor, quisquis fuit. Si enim maxime Qu., ſexto Vaſpaſiani anno, 32 vel 33 annorum fuit, ſecundum rationes Dodwellianas (§ 28.); quoniam ea aetas juventutem illam Romanam non excedit, ſolo iſto *admodum* niti parum tutum videtur. vide de hac voce Dukerum ad Flor. 2, 6, 10. item Turſell. p. 51. not. Erneſti. Sed ſuccurrit altera nota, quam Dodwellus item eruit, Dial. c. 2, ubi auctor ſe minorem natu Julio Secundo ejusque affectatorem oſtendit, qualis adoleſcens et tiro ſolet eſſe viri et veterani. Contra Quintilianus 10, 3, 12 eundem *aequalem* ſuum vocat, *atque a ſe familiariter amatum.* Quibus argumentis univerſis, quae, praeter alios, Schulzius, nuperus Dialogi editor (Lipſ. 1788. 8.), in Prolegomenis perſecutus eſt, plane confirmor in ea ſententia, ut Quintiliano auctori abjudicem *Dialogum de oratoribus.*

viſcera mea. Pro *liberis* uſurpare *viſcera* poëticum eſt, nec video fere, qui ante Qu. idem auſus ſit in oratione ſoluta, nam Valer. Max. (7, 6 ext. 3.) diverſa eſt ratio, quoniam devorandi illic mentio. Appulejum ſic loqui nihil mirum; nec Curtium valde moror, quanquam hujus aevi.

mis injicere, neque hanc impiam vivacitatem novis insuper curis fatigare. **4** Quis enim mihi bonus parens ignoscat, si studere amplius possum? ac non oderit hanc animi mei firmitatem, si quis in me est alius usus **495** vocis, quam ut incusem deos, superstes omnium meorum? nullam terras despicere providentiam tester? si non meo casu, cui tamen nihil objici, nisi quod vivam, potest; at illorum certe, quos utique immeritos

4. *firmitatem.* Turic. Camp. *infirmitatem* cum Alm. et edd. ante Rusc. (cf. modo § 3.) corrigente Regio.

impiam vivacitatem. Impius sibi videtur qui liberis suis superstes esse sustineat. Bene hanc vehementiam doloris illustrat Gesnerus, exemplo epitaphii apud Gruterum p. 762, 2, ubi *crudeles* se vocant parentes liberis superstites. cf. Burm. ad Decl. Qu. p. 218 et totum c. 16 indicis Scaligerani item hic § 12. ubi se, quod potuerit recepta filii anima, auram amplius communem haurire dignum ait suis cruciatibus.

4. *studere.* cf. 2, 7, 1. Oratoriae artis proprium est verbum, „quae tum apex „studiorum" ut recte Gesnerus ad Plinium.

incusem deos — nullam — providentiam. Solitus veterum error, ubi bonis male est, providentiam ullam negantium; si quando poenas luant mali, *esse deos* clamantium, ut toties apud Livium. Ipse noster vacuo animo de providentia aliter sentit, vid. 5, 12, 19. Orbati dis nequaquam parcunt. Sic Epigramma apud Brunkium 3, p. 295.

Υἱῖ πατὴρ τόδε σῆμα. τὸ δ' ἔμπαλιν ἦν τὸ δίκαιον·
ἦν δὲ δικαιοσύνης ὁ φθόνος ὀξύτερος.

Geminus locus Statii Sylv. 5, 5, 76. 77. „nonne horridus „*ipsos* Invidia" (id est odio) „*superos*, injustaque Tartara, „*pulsem.*" Sed totum hoc carmen Statii, quod est in mortem vernae sui, commode potest conferri cum hac nostri comploratione.

meo casu. cf. 4, 1, 30.

mors acerba damnavit: erepta mihi prius eorundem matre, quae nondum expleto aetatis undevicesimo anno duos enixa filios, quamvis acerbissimis rapta fatis, felix deces-494 sit. Ego vel hoc uno malo sic eram afflictus, 5 ut me jam nulla fortuna posset efficere felicem. Nam cum omni virtute, quae in feminas cadit, functa, insanabilem attulit marito dolorem: tum aetate ea puellari,

felix. Turic. Guelf. Camp. *infelix* cum Alm. Voss. Goth. et edd. ante Bad. qui restituit nostrum e Vall.

5. *functa insanabilem.* Turic. *functas ins.* Guelf. Camp. *f. sit ins.* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. (quo acc. Baad.) qui *sit* delevit, sed auctore producto nullo. Aliquid simile illius *sit* etiam in Turic. Sed potuit ex compendio syllabae *in* in *insan.* existere importunum illud *sit*.

aetate ea. Turic. *actati eam*, a sec. manu *aetate eam*. Alm. *aetate tam* (cf. 5, 14, 35. item hic § 15.) cum Camp. et edd. ante Bad. item cum Burm. eoque recentioribus. Gesnerus Goth. modo pro *tum* dare narrat *ea*, falso ille profecto, quanquam et ipse dormitavi. Guelf. et reliqui editi mei *ae. ea.*

decessit. Placebat Mureto (Varr. lectt. 18, 20. p. 1221. Fac. Grut. Vol. 2.) post hoc verbum continuare illa, quae, dijuncta aliquot sensibus, mox leguntur „*et, quod nefas — effugit.*" Eadem fere est constitutio Regio probata, qui sibi astipulari ait exemplar Mediceum, neque tamen diligenter designans, quae sit ejus MS. scriptura. In meis quidem libris receptum adhuc ordinem inveni omnibus, excepto Capper. qui Mureti conjecturam expressit. Agnosco difficultatem, quam exprobrat huic rationi Gesnerus, abruptae nimis sententiae, si post *oblectabar* protinus succurrit *Mihi.* Sed vide not. crit. ad *oblectabar.*

5. *felicem.* Displicet, quod hic (si maxime consulto) recurrit vox *felix*, modo posita in proxima clausula. cf. 5, 13, 38.

omni virtute — functa. Paulo insolentior locutio, neque enim alibi eandem reperi. Proxime accedit Vellej. 2, 15, 3 „duplici numero — militum — fungi" quod dictum pro *praestando* probat Ruhnkenius, quem vide.

ea. Nominativum agnosce.

praeſertim meae comparata, poteſt et ipſa 6 numerari inter vulnera orbitatis. Liberis tamen ſuperſtitibus oblectabar: et, quod nefas erat, ſed optabat ipſa, me ſalvo, maximos cruciatus praecipiti via effugit.

6. *oblectabar.* Guelf. *delectabar.* Turic. *orbitabar* cum Alm. et edd. ante Ald. exc. Camp. et Tarv. Hanc vocem, portentoſam ſane, et natam, ut credi poteſt, ex male repetitis ſyllabis *orbitatis* proſcribere malebat Regius, quam mutare illa noſtra; et procedebat non male ea ratio in ipſius conſtitutione. Sed et in recepto ordine commode fieri videtur illa jactura. Quanto enim facilius decurrit ſententia, ſi omnia haec referuntur ad uxorem Qu., nulla ipſius interjecta mentione, hunc ad modum: „Liberis tamen ſuperſtitibus, et, quod nefas „erat, ſed optabat ipſa, me ſalvo, maximos — effugit." Ita trajectione, quam Regius et Muretus certatim tentarunt, opus eſt nulla, et habet *Mihi* reſpectum aptiſſimum, in oppoſitione uxoris et ipſius.

erat, ſed. Sic Goth. 2 et Camp. Reliqui vocem aliquam inferunt. Turic. Guelf. *e. ſera ſ.* cum Goth. (errante, ſed retractante in Addendis Geſnero) Alm. et edd. ante Ald. exc. Tarv. Reliqui mei omnes *e. ſaeva ſ.* quod ex quo ſit MS., in moleſto conferentium ſilentio fruſtra requiro. (Confundi haec *ſera* et *ſaeva*, etiam exemplo apparet Declam. 315 p. Burm. 618.) Badius alios et *ſera* dare narrat. In Guelf. *ſera*, *e* habet apicem in dorſo, ut videatur *ae* debuiſſe ſignari. Expungenti mihi vocem interjectam aſſentitur Heuſingerus. Natum equidem illud *ſera* credo ex literis iisdem in verbis *nefas erat ſed. Saeva* tum demum poſſet probari, ſi poſt *ſed* poneretur; vel ſic nimium, et ſupervacuum.

maximos cruciatus. Turic. *maximo cruciatu*, ſed a ſec. manu: *maxime cruciat* et ſic Guelf. *maxime cruciat ve* Goth. (non aperte, ut Geſn., *cruciatu e)* cum Voſſ. 2.

6. *quod nefas erat*, „turbato mortalitatis ordine, „puellam, ante virum jam „inclinatae aetatis, decedere." Geſnerus.

praecipiti via. Languere hoc videtur. Quidſi *p. vita?* ut *praeceps vita* ſit praecipitata, immature abrupta.

Mihi filius minor quintum egreſſus annum, prior alterum ex duobus eruit lumen. Non 7 ſum ambitioſus in malis, nec augere lacrimarum cauſas volo: utinamque eſſet ratio minuendi. Sed diſſimulare qui poſſum,

495

Mihi. Camp. omittit, male. Eſt autem ingenioſa Badii ſuſpicio loco τοῦ *minor* intercidiſſe *Marcus* vel aliud nomen, quod reſponderet mox (§ 9.) *Quintiliano.*

egreſſus annum prior. Turic. *e. in malis nec agere p.* Guelf. *e. in malis agere p.* Goth. *e. a. in malis nec agere p.* cum Voſſ. 2. *e. a. in malis ne agere p.* Goth. 2. *e. a. in malis nec augere p.* Mureti codex *e. a. ut in malis agerem p.* Camp. cum Tarv. (niſi quod ibi *agere* pro *agerem*) Ald. reliquisque ante Geſn. *e. a. nec p.* Jenſ. Locat. *e. a. ut in malis agerem nec p.* Veneta. Geſnerus primus obtemperavit Mureto ejicienti *ut in malis agerem*, quippe praeſumtum a ſomnolento librario ex iis quae mox inferuntur: *in malis nec augere.* Conjectura magis etiam firmatur eo, quod mox (§ 7.) pro *nec augere* dant *nec agere* Turic. Guelf. Camp.

prior — eruit. Oculos pro liberis dictos ex Lipſio (Elect. 1, 24) hic docet Colomeſius, quanquam ſuppreſſo auctore (cf. not. crit. ad 3, 1, 14). Locus inſignis eſt Auſonii in parentalibus avi materni v. 25. 26. „Amiſſum fleſti poſt trina de„cennia natum. Saucius, at„que *uno lumine caſſus* eras.“ p. Tollii 117. ubi vide interpp. ne noſtri quidem loci immemores. Sed maxime ad rem facit Feſtus in h. v. „Orba eſt, quae patrem aut „matrem, aut filios, *quaſi* „*lumen*, amiſit.“ Simillima noſtrae locutio e Juſtino 5, 8. affertur a Burmanno: „Cum „multi delendum Athenien„ſium nomen, urbemque in„cendio conſumendam cen„ſerent; negarunt ſe Spartani „*ex duobus* Graeciae *oculis* „*alterum erituros*,“ quanquam alio translata imagine. Noſtri quidem oratio aliquid contorti habet, quod filius ille non dicitur *eſſe* oculus, ſed morte ſua *eruiſſe* oculum. Ad *prior* recte animadvertit Badius „cum eſſet *poſterius* „natus.“

7. *ambitioſus.* Et hic gloriae captationem ſignificat vocabulum cf. 3, 11, 21.

quid ille gratiae in vultu, quid jucunditatis in ſermone, quos ingenii igniculos, quam ſubſtantiam placidae, et (quam ſcio vix poſſe credi tantam) altae mentis oſtenderit? qualis amorem quicunque alienus infans mereretur. 8 Illud vero inſidiantis, quo me validius cruciaret, fortunae fuit, ut ille mihi blandiſſimus, me ſuis nutricibus, me aviae educanti,

7. *ille.* Sic Baſil. Transponunt Tarv. et Ald. poſt *gratiae.* Turic. Guelf. omittunt vocem, cum Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *illi.* *ingenii.* Turic. Camp. *ingenio* cum Vall. et edd. ante Ruſc. (cf. § 4.) exc. Tarv. Correxit Regius. *ſubſtantiam.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. recte improbans Aldum reponentem conjecturam Regianam *praeſtantiam.* Haec eſt in reliquis, etiam Camp. ex ipſius profecto editoris ingenio. *quam ſcio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. Reliqui *quod ſ.*

tantam. Libri quidem omnes *tantum* ſed recepi Badii, et mox Geſneri, conjecturam refingendi genus ad ſcripturam illam *quam* pro *quod.* Eſt in Camp. transpoſitio *quam vix ſcio,* unde efficere poſſis *quamvis ſcio vix — tantum.* *jam tum* eſſe in aliis narrat Burm. et elici inde bonam ſcripturam (*quod — credi*) *jam tum.* Hanc probaſſe Heumannum quoque refert Geſn. Expeditiſſima ſane fuerit.

oſtenderit. Sic libri mei, exc. Jenſ. Loc. Ven. qui *oſtendit,* et Burm. Capp. qui ex Mureti Codice *oſtenderet.* Perperam hoc praeſtare ait Muretus. Regius *oſtendit* in noſtrum correxit, obſequente primo Ruſc. (cf. modo hac §).

8. *aviae.* Goth. *avis* cum Voſſ. 2. ſolo.

ſubſtantiam. Haec opponitur *igniculis* illis facile evaneſcentibus. Ita Seneca ep. 58 „Quidquid falſa *cogitatione* formatum, *ſubſtantiam* „non habet" et noſter 2, 21, 1 „*verba* ipſa — ſine rerum „*ſubſtantia.*" cf. in voce Prooem. tot. op. 21. 2, 14, 3. 2, 15, 34. 7, 2, 5.

me omnibus, qui ſolicitare illas aetates ſolent, anteferret. Quapropter illi dolori, quem ex matre optima, atque omnem laudem ſupergreſſa, paucos ante menſes ceperam, gratulor. Minus enim eſt, quod flendum meo nomine, quam quod illius gaudendum eſt. Una poſt haec Quintiliani mei ſpe ac 9 voluptate nitebar: et poterat ſufficere ſolatio. Non enim floſculos, ſicut prior, ſed jam decimum aetatis ingreſſus annum, certos

ill. aet. ſ. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſ. i. a.* cf. § 3. item mox. *omn. laud. ſup.* Sic Turic. Guelf. Sed Goth. (tac. Geſn.) *o. ſ. l.* Reliqui *l. o. ſ.* cf. modo, item § 10. *quam quod illius.* Turic. Guelf. *quanquam illis* cum Alm.

9. *Quintiliani.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. ad praef. noſtr. p. 23 — 27. item 6. 3. 112.

ſed jam. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſed etiam* per errorem.

8. *ſolicitare.* Hoc pro *alliciendo* dici exemplis aſtruit Burm. ſed et ipſa Lexcia docent. Illud infrequentius, quod *homines* dicuntur ſolicitare illas aetates; malis ſane *rebus* hoc tribui. Eo redit conjectura eruditi in Leidenſi ed. poſita: *quae* pro *qui.* Nec fuerit abſurdum ita perſonis protinus ſubjungi res.

Quapropter — gratulor. Matre mortua totum ſe ad patrem applicuerat infans, qui cum iisdem blanditiis matrem, ſi vixiſſet, demeriturus fuiſſet, nimia futura erat ejus triſtitia, ſi ſuperſtitem puerulo eſſe eam oportuiſſet. *Gratulor* autem plane pro *gratias ago,* quo nomine hunc ipſum locum deſignat Gronovius Obſerv. 2, 19. p. Platn. 294. Eandem ſignificationem agnoſcere poſſis in Plin. Epiſt. 4, 27, 5 „temporibus noſtris „gratulare pro ingenio tali.“ Si enim *gratulare* poneretur poteſtate ſolita, *pro* non videtur dicturus fuiſſe, ſed *de.* Item Seneca Pater p. Bip. 208 „*Gratulare* — naturae „meae: nunquam ejusmodi „filius parricidium faciet.“ cf. Duker. ad Flor. 4, 3, 5. Oudend. ad Suet. Tiber. c. 60.

10 ac deformatos fructus ostenderat. Juro per mala mea, per infelicem conscientiam, per illos manes, numina mei doloris, has me in illo vidisse virtutes ingenii, non modo ad 496 percipiendas disciplinas, quo nihil praestantius cognovi, plurima expertus, studiique jam tum non coacti (sciunt praeceptores), sed probitatis, pietatis, humanitatis, liberalitatis, ut prorsus posset hinc esse tanti fulminis metus, quod observatum fere est,

ac def. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *atque d.* cf. 5, 11, 24. *deformatos.* Camp. *defloratos* cum Andr. Ald. importuna corrigendi prurigine.

10. *mei — dol.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *d. m.* cf. § 8. 15. *posset.* Sic scripsi, Gesnerum secutus, contra libros omnes ante ipsum, dantes *possit.* cf. 6, 2, 2.

hinc. Sic Guelf., aliis, ut Turic. Camp. Goth. Voss. 2. Vall. edd. ante Rusc. (cf. § 7.), dantibus *hic*, quod bene correxit Regius. Levius quod *fluminis* (Jens. Tarv.) mutavit idem, ubi bonam scripturam dant MSS.

fere. Turic. Guelf. Camp. *facere* cum Alm. Cunfunduntur *facere* et *ferre* vid. Drakenb. ad Liv. 9, 15, 5.

9. *deformatos.* cf. 5, 11, 30.

10. *Juro — numina.* Tanta asseveratione opus esse ducit in re etiam minus credibili, quam cujus modo (§ 7.) meminerat in filio minore. Jurare per *mala* non insolitum veteribus ostendit Barthius ad Stat. Theb. 6, 171. Apposite ad *numina*, ut vocantur *manes*, Burmannus laudat Ovid. Heroid. 3, 105

„Perque trium fortes animas,
„*mea numina*, fratrum."

Sil. Ital. 6, 113 „— testor,
„*mea numina*, manes."

plurima expertus, ingenia juvenum suae disciplinae traditorum.

observatum fere est. Plin. H. N. 7, 51 extr. „cum Censorius Cato — ut ex oraculo „aliquo prodiderit: Senilem „juventam praematurae mortis esse signum." Cestius de auditore suo Alfio Flavo (apud. Senec. Patr. p. Bip. 79) „ajebat tam mature magnum „ingenium non esse vitale."

celerius occidere feſtinatam maturitatem: et eſſe neſcio quam, quae ſpes tantas decerpit, invidiam, ne videlicet ultra, quam homini datum eſt, noſtra provehantur. Etiam illa 11 fortuita aderant omnia, vocis jucunditas claritasque, oris ſuavitas, et in utracunque lingua, tanquam ad eam demum natus eſſet, expreſſa proprietas omnium literarum. Sed haec ſpes adhuc: illa majora, conſtantia, gravitas, contra dolores etiam ac metus robur. Nam quo ille animo, qui medicorum admiratione, menſium octo valetudinem tulit? ut me in ſupremis conſolatus eſt?

eſſe neſc. Turic. a ſec. manu *ecce n.* et ſic Camp.

11. *fortuita.* Turic. *fortuna.* Guelf. *fortunae* cum Alm. Gryph. (1536) Baſ. Colinaei, Sichardi.

utracunque. Goth. *utranque.* Quo ipſo apparet aliquid interiiſſe τῷ *utra* et *que.* cf. not. ex.

etiam ac metus. Supervacua quam maxime Burmanni conjectura; *etiam mentis.*

neſcio quam — invidiam. Pervulgatiſſima veterum opinio. cf. Epigramma ad § 4. Nota Solonis apud Herodotum ſententia 1, 32 τὸ θεῖον πᾶν ἐὸν φθονερόν. Apud eundem Artabanus 7, 10 ὁρᾷς ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζῷα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδέν μιν κνίζει. (Attende vocem κεραυνοῖ, cui geminum hic eſt *fulmen*, quod eadem translatione habes apud Statium Sylv. 5, 5, 50. 2, 1, 225.) Plura de hac deorum invidia collegit Barth. ad Claud. Epigr. 32, 1. cf. Geſn. ad Claudian. rapt. Proſ. 3, 27. Ex eodem genere eſt locus Virgilii Aeneid. 6, 870. 1. Sed aliter ſtatuit ſanctior iis Plato; vide ejus Phaedrum p. 247. A. ibique Heindorfium.

11. *utracunque.* Auget mirabilem pueri dexteritatem, *utramcunque* dicendo pro *utraque.* cf. 1 Pro. 1.

demum. cf. 1 Pro. 3. 11, 3, 68. Plin. Epiſt. 10, 66, 9.

quam etiam deficiens, jamque non nofter, ipfum illum alienatae mentis errorem circa 12 folas literas habuit? Tuosne ego, o meae 497

jamque. Turic. Guelf. *quamque* cum Alm. Voff. 2. Goth. et edd. ante Obr. quo acc. Rollin. exc. tamen Camp. qui dat *quanquam* et Tarv. qui *quique.* Noftrum eft ex Mureti Cod.

nofter. Camp. *tunc* cum Bad. fec. et pofterioribus ante Obr. quo acc. Rollin. Etiam Muretus hanc inveniebat vulgatam; fortaffe ex Campani mutatione profectam. cf. 5, 13, 19.

alienatae mentis. Turic. Guelf. *aliena tenentes* cum Alm. nifi quod ex hoc *tenentis.* *folas.* Turic. Guelf. *fcholas* cum Alm. *Tuosne.* Turic. *Tuasne* cum Jenf. (tac. Gefn.) ex errore referendi ad *fpes.* cf. 5, 13, 45. 6, 1, 32.

jamque non nofter. „Significat eum jam in poteftate „mortis fuiffe." Muretus loco ad 4. citato. Comparant Ovid. Art. 2, 93 „jam non pater." Sed propius eft Georg. 4, 498 „tendens heu *non tua* „palmas." Ad *jam non* cf. 2, 7, 3. not. crit. item mox 6, 1, 10.

ipfum illum — habuit. Mirum in modum hallucinati hic funt Rollinus et Gefnerus. In promptu eft, moribundi deliria verfata effe nonnifi in rebus ad literas pertinentibus, quod recte exprefferunt Gedoynus et Hugo Blaerius in praelectionibus rhetoricis, ubi hujus loci verfionem ponit. Talis fuit error ille fupremus dulciffimi fenis, Io. Arnoldi Eberti, interpretis Youngianae poëfis, Graece Latineque doctiffimi, nihil nifi carmina et muficos modos extremo tenuique fpiritu agitantis, cujusmodi aliquid notabili praefagio fignificavit ipfe in Epiftola ad fodalem fuum C. A. Schmidium (Ebert's Epifteln und vermifchte Gedichte. Hamb. 1789. p. 90). Huic noftri loco fcriptam cenfeo notam Almelovenii, male relatam a Burmanno ad initium § hujus, ubi de *fortuitis illis* agitur. Defignat ille fimile apud Ariftidem exemplum in oratione funebri in Eteoneum ὅς καὶ τελευτῶν εἰς ταῦτα ἐτελεύτησεν, πανηγυρικὸν καὶ μελέτας βοῶν. T. 1. p. 77 Jebbii. Iftam Ariftidis declamationem, compofitam et ipfam in adolefcentis mortem immaturam, fed difcipuli, non filii, fi quis contulerit cum hoc Quintiliani prooemio, viderit is, quid Graeculus Seculi noftrae aerae fecundi concedat Romano praeceptori.

12. *o meae — inanes.* Hunc accipiemus vocativum, quo

ſpes inanes, labentes oculos, tuum fugientem ſpiritum vidi? Tuum corpus frigidum exangue complexus, animam recipere, auramque communem haurire amplius potui? dignus his cruciatibus, quos fero, dignus his cogitationibus. Tene 15

tuum fug. — tuum corp. Turic. Guelf. *tum f. — tum c.* cum Goth. Voſſ. 2. Sed Camp. *cum f. — cum c.* Baſ. *cum f. — tuum c.* *exangue.* Sic edd. meae omnes ante Roll. Neque tamen haec ſcriptura e MSS. annotata. cf. 5, 11, 7.

ipſum filium compellet (ſic et Blaerius); ut nullis parentheſis ſignis indigeat locus. Si interjecta haec foret lamentatio, accuſativum fortaſſe poſiturus erat ſcriptor, non nominativum. Quanquam geminus eſt locus Ciceronis Pro Mil. c. 34. ubi nominativus in tali ſtructura (cf. tamen not. crit. ad 6, 1, 27). Sed abrupta nimis et obſcura fit oratio, ſi *tuos* nullum habet vocativum, quo referatur. Et docet Gronovius Obſervv. p. (Platn.) 493 *ſpes* uſurpari pro ipſis liberis. vid. Plin. Paneg. 26, 4. Neque eſt quod haereas in plurali, cum unius filii ſit mentio. *Spes* frequenter plurali numero de una re. vid. Drakenb. ad Liv. 4, 36, 2. Reitz. ad Lucian. Tyrannic. Vol. 4. p. 601. Bip. ib. p. 525.

labentes oculos. Sunt iidem qui et [illegible], morientium oculi. Eodem, quo noſter, verbo utitur Virgilius Aeneïd. 11, 818. 19. „*labuntur* frigida leto *Lumina.*" item Ovid. Triſt. 3, 3, 44 „*Labentes oculos* condet amica manus" ubi vide Heinſium, indicante Almelovenio. Heinſius ponit locum Statii Sylv. 3, 5, 39 „oculos jam morte *cadentes.*"

frigidum exangue. Haec duo adjectiva juncta ἀσυνδέτως uni ſubſtantivo, non ſane placent magnopere, ſed ſolent defendi talia exemplis. vide Drakenb. ad Liv. 1, 14, 7. Inter quae tamen, quod huic plane reſponderet, inveni nullum. Neque enim conveniunt in hunc locum, quae rectiſſime monet Oudend. ad Suet. Neron. 37.

his cogitationibus. Haec ipſa, quae volvit et verſat animo, filii mortem, ſe adoleſcenti ſuperſtitem et infelici firmitate tanto dolori reſiſtentem, ſum-

conſulari nuper adoptione ad omnium ſpes honorum patris admotum, te avunculo praetori generum deſtinatum, te omnium ſpe Atticae eloquentiae candidatum,

13. *patris.* Turic. Guelf. Camp. *prius* cum Goth. Alm. Bodl. Voſſ. 2. Guilielm. Cod. Andr. et edd. ante Bad. Hic ſuperſcriptam in Vallenſi Cod. (in quo et ipſo *prius*) vocem noſtram recepit; quae quin vera ſit, nullus dubito. Eſt notum compendium *pr͡* pr : *pater.* Quid proclivius, quam ut ex *pr͡is.* fieret *prius?* *ſpe Atticae.* Turic. *ſpes acutis* (et pro *eloqu.* mox *aeloqu.*) cum Guelf. Alm. (niſi quod *ael.* non

mos videtur putare cruciatus, quibus ipſis dignum ſe cogitur pronunciare. cf. § 3.

13. *conſulari — admotum.* *Conſularis adoptio* nihil profecto aliud ſignificat niſi quod adoptatus fuerit Quintiliani filius, non quidem a conſule aliquo ſed, a viro quodam conſulari. An forte *conſularis*, gen. caſu? Tentat ſane Nicolaus Antonius in Bibl. Hiſp. vet. p. 56. § 251 eam hujus locutionis interpretationem, qua Conſulatus non verus, ſed conſularibus modo ornamentis conſtans, ideoque fictitius, intelligatur, qualem fuiſſe Quintiliani patris, liquet ex Auſonii gratiarum actione cf. praef. noſtr. p. 32. Idem honor Plutarcho conceſſus fuit a Trajano, auctore Suida. De cujusmodi ornamentis conſularibus vid. Sueton. Caeſ. 76. Claud. 24. „Ut enim adoptio" ait Antonius „fictio eſt natu„rae; ſic ornamentorum con„ſularium conceſſio *adepti*" [impetrati] „revera conſula„tus fictio fuit. Quod Fabii „interpretes non animadver„terunt." Id tamen eſt fortaſſe, quod obſcure ſatis ſignificat Pſeudo-Turnebus; quanquam hoc multis diſplicere ait. Inter quos et ego aſcribi velim. Quid enim contortius? Diſcimus igitur Quintilianum, id quod aliunde ſane non liquet (ut nec illud de avunculo, et ſocero futuro, praetore), noſtri filium, a viro conſulari eſſe adoptatum, eoque ad ſpem omnium acceſſiſſe honorum, quibus fungebatur *pater* ille *adoptivus*, quae eſt veriſſima Geſneri interpretatio. Vanum enim fuerit, de ſuis honoribus praedicare Qu. Nec puto difficultatem habere, quod poſt adoptionem in alienam domum erat tranſitarus Qu. filius. Quid enim vetat, vel ſic patrem naturalem ejus ſtudia rexiſſe, animamque morientis recepiſſe?

ſpe Atticae. cf. not. crit.

ſuperſtes parens tantum ad poenas, amiſi?
498 Et, ſi non cupido lucis, certe patientia vin-

memoratur) *acutis* etiam Mureti Cod. unde hic efficit *omnium ſpe ac votis* (ſed Guilielmius idem), frigiduſcule. Camp. *acutae* cum Goth. Andr. Jenſ et edd. ante Ald. qui ex conjectura videtur repoſuiſſe noſtrum. Turpe eſt Gibſoni de ſuis ſilentium (vid. 5, 13, 6). Manum injicit corrigenti mihi Turic. aliorumque ſcriptura *acutis*, qui ſi et ipſi haberent *a utae* illud reliquorum, inventam crederem medicinam, ut ſcriberetur *avitae*. (Sed video praeſumtum hoc ab Eraſmo Adag. 1, 9, 24 extr.) Patrem ſuum Qu. laudat 9, 3, 73 quanquam modeſtius. Sed hic in domeſtico illo affectu potuit augeri fama ejusdem. Et conſpirant magnopere cuncta haec, ſi vel noſtro loco gentis et neceſſitudinis injiciatur mentio, quae eſt in *patre* (adoptivo), *avunculo*, *parente* (naturali). Nam quod *acutae* ipſum explicare ſibi videntur quidam locis aliquot ſeriorum, qui laudant Quintiliani *acumen*, id leve eſt profecto. Sed reſidet aliud vitium. Quovis pignore contenderim, *omnium ſpe* eſſe ſpuria. Vide mihi Tur. Alm. Guelf. dantes *o. ſpes*. Habes ipſa, quae modo erant, verba „ad *omnium ſpes*.“ Ad haec aberrabat librarius. Neque enim talis iteratio Quintilianei ſtomachi videtur, etſi cf. § 5. not. ex.

ſuperſtes — Et, ſi. Turic. Guelf. *ſ. p. t. poenas et ſi* cum Goth. 1. 2. Alm. *ſ. p. habiturus eſt t. ad p. et ſi* Camp. cum Bad. ſec. Baſil. all. ap. Burm. *ſupereſt p. t. poenis et ſi* Tarv. *ſ. p. t. poenis et ſi* Jenſ. cum Loc. Ven. Ruſc. *ſ. p. t. ad poenas et ſi* Ald. Bad. pr. Apparet abeſſe a libris veteribus omnibus *ad* et *amiſi*, quorum poſterius diffidens ſibi conjecit Regius; et meorum primus dat Gryph. In Camp. et ipſo eſt correctio. *Poenis pro poenas* itidem novatum ab editoribus. In veteri quidem ſcriptura acquieſcendum non eſt; nec expedita medicina. Qui putant *vidi* poſſe intelligi ex quo pendeant accuſativi, vix ulli ſuam rationem probabunt. Geſnerus *poenas* pro *cruciatibus*, *doloribus* haud impari idoneis Plinii majoris locis oſtendit.: quod et Burm. docuit ex Gron. Obſ. 2, 9. Sed Poenas

ſuperſtes — Et, ſi. vide not. crit.

ſi non — certe patientia. Hoc ipſum, quod vivo, mihi erit poenae. *Iniquiſſimum* erat, ſi poſt mortem filii, cuperet vitam pater; „neque ego tam „ferreum memet ipſe agnoſco, „etiamſi aliis videar fortaſſe. „Sed patior certe vitam, quam „abrumpere decebat, et haec „ipſa *lucis patientia* vindicet te.“ Sic *non* illud ad verbum finitum nequaquam pertinet, ſed

dicet te reliqua mea aetate. Nam frustra mala omnia ad crimen fortunae relegamus. 14 Nemo, nisi sua culpa, diu dolet. Sed vivimus, et aliqua vivendi ratio quaerenda est: credendumque doctissimis hominibus, qui unicum adversorum solatium literas putaverunt. Si quando tamen ita resederit praesens impetus, ut aliqua tot luctibus alia cogitatio inseri possit, non injuste petierim morae veniam. Quis enim dilata studia miretur, quae potius non abrupta esse miran-

dici *Furias* quoque, satis est notum, cf. Ern. clav. h. v. Venit igitur in mentem talis loci nostri constitutio, in qua vel minimum mutaretur. „Tene — superstes parens tantum „poenas *habet?* Si." *Et* illud ante *Si* alienum ultro videbitur attento; in quo possis tabulam laceram agnoscere illius *habet,* quod perierit. Sententia haec: Te igitur Poenas tantum, i. e. *Furias* quasdam, habebit pater tuus, misere et impie tibi superstes? Sed displicet, praeter alia, quod est tertia persona: *habet*, non prima: *habeo.* Heusingeri ratio, nec ipsa facilis, *te* post *vindicet* expungit, ceterum acquiescens in Aldina scriptura, ut *parens superstes ad poenas vindicet* filium. Locus sospitatorem expectat. *te reliqua.* Turic. Guelf. *terrae aliquam* cum Alm. nisi quod *aliqua.* Camp. *t. a r.* cum Ald. Male.

subjecti finibus continetur, ut omnia ista *si non — patientia* conjunctim efficiant subjectum sententiae. Manifestius sane hoc erat, si ante *si* fuisset pronomen, hoc modo: „Haec, „si non cupido lucis, certe „patientia." Fateor etiam conjunctivum praesentis *vindicet*, minus aptum loco mihi videri quam futurum indicativi: *vindicabit.*

relegamus. cf. 7, 4, 13. item Ruhnk. ad Vell. 2, 44, 2.

Nemo — dolet. Stoïca vox. cf. 5, 12, 19. Sed nec propria sectae haec mens censenda, verum toti antiquitati communis, quod inter alia suadet exemplum Attici Epicurei; et Plinius, H. N. 2, 7 „sibi — „mortem consciscere — opti- „mum in tantis vitae poenis." cf. 5, 6, 3.

dum est? Tum, si qua fuerint minus effecta 15
iis, quae levius adhuc afflicti coeperamus,
imperitanti fortunae remittantur: quae, si
quid mediocrium alioqui in nostro ingenio
virium fuit, ut non extinxerit, debilitavit
499 tamen. Sed vel propter hoc nos contuma-

15. *fu. minus.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *m. f.* cf. § 10. 6, 1, 2.

imperitanti fortunae. Hoc dedi ex ingeniosissima verissimaque Lochmanni V. C. conjectura. Praeter unum Alm. praeferentem *imperi aut f.* (quocum non narratur conspirare Turic. cf. § 5. 16.) in libris nihil variatur, dantibus omnibus *imperitiae aut f.* Veritate reperta jam non attinet recensere Mureti, Pithoei, Schelii, Burmanni, Gesneri conjecturas.

al. in nostro. Sic Turic. cum Alm. Jens. et edd. ante Bas. quo acc. Gryph. Reliqui omittunt *in* quorum et Camp. et Goth. Compendium habet Guelf. in quo praepositionem latere existimo. Mollior et minus affectata cum praep. structura quam sine eadem.

tamen. Turic. Guelf. Goth. (errante Gesn. qui ref. *jam meus*) *jam mens* cum Vall. (quem item *meus* dare falso narrat Burm. ut confidam eundem fuisse in recensendo Voss. 2. errorem). Quod Alm. dicitur dare *debilita vitia mens*, in eo ipso est ceterorum scriptura, negligentius diremta illa. Camp. *de-*

15. *imperitanti fortunae.* Similiter Sallust. Jug. c. 76 (apud Tell. 72) „naturam „ipsam ceteris *imperitantem.*" et verbum frequentat Tacitus, utrumque indicante Lochmanno V. C. in prolusione anni 1776 p. 9. Qui non plane pro *imperando* variant hoc verbum, ii libidinem fere et superbiam imperandi eo significant ut Liv. 21, 1, 3 ubi vid. Drakenb. item Plin. H. N. 10, 21 „(gallinacei) *impe-* „*ritant* suo generi, et *regnum,* „in quacunque sunt domo, „*exercent.*" 8, 16. „(leonis) „animalis — ceteris — *impe-* „*ritantis.*" Plin. Paneg. 82, 6 „si his validior toto cor- „pore animus *imperitet.*" Significatur ergo potentissimum et superbum fortunae regnum.

cius erigamus, quod illam ut perferre nobis difficile eſt, ita facile contemnere. Nihil enim ſibi adverſus me reliquit, et, infelicem quidem ſed certiſſimam tamen, attulit mihi 16 ex his malis ſecuritatem. Boni autem conſulere noſtrum laborem vel propter hoc áequum eſt, quod in nullum jam proprium uſum perſeveramus, ſed omnis haec cura ad alienas utilitates (ſi modo quid utile ſcribimus) ſpectat. Nos miſeri, ſicut facul-

bilitata vicio mens. Tarv. *debilitata jam vitio mens.* Jenſ. *deb. tamen* omittit cum reliquis ante Ald. et hoc inveniebat Regius, de conjectura reponens *debilitaverit*, cum perſentiſceret lacunam, improbaret autem Campani et Tarv. rationem, quae ſane eſt perverſa, etſi eruta ex illa Alm. ſcriptura.

16. *hoc aequum.* Turic. Guelf. Camp. *h. cecum* (poſteriores quidem *ae*) cum Goth. 2. Mureti MS. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. uterque. Reliqui *h. certum.* Noſtrum facili emendatione reſtituerunt Muretus, Guilielmius, Geſnerus in Add. De poſtrema litera in *hoc* iterata, *c* autem poſita pro *qu* vide Drakenb. ad Liv. 1, 21, 3 et nos ad 4, 2, 83. 6, 3, 47. *cura — utilitates.* Turic. *curas alienas utiles.* ut et Guilielmii liber. vid. Fac. Grut. Vol. 3. p. 2. pag. 311. Alm. *curas ad alienas utiles* (cf. § 15. item mox). Sed ille a ſec. manu *curas ut alienis utiles.* et ſic Guelf. niſi quod *cura.* Camp. *omnes has curas alienis utiles.* Reliqui *cura ad alienos ut alienis utilis*, quam ſtribliginem quis tulerit? Nos repoſuimus emendationem Guilielmii. Quod Burm. ait, *ad* ante *curas* requiri, id tam certum non eſt. Sunt utriusque formae apud noſtrum exempla; velut, ſine praep., 5, 12, 22 *vict. ſpectet.* Sic et *reſpicere* § 1. ſine praep., 10, 1, 120 cum eadem. Poſſit *ut* ex *ad* eſſe corruptum, quod tamen magis repeto a turbata voce *utilitates.* Alm. ſcripturam recte excerptam magnopere dubito, quem pluralem vide 5, 4, 14.

ſcribimus. Camp. *ſcribi* cum Alm. Nulla Turic. varietas notata (cf. modo, item 6, 1, 1). Infinitivum fruſtra defendit Burm.

tates patrimonii noſtri, ita hoc opus aliis praeparabamus, aliis relinquemus.

500 I. Peroratio ſequebatur, quam *cumulum* quidam, *concluſionem* alii vocant. Ejus duplex ratio eſt, poſita aut in rebus, aut in affectibus. *Rerum repetitio* et congregatio, quae Graece dicitur ἀνακεφαλαίωσις, a quibusdam Latinorum *enumeratio*, et memoriam judicis reficit, et totam ſimul cauſam ponit ante oculos, et, etiamſi per ſingula minus moverat, turba valet. 2 In hac, quae repetemus, quam breviſſime dicenda ſunt, et, quod Graeco verbo patet, decurrendum per *capita*. Nam, ſi morabimur, non jam enumeratio, ſed quaſi altera ſiet oratio. Quae

praeparabamus. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Palat. MS. Ald. Obr. *praeparamus* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Bad. et edd. ante Leid. quo acc. Roll. *praeparabimus* Jenſ. et edd. ante Ald. *paramus* Leid. Gibſ. Reliqui *paravimus.*

1. *enumeratio.* Turic. *renumeratio* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. *remuneratio* Alm. (cf. 6 Pro. 16. item hic § 8.) *renunciatio* Guelf.

moverat. Turic. (a ſec. manu) *moveret* et ſic Guelf. cum Goth. Vall. Voſſ. 2. *moveat* Camp.

2. *quaſi altera.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Reliqui *a. q.* cf. 6 Pro. 15. item hic § 7.

aliis — aliis. Cum Gedoynus male ceperit hoc, et ipſe Geſnerus, ſuadens futurum pro *praeparabamus* (cf. 6, 5, 15), aberrare videatur, juvat apponere ſimilitudinem orationis: 1, 5, 7 *alium — alium.* 8, 4, 15 *alibi — alibi.* 9, 2, 12. *aliud — ad aliud.* 9, 2, 85. 92. 97. 9, 3, 22.

1. *ſequebatur.* Attende tempus imperfectum i. e. tum cum labor interrumperetur morte filii mei.

repetitio. cf. 4 Pro. 6.

turba valet. cf. 5, 13, 11.

autem enumeranda videntur, cum pondere aliquo dicenda ſunt, et aptis excitanda ſententiis, et figuris utique varianda: alioqui nihil eſt odioſius recta illa repetitione, velut 3 memoriae judicum diffidentis. Sunt autem innumerabiles: optimeque in Verrem Cicero, *Si pater ipſe judicaret, quae diceret, cum haec* 501 *probarentur?* et deinde ſubjecit enumerationem: aut, cum idem in eundem, *per invocationem deorum ſpoliata a praetore templa* dinu-

enumeranda. Turic. *admumeranda* cum Alm. *annammeranda* Camp. Hinc colligo ſcripturam *ann.* antiquiorem fuiſſe quam *adn.* quippe quae facilius ex vera *enum.* corrumperetur. cf. 6 Pro. 12. item ſimile exemplum 4, 2, 29. vide tamen § 17.

3. *diceret.* Turic. *dicerent.* *idem in.* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *et* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Leid. exc. Camp. Baſil. Male adhaeſit ad *idem* extremum.

2. *excitanda ſententiis.* Eadem translatione a Plin. H. N. 14, 20 dicitur „crudo „flore reſinae *excitari* — leni- „tas (muſti)." item 19, 8 „ut (betae) lenitas *excitetur* „acrimonia ſinapis." Sed et noſter 9, 2, 29 „fictiones per- „ſonarum — orationem — „*excitant*" 12, 10, 49 „*exci-* „*tatiora* lumina (orationis)." item 6, 3, 19.

odioſius. vid. not. ad 1, 6, 19. item 1, 6, 40.

3. *innumerabiles.* ſcil. figurae.

in Verrem Cicero. Cic. in Verr. 5, 52. Etiam hic locus memoriter excitatus valde recedit ab ipſo Ciceronis exemplo. cf. 5, 13, 27. Qui in fluctuante apud Ciceronem ipſum ſcriptura elaborarunt, noſtri nullam videntur rationem habuiſſe. Ut Quintilianus quidem locum memoria tenuit, pater Verris fingitur auditor modo eorum fuiſſe, quae probarentur in filium, cum ipſe ſederet judex; nihil eorum ipſe commemoraſſe. Sermo ejus, in hac ratione, nonniſi admirantis fuit et indignantis, quod ſecus eſt apud Ciceronem. Hic tamen apud Qu. maxime diſplicet *quae diceret* pro *quid diceret.*

idem in eundem. c. 72.

merat. Licet et dubitare, num quid nos fugerit: et, quid reſponſuri ſint adverſarii his et his: aut, quam ſpem accuſator habeat omnibus ita defenſis. Illa vero jucundiſſima, ſi contin- 4 gat aliquod ex adverſario ducere argumentum: ut, ſi dicas, *Reliquit vero hanc partem cauſae;* aut, *Invidia premere maluit;* aut *Ad preces confugit; et merito, cum ſciret haec et haec.* Sed non ſunt ſingulae ſpecies 5 perſequendae, ne ſola videantur, quae forte nunc dixero: cum occaſiones et ex cauſis, et ex dictis adverſariorum, et ex quibusdam fortuitis quoque oriantur. Nec referenda modo noſtra, ſed poſtulandum etiam ab adverſariis, ut ad quaedam reſpondeant.

4. *Reliquit vero.* Turic. *reliquius* (in quo nihil aliud niſi ipſum noſtrum), a ſec. manu *reliquam v.* et ſic Guelf. Omittunt *vero* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid.

preces. Guelf. *pedes.* cum marg. Baſ.

5. *perſequendae.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Steph. Obr. Reliqui *proſeq.* cf. 4, 1, 43.

occaſiones. Turic. Guelf. *accuſationes* (quanquam ille a pr. manu *accuſationis*) cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius, ſed et antea Camp. cf. 6 Pro. 11.

cauſis. Baſil. *auſis*, de conjectura, futili illa.

ita defenſis. Ita, ut jam enumeratione ſignificetur. Succurrebat tamen pro *ita* fortaſſe legendum *rite*, vel *ſcite*. Sed non multum tribuo.

4. *Illa — jucundiſſima.* Hunc accipio ſingularem femininum referendum ad *figura*, intellectum; non pluralem neutrius, in genere poſitum.

et merito. Vulgo male diſtinguunt, quaſi *et* ſit ipſius Quintiliani interjicientis, a *Merito* autem ordiatur nova figura enumerandi. Pertinet omne hoc ad illud: *Ad preces* cet.

5. *Sed non ſunt — perſequendae.* Hoc ſibi ipſe praecipienti ſuadet Qu., non oratori dicturo.

6 Id autem, si et actionis supererit locus, et ea proposuerimus, quae refelli non possunt. Nam provocare, quae inde sint fortia, non 7 arguentis est, sed monentis. Id unum epilogi genus visum est plerisque Atticorum, et philosophis fere omnibus, qui de arte oratoria scriptum aliquid reliquerunt. Id sensisse Atticos credo, quia Athenis affectus 50 movere etiam per praeconem prohibebatur orator. Philosophos minus miror, apud quos vitii loco est, affici: nec boni mores

6. *inde sint.* Guelf. Camp. Turic. *desint* (sed hic a sec. manu, a pr. enim nostrum) cum Vall. Leid. Obr.

7. *loco est.* Sic Turic. Camp. Reliqui *e. l.* cf. § 2. 13.

6. *actionis — locus.* Equidem interpretor: Si suppetat copia post adversarii responsionem etiamnum agendi i. e. dicendi, ne forte haereant ea, quae hic postrema protulerit. Negliguntur haec ab interpretibus, nec Gedoynus vertere vel dignatus est vel ausus. Paulo clarior fortasse fiat oratio, si, pro *actionis*, scribas *actioni*; quanquam *locus* genitivum commode asciscit.

inde. „H. e. ab altera parte, „contra quam dicimus. Fre„quens est, adverbia loci ad„hibere de personis: ut *unde* „*petitur*, pro reo; vid. Gro„nov. ad Cic. fam. 7, 11. Sic „Ter. Adelph. 1, 1, 21 *Nati* „*filii duo: inde ego hunc ma*„*jorem adoptavi mihi.*“ Gesn. vid. et Cort. ad Sallust. Jug. 14, 22. et Drakenb. ad Liv. 1, 24, 2. cf. 5, 13, 2. *inde, hinc.*

arguentis — monentis. Satis clarum orationis acumen. Malim tamen *admonentis*, quod apud unum Aldum invenio, et in Rusc. ascriptum ab antiqua manu. Facillime *ad* excidebat post *sed.* cf. 5, 13, 46 „bene *admonitos.*“ 4, 5, 4 „recte *admones.*“

7. *Athenis — prohibebatur orator.* vid. not. ad 2, 16, 4. Locis veterum ibi positis adde nostr. 12, 10, 26. Appulej. Metam. l. 10. p. Elmenh. 241. (Pricaei p. 214, sunt hi numeri et apud Oudend.) nam et illic *praeconis* mentio. item Polluc. Onom. 8, 117. et in contrarium loca Elmenhorstio designata p. 176 nott. Pric. 48. Aliquid, sed leve, pro Qu. habet Xenoph. Mem. 4, 4, 4 παρὰ τοὺς νόμους.

miror. Burmannus mallt *moror.* non quidem necessario.

videntur, ſic a vero judicem averti: nec convenire bono viro vitiis uti. Neceſſarios tamen affectus fatebuntur, ſi aliter obtineri vera, et juſta, et in commune profutura non poſſint. Ceterum illud conſtitit inter omnes, 8 etiam in aliis partibus actionis, ſi multiplex cauſa ſit et pluribus argumentis defenſa, utiliter ἀνακεφαλαίωσιν fieri ſolere: ſicut nemo dubitaverit multas eſſe cauſas, in quibus nullo loco ſit neceſſaria, ſi breves et ſimplices fuerint. Haec pars *perorationis* accuſatori patronoque ex aequo communis eſt. Affectibus quoque iisdem fere utuntur: ſed 9 rarius hic, ille ſaepius ac magis. Nam

8. *ex aequo.* Sic Turic. cum Alm. (cf. § 1. 9.) *aequo* ſine praepoſitione Guelf. Reliqui *aeque.* Noſtrum probat Burm. ablegans ad Petron. c. 74. cf. et Drakenb. ad Liv. 39, 26, 1.

9. *iisdem.* Sic Camp. *hisdem* Guelf. *isdem* Turic. Reliqui *eisdem* cf. 5, 8, 65. Nec tamen negem vel hanc formam noſtro uſurpatam, ut 5, 8, 31..45. 7, pr., 1.

rarius — ac magis. Turic. *aliis ſic aut i. ſ. a. m.* cum Alm. (cf. § 8. 10). Sed ille a ſec. manu *alius ſic aut i. ſ. a. m.* Gueit. *alius ſic at i. ſ. a. m.* Camp. *aliis hic at i. ſ. a. m.* Codd. MSS. negligenter fere ſunt collati, nec multum Gothano tribuendum. Igitur *rarius* a correctore profectum puto, nec pro reliqua Quintiliani concinnitate videtur prius unum poni adverbium *rarius*, mox duo „*ſaepius ac magis.*" His adducor ut MSS. veſtigiis inſiſtens ſcribere malim *aliis hic aliis ille*; ita *ſaepius ac magis* utrique tribuetur et accuſatori et patrono, ſed in diverſis affectibus. *at* corruptum ex *aliis* cf. ad 5, 10, 9. 6, 3, 75 cum ſcriptum eſſet *al.* In hac conſtitutione ne

Neceſſarios — ſi aliter. cf. 5, 14, 29.

8. *multiplex.* cf. 4, 4, 4.

ex aequo communis. Non ſolum uterque eorum utitur anacephalaeoſi, ſeu nec magis alter altero. In *affectibus* mox alia utriusque ratio.

9. *rarius — ac magis.* vid. not. crit.

huic concitare judices, illi flectere convenit. Verum et accuſator habet interim lacrimas ex miſeratione ejus rei, quam ulciſcitur: et reus de indignitate calumniae conſpirationis vehementius interim queritur. Dividere igitur haec officia commodiſſimum, quae

quaerendum quidem magnopere eſt, utri ſingula pronomina, *hic ille*, reddantur, qua de re ad hunc locum diſſerunt VV. DD. Sed mox eadem recurrit obſervatio, vid. ibi not. ex. In recepta autem ratione, *hic* profecto ad propius, ad *patronum*, referendum erat, *ille* ad remotius, ad *accuſatorem*, quod male coibat cum ſequentibus. Id ſentiens Capper. nec tamen agnoſcens veram difficultatem, ludibrium debuit Burmanno in Epiſtola p. 45, ne ipſi quidem expedienti locum.

rei quam. Sic Ruſc. (ex correctione Regii ut videtur cf. 6 Pro. 7) cum Goth. et Aldo Bad. utroque Geſn. Bip. *r. qua* Voſſ. 2. Sed Turic. Guelf. Vall. et edd. rell. *r. quem.* Aut *quam* ſcribi debere ait Regius, aut *rei* tolli. Hoc ipſum factum a Campano, corrigente procul dubio (cf. § 5.); nec male, cum mox § 19. ſit „*ejus caſum quem ulciſcitur.*" Potuit facillime irrepere *rei.* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 18, 2. Exempla e Quint. vide 4, 2, 61. 5, 10, 72. 5, 13, 56. 5, 14, 1. vide et 3, 11, 1.

huic — illi. Ad remotius, *accuſatorem*, refer *huic*, ad propius, *patronum, illi.* cf. 5, 13, 12. item hic § 22. Ablegat Burm. ad Sanctii Minervam, locupletatam a Perizonio, l. 2. c. 9. item (in Epiſtola ad Capper. p. 45) Budaeum in Comment. Gr. L. p. 1038 ed. Steph. (quem locum in mea ed. nondum inveni) ubi Budaeus addit „*uſus eſt et varie Quintilia-„nus*" ut appareat, Budaeo cognitam fuiſſe hanc Quintilianeam uſurpandi pronomina libertatem.

calumniae conſpirationis. Rollinus *et* volebat inſeri. Burm. vel hoc vel *aut* (non quidem *vel*, ut refert Harles). Alterum ſententiae convenientius, etſi minus leni emendatione. Alterutrum neceſſarium. Quis enim ferat hoc aſyndeton?

haec officia. Concitandi profecto et *flectendi.* Qui tamen ex proximis ſequatur, haec

plerumque ſunt, ut dixi, prooemio ſimilia, ſed liberiora, plenioraque. Inclinatio enim 10 judicum ad nos petitur initio parcius, cum admitti ſatis eſt, et oratio tota ſupereſt: in epilogo vero eſt, qualem animum judex in conſilium ferat, et jam nihil amplius dicturi ſumus, nec reſtat, quo ſervemus. Eſt igi- 11

plenioraque. Turic. *plerioraque.* Guelf. omittit. Camp. *pleraque.*

10. *parcius cum.* Turic. Camp. *parti tum* (ſed ille a ſec. manu *partim tum* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Vall.) cum Alm. *tum* pro *cum* edd. ante Stoer. exc. Baſ.

animum — ferat. Turic. *animam* (ſed a ſec. manu noſtrum) *videm conſilio fecerat.* Poſtrema tantum duo vocabula ex Alm. afferuntur ut Turic. (cf. § 9. item mox) *animo idem conſilio fecerat* Guelf. ut et Baſ. margo, excepto *animo.* De *ferat* et *fecerat* vide Drakenb. ad Liv. 7, 3. 6. item noſt. 6 Pro. 10. *ſervemus.* Goth. Jenſ. *ſervemur* cum Alm. (Turic. nulla mentio cf. modo, item § 13.) Voſſ. ſec. et edd. ante Leid. niſi quod in marg. Cheneti noſtrum. Hoc ipſum tamen in Turic. Guelf. Camp. Plane gemellam literae *dividi* debere, parum intelligo. Ad ſenſum malim paene *conjungere.* Varietas una eſt in Turic. *didere* pro *dividere,* mero errore, in quo nullum praeſidium. Rollinus ad *dividere* haec annotat: „Diſputare „ſeparatim de diverſis affecti„bus, quos excitant accuſator „et reus." Atqui *eodem* uti eos modo dixerat Qu. Inſolenter diceretur et vi careret, ſi pro *dividere* ſcriberetur *videre*; hoc ſententia: *excutere, propius introſpicere.*

ut dixi. Reſpicit procul dubio ad 4, 1, 27. 28. Mox autem *in* praepoſ. addi malim. Nam *prooemio* dativum interpretari, qui pendeat ex *ſimilia*, prorſus alienum.

10. *admitti.* Cum acumine hoc dicitur, ut 4, 1, 5. ſed hic exquiſitius, nullo additamento. Sic Perſius noto verſu de Horatio

„— *admiſſus* circum praecordia ludit."

Petita translatione aut a convenientibus reges et principes, aut a maribus ineuntibus feminas. Simili ſententia *recepti* 4, 1, 59.

qualem — ferat. Similis fere ſententia 5, 12, 14. *Conſilium* vide ad 4, 2, 22.

ſervemus. Hanc ſcripturam ita interpretor, ut objectam

tur utrisque commune, conciliare ſibi, avertere ab adverſario judicem, concitare af- 503 fectus, et componere. Et breviſſimum quidem hoc praeceptum dari utrique parti poteſt, ut totas cauſae vires orator ante oculos ponat: et, cum viderit, quid *invidioſum*, *favorabile*, *inviſum*, *miſerabile* aut ſit in rebus, aut videri poſſit, ea dicat, quibus, ſi 12 judex eſſet, ipſe maxime moveretur. Sed certius eſt ire per ſingula. Et quae conciliant quidem accuſatorem, in praeceptis exordii jam diximus. Quaedam tamen,

R et S figuram in MSS. ſeptimi et octavi ſeculi, docet Morelius in Elémens de Critique p. 174. Mox § 16. pro *querimur* Camp. *quaerimus*.

11. *conciliare*. Turic. *conſiliare*, a ſec. manu *conſiliari*. Ita mox § 12. Goth. (tac. Geſn.) *conſiliant* pro *conciliant*.

12. *conciliant*. Camp. Tarv. *concilient*. cum Ald. Si conjunctivus ponebatur, debebat praeferri imperfectum ob *diximus*.

verbi repetam ἀπὸ κοινοῦ, „id quod dicendum erat, nec „jam dicimus." *Servemus* dictum pro *reſervemus* ut 8, 5, 35. *Quo* adverbium loci accipio, non pronomen: „Nullus locus reſtat, ad quem reſervemus dicta noſtra." Altera ſcriptura *ſervemur* (vide not. crit.) nimiam videtur ſententiam habere, ſi haec ſignificat: „Quo nos periculo eripiamus." Nam quod eandem Geſnerus explicat „quo „nos reſervemus" (in qua ratione *quo* profecto interpretatur ut ego; etſi id diſerte non monens), contortius videtur. Capperonnerius objectum facit, „eum quem defendimus," quod abhorret a perſpicuitate Quintiliani.

12. *Et quae conciliant — diximus*. Haec fere inveneris 4, 1, 5 — 27. Nec tamen *accuſatoris* proprie commendandi artificia ibi traduntur, quanquam exempla et praecepta eo maxime ſpectare poſſunt videri. Dicas igitur Qu., quem toties in Cicerone aliisque parum vidimus memorem, etiam ſua ipſius ſecurius retinuiſſe. Hic quidem altera pars, quae eſt defenſoris, tractatur a 21 inde §. Sed et

quae illic ostendere satis est, in peroratione implenda sunt magis, si contra impotentem, invisum, perniciosum, suscepta causa est; si judicibus ipsis aut gloriae damnatio rei, aut deformitati futura absolutio. Nam egregie [13] in Vatinium Calvus, *Factum*, inquit, *ambitum scitis omnes, et hoc vos scire omnes sciunt.* Cicero quidem in Verrem etiam *emendari posse infamiam judiciorum damnato reo* dicit: quod est unum ex supra dictis. Metus etiam, si est adhibendus, ut faciat idem, hunc habet locum fortiorem, quam in prooemio. Qua de re quid sentirem, alio jam libro ex-

13. *hoc vos.* Guelf. transponit, solus. Bene. cf. § 7. 21. *infamiam.* Turic. *infamam* cum Alm. sed ille a sec. manu receptam. cf. § 10. 14. *adhibendus.* Turic. Guelf. *habendus.* cf. 5. extr. *faciat.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. 1. 2. Voss. 2. Reliqui *facit*, nisi quod plurimi profecto MSS. negliguntur a conferentibus.

habet. Sic Turic. Guelf. cum Goth. 1. 2. Voss. 2. Reliqui *habeat*, inter quos et Camp. Male.

in prooemii praeceptis §§ 27 — 72 versantur fere in defensore.

implenda cf. 5. 13, 56.

13. *Calvus.* vid. 1, 6, 42. Vatinium, Cicerone defendente, ambitus in petenda praetura, qua Catonem praelatus est, reum egit. vid. 9, 2, 25. Plutarch. Cat. min. p. 779 C. D. cf. Cic. ad Div. 1, 9. Fuit Vatinius (in quem si [illegible] plura jaceretur, pomum erat. Macrob. Sat. 2, 6) illorum temporum [illegible], et corporis et animi foeditate, paulo fortasse melior nostro. cf. Ruhnk. ad Aquilam Romanum p. 184. seq. in ed. Lupi, quo adde p. 276.

in Verrem. Act. 1, 15.

ex supra dictis i. e. ex conciliantibus.

ut faciat idem i. e. ut et ipse conciliet accusatorem. *Conciliare* quidem hic latius accipies. Metus enim et ipse facit ut accusatorem laedere nolit judex. Neque enim cum [illegible] *ut* interpreter *licet, etsi*, quod sequente indiget *tamen*; et jejuna in hoc significatu sit sententia.

alio — libro. 4, 1, 20. 21.

14 posui. Concitare quoque invidiam, odium, iram, liberius in peroratione contingit: quorum *invidiam* gratia, *odium* turpitudo, *iram* offensio judicis facit, si contumax, arrogans, securus sit: qui non ex facto modo, dictove aliquo, sed vultu, habitu, aspectu moveri solet. egregieque nobis adolescentibus dixisse accusator Cossutiani Capitonis

14. *judicis.* Camp. *judici* cum Alm. cf. § 13. 15. *qui.* Turic. Camp. *quia* cum Goth. et edd. ante Basil. Sed Turic. a pr. manu *quae.* Guelf., nisi dormitavi, nostrum. Verum quidem hoc esse nequit. Quo enim tandem referatur pronomen relativum masculinum? Ad judicem? Ad reum? Neutrum ferri potest. Equidem sanam scripturam censeo primam illam Turicensis. Eget autem ea altera mox mutatione, ut, contra libros quidem omnes, pro *solet* legamus *solent. Quae*, neutro plurali, referes ad *contumax*, *arrogans*, *securus.* Sed restat scrupulus, quod huic sensui minus congruit *moveri.* Neque enim *moventur* ista e vultu, reliquis; sed *apparent.* Mihi quidem pro *moveri* nihil aliud succurrebat nisi *notari*, quod sane vix placet. Sed *moveri* alienum plane censeo, cum relativum ad *invid. od. ir.* spectare nequeat. Eo enim faceret *movendi* verbum. Sed nimis remota sunt, et eorum, quae modo posita sunt: *cont. arr. sec.*, aliqua amplificatio paene necessaria est.

14. *quorum.* Neutrum genus accipe, et refer ad omnia ea, quae praecedunt „invidiam — iram."

offensio judicis. Cave genitivum sejungas et referas ad cetera quoque: *gratia*, *turpitudo.* Est *offensio judicis* admissa a reo, cujus ipsius quoque sunt *gratia*, *turpitudo.*

sit. Subjectum, quod intelligitur, est *reus*, in quem concitantur ista.

qui — solet. cf. not. crit.

accusator Cossutiani Capitonis. Quis fuerit accusator ignoramus. Ad causam spectant haec loca veterum: Tac. Annal. 13, 33. „Cossutianum „Capitonem Cilices detulerant, „maculosum foedumque, et „idem jus audaciae in pro„vincia ratum, quod in urbe „exercuerat. Sed pervicaci „accusatione conflictatus, po„stremo defensionem omisit, ac „lege repetundarum damnatus

videbatur, Graece quidem, ſed in hunc ſenſum, *Erubeſcis Caeſarem timere.* Summa 15 tamen concitandi affectus accuſatori in hoc 504 eſt, ut id, quod objecit, aut quam atrociſſimum, aut etiam, ſi fieri poteſt, quam maxime miſerabile eſſe videatur. Atrocitas

Erubeſcis. Jenſ. (tac. Geſn.) *erubeſcit* cum ſequentibus ante Obr. quo acc. Rollin. Mecum faciunt MSS. mei et Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Vall. cf. 5, 10, 97.

15. *objecit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *objicit.*

„eſt.“ Juvenal. 8, 92 — 94. „ — quam fulmine juſto Et „*Capito* et Numitor ruerint, „damnante ſenatu, Piratae „*Cilicum.*“ —

Graece quidem. „Quis — „huic conſuetudini, qua nunc „Graecis actionibus aures cu„riae exurdantur, januam „patefecit? ut opinor, Molo „rhetor, qui ſtudia M. Cice„ronis acuit. Eum namque „ante omnes exterarum gen„tium in ſenatu ſine inter„prete auditum conſtat. Quem „honorem non immerito ce„pit, quoniam ſummam vim „Romanae eloquentiae adju„verat.“ Val. Max. 2, 2, 3. quo loco nititur Pſeudo-Turnebus in nota, neque tamen indicato. cf. nos ad 1, 5, 60. Sub Caeſaribus multus Graecae linguae uſus etiam in republica adminiſtranda, Suetonio in primis memorante. Fuit illa cauſa, quam Graece orare licuit Moloni, de praemiis Rhodiorum. vid. Cic. Brut. c. 91. Ignarum Latini ſermonis Molonem teſtatur Plutarchus in Cicerone Vol. 1. p. 862 F. Exemplum autem accuſantis Capitonem ideo huc facit, quia ineſt ſignificatio vultus ipſius, in quo ferocia nihil usquam penſi habentis confligitur cum metu, quem nec vincere poteſt nec diſſimulare prorſus. Invidiae plena erat haec oratio, praeſente maxime, quod credi poteſt, Nerone. In ſenatu dixiſſe crediderim Graecum oratorem. cf. loc. Juvenalis.

15. *objecit.* Praeterito uti videtur, ad ſignificandum ſummum illud, in quo cauſa vertitur, crimen. Praeſens *objicit* locum habebat, ſi de partibus accuſationis ſingulis ageretur.

Atrocitas. ICtorum de augenda injuriarum atrocitate loca indicat Turnebus. Dig. 47, 10, 7, 8. item l. 8. 9

crescit ex his, *Quid factum sit*, *a quo*, *in quem*, *quo animo*, *quo tempore*, *quo loco*, *quo modo?* quae omnia infinitos anfractus 16 habent. Pulsatum querimur: de re primum ipsa dicendum: tum, *si senex*, *si puer*, *si magistratus*, *si probus*, *si bene de republica meritus*; etiam, si percussus sit *a vili aliquo contemtoque*; vel ex contrario *a potente nimium*, vel *ab eo*, *quo minime oportuit*; et, si *die forte sollemni*, aut *iis temporibus*, *cum judicia ejus rei maxime exercerentur*, aut *in solicito civitatis statu*; item *in theatro*, *in* 17 *templo*, *in concione*, crescit invidia: et, si

infinitos anfractus. Turic. *infinito fractus.* Alm. *infinito structus* (quod si vere notatum fuit, recte Burm. resolvit *infinitos tractus* cf. § 14. 20). Sed ille a sec. manu nostrum Goth. 2. *tractatus.*

16. *ab eo, quo.* Sic Turic. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn. qui in Add. de Goth. 2. tantum refert). *a. e. quem* Tarv. cum Aldo. Reliqui *a. e. a q.* ut et Guelf. Burmannus Aldinam rationem improbans apponit Livii locum 39, 11, 7. „spoliatus „fortunis a quibus minime oporteret" quo tamen et ipse noluisset tueri *a* receptae, si MSS. scriptura cognita ei fuisset.

ejus rei. Jens. (tac. Gesn.) *hujus r.* cum sequentt. ante Stoer. exc. Bas. *crescit.* Palat. C. Gebh. *gliscit* plaudentibus frustra Gebhardo et Pareo; nam praesentius reme-

infinitos anfractus habent. i. e. Mille modis tractari possunt. Elegans forma dicendi, cui similem desidero; neque tamen dubia sententia.

16. *ab eo quo.* Omittitur praepositio *a* praemittenda relativo, evitandi taedii causa. Vid. Corn. Nep. 5, 3, 1. „Incidit in eandem invidiam, „quam" cet. ubi vide interpretes, item Heusingerum in Hellenolexia Vechneri p. 322. indicante in Add. Gesnero. Similis licentia Quintiliani in fragmento declamationis deperditae apud Lactant. Inst. Div. 5, 7. „in id, quod in„cubuerunt" quem locum ostendit Heusing. l. c.

crescit invidia. Leidensis editor, distinctione maxima

non errore, *nec ira*, vel etiam, ſi forte *ira*, ſed *iniqua*, *quod patri aſſuiſſet*, *quod reſpondiſſet*, *quod honores contra peteret*: et, ſi *plus* etiam videri poteſt *voluiſſe*, quam fecit. Plurimum tamen affert atrocitatis *modus*, *ſi graviter*, *ſi contumelioſe*: ut Demoſthenes *ex parte* percuſſi corporis, ex *vultu* ferientis, ex *habitu* invidiam Midiae quaerit. *Occiſus eſt: utrum ferro, an igne*, 18

dium locus expectat. vid. not. ex. Alioqui frequens gloſſa *creſcere* pro *gliſcere* vid. Liv. Drak. 6, 14, 1.

17. *aſſuiſſet.* Turic. *adfuiſſet* ſed a ſec. manu *abfuiſſet* quod ipſum eſt in Goth. (tac. Gem.) *effuiſſet* Jenſ. (tac. Gem.) Tarv. quod correxit Regius. Noſtram ſcribendi rationem tenet Camp. ceterique excepto Geſn. qui cum Turic. *adſ.* cf. § 2. 6, 2, 13. *peteret.* Guelf. *petiſſet* ſed ſuperſcripta noſtra. *aſſert.* Turic. *adſerat.* Guelf. *aſſeret.* *ut Demoſth.* Turic. Guelf. *et.* Tarv. *aut.*

Midiae. Turic. *me deae.* Guelf. *medeae* cum Jenſ. (tac. Gem.). Correxit Regius, ſed et Vall. recte et vetuſtiores edd.

Occiſus eſt. Turic. omittit *eſt*, et ita Camp. Ille tamen a ſec. manu *occiſae et.* Guelf. *occiſae. Sed.*

poſt *concione* facta, ab his oratur novam ſententiam, quem improbat Burmannus praeeunte Gebhardo in Crepundiis p. 112. Equidem in omnes partes verſatis hiſce vocibus, quid iis faciam non reperio. Neque enim opus erat quidquam addi; nec apparet, quare adhuc „*ſine ipſis coenadui*" potuerit ſi nunc repente inferuntur.

17. *patri aſſuiſſet.* Pulſatus ab impotente illo patrem ſuum aliquo judicio contra ipſum defenderat.

reſpondiſſet. cf. 5, 7, 14. et 3, 5, 15. Injuriam, quam illi fecerat ſuperbus ille, non tacitus pertulerat. Ineſt eadem vis in loco Terentiano Phorm. Prol. 19. „Hic *reſpondere* voluit non laceſſere."

Demoſthenes — Midiae. vid. Demoſth. p. Rsk. 537. ſeq. Commodiſſime Philander ablegat ad Dig. 48, 19, 16, 6. ubi ipſe hic Demoſtenis locus affertur.

an veneno; uno vulnere, an pluribus; ſubito, an expectatione tortus, ad hanc partem maxime pertinet. Utitur frequenter accuſator et *miſeratione*, cum aut ejus caſum, quem ulciſcitur, aut liberorum ac parentum ſoli- 505
19 tudinem conqueritur. Etiam futuri temporis imagine judices movet, *quae maneant eos, qui de vi et injuria queſti ſunt, niſi vindicentur: fugiendum de civitate, cedendum bonis, aut omnia, quaecunque inimicis animus*
20 *fuerit, perferenda.* Sed ſaepius id eſt accuſatoris, avertere judicem a miſeratione, qua reus ſit uſurus, atque ad fortiter judicandum

tortus. Turic. Guelf. *tertius* cum Alm. et marg. Baſil.

ac parent. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Reliqui *aut p.* Disjunctio hic quidem nimia poſt alteram majoris momenti.

ſolitudinem. Turic. Guelf. Camp. *ſolicitudinem* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Eandem confuſionem vide ad Liv. 8, 13, 15 Drakenb.

19. *quae.* Sic Turic. Camp. Tarv. cum Alm. Jenſ. Reliqui *qui.* *eos qui.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui inferunt *caſus.* Adhaeſit ex proximo *eos*, improbandum vel ob id quod modo (§ 18.) erat *ejus caſum.*

inimicis animus fuerit. Sic Turic. cum Obr. Sed ille a prima manu *inimicus fuerit.* Guelf. *inimici animus fert* cum margine Baſil. probante Burmanno. *inimicis in animo fuerint* Voſſ. 2. (nihil ejusmodi dante Goth.). Reliqui *inimicus fecerit.* Scripturae Guelf. et Voſſ. 2. interpretamenta videntur noſtrae, quae dura videri non debet, cum facile ſubaudiatur *facere* ad *quaecunque.* Sueton. Caeſ. c. 82 „*Fuerat animus* „conjuratis — *trahere.*" cf. Oudend. ad ejusd. Othon. c. 6. in quibus ſane expreſſus, qui hic intelligitur modo, infinitivus, locutionem expeditiorem facit.

18. *ad hanc partem* i. e. ad augendam atrocitatem, vide § 15.

19. *quaecunque — fuerit.* cf. not. crit.

concitare. Cujus loci est etiam occupare, quae dicturum facturumve adversarium putes. Nam et cautiores ad custodiam suae religionis judices facit, et gratiam responsuris aufert, cum ea, quae praedicta sunt ab accusatore, jam, si pro reo petentur, non sint nova: ut Servius Sulpicius contra Aufidiam, *ne signatorum ab ipsis discrimen objiciatur sibi*, praemonet. Nec non ab Aeschine, quali sit usurus Demosthenes actione,

20. *ea, quae — petentur.* A meis quidem libris *quae* illud abest omnibus ante Gryph. Omittunt enim et Goth. Jens. (tac. Gesn.). Burmanno nullus, qui omittat, MS. memoratur praeter Voss. 2. neque hiscit Gibsonus (cf. 6 Pr. 13). Malim igitur *ea quae dicta* ut *quae* abierit in *prae.* In reliquis quidem nulla varietas. Quid tamen illud: „pro reo *petentur?*" in quo *petentur* me offendit quam maxime. Sentio, quid audeam. Sed reponi velim — „jam si *a patrono repetentur.*" *Servius.* Goth. (tac. Gesn.) *Ser.* cf. 5, 13, 18. hic § 35. *ne sign.* Turic. Guelf. *nec s.*

ab ipsis. Turic. *ut ipsis* cum Alm. (cf. § 14. item mox) sed ille a sec. manu *ut ab ipsis.*

quali — usurus D. Turic. *quae vel situr D.* a sec. manu *qualis D.* Alm. *Qua* l. *itur* (cf. modo hac § item § 23). Prominens *t* cf. cum § 9.

20. *suae religionis.* vid. 5, 6, 4. religio enim est *jusjurandum* ut 5, 6, 2. 5, 7, 33.

ea, quae — petentur. vid. not. crit.

[illegible] *Sulpicius.* cf. 4, 2, [illegible], quod facit difficultatem, tenendum est, cum [illegible] sit exemplum. Vim argumenti perspicere nequimus, [illegible] hanc causam ignorantes. Tantum apparet positu verborum, *ab ipsis* non esse referendum ad *objiciatur* sed ad *discrimen* i. e. discrimen imminens signatoribus *ab ipsis.* Qui sint *ipsi* illi, nemo, sine pluribus hujus orationis reliquiis, dixerit.

ab Aeschine. vide Reisk. Oratt. 3. 597 — 608. Steph. 83. 18 — 84. 23. 611 — [illegible]. St. 84. 33 — 86. 30. cf. item 5, 6, 3. 7, 1, 2.

praedictum est. Docendi quoque interim judices, quid rogantibus respondere debeant: quod est unum repetitionis genus. 21 Periclitantem vero commendat *dignitas*, et *studia fortia*, et *susceptae bello cicatrices*, et *nobilitas*, et *merita majorum*. Hoc, quod proxime dixi, Cicero atque Asinius certatim sunt usi: pro Scauro patre hic, ille pro filio.

quoque int. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *i. q.* cf. § 13. 22.

21. *merita.* Turic. Guelf. *materia.* *quod.* Jens. *apud* solus, quod correxit Regius.

patre. Turic. *parte*, a sec. manu *partem.* Confusio obvia et frequens cf. Drakenb. ad Liv. 4, 60, 3. Oudend. Suet. Aug. 12. Fluctuat hoc modo scriptura apud Cic. ad Att. 4, 16. itidem in Scauri causa. Sed apud Qu. ne ulla quidem species est τοῦ *parte.*

repetitionis. ἀνακεφαλαιώσεως de qua vide § 1 — 9. Argumenta enim repetuntur, quibus preces illae rei amoventur.

21. *Periclitantem.* cf. § 12.

pro Scauro — filio. Ciceronis pro Scauro orationem vide ad 4, 1, 69. in cujus quidem fragmentis et eorundem interpretatione Asconiana manifestum est, quantum versatus fuerit Cicero in patre laudando. Spectat eodem locus Valer. Max. 8, 1, 10 Turnebo jam laudatus: „tamen propter *vetustissimam* „*nobilitatem*, et recentem me„moriam patris, absolutus „est.“ Pollio quem Scaurum defenderit, a nemine proditum invenio. Monet Gesnerus, filii eum causam egisse, idemque Manutius refert in enumerandis operibus Asinii Pollionis ad Cic. ad Div. 10, 31. Jam temporum rationes cum sane non ferant, ut Scaurum illum principem Senatus (cujus vitam scripsit Brosius Mem. Acad. Inscr. T. 40. 12°. cf. 5, 12, 10.) defenderit Pollio, sequitur ut causam dixerit pro filio illius, quem Cicero tutatus est. Quanquam ipsa Ciceronis aetate audiebat is Scaurus filius, dum respicitur ad nobilem illum Senatus principem. Vicissim Quintiliano filius recentior appellatur, ad illum Ciceronis clientem, is autem ipse pater. Pollionis quidem pa-

Commendat et cauſa periculi, ſi ſuſcepiſſe 22 inimicitias ob aliquod factum honeſtum videtur: praecipue *bonitas*, *humanitas*, *mi-* 5·6 *ſericordia*. Juſte enim tunc petere ea quisque videtur a judice, quae aliis ipſe praeſtiterit. Referenda pars haec quoque ad *utili-*

22. *ſi ſuſcep.* Turic. a ſec. manu delet *ſi* et abeſt a Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 3. Item Turic. poſt *ſuſc.* ſecunda manu ponit *eſt*, ſine ſenſu. *praecipue.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. *praecipua* cum Goth. Voſſ. 2.

Juſte enim. Turic. *juſtis e.* (a ſec. manu *juſtae e.*) Camp. *Juſtius ll.* (ſolito errore pro .N. i. *enim.* cf. 6, 3, 7.) *Juſtius e.* Tarv. Ald. *Juſti e.* Jenſ. (tac. Geſn.).

aliis. Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Bad. exc. Tarv. Reliqui *alii.*

pars haec. Jenſ. (tac. Geſn.) *h. p.* cum reliquis ante Stoer. exc. Baſ. quo acc. Roll. Mollius videtur etſi minus accurate ſtructum. cf. § 20. 30.

trocinio uſus videtur Mamercus Scaurus, foediſſimus homo idemque ingenioſiſſimus, cujus multa eſt mentio apud Senecas, Tacitum, Dionem, quique a Tiberio mortem ſibi conſciſcere coactus eſt A. U. C. 787. Hunc Pollione familiariter uſum oſtendit L. Seneca de Benef. 4, 31. Fuerit igitur is filius M. Aemilii Scauri, quem defendit Cicero, etſi ambitus rei jam A. U. C. 702, quando Mamercum ne natum quidem conjicere licet, niſi forte hic noſter alius fuit, ignotus praeter hanc cauſam, a Qu., quantum video, ſolo memoratus. Quod in hac interpretandi ratione *his* ad remotiorem Ciceronem, *ille* ad propiorem Aſinium refertur, cf. § 9. *Aſinius* hic quidem nullus niſi Pollio poteſt intelligi, cum filium Scauri Ciceroniani defendiſſe dicatur.

22. *tunc.* Non ſatis apparet, quo valeat adverbium temporis. An: „*ſi bonitas* „cet. *fuerint in reo?*" Sed haec eſt ſcabra oratio. Collata ſcripturae varietate, malim ſcribere: *Juſtiſſime enim petetere.* Etiam *Juſtius*, comparativus, facilius quodammodo ſtruitur cum *tunc.* *Quisque* vid. ad 4, 1, 46.

pars haec quoque. Reſpicit ad prooemium, in quo eadem praeceperat vid. 4, 1, 7.

tatem reipublicae, *ad judicum gloriam*, *ad* 23 *exemplum*, *ad memoriam posteritatis*. Plurimum tamen valet *miseratio*, quae judicem flecti non tantum cogit, sed motum quoque animi sui lacrimis confiteri. Haec petetur aut ex iis, *quae passus est reus*, aut ex iis, *quae cum maxime patitur*, aut ex iis, *quae damnatum manent*: quae et ipsa duplicantur,

23. *petetur.* Retinui emendationem Gesneri, etsi nullo meorum libro firmatam, qui dant *petentur.* Sed „nimis" ait Gesn. „manifestum ad *miserationem* referri."

aut ex iis. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *a. ex his.*

aut ex iis. Turic. Camp. omittunt *ex.* Guelf. *aut his.* Goth. (tac. Gesn.) *aut ex his.* *quae cum max.* Turic. *quae quam cum m.* cum Alm. (cf. § 20. item hac §) *quae quam m.* Camp. Tarv. *quae tum m.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum reliquis praeter Gesn. Bip. et antiquissimum Cod. Cortio memoratum ad Plin. Ep. 6, 31, 15. Regius inveniens *quae quantum m.* quod est in Jens. Loc. Ven., mutabat in *quae tum quam m.* improbante *quam* illud Badio, qui vulgatam *q. tum m.* in Vall. esse testatur. Apparet *quam* natum ex *quum*, vel *quom* pro *cum*, et id ipsum mox geminatum altero.

aut ex iis. Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt *ex.* Guelf. *aut his.* De *his* pro *iis* cf. 5, 14, 34. item hic § 51. De repetenda praepositione 4, 2, 122. 6, 3, 11.

23. *cum maxime.* De hac forma consule Ernest. in Clav. Cic. Heusing. ad Cic. de Off. 1, 35, 11. Oudendorp. ad Suet. Tib. c. 14. Domit. c. 10. Est enim profecto pro „*eo*, quando quidque agitur, „*tempore*," nec opus est urgere τοῦ *maxime* potestatem et per ἔλλειψιν ubique interpretari, ut facit Ernestius l. c. post eumque Jaegerus V. C. ad Paneg. vett. 1, 2, 1. 9, 1, 2. Nec tamen ubique reponam *cum maxime* ubi libri dant *tum m.* quod fieri recte vetant Freinshemius et Dukerus. Hic quidem sententia in universum proposita, *cum* desideratur. Aliter se habet mox § 51. cf. not. crit.

cum dicimus, *ex qua illi ſortuna, et in quam recidendum ſit.* Affert in his momen- 24 tum et *aetas*, et *ſexus*, et *pignora; liberi*, dico, et *parentes*, et *propinqui.* Quae omnia tractari varie ſolent. Nonnunquam etiam ipſe patronus has partes ſubit: ut Cicero pro Milone, *O me miſerum! o te inſelicem! Revocare me tu in patriam, Milo, potuiſti per hos, ego te in patria per eosdem retinere non potero?* Maximeque, ſi (ut tunc accidit) non conveniunt ei, qui accuſatur, preces.

ex qua. Turic. *aequa.* Alm. cum reliquis facere narratur. cf. modo hac § item § 24. *illi.* Turic. Guelf. *illa* cum Alm. Jenſ. quod inventum correxit Regius. Sed noſtrum eſt in Vall. Goth. Camp. Tarv. et reliquis edd.

24. *etiam ipſe.* Sic Camp. cum Alm. non Turic. (cf. modo § 23. item hac §). Reliqui *etiam et ipſe* quod ferre non potui. Veram ſcripturam hanc credo: „Nonnunquam *enim* et ipſe." cf. 5, 14, 12 not. ex. Si defendi poſſunt *et etiam* ut aliquoties apud Sueton. cf. Oudend. ad Neron. c. 45, non protinus *etiam et* quoque placebunt, quanquam aliquid ejusmodi eſt in inſcriptione quadam. vid Ruhnk. citat. ad 5, 14, 17.

O me miſ. Goth. (tac. Geſn.). Omittit *me.*

te. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. exc. Ald. et marg. Bal. qui cum reliquis *me.* *revocare.* Jenſ. (tac. Geſn.) *renovare.* Correxit Regius. *tu.* Turic. Guelf. *tum.*

te in patria. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *t. i. patriam.* *non potero.* Turic. Guelf. omittunt cum Alm. Librarii, non Quintilani, error.

Maximeque, ſi. Turic. *maxime quaeſiri.* Alm. *maxime quaeſiri* (cf. hac § item § 25). Guelf. *maxime quae ſi.*

conveniunt. Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Camp. cum

24. *pignora.* cf. 4, 1, 28. mox § 33.

O me miſerum — non potero. Cic. pro Mil. c. 37. Ibi non eſt *te* ante *infelicem* et ſane *infelicem* melius et ad ipſum Ciceronem refertur. cf. 5, 14, 17.

25 Nam quis ferret Milonem pro capite ſuo ſupplicantem, qui a ſe virum nobilem interfectum, quia id fieri oportuiſſet, fateretur? Ergo et ille captavit ex ipſa praeſtantia animi favorem, et in locum lacrimarum ejus ipſe ſucceſſit. His praecipue locis utiles ſunt *proſopopoeïae*, id eſt fictae alienarum perſonarum orationes, quales litigatorem decent,

Alm. Tarv. Reliqui *convenient.* Turic. a ſec. manu haec: *accidunt non inconvenienter*, a tertia *accidunt non convenienter.*

25. *ipſa.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *illa.*

fictae. Turic. *factae* cum Alm. Malc.

alienarum perſonarum. Guelf. *aliarum p.* et Goth. (tac. Geſn.) idem a pr. manu.

quales — patronum. Turic. *q. litigatore dicit p.* (a ſec. manu *e* a *litig.* dirimitur, ſuperſcripta nota, quaſi eſſe debeat *eſt*) cum Alm. niſi quod inde Burm. ponit: *q. litigatorem dicit vel p.* in quo *vel* expreſſum quam maxime miror (cf. § 24 item mox hac §). Guelf. *q. litigator edicit p.* Camp. *q. litigatorem decet p.* Goth. receptam dat, omiſſo tamen *vel* cum Voſſ. 2. *q. litigatorem decet vel p.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ald. Bad. Baſ. quod ipſum dare Vall. narrat Badius; miror, ni deceptus in *vel.* Hoc igitur ab omnibus antiquis quidem libris abeſſe perſuaſiſſimum eſt; nec fert ſententia. Quales enim fuerint proſopopoeiae, quae *deceant* patronum? Nempe omnes eum *decent*, modo frugi ſit orandi artifex, neque ulla hic exceptio locum habet, quia τὸ *decere* non eſt in honeſtate, ſed in congruendo. cf. 11, 1, 41 ubi itidem in proſopopoeïa eſt *decor*, ut et apud Horat. ad Piſ. 157. Quaeruntur autem

25. *et ille.* Repone *illi*, leni emendatione. (cf. 6 Pro. 7. not. crit. item 9, 2, 68.) Rem ipſam vide et 6, 5, 10.

praeſtantia animi i. e. ferocia, contumacia, ſed laudabili illa. *praeſtantia* idem quod *conſtantia* ſed majus in ſuo genere. cf. not. crit. ad Prooem. 27. quo adde 12, 5, 1. 2. 6 Pro. 11. hujus cap. § 27.

proſopopoeïae. cf. 3, 8, 41.

quales — patronum. vide not. crit.

507 vel patronum. Mutae tamen res movent, aut cum ipfis loquimur, aut cum ipfas loqui fingimus. Ex perfonis quoque trahitur 26

profopopoeïae aptae cuique perfonae inductae, qualis nunquam eft *patronus*, qui, dum profopopoeias dicit, ipfe tollitur plane de fcena, quoniam *alienarum* perfonarum orationem effingit. Quapropter nonnifi graviffima veterum librorum auctoritate adducar ut, dimiffis hifce cogitatis, *vel* fincerum credam. Sed unde erues aliquid a quo pendeat accufativus *patronum?* Parum probatur mihi quod adhuc extudi; eft tamen hujusmodi: *qualis litigator eft docens patronum.* Aptius fane fuerit *eft* poft *qualis.* An praeferes *q. eft l. edocens p.?* Sed hoc fimplicitate caret. *Docetur* caufam patronus a litigatore. Eft ejusmodi profopopoeïa Cluentius vetans Ciceronem lege fe defendere. pro Clu. c. 52. de qua vide 4, 5, 20.

Mutae. Turic. Guelf. Camp. *unde* cum Alm. Goth. Voff. 2. Vall. et edd. ante Rufc. qui primus, de Regii conjectura *nudae* (cf. § 9.) cum edd. ante Gryph. qui primus *mutae*, nefcio unde, nifi quod jam eft in marg. Baf.

tamen. Turic. Guelf. Camp. *tantum* cum Alm. Voff. 2. Goth. Ald.

cum ipfis — loqui fingimus. Turic. *c. ipfi loqui fingimus.* Guelf. *c. ipfis loqui f.* Alm. *c. ipfis f.* (cf. modo hac § item § 29). Voff. 2. *c. ipfis loquimur aut cum illis loqui f.* aliter Goth. qui receptam dat. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *a. c. ipfi l. a. c. ipfos l. f.* cum Loc. Venet. Rufc. (nifi quod hic *ipfas* ex conjectura Regii) Ald. Pro *ipfas* Gefn. *ipfis* per fphalma. *Mutae* non habet quo fe defendat (dictum femper circa ratione nunquam circa *anima* carentia) ne *nudae* quidem operae pretium. Si quid hariolari licet in verae fcripturae ignorantia, haec boni confulat lector: *unde et animum res movent, fi (fi ejusmodi* vide 4, 1, 33. 42. 48.) *aut cum ipfis loquimur aut ipfas loqui fingimus.* Difplicet *unde*, difplicet pofitus τοῦ *et*; *animum* ne ipfum quidem placet. Nec melius fuerit *et inanimae.* Si faltem melius quam Burmanni: „*cum* aut ipfi *cum* „ipfis — aut *cum* i.“ *Unde* interpretor: *Quare; Quo fit ut moveant;* nifi forte malis: *ex quo genere.* cf. 5, 10, 90.

26. *trahitur.* Turic. *trahatur* cum Goth.

Mutae tamen — loqui fingimus. De corruptiffimo loco confule notas crit.

affectus. Non enim audire judex videtur aliena mala deflentes, sed sensum ac vocem auribus accipere miserorum, quorum etiam mutus aspectus lacrimas movet: quantoque essent miserabiliora, si ea dicerent ipsi, tanto sunt quadam portione ad afficiendum potentoria, cum velut ipsorum ore dicuntur: ut scenicis actoribus eadem vox, eademque pronunciatio plus ad movendos affectus sub
27 persona valet. Itaque idem Cicero, quanquam preces non dat Miloni, eumque potius animi praestantia commendat, accommodavit ei tamen verba, convenientes etiam forti viro conquestiones: *O frustra, inquit, mei*

accipere. Turic. *accire* cum Alm.

quadam port. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. quo acc. Roll. Reliqui inserunt *sua*, ut et Obr. secus narrante Burm. *afficiendum.* Hoc e Regii conjectura recepit primus Rusc. (cf. § 25) sequentibus reliquis ante Stoer. quo accedunt Roll. et Capper. Reliqui *efficiendum* e constanti MSS. etiam Vall. scriptura.

ut scen. Turic. Guelf. *et s.* cum Goth. Tuleris hoc, si novam sententiam ordiatur, ut in Goth. Attamen contortius vulgato. Goth. scriptura *actionibus* pro *actoribus* mihi non aeque arridet ac Gesnero. *eademque.* Sic Turic. Camp. Reliqui omittunt *que.* Non indiget locus hac asyndeti affectatione.

27. *tamen verba.* Sic Guelf. cum Goth. Reliqui inserunt *et.* *verba conv.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Reliqui inserunt *et*, jubente Regio. *O frustra.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) omittunt *O* cum Voss. 2. et edd. ante Ald. quo accedit Badius uterque. Male sane; nec puto hoc esse a Qu. immemore. cf. § 24. not. ex. Sententia fieret pro exclamatione, si abesset *O*, subaudito *sunt;* quod sane jacet.

27. *idem Cicero.* pro Mil. c. 34.

ſuſcepti labores! O ſpes fallaces! O cogitationes inanes meae! Nunquam tamen debet eſſe longa miſeratio: nec ſine cauſa dictum eſt, *Nihil facilius, quam lacrimas, inareſcere.* Nam, cum etiam veros dolores miti- 28 get tempus, citius evaneſcat neceſſe eſt illa, quam dicendo effinximus, imago: in qua ſi moramur, lacrimis fatigatur auditor, et requieſcit, et ab illo, quem ceperat, impetu ad rationem redit. Non patiamur igitur 29 503 frigeſcere hoc opus: et affectum, cum ad ſummum perduxerimus, relinquamus: nec ſperemus fore, ut aliena quisquam diu ploret. Ideoque cum in aliis, tum maxime

O ſpes. Turic. a pr. manu *opes*, a ſec. *o opes.*

inanes meae. Turic. *meas i.* Guelf. *manes* omiſſo *meae.* Camp. *i. meas.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn. de tranſp. Goth.) *meas i.* cum edd. ante Cryph. exec. Ald. et Baſ. quo acced. Obr. qui dant *meas i.* Mihi praeplacet Guelf. ratio. Accuſativus (qui et in Alm. et Voſſ. 2. eſſe narratur) ferri nequit, ſi *o* ante *fruſtra* manet, quod probum credo. Recepta eſt apud Ciceronem. De nominativo vel vocativo in exclamando cf. 6 Pro. 12.

28. *effinximus.* Sic et Goth. nec, ut Geſn. narrat, *effingimus.* *lacr. fatig. audit.* Turic. *fatig. lacr.* omiſſo *aud.* Guelf. *fatig. lacr. aud.* Camp. (ſi recte excerpſi) *lacr. fatig. lacrimis.*

29. *aliena quisquam diu.* Turic. *alienam alienis quamdiu* cum Alm. (cf. § 25. 31). *aliena aliquis quamdiu* Guelf. Camp. cum edd. ante Buſc. (exc. Tarv. ubi poſt *al.* inſeritur *mala*) qui ex Regii conjectura omittit *quam* (cf. § 26.). Illud *mala* revocarunt Ald. et Obr. Noſtram primus dedit Badius e Vall. qui et hic conſpirat cum Goth. cf. 5, 11, 38. item § 31.

ploret. Jenſ. (tac. Geſn.) *deploret* cum edd. ante Bad. exc. Camp.

Nihil facilius — inareſcere. cf. not. ad 3, 1, 16. extr.

in hac parte debet crefcere oratio: quia, quidquid non adjicit prioribus, etiam detrahere videtur: et facile deficit affectus, qui 30 defcendit. Non folum autem dicendo, fed etiam faciendo quaedam, lacrimas movemus. unde et producere ipfos, qui periclitentur, fqualidos atque deformes, et liberos eorum ac parentes, inftitutum, et ab accufatoribus cruentum gladium oftendi, et lecta e vulneribus offa, et veftes fanguine perfufas videmus, et vulnera refolvi, ac verberata cor- 31 pora nudari. Quarum rerum ingens plerumque vis eft, velut in rem praefentem animos hominum ducentium. Et populum Romanum egit in furorem praetexta C. Caefaris

30. *cruent. gl. oft.* Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Reliqui *o. c. g.* cf. § 22. 34.

e vuln. Jenf. *eft v.* quod correxit Regius. Tarv. omittit praepofitionem. *ac verb.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *ac* cum Alm. Fortaffe nec male.

31. *C. Caef.* Sic Camp. Reliqui *Caji C.* cf. 5, 11, 42.

30. *lecta — offa.* Nihil opus Burmanniana conjectura, qui malit *funeribus* pro *vulneribus*, cum Gefnerus recte moneat *offa*, i. e. particulas offeas, lecta e vulneribus, capitis in primis, nota effe chirurgis, quanquam et ipfe probans mutationem. cf. Senec. de Benef. 5, 24 „cum hoc „factum eft, integer eram. „poftea ad Mundam in acie „oculus mihi eitollus eft et in „capite *lecta offa.*“ Idem Confol. ad Marciam c. 22. „lace„rationes medicorum offa *vi„vis* legentium.“ Quidni patronus judicibus oftentet litigatoris offa vulneribus extracta. *Offa fracta extrahuntur* apud Plin. H. N. 25, 11. 26, 14. Saepius etiam pro vivente litigatore movere commiferationem ufu veniet, quam pro pofteris ejus, poft ipfius funera.

31. *praetexta C. Caefaris.* cf. Sueton. Caef. c. 84. Ap-

prolata in foro cruenta. Sciebatur interfectum eum, corpus denique ipſum impoſitum lecto erat: at veſtis tamen illa ſanguine madens ita repraeſentavit imaginem ſceleris, ut non occiſus eſſe Caeſar, ſed tum maxime occidi videretur. Sed non ideo probaverim, 32 quod factum et lego, et ipſe aliquando vidi, 509 depictam in tabula ſipariove imaginem rei,

foro. Turic. *furore* a pr. manu. Camp. *funere* cum Alm. (cf. § 29. item mox). Sed et *praelata* Turic. et Camp. quod facit cum *funere.* *at veſtis.* Turic. *ad v.* cum Alm. (cf. modo hac § item § 32.) a ſec. tamen ille manu *adeſt v.* et ſic Guelf. cum Baſil. marg. ſed hic alieno loco. Omittunt *at* edd. poſt Ald. cum Goth. (errante Geſn.) et Vall. (cf. § 29. 38). *eſſe.* Turic. Guelf. *eſſet.* Male.

32. *quod fact.* Turic. a pr. manu *quam ſ.* Goth. 2. *quia ſ.* cf. 4, 1, 1. 6, 2, 3. *depictam in tabula ſipariove imag.* Turic. *d. tabulam ſupra Jovem imag.* cum Alm. (cf. § 31. 33.) ſed ille a ſec. manu *d. t. ſ. J. in imag.* et ſic libri mei omnes, niſi quod Goth 2. pro *ſupra* dat *sr.* Poſui conjecturam Conradi (vid. not. ex.) ſibi ſidem facientem ipſam in tot erroribus VV. DD. Nam ſanam eſſe vulgatam, nemo defenderit, etſi movere poteſt auctoritas ſummi Caſauboni, ad Perſii Sat. 1, 89, ponentis hunc Quintiliani locum verbisque *ſupra Jovem* per parentheſin ſubjicientis: *is locus eſt in foro,* quaſi re confecta. Geſnerus et ipſe aliquot poſt edi-

pian. B. Civ. 2, 146. quorum alter habet et ipſe plebis ad veſtis conſpectum exardeſcentis notationem.

Sciebatur interfectum. cf. 5, 10, 5. Tac. Hiſt. 1, 90 „Othonem uti credebatur."

32. *in tabula ſipariove imaginem.* Confectum eſt, etſi paucis veterum locis, in foro, ipſoque tribunali, moris fuiſſe ſuſpendere velum, ex uſu ſcenae ſiparium appellatum, quod tribunal obumbraret, et multitudinem, ex publica porticu in judicium irrupturam, inde prohiberet. Hoc velum, ut cetera judiciorum ſupellex, a litigatoribus, ſolebat conduci, ut poſſent ii ſuis utilitatibus accommodare, v. c. ſiparia pingere convenienter actioni futurae. Fuit igitur vel in tabula, vel in ipſo ſi-

cujus atrocitate judex erat commovendus. Quae enim eſt actoris infantia, qui mutam illam effigiem magis, quam orationem, pro 33 ſe putet locuturam? At ſordes, et ſqualorem, et propinquorum quoque ſimilem habitum ſcio profuiſſe, et magnum ad ſalutem momentum preces attuliſſe. (Quare et obſecratio illa judicum *per cariſſima pignora*, utique ſi et reo ſunt *liberi*, *conjux*, *parentes*, utilis erit: et *deorum* etiam *invocatio* velut ex bona conſcientia profecta videri 34 ſolet.) Stratum denique jacere, et genua

tum Qu. annis, veritatem noſtrae ſcripturae ultro agnovit in literis datis ad Cruſium Vitebergenſem vid. ejusd. Probabilia Critica (Lipſiae 1753. 8.) p. 83.

eſt act. Goth. (tac. Geſn.) omittit *eſt* cum Voſſ. 2. Neſcio unde Baſ. ſumſerit *erit a.* quod placet Burm.

qui mutam. Turic. Guelf. Camp. *quae m.* cum Goth. Alm. et edd. ante Loc. quo redeunt Ald. Baſ. male. cf. 6 Pro. 12. item hic § 45.

33. *ſqualorem.* Sic Turic. Guelf. cum Obr. Reliqui *ſqualores.* *ſunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſint.*

utilis erit. Turic. Guelf. *et juſſerit* cum Alm. cf. 32. 34.

etiam inv. Guelf. omittit *etiam.*

bunalis ſipario picta *res* ea, *cujus* cet. cf. 6, 3, 72. Rationem hanc tribunalium ſatis ſuperque probarunt Geſnerus in Opuſculis Vol. 1. p. 83 ſeqq. et Fr. Car. Conradus, Anteceſſor Helmſtadienſis in Miſcell. Nov. Lipſ. 4 p. 511 ſqq.

cariſſima pignora. Intellige liberos reliquosque propinquos ipſorum judicum.

34. *Stratum — complecti.* Haec refer ad *ſcio profuiſſe.* Parentheſi notanda adjuvi intellectum, qua et hoc apparet, *et obj.* atque *et — inv.* ſe invicem reſpicere: pertinet utrumque ad *preces.* Non eſt autem haerendum in praeterito illo *profuiſſe*, quaſi et hic agat de eo, quod factum ſit, non quod faciendum. Ex infinitivo praeteriti promendum eſt praeſens. quo deducimur futuro *prohibebit.*

complecti: nisi si tamen persona nos, et anteacta vita, et rei conditio prohibebit. Quaedam enim tam fortiter tuenda, quam facta sunt. Verum sic habenda est auctoritatis ratio, ne sit invisa securitas. Fuit quon- 35 dam inter haec omnia potentissimum, quo L. Murenam Cicero accusantibus clarissimis viris eripuisse praecipue videtur, persuasitque, nihil esse ad praesentem rerum statum utilius, *quam pridie Kalendas Januarias*

34. *nisi si.* Sic Turic. cum Alm. (cf. 33. 38). Reliqui ante Burm. omittunt *si*, quorum et Goth. est (tac. Gesn.) cf 5, 10, 107. 6, 3, 66. *hab. est.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *e. h.* cf. § 30. 37.

35. *potentiss. quo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 2. et edd. ante Bad. sec. qui inserit *id*, obtemperantibus reliquis. *L.* Sic Camp. Reliqui integrum ponunt pronomen. cf. § 20. 6, 3, 25

persuasitque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. sec. qui dat *persuasit enim*, dirimens hoc a prioribus. Hunc secuti sunt reliqui. Male. Dicas enim ex hac scriptura, *potentissimum* illud versari in hoc ipso, quod exempli tantum causa ponitur.

Quaedam — tam fortiter. Non male Milonis admonet Turnebianus. vid. § 25.

35. *potentissimum, quo.* Nihil ad conciliandos reo judices potentius olim erat, quam si in ejus casu rempublicam verti docere posset patronus. Tangitur hoc, id quod exempli loco affert, a Cic. pro Murena c. 37. „Magni interest, judices — esse Kalendis Jan. in republica duo consules." Hoc igitur plus valuisse ad servandum Murenam significat Qu. consummatissima illa eloquentia, quam otiosi nunc miramur. Neque aliter Cicero ipse pro Flacco c. 39 indicante jam Regio.

persuasitque. Hac ipsa reipublicae caritate hoc persuasit judicibus Cicero. Mox ad *Januarias ingredi* nihil attinet inferi *eum*, quod suadet Gesnerus. Satis e praecedentibus intelligitur accusativus *Murenam*; et fuerit insuavis structura orationis.

ingredi consulatum. Quod genus nostris temporibus totum paene sublatum est, cum 51 omnia curae tutelaeque unius innixa periclitari nullo judicii exitu possint. 56 De accusatoribus et reis sum locutus, quia in periculis maxime versatur affectus. Sed privatae quoque causae utrumque habent perorationis genus: et illud, quod est ex enumeratione probationum, et hoc, quod ex lacrimis: si aut statu periclitari, aut opinione litigator videtur. Nam in parvis quidem litibus has tragoedias movere tale est, quale si personam Herculis et cothurnos aptare infantibus velis.

36. *locutus.* Goth. (tac. Gesn.) *locuturus* cum Voss. 2. pessime. cf. 5, 10, 107. *privatae.* Turic. *pravitate.* *enumerat.* Guelf. Camp. *numerat.*

quale si. Turic. Guelf. Camp. *quasi si* cum edd. ante Bad. qui e Vall. reposuit nostrum, obtemperantibus reliquis. Cum illo MS. facit Goth. cf. § 31. Revocassem vetustiorem scripturam, nisi haererem in illo *quasi si*, quod Plautinum magis videtur quam Quintilianeum. Fortasse a Qu. fuit: *quale sit si.*

cum — possint. Confer mihi cum hisce 3, 8, 47. Sed et adulantem Dial. de Orr. c. 41.

36. *privatae — causae.* in quibus proprie tantum *petitor* et *unde petitur*, sed vide nos ad 3, 10, 4. De *privatis causis* ibid. § 1. Nam publicorum judiciorum sunt *accusatores* et *rei.*

ex enum. — ex lacrimis. cf. § 1. et passim in praecedentibus.

aut statu — aut opinione. „Sitne senator, civis, liber, „filius etc. *opinione*, sitne vir „bonus, perjurus, fraudu„lentus." Gesnerus.

quale si. cf. not. crit.

personam Herculis — infantibus. Bene Almelovenius conferre jubet Cic. de Orat. 2, 51. ubi et ipsum „si — *tra*„*goedias* agamus in nugis." Longin. de subl. c. 30. ὡς εἴ τις τραγικὸν προσωπεῖον μέγα παιδὶ περιθείη νηπίῳ. ubi Interpp. non sunt immemores

Ne illud quidem indignum eſt admonitione, 37 ingens in epilogis meo judicio verti diſcrimen, quomodo ſe dicenti, qui excitatur, accommodet. Nam et *imperitia*, et *ruſticitas*, et *rigor*, et *deformitas* afferunt interim frigus: diligenterque ſunt haec actori providenda. Et quidem repugnantes eos patrono, 38 et nihil vultu commotos, et intempeſtive ridentes, et facto aliquo vel ipſo vultu

37. *Ne illud quid. indign.* Turic. Guelf. Camp. *Illud ne quidem indign.* Reliqui *I. n. ind. q.* Noſtrum dedi ſine auctore, faciliore tranſpoſitione et ſententia flagitante cf. § 34. 53. *eſt adm.* Sic Turic. Reliqui omittunt *eſt.*

ſunt haec. Sic Turic. Camp. *haec* om. Guelf. Reliqui *h. ſ.*

38. *Et quidem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *Equidem.* cf. 4, 1, 43. *eos.* Turic. *ea* cum Alm. (cf. § 34. 6, 2, 25). Sed ille a ſec. manu *eas* et ſic ante Ruſc. omnes exc. Vall. Goth. Voſſ. 2. (cf. § 31. 50.) Tarv. qui tam pertinax error unde adhaeſerit, non exputo. Correxit Regius. Mox *commotas* Turic. Guelf. Camp. nec ullus praeterea tantum ſibi conſtat in vitio. Quod e Voſſ. 2. affertur *repugnandos* non eſt ita in Goth. *ridentes.* Turic. Tarv. *reſidentes* (ille a pr. manu) cum Alm. Voſſ. 2. Goth. (Vall. tamen noſtrum) Ald. Baſ. marg. Fruſtra Burm. et Geſn. *reſidentes* interpretantur „qui non aſſurgant et praeſto ſint patrono excitanti." Equidem latere ibi puto *renidentes*, lenius illud altero *ridentes*, quae poteſt eſſe gloſſa. Sic Liv. 35, 49, 7 quo et ipſo loco peccatur a librariis in hoc vocabulo. Gloſſae veteres *renidet*

Quintiliani. Paulo longius eſt quo idem ablegat Lucian. de conſcr. hiſt. c. 23. Vol. 4. p. 135 (Bip.) ὡς καὶ τοῦτο ἐοικέναι παιδίῳ, εἴ που ἔρωτα εἶδες παίζοντα, προσωπεῖον Ἡρακλέους πάμμεγα — περικείμενον. Fortaſſe proverbii loco fuit haec comparatio; decora Quintiliani ingenio, ſi primus dixit.

38. *eos.* Promitur hic pluralis ex eo quod antecedit (§ 37.) *qui excitatur*, quanquam leniſſima ibi fuerit emendatio: *excitantur accommodent.*

ridentes. vid. not. crit.

riſum etiam moventes ſaepe vidi, praecipue
39 vero, cum aliqua velut ſcenice fiunt. Trans- 511
tulit aliquando patronus puellam, quae ſoror
eſſe adverſarii dicebatur (nam de hoc lis erat),
in adverſa ſubſellia, tanquam in gremio fra-
tris relicturus. at is a nobis praemonitus
diſceſſerat. Tum ille, alioqui vir facundus,
inopinatae rei caſu obmutuit, et infantem
40 ſuam frigidiſſime reportavit. Alius imaginem
mariti pro rea proferre magni putavit: at ea
ſaepius riſum fecit. Nam et ii, quorum

μειδιᾷ. Neque leniorem hunc riſum excludit conditio rei, aut ſtantis in judicio, quo nomine vulgatum improbat Geſnerus. Refertur tamen huc, quod mox eſt „riſum etiam „*moventes.*“ *riſ. et. mov. ſaepe.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Geſn. Bip. Reliqui *r. m. ſ. e.* cf. hac § item § 39. *praecipue — fiunt.* Turic. poſt haec verba inſerit *aliam cadunt.* Guelf. in marg. addit *al cadunt.* Camp. inſerit *alia cadunt* et ſic Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. Reliqui ante Ruſc. *alias cadunt*, quo redit Ald., et Bal. Cod. unum ſuorum nominat Gibſ. Regius haec, ut gloſſam marginalem, „omnino“ eradenda cenſuit, cui obſecuti ſunt editores, Geſnero eandem ſcripturae originem deſignante. Me magis advertunt haec verba, cum praeſertim ſtructura ſine iisdem ſit abruptior. Quid enim eſt, quod Qu. „*vidit* cum „*fiunt?*“ *Cadere* ſcenicum eſſe verbum, cum fabula exploditur, docet Horat. Epiſt. 2, 1, 176. Cum igitur actor in judicio velut ſcenam inſtruit, *cadit* interdum iſta fabula. — Sentio difficultatem in *alia.* Niſi forte expleat aliquis haec ita: *ſtant alia, alia cadunt.* Servato codicum additamento, novam ſententiam ordiemur a *praecipue.*

39. *aliq. patr.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *p. a.* cf. § 38. 42. *Tum.* Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *cum* cum Alm. Voſſ. 2.

obmutuit. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *commutuit.*

praecipue — fiunt. vid. not. crit. *Scenice* cf. ad § 47. 49.

officii erat, ut traderent eam, ignari, qui eſſet epilogus, quoties reſpexiſſet patronus, offerebant palam, et prolata noviſſime, deformitate ipſa (nam ſenis cadaveri infuſa), praeteritam quoque orationis gratiam perdidit. Nec ignotum, quid Glyconi, cui 41

40. *officii.* Turic. Guelf. Camp. *officio* cum Alm.

deformitate — infuſa. Turic. *d. i. n. ſ. caduca* (a ſec. manu *caducam*) *veri infuſam.* et plane ut ſec. hujus manus ſic Guelf., ut prima Goth. 2. et Alm. niſi quod ex hoc *infuſa.* Voſſ. (multum cruciatus, ut ait Badius, i. e. lituris multis emendatus m. 1.) *d. i. n. ceris cadaver attulerāt infuſum* et ſic Colb. Hoc ipſum dat Turneb. Adverſ. 29, 13. *d. i. n. ceris cadaveri infuſis* Camp. aperta correctione (cf. 5, 13, 19) quam ipſam agnoſco in Vall. et Colb. nec minus in Goth. *deformante ipſa natura ceris cadaver infuſum*, quod totidem verbis ponunt ex Voſſ. 1.; errore, opinor, pro Voſſ. 2. Mitto edd. varietatem. Nihil, quo commendetur, habet conjectura Conradi (Miſc. Lipſ. Nov. 4. p. 514) *d. ipſa natura ſenis cadaveri inſenſa.* Si quid liceat arripere ex hiſce, faciam ex *natura* haec: *nam fuerat.* cf. not. ex.

40. *deformitate ipſa — infuſa.* „Imago non ad vivum „et animale exemplum imitatione expreſſa, ſed gypſum „cadaveri, quod naturaliter „ſenium deformaverat" (et *ſenis* erat), „inductum; in eam „deinde formam cera infuſa „fuerat: unde imago et ipſa „deformis exiit. Ratio illa „vivos etiam vultus gypſo „primumque effingendi Lyſiſtrato „tribuitur a Plinio 35, 12 „ſqq." Geſnerus. Haec imago erat ex earum genere, quae in atriis nobilium ponebantur, in funeribus ducebantur. Unum tamen deſidero, in expedita hac et nitida oratione, verbum ſubſtantivum ad *infuſa*, quo expreſſo indigebamus, ni fallor. Inferam *fuerat* inter *nam* et *ſenis.* cf. not. crit. extr.

41. *Glyconi, cui Spiridion.* Graecus fuit rhetor, cujus frequens nec ſemper honorifica mentio apud Senecam patrem, velut p. (Bip.) 251. ubi cognomentum ejus ſcribitur *Spyridion*, item p. 190 ubi *Spyrion*, vel *Spyridon.* Sed p. 364 ipſum noſtrum eſt bis, quanquam priore loco mendoſi per emendationem. Ad locum Senecae p. 251 Nicolaus

Spiridion fuit cognomen, acciderit. Huic puer, quem in jus productum, quid fleret, interrogabat, *ex paedagogo ſe vellicari* reſpondit. Sed nihil illa circa Cepaſios Ciceronis fabula efficacius ad pericula epilogo-42rum. Omnia tamen haec tolerabilia, quibus actionem mutare facile eſt: at, qui a ſtilo 512

41. *Spiridion.* Guelf. *Speridion.* Voſſ. 2. Goth. Ald. Baſ. *Spiridon*, ut et Geſn. ſed per ſphalma. Apud Suidam voce Τρυφύλλιος eſt nomen Σπυρίδων. Hic in Alm. traditur eſſe lacuna, pertingens, ut videtur ad 6, 2, 25.

in jus. Turic. *his.* Guelſ. *is* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. *circa.* Sic Turic. Guelf. Reliqui *contra.* cf. 5, 13, 28.

Faber haec habet de noſtro Quintiliani: „Veriſimile eſt a „paedagogo vellicatum" (puerum) „ut fleret: a Glycone „vero in orando per ἀποστροφὴν interrogatum, non ut „ullam reſponſionem eliceret, „ſed ut miſerandum pueri ſta„tum judicibus oſtenderet, „quem in ea aetate ſe intelli„gere lacrimis demonſtrabat. „Dum tamen miſericordiam „judicum movere nititur, „riſum excitavit." Cognomen, factum ex σπεῖρα, cujus eſt diminutivum, ut στηλίδιον ex στήλη, qua occaſione haeſerit Glyconi, vaga et infinita eſt conjectura.

ex paedagogo. Geſnerus haeret in *ex* dicto pro *a*, nec acquieſcit exemplis duobus Flori a Burmanno allatis 3, 16, 4 „regem — *ex* ſatelliti„bus — appellatum." 2, 6, 27. „*ex* populo — ſcutum „vocaretur." Nec mihi ſat auctoritatis in hoc. Praeſidium in libris nullum. Turic. quidem a pr. manu *et* pro *ex*, unde non facilius exculpſeris *a* quam ex noſtro. An ejiciemus voculam, ut ſit: *paedagogum ſe vellicare?*

circa Cepaſios. cf. 4, 2, 19. item hic 6, 3, 39. Apparet enim hoc maxime exemplo, quam miſere interdum cedant artificia illa epilogorum, niſi bene praeparata et proviſa fuerint.

42. *tolerabilia quibus.* Perſpicuitatis Quintilianeae eſſe puto, inſeri *iis*, cujus veſtigium tenere videor in Turicenſis errore a pr. manu *tolerabilius* pro *tolerabilia.*

a ſtilo. Ab eo quod ſcripſerunt ante domi. Sic ſem-

non recedunt, aut conticefcunt ad hos cafus, aut frequentiffime falfa dicunt. Inde eft enim, *Tendit ad genua veftra fupplices manus;* et, *Haeret in complexu liberorum mifer;* et *Revocat ecce me:* etiamfi nihil horum is, de quo dicitur, faciat. Ex fcho- 43 lis haec vitia, in quibus omnia libere fingimus et impune, quia pro facto eft, quidquid volumus. non admittit hoc idem veritas, egregieque Caffius dicenti adolefcentulo: *Quid me torvo vultu intueris, Severe? Non*

42. *genua veftra.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Reliqui *v. g.* cf. § 39. 6, 2, 1.

etiamfi. Turic. *etiam.* omiffo *fi.* Noftrum Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Reliqui *etfi.*

43. *Ex fcholis.* Sic Turic. Camp. A fecunda manu ille *et f.* cum Guelf. *e f.* Goth. (tac. Gefn.) cum Voff. 2. Reliqui *et e f.* *pro facto.* Goth. (tac. Gefn.) *profecto* cum Voff. 2. cf. § 36. *volumus.* Turic. a pr. manu *voluimus*, nec male. *ver. egreg.* Sic Turic. Guelf. cum Colb. Voff. 2. Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui jam inferit *fori* ut reliqui. *Caff. dic.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Leid. Reliqui inferunt *Severus.*

per *ftilum* ufurpat nofter, nec unquam orationis formam vocat. cf. 2, 4, 13.

Inde eft. cf. 5, 10, 90.

43. *veritas.* cf. 5, 12, 22.

Caffius. Caffius Severus, orator celeber obiit A. U. C. 777. Ejus laudes cum accurata orationis defcriptione habes apud Senecam patrem Exc. Controv. l. 3. praef. p. Bip. 395—400. Animum et mores contemnit Tacitus Annal. 4, 21. cf. Horat. Epod. 6. quae non video quare ad alium Caffium Severum referatur a Gefnero. Scriptores quid de eo prodiderint, defignat G. I. Voffius de Hift. Latt. 1, 21 p. 109. Frequenter a noftro memoratur. cf. et Dial. de oratt. c. 19. ibique VV. DD.

me hercule, inquit, *faciebam*, *sed sic scripsisti: ecce!* et, quam potuit, truculentissime eum aspexit. Illud praecipue monendum, ne quis nisi summis ingenii viribus ad movendas lacrimas aggredi audeat. nam, ut est longe vehementissimus hic, cum invaluit, affectus, ita, si nihil efficit, tepet: quem melius infirmus actor tacitis judicum cogitationibus reliquisset. Nam et vultus, et vox, et ipsa illa excitati rei facies, ludibrio etiam plerumque sunt hominibus, quos non permoverunt. Quare metiatur ac diligenter aestimet vires suas actor, et, quantum onus subiturus sit, intelligat. nihil habet ista res

44

45

inquit. Turic. Guelf. *quidni* cum Goth. Voss. 2. Jens. Correxit Regius. Sed jam Camp. Tarv. recte.

faciebam. Guelf. *faciam* et sic Turic. a sec. manu cum Jens. Apparet, argutatum librarium, postquam corruptum erat *inquit;* pro quo *quit* profecto scriptum.

44. *ne quis.* Turic. *neque*, a sec. manu *ne quem* cum Guelf. *ne quid* Goth. Jens.

hic cum inv. Jens. *h. animi* (non *anima* ut Gesn.) *i.* cum Loc. Ven. Rusc. Regius correxit, sed jam Camp. et Tarv. dant receptam, quae et in Vall.

45. *excitati.* Turic. *excitari*, a sec. manu *excitandae* cum Jens. et edd. ante Ald. qui et ipse *excitandi.* Camp. *excitatae* cum Voss. 2. non Goth. Rectam habet primus Badius e Vall. cf. 23. 49.

sed sic scripsisti. Non opus emendatione Burmanniana: *sed si sic s.* Quanquam enim inventum hoc in libris, ne ipsum quidem spreverim, receptum tamen etiam acrius mihi videtur; ut et Harleti V. C.

44. *efficit.* Malim *effecit* et sponte et propter *permoverunt* (§ 45). cf. § 15. *objecit.* item 2, 14, 5. *percepit.*

medium, ſed aut lacrimas meretur, aut riſum. Non autem commovere tantum 46 miſerationem, ſed etiam diſcutere, epilogi eſt proprium; cum oratione continua, quae motos lacrimis judices ad juſtitiam reducat, tum etiam quibusdam urbane dictis: quale eſt, *Date puero panem, ne ploret.* Et cor- 47 pulento litigatori, cujus adverſarius, item puer, circa judices erat ab advocato latus, 513 *Quid faciam? ego te bajulare non poſſum.* Sed haec tamen non debent eſſe mimica. Ita neque illum probaverim, qui inter clariſſimos ſui temporis oratores fuit, qui, pueris in epilogum productis, talos jecit in medium,

47. *mimica.* Turic. Guelf. Camp. *inimica* cum edd. ante Ald. Primus noſtrum verum pronunciavit Badius (ſed Vall. auctore non nominato), a quo ſua mutuatus eſt margo Baſ. ſed et corrupit addens aliqua. *minuta* Goth. cum Voſſ. 2. (cf. § 13) correctorem prodentes, ſed infelicem.

Ita neque illum. Turic. *I nec quia i.* a ſec. manu *I. ne quia i.* Jenſ. *Itaque ne i.* cum edd ante Ruſc. Bene monet Badius *neque* reſpondere iterum poſito § 48 *neque illum.* Camp. noſtram ipſam dat. cf. not. ex. ad 1, 5, 38. 6, 2, 1.

probaverim. Turic. *probaverit.* *jecit.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante

45. *meretur.* cf. 5, 1, 1.

46. *cum — tum.* vid. not. ad 4, 1, 66. Hic quidem non ita manifeſta eſt illa ratio, et habet unus Guelf. *tam — tam.*

47. *litigatori.* Pendet hic dativus a quibusdam, quae addi debent ab lectore, velut: *quod dictum eſt aliquando.* Exemplo tamen destituor. An ablativos faciemus abſolutos: *litigatore?*

advocato. cf. 4, 1, 7.

mimica. cf. § 38. item mox § 49 *ſcenae.*

qui — oratores fuit. Deſicior praeſidiis conjiciendi quis fuerit. Neque enim alibi memoratum factum hoc novi.

quos illi diripere coeperunt; namque haec ipſa diſcriminis ſui ignorantia potuit eſſe 48 miſerabilis: neque illum, qui, cum eſſet cruentus gladius ab accuſatore prolatus, quo is hominem probabat occiſum, ſubito ex ſubſelliis ut territus fugit, et, capite ex parte velato, cum ad agentem ex turba proſpexiſſet, interrogavit, *an jam ille cum gladio receſſiſſet?* Fecit enim riſum, 49 ſed ridiculus fuit. Diſcutiendae tamen

Baſ. quo acc. Obr. Reliqui *projecit.* Sed Camp. modo *ductis.* Male.

48. *glad. ab.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Reliqui inſerunt *ejus*, valde importunum.

ad agentem. Turic. Guelf. Camp. *ad agendum* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. Tarv. Bad. pr. Sed Turic. a ſec. manu *id agendum* cum Jenſ. et edd. reliquis ante Bad. ſec. Noſtrum partim Regius conjecit, etſi fluctuat ille inter *ad agentes* et *quid ageretur.* Conſenſus Codd. facit ut cogitare malim de uſu aliquo gerundii, quem exemplis quidem aſtruere non datur. Dicimus *inter agendum*, quidni *ad agendum proſpicere* ſit: „proſpicere „ad actionem, ad ſcenam agendi, eo, ubi ageretur." cf. 4, 5, 2. „*ad agendum.*" Paſſivum in hoc gerundio certatim agnoverunt VV. DD. vid. Oudend. ad Suet. Galb. c. 8. Sententia etiam melius procedere videtur, quam in recepta. *Ex turba*, circumſtantium, proſpexit, non quidem *ad* ſolum *agentem* i. e. actorem, ſed ad omne illud agendi negotium, ubi aptius quoque, quod „interrogavit — receſſiſſet." Si enim ad agentem ipſum proſpexit, quid opus *interrogando*? niſi forte *prolatus ab accuſatore* ita eſt gladius, ut illum afferri et teneri ab altero curaret. *riſum.* Turic. Guelf. *riſus.*

namque — miſerabilis. Tenerum et acrem in Quintiliano ſenſum agnoſce. Sic ludentes Medeae filiolos pinxit Timomachus. vid. C. A. Boettigerus prolus. anni 1802. p. 17. not. 4.

48. *ad agentem.* vid. not. crit.

49. *tamen.* Tranſitus eſt in hac particula. Etſi male adhibentur hujusmodi agendi artificia, cum tamen facta ſunt contra eundum eſt iis oratione.

oratione hujusmodi ſcenae: egregieque Cicero, qui et contra imaginem Saturnini pro Rabirio graviter, et contra juvenem, cujus ſubinde vulnus in judicio reſolvebatur, pro Vareno multa dixit urbane. Sunt et illi 50 leniores epilogi, quibus adverſario ſatisfacimus, ſi forte ſit ejus perſona talis, ut illi debeatur reverentia; aut, cum amice aliquid commonemus, et ad concordiam hortamur: quod eſt genus egregie tractatum a Paſſieno,

49. *oratione.* Turic. a ſec. manu *orationes* cum Guelf. cf. § 45. 6, 2, 15.

50. *leniores.* Guelf. Camp. *leviores* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. cf. 6, 2, 10. *ſatisfacimus ſi f.* Turic. Guelf. omittunt *ſi* (et hic quidem mox *ſi* pro *ſit*) cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ruſc. Correxit Regius (cf. § 29.) ſed Camp. et Tarv. rectam ſcripturam habent. *illi.* Turic. Guelf. *tali.*

Geſnerus malebat *tantum*, ut ſola oratione, „non geſtu vel „alia quadam actione“ utendum eſſe moneretur. Nec poſitus placet adverbii, nec ſententia diutius morata in vetandis hiſce muniis.

Cicero — pro Rabirio. vid. Cic. pro C. Rabirio, perduellionis reo c. 9.

pro Vareno. cf. 5, 13, 28.

50. *Sunt et illi.* Structuram cf. cum 5, 13, 51.

ſatisfacimus. vid. not. ad 3, 6, 65 et adde loca 6, 2, 14. 15. 6, 3, 34. 9, 2, 104. item cf. Ruhnken. ad Vell. 2, 29, 3. Manut. ad Cic. ad Div. 5, 12. Plin. H. N. 10, 34 de columbis. „mox „in ſatisfactione exoſculatio“ Sueton. Caeſ. 73. Tib. 27. Claud. 38. ubi cf. Caſaub.

Paſſieno. C. Vibius Criſpus Paſſienus iterum Conſul fuit A. U. C. 797. ex conjectura Theodori Ryckii ad Tac. Annal. 6, 20, 2. neque tamen certa illa, cum alii *Criſpinum* eodem anno aſſignent, nec *Paſſieni* nomen addatur a Dione (p. Reim. 960.) quo auctore nititur Ryckius, qui et *Vibium* de conjectura tantum denominavit, ſublecta illa Andreae Schotto in libro de claris apud Senecam rhetoribus. Temporum ſane rationes addicunt. Mortuum noſtrum ſub Claudio imperatore

cum Domitiae uxoris ſuae pecuniaria lite adverſus fratrem ejus Aënobarbum ageret. 514

pecuniaria lite. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Vall. (niſi quod hic *in* praemittere narratur a Badio, per errorem, ut ſuſpicor) et edd. ante Ald. quo acc. Obr. Reliqui *pecuniariam litem;* nullo, ut credibile eſt, MS. adducente. Non vidi ubi, praeter hunc locum, ſtrueretur *agere litem*, ſed *agere jure*, *agere lege* eo deducit ut et *agere lite* probam formam judicemus, ex qua ipſa ſit *litigo*. Praepoſitionem

teſtatur Sueton Neron. c. 6., et bis Conſulem fuiſſe narrat Plin. H. N. 16, 44 cum Scholiaſte ad Juvenal. 4, 81 qui tamen turpiter confudit hunc cum Vibio Criſpo quem vide apud Quintil. 5, 13, 48. correctus a Lipſio ad Tac. Annal. 12, 6, 3. Fuit noſter vitricus Neronis, Agrippinae maritus, ſed et, prioribus nuptiis, Domitiae, ut hoc ipſo loco apparet et 6, 3, 74. Ejus oratoris ſummas laudes habent Senecae pater et filius. Apud illum tamen Nicolaüs Faber ad locum, qui eſt p. Bip. 182, ubi „Paſſienus" dicitur „vir „eloquentiſſimus et ſui tempo„ris primus orator," Neroniani noſtri patrem intelligendum cenſet, ut et Lipſius l. c. Ad eundem ergo referentur, quae de Paſſieno dicentem Caſſium Severum facit Seneca pater p. Bip. 398. 99. ubi ejus in epilogis praeſtantia celebratur. Idem Lipſio videtur, cujus meminit Vellejus 2, 116, 2. Hieronymus in Chronico Euſebiano Paſſienum patrem, declamatorem inſignem nominat, idemque filium, qui „heredis ſuae" (Agrippinae) „fraude necatus" ſit. L. Seneca exul epigramma inſcripſit Criſpo, fortaſſe noſtro, ipſum patri et avo maximam gloriam appellans, quanquam de epigrammatis hiſce adhuc criticorum lis eſt. vid. Burm. Anthol. Lat. T. 1. p. 598. Fateor autem mihi nonniſi noſtrum a Seneca patre laudatum videri, quoniam nulla *patris* nota, quae frequentiſſima in aliis ei rhetoribus eſt, usquam nomini apponitur. Et potuit plane noſtrum ipſum familiariter noſſe M. Seneca. Vellejanus ille Paſſienus quin pater ſit noſtri, nequaquam repugno. Quintilianus hujus meminit et 6, 3, 74. 10, 1, 24. Noſter quoque locus divitem Paſſienum ſignificat, qualem oſtendunt Suetonius, Chronicon Euſebii, Scholiaſtes Juvenalis.

pecuniaria lite. vide not. crit.

nam, cum de neceſſitudine multa dixiſſet, de fortuna quoque, qua uterque abundabat, adjecit, *Nihil vobis minus deeſt, quam de quo contenditis.* Omnes autem hos affectus, 51 etiamſi quibusdam videntur in prooemio atque in epilogo ſedem habere, in quibus ſane ſunt frequentiſſimi, tamen aliae quoque partes recipiunt, ſed breviores, ut cum ex iis

quam et Regius addi malebat, abeſſe ſatius puto in formula forenſi. Memorabilis eſt conſenſus Goth. Voſſ. 2. Vall. (cf. § 38. 52.) dantium haec: *uxori ſuae pecuniaria lite — adeſſet*, quibus male Geſnerus addit Jenſ.

cum de. Turic. omittit *cum.* *qua.* Turic. Guelf. omittunt.

51. *ut cum.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) omittunt *cum*, accedente Obr. Male. vide not. ex.

ex iis. Sic Camp. et edd. ante Baſ. Reliqui *e. his.* cf. § 23.

fortuna. Apparet hic vocabulum uſurpari pro *divitiis*, quo uſu pluralem *fortunas* frequentari monet Burmannus nec gemino loco ſingularem in hoc ſignificatu illuſtrare datur. cf. Lunem. ad Cornific. ſeu Script. ad Herenn. 4, 41. not. 68. ubi et Oudend. Sed Vellejo hunc uſum vindicat ſummus Ruhnkenius 6, 60, 1. Accedit hunc hoc quoque recenti latinitati et in Galliciſmum vergenti. vide 5. 12, 6.

51. *ut cum — ſit.* cf. 5. 10, 44. 6, 3, 9.

ex iis plurima — res eruenda. Ex aliis illis partibus (has enim intellige *ex iis*, videlicet *narrandi* et *probandi.* opponitur huic *ex iis* mox *At hic* i. e. in epilogo) veritas rei maxime eſt eruenda, nec patiuntur propterea magnam affectuum copiam et diuturnitatatem. cf. 12, 9, 5. ubi itidem „*eruendae* veritatis latebrae“ et paſſim *eruendi* verbo utitur de probatione agens. Argutius dictum videri poſſit *plurima res* pro *plurimum rei*, *maxima pars rei*; niſi forte malis accipere pro *plurimae res*, uſitatius ſane, ſed minus apte ad hunc locum. Hic, quem poëticum dicas, ſingularis numeri uſus frequentiſſimus eſt Plinio in H. N. veluti 16, 25 p. Bip. 108 „quoniam — *pluri*„*ma* tum ficus exeat.“

plurima ſit res eruenda. At hic, ſi usquam, totos eloquentiae aperire ſontes
52 licet. Nam ex his, ſi bene diximus reliqua, poſſidemus jam judicum animos: et, confragoſis atque aſperis evecti, tuto pandere

ſit res eruenda. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. Tarv. *ſit res ruenda* Camp. per errorem. Reliqui *ſint reſervanda*, profecto ex mera conjectura, infelici illa, etu leniſſima. Quid enim eſt: „*reſervare plurima* ex affecti- „bus?“ nam ad affectus *ex iis* retulerunt correctores. Aliud eſt „ipſos affectus reſervare perorationi“ ut 7, 10, 12. Vide mihi quantum jaceant haec: „aliae partes recipiunt affectus „breviores, *quia*“ (hoc enim eſt *ut cum*) „contrahi et bre- „viari debent.“ Neque enim aliud ineſt. Et cui *reſervantur*, ſi jam in prooemio ſedem habuerunt? Nempe de epilogo ſolo cogitarunt, qui ſic ſcriberent.

At hic. Turic. a pr. manu *Ad hic.* a ſec. *ad haec* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſi usquam.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſi cujusquam*, quare errorem ſuſpicor quod notatur e Voſſ. 2. *ſicut unquam.* Camp. *ſicut usquam.*

52. *poſſidemus.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *poſſidebimus* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. qui repoſuit noſtrum ex Vall. hic cum duobus illis non faciente. cf. § 50. 6, 2, 20.

et confr. Turic. Camp. inſerunt *e.* Neſcio quomodo placet omiſſio praepoſitionis. Alias ſane repetitur ea vid. Drakenb. ad Liv. 37, 30, 9 Sine *et*, *confragoſius a. aſperius.* Guelf. cum Baſ. margine.

tuto. Sic Turic. (a ſec. manu, a pr. *toto*) Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Obr. *toto ſinu* Camp. Tarv. cum Andr. ex manifeſta correctione (cf. § 40) quae non debebat placere Burmanno. Reliqui *tota.* Praeter defectum auctoritatis diſplicet iteratio, cum modo eſſet (§ 51) „*totos* — fontes.“ cf. tamen 4, 1, 28.

52. *Nam ex his.* Parum aſſequor. Si enim *his* reſerendum ad *reliqua*, tranſponenda ſaltem: „Nam, ſi — „reliqua, *ex his*“ quod ipſum valde friget. Corrigo „Nam „*et hic*“ reſpiciendo ad: „*At* „*hic.*“ *Et* valet *nempe.* cf. 2, 13, 9. De *hic* pro *his* cf. 5, 10, 80. Libri nihil variant, niſi quod Turic. a prima manu pro *ex his* dat *eſſe.*

poſſumus vela: et, cum ſit maxima pars epilogi amplificatio, verbis atque ſententiis uti licet magnificis atque ornatis. Tunc eſt commovendum theatrum, cum ventum eſt ad ipſum illud, quo veteres tragoediae comoediaeque clauduntur, *Plaudite*. In aliis 53 autem partibus tractandus affectus erit, ut quisque naſcetur. nam neque exponi ſine hoc res atroces et miſerabiles debent: cum de qualitate alicujus rei quaeſtio eſt, probationibus uniuscujusque rei recte ſubjungitur. Ubi vero conjunctam ex pluribus cauſam 54 agimus, etiam neceſſe erit uti pluribus quaſi epilogis: ut in Verrem Cicero fecit. Nam et *Philodamo*, et *nauarchis*, et *cruciatis civibus Romanis*, et aliis plurimis ſuas lacri-

et cum. Guelf. *ut cum.* Male. *clauduntur.* Turic. *cluduntur.* *Plaudite.* Turic. *plodite* a pr. manu.

54. *fecit.* Guelf. Camp. *facit*, male ob *dedit.*

cruciatis — Rom. Turic. *crucitius R.* a ſec. manu *crucis civibus R.* cum Voſſ. 2. Sed Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Crucis* (Guelf. minuſcula *e* ut et Vall.) *c. R.* (Camp. per comp. *Ro.*) ſcrf. (tac. Gesn.) *cruciatis c. R.* Venet. *cruciatis civi**bus R.* Mirus codd. conſenſus. Diſplicet aliquatenus participium in fronte poſitum, ut malim e prima Turic. manu eruere *cruciatibus civium Romanorum*, quoniam compendiis fere res

53. *debent: cum.* Confragoſa haec eſt oratio; et nimium *neque* modo, ſi ſignificat *ne — quidem.* Non dubito quin exciderit *et* poſt *debent*, delendum illud ad *neque.* cf. not. crit. ad 5, 4, 13.

qualitate. cf. 5, 10, 52.

54. *conjunctam — cauſam.* Eadem quae et *multiplex.* cf. § 8.

Philodamo — Romanis. Cic. in Verr. 1, 30. Philodamus. 5, 45, 46. nauarchi. 5, 55 — 68. cives Romani. cf. autem not. crit.

55 mas dedit. Sunt, qui hos *μερικοὺς ἐπιλόγους* vocent, quo *partitam perorationem* ſignificant. Mihi non tam partes ejus, quam ſpe- 515 cies videntur. Siquidem et *epilogi* et *perorationis* nomina ipſa aperte ſatis oſtendunt, hanc eſſe conſummationem orationis.

II. Quamvis autem pars haec judicialium cauſarum ſit ſumma, praecipueque conſtet *affectibus*, et aliqua de his neceſſario dixerim: non tamen potui, ac ne debui quidem iſtum locum in unam ſpeciem concludere. Quare adhuc opus ſupereſt, cum ad obtinenda, quae volumus, potentiſſimum, tum ſupra dictis multo difficilius, movendi judicum animos, atque in eum, quem volumus, habitum formandi, et velut transfigurandi.

geritur in iſtis gentium nominibus. Sed propius etiam MSS. ſcripturam, et ipſam illam primam manum, fuerit *cruci civis Romani*, quod referatur ad ſupplicium P. Gavii (Cic. in Verr. 5, 61 — 66.) in quo hoc identidem indignatur et vociferatur Cicero, veluti c. 62 extr. „cum — uſurparet — nomen civi- „tatis — *crux*, *crux* inquam — comparabatur." cf. 4, 2, 113 de eodem. ubi „*verbera* civis Romani," ut hic *crux*.

55. *hos*. Turic. (a ſec. manu) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *hoc*. *vocent*. Turic. (a pr. manu) Guelf. *vocem*. Camp. *vocant*. Guelf. autem pro Graecis habet lacunam plus quam ſufficientem. *perorationem*. Jenſ. *orationem* cum edd. ante Ruſc. Correxit Regius, ſed, praeter MSS., Camp. jam noſtrum dat. *et epilogi*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Andr. Obr. et quibusdam edd. Reliqui *haec e*. *orationis*. Turic. Guelf. *rationis*.

1. *iſtum locum*. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *l. i.* (cf. 6. 1. 42. item inc § 2.) Camp. modo omittit *quidem* cf. 6, 1, 47.

Qua de re pauca, quae poſtulabat materia, [2] ſic attigi, ut magis, quid oporteret fieri, quam quo id modo conſequi poſſemus, oſtenderem. Nunc altius omnis rei repetenda ratio eſt. Nam et per totam (ut diximus) cauſam locus eſt *affectibus*: et eorum non ſimplex natura, nec in tranſitu tractanda, quo nihil afferre majus vis orandi poteſt.

2. *poſtulab. mat.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. (an 2.?) Obr. Reliqui inſerunt *haec*.

poſſemus. Turic. Guelf. *poſſimus.* cum Goth. et edd. ante Stoer. exceptis Camp. Tarv. Ald. Baſ. Male. cf. 6 Pro. 10.

nihil — orandi. Turic. omittit *vis*, et a ſec. manu *oranti* dat. Guelf. *n. afferri magis* (a ſec. manu *majus*) *oranti*, cujus novatam ſcripturam dant Vall. et edd. ante Bad. ſec. exc. Camp. et Aldo. Ille enim *n. afferre majus jus orandi*, hic *n. majus afferre vis orandi*, cum recentioribus in quo eſt noſtra, ſi dixeris a levi tranſpoſitione τῶν *afferre majus*, quam exhibuit Regius, non conjiciens ille, ut putat Harles V. C. ſed veteres libros excerpens. Reſtituendus erat veterrimorum ordo (cf. § 1. 6.) qui locum dedit omiſſioni.

2. *quae poſtulabat materia.* Hoc idem modo appellabat: *neceſſario.* Natura enim epilogi, quem tractabat, eo deducit eum. Omne hoc de affectu perſequitur Macrobius Saturnal. l. 4. Virgilianis quidem exemplis.

ut diximus. Modo 6, 1, 51. et hic quoque § 1. „non debui — in *unum ſpec.* concludere."

quo nihil — majus. Quaerit ſoles, ſed recte, Capperonnerius, cui reddatur relativum iſtud *quo*, et „totum negotium" intelligi, ut neutrum genus ſtare poſſit, pro Quintilianeo candore eſſe negat. Vidimus quidem ſimiles ſtructuras, ut 3, 10, 4 „*quod* „accidit." 4, 2, 27. 5, c. 3, 5, 14, 1. ſed non hujus duritiae illas. Leniter corrigas *qua*, referendo ad *natura*; nec tamen feliciter. Cum Capp. equidem probo ſcripturam Obrechti, ſolius ante ipſum, *quod*, quamvis poſſit illa ex mero ſphalmate nobis extitiſſe, quoniam inter mutationes ſuas non recenſet Obrechtus. Malim tamen *quoniam*, prae *quod*

3 Nam cetera forſitan tenuis quoque et anguſta ingenii vena, ſi modo vel doctrina vel uſu ſit adjuta, generare, atque ad frugem aliquam perducere queat: certe ſunt, ſemperque fuerunt non parum multi, qui ſatis perite, quae eſſent probationibus utilia, 516 reperirent: quos equidem non contemno, ſed hactenus utiles credo, ne quid per eos judici ſit ignotum; atque (ut dicam, quod ſentio) dignos, a quibus cauſas diſerti docerentur: qui vero judicem rapere, et in quem vellet habitum animi poſſet perducere, quo dicto flendum et iraſcendum

3. *vena.* Turic. *venia.* *quod ſentio.* Turic. a pr. manu *quia ſ.* (cf. 6, 1, 32. item § 5).

ſemperque. Turic. a pr. manu *que* omittit. cf. 5, 8, 34. ubi diverſa ratio. *cauſas.* Turic. Camp. *cauſam.* Goth. *cauſis.* Mire.. *diſerti.* Aldi ſed in utraque ed. ſphalma *diſerte* propagavit Baſil.

h. l. *Quod* et *quo* confuſa vidimus 5, 10, 2. 124. 5, 13, 42.

3. *vel — vel.* cf. 5, 12, 21. Neque enim disjunctivas arbitror particulas. Exemplum in primis evidens eſt Suet. Tit. 3.

docerentur. Nullum imperfecto locum video. Neque tamen tam leniter hic reponatur *doceantur* quam ſupra (5, 11, 4.) *concedetur.* cf. § 24.

quo dicto. Certatim hic ſignificatum activi in forma paſſiva agnoſcunt Gallaeus et Geſnerus, interpretantes Graece: *οὗ ἠγορευκότος, αὐτοῦ λέξαντος*, nixus hic auctore Perizonio ad Sanctii Minervam 1, 15, 4. Equidem Perizonii illam diſputationem miſſam nunc faciens, praeterquam quod aegerrime adducar, ut Qu. tale quid auſum credam, in tempore praeterito haereo quam maxime. Quis enim Graeca illa tulerit pro *οὗ λέγοντος*? Fiunt iſta dum dicit orator, non poſtquam dixit. cf. mox § 7. *pronunciatio — — ſedens adhuc.* Gallaeus inſuper tentat *audito*, in quo

effet, rarus fuit. Atqui hoc eft, quod do- 4
minatur in judiciis. haec eloquentiam regunt. Namque argumenta plerumque nafcuntur ex caufa; et pro meliore parte plura funt femper: ut, qui per haec vicit, tantum non

fl. et irafc. Turic. a pr. manu omittit *et.*

rarus. Hoc primus dedi ex conjectura Burmanni veriffima, pro *rarius* omnium librorum, quibus auctoribus hic peffime utitur Capper., repente religiofus factus, etiam novis, a fe erutis. vide Burm. in epiftola ad Capp. p. 79.

4. *Atqui.* Sic conjecit Gefnerus. Libri omnes *Atque.* cf. 4, 3, 17. *dominatur.* Turic. Guelf. Tarv. *dominētur* cum Goth. Voff. Jenf. Ald. Baf. Correxit Regius, cujus fcripturam firmat Camp. *qui per haec.* Guelf. *qui pe h.* Volebat *quippe h.* Camp. *qui h.* quod, etfi fenfu non omnino caret, alienum tamen hinc.

non eadem eft temporis difficultas, quippe paffivo. Non adeo magnum ego facinus duxerim, fi quis corrigat *dicente* pro *dicto.* Sed fubit animum fufpicio gloffae. Verba: *q. d. f. e. i. e.*, fi ab hoc naevo difcefferis, fatis elegantia effe, non nego. Videor tamen perfentifcere moleftam fedulitatem ejus, qui vellet explanare *habitum animi*, in quibus vocabulis profecto ineffe *fictum* hunc et *iracundiam*, nemo non fatebitur. Jam in margine poterat allinere quis ifta, *dicto* ufurpans vulgari modo, et *quo dicto* fcribens pro *ad quod dictum.* Hoc malim faltem, quam ad fummam dicendi infolentiam confugere in Quintiliano.

rarus fuit. cf. 12 Prooem. 3. „*rarus*, qui receffiffet, re„periebatur.“ Cum hac eloquentiae affectus moventis laude cf. Cic. Orat. c. 28.

4. *haec — regunt.* Non poffum non agnofcere gloffam in his verbis. Quid fibi vult repente pofitus pluralis? Quid eft, quod nunc *regitur* eloquentia, quae modo *regebat* i. e. *dominabatur?* cf. 7, 4, 24. ubi item „eloquentia „*regnat — imperat.*“ Quid ulla parte accedit fententiae hifce addendis? At, regeret aliquis, unde nata gloffa? Quid fi ignoro? Cogarne ideo fincera haec judicare? Et potuit haec mifera effe interpretatio illorum *hoc — judiciis*, cum praefertim veteres aliquot edd. *haec* ibi dent pro *hoc*, quod correxit Regius.

tantum non. Commodum fuccurrit locus Livianus plane

5 desuisse sibi advocatum sciat. Ubi vero animis judicum vis afferenda est, et ab ipsa veri contemplatione abducenda mens, ibi proprium oratoris opus est. Hoc non docet litigator: hoc libellis non continetur. *Probationes* enim efficiunt sane, ut causam nostram meliorem esse judices putent: *affectus* praestant, ut etiam velint: sed id, quod 6 volunt, credunt quoque. Nam, cum *irasci*, *favere*, *odisse*, *misereri* coeperunt, agi jam rem suam existimant: et, sicut amantes de forma judicare non possunt, quia sensum 517 oculorum praecipitat animus, ita omnem

5. *hoc libellis.* Camp. inserit *causarum* cum edd. ante Bad. quo acc. Basil. MSS. meorum nullus, ut nec Vall.

praestant. Turic. *putant*, a sec. manu *petunt* cum Guelf. Goth. Voss. 2. Apparet fons erroris pr. Turic. manu.

quod vol. Sic Camp. Reliqui *quia v.* cf. § 3. 13.

6. *coeperunt.* Sic Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Basil. Reliqui *coeperint.*

praecipitat animus. Ita Goth. 2. *praecitamus* Turic. a pr. manu. *praecipitamus*, cum nota divulsionis post literam *t* Cod.

geminus nostro 4, 57, 8 „Dictator, bello ita gesto, „ut *tantum non desuisse* for„tunae videretur," quo appareat in neutro horum accipi debere *tantum non* pro *paene*. Nimium enim et stultum hoc erat tam in Livio quam in Qu. cf. not. crit. ad 2, 15, 14.

5. *ab ipsa — abducenda mens.* cf. 4, 5, 6.

libellis. „Quos componit „aut litigator, qui confugit „ad patronum, quia liti ipse „non sufficit: aut aliquis ex „eo genere advocatorum, qui „se non posse agere confiten„tur, deinde faciunt id, quod „in agendo est difficillimum." Noster lib. 12, 8, 5.

sed id — quoque. cf. 5, 14, 35.

6. *amantes — possunt.* cf. Horat. Serm. 1, 5, 36. ubi Gesnerus imitationes designat.

veritatis inquirendae rationem judex omittit occupatus affectibus: aeftu fertur, et velut rapido flumini obfequitur. Ita argumenta ac te- 7 ftes quid egerint, pronunciatio oftendit: commotus autem ab oratore judex, quid fentiat, fedens adhuc atque audiens confitetur. An, cum ille, qui plerisque perorationibus petitur, fletus erumpit, non palam dicta fententia eft? Huc igitur incumbat orator, hoc opus ejus, hic labor eft: fine quo cetera nuda, jejuna, infirma, ingrata funt. adeo velut fpiritus operis hujus atque animus eft

Palat. Gebhardi. *premit amor* a fec. manu Turic. et fic reliqui. Gebhardus e fuo effingit *praecipit amor*, indubitate, ut ipfe cenfet; infeliciter, ut ego (cf. 4, 5, 4). Longe melius e vulgato Burm. *perimit amor*, quanquam hoc nimium. Noftra in Turic. et Palat. eft manifefto. Parum eleganter vulgata *amorem* iterat poft *amantes*, nec *premit* nifi a poëta fic dici poterat. *verit. inquir.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *i. v.* cf. § 2. 15. *omittit.* Ita Camp. Sed Turic. *obmittit*, a fec. manu *amittit*, et fic reliqui. „Rationem veritatis inquirendae" non tanquam aliunde acceptam rem *amittit* judex, fed tanquam fuum negotium *omittit*. Millies haec confufa vid. Drakenb. ad Liv. 21, 8, 12.

obfequitur. Jenf. *confequitur* cum edd. ante Rufc. Corrèxit Regius, fed immunis ab errore Camp. cum MSS.

7. *atque aud.* Goth. (tac. Gefn.) *ac a.* cum Voff. 2. En deteriores Codd.! cf. 4, 1, 79. 5, 10, 107.

fpiritus. Camp. *fpecies* cum Goth. Voff. 2. male interpretando compendium fcribendi, ficut et cum *fpes* confunditur horum utrumque.

7. *hoc opus — hic labor.* Non fine refpectu ad Aen. 6, 128 dictum credo.

ingrata funt. Non videtur negligendum quod fola Turic. prima manus dat: „ingrata „fint." Sive enim potentialem illum modum agnofcis, five refers ad *quo*, ubi lateat *tale ut in eo*, elegantius profecto fic dicitur, quam per indicativum.

8 *in affectibus.* Horum autem, ſicut antiquitus traditum accepimus, duae ſunt ſpecies: alteram Graeci πάθος vocant, quam nos vertentes recte ac proprie *affectum* dicimus; alteram ἦθος, cujus nomine, ut ego quidem ſentio, caret ſermo Romanus; *mores* appel- 518 lantur: atque inde pars quoque illa philoſo-
9 phiae ἠθική, *moralis* eſt dicta. Sed ipſam rei naturam ſpectanti mihi, non tam *mores* ſignificari videntur, quam *morum quaedam proprietas.* nam ipſis quidem omnes habitus mentis continentur. Cautiores voluntatem complecti, quam nomina interpretari, ma-

9. *omnes — continentur.* Camp. *omnis — continetur.* Non diſplicet, cum praeſertim Turic. (a pr. manu) et Goth. (tac. Geſn.) *omnis — continentur.* *voluntatem.* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) *voluptatem.*

8. *quam — vertentes.* Alienum videtur, quod relativum accommodavit ad *ſpecies* quaſi *ſpeciem* vertiſſent Romani, non πάθος. Cenſeo igitur ex prima Turic. manu *quia* eruendum *quod.* cf. not. crit. ad § 5. Noſtrum cum aliis citat Hermannus ad Ariſtot. Poët. p. 85.

affectum. De hoc vocabulo diſputantem Regium, qui negat Ciceroni uſurpatum, Burmannus fruſtra admonet loci Diſput. Tuſc. l. 5, c. 16. Ibi enim *affectus* non pro πάθει ponitur; ſed expreſſit Cicero Platonis τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος (de repub. 3 p. 400 d.) neque quidquam voluit niſi *affectionem*, varians modo formam vocabuli.

ἦθος. cf. 5, 13, 2.

moralis eſt dicta. Ab ipſo quidem Cicerone de Fato c. 1.

9. *omnes — continentur.* cf. not. crit.

voluntatem i. e. ſignificationem, oppoſitam vocabulo. Sic 7, 10, 1 indicante Geſnero „In finitione quae ſit *voluntas* „nominis, quaeritur." Adde 3, 6, 87. „Alia — cujus *verbis*, — alia cujus *voluntate.*"

luerunt. Affectus igitur hos concitatos, illos mites atque compoſitos eſſe dixerunt; in altero vehementer commotos, in altero lenes; denique hos imperare, illos perſuadere; hos ad perturbationem, illos ad benevolentiam praevalere. Adjiciunt quidam 10

in altero len. Turic. *in alteros l.* *imperare.* Turic. Guelf. Camp. *impetrare* cum Goth. Frequens confuſio vid. Drakenb. ad Liv. 35, 17, 7. item noſtrum 7, 4, 24. ubi Goth. (tac. Geſn.) *impetrat* pro *imperat*. Hic quidem attendenti nulla *impetrandi* ratio placere poteſt. cf. 10, 1, 110.

perturbationem. Turic. Guelf. *perlationem.* Camp. *probationem* cum Goth. (niſi et Geſn. et ego dormitavimus, nam Voſſ. 2. narratur dare *prolationem*) et edd. ante Ruſc. Miror Badium de Vallenſi altum ſilere. Regius correxit refragantibus, ut ipſe ait, exemplaribus. Blanditur ſane emendatio; ſed corruptelae origo non apparet. Equidem valde moveor ſcriptura Turicenſi, quam aut ipſam veram eſſe, aut verae ſemina recondita tenere ſuſpicor. *Perlatio* adhuc nonniſi apud Lactantium Inſtitutt. 5, 23 objicitur, ſed poteſtate hinc aliena. Si verum ſit, fuerit repetendum ab illo *perferendi* ſignificatu, quo dicitur *perlata lex*, cum aliquid per obſtacula ipſa evehitur. Sed quis defenderit ἅπαξ λεγόμενον? Malis tamen aliquid,

Affectus — dixerunt. Equidem veram cenſeo κρίσιν Regii, inſerentis poſt *concitatos* πάθος, poſt *compoſitos* ἦθος (quae tanto facilius excidebant ſi latinis ſcripta erant literis, *pathos*, *ethos*); fruſtra obloquentibus Badio, qui, auctore Servio, negat pronomen (*hos*) cum nomine (πάθος) ſimul poni debere, et Cappronnerio, qui haec vocabula ſubaudiri ait ab erudito lectore. Non dixerunt *cautiores* illi „affectus hos eſſe „conc.; illos, mites" ſed, quae res verbis illis Graecis ſignificarentur, oſtenderunt. Si abeſſet *eſſe* ferri poſſet „*dixerunt* „*hos* concitatos aff." pro eo „*vocarunt hoc* conc. aff." Nunc cf. 3, 6, 15. Addendo Graeca cavetur etiam ſcabrities, quae ſit alioquin in ſequentibus. Quid enim ſibi vult *in altero — in altero*, niſi prius ad πάθος refertur, poſterius ad ἦθος?

hos — illos — hos — illos. cf. 6, 1, 22. et in primis 4, 1, 28.

perturbationem. cf. not. crit.

peritorum, πάθος temporale esse. Quod ut accidere frequentius fateor, ita nonnullas credo esse materias, quae continuum desiderent affectum. Nec tamen minus artis aut usus hi leniores habent, virium atque impetus non tantundem exigunt. In causis vero etiam pluribus versantur, immo, secundum 11 quendam intellectum, in omnibus. Nam,

quod ad ipsum judicem referatur. *Perlatio* illa ad summum nonnisi *causae, rei;* fuerit. Ad sensum apte rescripsit Regius cf. 4, 5, 6. (quanquam loco incerto et ipso) 5 Pro. 1. Sententiae ipsius summam, mirifice exornatam, habes 10, 1, 110. in Ciceronis laudibus, sed unde nil proficias ad verba nostri loci ordinanda. *Probationem* quidem sensus, ut recte ait Regius, aspernatur; quanquam fuit, cum de aliis omnibus cogitarem, ut pronomina *hos* — *illos* vulgari ordine acciperentur, *impetrare* praeferretur, *persuadere* et *benevolentia* de πάθει, non de ἤθει, dicta viderentur. Sed haec velut desperantis interpretatio fuerit.

peritorum. Turic. a pr. manu *per tuum.* Quid si antiquitus fuit: „*quidam perpetuum ἦθος, πάθος temporale esse?*" Insolens est *peritorum* appellatio, cum plerumque *quidam* modo dicat, in diversis rhetorum opinionibus recensendis: nec probat hic *peritos* illos.

hi leniores. Turic. (a pr. manu *hic l.*) Guelf. *haec leviores.* Camp. *ii lev.* Goth. (tac. Gesn.) *Hi lev.* cum Bodl. Vall. et edd. ante Basil. exc. Tarv. Rusc. Ald. Correxit Regius; necessario. cf. 6, 1, 50.

vero. Goth. (tac. Gesn.) omittit.

10. *peritorum.* cf. not. crit.

quae continuum — affectum. Hic *peritos* illos fortasse parum assequitur noster. Cum enim *temporale* dicunt πάθος, animi affectionem quae sic appellatur ab illa, quae ἦθος, distinguunt, non id spectant, quod in orando locum habet. *Continuum affectum* in quibusdam suasoriis concedit 3, 8, 60.

usus. cf. dicta ad 1, 1, 34. Idem significatus 10, 7, 18.

cum niſi ex illo et hoc loco nihil ab oratore tractetur; quidquid de *honeſtis*, *et utilibus*,

cum — vocari. Turic. Guelf. Camp. *cum ex i. e. h. l. n. — diſcitur hoc v.* cum Goth. (quem omittere *niſi* non monuit Geſn.) Voſſ. 2. (quanquam hujus nec *diſcitur* memoratur nec *hoc*) et edd. ante Ruſc. niſi quod *dicitur* jam inde a Locat. dant. Inſeruit *niſi* Regius, idemque *dicitur* ſcripſit pro *diſcitur.* Vallenſis nulla mentio apud Bad. Invitum ſe quidquam inſerere teſtatur optimus Regius. Supereſt conjectura ejus, quem hac nota: *Dan.* deſignat P. Pithoeus in Leidenſi ed. Eam notam ad 6 Pro. 8. (ubi primum occurrit ni f.) Burmannus interpretatur *Danielem,* quo quidem auctore, ignoro; ſed poſſit eſſe ICtus Aurelianenſis, Turnebo juvenis cum laude memoratus Adverſ. 14, 12., editor Servii in Virgilium, de quo vide Saxii Onomaſt. 3, 408. Poſſit eſſe Danelius Epiſcopus. Eadem eſt ad 6 Pro. 15. multisque praeterea locis. Cum tamen ubique aliquam conjecturam ſub hac nota prolatam viderim, ſubiit indignem ſuſpicari in Schrevelio inſcitiam, qui allitam P. Pithoei in margine παρεκβολὴν *An?*, in ductu fortaſſe obſcuriore, habuerit pro nota nominis. Quanquam alibi haec vox et ipſa ponitur. Acceperat enim ab Emerico Bigotio cor-

11\. *ex illo et hoc loco.* Hoc quid ſit difficile eſt dictu. Capperonnerius quidem et Geſnerus *illo* et *hoc* ad πάθος et ἦθος referunt, quod nequaquam placet. Quae enim haec eſt argumentatio: „Quia orator ſemper cum πάθει et ἤθει „tractat res ſubjectas" (unde tandem hoc reſcivimus, aut quomodo probavit Qu?) „potest huc, i. e. ad ἦθος, „vocari quidquid de honeſto „— — dictum?" Regius, cui debemus hanc loci noſtri conſtitutionem, pronomina ne dignatur quidem interpretari. Retuliſſe tamen ea videtur ad ſequentia, ut intelligeret *honeſtum* et *utile.* Hanc, quamquam veram cenſeo interpretationem, video tamen exemplis eſſe firmandam, quibus ipſis deſtituor. Si abſint haec *cum — tractetur,* ſat argumenti ad probandum, quod modo dixerat, fuerit in reliquis. Quod nequaquam eo dico, quaſi gloſſam ſuſpicer, quae tractamus. Ita tamen fere ſe expedit Gedoynus, quem ſententiam probabiliter aſſecutum cenſeo. „Car l'orateur ne peut rien traiter, „qui ne regarde l'honnête ou „l'utile; ce qui eſt à faire ou „à eviter. Or tout cela ſe „rapporte aux moeurs." Si ſtructura ferret ut pronomina ſubjicerentur illis *de hone-*

denique *faciendis et non faciendis* dicitur, huc vocari poteſt. Quidam *commendationem* atque *excuſationem* propria hujus officii putaverunt: nec abnuo eſſe iſta in hac parte; 519

rectum a Petro Pithoeo exemplum (vid. Burm. in praef.). Hujus igitur, ſive Danielis, ſive Pithoei, haec ponitur conjectura: *ἦθος vocari non poteſt* pro *hoc vocari poteſt*, in qua quid ſibi velit *non*, nequaquam aſſequor. An *non* poſuit alio loco, et quidem poſt *nihil*, quo minus indigeremus additamento illo Regiano *niſi?* Lenior profecto eſt medicina, cum *non* intercidiſſe ſaepe in MSS. negari plane nequeat (velut 3, 5, 10. 4, 2, 93. 5, 11, 39. 5, 13, 31. 5, 14, 27. 6, 3, 4. 18.); et hic imperitum librarium poſt *nihil* poterat etiam offendere. *Niſi* item a Regio profectum, ſed non inſertum vide 5, 7, 25. Structura quidem, qua *niſi* longius praecedit *non*, non debet offendere cf. 5, 14, 29. Inſertum a Regio *niſi* 4, 1, 25. *Hoc* eſt in omnibus libris ante Leid. et revocavit etiam Capp. ἀπροσδιονύσως. Unde igitur *huc?* Profecto a ſummo viro I. F. Gronovio, qui in literis ad N. Heinſium „De Inſtitutt." ait „non me immiſceo, niſi quod vivo" (Schrevelio) „pauculas conjecturas dedi." Jam praeſtantiſſima cum ſit haec emendatio (cf. Geſn. idem mutantem 4, 2, 55.), magis tamen arridet illa Pithoeana, velut ſponte naſcens ex Graeco ΗΘΟC, et ſententiam habens planiorem. Et ecce mox (§ 12. pr. loco) pro ἦθος in Camp. ed. eſt *hoc*.

abnuo. Turic. a pr. manu *abnunc*. Guelf. Camp. Tarv. *ab uno* cum Jenſ. Sed jam Turic. a ſec. manu noſtrum, quod et in aliis vidit Regius.

eſſe. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſed* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Hic de conjectura noſtrum

ſtis — non faciendis, nihil obſcuritatis haberet locus. Sed neceſſe erat rationem anteverti, unde inſolentiam illam praemittendi pronomina velut neceſſario extitiſſe mihi perſuadeo. Quaerat quidem aliquis: Num in ſtatu conjecturali quidquam *de honeſt. — faciendis* tractet orator? Sed cum in affectuum praeceptis verſemur, quorum ſedes propria eſt in epilogo, nihil profecto, quod ad docendum unice faciat, hic ſpectatur; verum oratoris eſt cum judice negotium, hunc ad pronunciandum hortantis, ubi ſemper aliquid ex illis tractatur.

huc vocari. cf. not. crit.

ſed non concedo, ut ſola ſint. Quin illud adhuc adjicio, πάθος atque ἦθος eſſe interim ex eadem natura, ita ut illud majus ſit, hoc minus, ut *amor* πάθος, *caritas* ἦθος: interdum diverſa inter ſe, ſicut in epilogis; namque πάθος *concitat*, ἦθος ſolet *mitigare*. Proprie tamen mihi hujus nominis exprimenda natura eſt, quatenus appellatione ipſa non ſatis ſignificari videtur. Ἦθος, 12 13

dediſſe videtur; veriſſima illa, nec adeo dura. Confunduntur enim *eſſe*, *eſſet* (5, 1, 31) *eſt* (3, 8, 31). Quidni cum hiſce *ſed*, quod toties cum *et*?

12. *adj.* πάθος *atque* — πάθος *caritas* ἦθος: *int.* Guelf. *adj.* ἦθος *atque* πάθος *caritas int.* Turic. a pr. manu *adj.* π. *a.* η. *e. i. e. e. n. i. n. i. m. ſ. h. m. u. amor* ηθος *caritas* ηθος *int.* Secunda manus noſtrum, ſed Graeca litt. latt.

concitat. Turic. a pr. manu: *concitavit.* An fuit: *nam quae* — *concitavit* cet.? *Proprie.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *Propria.*

tamen — *eſt.* Sic Jenſ. et edd. ante Bad. quo accedunt Gryph. et edd. ante Obr. Reliquae edd. *t. m. vis n. et e. n. e.* quam, nihil monito lectore, jam Badius dedit. MSS. faciunt cum hiſce Goth. Voſſ. 2. Bodl. Turic. (niſi quod *et* omittit pr. ejus manus) Guelf. (niſi quod tranſponit *vis nom. mihi*). Infert Camp. *hujus* poſt *mihi*, in ceteris ſimilis. Vide mihi affectationem hyperbati in illis: *vis nom. et expr. nat. eſt* (cf. not. ex. ad 4, 2, 112). Proclivis autem erat error ab *mihi hujus* delabendi in *mihi vis.*

ſignificari. Turic. Guelf. Camp. *ſignificare* cum Goth. et edd. ante Bad. Leniſſima quidem mutatio (cf. 5, 7, 37.) ſed

12. *interim* — *interdum.* Poſſit videri alterutrum corrigendum (cf. not. crit. ad 4, 2, 19.), quo manifeſtior fiat relatio, ſed neque libri variant et hujusmodi diſſimilitudinem aliquoties animadvertimus in noſtro cf. 5, 13, 13. Suet. Caeſ. 81. *interdum* — *alias.* Cal. 43. *modo* — *interdum.* Claud. 15. *modo* — *nonnunquam*, in quorum locorum poſtremo vid. Oud.

concitat — *mitigare.* vide 4, 3, 9.

ſignificari. cf. not. crit.

quod intelligimus, quodque a dicentibus desideramus, id erit, quod ante omnia *bonitate* commendabitur: non ſolum mite ac placidum, ſed plerumque blandum et humanum, et audientibus amabile atque jucundum: in quo exprimendo ſumma virtus ea eſt, ut fluere omnia ex natura rerum hominumque videantur, quo mores dicentis ex oratione pelluceant, et quodammodo agnoſcantur.
14 Quod eſt ſine dubio inter conjunctas maxime

fortaſſe non neceſſaria. Intelligam ſubjectum, non ut in recepta *naturam*, verum *nomen*. „Hoc non videtur ſatis ſigni-„ficare i. e. ſignificans eſſe" (cf. 8, 6, 6. item not. ex. ad 1, 7, 32.) „ipſa appellatione i. e. pronunciatione, vel ſono" (cf. 11, 3, 35 ex Cicerone). Simile quiddam 1, 7, 10 „K — quae „*ſignificat*." Sed poteſt geminus videri locus 9, 3, 44 ubi eſt *oſtendi*.

13. *quod*. Turic. Guelf. *quia* ut et mox poſt *erit* et § 14. ante *eſt*. cf. § 5. 15. *a dicentibus*. Turic. *adicientibus* (a pr. manu). Guelf. *adjicientibus*. cf. 3, 6, 10. Ille a ſec. manu *a docentibus* et ſic Camp. cum omnibus ante Capper. qui recepit, quod ſecundis curis poſuerat Obr. ſequentibus Geſnero et Bipontinis; Andrete autem et Blaſſio male redeuntibus ad obſoleta, quae operoſe interpretari [illegible]natur Rollinus. Defendere eadem videtur Gedoynus in nota verſioni ſubjecta; ſed fruſtra. *quo mores*. Turic. Guelf. *quae m.*

mores dicentis. Turic. Guelf. *m. dicitis*, ſed ille a ſec. manu *modeſtis*. *pelluceant*. Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *perluceant* cum edd. ante Baſil. quo acc. Gryph. (cf. 6, 1, 17. item hic § 16. ſed in primis 11, 3, 35).

agnoſcantur. Goth. (tac. Geſn.) *agnoſcuntur*.

13. *quo mores*. Obſcurius hoc et affectatius quam pro Quintiliano. Diſplicet in primis *quo*, poſt *ut* idem valens. An *quod* legemus poteſtate τοῦ *quia*? cf. § 2.

14. *ſine dubio — Sed tamen*. Probat vulgare praeceptum, ſed ſufficere negat, et majorem partiendi diligentiam adhibet. cf. 4, 1, 7.

perſonas, quoties *ferimus*, *ignoſcimus*, *ſatisfacimus*, *monemus*, procul ab ira, procul ab odio. Sed tamen alia patris adverſus filium, tutoris adverſus pupillum, mariti adverſus uxorem moderatio eſt (hi enim praeferunt eorum ipſorum, a quibus laeduntur, caritatem; neque alio modo inviſos eos faciunt, quam quod amare ipſi videntur); alia, cum ſenex adoleſcentis, alia, cum vitium honeſtus

14. *ferimus.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Reliqui *perferimus.* *monemus.* Goth. (tac. Gesn.) *movemus* cum Voſſ. 2. *praeferunt.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Boul. Voſſ. 2. Vall. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. prior. Regius de conjectura inſeruit *ſe*, praeter neceſſitatem. Ablegat Burm. ad 10, 1, 113 ubi Mss. mei et Camp. cum aliis *praeferens.* cf. mox 6, 5, 17. Structuram defendit etiam Badius. cf. Clav. Ern. Cic. Drakenb. ad Liv. 27, 35, 5. et Lexica. Nec video quare Oud. damnet ad Suet. Cal. 14. Hic quidem Raſc. non exprimit mutationem Regianam. cf. 6, 1, 50.

laeduntur. Turic. (a pr. manu) *ledimur* cum Jenſ. et edd. ante Ald. ne Paſc. quidem recedente. Sed Camp. verum dat. Correxit Regius. *alia cum vitium.* Sic Turic (a ſec. manu) Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. exc. Tarv. quae ſic habet: *a. enim v.* Prima Turic. manus: *alieni c. v.* in cujus [illegible] quid addi narratur, quod referat *enim.* Ald. [illegible] *alie.* Mox omnes *a. c. con[illegible]tum.* Meo in Guelf. ſilentio parum fido. Non eſt, quare protinus *conviciі* mentio injiciatur; *vitium* enim ſufficit: aptius quoque ad id quod ſequitur *aſſici.* [illegible] etiam [illegible] *cum con.* facile poterat vitari. [illegible] volebat Qu. Conjicit, hic quidem ſub nota *D.*, neſcio quis in Leidenſi *aut c. conv.* cf. not. ad § 11.

praeferunt. cf. not. crit.

honeſtus. vid. 1, 1, 25. Sic et 6, 2, 61. ex Cicerone 11, 1, [illegible] 11, 3, 137. Hor. Ep. ad Pis. 213. Ita Plaut. in Aulul. 4. 6. 6. *frugi.* Structura ſane melior erat, poſita voce *vitium* ſtatim poſt *adoleſcentis.* Fortaſſe tamen ponderis addere voluit orationi.

inferioris fert (hic enim tantum concitari,
15 illic etiam affici debet). Sunt et illa ex
eadem natura, sed motus adhuc minoris,
veniam petere, *adolescentium defendere* 520

fert. Turic. *ferit.*

15. *adolescentium.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *adolescentiam* cum Voss. 2. et edd. ante Ald. (nisi quod Tur. et Goth. *adul.*) exc. Tarv. qui *adolescentiae*, ut reliqui omnes. Dedi conjecturam verissimam Burmanni.

Quod ipsum conjungas cum minore dicendi insolentia si transposueris *inferioris honestus.* vid. 4, 2, 112.

hic enim — debet. Quod est hujus sententiae subjectum? Id quidem nemo videtur quaesisse. Si locutionem acceperunt impersonalem, qua diceretur *concitatur*, *afficitur* sicut *curritur*, *itur*, unde mox fieret *concitari debet* quomodo *curri debet*; exempla quam maxime desidero durissimae structurae; et ne sic quidem in verbo transitivae significationis procedit ratio, qualis est in illis intransitivis *eundi*, *currendi*. Mutatione subveniri debet loco. Aut pro *illic* scribemus *ille*, aut *decet* pro *debet* (cf. not. crit. ad 4, 1, 76). Expeditissimam praestat sententiam prior correctio. Refertur enim hoc ad postremum exemplum *senis* et *honesti* non item ad reliqua, supra posita. Jam in verbis hisce *concitandi* et *afficiendi* nequaquam est argutandum quasi cum artificiali quadam diligentia usurpatis, quod vel ipsa hac eorum conjunctione apparet. Versatur sane Qu. in praeceptis τοῦ ἤθους, ut ne locus quidem esse videatur *concitando*. Sed cum ipsa etiam indignatio possit moderatione temperari, eum, qui cum ἤθει velit tractare hunc affectum, pro personae differentia agere debere monet. „Honestus, ferens vitium in„ferioris, solum indignatio„nis, sed mitigatae ejus per „ἦθος, affectum ostendet: „Senex, adolescenti errorem „ignoscens, praeter illam in„dignationem, paternum etiam „quendam dolorem testabi„tur.“ *Illic* tanto libentius muto, quanto concinnior exit structura, si in adjunctis istis duobus, quorum utrumque inducitur per *enim*, utrobique sunt pronomina personalia, non adverbia secundo loco. Similis ratio erat 1, 7, 8.

amores. Nonnunquam etiam lenis caloris alieni derisus ex hac forma venit, sed non his ex locis tantum. Verum aliquanto magis propria sunt *virtutis simulatio*, *satis-*

15. *lenis.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Leid. exc. Basil. quo acc. Gesn. Bip. Reliqui *levis.* *cal. al.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *a. c.* cf. § 6. 8. *non his.* Turic. Guelf. *his non.* Mox praepositionem *ex* omittunt Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. qui pro ea dat *a* (cum Vidovaeo) sed *ex* narrat esse in Vall.

propria sunt virtutis. Sic Turic. (nisi quod pro *sunt* a pr. manu *fuit.* An *fuerit* legendum? cf. § 26.) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Vall. Voss. 2. *proprii s. virtutis* Camp. *propriae s. virtutis.* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. cum edd. ante Busc. qui ex Regii conjectura dat *propriae* (nisi quod per errorem hic *propri.*) *s. virtutes.* cum reliquis. *simulatio.* Hoc dedi de

15. *sed non his — intellectum petit.* Nonnisi dubitanter et timide hujus loci rationem reddam, in quo ordinando multum novavi, cum priorum editorum nullus sensum probabilem mihi praestaret (vid. not. crit.). Sententiam igitur agnosco hanc: „Derisus „ille caloris alieni non ex „his veniam petendi, et de„fendendi amores" (sub quo omnem levium errorum excusationem comprehendo) „locis solis venit, verum ex „multis praeterea. Magis au„tem hujus, quod tractamus „i. e. τοῦ ἤθους, propria sunt „illa: si quis bonum se simu„let, si speciem induat satis„facientis" (vid. 6, 1, 50) „rogantis, dum nihil aliud „agit, quam ut iracundiam „suam et indignationem „cum judicibus communicet." Agnosco ultro quod objectum mihi iri video. *Virtutis* vocabulum vereor ut recte cepisse hoc loco videar. Non possum enim non in hac sententia χρηστότητα i. e. *bonitatem* (cf. § 13.) interpretari. Simulatur virtus, cum aliquis vult videri *vir bonus*, qui hic quidem opponitur maxime, iracundo, vindictae cupido, magnum offensae sensum habenti. Si nimis aversaris nostram *virtutis* potestatem, scribere licet: „propriae — vir„tutes, *simulatio satisfaciendi,* „*rogandi* εἰρωνεία." Audacius tamen contra Codd. nec placet *propriae virtutes* pro simplici illo *propria.* Gesnerus, quamquam egregie h. l. in quibusdam hallucinatus, ad veram rationem me deduxit.

faciendi, *rogandi*, εἰρωνεία, quae diverſum ei, 16 quod dicit, intellectum petit. Hinc etiam ille major ad conciliandum odium naſci affectus ſolet, cum hoc ipſo, quod nos adverſariis ſummittimus, intelligitur tacita impotentiae exprobratio. Namque eos graves et intolerabiles id ipſum demonſtrat, quod cedimus: et ignorant cupidi maledi-

mea conjectura. Reliqui *ſimulationis*. Erroris, ſi error, origo eſt in continuatione ſtructurae (cf. 6, 1, 49. 6, 3, 33.), ſequente praeſertim *S* in *ſatisfaciendi*.

rog. εἰρωνεία. Sic Turic. Guelf. Reliqui inſerunt *et*. Sed tamen nominativum in εἰρ. retinent Goth. Camp. Loc. Ven. Baſc. Reliqui εἰρωνείας, quorum eſt jam Tarv. *Et*, etiam cum genitivo εἰρ., rejiculum (cf. p. 79 praef. noſtr.) natum ex primis graeci literis. Foediſſima etiam fuerit definiendi ſimplicitas, εἰρωνείαν ipſam hic, quid ſit, oſtendere. Neque enim de induſtria hic ea tractabatur, ut ferri poſſet verboſa hujusmodi explanatio, velut 9, 2, 44. Quidni jam antea 4, 1, 39 hoc vocabulum credidit interpretatione egere? In noſtra quidem ratione, haec, quae adduntur, eo ſpectant, ut *diverſus* ille *intellectus* referatur ad *rogandum*, *ſatisfaciendum*; non generatim et univerſe dicatur. „Dum *rogat*, „ſignificat indignationem; dum *ſatisfacit*, maledicit."

quod. Turic. a pr. manu *quia*. cf. § 13. 36.

16. *quod.* Turic. *qui*, a ſec. manu *quo* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. (cf. 5, 13, 42). In ipſo *qui* Tur. latet *quod*. cf. 3, 7, 5. Probam ſcripturam dat Camp. *ſummittimus.* Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *ſubm.* cf. § 13. 18. *tacita.* Jenſ. *tacite.* volebat *tacitae*, et ſic edd. ante Baſ. exc. Camp. Tarv. Ald.

16. *ille major — affectus.* Qui in ipſum πάθος evadit.

nos — ſummittimus. Geſnerus appoſite exemplum oſtendit Cic. pro Roſc. Am. c. 49.

et ignorant. Geſnerus, poſt Capper., rectiſſime improbat Burmannum, ſuadentem *nec ign.*, quaſi *affectatores* iſtos *libertatis* laudet Qu., conferre jubens 6, 4, 13.

cendi, aut affectatores libertatis, plus invidiam, quam convicium, posse: nam invidia adversarios, convicium nos invisos facit. Ille jam paene medius affectus est, ex 17 amoribus et ex desideriis amicorum et necessariorum. Nam et hoc major est, et illo minor. Non parum significantes etiam illa in scholis ἤθη dixerimus, quibus plerumque rusticos, superstitiosos, avaros, timidos, secundum conditionem propositorum effingimus. Nam si ἤθη *mores* sunt; cum hos

plus invid. Guelf. *quam inv.* Mire!

17. *am. et ex.* Turic. (a pr. manu) Camp. omittunt *et.* Non male. *significantes.* Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Camp. Reliqui *significanter.* Nostrum vulgato, etsi exiguo discrimine, praestare videtur. Sic et Oudend. ad Suet. Claud. 28 *libens* praetulit τῷ *libenter.* Adverbium propius verbum esse debebat, ni fallor. „Si ita dixerimus, recte, „quid res sit, ostendemus." cf. § 12. 27. Jens. (tac. Gesn.) *significanter* cum edd. ante Ald. exc. Tarv.

propositorum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *propositionum* cum Goth. 2. et edd. ante Ald. Regius correxit. *si* Sic Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. cum Vall. Bad. pr. Obr. Reliqui *sic* ex prava Regii correctione, quanquam jam Camp. idem.

17. *hoc maior. Ille* in hisce semper ad ἦθος referendum est, *ille* ad πάθος.

significantes. cf. not. crit. Designat profecto quas ethopoeias appellamus. vide dicta ad 1, 9, 3.

propositorum. i. e. thematum cf. 4, 1, 4. 7, 1, 4. Quanquam vel hoc exemplo apparet, quantum fluctuet Qu. in vocabulis artis usurpandis (cf. 5, 14, 10): *propositum* enim apud Ciceronem nequaquam est *thema*, verum θέσις, vide 3, 5, 5.

Nam, si — orationem. Nominis proprietatem defendit. „Si enim ἤθη sunt *mores*, „quid aliud nisi ἤθη in oratione nostra potest esse tum, „cum *mores* imitamur.

18 imitamur, ex his ducimus orationem. Denique hoc omne bonum et comem virum poſcit. Quas virtutes cum etiam in litigatore debeat orator, ſi fieri poteſt, approbare, utique ipſe aut habeat, aut habere credatur. Sic proderit plurimum cauſis, quibus ex ſua bonitate faciet fidem. Nam qui, dum dicit, malus videtur, utique male dicit: non enim videtur juſta dicere,
19 alioqui ἦθος videretur. Quare ipſum etiam dicendi genus in hoc placidum debet eſſe ac mite: nihil ſuperbum, nihil elatum ſaltem 52 ac ſublime deſideret: proprie, jucunde,

imit. ex. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Bad. pr. (et profecto Vall.) Obr. Reliqui inſerunt *et.* Peſſime.

18. *approbare.* Turic. *adprobari*, a ſec. manu *adprobare.* cf. § 16. 6, 3, 3. *alioqui* ἦθος. Turic. *a. et vos.* Guelf. *a. et nos.* Goth. (tac. Geſn.) *a. ethos.* Jenſ. inſerit *qui* cum edd. ante Bad. exc. Camp. in qua ſcriptura eſt interrogandi forma, negationem valens. Ego ex Turic. ceterisque illis ſcripturis eruo: *et bonus.* Poſtremi vocabuli compendium locum dedit errori. De ſententia cf. 2, 15, 34.

18. *Denique hoc omne.* Cave ad proxima adjungas. *Hoc omne* eſt id quod generatim tractamus, τὸ ἦθος.

approbare. ſcil. judicibus. Sic idem verbum 3, 6, 63.

alioqui — ἦθος videretur. Hoc non intelligo. Dicunt, *videretur* poſitum pro *appareret, conſpiceretur.* Sed hoc dici poſſe video, probari poſſe, non video; in tanta praeſertim vicinia proprie adhibiti verbi *videri.* Neque facile credam ἦθος ſic a Romano pro *virtute* potuiſſe uſurpari quae apud Graecos interdum eſt ſignificatio. vid. not. crit. Recte autem Pſeudo-Turnebus conferre jubet 5, 12, 9.

19. *nihil elatum ſaltem — deſideret.* „Quid ſignificat illud: *ſaltem?* Malim etiam „legere: *deſiderat.*“ Rollinus. De *ſaltem* cf. 5, 1, 3. Burmannus h. l. eadem quae nos animadvertit, negligens tamen,

credibiliter dicere, fat eft. ideoque et medius ille orationis modus maxime convenit. Diverfum eft huic, quod πάθος dicitur, [20] quodque nos *affectum* proprie vocamus: et, ut proxime utriusque differentiam fignem, illud comoediae, hoc tragoediae fimile. Haec pars circa *iram*, *odium*, *metum*, *invidiam*, *miferationem* fere tota verfatur. Quae quibus ex locis ducenda fint, et manifeftum omnibus, et a nobis in ratione prooemii atque epilogi dictum eft. Et *metum* tamen [21] duplicem intelligi volo, quem patimur, et

19. *orationis.* Sic (ut optabat Regius) Turic. Guelf. Camp. cum Vall. Voff. 2. *oratoris* Jenf. et reliquae ante Rufc.

20. *proxime.* Goth. *proprie* cum Voff. 2. et Vall. cf. 6, 1, 52. *duc. fint.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *d. funt* cum edd. ante Bafil.

quod negatio adjungitur, fine qua diverfa eft ratio; et ablegans ad exempla aliena fcriptoresque, quorum nemo noftram locutionem refpexit. De *defiderat* tacet. Equidem unice accedo Rollino. cf. 4, 1, 24. Alienum effe conjunctivum, liquebit fi quis pofuerit: *concupifcat*, *petat*; quod ipfum tamen magis ferendum quam idem in *defiderando*, cujus indicativus valet conjunctivum *habeat*. cf. 4, 2, 9.

medius ille — modus. vide 2, 17, 8.

20. *proxime.* fcil. ad veritatem i. e. quam veriffime fieri poteft. Sic et Plin. H. N. l. 16. p. Bip. 128 „*proxime* „— aeftimanti.“ Ejusdem generis locutio videtur *proximum* argumentum, quae legitur Declam. 13. p. Bip. 258. cui loco conferunt Appulej. Apolog. p. Elmenh. 278 (non longe ab initio) „tam *proxi*„*mum* argumentum.“ Minus placet quod *proximum* illic interpretantur *in promptu*, *obvium*. Poffit tamen et *proximitas* ifta trahi non ad *veritatem* fed ad rem ubique tractatam, ut hic *proxime* ad *affectus* hofce; minus et hoc apte, ut mihi quidem videtur.

quem facimus: et *invidiam;* namque altera invidum, altera invidiofum facit. Hoc autem hominis, illud rei eft; in quo et plus habet operis oratio. Nam quaedam videntur gravia per fe, *parricidium*, *caedes*, *vene-*22*ficium:* quaedam efficienda funt. Id autem contingit, aut cum magnis alioqui malis gravius effe id, quod paffi fumus, oftenditur; quale eft apud Virgilium:

O felix una ante alias Priameïa virgo,
Hoftilem ad tumulum Trojae fub moenibus altis
Juffa mori —

(quam mifer enim cafus Andromachae, fi 23 comparata ei felix Polyxena!) aut cum ita exaggeramus injuriam noftram, ut etiam, quae multo minora funt, intoleranda dica- 522

21. *altera invidum.* Defunt haec Goth. et Voff. 2. cf. § 7. *oratio.* Turic. (a fec. manu) Guelf. Jenf. (tac. Gefn.) *ratio* cum edd. ante Ald. exc. Camp. Male. In Vall. noftrum a fec. manu. *parricidium.* Turic. *patric.*

22. *cont. aut cum.* Turic. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) omittunt *aut* cum Voff. 2. et edd. ante Stoer. nifi quod Bafil. modo pro *autem* dat *aut.* Habent particulam Guelf. Goth. fi recte tacui. *ei.* Guelf. *eo.* Turic. *os*, a fec. manu *o.*

23. *ita.* Turic. (a pr. manu) Camp. *vita.* *multo.* Guelf. Jenf. (tac. Gefn.) *multa* cum edd. ante Rufc. Correxit Regius, fed Camp. verum.

in rat. prooem. atque epil. l. 4. c. 1. l. 6. c. 1.

21. *et invidiam.* Defignat Turnebus Tufcul. Difp. 4, 7. „invidia non in eo, qui invi„det folum dicitur, fed etiam „in eo, cui invidetur."

Hoc — illud. cf. § 9.

22. *Virgil.* Aen. 3, 321.

mus: *Si pulsasses, defendi non poteras: vulnerasti.* Sed haec diligentius, cum ad eam amplificationem venerimus, dicemus. Interim notasse contentus sum, non id solum agere affectus, ut, quae sunt, ostendantur acerba ac luctuosa, sed etiam ut, quae toleranda haberi solent, gravia videantur: ut, cum in maledicto plus injuriae, quam in manu; in infamia plus poenae dicimus, quam in morte. Namque in hoc eloquentiae 24 vis est, ut judicem non in id tantum compellat, in quod ipsa rei natura ducetur: sed aut, qui non est, aut majorem, quam est, faciat affectum. Haec est illa, quae δείνωσις vocatur: rebus indignis, asperis, invidiosis

ad eam ampl. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui omittunt *eam*, quod expunxit Regius. *venerimus.* Guelf. Camp. *veniemus.* Male. Turic. pr. manus omisit.

24. *in id.* Sic Turic. Camp. Reliqui *ad id.*

compellat. Sic Turic. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. exc. Camp. Reliqui *impellat.*

ipsa rei. Sic Turic. Camp. cum Voss. 2. (Nec Goth. nec Guelf. ulla in schedis mentio.) Reliqui fere *ipse a rei*, quanquam leviter fluctuant.

ducetur. Sic Turic. Guelf. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Ald. Voss. 2. (Goth. *ducitur* tac. Gesn.) Reliqui *duceretur.* cf. § 5.

23. *ad eam amplificationem.* vide [illegible] Dicit et ibi aliquoties *haec amplif.* ut species attendatur universae amplif.

Interim notasse. cf. 5. 11, 16.

quae sunt i. e. acerba ac luctuosa.

addens vim oratio: qua virtute praeter alias 25 plurimum Demoſthenes valuit. Quod ſi tradita mihi ſequi praecepta ſufficeret, ſatis feceram huic parti, nihil eorum, quae legi, vel didici, quod modo probabile fuit, omittendo: ſed mihi in animo eſt, quae latent penitus, ipſa hujus loci aperire penetralia; quae quidem non aliquo tradente, ſed expe-

alias. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Vall. Voſſ. 2. Bad. Reliqui *alios.*

25. *ſatis feceram.* Turic. *ſ. fecerat.*

mihi. Turic. a pr. manu *mere* et ſic Alm. (cf. 6, 1, 38. item mox). Unde elicit Burmannus ſcripturam, mihi valde placentem: *eruere i. a. e. q. l. p. et i.* cet. *Et* additum in hac ratione, longe molliorem et terſiorem facit ſtructuram. Quis enim probet haec: „quae latent *penitus ipſa penetralia aperire?*" cf. 9, 2, 63 „*latens* aliquid *eruitur*" item 6, 1, 51. Tarv. (per errorem) *nihil.* Guelf. mox omittit *ipſa*, ſolus, nec bene. Adde et 4, 2, 60. „*occultum — erutum.*"

24. *praeter alias*, intellige *virtutes.* Nota res, et agnita tam veteribus quam recentioribus. Vide in primis Dionyſii Halic. librum περὶ Δημοσθένους δεινότητος, quae quidem ipſa latius patet quam δείνωσις. Conſule et Lexicon rhetoric. Graec. Erneſti in δείνωσις.

25. *mihi.* vide not. crit.

non aliquo tradente. Monent VV. DD. hoc praeceptum a Cicerone dari de Orat. 2, 45. ab Horatio notiſſimo loco ad Piſon. v. 101 ſeqq. Almelovenius et Ariſtotelem appellat (non quidem in Rhetoricis, ut ipſe ait, ſed in Poetica c. 18 apud Buhl. V. 5. p. 240) πιθανώτατοι γὰρ ἀπ' αὐτῆς τῆς (vide Hermann. p. 158) φύσεως οἱ ἐν τοῖς πάθεσίν εἰσι. Sed illud de φαντασίαις (§ 29 ſeqq.) tanquam peculiare Quintiliano vindicat Geſnerus. Si Strebaeus, quem improbat Geſnerus, ad Ciceronem de Orat. *inſolentiam gloriandi* objicit Quintiliano, aſperius ſane, vix tamen reperio, quo defendam ampullas haſce in homine alioqui ſano in primis et prudente, cum neque primus eruerit hoc neque ipſum praeceptum ſit ex arcanis et reconditis. Ne Gedoynus quidem mihi ſatis facit, qui Qu. ait

rimento meo, ac natura ipſa duce, accepi. Summa enim (quantum ego quidem ſentio) 26 523 circa movendos affectus in hoc poſita eſt, ut moveamur ipſi. Nam et luctus, et irae, et indignationis aliquando etiam ridicula fuerit imitatio, ſi verba vultumque tantum, non etiam animum, accommodaverimus. Quid enim aliud eſt cauſae, ut lugentes, utique in recenti dolore, diſertiſſime quaedam exclamare videantur, et ira nonnunquam indoctis quoque, eloquentiam faciat, quam quod illis ineſt vis mentis, et veritas ipſa morum? Quare in iis, quae veriſimilia eſſe 27 volemus, ſimus ipſi ſimiles eorum, qui vere patiuntur, affectibus: et a tali animo proficiſcatur oratio, qualem facere judicem

26. *indignationis.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *indignationes* cum Voſſ. 2. Ald. Nulla Alm. mentio cf. modo item mox hac §. *etiam.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Ald. Baſ. Reliqui omittunt. Malim *ei* quoque hic inferi alicubi.

fuerit. Turic. *fuit* a pr. manu (cf. § 15.), correctum *ſunt* et hic Guelf. Sed Goth. *ſunt ut* cum Voſſ. 2. Neque hic Alm. memoratur cf. modo, item § 27.

accomm. Turic. *accommodarimus* a pr. manu. Placet.

nonnunquam indoctis. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Leid. Reliqui inferunt *in.* Turic. Goth. *indoctus.*

27. *quae veriſ.* Turic. *quoque v.* cum Alm. cf. § 26. item hac §.

probe memorem, quid alii dixerint, hoc colore excitare modo voluiſſe orationem.

accepi. Non hanc placet verbum ad *penetralia* relatum; ſed omnia jam eſſe videtur ſimilitudo, et in univerſum haec dicta.

26. *veritas — morum.* Vix mihi tempero, quin legam *motuum.* Mox § 29 ſunt *motus.*

volet. An ille dolebit, qui audiet me, qui in hoc dicam, non dolentem? irafcetur, fi nihil ipfe, qui in iram concitat fe idque exigit, fimile patietur? ficcis agenti oculis 28 lacrimas dabit? fieri non poteft. Nec incendit, nifi ignis; nec madefcimus, nifi humore: nec res ulla dat alteri colorem, quem non ipfa habet. Primum eft igitur, ut apud

me qui in hoc dic. Sic Turic. cum Alm. ille tamen a fecunda manu *m. q. fi h. d.* et fic Guelf. *m. cum haec d.* Goth. Voff. 2. *m. cum hoc d.* Camp. et edd. ante Stoer. qui transponit *m. hoc cum d.* et fic reliqui.

dolentem. Turic. a fec. manu *dolenter* et fic Guelf. cum Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. cf. § 17. *fe.* Sic Guelf. cum Jenf. et edd. ante Ald. *concitaffe.* Turic. a pr. manu, a fec. *concitat*, omiffo *fe.* Alm. *concitaffem* (cf. hac § item § 29). Regius expunxit *fe* quod reliqui omittunt, in his Goth. Vall. 2. cf. § 20. *agenti.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *agentis* cum Alm. Voff. 2. Vall. Ald. *agens* (ut volebat Regius) Loc. et reliquae ante Gryph. exc. Bad. fec., qui primus noftrum; unde, ignoro. Sanius hoc eft profecto et verius, fed nefcio quomodo acrius et elatius videtur cum genitivo, ut *ficcis oculis* fint dativi, quo pofitus etiam participii deducit. Neque hic tam proclivis erat error librariorum, qui *f* ad *agenti* addiderint de fuo.

28. *alteri.* Turic. Guelf. *alterius.* Camp. omittit.

non ipfa. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *i. n.* cf. § 15. 34.

27. *in hoc.* fcil. ut doleat; ita mox *idque exigit.* cf. Ruhnken. ad Vellej. 2, 41 extr.

concitat fe. Cave ad dicentem referas pronomen.

agenti. cf. not crit.

28. *dat alteri colorem.* „Non verfatur Fabius in re„rum naturalium doctrina, „aut circa experimenta chemi„corum; alias facile effet „exemplis ifta revincere tum „vulgaribus tum reconditiori„bus: de fimplici illo craffo„que affrictu et contactu car„bonum, rubricae, ac pigmen„torum agere eum apparet." Gefnerus.

nos valeant ea, quae valere apud judicem volumus: afficiamurque, antequam afficere conemur. At, quomodo fiet, ut afficiamur? 29 neque enim funt motus in noftram poteftatem. Tentabo etiam de hoc dicere. Quas φαντασίας Graeci vocant, nos fane *vifiones* appellemus: per quas imagines rerum abfentium ita repraefentantur animo, ut eas cernere oculis, ac praefentes habere videamur. Has quisquis bene conceperit, is erit 30

29. *noftram poteftatem.* Sic Turic. (a pr. manu). Reliqui *noftra poteftate.* „Sulpi [illegible] antiquam et Ciceroni ufitatam con„ftructionem hic corrupiffe librarios, nam in V. C. Alm. „erat" (an et ibi, ut in Turic., repofita vulgata? cf. § 27. item hac § [illegible]) „*in noftram poteftatem.* ita enim Gellius lib. 1. „c. 7. docet veteres dixiffe. vide et Gronov. ad Liv. 2, 14" (et Drakenb. ibidem) „et Voff. ad Jul. Caef. de bello Civil. 1, „[illegible]. et commentatores ad Sueton. August. 13." (quibus adde Oudend. ibidem et Sueton. Aug. c. 16 „in *confpectum* fuiffe.") Burmannus. [illegible] Gebhardi vulgatam [illegible] putandi funt, cum [illegible] hic ad 1, 1, 12 *in ufum* et 3, 6, 63 *in aliam* — *opinionem* praeferentibus, defendens noftram ftructuram [illegible] [illegible] tamen [illegible]. [illegible] 3. Burm. conjicit *ifte* pro *ifta*. φαντασίας. Turic. *fantafias* cum Jenf. et reliqui quoque ante Ald. lat. litt. (quibus adde Bad. pr.) fed per *ph*. *appellemus.* Camp. *appellamus.* cf. 5, 10, 1. *cernere.* Turic. *cenfe* a fec. manu *cenfere*, et fic Alm. cf. [illegible] § 30. *videamur.* Foedum [illegible] *videamus* repetitum a Bip.

30. *conceperit.* Turic. Guelf. Jenf. (tac. Gefn.) *coeperit* cum Alm. [illegible] Goth. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Bad. fec. [illegible], et, quod hic neglexit, [illegible] mox § 33 [illegible] Hic in vulgata tuendo [illegible], parum recte.

29. *in noftram poteftatem.* „num c. 15" (non 16) „et cf. [illegible] „quae ad eam [illegible]

φαντασίας. „Vide de his „[illegible]" [illegible] cf. Lexicon „[illegible] [illegible] Rhet. Fin. Graec. [illegible]

in affectibus potentiſſimus. Hunc quidam 524 dicunt εὐφαντασίωτον, qui ſibi res, voces, actus ſecundum verum optime finget: quod quidem nobis volentibus facile continget. An vero, inter otia animorum, et ſpes inanes, et velut ſomnia quaedam vigilantium, ita nos hae, de quibus loquor, imagines proſequuntur, ut peregrinari, navigare, proeliari, populos alloqui, divitiarum, quas non habemus, uſum videamur 31 diſponere, nec cogitare, ſed facere: hoc

Nam et ibi libri omnes *coepit*, nec niſi aliquot in utroque loco *ceperit*, *cepit* quae eſt correctio librarii, cum in *coeperit*, *coepit*, lateat vera ipſa ſcriptura, per compendium.

Hunc. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. Jenſ. *has.* orto errore ex obſcuritate vocis quae ſequitur Graecae.

quidam. Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quidem* cum edd. ante Ald. Sed Guelf. et Camp. verum.

εὐφαντασίωτον. Turic. tam obſcuris litt. ut legi nequeat. Guelf. lacunam habet. Goth. ἐν πᾶσι σοφὸν cum Voſſ. 2. dare narretur ἐμπαντασοφὸν, ſed hic in margine ἐμφαντασίοτον Camp. ειπαχηςιστοτον. Tarv. primus veram vocem. Adhuc hoc ſolo loco cognovimus vocabulum Graecum cf. 3, 6, 55 ubi Camp. expreſſe απρολητπον.

An vero. Turic. Guelf. *nil v.* Alm. dare narratur: *nihil ū* (cf. § 29. 34). Jenſ. (tac. Geſn.) *Nam u.* Reliqui *Nam ut*, pro quo Regius malit *N. vel*, corrupte vulgatam legi agnoſcens. *Vero* eſt etiam in illo *u* Jenſ. *An* pro *Nam* vel potius NIL (cf. 5, 14, 25 not. ex.), de conjectura repoſui, et probo locis geminis quae vide in not. ex.

loquor. Ita Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *loquimur.* cf. 5, 8, 4.

proſequuntur. Goth. (tac. Geſn.) *perſeq.* cum Voſſ. 2. Vall. cf. § 27.

30. *An vero — non transferemus.* De hac excitandae orationis forma cf. 5, 12, 21.

animi vitium ad utilitatem non transferemus? At hominem occiſum queror; non omnia, quae in re praeſenti accidiſſe credibile eſt, in oculis habebo? non percuſſor ille ſubitus erumpet? non expaveſcet circumventus? exclamabit? vel rogabit, vel fugiet? non ferientem, non concidentem videbo? non animo ſanguis, et pallor, et gemitus, extremus denique expirantis hiatus inſidet? Inſe- 32 525 quetur ἐνάργεια, quae a Cicerone *illuſtratio et*

31. *non transf.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *noſtram tr.* cum Vall. *At.* Turic. *ad* cum Alm. Camp. ſed Turic. a ſec. manu *at* et hic Guelf. cum edd. ante Bad. qui e Vall. *ut* cum Goth. (errante Geſn.) et reliquis omnibus. Interpretatur Badius *ut* hoc modo: *Velut, ſi — queror.* Ego primam Turic. manum *ad* natam ſuſpicor ex errore ejus qui ad *hominem* referret ad *transf.* *queror.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. Novitia ergo eſt illa ratio ſtruentium ita: *ut querar, non — habebo?* i. e. „non habebo, quo melius querar;" quae per ſe ſpectanti videbitur jejuna. *fugiet.* Stoer. Chouet. Leid. *feriet.* Peſſime. Correxit e Codd. Gibſ.

32. ἐνάργεια. Turic. ενεργεια et a ſec. manu *energia.* Guelf. Camp. ἐνέργεια, ut et Voſſ. 2. et Tarv. Ald. Baſ.

31. *At — queror.* Cenſeo delendum eſſe *At.* cf. not. crit. Exemplum abrupte inducitur optime.

inſidet. Producenda eſt penultima, ut appareat futurum. cf. not. ad 5. 8, 60. not. crit. ad 5. 13. 17. item Drakenb. ad Liv. 2, 10, 6. 6, 31. 6 et Oudend. ad Sueton. Tiber. 14. Bene optime animum Burmannus, monens *ſidet* dici in eo, quod maneat, ſubſiſtat, *ſidit* in eo, quod ad fundum vel locum humilem tendat. Ita hic *inſidet animo* eſt pro: irrepet in animum, ſubibit animum. Neque erat, quod conjiceret Bellinus *inſidebit*, quem revincit non nominatum Capper.

32. *a Cicerone.* Lucull. c. 6. habes „perſpicuitatem „aut *evidentiam.*" Illuſtrationem ubi vertiſſet Grae-

evidentia nominatur, quae non tam dicere videtur, quam oſtendere: et affectus non aliter, quam ſi rebus ipſis interſimus, ſequentur. An non ex his viſionibus illa ſunt,

Excuſſi manibus radii, revolutaque penſa?

53 *— Levique patens in pectore vulnus?*

equus ille in funere Pallantis,

Sed Vall. verum ut et Goth. Correxit Regius hic ut 4, 2, 63 ubi etiam pejora monſtra velut Turic. *apriaa*, a ſec. manu *argila*. Camp. αϱγιλα. Apud Rufinianum Geſnerus (anno 1745) et Capper. (anno 1750) repoſuerunt *enargia* pro *energia*. *penſa Levique.* Sic Turic. Camp. cum edd. ante Baſ. Reliqui inſerunt *et*. Goth. et Gueif. non notavi, negligenter ut ſuſpicor. *equus.* Turic. Gueif. *et quos* cum Alm. et edd. ante Ald. ne hic quidem recedente Ruſc. cf. § 30. Hoc correxit Regius, ſed antepoſuit *et*, quod deinde propagarunt Aldus et reliqui; quanquam Camp. jam *et aequus*. Goth. Voſſ. 2. Vall. *et equus*. cf. § 30. In *et quos* latebat nihil niſi *equus*.

cum Cicero, nondum oſtenderunt VV. DD. nec oſtendent, ut opinor. Hac enim nequaquam pertinet, quod De Nat. Deor. 1, 31. *illuſtratio* legebatur ante Davilium, nunc eſt *luſtratio*. Aut vitium ineſt ſcripturae, aut (quod verius puto) memoria lapſus eſt Qu., cui obverſabatur locus de Or. 3, 53 ubi eſt *illuſtris explanatio*. cf. 6, 1, 24. Sed in noſtri loco diſplicet etiam *Inſequetur*. Nullam compoſiti verbi vim agnoſco. Deinde, ſi reſpondet illi, quod mox eſt, *ſequentur*, tanto minus convenit. Mihi quidem illa geminatio *ſequendi* non valde arridet; Quintiliano petitam tamen credam, modo pro *Inſequetur*, fuerit *Hinc ſequetur*. Libri quidem nullius varietatem animadverti, niſi quod Turic. a pr. manu *inſequentur*. *Enargia* inter figuras definitur a Rufiniano ut a noſtro. Ruhnk. in ed. Rutil. p. 275. cf. Nic. Faber ad M. Senec. Contr. 2, 11 extr.

Excuſſi. Virg. Aen. 9, 474.

53. *Levique patens.* Aen. 11, 40. *poſitis inſignibus* Aen. 11, 89. *Et dulcis.* 10, 781.

— *positis insignibus?*

Quid? non idem poëta penitus ultimi fati concepit imaginem, ut diceret,

— *Et dulces moriens reminiscitur Argos?*

Ubi vero *miseratione* opus erit, nobis ea, de quibus queremur, accidisse credamus, atque id animo nostro persuadeamus. Nos illi simus, quos gravia, indigna, tristia passos queremur: nec agamus rem, quasi alienam, sed assumamus parumper illum dolorem. Ita dicemus, quae in nostro simili casu dicturi essemus. Vidi ego saepe histriones 34 35

positis insign. Sic omnes ante Gryph. Reliqui inserunt *qui.* *insign. Quid.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt sequentem apud Virgilium versum.

34. *queremur acc.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. (nisi quod hic s in fine pro r). Reliqui *querimur.*

id. Turic. Guelf. Camp. *in* cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Rusc. Hic omittit vocem cum Ald. Bad. pr. Vall. Regius reposuit nostrum. *indigna tristia.* Turic. *an digna tristitia* cum Alm. *aut digna tristitia* Camp. *An* correctum in *in* in Turic. *queremur nec.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Reliqui *queramur.*

nostr. sim. Ita Turic. Guelf. Camp. Reliqui *s. n.* cf. § 26. 36. *essemus.* Turic. (a pr. manu) *vidissemus* cum Alm. cf. § 30. 36.

35. *Vidi — comoedos.* Quid differant *histriones* et *comoedi* non adeo facile dictu est mihi. Locus huc quidem maxime faciens adhuc nihi cognitus est Sueton. Cal. c. 54. ubi *tragoedi* (quod nullo negotio potest ad *comoedum* transferri) *pronunciatio*, secernitur a *gestu histrionis.* cui similis ejusdem Neron. c. 24 ubi *hypocrita* est qui illic *histrio.* His acquiescere satius duxi, quam vel majorem vera peritiam simulare, vel rem tentare mihi valde impeditam, cum Gronovii et Salm. sit (quamvis distinguentis tem-

atque comoedos, cum ex aliquo graviore actu perſonam depoſuiſſent, flentes adhuc egredi. Quod ſi in alienis ſcriptis ſola pronunciatio ita falſis accedit affectibus: quid nos faciemus, qui illa cogitare debemus, et moveri periclitantium vice poſſumus? 36 Sed in ſchola quoque rebus ipſis affici convenit, easque veras ſibi fingere, hoc magis,

35. *accedit.* Sic omnes praeter Goth. qui *accendit.* Geſnerus hanc ſibi conjecturam a Codice praereptam dolebat. Sed tum *Quod* debebat mutari in *Quos* et verbum ipſum eſt nimium. *et — poſſumus.* Sic Turic. Camp. Tarv. cum Alm. Ald. *ut — poſſumus* Jenſ. *et — poſſimus.* Baſil. Reliqui, etiam Regio jubente *ut — poſſimus.* Guelf. mihi non memoratum miror; ſed Voſſ. 2. Goth. Vall. cum recepta facere facile credo.

36. *quoque rebus.* Sic Turic. Reliqui. *r. q.* cf. § 34. item § hac extr.

pora) aliorumque decretis multa veterum loca obſtare mihi viderentur. Geminum huic Ciceronis locum indicat Geſnerus de Orat. 2, 46. Sichardus, ni fallor, Gellii 7, 5. Mirum etiam hoc, quod *comoedi* dicuntur *flentes* egredi.

accedit affectibus i. e. ad eos accedit, eos aequat, ſic 10, 1, 86. et Aſcon. Ped. ad Divin. in Caecil. (quanquam aliena interpretatione) „*accedere* eſt proximum fieri." cf. Sil. Ital. 14, 26. quanquam ibi cum accuſativo ſtruitur.

cogitare debemus et moveri — poſſumus. Ne quis ultima haec nimis jacere putet, monendum videtur, id, quod *cogitare* etiam *debemus*, opponi *alienorum ſcriptorum ſoli pronunciationi* (cf. 3, 8, 51 *pronunciando — dicendo*), quod autem *moveri poſſumus* reſpondere „*falſis* affectibus." Id quoque cavendum, ne quisquam *vice* interpretur *loco.* Accipiendum eſt ſic: *caſu, infortuniis.*

36. *Sed in ſchola.* Quae praeceſſerunt, ad ſolum actorem forenſem ſpectabant. Nunc et in declamationibus talè quid fieri poſſe, docet; et ſi non *perſonis*, at *rebus ipſis* affici.

easque — fingere. Interpretare: tales ſeligere, quae

326 quod illic ut litigatores loquimur frequentius, quam ut advocati. Orbum agimus, et naufragum, et periclitantem: quorum induere personas quid attinet, nisi affectus assumimus? Haec dissimulanda mihi non fuerunt, quibus ipse, quantuscunque sum, aut fui, perve-

quod. Camp. *quia.* cf. § 15. 6, 3, 6.

illic ut lit. Turic. (a pr. manu) *illi lit.* Alm. *illi ut l.* (cf. § 31. item hac §). Camp. *illic l.* cf. § 15.

induere. Jenf. Tarv. *inducere.* Correxit Regius. cf. 3, 8, 50. *quid att.* Camp. *non a.* cum Jenf. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Mire, fed fententia quidem non differt. *fuerunt.* Camp. *fuerint.* Male.

quantuscunque — perveniss. Turic. *quantiscunque is a. f. p.* cum Alm. (cf. hac § item 6, 3, 3). Sed ille a fec. manu *au* mutat in *as.* Guelf. *quantiscunque ufus fum p.* Goth. *quantuscunque f. ac f. nam p.* Camp. *quantuscunque fum nam p.* cum Andr. *quantuscunque fim nam p.* Ald. *quantuscunque ufus fuit nam perv.* Sichardi apud Gibf. et Baf. Noftram ipfam dant Jenf. (tac. Gefn. de *nam* omiffo) et edd. ante Ald. (nisi quod *fim* habent Jenf. et Tarv.) quo acc. Bad. pr. Mox Bad. fec. ad noftram addit *nam* infertum ante *perv.* quam fcripturam reliquae dant. Parenthefin faciunt *nam — credo,* ut *motus fum* pendeat a *quibus.* Videor optimis auctoribus expunxiffe *nam* (quod ipfe nonnifi in uno Goth. MS. reperi cf. § 21). Longe melius dicitur et ad latinitatem et ad fententiam *quibus perveniffe me credo*, quam *quibus motus fum.* Num *praeceptis* hifce, vel artificiis orandi, *motus* fuit? Difplicuit fane iis, qui infererent *nam*, abrupta in fine oratio: *frequenter* cet.; nec profecto mihi placet; velim molliri faltem fufpecto *enim*, quod dicat aliquis excidiffe poft *frequenter*, hauftum ab hujus ultimis. Modeftiae color corrumpitur ponendo *nam* poft *quantuscunque.* Manifeftum cenfeo et hoc, in veritatem praeferant, non fabulas (cf. 2, 16, 4). Neque etiam recte accipi crediderim hic *fingere* pro *credere.*

quod illic. Succurrit reponere *quo*, referendo ad *frequentius*; fed cum hoc longe inde fit, fortaffe non opus illa relatione ad *hoc magis.*

quantuscunque. cf. 4, 2, 86.

nisse me ad aliquod nomen ingenii credo. frequenter motus sum, ut me non lacrimae solum deprehenderent, sed pallor, et veri similis dolor.

III. Huic diversa virtus, quae *risum* judicis movendo et illos tristes solvit affectus, et animum ab intentione rerum frequenter avertit, et aliquando etiam reficit, et a satietate vel a fatigatione renovat. Quanta sit autem in ea difficultas, vel duo maximi oratores, alter Graecae, alter Latinae eloquentiae principes, docent. 2 Nam plerique Demosthеni facultatem defuisse hujus rei

illa structura *quibus motus*, opus fuisse expresso *ita*, quod subaudiri potest in nostra ratione. Turicensis illud *is* nihil aliud est nisi *sim*, cui praeferendum est *sum*, praesertim ob *sui*. Repositum *as* pro *aut*, destinabatur profecto *ac*, quod est in Goth. *usus sum* Guelf. quod inquinavit Sichard. ab argutante librario profectum existimo.

non lacr. Jens. (tac. Gesn.) *l. n.* cum edd. ante Bad. cf. hac § item 6, 3, 2. *deprehenderent.* Sic Turic. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Bas. Reliqui *deprehenderint.* *veri.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *vero.*

1. *sat. vel a fat.* Goth. (tac. Gesn.) *s. v. f.* cum Voss. 2. *s. et f.* Camp. *maximi.* Turic. Guelf. *maxime* cum Alm. Placet; in vulgata *vel* post *duo* collocandum videtur. Ut nunc est *vel* demonstrat non plus quam duobus opus ad hoc dicendum, ubi adverbium aptius videtur, cum etiam laus sit in sequentibus. *principes.* Guelf. *princeps.* Placet.

2. *def. huj. re.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *h. r. d.* cf. 6, 2, 36. item § 3.

1. *maximi.* cf. not. crit.

2. *Demostheni — defuisse.* Gesnerus monet, Ciceronem, agnoscentem ita vulgo judicari, magnam tamen praedicare Demosthenis urbanitatem Orat. c. 26. extr; recensere autem aliquot ejus dicta Plu-

credunt, Ciceroni modum. Nec videri poteſt noluiſſe Demoſthenes, cujus pauca 527 admodum dicta, nec ſane ceteris ejus virtutibus reſpondentia, palam oſtendunt, non diſplicuiſſe illi jocos, ſed non contigiſſe. Noſter vero, non ſolum extra judicia, ſed 3 in ipſis etiam orationibus, habitus eſt nimius riſus affectator. Mihi quidem, ſive id recte

3. *affectator.* Turic. *adſectatior* (de orthogr. cf. 6, 2, 18. item hic § 90.) *affectatior* Alm. (cf. 6, 2, 36. item § 5.) cum Palat. Gebhardi, qui hoc, cum altera ejusdem Cod. varietate, *minus* pro *nimius* (cf. § 8. Camp.), conjungens, impenſe probat, mihi quidem, ut et Burm. et Capperonnerio, ſine ratione. Longe ſane aptius eſt *nimius*. — *Mihi quidem.* Turic. *mihi videtur.*

tarchum in vita p. 851. B. Capperonnerius ablegat ad Longinum c. 34. ubi inter alia et hoc: *ἔνθα μέντοι γελοῖος εἶναι βιάζεται καὶ ἀστεῖος, οὐ γέλωτα κινεῖ μᾶλλον, ἢ καταγελᾶται.* Ad quem locum Tanaquillus Faber, improbans Hermogenem, qui eum judicet *κωμῳδεῖν ἐπίστασθαι* (*περὶ μεθόδου δεινότητος* c. 34. p. 563), Demoſtheni acommodat, quod in rara Thucydidis facilitate a quibusdam dictum refert ipſius Scholiaſtes *λέων ἐγέλασεν ἐνταῦθα.* vid. Thucyd. Bip. Vol. 5. p. 359. (Non debebat ibi optimus Dukerus cogitare de Leone rhetore.) Dionyſii Hal. judicium de urbanitate Demoſthenis (*περὶ Δημ. δεινότητος.* Rsk. T. 6. p. 1112) ut nunc eſt conſpirare videtur cum hoc ipſo vulgo recepto. Vix tamen credo verba illa prorſus eſſe ſana. *πλεῖστον γὰρ αὐτῆς μετέχει μέρος* ſic video accipi, ut ſubjectum ſit *εὐτραπελία* quae plurimam partem habeat *τῆς χάριτος.* Quid ſi ſubjectum eſt Demoſthenes, qui multum habeat *εὐτραπελίας*? Sed tum *οὐδὲ* oportebit inſerere ſupra, jubente etiam Reiskio. cf. et mox § 21. Pearcius indicat locum noſtri huic geminum: 10, 1, 107. „Salibus — „vincimus." Juſtus Lipſius Variar. lectt. 2, 17 (citante Almelovenio) rectiſſime Ciceronem defendit ab irriſione Corn. Taciti, quem tunc temporis credebat auctorem Dial. de Oratt.

dicta. proprie ita facetias appellari, notum.

3. *nimius riſus affectator.* Notum Catonis illud: *ὦ ἄνδρες, ὡς γελοῖον ὕπατον ἔχομεν.* Plutarch. Vol. 1, 769 D. *Scurra conſularis* audiebat ab inimicis Macrob. Saturn. 2, 1.

judico, ſive amore immodico praecipui in eloquentia viri labor, mira quaedam in eo 4 videtur fuiſſe urbanitas. Nam et in ſermone quotidiano multa, et in altercationibus, et interrogandis teſtibus plura, quam quisquam, dixit facete, et ipſa illa, quae ſunt in Verrem dicta frigidius, aliis aſſignavit, et teſtimonii loco poſuit: ut, quo ſunt magis vulgaria, eo ſit credibilius, illa ab oratore 5 non ficta, ſed paſſim eſſe jactata. Utinamque

bat; malit tamen fere *affectantior.* Sed rejicit Burm. *ineptam,* quam recte vocat, Gebhardi emendationem, et negat ſolicitandam receptam. *labor.* Camp. *labar.* Jenſ. *laboro* cum edd. ante Burm. qui repoſuit noſtrum e Voſſ. 2. addicentibus MSS. meis. Locum geminum, quem deſignat, 10, 1, fruſtra quaero. *in eo videtur.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *v. i. e.* cf. § 2. item mox.

4. *ipſa illa.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Reliqui *illa ipſa.* Camp. non notavi. cf. modo item § 10. *poſuit.* Guelf. *ponit.* placet fere, ob *ſit*, modo *aſſignat* quoque ſcribatur.

illa. Guelf. omittit. Goth. (tac. Geſn.) *ea.*

non ficta. Turic. Guelf. omittunt *non.* Soli. Guelf. *et* pro *ſed.*

5. *Utinamque lib.* Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Goth. (tac. Geſn., mire! cum ipſe, praeter ſilentium ſcriptorum, moneat ſimultates Ciceronum fratrum obſtare quo minus honorem aliquem a Quinto habitum credamus Marco) Camp. Tarv. cum Alm. Voſſ. 2. Andr. Pro *que* enclitico habent ſane *quae*

4. *in altercationibus.* cf. 2, 4, 28. Mox inſeram *in* ante *interrogandis.* cf. § 11.

dicta frigidius. Rectiſſime Lipſius loco modo citato, ipſius Ciceronis appellat excuſationem Verrin. 1, 46 „Quae „ego non commemorarem „(neque enim perfacete dicta, „neque porro hac ſeveritate „digna ſunt) niſi vos illud „vellem recordari, iſtius ne„quitiam et iniquitatem tum „in ore vulgi, atque in com„munibus proverbiis eſſe ver„ſatam."

libertus ejus Tiro, aut alius quisquis fuit, qui tres hac de re libros edidit, parcius dictorum numero indulſiſſent, et plus judicii in eligendis, quam in congerendis ſtudii adhibuiſſent: minus objectus calumniantibus

Turic. Camp. ſed hoc non refert. A ſec. manu Turic. *Utinam q. libertus.* Reliqui *Utinam Quintus et l.* quod cum Mureto Varr. lectt. 19, 6. debebant ejicere editores. *Utinamque* vide 2, 10, 9. 6 Pro. 7.

aut alius. Turic. Guelſ. *et a.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. exc. Camp. Vix defendas hanc ſcripturam. Quod ſi enim praeter Tironem, ſed cum eo aliquis, ignotus Quintiliano, ferebatur edidiſſe hos libros, *alter* dicendum erat, non *alius.* Vide confuſa *et* atque *aut* 5, 10, 90.

objectus. Turic. *ablectus* cum Alm. (cf. § 3. 7.) ſed ille a ſec. manu *ab his locus.* Bodl. *objectus ab his locus* (modo recte excerpſerit Gibſ. nam *objectus* magnopere ſuſpicor abeſſe ab hoc Codice) cum Obr. *abjectus locus* Jenſ. cum edd. ante Ald. exc. Camp. *objectus locus* Ald. Baſil. Noſtram tuentur Guelſ. Goth. Vall. (ref. Badio) Camp. *Abjicere* et *Objicere* con-

5. *Tiro — adhibuiſſent.* Etiam Macrobius (citante jam Regio) Saturn. 2, 1 „Cicero, „inquit, quantum in ea re va„luerit quis ignorat, qui vel „liberti ejus libros, quos is „de patroni jocis compoſuit, „quos quidam ipſius putant „eſſe, legere curavit?" Geſnerus de dictis Ciceronis ablegat ad Cic. ad Div. 7, 32. 9, 16. (collato Suetonii loco Caeſ. c. 56.) item ad Div. 15, 21. Pluralem *indulſiſſent — adhibuiſſent* poſt *aut* cf. ad 3, 8, 67. Malim tamen hic *indulſiſſet — adhibuiſſet* ob id, quod inferitur, *edidit.* Ne Tironem quidem potuiſſe auctorem horum librorum eſſe, ſi indigna Cicerone admiſta fuerint, calidius pronunciare videtur Vavaſſor *de dictione ludicra* p. (Kappii) 342.

objectus. Proprie et cum vi dictum pro *expoſitus*, ut „*ob*„*jecti* fraudibus anni" Claud. rapt. Proſ. 3, 116. vid. Drakenb. ad Liv. 2, 58, 5. quanquam ibi textus habet ſenſum *defendendi*, exempla in nota *periclitandi*, qui eſt in noſtro loco. item ad 22, 34, 6. et Clav. Cic. Ern. h. v. Habet enim utramque poteſtatem verbum, prout refertur vel ad eos qui poſt *objectum hominem* ſunt collocati vel ad eos, qui adverſus eundem.

foret: qui tamen nunc quoque, ut in omni 528 ejus ingenio, facilius, quod reiici, quam 6 quod adjici possit, invenient. Affert autem summam rei difficultatem, primum, quod ridiculum dictum plerumque falsum est, hoc semper humile; saepe est industria depravatum; praeterea nunquam honorificum. tum varia hominum judicia in eo, quod non ratione aliqua, sed motu animi

funduntur, vid Drakenb. ad Liv. 34, 14, 8. Ex vulgata priorum edd. Burm. non male eruit *obj. jocis calumniantium,* quanquam deteriore sententia, quam est nostra, sed Capperonnerio stulte reprehensus. *locus* et *jocus* confusa hic docet Burm. item Drakenb. ad Liv. 36, 14, 4.

quod rej. — quod adj. Sic Camp. Reliqui *quid — quid.* Recte, si pro *invenient*, esset *docebunt*. Guelf. secundo loco omittit pronomen, nec male.

6. *prim. quod.* Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *p. quia* cum edd. ante Bad. cf. 6, 2, 36. item mox.

falsum. Rusc. (nisi forte abrasit aliquid manus male sedula) *salsum* cum edd. ante Gibs. quo acc. Rollin. Muretus Varr. lectt. 10, 6 nostrum defendit. cf. 5, 10, 87. item hic § 18. Pro *salsum* conjicit *lascivum* Dan. ille cf. 6, 2, 14.

hoc. Vallae liber *ac* ref. Badio, non *at*, ut est apud Burm.

eo quod. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Gesn. Bip. Reliqui *quia* cf. modo hac §. Sic Camp. *quia* § 14.

animi. Edd. post Basil. ante Gesn. omittunt.

6. *hoc semper.* Nihili est pronomen h. l. nec adjuvat Capper. interpretans *eo, ideo.* Sed verissima emendatio Burmanni: *ad hoc* (cf. 3, 6, 53. 3, 5, 16. not. crit. item Telleri Ind. Sallust. et Oudend. ad Sueton. Aug. c. 25.), cui tamen, pro *semper* scribenti *saepe*, nequaquam accedo. Gesneri quidem ratio *hoc* (ablat.) referentis ad *falsum*, quasi *falsum* i. e. mendacium semper homine ingenuo indignum hic moneat Qu., omnium minime placet.

quodam, neſcio an enarrabili, judicatur. Neque enim ab ullo ſatis explicari puto, 7 licet multi tentaverint, unde *riſus*, qui non ſolum facto aliquo dictove, ſed interdum quodam etiam corporis tactu,

enarrabili. Jenſ. *errabili* (cf. 1, 5, 33) quod Regius inveniebat. Tarv. *narabili.*

7. *enim ab.* Sic Camp. cum Andr. (non Venet. ut ait Gibſ.) *hab.* Turic. in quo idem latet (cf. 6, 1, 22.) ut exemplo in primis notabili oſtendemus ad 9, 4, 140. Alm. *enim hoc ab* (cf. § 5. item mox h.) cum Ald. Reliqui *hoc ab.* I[illegible], conjiciens *expl. poſſe puto*, prodit, ſe, quid res ſit, ignorare. *riſ. qui.* Sic Turic. (a pr. manu) Jenſ. Tarv. cum edd. ante Gryph. exc. Camp. et Bad. pr. Quo acc. Capper. Geſn. eoque recentiores, item Muretus Varr. lectt. 19, 6 recte diſtinguens locum, *unde riſus* referendo ad praecedentia. Reliqui *r. quidem.* In prima editione bonam eſſe ſcripturam falſo narrat Geſn.

tactu. Turic. (quanquam nota ſubſcripta, quaſi *R* tollente) Guelf. Goth. Camp. Jenſ. Tarv. *tractu* cum Alm.

neſcio an enarrabili. Fortiter reponendum cenſeo *n. an inenarrabili.* cf. 1, 5, 33. item 5, 4, 2. et hic § 26. Perit, in recepta, ſtructura illa legitima et jam ſatis confirmata τῶν *neſcio an*, quae vel mox (§ 8.) ſervatur. *enarrabilis* mihi ſine negatione poſſit dici, ne comminiſci quidem poſſum, (cf. 12, 10, 76.) certe nondum legi. Quod ad ſententiam attinet recte jubet Geſnerus conferre Cic. de Orat. 2, 54. 58. docentem, quam difficile ſit de facetiis diſputare.

7. *quodam — tactu.* Titillationem deſignari agnoſcunt Capper. et Geſn. qui apponunt locum Plinii 11, 38. Sect. 77. quem ſua ex Ariſtotele mutuatum oſtendit Harduinus. Hujus igitur verba ſubjiciemus περὶ ζώων μορίων l. 3. c. 10. pag. Sylb. 75. ὁ — γαργαλισμὸς γέλως ἐστί — συμβαίνειν δέ φασι, καὶ παρὰ (ſic lego pro περὶ) τὰς ἐν τοῖς πολέμοις πληγὰς, εἰς τὸν τόπον τὸν περὶ τὰς φρένας, γέλωτα, διὰ τὴν ἐκ τῆς πληγῆς γινομένην θερμότητα. Adjicit Geſn. Nemeſianum Ecl. 3, 29 ubi Bacchum Silenus „vocat ad riſum *digito.*" *Quodam — tactu* dixit, quoniam non omnis tactus eſt titillatio.

laceſſitur. praeterea non una ratione moveri ſolet. neque enim acute tantum ac venuſte,

Voſſ. 2 Gebhardi (ut videtur) MS. Vall. Baſ. Gryph. (1536) Burm. Noſtrum ex ingenio Regii ſolo profectum videtur, aſtipulante Mureto, qui nec ipſe MS. nixus eſt, niſi forte illo, quem appellat Varr. lectt. 18, 20 in corrigendo prooemio hujus libri. *Tractum* aſtruere conatur Burm. locis Claudiani in Rufin. praef. v. 7. De 3 conſ. Honor. 141; ubi *tractus* nihil aliud niſi ſpirae ſerpentum, paulo melius Ovidii ex Pont. 4, 15. locutione *trahere vultum.* Interpretatur „motum in-„deçorum." Recte videntur obſtare Capper. et Geſn. quorum hic *tractum* illum *facto* jam ineſſe monet, ut non debuerit ſeorſim memorari. Similem errorem habes 4, 2, 124. Sed 4, 4, 9 *jactu* male ſcribitur, quod et hic conjecit Francius, nullo, quantum video, emolumento.

laceſſitur. Turic. *laſceſſitur.* a ſec. manu *laſſeſcit.* Guelf. Camp. *accerſitur.* Ald. *arceſſitur* cum Colin. abeſſe verbum narrat Sichardus, a vetuſto Codice, quem ſibi miſſum ab Antonio Caſſovienſi ex media fere Polonia, ſignificat idem in praefatione. Niſi praegravaret Turic. auctoritas, amplecterer ego ſcripturam Guelf. *Laceſſere* enim in re quacunque, quae non hoſtilis aut ſit aut ſingatur certe, uſurpatum, nunc primum diſco (neque enim Lucretiana exempla ſufficiunt); ſed eſt ingenioſe ſane dictum. Quod autem Burm. ait *arceſſere* locum modo habere in frigidis jocis, longe petitis, nequaquam ei accedo. Virg. Aeneïd. 11, 254 hanc confuſionem *arceſſendi* et *laceſſendi* invenit Burm. cf. et Heyn.

una ratione. Turic. Guelf. *ut narratione* cum Jenſ. Tarv. (hic quidem *narat.* per unam R) et edd. ante Ald. *ut ratione* Alm. (ſed non credo recedere hunc a ſuo Turic. cf. hac § item § 8.) *una oratione* Camp. Noſtram dant Goth. (quem falſo veterem illam praeferre narrat Geſn.) Vall. et reliquae edd. ante Geſn. (nec dubito quin Voſſ. 2. etſi tacetur cf. 6, 2, 20.) qui ſuam *ut orat.* eruiſſe ſe ait ex Alm. interpretatur autem ita, ut *non* referat ad *explicari* hac ſententia: „praeterea puto *non* „explicari, *ut* i. e. quo modo" cet. quam dure, dicere vix attinet. Hunc ſequuntur Bip. Andr. Blaſſ. Modo 6, 2, 30 *u,* quod ſolum offerretur, abiiſſe vidimus in *ut*; idem hic factum, unde *ut narrat.* extitit pro *una rat.* cf. et § 12.

ſolet. Turic. Camp. *ſoleat* cum Goth. (niſi forte cum

laceſſitur. cf. not. crit.

ſed ſtulte, iracunde, timide dicta aut facta ridentur: ideoque anceps ejus rei ratio eſt, quod a *deriſu* non procul abeſt *riſus*. 8 *Habet* enim, ut Cicero dicit, *ſedem in deformitate aliqua et turpitudine:* quae cum in aliis 529 demonſtrantur, *urbanitas:* cum in ipſos dicentes recidunt, *ſtultitia* vocatur. Cum videatur autem res levis, et quae ab ſcurris, mimis, inſipientibus denique ſaepe moveatur; tamen habet vim neſcio an imperioſiſſi-

Geſn. dormitavi) et edd. ante Bad. quo acc. Geſn. et recentiores. Noſtrum Vall. *ſolent*. Guelf. Recte Badius fauſtam appellat Regii divinationem (is enim conjiciendo effecerat *una rat. ex ut narrat.*, mira verecundia uſus in ſuadendo) modo pro *ſoleat* reſtituerit *ſolet*. Poteſt dici conjunctivus invectus ab iis, qui jam corrupiſſent *ut*. Pendere tamen etiam poteſt a *qui* poſt *riſus*, modo et *laceſſatur* legamus, quod ipſum ſuadet Regius. *aut facta*. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ac f.* cum edd. ante Baſ.

7. *ipſos dicentes*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. (niſi quod *dicentis*, et Turic. a pr. manu *ipſo*, Alm. *ipſe* cf. § 7. item mox). Reliqui *ipſum dicentem*.

videatur. Goth. (tac. Geſn.) *videtur* cum Vall. Voſſ. 2. cf. modo § 7. *ab*. Sic Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. et edd. ante Bad. Reliqui *a*.

mimis. Turic. *munus*, a ſec. manu *minus*. Camp. *nimis*. cf. § 5. Cod. Gebh. *inſipientibus*. Turic. *inſpicientibus* cum Alm. cf. hac §. item § 9.

tamen. Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *tum* cum Voſſ. 2.

ſed ſtulte. Suſpicor intercidiſſe *et*. Quanquam ſaepe hoc omitti docet Drakenb. ad Liv. 2, 6, 1. et Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 14 extr., nos ad 4. 2, 150. 5, 11, 18. 6, 3, 48. et vere omittitur modo 6, 2, 36 et mox § 12. in omnibus libris.

8. *Cicero*. De Orat. 2, 58. Similis eſt Ariſtotelis finitio, Poetic. c. 5. p. Buhl. 205. τὸ — γελοῖόν ἐστιν ἁμάρτημά τι καὶ αἶσχος ἀνώδυνον καὶ οὐ φθαρτικόν.

mam, et cui repugnari minime poteſt. 9 erumpit enim invitis ſaepe: nec vultus modo ac vocis exprimit confeſſionem, ſed totum corpus vi ſua concutit. Rerum autem ſaepe (ut dixi) maximarum momenta vertit ut cum odium iramque frequentiſſime frangat. 10 Documento ſunt juvenes Tarentini: qui

Vall. *cum* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. Correxit Regius.

9. *enim.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *etiam* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Bad. Noſtra eſt e conjectura Regii (leniſſima cf. 6, 1, 24.) quam expreſſit Bad. Reliquae *enim etiam.* *invitis.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *invitus* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Alm. dare *enim etiam invito* non credo cf. § 8 item mox. *ſaepe: nec.* Turic. Guelf. Camp. inferunt *nec fultus ope* cum Alm. et edd. ante Burm. exc. Ald. Gryph. (1536) Colin. Vidov. Scribunt Guelf. Camp. Voſſ. *fulctus.* Goth. *fluctus* (niſi forte erravimus) Alm. *vultus* (quod tamen non credo cf. modo, item § 14). Muretus l. c. eleganter, ut ſemper, „Barbara" ait „quaedam enunciatio effecerat, „ut *nec fultus* pro *nec vultus* ſcriberetur. Quae corrupta ſcriptu„ra fulta eſt poſtea ope alicujus, qui de ſuo addidit illud *ope.* „Sic ſaepe *feritas* invaſit in locum *veritatis*, *fenus* in locum „*Veneris*; aliaque ad eundem modum." cf. Drakenb. ad Liv. 21, 2, 4. *nec vultus.* Turic. Guelf. *n. vultum* cum Alm. Sed Goth. (tac. Geſn.) *non v.*

ſaepe omittit Camp. *ut cum.* Sic Turic. Obr. Reliqui omittunt *ut.*

10. *Tarentini.* Turic. (a pr. manu) *ſtarent iniqui.*

9. *erumpit — invitis.* Ponit Geſnerus geminum Ciceronis locum l. c. „Ita repente erum„pit — oculos occupat."

ut dixi. Non habeo demonſtrare locum. Securi transeunt interpretes. Omiſit (ſic melius) Gedoynus. An memoria lapſus Qu. credebat hoc ſe alicubi monuiſſe? cf. 5, 11, 26.

ut cum. cf. 6, 1, 51.

10. *juvenes Tarentini.* „Nar„rat Val. Max. 5, 1, 3 ex„tern." (citatus jam Regio) „et Plut. in Pyrrho" (Tur-

multa de rege Pyrrho fecurius inter coenam locuti, cum rationem facti repofcerentur, et neque negari res, neque defendi poffet, rifu funt et opportuno joco elapfi. Namque unus ex his, *Immo*, inquit, *nifi lagena defeciffet, occidiffemus te:* eaque urbanitate tota eft invidia criminis diffoluta. Verum 11 hoc, quidquid eft, ut non aufim dicere carere omnino arte; quia nonnullam obfer-530 vationem habet, funtque ad id pertinentia et a Graecis et a Latinis compofita praecepta:

10. *rege Pyrrho.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *P. r.* cf. § 4. 12. *repofcerentur.* Turic. (a pr. manu) *res pofcerentur.* Jenf. (tac. Gesn.) *repofceret* cum edd. ante Ald.

11. *omnino.* Sic et Camp. cum MSS. ut volebat Regius pro *omni* edd. a Jenf. ante Ald. *nonnull.* Turic. (a sec. manu) Guelf. omittunt *non* cum edd. poft Camp. ante Ald. Correxit Regius.

nebo, p. 387. E). „Sed multo argutius nofter" (cf. 1, 9, 5). „Ille *Nifi vinum nobis defeciffet, ifta quae tibi relata funt, prae iis, quae de te locuturi eramus, lufus ac jocus fuiffent.* Hic Πλείονα δ' ἂν τούτων εἰρήκειμεν, εἰ πλείων παρῆν οἶνος ἡμῖν. „Si vera est Plutarchi et Maximi fides, Fabianus profecto „infuper aureum tripoda meruit." Gesnerus.

11. *compofita praecepta.* Cic. de Orat. 2, 54 „Itaque „cum quosdam Graecos in„fcriptos libros effe vidiffem „de ridiculis, nonnullam in „fpem veneram, poffe me ali„quid ex iftis difcere." Ariftotelis quidem de ridiculis praecepta temporum injuria nobis invidit vid. Arift. Rhet. 1, 11, 29. 3, 18, 7. etiam Theophrafti liber περὶ γελοίου intercidit. Rhetores, qui aliquid de rifu fcripferint, recenfet Vavaffor *de ludicra dictione* Sect. 3. c. 1. p. (Kappii) 257 — 270. Sed obiter illi plerique; et credibile eft in *artibus*, quibus caremus, hunc locum de induftria tractatum, velut in Gorgiae prodente Ariftotele l. c. cf. noftr. § 22. Ariftotelis doctrinam de εὐτραπελίᾳ propofitam in Ethic. Nic. 2, 7 demonftrat Schnei-

ita plane aſſirmo, praecipue poſitum eſſe *in*
12 *natura* et *in occaſione.* Porro *natura* non
tantum in hoc valet, ut acutior quis atque
habilior ſit ad inveniendum (nam id ſane
doctrina poſſit augeri): ſed ineſt proprius
quibusdam decor in habitu ac vultu, ut
eadem illa minus, alio dicente, urbana eſſe
13 videantur. *Occaſioni* vero et in rebus eſt

in occ. Praepoſitionem habent et Turic. Guelf. Goth. Omittunt Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Burm. exc. Bad. Baſ. cf. 6, 1, 23. hic § 27. Simile modo duplex *a* in omnibus libris.

12. *poſſit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jenſ. Tarv. Reliqui *poſſet.* Repoſuit Regius, male cf. 1, 8, 5. niſi forte ejus mutatio ſpectabat ad § 10 ubi ſane corupte in Goth. (tac. Geſn.) *deſ. poſſit.* cf. 4, 2, 128. Aptius hic quidem fuerit *poteſt*, quod reponere h. l. ne ipſum quidem durum. cf. 4, 5, 11. *proprius — hab.* Turic. *propius quibus deorum in hab.* a ſec. manu: *proprius quibus decorum hab.* Guelf. *propria vis de eorum hab.* Jenſ. *p. q. d. h.* cum edd. ante Ald. ubi Regius deſiderat *in.* Camp. noſtrum.

ac vultu. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *atque v.*

ut ead. Turic. Guelf. omittunt *ut* ob *u* antecedens cf. § 7. *alio — videantur.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. (niſi quod hic *eſſe vid. urb.*) cum Voſſ. 2. Reliqui *d. a. v. u. e.* (cf. § 10. 17). Quare deſeruerit Ciceronem? 10, 2, 18.

13. *Occaſioni.* Turic. Guelf. *Occaſio* cum Alm. Reliqui Codd. ſilentur. Equidem video dativum eſſe in Goth. cui

derus ad Demetr. p. 153. quo adde indicante etiam mox (§ 18) Almelovenio 4, 8. Magna Moral. 1, 31. Ethic. Eudem. 37. Sed juvabit audire Schneiderum de conſuetudine loquendi in hoc genere diſputantem l. c. Eleganter, ſed reſpiciens modo ad pronunciationem, praecipit de *jocatione* Cornif. ad Herenn. 3, 13. 14. Marſi (vid. hic § 102.) liber intercidit. Huc trahas Athenodori quoque opus. cf. 2, 17, 15.

12. *poſſit.* cf. not. crit.

13. *Occaſioni — prior.* In tanta, quae eſt hujus loci,

tanta vis, ut ſaepe adjuti ea non indocti modo, ſed etiam ruſtici ſalſe dicant in eum,

ſocios ultro aſſigno Voſſ. 2. Vall. (cf. § 8). Sed eorum vix majorem auctoritatem agnoſco quam Camp. qui et ipſe *occaſioni* cum tot edd. cf. 5, 13, 19.

ruſtici ſalſe. Turic. Guelf. *ruſticis ai ſe.* Ille a ſec. manu *ruſticis adeſſe.* Levis error, in quo recepta illa latet.

dicant in eum. Turic. Guelf. Camp. *d. et in eo* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. qui *d. et in eum.* Baſil. *d. ut cum* ex conjectura Regii. Mox Gryph. *d. in eum* cum reliquis edd. ubi *et* perquam leviter expungitur. Neutrum genus eſſe in *eo*, apparet oppoſitis *et in rebus.* Quod ſi enim maſculinum eſſet, quo referretur *quisquis*, dicturus erat Qu. „et in „*rebus*, et in *perſona.*" Goth. dare *d. in* omiſſo pronomine et Geſnero dicenti et mihi ſilenti credo, quanquam obſtat gemellus ille Voſſ. 2. cf. 6, 2, 20.

corruptela id unum relinquitur ut probabilem ſcripturam, utut erutam e MSS. (vid. not. crit.) communicemus cum lectore: „Occaſio vero et in „rebus eſt tanta" (hic *vis* omitto de conjectura) „ut — „dicant, et in eo, *quid*" (conj. pro *quis*) „*aliquis*" (conj. pro *aliquid*) „dixerit „prior." Facile apparet alienissima illa *et in rebus* hac conſtitutione defendi et in aliquo dignitatis loco poni, dum referuntur ad *et in eo.* Eſt enim occaſio aut in rebus, aut in dicto alicujus priore. Quis autem talem „occaſioni et *in* „rebus?" ubi ſaltem *in* debebat omitti, etſi vel ſic *rebus* viliſſimum fuerit et plane otioſum. Sed diſplicet, quod, in illa partitione, prior ſpecies non nuda proponitur, ſed adjunctis iſtis: *tanta ut* cet. Hoc ut vitetur paulo licentius ita poterit ſcribi: „Occaſio — eſt (*cujus*" [hoc additur de conjectura] „tanta „vis ut — d.) et in eo" cet. Levior illa (et lenis profecto) mutatio τῶν *quid* et *aliquis* eo commendatur quod non celeritate dicendi certatur, cujusmodi ſententia ineſt iſtis: *quis aliquid d. prior*, verum artificio et felicitate apprehendendi id, quodcunque forte fortuna aliquis dixerit prior. Eo enim prorſus ducunt quae protinus inferuntur: *Sunt enim* cet. Recte autem Regius huc advocat locum Ciceronis de Orat. 2, 56 extr. „Omnino probabiliora ſunt „quae laceſſiti dicimus quam „quae priores."

quisquis aliquid dixerit prior. Sunt enim longe venuſtiora omnia in reſpondendo, 14 quam in provocando. Accedit difficultati, quod ejus rei nulla exercitatio eſt, nulli praeceptores. Utique in conviviis et ſermonibus multi dicaces; ſed, quia in hoc uſu quotidiano proficimus. Oratoria urbanitas rara, nec ex parte propria, ſed ad hanc conſuetu- 15 dinem commendata. Nihil autem vetabat

quisquis. Turic. *quis* cum Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. Baſ. quod inveniebat et Regius. A ſec. manu ille noſtrum et hoc Camp. Tarv. cum reliquis. Badius prior *cui* de conjectura.

dixerit. Jenſ. (tac. Geſn.) *dicitur* cum Loc. Ven. Ruſc. Bad. pr. quanquam Vall. nobiſcum facit.

14. *ſed quia.* Turic. (a pr. manu) omittit *ſed* cum Alm. probante Burm. *Sed* a librariis addi oſtendit Drakenb. ad Liv. 6, 22, 8. Hanc originem veriorem cenſeo, quanquam et literae *ces* praecedentes parere potuerint errorem cf. eundem ad 7, 41, 5. et hic § 28. item 4, 2, 70.

parte. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bodl. Bal. Alm. Andr. Reliqui *arte.* cf. not. ex.

commendata. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui *accommodata*, ex conjectura Aldi ut ſuſpicor. Non dubito quin nobiſcum faciat Alm. quanquam non memoratus cf. § 9. 19.

15. *vetabat.* Goth. *vetabit*, ut conjecit et recepit (in pr.) Badius. Male, vel ob *fingerentur* imperfectum (cf. 6 Pro. 16). Sed Voſſ. 2 *vetebat.*

14. *ſed quia.* Melius ſane abfuerit *ſed.* cf. not. crit. Sic et Gedoynus.

ex parte propria. Sua cauſa, quaſi aliquid conducat oratori. *Pars* dictum pro *ſpecie*, *genere.* cf. 2, 18, 5.

ad hanc conſuetudinem. „Conviviorum ſcilicet et ſermonum, de qua paulo ante „dixit.“ Rollinus.

commendata. a rhetoribus in ſcholis, quos protinus notat male jocos ex *materiis* ſuis proſcribentes. Hoc enim eſt in imperfecto iſto *vetabat.* cf. 2, 10, 9.

et componi materias in hoc idoneas, ut controverſiae permixtis ſalibus fingerentur: vel res proponi ſingulas ad juvenum talem exercitationem. Quin illae ipſae, quae *Dicta* 16 531 ſunt, ac vocantur, quas certis diebus feſtae licentiae dicere ſolebamus, ſi paulum adhi-

materias. Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *materies.* Male. cf. 2, 10, 4 et tot locis. Guelf. omittit *in hoc idoneas.*

ſalibus. Turic. (a ſec. manu) *talibus.* Guelf. *tabulis.*

16. *Quin — vocantur.* Turic. Guelf. Camp. *Q. ipſae illae dictae ſunt a. v.* Goth. (tac. Geſn.) *Q. illae ipſae dictae ſunt a. v.* cum Voſſ. 2. Alm. (?) Tarv. Ald. *Q. illae ipſae quae dictae ſ. a. v.* Vall. (?) et Bad. pr. Noſtrum in Jenſoniana prima.

dicere. Omittunt hoc Turic. Guelf. cum Alm. *dare* Camp. Juvat integram protaſin apponere, qualis legitur in vetuſtiſſimis Codd., quo manifeſtior ſit difficultas loci. „Quin ipſae illae dictae ſunt ac vocantur, quas certis diebus „feſtae licentiae ſolebamus.“ *Dicere* illud novitium eſſe, quanquam in uno meorum Codd. poſitum, vel hoc apparet, quod pro eodem eſt *dare* in Camp., quo fluctuatio librariorum indicatur (cf. 5, 13, 19). Etiam *quae* relativum poſt *dictae* a ſinceris libris abeſt. In recepta neutrum *dicta* nullis machinis ſtructurae inſeri poteſt, et rectiſſime Badius „Quaeramus“ ait „ab eo“ (Regio) „quid demonſtrent illa pronomina *illae* „*ipſae*, cum nullum ſubſtantivum ſignificans rem demonſtra„tam addatur, niſi *dictae* legantur.“ In Vallenſis margine ad *dictae* annotatum eſt: *dictae ſive dicteriae.* Inauditum ſane feminini generis ſubſtantivum, ſi tamen ſincerum poſſit probari, magnopere ſubventum fuerit loco. Durissimum enim tot vocabula mutare: *ipſa illa dicta — quae*, ubi nulla erroris occaſio oſtenditur. Atqui hoc ſaltem fieri debebat in recepta. Deinde quid illud eſt: „dicta *ſunt ac vocantur*?“

15. *et componi.* Quidni *vel* pro *et?* (cf. not. crit. ad 4, 3, 12). Opponuntur enim *componi* et *ſingulas*. Niſi forte exciderit *et*.

16. *Quin illae — ſolebamus.* Etiam hic ad nott. criticas lectorem amandare cogimur.

bita ratione fingerentur, aut aliquid in his ferium quoque effet admixtum, plurimum

Anne igitur nomen, quod ajunt, et omen habent *dicta* illa? Sed quod tandem comminifcar *dictum*, quod *vocetur* quidem neque *fit* tamen? cf. § 109. Apage frigus iftud plus quam puerile. Porro *dicta dicere* quam fit elegans, alii viderint. Sed hoc ne in Codd. quidem. Quare autem *folebamus?* Num igitur jam non fit idem? Praeteriti ratio poteft effe in eo, quod vel confuetudo tangatur, quae fuerit Quintiliani et condifcipulorum in fcholis (velut 1, 5, 23. 24. 1, 10, 39. 5, 12, 17.) vel mos antiquus Romanorum jam abolitus, ubi tamen perfectum aptius (velut 3, 10, 1. 6, 1, 35). Neutrum huc pertinet, cum Saturnalia et *libertas* illa *Decembris* (Hor. Serm. 2, 7, 4) procul dubio refpiciatur in iftis *certis diebus feftae licentiae*, quae nec fcholarum erant (nam feriae ifto tempore) nec abolita Quintiliani aetate. In tanta obfcuritate, magis, ut aliquam tamen fententiam difpiceremus, quam ad reftituendam Quintiliani manum, *funt ac* et *folebamus* mutare aggreffus fum. Ex illo fecerim *ficut*, ex hoc *ferebamus.* Aegre, fateor, quisquam admittet illam corruptelam; in hac emendatione fcrupulum eundem inveniet, quem tetigimus, temporis praeteriti. Hoc quidem ita amoliri poffe videaris, fi dicas juvenum modo fuiffe hofce jocos in Saturnalibus, quos fe quoque olim agitare meminerit Qu. Sed equidem praeteritum ab eo probatum cenfeo, qui *fingerentur* et *poterant* male interpretaretur, quafi de praefenti non dicta. Quare fi quid licentius grallari permittatur, fcribemus ita: „Quin ipfae illae „(*dictae fententiae* vocantur) quas c. d. f. l. *jaculamur.*" *dictas fententias* vulgo effe appellatas hafce in Saturnalibus jocationes, gratis fumo, neque aliunde, quam ex hoc ipfo loco, didici. Eodem redit, fi pro *funt ac* fcribis *ficut;* ubi *dictae* appellabuntur eaedem, in quo facilior fane eft ftructura „*dictae* (ficut „vocantur)." Nifi forte cenfes, huic voci *dictae* aliquod praefidium effe in gloffa illa Vall. *Jaculamur* aptiffimum fuerit verbum. cf. § 42. 43. 9, 2, 79. ubi recte Burm. ablegat ad Petron. c. 109. C in L, in B abire I., etfi exemplis docet Morelius Elém. de Critique p. 93. 140. 141., defpero tamen quenquam tantae mutationi conciliatum iri, nifi cafus advocetur, verus ille ex machina Deus, omniumque emendationum, ingenio carentium, vindex praefentiffimus. Potuit enim fane *cafu* librarius fcribere *folebamus* pro *jaculamur.*

poterant utilitatis afferre: quae nunc juvenum, vel fibi ludentium exercitatio eft. Pluribus autem nominibus in eadem re vulgo 17 utimur: quae tamen fi diducas, fuam quandam propriam vim oftendent. Nam et *urbanitas* dicitur: qua quidem fignificari video fermonem praeferentem in verbis et fono et ufu proprium quendam guftum Urbis, et fumtam ex converfatione

poterant. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Loc. Venet. Rufc. Obr. Gefn. Bip. *poterat* Jenf. Tarv. Ald. Reliqui *poterunt.* Male.

17. *diducas.* Sic Turic. Goth. (tac. Gefn.) Camp. cum Vall. Loc. et edd. ante Gefn. Reliqui *deducas.* Correxit Regius.

quand. propr. Ita Turic. Guelf. Camp. Reliqui *p. q.* cf. § 12. item § 18. *praeferentem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Vall. et edd. ante Bafil. exc. Ald. *praefentem* Goth. Voff. 2. (cf. 6, 2, 21). Reliqui *fe* inferunt; fuadente Regio, Badio iterum refragante. cf. 6, 2, 14.

fono. Turic. *fofo*, a fec. manu *fefe*, cui afcribitur: *vel ex arte.* Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. *arte.* Mirum gloffema! *guftum.* Camp. *geftum* cum Goth. Vall.

vel — ludentium. Ambiguum eft *vel.* Aut dirimit enim *ludentes* a juvenibus, aut valet *adeo*, quod fic interpretaberis: etiam tum, cum nihil aliud nifi cet. Quid fit „*fibi* ludere" vix dicam. An nullo alio tefte, magiftro non moderante? Sed fortaffe nihil aliud nifi *inter fe.* *Nunc* non ad aetatem eam refero, qua fcribit Fabius, fed oppono defideratis iftis: *fi fingerentur, fi effet*, quomodo dicimus: „melius abeffet; *nunc* „ita intelligimus."

17. *diducas* „i. e. fepares." Regius. Si quis fynonymiam hanc fedulo difcernat, differentiae apparebunt.

converfatione. Vocabulum hoc, L. Senecae in primis frequentatum, jam Trogo adhibitum docet fummus Ruhnkenius ad Vellej. 2, 102, 3 ubi locus Gronovii in Obferv. demonftratus, eft p. 631 ed. Platn. vid. noftr. 1, 2, 4. Declam. p. (Bip.) 3, 17. 4, 149. Dial. de Oratt. c. 9. Seneca Epift. 108 p. (Bip.) 65. „non folum audientes,

doctorum tacitam eruditionem; denique, 18 cui contraria ſit *ruſticitas*. *Venuſtum* eſſe, quod cum gratia quadam et venere dicatur, apparet. *Salſum* in conſuetudine pro ridiculo tantum accipimus: natura non utique hoc eſt: quanquam et ridicula oporteat eſſe ſalſa. Nam et Cicero, *omne, quod ſalſum ſit*, ait, *eſſe Atticorum*; non, quia ſunt maxime ad riſum compoſiti: et Catullus, cum

18. *et — dicatur.* Jenſ. *ex — dictum.* Tarv. *et — dictum* cum edd. ante Ald. Correxit Regius, ſed jam Camp. noſtram.

ſalſum — ſalſa. Turic. *falſum — falſa.* cf. § 6. 39.

accipimus. Turic. a pr. manu *accepimus.*

oport. eſſe. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *eſſe oport.* Male. cf. § 17. 25. *ſalſum ſit.* Turic. Guelf. *ſuperſit* cum Alm. *ſal ſumpſit.* Camp. apparet origo erroris.

„ſed etiam *converſantes*" ubi *converſatio*, ut hic a noſtro, ſignificatur quotidiana, a certo diſcendi conſilio aliena. Appul. Met. l. 5. p. 89. 91.

doctorum — eruditionem. cf. 4, 2, 45. *Doctus* non aliter uſurpatur quam *eruditus*. At quam eleganter *tacita* appellatur illa eruditio! cf. 1, 10, 7 „(artes) *tacitae* quoque „ſentiuntur." et mox § 19.

18. *quanquam — oporteat.* Conjunctivum cf. ad Prooem. 18. Recte praecipit, ridiculis quidem utique oportere ineſſe ſalem, ſalſis riſum negat.

non quia ſunt. Recte Geſnerus malit *ſint*, quoniam pertineat ad Ciceronis ſententiam. Poſſit (id quod eſt in Guelf. Camp. et marg. Vidov.) *nam* pro *non*, mutari in *num*, ut ſit interrogatio per parentheſin, valens negationem. cf. 5, 10, 102. Locus Ciceronis eſt ex Oratore c. 26. Almelovenius ablegat ad § 107. et locum Demetrii de elocutione p (Schneid.) 72 διόπερ οὐδὲ ἐκωμῴδουν δωρίζοντες, ἀλλὰ πικρῶς ἠττίκιζον· ἡ γὰρ ἀττικὴ γλῶσσα συνεστραμμένον τι ἔχει καὶ δημοτικὸν, καὶ ταῖς τοιαύταις εὐτραπελίαις πρέπον. item ad Philoſtr. in vita Scopeliani l. 1 de Sophiſt. προσφυὲς — τοῖς Ἰωνικοῖς (quales ſunt Attici) τὸ ἀστεΐζεσθαι. p. 519 Ol.

dicit, *Nulla est in corpore mica salis*, non hoc dicit, nihil in corpore ejus esse ridiculum. *Salsum* igitur erit, quod non erit insulsum, velut quoddam simplex orationis condimentum, quod sentitur latente judicio, velut palato, excitatque et a taedio defendit orationem. Sane tamen, ut ille, in cibis paulo liberalius aspersus, si tamen

Nulla — salis. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui totum pentametrum, ut est apud Catullum.

non hoc. Turic. (a sec. manu) Guelf. Camp. omittunt *non* cum Goth. et edd. ante Roll. Vindicant negationem Turic. (a pr. manu) Alm. Goth. 2. Erasmus in Adagg. 2, 3, 51. Muretus Varr. lectt. 19, 6. Bad. in marg. et nota.

19. *jud. — excitatque.* Sic Turic. Alm. (nisi quod ille *plato* et *excitat quae*, ex hoc autem *et* post *judic.* affertur. Falso profecto cf. § 14. 20.) cum Goth. Voss. 2. Stoer. et edd. ante Gibs. quo acc. Roll. *j. v. p. excitat quod* Guelf. Reliqui *j. et velut palatum excitat quod* cujus auctorem dicit Bodl. Gudonus, mihi quidem nil ejusmodi persuadens. Est sane in Turic. sec. manu *palatom* et *quod* pro *quae*. Sed quis tulerit structuram illam τοῦ *quod* post *excitat?* Camp. *j. velut palato extat atque excitat.* *Sane tamen.* Goth. (tac. Gesn.) omittit *tamen* cum Voss. 2. Capper. cf. § 28. conjicit *S. tam* Burm.

Nulla — salis. memoriter extra versum citat locum. cf. 6, 1, 24. Catulli epigramma est in Quintiam et Lesbiam apud Is. Vossium p. 311.

19. *latente — palato.* Latet illud judicium, cujus ne ipse quidem qui judicat conscientiam habet. Recte autem comparat Burmannus Cic. de Nat. Deor. 2, 18 extr. „(Epicurus) *palato — judicat.*" cf. Lactant. de Op. dei c. 10. p. 93 ([illegible] 1748. 4.) *excitat — orationem* cf. ad 6, 1, 2.

Sane tamen — habent. Librorum quidem hic nonnisi duorum levissima varietas; sed non est acquiescendum in recepta scriptura. Nihil agit Capper. aliquot exemplis defendere conatus, quod *ille* et *hi* referuntur hic ad nomen nusquam expressum. Id* autem esse *sal*, qui lateat in *salsum*. Neque enim tantae licentiae praesidium ex iis peti potest. Colomesii pater, ut narrat filius, ad oram codicis sui *sal* scripserat pro *ille*, et

non ſit immodicus, affert aliquid propriae voluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam, quod nobis faciat audiendi ſitim. *Facetum* quoque non tantum circa ridicula 20 opinor conſiſtere. Neque enim diceret Horatius, *facetum carminis genus natura* 535 *conceſſum eſſe Virgilio.* Decoris hanc magis, et excultae cujusdam elegantiae appellationem puto. Ideoque in epiſtolis Cicero haec Bruti refert verba, *Nae illi ſunt pedes*

habent. Guelf. *habet.* *ſitim.* Turic. a pr. manu *ſit in.* Unde eſt profecto quod mox Camp. *Infacetum.*

20. *Horatius.* Turic. (a pr. manu) *oratus.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *oratius;* ut mox *oratiano* Turic. Camp.

carminis. Turic. (a pr. manu) *cato minus* cum Alm. Ille a ſec. *catoni* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. *catoni minus* Camp. *catonis* Jenſ. et edd. ante Ald. Noſtrum Vall. non *cautionis* ut narrat Burm. Regius *orationis* reponere ſuaſit. Equidem ſuſpicanti Burmanno reſpondeam, nihil niſi receptam latere. *Nae illi.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (de *ne* tac. Geſn.) *ne ulli* cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. itemque edd. Ciceronis. *ne ullo* Andr. Sich. Poteſt recepta videri commoda veteris ſcripturae emendatio, auctore incerto. Scriptura τοῦ *nae* ſemper per E ſolum tenenda, docente Faërno

ſales pro *hi;* non leni emendatione. Burmanno diſplicet tam brevi geminatum *tamen.* Rectiſſime; etiam propter logicam. Equidem praeterea quid ſibi velit *ſane* iſto loco, ſi interroger, obmuteſcam. His igitur vocabulis diffiſus reſcribere malim: *Sales enim — habent.* Peccatum fuit ſimiliter in loco Ciceronis, modo citato, Orat. c. 26. ubi *ſanum* pro *ſalſum* male praetulit Lambinus ex uno codice. cf. turbatum in eodem vocabulo § 15. *Audiendi ſitis* quam egregie dicta ſit, quenquam docere non attinet.

20. *Horatius.* Sat. 1, 10, 44. 45.

Cicero in epiſtolis. Locus inter fragmenta relatus, apud Erneſt. p. 1067. Malim *paene ingrediendi.*

faceti, ac deliciis ingredienti molles. Quod convenit cum illo Horatiano, *molle atque facetum Virgilio.* *Jocum* vero accipimus, 21 quod eſt contrarium ſerio. Nam et fingere,

ad Terent. Andr. prol. 17. cf. Heuſing. ad Cic. de Off. 2, 21, 16. Cort. ad Sall. Cat. 52, 27.

faceti. Turic. (a pr. manu) *facti* cum Alm. (cf. § 19. item § 26). vid. § 37.

molles. Turic. (a pr. manu) Camp. *mollis.* Jenſ. *mollius* cum edd. ante Stoer. quo acc. Ciceronis fragmenta. Badius Aſcenſius (referente Burmanno: nec ſcio ubi, neque enim in edd. quas confero) conjecit *delicatius ingrediente molles*, probante Burmanno, me, quare praeſtet, parum aſſequente, niſi voluit *ingredienti.*

Quod convenit — Virgilio. Non erat quod hiſce uncos apponeret, tanquam gloſſemati, Geſnerus, male repetitos illos a Bipontinis. Camp. *Quia — V.* cf. § 6.

21. *vero acc.* Camp. inſerit *id*, non male.

et fing. Turic. Camp. *effing.*

21. *Nam et fingere.* Hiſce improbatio, niſi fallor, ineſt ejus, quod modo fieri dicebat. Eſt autem talis fere in omnibus, quae hic recenſentur, vocabulis. Sed particula *nam*, quamvis in omnes partes verſata, nondum ſcio quid faciam. Id quidem unicuique manifeſtum eſſe puto, *ſerium* a Romanis non, ut a nobis, opponi etiam *ficto*, ſed ſoli *ridiculo.* Quod plurima veterum loca oſtendunt, velut hic apud noſtrum § 106. 108. 9, 2, 14. Sic 1, 2, 1 „diſcere *ſerio*" non eſt *vere, non diſſimulate*, ſed *ſevere, citra luſum* (cf. 1, 1, 20). *Jocus* autem poteſt eſſe vel in ſeriis i. e. ubi non ridetur. Ejusmodi eſt *terrere* in primis. Ergo aliud hic dicit Qu. ac modo accipi narrabat. Hoccine autem induci poteſt per *nam?* Subaudiendum in proximus fuerit *male, parum recte*, ad illud *accipimus.* Sed nimia iſta durities. *vero* etiam, poſt *Jocum*, languet et jacet ne leviſſimam quidam habens oppoſitionem. Malim *vulgo*, ut § 17. item § 18. *in conſuetudine.* Neque tamen vel ſic, etſi improbatio paulo ſit manifeſtior, *Nam* recte dici, nullo alio interjecto, mihi perſuadeo. *Et* ante *fingere* in primis neceſſarium, quod valet *etiam*, quo oſtenditur, non ſolum *riſum* contineri *joco*.

et terrere, et promittere interim jocus eſt. *Dicacitas* ſine dubio a dicendo, quod eſt omni generi commune, ducta eſt: proprie tamen ſignificat ſermonem cum riſu aliquos inceſſentem. Ideo Demoſthenem *urbanum* fuiſſe dicunt, *dicacem* negant.
22 Proprium autem materiae, de qua nunc loquimur, eſt *ridiculum:* ideoque haec tota diſputatio a Graecis περὶ γελοίου inſcribitur. Ejus prima diviſio traditur eadem, quae eſt omnis orationis, ut ſit poſitum *in rebus*, aut *in verbis*. Uſus autem maxime ſimplex.
23 Aut enim *ex aliis* riſum petimus, aut *ex*

quod eſt. Turic. (a ſec. manu) *quae ex.* Camp. addit *ex.* Edd. a Jenſ. ad Ald. *quae e.* *ducta.* Goth. (tac. Geſn.) *dicta.* *aliquos.* Baſil. Stoer. Chouet. Leid. *aliquo.* Reſtituit Gibſ. cum magno ſtrepitu, „reliquos“ malam ſcripturam dare narrans, quod Burm. reſinxit „*nonnulli.*“ cf. 15, 15, 9.

22. περὶ γελοίου *inſcr.* Turic. περι cελcιουιν *ſcr.* a ſec. manu *peri ſologion inſcr.* Camp. περιcτολcγια *ſcr.* Goth. περισσολογια *inſcr.* Voſſ. 2. Περιοccλόγον *inſcr.* περιίσσλόγια. Vix credo. Jenſ. Tarv. lacunam. Reliquae ante Ald. περι γελιcυ. *Ejus prima.* Turic. *enim pr.*, a ſec. manu *etenim pr.* et ſic Guelſ. Goth. Jenſ (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *et enim ſuprema*, unde apparet origo vitii, quod correxit Regius.

23. *ſimpl. Aut.* Turic. Camp. inſerunt *In.* cum Alm. mire, natum tamen credo ex litera *I* in *mediis* male accepta; quanquam Camp. transponit *med. reb.*

21. *urbanum* — *dicacem;* velut Cicero cf. § 2.

22. *quae eſt omnis orationis* cf. 3, 5, 1. Sic modo § 21 *omni generi* i. e. dicendi. Mox inter *poſitum* et *in* inſerit *aut* Goth. (tac. Geſn.) ſolus, ſed valde in tempore.

maxime ſimplex. Geſnerus pro *ſimplex* emendat *triplex*, aptiſſime et aliquanto ultra Francium, qui pro *maxime*

nobis, aut *ex rebus* mediis. *Aliena* aut *reprehendimus*, aut *refutamus*, aut *elevamus*, aut *repercutimus*, aut *eludimus*. *Nostra*, *ridicule indicamus*, et, ut verbo Ciceronis utar, dicimus aliqua *subabsurda*. Namque eadem, quae, si imprudentibus excidant, *stulta* sunt; si simulamus, *venusta* creduntur. Tertium est genus, ut idem dicit, in 24 *decipiendis expectationibus*, dictis aliter accipiendis, 534 ceterisque, quae neutram personam contingunt, ideoque a me *media* dicuntur. Item *ridicula* aut facimus, aut dicimus. 25

aut repr. Turic. Guelf. Camp. *autem r.* cum Goth. Alm. Voss. 2. Jens. Tarv. Correxit Regius. Verbum Turic. Guelf. dant *reprendimus*. *ridicule*. Recepi coniecturam Regii ex Cicerone petitam cum Aldo, Colinaeo, Pearcio ad Cic. Reliqui *ridicula*.

24. *ceterisque*. Turic. pr. manus omittit *que*. cf. 5, 11, 12.

25. *aut. fac. aut dic.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. Quo acc. Obr. Reliqui *a. d. a. f.* cf. § 18. item mox.

rescribi malit *minime*, probante Capper. Usum adverbii cum numerali, graecissantem, non capiebat librarius. cf. Viger. ed. Zeun. p. 405. item Hemsterhus. ad Lucian. Bip. Vol. 1. p 303. cf. 5, 14, 5. *maxime quinque*. Vulgata ferre nequit. Ascriptum in Rusc., excusum in Bad. utrinsque margine: *maximi triplex*.

23. *mediis*. Hoc quid sit, mox ipse interpretatur § 24. extr.

verbo Ciceronis. De Orat. 2, 71. Sed totus ille locus nostra scribenti Qu. obversabatur. Inde enim alia quoque mutuatus est ut *ridicule indicamus*, *decipiendis expectationibus*. Obscurius tamen loquitur Qu. dum, pro Ciceronis *naturis aliorum*, *ipsorum*, dicit *Aliena*, *nostra*. cf. et nostr. 1, 5, 65.

stulta — venusta. Par ratio soloecismi et schematis 1, 5. 53.

Facto risus conciliatur, interim admixta gravitate: ut M. Coelius praetor, cum sellam ejus curulem consul Isauricus fregisset, alteram posuit loris intentam; dicebatur autem consul a patre flagris aliquando caesus: interim sine respectu pudoris, ut in illa *pyxide Coeliana*, quod neque oratori, neque

Facto — conc. Turic. *factoribus c.*, a sec. manu *factis c.* et sic Guelf. *Factis r. c.* Camp.

Coelius. Turic. Guelf. Camp. *Caecilius* cum Goth. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. exc. (mire) Loc. Ven. Rusc. Error idem mox commissus § hac, ut et apud Dionem et Livium vid. Drakenb. ad Epit. l. 111. et Ruhnk. ad Vell. 2, 68, 1. p. 38. item nos in praef. p. 38, quod praesumserat Funcc. de imminenti senect. L. L. p. 350. Praenomen auctore Camp. una litera scripsi, reliqui integrum. cf. 6, 1, 35.

Isauricus. Guelf. *Isaurus*

consul a patre. Sic Turic. (a prima quidem manu: *consunt a pr.*) Camp. et edd. ante Gryph. Reliqui *cos.*

flagris aliquando caes. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *a. c. f.* cf. hac § item mox.

pyxide. Turic. *puxide.* a sec. manu *apodixe* cum Jens. Tarv. verum dant Camp. et Guelf. nisi quod hic *i* pro *y.* Goth. *pypside.* Voss. 2. *pyside.* Correxit Regius.

Coeliana. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. *Caeciliana.*

25. *M. Coelius.* Hujus (cf. 4, 2, 123.) praetoris cum P. Servilio Vatia Isaurico, filio, consule contentiones celebres fuerunt, de quibus prodita veteribus scite, ut cetera, coagmentavit Freinshemius in Suppl. libri Liviani, ubi et huncce historiam ponit (c. 20.), a nemine, quod sciam, praeter Quintilianum, memoratam; quanquam sellam Coelii, plebem novarum tabularum promissione lactantis, ab Isaurico fractam etiam Dio refert, l. 42. p. Reim. 319, 53. Accidit hoc A. U. C. 706 Caesare II. et P. Servilio Coss. superstite consulis patre, qui nonagenarius mortuus est A. U. C. 710 C. Julio Caesare V, mox Dolabella, et M. Antonio Coss. quo ipso anno Caesar est interfectus. Hunc cum filio confudit Reimarus ad Dion. l. 45. p. 450. cf. et § 48.

pyxide Coeliana. vid. Cic. pro Coelio c. 25 — 29. Sed ut jocum impudicum assequa-

ulli viro gravi conveniat. Idem autem de [26] vultu gestuque ridiculo dictum sit: in quibus est quidem summa gratia, sed major, cum captare risum non videntur. nihil enim est his, quae sicut *salsa* dicuntur, insulsius.

ulli. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ullo.*

viro gr. Sic Turic. Camp. Reliqui *g. v.* cf. modo, item § 26.

26. *de vultu.* Turic. Guelf. *sed v.* Goth. (tac. Gesn.) *si v.* cum Voss. 2. Vall. et edd. ante Stoer. exc. Camp. Tarv. Ald. Bas. *summa.* Goth. omittit cum Vall. Possit placere omissio ob id quod sequitur *major*, sed malim reponere *sua*, ubi fortasse expungas *in* post *sit.* Modo *est* om. Camp.

major cum. Turic. *m. eum* cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *majorem* Guelf. Camp. cum Goth. Vall.

videntur. Turic. *videtur* cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. exc. Camp. *est his — insulsius.* Turic. *estis quae dicunt falsa dicuntur insullius* cum Goth. 2. et Camp. nisi quod hi *est his* et *insulsius*, unde optime nostram scripturam eruit Gesnerus, nec tamen recepit. Mox Turic. a sec. manu *ex his* et sic Guelf. cum Goth. Jens. Tarv. Mox Locat. *ex iis q. dicuntur s. dicitur i.* cum Andr. Ven. Rusc. ut et Obr. nisi quod *dicunt* pro *dicuntur.* Ald. *ex iis q. s. dicuntur, insulsius.* Bad. *ex iis q. dicunt s. dicunt i.* cum Vall. Voss. 2. (cf. Goth. et § 15.) Bas. Mox Gryph. praefert Regianam mutationem *ex iis q. dicuntur salsa, dicitur sulsius* cum reliquis, quanquam Roll. *salse*, de suo, opinor. Burmanniana Codd. excerpta errore carere vix credo, velut Alm. fertur cum Loc. facere mur, frustra inspiciemus Ciceronem ejusque interpp. Nec satis perspicio, quem hic reprehendat Qu., aut quomodo [illegible] risum conciliatum dicat in hoc exemplo. Ciceronem quidem adeo acerbe increpitum a Qu., mirer.

26. *summa gratia — gratias plurimas.* Hic unusquisque glossam agnoscat. Utrumque a sano eodemque acuto scriptore proficisci non potuit. Quis enim aut linguam suam aut ingenium tantae damnet inopiae, ut in levissima sententiae diversitate ad eandem locutionem recurrat? Quid autem in toto hoc loco, multis ulceribus oppleto, cultro sanandum sit, melius disputabitur in nott. critt.

Quanquam autem gratiae plurimum dictis severitas affert, fitque ridiculum id ipsum, quod qui dicit, non ridet: est tamen interim et *aspectus* et *habitus oris* et *gestus* non inur-
27 banus, cum iis modus contingit. Id porro,

(cf. 20. 28). Gibsonus de suis tacet etiam hic; ferreus Criticus. *Quanquam autem.* Turic. Jenf. (tac. Gesn.) *a. q.* transposuit Regius (cf. § 25. 36). Guelf. *haud quaquam.* Goth. (tac. Gesn.) omittit *autem* cum Voss. 2.

fitque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Leid. Quo acc. Roll. Capp. Gesn. Bip. (non Obr. ut Burm.). Reliqui *sitque.*

quod qui. Sic Turic. a pr. manu. Reliqui *quia q.* cf. § 20. *dic. non.* Turic. Camp. inserunt *illa* cum Alm. Ald. Bas. *inurbanus.* Turic. Guelf Camp. *urbanus* cum Alm. *inurbanitas* Goth. mire! *iis.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *is.*

contingit. Guelf. Camp. *contigit* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Jam totam hanc § percensentes, haerebimus primum in illis *Idem de vultu dictum sit.* *Idem* quid sit, quaeritur. Quid igitur modo dixerat, quod etiam in gestu locum habeat? Num „conciliari risum interim admixta gravitate, „interim sine respectu pudoris?“ At hoc non sequitur. Restat ut *idem* sit, „conciliari iis risum,“ satis jejunum. Deinde importunum est quod *dicere* hic usurpatur pro *praecipere,* ut est mox § 54, in tanta facilitate referendi verbum magis ad *oratorem jocantem* quam ad *Quintilianum docentem.* sed cf. 7, 1, 9. Accedit varietas veteris scripturae; cui quidem prospiciat, qui ex *si* faciat *in.* Badius *si* retinens subaudit *sit* (vel *fuerit*) post *autem,* et *dictum* interpretatur de dicto oratoris, non Quintiliani. Sed repugnat sententia, cum de risu in *factis* agatur adhuc, cui *vultus* et *gestus* subjici quodammodo possunt, non ea quae *dicuntur.* Vel hilce igitur diffidat qui fuerit suspiciosior. Sed quae iis protinus continuantur, sua se elegantia haec quoque tuentur adeo, ut nonnisi aegre jacturam facias. Alterutram „*gratiam*“ abjiciendam esse monui in not. ex. nec dubito quin *Quanquam — affert* sit mera glossa. Sed illa quoque conclamata *nihil — insulsius* resecanda censeo. Recte enim nexum logicum desiderat in iis Regius. Non si *major* gratia est in gestu risum non captante, protinus etiam *plane insulsum*

quod dicitur, aut eſt *laſcivum* et *hilare*, qualia A. Galbae pleraque: aut *contumelioſum*,

eſt quod ſicut ſalſum dicitur; nec poſſunt tales ſententiae vinciri conjunctione *enim*. Regii ſcriptura, etſi ab oratione valde laborans, ſenſu tamen ſola huc fecerit. Hoc ipſum quod nunc eſt in recepta, infra ſuo loco ponit noſter § 30. Etiam inſequentia multum abeſt ut in veteribus libris habeant eam ſanitatis ſpeciem quam hic praeferunt, *autem* vitium prodit. Sic igitur continuo orationem: *videntur, ſique — non ridet.* Mox deeſſe aliquid videtur in illis *eſt tamen — inurbanus,* hujusmodi fere, poſt *geſtus:* „ad riſum compoſitus.“ Pluralis iis diſplicet poſt *eſt* et *inurbanus*, nec *contingere* fero in re tota in poteſtate oratoris, qui, modo voluerit, adhibebit illum *modum*. Quid ſi extrema legis: *cum is motus contigit* vel *contingit?* i. e. cum riſus audientium contingit. Si quid recte vidi hic, cogitandum erit de corruptelis et gloſſematis valde antiquis, quae profecta primitus a commentantibus non imperitis, refingendo et accommodando textum turbaverint.

27. *A. Galbae.* Turic. *agalbae* a pr. manu. Reliqui *Galbae.* cf. § 62.

27. *A. Galbae.* Hujus aliquoties in hoc capite meminit, nec alibi usquam. Quin enim idem ſit omnibus locis, non dubito, quamvis obſtante Burmanno ad § 64. De ejus perſona nihil certi habeo dicere. Scurram illum, Juvenali 5, 4 *vilem* appellatum, ſub Auguſto viventem, hinc alienum putat Burmannus vel ob praenomen, quod indicet de honeſtiore Galba agi. Hoc quantum valeat, mihi non ſatis exploratum ingenue fateor. Alioqui vicinitas *Baſſi*, cui mox ſubjungitur *Sarmentus* (§ 58), magis etiam de ſcurra cogitare ſuadet. Nam et *Sarmentus* totidem Juvenali advocatur. Eodem nomine γελωτοποιὸν memorat Plutarchus (V. 2. p. 760 A.), quanquam ibi de nomine certatur *Calba*, an *Cabba*, an *Gabba*, quorum poſtremum vel apud Juvenalem et Martialem 1, 42. 10, 10. reponunt. Expectandus ad Plutarchum Wyttenbachius. *Humilem* ejus conditionem et hic ipſe locus et § 64. oſtendere videntur. Quo minus frater Galbae imperatoris intelligatur, quem habes apud Sueton. Galb. c. 3. Tac. Ann. 6, 40., obſtat praenomen, in quo religioſe ſequimur vetuſtiſſimos libros, nihil conjecturae dantes. Is enim C. qui „attritis facultatibus urbe „ceſſit“ teſte Suetonio.

qualia nuper Junii Bassi: aut *asperum*, qualia Cassii Severi: aut *lene*, qualia Domitii 535 Afri. Refert, his ubi quis utatur. Nam in convictibus et quotidiano sermone *lasciva* humilibus, *hilaria* omnibus convenient.
28 Laedere nunquam velimus, longeque absit

Junii. Turic. *Jani* cum Jens. Tarv. quanquam conjunctim duo nomina, et hic magis *lani.* Guelf. Camp. *jam.* Voss. 2. *Jā.* (i. e. *jam*) cum Goth. dare narretur *Lambessi.* cf. § 58. 74. ubi non variatur. Frustra Burm. (post Schottum de Rhett. apud Senecam patrem p. 9.) *Julii* conjicit.

convictibus. Sic Turic. Camp. cum MS. Pal. Alm. Andr. et edd. ante Stoer. quo acc. Gibs. Obr. Reliqui *conviciis*, glossam, dant. cf. Vossius ad Vellej. 2, 33 ubi Burm. quare hic notius praetulerit, non meliores affert rationes, quam ad ipsum nostrum locum. Neque enim exemplis, in quibus sunt *convivia*, res conficitur. Locus infra petitus § 105. ne Qu. quidem est, sed Domitii Marsi. Mox inter *et* et *quot.* Goth. *in*, solus (tac. Gesn.). cf. § 11. 52.

convenient. Sic Turic. Guelf. (a sec. manu) Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *conveniunt.*

28. *Laedere.* Sic Gesn. Bip. Reliqui *Ludere.* Conjectura est deinceps Rollini, Burmanni, Gesneri. Turbata haec vulgo

Junii Bassi. Recens fato functum significat dicens *nuper* (cf. 10, 2, 90. item hic § 57). Ter hoc capite memoratur, ubi aetas ejus (§ 74.) ostenditur conjuncta cum Crispi Passieni (6, 1, 50). Nihil equidem hic moveam, nec temere huc traham *Julium* Bassum, nomine mutando, vel a Seneca patre, vel a Plinio in Epistolis memoratum. Videtur enim sat manifestis vestigiis argui noster infra illorum conditionem constitutus, nec fuisse nisi scurra.

Cassii Severi — Domitii Afri. vide 6, 1, 43. 5, 10, 79. de *leni* joco § 93.

convictibus. Vocabulum pro *conviviis* usurpatum Vellejo, Senecae, Plinio, Tacito, Juvenali. „Eleganter etiam hic „locus tractatur apud Plutarch. „in Sympos. lib. 1. Quaest. 1 „circa finem, ubi de quaestio„nibus convivalibus agit.“ (Vol. 2. p. 614. C. D. E) „et apud Macrob. Lib. 7. Sa„turn. c. 3.“ Almelovenius.

propoſitum illud, *Potius amicum, quam dictum, perdendi.* In hac quidem pugna forenſi malim mihi lenibus uti licere. quanquam et contumelioſe et aſpere dicere in adverſarios permiſſum eſt: cum accuſare etiam palam, et caput alterius juſte petere

a librariis Burm. oſtendit ad Ovid. Am. 3, 3, 4. Diſplicet, quod accuſativus nullus praeſto eſt, veluti § 34. et 4, 1, 10. Simile noſtro 5, 7, 30. Nec tamen facinus fuerit reponere: *L. neminem unq.* *perdendi.* Poſui leniſſimam Mureti emendationem (Varr. lectt. 19, 6). Deterior eſt Nicolai Fabri ad Senecam l. c. *perdere.* Reliqui *perdidi.*

forenſi. Turic. Guelf. Camp. *forenſium* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Andr. et edd. ante Ald. Correxit Regius, neque *etiam* in extremis latere puto cum Burm. ſed errorem natum ex continuatis multis I et M. *licere.* Turic. Guelf. *dicere* cum Vall. Sed Goth. *decere.* Alm. Voſſ. 2. noſtrum dare, Burmanno narranti non credo (cf. 6, 2, 21. item hic § 29). Jenſ. pro *uti lic.* junctim *interdicere* cum edd. ante Geſn. exc. Camp. Andr. Ald. Baſ. *quanquam.* Turic. Guelf. Camp. *nonnunquam* cum Voſſ. 2. Goth. 1. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius.

juſte. Turic. *iſte.* Guelf. *te.* Jenſ. *injuſte* cum edd. ante Bad. exc. Camp. *inviſe* margo Baſ. Adhaeſiſſe ſuſpicor ex poſtremis proximi. Nonnihil inutile additur quidquam illi *conceſſum.* Vereor enim ut Geſnerus rationem ſuam exemplis tueatur, qua *juſte* dici putat pro: „plane, non diſſimulanter, nec „oblique, ſed omni paratu, et dedita opera."

28. *propoſitum illud.* Pronomen ſignificat, alicujus hoc fuiſſe propoſitum, vulgo notum. Mihi tamen nihil ejusmodi compertum. Sunt enim alia verba apud Horat. Serm. 1, 4, 34. 35. In re diverſa eadem locutus invenitur Seneca pater p. Bip. 174. „caput „*potius quam dictum perdere.*"

hac — forenſi. Opponitur ea *convictibus* ceterisque. Sequitur autem ipſe praeceptorem ſuum Domitium, *lenia* praeferens *aſperis.*

juſte. cf. not. crit.

concessum sit. Sed hic quoque tamen 556 inhumana videri solet fortunae insectatio: vel quia culpa caret, vel quia recidere etiam in ipsos, qui objecerunt, potest. Primum itaque considerandum est, et *quis*, et *in qua causa*, et *apud quem*, et 29 *in quem*, et *quid dicat*. Oratori minime convenit distortus vultus, gestusque: quae in mimis rideri solent. *Dicacitas* etiam scurrilis et scenica huic personae alienissima est. *Obscenitas* vero non a verbis tantum abesse debet, sed etiam a significatione. Nam, si quando objici potest, non in joco

tamen. Goth. (tac. Gesn.) omittit. cf. § 19.
recidere. Turic. Guelf. Camp. *redire* cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. Correxit Regius. cf. § 8. 32. 5, 2, 2.
et quis. Goth. (tac. Gesn.) omittit *et.*
et in qua. Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. edd. ante Ald. acc. Bas. *et qua* Ald. (emendante Regio) cum Bad. Gryph. *ut quis in qua* Voss. 2. (?)
29. *mimis.* Turic. *minimis* cum Alm. cf. § 28. 34.
Obscen. — significatione. Turic. Guelf. omittunt haec.
in joco. Turic. Guelf. *i. loco.* Camp. *omni loco.* Reliqui *in omni loco*, sine sensu; nostram de conjectura dedimus. cf. § 5.

Sed. Supervacuum hoc ob id quod subjicitur *tamen*; et adhaesit fortasse ex illo *sit* praecedente. cf. § 14.

29. *Oratori — rideri solent.* Turnebus ablegat ad Cic. de Orat. 2, 59. eadem docentem. cf. noster 6, 1, 47.

significatione. Accipe latentem illam significationem quae non ingeritur audienti, sed relinquitur.

si quando — exprob. est. Non quidem debet omitti occasio infamandi adversarium, si quid obscenum in moribus ejus et vita contingit objiciendum, sed nunquam jocus inde est petendus, nec nisi seria et gravitate plena tanti probri mentio facienda.

exprobranda eſt. Oratorem praeterea ut di- 30 cere urbane volo, ita videri affectare id, plane nolo. Quapropter ne dicet quidem falſe, quoties poterit, et dictum potius aliquando perdet, quam minuet auctoritatem. Nec accuſatorem autem atroci in cauſa, nec 31 patronum in miſerabili jocantem feret quisquam. Sunt etiam judices quidam triſtiores, quam ut riſum libenter patiantur. Solet in- 32 terim accidere, ut id, quod in adverſarium dicimus, aut in judicem conveniat, aut in noſtrum quoque litigatorem: quanquam aliqui reperiuntur, qui ne id quidem, quod in ipſos recidere poſſit, evitent: quod fecit Longus Sulpicius, qui, cum ipſe

exprobranda. Goth. (tac. Geſn.) *exprobrandum.*

31. *libenter.* Guelf. omittit.

32. *in noſtrum.* Turic. Guelf. omittunt praepoſitionem cum Voſſ. 1. Jenſ. et edd. ante Rufc. Correxit Regius (cf. 5, 14, 27). Praepoſitionem bis poſitam vide § 27.

quod in ipſos. Guelf. omittit *quod.*

30. *quoties poterit.* cf. Cic. de Orat. 2, 60.

31. *autem.* Offenditur hac particula Burmannus; poſitu profecto ejusdem poſt duo vocabula. Conjicit autem *ludentem* vel *ridentem*, Francius *unquam.* Fruſtra uterque. Aliquot ſuccurrunt exempla ejusmodi ſtructurae; velut 4, 1, 66. 6, 3, 70. (quanquam ibi transponunt Guelf. Goth. tac. Geſn.) item comicorum in interrogationibus cf. Indicem Terentianum, et Drakenb. ad Liv. 6, 17, 5. Alioqui ſatis apta eſt conjunctio, quanquam mutare poſſis eandem altera *enim* (cf. 5, 14, 7.), de cujus poſitu vide 5, 11, 37. *triſtiores* mox cf. ad 1 Pro. 15.

32. *in judicem conveniat.* Recte Turneb. et Rollinus ablegant ad Cic. de Or. 2, 60. vid. et 4, 1, 11.

Longus Sulpicius. Cognominis nomini praemiſſi exempla vide apud Drakenb. ad

foediſſimus eſſet, ait eum, contra quem judicio liberali aderat, *ne faciem quidem habere liberi hominis.* cui reſpondens Domitius Afer, *Ex tui*, inquit, *animi ſententia*, 537 *Longe? qui malam faciem habet, liber non* 33 *eſt?* Vitandum etiam, ne *petulans*, ne *ſuperbum*, ne *loco*, ne *tempore alienum*, ne

foediſſimus. Turic. *fidiſſimus.* *ait.* Turic. *aut*, a ſec. manu *ad* et ſic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Ruſc. Regius expunxit, cui obſecuti ſunt reliqui. Nos facillimam conjecturam expreſſimus.

hom. tui. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui inſerunt *dixit*, quod Regius ſubaudiendum ducebat.

Afer, *Ex tui.* Turic. *aſe rex tu*, a ſec. manu *afer es tu* et ſic Guelf. *A. tu* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſ. Reliqui *A. Et tu.* Noſtrum ex conjectura.

inq. animi. Sic Turic. Guelf. Reliqui inſerunt *ex.*

33. *ſuperbum.* Turic. Guelf. Camp. *ſuperbus* cum edd. ante Bad. quo acc. Baſ. Geſnerus ſuſpicatur primitus fuiſſe *ſuperbius*, non ego, ſed tralatitium errorem interpretor male jungendi, cum *petulans* pro maſculino accepiſſet librarius. cf. 6, 2, 15. item § 56. *tempore.* Vall. Loc. Bip. *tempori* cum edd. recentt. ante Burm. exc. Ald. Baſ.

Liv. Epit. lib. 63. Oudend. ad Suet. Caeſ. 63. Ruhnk. de Longino p. 2. Nec aliter noſter Marcellum Victorium dicit. Nihil autem de hoc Sulpicio Longo habeo dicere. Qui hoc nomine memorantur a veteribus, aliorum ſunt temporum quam Domitii Afri cf. § 27.

judicio liberali. cf. 5, 2, 1.

Ex tui — ſententia. Recte hic ablegant Parens ad Lipſium Varr. lectt. 1, 1. Geſnerus ad Briſſonium de Formulis 8, 9. p. 689. ed. Conradi. Formula enim eſt jurandi. cf. in primis locum noſtri 8, 5, 1 Briſſonio laudatum. Apparet ubique in jurejurando addi *animo* pronomen poſſeſſivum. Regius mentionem injicit loci Dig. 1. 5, 14. qui eſt et apud Schulting. Juriſpr. Antejuſt. p. 416. Pauli recept. ſentent. 4, 9, 3. „non ſunt — liberi „qui contra formam humani „generis converſo more pro- „creantur."

33. *tempore alienum.* Regius dativum ſubſtantivi re-

praeparatum et domo allatum videatur, quod dicimus. Nam adversus miseros, sicut supra dixeram, inhumanus est jocus. Sed quidam ita sunt receptae auctoritatis ac notae verecundiae, ut nocitura sit in eos dicendi petulantia. Nam de amicis jam praeceptum est. Illud non ad orandi fere consilium, sed 34

et domo. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *ne d.* cum edd. ante Bad. Male. *ac notae.* Sic Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Ald. Reliqui *et n.* Turic. a pr. manu *a. noctae.*

34. *ad orandi fere.* Turic. *adoram f.* Guelf. *ad horam ferre* (a sec. manu *a. oram f.*) cum Camp. Goth. (nisi quod hic *fere*). *ad horandi f.* Tarv. Nihil exputo quod in veter. scriptura lateat, praeter receptum.

ponendum ducebat, et est sane ea structura modo § 29. et 1 Pro. 5. Sed manifestis Ciceronis et Ovidii exemplis nostrum defendit Burm. cf. et Heusing. ad Cic. de Off. 1, 13, 10. Hujus generis est quod Cicero loco mox citando „aut sua persona" inquit „aut „ — tempore alienum."

33. *domo allatum.* Almelovenius ad partes vocat Cic. de Orat. 2, 60. 63. ubi quaedam hujus doctrinae servina, sed convenientius Orat. c. 26 Gesnerus: „Vitabit etiam „quaesita nec extempore ficta, „sed *domo allata*, quae plerumque sunt frigida." quae ipsa Quintiliano obversata censet.

supra. § 28.

verecundiae. Dicitur pro *reverentia* et haec ipsa passive intelligitur ea, „qua coluntur „ii, qui sunt notae verecun„diae." vide Drakenborch. ad Liv. 4, 35, 8. Oudend. ad Suet. Caes. 75. p. 117. cf. mox § 34. 64. Diverso plane modo junguntur *auctoritas* et *verecundia* apud Vellej. 2, 32, 1. 2.

dicendi. Cum Gesnero reponere *dicenti* nec opus est nec necesse. Dativo ad *nocitura* non indigemus, *petulantia*, sine illo gerundii genitivo, jacet. cf. *delicias ingrediendi* § 20. Alia ratio 4, 5, 6.

jam. § 28

34. *orandi — hominis.* Possis tentare *orantis*, nec tamen opus. Opponitur sibi invicem *orandi* et *vivendi* prudentia (cf. 6. 5. 11). *Non — fere — sed* interpretare *non — tam — quam*, sed etiam moderatius pronunciatum.

ad hominis pertinet: laceſſat hoc modo, quem laedere ſit periculoſum, ne aut inimicitiae graves inſequantur, aut turpis ſatisfactio. Male etiam dicitur, quod in plures convenit: ſi aut nationes totae inceſſantur, aut ordines, aut conditio, aut ſtudia mul-
35 torum. Ea, quae dicit vir bonus, omnia ſalva dignitate ac verecundia dicet. Nimium enim riſus pretium eſt, ſi probitatis impendio conſtat. Unde autem concilietur riſus, et quibus ex locis peti ſoleat, difficillimum dicere.

hominis. Sic Turic. *homines.* Guelf. cum Alm. (vix credo, cf. § 29. 38.) Voſſ. 2. Goth. Vall. Bad. pr. *omnis* Camp. *omnes* Turic. a ſec. manu, cum edd. ante Ald. Reliqui *omnia* ex Regii conjectura, cui patrocinatur aliquatenus 5, 7, 7.

pertinet : lac. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *ne.*

35. *ſalva.* Turic. *ſalſia*, a ſec. manu *ſulſa* et ſic Guelf. cum Jenſ. (non *falſa*, ut Geſn.) Noſtrum Goth. Vall. Camp. reliqui, quod et ipſum latet in prima Turic. manu. Praetulit Regius quoque. *dicet.* Turic. *decet.* Noſtrum Guelf. Tarv. Ald. margo Baſ. (non *dices* ut Burm.) et conjecit Geſn. Reliqui *decent.*

impendio. Turic. Guelf. Camp. *compendio* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. excc. Tarv. Ald. Error natus e compendio *ῑpend.* ſequente praeſertim *c̄ſtat.* vid. Drakenb. ad Liv. 10, 5, 11. *diffic. dic.* Sic Turic. Guelf.

laceſſat — ne. „Subaudi: „ut orator laceſſat eum, quem „periculoſum ſit laedere, hoc „modo ne etc." BADIUS, cujus interpretatione arcentur et Gallaeus, conjiciens *laceſſatur*, probante Capper., et plerique recentiorum inſerentes *ne* ante *lac.* Minus eſt et levius laceſſere quam laedere.

ſatisſactio. vide 6, 1, 50.

35. *Unde — riſus.* cf. § 7. item 5, 14, 30. Neque tamen mera ταυτολογία, cum illic de riſus origine in genere et quaſi φυσικῶς quaeratur, hic de dictis eorumque locis, praeceptis quibusdam comprehendendis.

Nam, si species omnes persequi velimus, nec modum reperiemus, et frustra laborabimus. Neque enim minus numerosi 36 sunt loci, ex quibus haec *dicta*, quam illi, ex 538 quibus eae, quas *sententias* vocamus, ducuntur, neque alii. Nam hic quoque est *inventio* et *elocutio*, atque ipsius elocutionis vis, alia in *verbis*, alia in *figuris*. *Risus* igitur 37

Reliqui inferunt *est*. *laborabimus*. Turic. (a pr. manu) Camp. *laboravimus*. Hoc, tantillum abfuit, ut reciperem. Nonne enim redit fere eodem, *modum non reperire* et *frustra laborare?* At longe manifestius opponuntur, *modum non reperire* et *frustra adhuc laborasse*. Haec igitur digna erant operosa illa structura *neque — et*, quae, si parum diversa conjunxerit, jacet. Nec tamen ostendere contingit, ubi de *sententiis* (cf. § 36.) jam dixerit, quod fit demum 8, 5. Hoc obstitit mutaturo receptam. Nisi forte dicas, intelligi omne hoc negotium partiendi et genera constituendi, quod frustra factum sit, si per singula ire, etiam in risu, velimus. *Infinitus* labor est in *numerositate*, *irritus* in *paritate* rerum dicendarum. „Neque minus *numerosi* neque *alii*." Sed, unde natus sit error postmodo corrigentis *laborabimus* (si est error) liquido apparet, unde scribentis primitus *laboravimus*, non item; nisi forte casu (cf. 6 Pro. 16). In gemello fere loco 4, 1, 26 parum praesidii ad dirimendam scripturam.

36. *min. num.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *n. m.* cf. § 26. 38. *dicta.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Ald. Reliqui ante Gryph. libri *ducta*, inter quos Goth. (tac. Gesn.) Vall. Emendavit Regius.

eae. Turic. Guelf. *eas* cum edd. ante Ald. (errore quem vid. § 33.) exc. Camp. qui *aea*, cum ex Vall. Bad. pr. det *ea*. Goth. Voss. 2. *causae* in qua recepta ipsa (vid. 4, 1, 19). Correxit Regius.

laborabimus. cf. not. crit.

36. *haec dicta*. vide § 2.

quas sententias. vid. l. 8. c. 5. Regius geminum Ciceronis locum designat, unde sua desumserit Qu. De Or. 2, 61. „mementote — unde ridicula — ex iisdem locis fere „etiam *graves* sententias duci „posse." Cicero tamen de sententiis, proprie sic dictis, non cogitat.

oriuntur aut *ex corpore* ejus, in quem dicimus; aut *ex animo*, qui factis ab eo dictisque colligitur; aut *ex his, quae sunt extra posita*. Intra haec enim est omnis vituperatio: quae si gravius posita sit, *severa* est; si levius, *ridicula*. Haec aut ostenduntur, 38 aut narrantur, aut dicto notantur. Rarum est autem, ut oculis subjicere contingat, ut fecit C. Julius, qui cum Helvio Manciae sae-

37. *ex corpore.* Turic. Guelf. Camp. *in c.* cum edd. ante Ald. Nostrum Goth. Vall. et Regii quaedam exemplaria.

factis — dictisque. Turic. Guelf. *facetus* (ille a pr. manu *factus* cf. § 20.) *dictus qui.* *Intra.* Turic. Guelf. Camp. *Inter.* Male. Frequens confusio, vid. Drakenb. ad Liv. 5, 27, 2. *severa.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. (qui modo lacunam habet a *posita* ad *posita*, in Goth. non comparentem cf. 6, 2, 21.) Bodl. Alm. Vall. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Obr. Reliqui *seria*, obsequentes Regio. *est.* Jens. *sit* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. pr. Correxit Regius MSS. addicentibus. cf. 4, 1, 28. *dicto.* Turic. Guelf. Camp. *dicta.* Turic. tamen a sec. manu *digito* et sic Goth. (tac. Gesn.) cum Bodl. Bal. Obr.

38. *autem ut oculis.* Turic. (a pr. manu) omittit *ut*, quod ipsum suis exemplaribus addere cogebatur Regius. Ex Alm. *aut ut* affertur. An forte excerpens Burm. volebat dare *autem* sine *ut*? (cf. § 34. 41). Displicet iteratum, diversa potestate, *ut*; nec tamen aliam rationem comminiscor.

C. Julius. Goth. 2. *C Lucilius.*

Manciae — Mancia. Turic. Guelf. (a pr. manu) Camp. *mancipo — manceps* cum Bodl. Alm. Andr. Tarv. Sed Guelf.

37. *ex corpore.* „Verba „contracta ex Cicerone de „Orat. 2, 59.“ Almeloveenius. Tripertitam hanc rationem habes etiam 3, 6, 25.

dicto notantur. Hic ego *notantur* non tam censoria significatione vituperandi accipiam, quam illa altera *breviter indicandi* (cf. 6, 2, 23.) quod commode fit aliquo urbane dicto.

38. *C. Julius — signi gratia positum.* cf. Liv. 7, 10. ubi narratur certamen T. Man-

pius obſtrepenti ſibi diceret, *Jam oſtendam, qualis ſis:* isque plane inſtaret interrogatione, qualem tandem ſe oſtenſurus eſſet, digito demonſtravit imaginem Galli in ſcuto 539 Cimbrico pictam, cui Mancia tum ſimilli-

ſec. manus Jenſ. et mox edd. ante Baſil. *mancipi — manceps.* cum Vall. Colb. *Mancino — manceps* Goth. *Mancius — manceps.* Voſſ. 2. (?) Error pertinax, ſed poſterior ille conſulto effectus, ut opinor, cum in priorem caſus incidiſſet. Pighius quoque correxit. Nomen praemiſſum recte praeferunt plerique veteres, niſi quod Loc. Ven. Ruſc. *Helio*, Camp. Andr. *Elvio.* Mox Baſil. cum edd. ante Geſn. *Helmio*, quod vitium invaſit et Ciceronis libros.

Jam oſt. qual. Turic. Guelf. *etiam o. q.* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. edd. ante Ald. exc. Camp. qui ſic: *J. oſt. etiam jam q.* Correxit Regius. *tandem.* Turic. *talem*, a ſec. manu *tamen* et ſic Jenſ. cum edd. ante Ruſc. exc. Camp. Correxit Regius. *ſe oſtenſ.* Sic Turic. Camp. Reliqui *ſe* ante *tandem.* cf. § 36. 39. *ſcuto Cimbr.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inferunt *Mariano*, ex Cicerone.

lii cum Gallo, ferociter provocante Romanos. Ita autem ad § 5. Drakenborchus: „Hu„jus proelii picturam multis „poſtea ſeculis in foro Roma„no prope roſtra vetera ſub „novis tabernis argentariis „publicatam manſiſſe, et in „tabula, facta in ſcuti Gallici „vel Cimbrici formam, exhi„bitam fuiſſe Galli iſtius exul„tantis ac barbare linguam „exerentis imaginem ex Cic. „l. 2. de Orat. c. 66. Quin„til. lib. 6. Inſtit. Orat. c. 3. „et Plin. lib. 35. Hiſt. Nat. „c. 15.“ [eſt c. 4. ſegm. 8. p. 683. Hard.] „docuit Pig„hius in Annal. ad ann. 392. „p. 277.“ Plinius Craſſum, pro C. Julio, joci auctorem facit, neque eſt temere corrigendus, ut vult Hubertus Baſileenſis in *Variis lectionibus ad Plauti Amphitryonem* (ſ. anno, ſed editis haud dubie poſt 1684); verum error ipſius ſcriptoris agnoſcendus.

in ſcuto Cimbrico. cf. Cic. de Orat. 2, 66. ad quem locum Turnebus in libello de Jocis Ciceronianis: „Maria„num“ [hoc enim adjicitur apud Ciceronem] „ſcutum „Cimbricum vocat propterea „quod Cimbris nuper a Mario

mus eſt viſus. Tabernae autem erant circa forum, ac ſcutum illud ſigni gratia poſitum.
59 Narrare, quae ſalſa ſint, in primis eſt ſubtile

39. *ſalſa.* Sic Turic. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. Tarv. Ald. Bad. pr. multaeque vett. edd. et hoc conjecit Rollinus. Sed Guelf. Camp. *falſa* cum Venet. Bad. ſec. Stoer. eoque recen„victis, in memoriam victo„riae dominus tabernae ſcu„tum ſuſpenderat, ſic pictum „pro tabernae ſigno. Solebant „enim ad pompam triumphi „ornandam multa hujusmodi „ſcuta traduci, et in foro „poni. Livius" [9, 40, 15. 16.]: „Dictator" [Papirius Curſor] „ex ſenatusconſulto „triumphavit, cujus trium„pho longe maximam ſpeciem „captiva arma praebuere; tan„tum magnificentiae viſum in „iis, ut aurata ſcuta dominis „argentariarum ad forum „ornandum dividerentur. inde „natum initium dicitur fori „ornandi ab aedilibus." Hic nondum apparet, quare in Cimbrico ſcuto pictus fuerit Gallus ille Manlianus. Nec multum adjuvat Pighius l. c. *Manliano* reponens pro *Mariano.* Nam ſi maxime C. Manlius Maximus, qui et *Mallius*, A. U. C. 649 Conſul bellavit cum Cimbris, qui poteſt ejus Cimbricum ſcutum memorari, fuſi et fugati a Cimbris? Occaſio picturae ex nominibus tam gentis devictae quam ducis Romani erui poſſe, mihi quidem vix videtur; niſi forte Romanis videbatur Gallus ille etiam Cimbros deſignare. Neque tamen dubito quin illius certaminis Manliani imaginem praetulerit ſcutum; nec cuiquam temere credam, gallum gallinaceum eſſe intelligendum, quae fuit Sichardi et Geſneri opinio. Et haeſit Geſnerus quoque, hanc rationem tenens, in „buccis fluen„tibus" Gallo tributis a Cicerone. Rectiſſime; iisque illuſtrandis Turnebus l. c. commode adhibet verba gemina Orat. poſt red. in Senatu c. 6. „fluentibus buccis, preſſa voce „et temulenta" quibus cum nemo eruditior fidere queat poſt κρίσεις Marclandi et Wolfii, ſubſtituam tutiora in Piſonem c. 11. „*fluentes* „ceruſſataeque *buccae.*" Quod in Piſone temulentia et luxuria, in Gallo Manliano ferocia et iracundia effecerunt. De oris enim impuritate exprobranda interpretari imaginem Galli, linguam exerentis, quod jubet Iſaacus Voſſius ad Catullum p. 356 citante Burmanno, alieniſſimum fuerit.

39. *quae ſalſa ſint.* Haec eſt optimorum librorum ſcriptura, quam et ipſa ſententia firmiſſime tuetur. Neque enim

et oratorium: ut Cicero pro Cluentio narrat *de Cepafio atque Fabricio*, aut M. Coelius *de illa D. Laelii collegaeque ejus in provinciam feftinantium contentione.* Sed in his omnibus cum elegans et venufta exigitur tota expofitio, tum id feftiviffimum eft, quod adjicit orator. Nam et a Cicerone fic eft 40 Fabricii fuga illa condita: *Itaque cum callidiffime fe putaret dicere, et cum illa verba graviffima ex intimo artificio depromfiffet:*

tioribus ante Burm. Nulla mentio Alm. et multorum praeterea. cf. § 89. *aut.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jenf. (non *at* ut Gefn.) Voff. 2. et edd. ante Ald. Reliqui *ac*, mutante Regio. *M.* Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *Marcus.* cf. § 25.

D. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Reliqui (fed ii funt editi) *C.* Nominis autem genitivum Turic. a pr. manu habet fimplici I, ut et mox in Fabricio bis et in Fabio § 61. in Vatinio § 68. cf. 3, 5, 17. Eadem ratio ubique eft Turicenfis. cf. Oudend. ad Suet. Aug. 101. Claud. 12.

feftinantium. Turic. a pr. manu *feftantium.* Guelf. *manifeftantium.* *feftiv. eft.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *e. f.* cf. § 38. 44.

40. *condita.* Guelf. *credita* cum Jenf. Loc. Ven. Rufc. Sed verum, quod repofuit Regius, jam Turic. Vall. Camp. Tarv. cf. Cic. pro Muren. c. 31 extr.

depromfiffet. Turic. a fec. manu inferit *p.* cf. 3, 8, 16.

falfas hafce narrationes appellare ulla ratione procedit. cf. 4, 2, 19.

Cic. pro Cluent. c. 21.

D. Laelii. Hujus viri praenomen *C.* ponit ex editionibus noftri Pighius Annal. ad A. U. C. 799. p. 400 fq., fed praegravant MSS. Neque factum neque dictum hoc aliunde notum ex hoc ipfo loco eruit idem hunc in modum, ut contentio fuerit Laelio cum collega quaefturae, utrum Syracufanam an Lilybaetanam obtineret. Sic Laelium occupare voluiffe alteram.

Respicite C. Fabricii senectutem. cum hoc, respicite, *ornandae orationis causa saepe dixisset, respexit ipse: at Fabricius a subselliis demisso capite discesserat*, et cetera, quae adjecit: nam est notus locus: cum in re hoc solum esset, *Fabricium a judicio recessisse.*

41 Et Coelius cum omnia venustissime finxit, tum illud ultimum, *Hic subsecutus quomodo transierit, utrum rate, an piscatorio navigio, nemo sciebat. Siculi quidem, ut sunt lascivi et dicaces, ajebant in delphino sedisse, et sic tanquam Ariona transvectum.* 540

Resp. C. Sic Turic. Guelf. *Resp. inquit hominum fortunam resp. C.* Goth. Jens. (errante Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Bad. nisi quod *fort.* omisi in excerptis Camp., per errorem haud dubie. Mox integra dantur e Cicerone, nec tamen *judices* pro *inquit* ante Gryph. Malui abstinere iis, quae abessent a vetustissimis; nec attinebat notissimum locum integrum dari a Qu. Quod autem *duros* ponunt pro *dubios* Ciceronis, id nullo MS. niti persuasum habeo.

at Fabr. a. Turic. *a F. a*, a sec. manu *F. et a.* Guelf. *ac F. a.* Goth. nostrum ipsum (errante Gesn.). Sed Jens. omittit *at* cum edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv.

demisso. Turic. Guelf. Camp. *dimisso.*

notus. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *totus.* Praeferrem si addiceret Turic.

41. *illud.* Turic. a pr. manu *illum* cum Alm. cf. § 38. 43. *Hic.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Reliqui *Sic.* *rate.* Turic. *ratus.*

40. *notus.* vid. not. crit.

41. *finxit.* Hoc quidem non eo pertinet ut commendetur modo (§ 39.) *falsa*, vel *Ficta* l. 4. Est enim *effinxit*, *exposuit*, quorum prius sine audacia reponere possis, praecedente *E* in *venustissime.*

quidem. Cave audias Francium corrigentem *quidam*, nihil enim alienius.

In narrando autem Cicero consistere *facetias* 42 putat, *dicacitatem* in jaciendo. Mire fuit in hoc genere venustus *Afer Domitius*, cujus orationibus complures hujusmodi narrationes insertae reperiuntur: sed dictorum quoque ab eodem urbane sunt editi libri. Illud quo- 43 que genus est positum non in hac veluti jaculatione verborum, et inclusa breviter urbanitate, sed in quodam longiore actu, quod de Crasso *contra Brutum* Cicero *in secundo de Oratore libro*, et aliis quibusdam locis narrat. Nam, cum Brutus in accusa- 44 tione Cn. Planci ex duobus lectoribus osten-

42. *jaciendo.* Turic. Guelf. Camp. *faciendo* cum Goth. Alm. Voss. 2. et edd. ante Ald. Emendavit Regius praestantissima conjectura, nihil contra agente Badio, qui transponit: *fac.* — *fac.* — *dic. i. narr.* levicula etymorum specie deceptus.

43. *verborum.* Camp. *dictorum* cum Palat. Gebh. Goth. 2. Alm. sed hunc vix credo recedere a vulgata, quacum facit Turic. (cf. § 41. 45). Recte Burmannus abstinuit a scriptura sane blandiente, ob id quod modo erat *dictorum.* Gesnerus glossam interpretatur *dicterum.*

44. *Cn.* Turic. Guelf. Camp. *C.* cum Goth. et edd. ante Bas. nisi quod Tarv. et recc. integrum dant *Caji.* cf. Ern. Clav.

42. *Cicero.* Locum designavit Rollinus: Orat. c. 26. „duo genera — *facetiarum* — „*dicacitatis* — altero in *nar*„*rando* — altero in *jaciendo.*" Paulo diversum vocabulorum usum animadvertit Gesnerus de Orat. 2, 54. ubi *facetiis* ipsis subjicitur hoc *peracutum et breve*, et fit mentio *faceti dicti.* Regius ablegat ad libros de Or. 2, 59. 60. qui et ipse locus valde huc facit.

43. *jaculatione.* Juvenal. 7, 193 „Felix, orator quoque „maximus et *jaculator.*"

secundo de Oratore. c. 55.

aliis — locis. Designant VV. DD. Pro Cluentio c. 51. Utrum praeterea alicubi idem memoretur in Ciceronis libris, equidem non dixerim.

44. *ex duobus.* Pithoeus verissime pro *ex* de conjectura reponit *excitatis*; neque enim

dixisset, contraria L. Crassum patronum ejus in oratione, quam de Colonia Narbonensi habuerat, suasisse iis, quae de lege Servilia dixerat; tres excitavit et ipse lectores, hisque patris ejus dialogos dedit legendos: quorum cum *in Privernati* unus, alter *in Albano*, tertius *in Tiburti* sermonem habitum complecteretur, requirebat, *Ubi essent eae possessiones?* Omnes autem illas Brutus vendiderat: et, cum paterna emancuparet praedia, turpis habebatur. Similis in apo- 54[1] logis quoque et quibusdam interim etiam historiis exponendi gratia consequi solet.
45 Sed acutior est illa atque velocior in urbanitate *brevitas*. Cujus quidem duplex forma

Cic. p. 234. *dixerat*. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *dixerit* cum Vall. Voss. 2. et edd. ante Bad. Correxit Regius. *emancuparet*. Sic Turic. quanquam latet haec scriptura in vitio librarii *paternae mancuparet*. Reliqui *manciparet* nisi quod Guelf. Obr. *mancuparet*. Camp. *nuncuparet* cum Goth. Voss. 2. Andr. Agnosce Codd. deteriores cf. § 37. Praetuli compositum verbum simplici, quia sic clarius fit, alienasse Brutum paterna praedia. Nam si maxime *mancupare* ipsum tale quid significat, dativo addito erat opus, qui fere semper reperitur in structura *mancipandi*. (Quanquam sine hoc est Tac. Annal. 1, 73.) Sed expletur hoc praepositione adjuncta, quam imprudens nobis servavit dormitans ille librarius Turicensis. cf. 4, 3, 17.

inter. etiam. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *e. i.* cf. § 39. 45. *exponendi*. Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Goth. Alm. Jens. Ald. Bas. Reliqui *exponendis*. 45. *dupl. forma est*. Sic Turic. Guelf.

ferendam credo vulgatam, quanquam est omnium librorum.

emancuparet, vid. not. crit.

exponendi gratia i. e. grata narratio. *Consequi* autem h. l. fere quod *contingere* significat.

est, *dicendi*, ac *respondendi*. sed ratio com- 46 munis in partem: nihil enim quod in lacessendo dici potest, non etiam in repercutiendo: at quaedam propria sunt respondentium. illa etiam ira concitati afferre solent: haec plerumque in altercatione, aut in rogandis testibus requiruntur. Cum sint autem loci plures, ex quibus dicta ridicula ducantur, repetendum est mihi, non omnes eos

Camp. *e. dupl. f.* Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *d. e. f.* cf. § 44. item § 46.

partem. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Obr. Reliqui *parte.*

46 *nihil enim quod — potest non.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (errante Gesn. sed in Goth. *quod* additur a sec. demum manu) et edd. ante Ald. Ex Alm. idem, nisi quod omittitur *quod.* cf. § 43. 47. Reliqui *n. e. — p. quod n.* transponentem Regium secuti.

quaed. propr. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *p. q.* cf. § 45. 50. *ira conc.* Turic. a pr. manu *itaque c.* Diu equidem hasce literas versavi et revolvi ut aliquid utile sententiae eruerem. Neque enim dubito quin vera in iis lateat scriptura eaque multum discrepans a vulgata. que post *ita* vix potuit forte fortuna allini. Nihil sane succurrit, in quo acquiescere velim. An patiemur *etiam itaque concitati* abire in ista: *etiam atque etiam meditati?*

requiruntur. Turic. a pr. manu *requirantur.*

46. *illa etiam — requiruntur.* Apparet opponi ea, quae domo afferuntur, inventis in ipsa altercatione testiumque interrogatione. Jam ne *requiruntur* quidem magnopere ad rem facit, nisi forte id tenes, quod sane multam speciem habet, *requiri* dici pro *desiderari;* sin pro *erui*, usum loquendi ignoro et malim *reperiuntur.* Sed quid est quod „*ira* concitati“ haec afferre dicuntur? Aut cur *irae* proprie sit mentio, quae magis subitaneum aliquod dictum exprimet, quam domo afferendum ministrabit? cf. not. crit.

ducantur. Non displicet profecto Obrechtus, reponens *ducuntur.*

repetendum. cf. § 29. 30.

47 oratoribus convenire. In primis autem *ex amphibolia*, neque illa obſcura, quae Atellanae more captent, nec, qualia vulgo jactantur a viliſſimo quoque, converſa in

47. *autem ex.* Turic. Guelf. *ut ex.* In Alm. τῷ *aut*, an *ex* ſubjiciatur, nemo docet (cf. § 46. 50). Camp. *ut in.*

amphibolia. Guelf. Camp. Tarv. *amphibologia* cum Bodl. Vall. (a pr. manu) Andr. et edd. ante Gryph.

quae. Tarv. *quum.* Ald. *cum.*

Atellanae. Turic. *ate iellanie*, a ſec. manu *attellaniae* ut et Jen. Sed Guelf. *attelliano.* Camp. *Attellano.* Goth. *Atellanio* cum Voſſ. 2. Vall. Similis varietas eſt apud Suet. Cal. 27 ed. Oud. ubi quoque terminatio *niae.*

captent. Turic. a ſec. manu *captant*, et fortaſſe apiculus in extrema voce, index paſſivi. Guelf. *captantur*, anteverſum τῷ *more.*

a viliſſimo. Turic. Guelf. Camp. omittunt *a* cum Goth. et edd. ante Gryph. Mox § 49. *a villa* libentius careas praepoſitione, itidem literae V praemiſſa. Si quid in univerſum ſtatuere licet de hac §, diffido ſane illi *autem* poſt *in primis*, a bonis libris deſtituto, cum praeſertim paucis vocabulis ante ſit „cum — „*autem.*" Nec tamen facile dictu, quomodo *ut* ſtructuram juvare poſſit. Malim quidem ſic ordinari eam: *In primis ut ex amph. neque illa obſcura, quaſi Atellano more, captent nec q. v. j. a* (praepoſitione enim opus eſt profecto) *v. q.* etc. *Ut* pendere dicam ab illo *repetendum eſt*, quanquam impeditur hoc, interveniente accuſativo cum inf., nec praeſtem latinitatem hancce *ut neque — neque* pro *ne — neve.* Indidem mox pendebit hoc quoque: *Ne illa quidem.* Sin retinemus *autem*, tamen *captent* interdicentis et dehortantis animo dictum accipiemus. Saltem *quae* nequaquam fero, quo ſtante *neque illa*

47. *In primis — ambiguitate.* In hiſce ſententia quidem facillime perſpicitur, ſtructura juſta, neque ex vulgata eruitur, neque ex librorum veterum fluctuatione conſtituitur. *Atellanarum* dicta ex antiquitate obſcura habita a Qu. recte monet Geſnerus. De hoc fabularum genere videndus Livius loco claſſico 7, 2 cum interpretibus et in his Casaubono de Satira et Dacerio in Commentariis Academiae Inſcriptt.

maledictum fere ambiguitate. Ne illa quidem, quae Ciceroni aliquando, sed non in agendo, exciderunt, ut dixit, cum is candidatus, qui coci filius habebatur, coram eo suffragium ab alio peteret: *Ego quoque*

obscura referri debent ad praecedentem infinitivum *convenire*, durissima structura. Nec video, unde nobis existat conjunctivus in illo *captent*, nisi fuerit praecipientis Quintiliani. Secundae enim Turicensis manui minimum tribuo. Ne pallivum quidem illud Guelf. placet, vel ob sonum insuavem *captantur*, *jactantur*. Huic taedio remediis quibusdam contra itum erat Fabius. Burmanni quidem suspicio, scribentis: *quae Atellani more captant*, non est spernenda, praesertim si scribere liceat *Atellani e more*, in quo tota est veterum scriptura. *Atellanum*, actorem *Atellanorum*, habes apud Cic. quoque ad Div. 9, 16. Suet. Galb. 13. Sed scrupulus (praeter illam struendi cum inf. *convenire* duritiem) restat in *captent*, quod aegre mutatur in *captant*. Nam *more*, *e more* satis apertum. *quae Cic.* Turic. a pr. manu *quod C.* *dixit.* Hoc dedi ex uno Camp. Reliqui *dixi*, sententia admodum impedita. Quando enim et ubi, hoc *dixit* Qu.? quanquam aliquid simile § 4. Nec videtur structura posse carere verbo finito (Aliter se res habet § 96 ubi casus rectus *Cicero*); nec exitum habet ullum in hac ordinatione, vulgo recepta. Possit tamen nostrum ipsum esse a Campani emendatione cf. 5, 13, 19. Gallaeus suo remedio (cf. 2, 16, 4.) utens expungit *dixi*. Si salebrosius videtur *dixit cum* cf. § 59. 64. *is.* Turic. *his.*

coci. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Jens. (non *cocci*) et edd. ante Bad. Reliqui *coqui*. cf. 1, 2, 6.

ab alio. Turic. Guelf. *a. eo* cum Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp. Regius nostrum commendavit, quod in quibusdam legi narrat, frustra refragante Badio. Et Goth. nobiscum.

coci filius — favebo. Donatus ad Terent. Adelph. 3, 3, 69. „Ciceronis dictum refer„tur in eum, qui coqui filius „secum caussis ageret: Tu „quoque aderas huic caussae. „Nam apud veteres *coquus* „non per C. literam, sed per „Q scribebatur.“ Occasio dicti verior profecto et elegantior narratur a Quintiliano.

48 *tibi ſavebo.* Non, quia excludenda ſint omnino verba, duos ſenſus ſignificantia: ſed, quia raro belle reſpondeant, niſi cum prorſus 54* rebus ipſis adjuvantur. Quare non hoc modo, paene et ipſum ſcurrile, Ciceronis eſt in eundem, de quo ſupra dixi, Iſauricum, *Miror, quid ſit, quod pater tuus, homo conſtantiſſimus, te nobis varium reliquit:*
49 ſed illud ex eodem genere praeclarum, cum objiceret Miloni accuſator in argumentum factarum Clodio inſidiarum, *quod Bovillas ante horam nonam devertiſſet, ut expectaret, dum Clodius a villa ſua exiret,* et identidem interrogaret, *quo tempore Clodius occiſus*

tibi ſavebo. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp. Reliqui inſerunt *jure,* improbante Regio et a vetere exemplo abeſſe teſtante. Profectum hoc ab iis, qui ignorant ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός.

48. *belle.* Turic. *velle* cum Alm. ſed ille a ſec. manu *ad velle* et ita Obr. Sed Guelf. *id velle* (puto voluiſſe hos: *ad voluntatem*). Jenſ. *bello,* ex quo noſtrum repoſuit Regius. Tarv. *pelle.* Burmanni conjectura *ad verum* nequaquam opus. cf. § 74. *in eundem.* Turic. *et e.* a ſec. manu *ejusdem.* Guelf. *et ejusdem.* *Iſauricum, Miror.* Turic. *iſauri minor.* Guelf. *iſauri minorem.*

reliquit. Camp. *reliquerit.* *ſed illud.* Turic. a ſec. manu inſerit *et.* cf. § 7.

48. *reſpondeant.* Ita et mox § 54. *reſpondent* pro *conveniunt.*

Qua re. Senſum turbant haec. Repone *Quale,* conjiciente jam *Dan.* (cf. 6 2, 11). Idem error § 88.

ſupra. § 25. *Varium* Philander et Geſnerus rectiſſime interpretantur maculoſum a plagis, quorum hic ponit locum Plautinum Pſeud. 1, 2, 12 „Ita ego veſtra latera loris „faciam ut valide *varia* ſint.“ vide Taubm. ad Plaut. Epid. 1, 1, 15.

eſſet? reſpondit, *Sero.* quod vel ſolum ſufficit, ut hoc genus non totum repudietur. Nec plura modo ſignificari ſolent, ſed 50 etiam diverſa: ut Nero de ſervo peſſimo dixit, *Nulli plus apud ſe ſidei haberi: nihil ei neque cluſum neque ſignatum eſſe.* Per- 51

50. *plus apud ſe.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *a. ſ. p.* cf. § 46. 51.

neque cluſum. Sic Jenſ. Loc. Ven. Buſc. Bad. pr. *necluſum* Turic. *incluſum* Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 2. *neque incluſum* Vall. Tarv. Bad. ſec. *neque occluſum* Alm. (cf. § 47. 52.) et ſic reliqui cum Cicerone.

ſignatum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Gryph. Reliqui ex Cicerone *obſignatum.*

49. *ſero.* Valla Elegant. 4, 107. „Haec — tria Sero ſignificat, quae tamen paene „idem ſunt. Una et vera „ſignificatio eſt pro veſpere, „quod eſt poſt occaſum. Altera quae hinc naſcitur, „quae eſt poſt tempus. Quod „enim poſt ſolis lucem eſt, „id vere poteſt poſt tempus „dici. Cicero, cum accuſator Milonis identidem interrogatus“ [l. interrogans] „inſtaret, quo tempore Clodius eſſet occiſus, urbane reſpondit: *Sero*, non tam horam intelligens, quam tardius occiſum, et poſt tempus, quo debuiſſet occidi.“ etc. Ejusdem autem verbi ſignificationis teſtem in locum ponit Pſeudo-Turnebus Cic. ad Attic. 7, 21 „Lentulus venit „*ſero.*“ Regius quidem haeret in hiſce et operoſius ſententiae rationem reddit, ſed nec diverſam ab illa, quam poſui. Male autem a ſuis aequalibus vulgo dici narrat *bonum ſero*, quibus ſe reſpondere conſueſſe *malum cito.* cf. Cerda ad Virg. Aen. 12, 864 *ſerum.*

50. *Nero de ſervo.* Cic. de Or. 2, 61 „Ridiculum eſt Neronianum illud vetus in furace ſervo, ſolum eſſe, cui „domi nihil ſit nec obſignatum, nec occluſum.“ Turnebus in Commentario ad jocos Ciceronianos hunc Neronem cenſet eſſe eundem C. Claudium conſulem A. U. C. 547, qui res adverſus Annibalem, et Aſdrubalem geſſerat.

venit res usque ad aenigma: quale eſt Ciceronis in Pletorium Fonteji accuſatorem, *cujus matrem* dixit, *dum vixiſſet, ludum, poſtquam mortua eſſet, magiſtros* 515 *habuiſſe.* Dicebantur autem, dum vixit, infames feminae convenire ad eam ſolitae: poſt mortem bona ejus venibant. Quanquam hic *ludus* per translationem dictus eſt, 52 *magiſtri* per ambiguitatem. In metalepſin quoque cadit eadem ratio dictorum: ut

51. *aenigma.* Turic. Guelf. *enigmam.*
quale. Turic. Tarv. *quae* cum Jenſ. Correxit Regius. Origo vitii eſt in ſcriptura modo relata.
Fonteji. Turic. Guelf. Camp. *Fontei.* cf. § 59.
vixiſſet. Turic. Camp. *juſſiſſet* cum Alm.
eſſet. Turic. a pr. manu *eſſe.* Camp. *eſt.* cf. 6, 2, 12.
habuiſſe. Turic. (a pr. manu) Guelf. *abiiſſe.*
vixit. Turic. *viſſit.* cf. 5, 14, 12.
conv. ad eam. Sic Turic. Camp. Reliqui *a. e. c.* cf. § 50. item mox. *bona ejus.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *e. b.* cf. modo, item § 55.
venibant. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. *veniebant* cum Voſſ. 2. *dictus.* Turic. *dictum*, mire.
52. *eadem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. 1. 2. Voſſ. Andr. Baſ. Reliqui omittunt.

51. *Ciceronis.* Magna pars ejus orationis quam pro M. Fontejo habuit Cicero, aetatem non tulit, cujus et hoc eſt quod refert Qu. cf. Fragmenta apud Ern. p. 1059. Ad hunc noſtri locum ſpectat nota P. Manutii ad Cic. ad Att. 1. 1. „infamem“ [matrem Pletorii Cicero] „ſignificavit et ab impudicitia, dum viveret; et „mortuam, ab aere alieno.“

52. *metalepſin.* cf. 8, 6, 37.
eadem ratio i. e. hoc dictorum genus quod petitur ex amphibolia. Neque enim quidquam niſi ſpecies amphiboliae eſt metalepſis, cujus praeſentiſſimum exemplum habe Homericum illud ubi ἐξόωσα ponitur pro ὤξυνα, Odyſſ. 9, 327. quoniam θοὸς aliquo uſu idem eſt τῷ ὀξεῖ.

Fabius Maximus, incufans Augufti congiariorum, quae amicis dabantur, exiguitatem, *heminaria effe* dixit. nam *congiarium* commune liberalitatis atque menfurae; ea menfura ducta in minutionem rerum.

Augufti. Turic. *anguftae.* Guelf. *angufte.* Camp. *auguftae* cum Goth. Voff. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius, cui tanto libentius aufculto, quia primitus *angufte* fcriptum videtur, adverbium interpretante librario.

heminaria. Guelf. Camp. *hemizariam* (nifi quod hic fine afpiratione) cum Goth. Voff. 2. Vall. Bodl. Andr. et edd. ante Bad. Correxit Regius, quem adjuvat Turic. neque enim hic quidquam fufpicor neglectum a conferente.

cong. commune. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum Alm. et edd. ante Bad. Reliqui inferunt *cum fit*, fuadente Regio. *ea.* Sic Turic. Guelf. Goth. (err. Gefn.) Camp. cum Voff. 2. (qui et deinceps *menfura* omittit cum Goth. tac. Gefn.). Reliqui *a.*

ducta. Guelf. Camp. *dicta.*

in minutionem. Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Goth. Voff. 2. Jenf. Mox Locat. cum reliquis ante Ald. *imminutione*, quod et Alm. tribuitur (cf. § 50. 54). Reliqui *imminutio eft*, ex Regii conjectura.

Pariter et hic, quoniam *congius* et *hemina* aliquatenus funt conjuncta, Fabius, dictum captavit. alieno etiam loco eadem reciprocavit.

Fabius Maximus. Hic eft P. Fabius Paullus Maximus (tale enim ejus nomen indicat Cannegieterus de mutata Romanorum nominum ratione p. 2.) A. U. C. 743 Cos. de quo vide Tacit. Annal. 1, 5 ibique Lipf. Ad eundem funt aliquot Ovidii ex Ponto epiftolae magnam ejus eloquentiae famam fuiffe teftantes, nifi forte hac laude exul poëta amicum potentem demereri conabatur. Longe enim iniquius de eodem eft Caffii Severi et Senecae ipfius apud M. Senecam judicium p. Bip. 173. (ubi cum Nic. Fabro fcribe *Fabius* pro *Fabianus*) nec aliud videtur noftri h. l. Generis claritatem, quam et Ovidius, fignificat L. Seneca de Clementia c. 9.

nam cong. — rerum. Sunt haec abruptius pofita, cujusmodi oratione utimur, brevi interpretatione aliquid velut

53 et tam frigida, quam eſt nominum fictio, adjectis, detractis, mutatis literis: ut *Aciſculum*, quia eſſet pactus, *Paciſculum*; et *Placidum* nomine, quia is acerbus natura eſſet, *Acidum*; et *Tullium*, cum fur eſſet, *Tollium* dictos in-
54 venio. Sed haec eadem genera commodius in rebus, quam in nominibus reſpondent. 544 Afer enim venuſte Mallium Suram, multum in agendo diſcurſantem, ſalientem, manus jactantem, togam dejicientem et reponentem, *non agere* dixit, *ſed ſatagere*. Eſt enim dictum per ſe urbanum, *ſatagere*, etiamſi nulla ſubſit alterius verbi ſimilitudo.

53. *et tam.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et Loc. Venet. Nam Tarv. jam inſerit *haec*, quod mox et Ruſc. reliquique jubente Regio, ſed nulla utilitate. *adjectis.* Turic. Guelf. *adjecit.* Jenſ. (tac. Geſn.) *adjecit is.* *mutatis.* Turic. Guelf. omittunt. Male. *eſſet Acidum.* Turic. Guelf. *et ad citum.* Jenſ. (tac. Geſn.) *e. Aculum.*

54. *Mallium.* Sic Turic. Camp. cum Voſſ. 2. non concinente Goth. Sed ego Burm. voluiſſe nominare *Alm.* exiſtimo (cf. § 52. 57). Reliqui *Manlium.* Guelf. *Maulium.* cf. not. ex. ad § 38. In Leidenſi jubemur (a Pithoeo haud dubie) legere *Manilium*, ratione poſita nulla.

agendo. Turic. a pr. manu *agendum.*

enim dict. Guelf. *hoc d.* cum Goth. Error eſt, de quo § 7.

cito ſubſequentes. Ad *rerum* intellige „dono datarum." Pronomen *ea* ad *menſura* ſic additur ut ſupra 6, 2, 23 ad *ampl.*

53. *et tam frigida.* Hoc et ipſum refertur ad nominativum *menſura.* *Ducta* eo eſt *menſura*, et quidem non majore cum ſale, quam ſit *fictio nominum.*

54. *Mallium Suram.* Hunc non aliunde norunt VV. DD. Burmannus, apud Plin. H. N. l. 18 p. (Bip.) 259 *Suram Mamilium* eſſe monens, cum noſtro eundem facere recte dubitat. cf. not. crit.

Fiunt et adjecta et detracta aspiratione, et 55 binis conjunctis verbis similiter saepius frigida, aliquando tamen recipienda. Eademque conditio est in iis, quae a nominibus trahuntur. Multa ex hoc Cicero in Verrem, sed ut ab aliis dicta, modo, *futurum, ut omnia verreret*, cum diceretur ei *Verres:*

55. *et adj. et detr.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *e. d. e. a.* cf. § 51. 56. *futurum.* Guelf. *furtim.* Camp. *furtum.* *verreret.* Turic. (a pr. manu) Camp. *verteret* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. *everreret* malit Gesn.

ei. Sic vetustiores mei omnes. Omittunt Goth. et edd. post Tarv. quod suadet etiam Regius. Gesnerus omne hoc *cum — Verres* uncis sepsit tanquam glossema.

55. *ex hoc.* Hoc vix videtur integrum. Malis addi *genere.* cf. § 56. Facilius excidebat ob literas similes in *Cicero.*

ab aliis. cf. § 4.

futurum — Verres. Hoc quidem frustra quaesiveris in libris Verrinis, neque enim sufficit positum 4, 24 *everriculum* quo utitur Gesnerus, nec *eversum* atque *extersum* fanum 2, 21. Propius est 4, 25 extr. Praeterea trium istorum minime est facetum, quamquam aliqua, et major sane quam pro librario, gratia contingit dicto, si attendas, cujus me admonuit Buttmannus, secundam futuri personam esse in *Verres*, ut, audito sermone compellantium Verrem, continuo Siculi dixerint *futurum* cet. Sic apparet nequaquam otiosum esse pronominis dativum *ei*, sine quo nec ullus relinqueretur lepor, nec ferri posset *diceretur* positum pro *vocaretur.* Unde igitur arripuit hoc Qu.? An forte et ipsum incertae ejus memoriae (cf. § 18.) tribuemus, ut vulgo jactatum quid, vel quod jactari potuerit, apud Ciceronem legisse ibi visus sit? Nam in lacuna illa libri primi Verrinarum extremi nullum praesidium, quoniam is non est locus hujusmodi dictorum. Structura autem subjiciendi hanc dicto explanationem, eadem recurrit § 64 *cum — perplueret.*

modo, *Herculi, quem expilaverat, molestiorem apro Erymanthio fuisse:* modo, *malum Sacerdotem, qui tam nequam verrem reliquisset:* quia Sacerdoti Verres fuccefferat. 56 Praebet tamen aliquando occafionem quaedam felicitas hoc quoque genere bene utendi: ut pro Cecinna Cicero in teftem Sex. Clo-

Herculi quem. Turic. *Herculae ei quae.* Guelf. *Hercule ei quem.* Camp. Goth. Jenf. (err. et tac. Gefn.) *Herculem ei quem* cum Voff. 2. et edd. ante Ald.

molestiorem. Turic. (a fec. manu) Guelf. *molestior est* cum Baf. non margine, ut Burm., fed contextu.

mol. apro. Turic. Goth. (tac. Gefn.) Camp. inferunt *quam* (quod et Guelf. poft fuum *est*) cum Alm. Voff. 2.

Sacerdoti Verres. Turic. Guelf. Camp. *Sacerdos Verri* (Turic. a pr. manu *S. Veri* et fic Tarv.) cum Alm. Goth. Voff. 2. et edd. ante Ald., relabente in vitium Bad. pr. Hic non potuit ipfius Qu. effe error, fed fuit ejusdem librarii qui modo omnia turbavit ignarus, addens de fuo *quam.*

56. *hoc quoque genere bene.* Turic. *enim* (cf. § 54.) *q. b.* Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. *h. q. b.* cum Alm. Voff. 2. Hic quidem *genere* poteramus carere, modo fuiffet § 55.

Sex. Clod. Turic. a pr. manu *fuat* (fed per compendium folius S cum linea) *ex C.* mox a fec. manu *fumit ex Clodio.* Vide mihi correctricem manum fecundam.

Herculi — Sacerdotem. vid. Cic. in Verr. 4, 45. 1, 46.

56. *pro Cecinna.* c. 10. Erneftus nequaquam debebat verba ifta *nec minus niger* velut fpuria rejicere, fi maxime aberant a Waldarferiana. Rectiffime enim h. l. Gefnerus monet, refpicere hoc ad colorem perfonae, qualis et Manutii eft animadverfio ad locum Ciceronis. Quanquam nihil tale nunc apparet in perfonis Terentianis. Nec ab re eft, cujus mentionem injicit Pfeudo-Turnebus, in primis facetum effe in nominibus lufum Ciceronis pro Cluentio, in Bulbo et Gutta c. 26. quem locum excidiffe Quintiliano, haec tractanti, valde miror.

dium Phormionem, *Nec minus niger*, inquit, *nec minus confidens*, *quam est ille Terentianus Phormio.* Acriora igitur funt et 57 elegantiora, quae trahuntur ex vi rerum. In his maxime valet fimilitudo, fi tamen ad aliquid inferius leviusque referatur: quae jam veteres illi jocabantur, qui Lentu-545 lum *Spintherem*, et Scipionem *Serapionem*

est ille Ter. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *i. T. e.* cf. § 55. 59.

57. *quae jam.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum Bodl. Alm. Voff. 2. Andr. et edd. ante Ald. qui, de fuo haud dubie, *quemadmodum* cum marg. Bafil. Reliqui *qua jam* conjiciente Regio.

Serapionem. Turic. *et ferationem*, a fec. manu *e. firitionem.* Guelf. *et firitionem.* Camp. *Siricionem* cum Goth. (err. Gefn.) nifi quod hic *Sy.* Jenf. *fyriationem* cum edd. ante Rufc. qui, Regio docte emendante, noftrum (cf. § 3.). Ex Voff. 2. *ferationem* affert Burm. An volebat Alm. (cf. § 54. 59.)? Manifefta verae fcripturae veftigia in prima manu Turic. Hermolaus Barbarus et hic et in Plinii loco legi volebat *sciritionem* prodente, nefcio unde, Pfeudo-Turnebo. Quid in Plinio dent MSS. noffemus, fi Criticus effet Harduinus. Aldus, non inconfulto, bis enim, *Scrapionem* facit, quod Mofellanus

57. *quae — jocabantur.* Eadem ftructura Cic. ad Div. 9, 14 „*haec* — jocatus fum." 7, 14. Horat. Sat. 1, 5. 62. „*permulta* jocatus." Malis fane *qualia* pro *quae jam.*

Spintherem — Serapionem. Valer. Max. 9, 14, 3. „Cornelius Scipio — in fervilem „Serapionis appellationem vulgi fermone impulfus eft, „quod hujusce nominis victimario quam fimillimus erat." ibid. n. 4. „propter fimilitudinem" (Lentulus) „ex „quodam fecundarum" (partium hiftrione) „cognomen „Spintheris traxit." Lentulus hic eft ad quem datae funt epiftolae libri primi Ciceronis ad diverfos, ubi vide Manutium, de eodem exponentem. Scipio eft Nafica, interfector Ti. Gracchi. de hoc cf. Epit. Liv. 55. item de utroque Plin. H. N. 7, 12 f. 10. 21, 3 f. 7.

eſſe dixerunt. Sed ea non ab hominibus modo petitur, verum etiam ab animalibus: ut nobis pueris Junius Baſſus, homo in primis 58 dicax, *Aſinus albus* vocabatur. Et Sarmentus, ſeu P. Bleſſus, *Junium, hominem nigrum,*

interpretatur a *ſ. reando*, Feſti anus *ſcraptas* ad partes vocans neque ullo modo ferens Codd. ſcripturam *Serapionem.*

58. *P. Bleſſus.* Sic Turic. a ſec. manu (a pr. enim *phleſſis*) cum Camp. m. quod hic ſimplici S. ut et Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Unica litera praenomen dant nonniſi Turic. Camp. cf. § 39.

Junius Baſſus. vid. § 27. Recte autem Burmannus improbat Turnebum Adverſſ. 28, 35 interpretantem *aſinum album* quaſi dictum de ſtulto non inficeto, ut *aſinus* pertinuerit ad ineptias hominis, color *albus* ad ejusdem dicta acuta. Aliam *albi* poteſtatem impropriam cognovimus ad 2, 5, 19. nec, id quod caput, occaſio, per quam hoc inducitur, fert ullum hic reſpectum niſi ad faciei et corporis ſimilitudinem.

58. *Sarmentus.* Hunc Horatio prodente novimus. vid. Sat. 1, 5. Erat autem ex *deliciis* (cf. 1, 2, 7) Auguſti teſte Plutarcho V. 2. p. 913. Apud Horatium quoque pellet comparando eum quem ludibrio habet v. 55 — 64. Vide et Juvenal. 5, 3. ibique Schol. Et hoc notabile, quod Sarmentus ipſe *gracilis* erat magnopere (Hor. 1, 5, 69) ut verendum eſſet, ne in ipſum recideret jocus cf. § 32.

P. Bleſſus. Qua poteſtate huic nomini praemiſſum ſit *ſeu*, quaeri ſane poteſt. Indicatur eo vel idem homo, diverſis nominibus, vel diverſus joci auctor a ſcriptoribus proditus. Hoc profecto aptius altero. Nec tamen accedam Burmanno, qui, ſcribendo *Blaeſum* pro *Bleſſus*, praenomen ſolum refert ad jocantem noſtrum, eumque intelligit P. Syrum, celeberrimum mimorum ſcriptorem; ut vel Sarmentus vel Publius hoc fuerit jocatus. *Blaeſum* deinceps Burm. conjungit ad *Junium*, deſignans loca Taciti Annal. 1, 16. 18. 21. ubi memoratur ejus nominis legatus, in *Bleſſi* autem nomine erratum eſſe ſuſpicans. *Junium Blaeſum* (praemiſſo hic quidem, ut ſaepe, cognomine vid. § 32, quod fraudi fuiſſe putat libra-

546 *et macrum, et pandum, fibulam ferream* dixit. Quod nunc riſus petendi genus frequentiſſimum eſt. Adhibetur autem ſimilitudo interim palam, interim inſeri ſolet parabolae: cujus eſt generis id Auguſti, qui militi libellum timide porrigenti, 59

59. *inſeri.* Turic. Guelf. Camp. *ſerio* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Ruſc. Noſtrum repoſuit Regius; Geſnerus tentat *ſervire*, ille propius ad ductus Codd. hic jucundius ad ſonum, uterque ingenioſe. In Turic. *interim* a ſec. demum manu praemittitur τῷ *ſerio*, in Alm. omittitur (cf. § 58. item hac §) Guelf. Camp. *ſerio* antevertunt τῷ *interim*. cf. § 56. 60. *ſolet.* Camp. *ſed et.*

generis — libellum. Turic. *generi auguſti militi qui bellum*, a ſec. manu: *generis id a. q. m. bellum.* Camp. *g. is anguſti qui multi l.*

riis) noſtrum patrem fuiſſe haud dubie illius apud Tacitum, quo magis congruant tempora. Mihi quidem in omnibus hiſce nimium videtur conjecturae datum, nulla certa vel temporis vel rerum nota comparente, quare huc traheretur Blaeſus ille Taciti. Nec placent Sarmentus et Syrus ad unam aetatem relati. Ceterum corruptelam in *Bleſſi* ſcriptura et ipſe non invitus agnoſcam. Pronunciandum igitur erit AMPLIUS de Junio illo nigro et macro, quem tamen aliquis dicat ipſum *Blaeſum*, et de ejusdem irriſore *Bleſſo* ſeu *Blaeſo*. Junius Blaeſus conſul memoratur Suidae in Ἀπικίου, unde tamen nihil proficias, nec in conſularibus Faſtis idem recenſetur. Fibulae ſimilitudinem non alienam eſſe ab hominis ſtatura recurva, ultro apparet.

59. *inſeri.* cf. not. crit.

Auguſti — Noli. Idem narrant Sueton. Aug. c. 53 et Macrob. Saturn. 2, 4. Morem vero dandi ſtipem elephantis ad Sueton. illuſtrant Torrentius ex Plin. H. N. 8, 5 ubi vide Hard. et Caſaubonus ex Galeno de uſu partium, cujus ſunt haec: ὁ ἐλέφας ἐκείνῳ τῷ μορίῳ (proboſcide) κατὰ τὸ πέρας ἅπαντα μεταχειρίζεται περιπτυσσομένῳ τοῖς λαμβανομένοις ἄχρι τῶν σμικροτάτων νομισμάτων ἃ καὶ τοῖς ἐπικαθεζομένοις αὐτῷ δίδωσι.

Noli, inquit, *dubitare, tanquam assem ele-* 60 *phanto des.* Sunt quaedam veri similia: unde Vatinius dixit hoc dictum, cum reus, agente in eum Calvo, frontem candido sudario tergeret, idque ipsum accusator in invidiam vocaret, *Quamvis reus sum*, in- 61 quit, *et panem candidum edo.* Adhuc est

dubitare. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt cum Alm. et Goth. 2. Probat hoc Heusingerus, nescio tamen quo exemplo. Debebit enim *timere* subaudiri et velut δεικτικῶς intelligi: „Noli facere, quod facis, nunc porrigens „nunc retrahens libellum." Procul dubio vetustissimi editores explerunt locum e Suetonio. Malim equidem *timere* inserere inter *inq.* et *tanquam.* Confusum *timere* cum *tunc* vide apud Drakenb. ad Liv. 2, 16, 6. *tunc* autem per compendium notatur unius prope literae.

assem elephanto des. Turic. *et semel pantodes* cum Alm. cf. hac § item mox.

60. *quaedam v.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Sed pro *veri* Turic. *vi*, et Alm. *ut veri* (cf. modo item § 61). Reliqui inserunt *etiam.*

Vatin. — cum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt interjecta, quae non est quod fastidias, modo recte intelligatur *dictum.* cf. § 43. *front. cand.* Sic Turic. Camp. Reliqui *c. f.* cf. § 59. 66. *panem.* Turic. Guelf. *parentem* cum Alm.

dubitare. cf. not. crit.

60. *veri similia.* Non videtur sufficere hoc ad significandum quod vult scriptor, ut Gedoynus cogeretur addere haec esse ejusmodi, quorum ipsa veri similitudine contineatur lepor. Eo sane pertinet exemplum. Sed vix acquiesco in appellatione.

Vatinius. cf. 6, 1, 13. *unde* vid. 5, 10, 90.

panem candidum. Huic opponitur *cibarius* servis paratus et pauperibus. vid. Schol. Cruq. ad Hor. Epist. 2, 1, 123. Juvenal. 5, 67—70. Donat. ad Eunuch. 5, 4, 17. Nequaquam autem accedo Burmanno putanti simul obli-

ſubtilior illa ex ſimili translatio, cum, quod in alia re fieri ſolet, in aliam mutuamur. Ea dicatur ſane *fictio:* ut Chryſippus, cum in triumpho Caeſaris eborea oppida eſſent translata, et poſt dies paucos Fabii Maximi lignea, *thecas eſſe oppidorum Cae-* 547 *ſaris* dixit. Et Pedo de mirmillone, qui

61. *eborea.* Turic. Guelf. Camp. *epolitea*, niſi quod hic per *y*. Alm. *epolita* (cf. § 60. 67). Jenſ. (tac. Geſn.) *eburnea* cum edd. ante Bad. qui noſtrum e Vall. (quocum conſpirat Goth.) monens Vallam annotaſſe hic, *eboreum* dici magis in proſa quam *eburneum;* ipſe autem eandem vocem oſtendens Digeſt. 32, 52 bis. Harduinus ad Plin. H. N. 36, 5 versus fin. hoc dare omnes MSS. teſtatur, non *eburneum.* Fortaſſe ignotius vocabulum ad eum, quem vidimus, modum potuit inquinari a librariis; quis autem certo ſtatuat, nullam aliam ejusdem formam fuiſſe in uſu, velut *eboritium*, ut *lateritium.* Quin enim illud ipſum *ebur* hic lateat, non poteſt dubitari.

Et Pedo — qui. Turic. *et pedocle mirmillo neque.* Guelf. *et pec lcde Mirmillo neque.* Camp. *E. P. d. mirmillo q.* Jenſ. (tac. Geſn.) *E. Empedocles d. m. q.* cum edd. ante Ald. exc. Tarv.

que in Calvum, quaſi ſordidum, haec jaci.

61. *Chryſippus.* Recte Burmannus videtur hunc ſuſpicari Chryſippum Vettium, Cyri libertum, architectum (vid. Cic. ad Div. 7, 14. Ad Att. 14, 9) argumento uſus, quod eundem in Gallia fuiſſe appareat, et fortaſſe in Caeſaris comitatu.

in triumpho Caeſaris — Caeſaris dixit. Idem fere narrat Dio Caſſ. l. 43. p. 369. cf. Vellej. 2, 5. (in quo levis differentia, de qua vide Ruhnk.) Sueton. Caeſ. c. 37. Appian. B. C. 2, 101. *Fabius Maximus* hic quidem alius eſt ab illo § 52. Noſter Q. Fabius Maximus Caeſaris legatus in Hiſpania, Conſul Caeſari ſuffectus A. U. C. 709, mortuus extremo conſulatus die.

Pedo. Non dubito quin hic ſit poeta non ignobilis C. Pedo Albinovanus cujus obiter ſit mentio 10, 1, 90. Reliquae nobis factae ſunt hujus (ſi modo) Elegiae duae in Maecenatem et Druſum Neronem.

retiarium consequebatur, nec feriebat, *Vi-*
62 *vum*, inquit, *capere vult.* Jungitur amphiboliae similitudo: ut A. Galba pilam negligenter petenti, *Sic*, inquit, *petis*, *tanquam Caesaris candidatus.* Nam illud *petis* ambiguum est, securitas similis. Quod
63 hactenus ostendisse satis est. Ceterum frequentissima aliorum generum cum aliis mixtura est: eaque optima, quae ex pluribus constat. Eadem dissimilium ratio est.

62. *A. Galba.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 2. Colb. Andr. Tarv. Ald. Reliqui *L. G.* nisi quod Jens. praepostere *A. L. G.* cf. § 27.

pilam. Turic. praemittit *qui* cum Goth. Alm. Camp. (nisi quod hic *cui*) et edd. ante Stoer. Puto hoc insertum ab eo qui *A.* ante *Galb.* interpretaretur praepositionem, quo deducit scriptura Turic. et Guelf. (quanquam *qui* in hoc non animadverti) Et sic hunc nostri locum recenset Budaeus ad Pandd. fol. 237. E. (cum prius eundem fol. 83. C. „*Lucius G.*"). Neque tamen eam rectam censeo rationem.

Cum enim laus ejus frequenter cum Catulli et Marsi potissimum (cf. § 102.) conjungatur a Martiale, satis probabile sit, ingenium fuisse hujuscemodi lusibus accommodatum. Vide et L. Senecam epist. 122, p. 156. qui *fabulatorem elegantissimum* vocat.

62. *Caesaris candidatus* i. e. quem Caesar commendasset. vid. Sueton. Caes. c. 41. Aug. c. 56. Alieni hinc *Candidati Principis* i. e. Quaestores de quibus vide Bach. Hist. Jur. 3, 1, 1, 40. Non equidem credo ex hac *Caesaris* appellatione colligi necessario, Galbam C. Julii Caesaris scurram fuisse, quae est multorum opinio; quanquam sequiores fere, et ipse Quintilianus, Augustum solent appellare et Caesarem, ita ut designent hominem non dignitatem. Sed hoc refertur ex Galbae ipsius persona. vide et § 81. Juvenalis saltem et Plutarchus (modo hujus locus, id quod mihi persuadeo, spectet ad nostrum) Augusti temporibus dant Galbam, non Caesaris. cf. § 27.

Hinc eques Romanus, ad quem in ſpectaculis bibentem cum miſiſſet Auguſtus, qui ei diceret, *Ego ſi prandere volo, domum eo:* 548 *Tu enim*, inquit, *non times*, *ne locum perdas.* Ex contrario non una ſpecies. Neque 64 enim eodem modo dixit Auguſtus praefecto, quem cum ignominia mittebat, ſubinde interponenti precibus, *Quid reſpondebo patri meo? Dic, me tibi diſplicuiſſe:* quo Galba,

64. *mittebat.* Sic Turic. cum Alm. Jenſ. et edd. poſt hunc ante Ald. quo acc. Obr. Reliqui *notabat.* *Cum* inſerui inter *quem* et *ignominia*, ex leviſſima veriſſimaque Burmanni conjectura. cf. Oudend. ad Suet. Cal. 44. Sic enim ſaepe apud hunc ſcriptorem. Subiit corrigere *q. ignominiae cauſa m.* quae fuit legitima formula (vid. Briſſ. de Form. p. 343.) et faciliime excidebat vox breviſſimo compendio ſcribi ſolita (cf. § 36). Sed lenius et untatius illud.

quo. Turic. *quod* (a pr. quidem manu obſcurius compen-

63. ***in ſpectaculis bibentem.*** Poſt Auguſti tempora hoc etiam vulgo fiebat et, cum per integros dies retinerentur in ſpectaculis, conceſſa eſt a principe certa ſumma ſingulis ordinibus, unde vinum emerent in theatro bibendum. cf. Martial. 1, 12. 27 ibique interpp. nec noſtri loci immemores.

Tu enim — perdas. De conjunctione, quam hinc expellere velit Regius ut et mox § 77. vide 2, 11, 7. Jocum equidem hunc agnoſco unum ex laſcivis illis et hilaribus (cf. § 27.) non ὕπουλον et amarulentum, ut placet Burmanno, Geſnero aſſentiente. Putant enim ***locum*** hic deſignari ſummum in republica et proinde jaci hoc dictum in tyrannidem Auguſti; cui interpretationi praeſidium petunt ex Sueton. Aug. c. 54 „Contradicerem ſi ***locum*** ha„berem." Caſauboni quidem iſtorum verborum explanatio diverſa eſt ab hac Burmanniana, tutiorque illa. Nec hujus generis, de quo nunc agit Qu., fuerit exemplum, ſi tam reconditum habeat aculeum. cf. § 60.

64. *Auguſtus — mittebat.* Idem narrat Macrobius Saturnall. 2, 4. deſignans praefectum Herennium, juvenem vitiis deditum.

penulam roganti, *Non possum commodare, domi maneo;* cum coenaculum ejus perplueret. Tertium adhuc illud (siquidem, ut ne auctorem ponam, verecundia ipsius facit), *Libidinosior es, quam ullus spado:* quo sine dubio et opinio decipitur; sed ex contrario. Et hoc ex eodem loco est, sed nulli priorum simile, quod dixit M. Vestinius,

dium). Camp. *qui.* *commodare.* Turic. Guelf. *commendare* cum Alm. cf. § 14 et VV. DD. ad Phaedr. 1, 17, 3. indicante Burm. *M.* Sic Turic. Camp. Tarv. Ald. Bas. Reliqui *Marcus.* cf. § 58.

Vestinius. Turic. (a pr. manu, *vestimus.* Qui hoc nomen memorant scriptores Plancus ap. Cic. ad Divers. 10, 23. Tacitus, Suetonius, Martialis, Phlegon, Suidas, Marmor apud Reines. 2, 68 dant *Vestinum* sine *I* et hoc reposuit Burmannus, obsecundantibus Gesn. Bip. Nec sane hoc gentile nomen fuisse dicas, ut desineret in *ius.*

verecundia ipsius. cf. § 33. „Major ejus est persona, quam „ut dicto huic ejus hilariori „nomen apponam.“ Neque tamen hisce significat Qu. sibi minus probari hunc jocum, quod est Gesneri judicium. Equidem suspicor Domitiani hoc fuisse dictum, vulgo tunc notum, quod nec omittere vellet Qu. nec in magna quadam tanti viri laude ponere videri. Spadonum libidinem sed effectu carentem veteribus satis cognitam ostendit Barthius ad Claudian. in Eutrep. 2, 88. Sed ea re non tollitur hujus dicti lepor.

sine dubio — sed. cf. 6, 2, 14. Possit aliquis malle hoc referri ad *inopinatum* (vid. 9, 2, 23), sed vindicat Qu. suam rationem huic subjiciendi generi, quod est *ex contrario.*

M. Vestinius. Burmannus, ostendendis Taciti locis Annal. 15, 48. 52. 68. adjuncto Phlegonte Tralliano de mirabill. c. 23, persuasit hunc esse M. Vestinum Atticum A. U. C. 818 Consulem, sed mox post initum magistratum mori jussum a Nerone (cf. not. crit.). Mutilum esse locum nemo non videt, sed solus Burmannus perspexit, cujusmodi esset id quod intercidisset, accedente Gesnero; mortem turpis et foedi cujusdam hominis nunciatam esse Vestinio. Facilis

549 cum ei nunciatum eſſet, *Aliquando deſinet putere.* Onerabo librum exemplis, ſimilemque iis, qui riſus gratia componuntur, efficiam, ſi perſequi voluero ſingula veterum. Ex omnibus argumentorum locis eadem occaſio eſt. Nam et *finitione* uſus eſt Auguſtus de pantomimis duobus, qui alternis geſtibus contendebant, cum eorum alterum *ſaltatorem* dixit, alterum *interpellatorem.* Et partitione Galba, cum penulam roganti 65 66

eſſet. Turic. (a pr. manu) *eſſe.* Succurrit noſtrae conjecturae. Sed cf. § 51.

fuerit expletio, cum aliquo veſtigio occaſionis errori datae: „cum ei *nunciatum eſſet* „— *necatum eſſe.*" Quanquam hoc homoeoteleuton ſuave equidem non dicam. Si falſum rumorem interpreteris, poſſis *Neronem* lacunae reponere, cujus nominis ductus non male reſpondent. Quare autem dictum Veſtinii neget Qu. nulli priorum ſimile, cum proxime accedat ad illud de *ſpadone*, parum aſſequor, niſi forte aſperitas noſtri facit diſcrimen.

65. *argument. locis.* cf. 5, 10, 20. *finitione* ib. § 54.

ſaltatorem — *interpellatorem.* Illo quidem vocabulo nihil aliud quam ipſum pantomimum voluit ſignificare Auguſtus, neque enim *ſaltatio* aliena ab hujus arte, ſed ea ipſa eſt. cf. 1, 11, 17. Alter contra ei videtur non, qualem ſe eſſe profitebatur, ſaltator, ſed ſaltationis corruptor et everſor. Tantum video in hoc joco, quem, cum male interpretatus eſſet Pſeudo-Turnebus, ceteri intactum reliquerunt. Auguſtus pantomimicae ſaltationis fautor et auctor, teſtibus Athenaeo, Zoſimo, Macrobio prae aliis offendebatur hujusmodi artificum inſcitia. Si forte aliquod artis vocabulum eſt in iſto *interpellatore*, me ſane fugit. Nec ubique in hiſce dictis, exempli loco appoſitis, magnas expectandas facetias reor, cum qualicunque in ſingulis partibus exemplo defungi cogatur Qu. Qui autem, praeter illum, hoc referret, inveni neminem.

respondit, *Non pluit, non opus est tibi: si pluit, ipse utar.* Proinde *genere, specie, propriis, differentibus, jugatis, adjunctis, consequentibus, antecedentibus, repugnantibus, caussis, effectis, comparatione parium,* 550 *majorum, minorum,* similis materia praebe-67 tur. Sicut in *tropos* quoque omnes cadunt. An non plurima καθ' ὑπερβολὴν dicuntur? quale refert Cicero de homine praelongo,

66. *op. est.* Sic Turic. Camp. Reliqui *e. o.* cf. § 60. 79.

67. καθ' ὑπερβολὴν. Haec omittunt Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. qui pro iis *per hyperbolen.* Inseruit Graeca Regius de conjectura; argumento non inepto usus, quod hujus linguae vocabula ab indoctioribus librariis plerumque omittantur. Alioqui sane Aldina ratio magis placeret. *quale.* Turic. a pr. manu *quod*, a sec. *quae* et sic Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Bad. Correxit Regius.

de homine. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inserunt *Memmio.*

66. *resp. non.* Rectissime *si* inserere suadet Dan. (cf. § 48.) Similis partitio 1, 8, 2.

genere — *comparatione.* cf. 5, 10, 94.

67. *cadunt.* Subjectum quidem hujus verbi nullum invenio, nisi *dicta* ἀπὸ κοινοῦ. Nec melius, quod prima Turic. manus offert, *cadit,* ut *materia* intelligatur.

quale — *Cicero.* De Orat. 2, 66. Hic quidem novo exemplo agnoscimus securitatem citandi Quintilianeam (cf. § 55). De qua antequam expono notanda videtur locutio parum latina „refert de „homine eum ostendisse." Huic vitio mederi possis inserendo *Crassi* ante *refert.* Neque enim alioqui verisimile est, adeo immemorem loci Ciceroniani fuisse, cum haec scriberet, Qu. ut Ciceronem joci auctorem crederet, et *refert* in alieno demum dicto memorando proprium habet usum. Restat aliud vestigium oblivionis. In Cicerone ipso legendo non apparet jocum hunc in staturam Memmii fuisse intentum. Quare Tur-

caput eum ad fornicem Fabium offendisse: et, quod P. Oppius dixit de genere Lentulorum, cum assidue minores parentibus liberi

Fabium. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum Alm. Voff. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Reliqui *Fabii.* Sequor analogiam viae Appiae, columnae Maeniae. cf. Drakenb. ad Silium 3, 387. *jussu magistra.*

offendisse. Goth. 2. *ostendisse.* Goth. 1. *demisisse* cum Voff. 2. fublectum Ciceronis libris cf. § 44. Sed Goth. 1. praeterea in margine *ostendisse.*

Oppius. Turic. a pr. manu *opis*, a fec. *opius.* Camp. *Appius.* In praenomine mei confentiunt, cum ex edd. aliquot et Alm. afferatur *D.* cf. § 61. item mox.

nebus in jocis Ciceronianis, ad animum referens rectiffime „reprehenduntur" ait „magni „ejus fpiritus et notatur info„lentia hominis fefe efferentis „fupra modum. Ut ita intel„ligam, faciunt et verba Ci„ceronis fcribentis *ipfum* „*Memmium ita fibi videri* „*magnum*, et hiftoria." cf. de C. Memmio Cic. Brut. c. 36. de Orat. 2, 59. Salluft. bell. Jugurth. c. 23. 26. Tell. Denique ne *offendiffe* quidem fed *demififfe* caput, metuentem, ne offenderet, Memmium narrat apud Ciceronem Craffus. Dicas Qu. hominis, in quem hoc jactum fuerit, totiusque occafionis oblitum, folum dictum meminiffe.

fornicem Fabium. „Fornix „Fabianus arcus eft juxta Re„giam in Sacra via a Fabio „Cenfore conftructus, qui, a „devictis Allobrogibus, Allo„brox cognominatus eft, ibi„que ftatua ejus pofita propter„ea eft." Afcon. Pedian. ad Actionem pr. in Verr. c. 7. citante Regio qui extrema haec ita: „Ibique fcuta ejus „pofita fuere." cf. Erneft. Clav. Cic. in voce *Q. Fabius Allobrogicus*, cujus infigne παρέργαμα eft, partem faxeae turris in principatu Araufionenfi inventam cum hujus fornicis reliquiis confundentis. vid. Graev. ad Flor. 3, 2, 6. Sed cf. et Menardus trahens monumentum. Mem. de l' Ac. des Infcr. T. 44. p. 326. 8vo.

P. Oppius. De hoc nihil certi tradere contingit. Burmannus oftendit hujus nominis virum memoratum Ciceroni Philipp. 3, 10. Sed nulla adeft nota; nec illo loco conftat lectio.

68 essent, *nascendo interiturum.* Quid *ironia?* nonne etiam, quae severissime fit, joci prope 55 genus est? Qua urbane usus est Afer, cum Didio Gallo, qui provinciam ambitiosissime

essent nasc. Sic Bas. Obr. Alm. (cf. modo item § 68). Sed Turic. Guelf. *esse n.* cum Goth. 2. Mox Camp. *esset n.* Reliqui *e. in n.* Addunt autem deinceps haec: *decrescere genus Lentulorum* edd. a Gryph. inde ante Gesn. Equidem, id quod narrat Burm., Badium jactantem se ausum apponere *decrescit genus Lentulorum*, nusquam reperio. Ait ille, testatus suam verae scripturae inveniendae desperationem, facile quidem aliquid, quod congruat, posse divinari, quale sit: „Lentuli interim patrem aequare verentur, interim matrem, „interim utrumque."

interiturum. Turic. a pr. manu *interit utrumque.* a sec. *interim utrumque* et sic libri ad unum omnes, nisi quod Guelf. *i. utrinque* et Goth. 2. *vi erit. Utrumque.* Nos cum Bip. dedimus elegantem et verissimam Gesneri emendationem, cui patrocinatur in primis quod protinus sequitur *Q* in *Quid.* Nec nihil adjuvatur a pr. manu Turic.

68. *severissime.* Turic. Jens. (tac. Gesn.) *sit verissime* cum edd. ante Ald. exc. Camp. et Tarv. Reliqui *sit verissima* (nisi quod Bad. pr. *si verissima*). Nostrum partim ex conjectura Gesneri, pro *verissima* optantis *severissima.* Alm. cum recepta facere narratur cf. § 67 item mox hac §.

fit. Sic Turic. a pr. manu. Reliqui omittunt.

joci. Turic. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *loci* cum Alm. Loc. Ven. Rusc. cf. § 29.

prope. Turic. *proe.* a sec. manu *proprie* et sic Guelf. cum Bas. marg. Omittit Camp. *prope egens* Alm. male a collatore continuato vocabulo sequenti cf. modo hac § item hac §.

Qua. Turic. Guelf. Camp. *quam* cum Alm.

68. *Didio Gallo.* Hujus meminit Tacitus Annal. 12, 40, 2. 14, 29, 1. Agric. 14, 3. unde nomen ejus integrum effecit Ryckius: A. Didius Avitus Gallus, Britanniae praefectus. Nec dubitandum quin idem sit, cui Domitium Afrum successisse in aquis publicis curandis sub Claudio narrat

petierat, deinde, impetrata ea, tanquam coactus querebatur, *Age*, inquit, *aliquid et reipublicae causa elabora:* quaque Cicero lusit, cum, Vatinii morte nunciata, cujus parum certus dicebatur auctor, *Interim*, inquit, *usura fruar.* Idem per allegoriam 69 M. Coelium, melius objicientem crimina, quam defendentem, *Bonam dextram, malam*

quaque. Turic. Guelf. *quoque.* *lusit.* Sic Goth. Voss 2. Colbert. *jussit* Turic. Alm. (cf. hac § item § 75.) sed ille a sec. manu *usus sit* et ita Camp. cum edd. ante Ald. qui primus ex Regii emendatione *usus est* ut et reliqui. Tantaene quenquam infantiae damnare potuisse Qu., ut bis continuo poneret *usus est !*

Frontinus de aquaeductibus, citante Glandorpio in Onomast.

quaque — lusit. Locum ipsius Ciceronis geminum locutione citant ad Div. 6, 12. „ut te usura falsi gaudii frui „velim." Sed ironiam hic ullam ostendi rectissime negat Gesnerus. Quid si ab illo proximo *elabora* haustum fuit *metaphora*, pro *quaque* autem scribimus *quoque* (cf. not. crit.)? *Causam* dant aliquot veteres modo pro *causa*, quod facit ad occasionem vitii in omittendo tropi vocabulo. Vatinium vide ad 6, 1, 13. Juvat autem videre Ciceronem, fortasse etiam post reditum in gratiam, non ignarum Vatinianae turpitudinis. Βατίνιου — ἀκούσας ὅτι τέθνηκεν, εἶτα γνοὺς ὕστερον ὅτι ζῇ, κακῶς (εἶπεν) ἀπόλοιτο κακῶς ὁ ψευσάμενος Plutarch. in Apophthth. Vol. 2. p. 205. indicante Pseudo-Turnebo. cf. Vol. 1. p. 875. E. sed et nostrum mox § 84.

69. *Bonam — habere.* „Recte personatus Turnebus „monet, *dextra* gladium geri „ad laedendum, scutum, quo „tegitur corpus, sinistra." Gesnerus. cf. Cic. Bruto c. 79. „ejus — acres accusationes — „defensiones — non contemnendae tamen, saneque tolerabiles." Attende autem *dicebat*, quo verbi tempore ostenditur Cicero haec dicere solitus.

ſiniſtram habere dicebat: Antonomaſia

Antonomaſia. Turic. Guelf. Camp. *emphaſia.* cum Goth. 1. 2. Loc. Venet. Reliqui *emphaſi* praeter Baſ. Geſn. Bip. qui dant *emphaſi qua*, quod ex Vallae libro ſumtum teſtantem Geſn. non aſſequor. Interpretatur quidem *eadem* hoc de Coelio dixiſſe Ciceronem *emphaſi*, *qua* cet. Muretus 19, 6 p. Grut. 1229. in Vett. ſuis membranis eſſe ait: *Emphaſis A*, in quo acquieſcit ipſe. Si maxime *A* accepit praenomen ſequentis, tamen nominativum non expedio. Auſus ſum noſtrum de conjectura dare. Sed eo et neceſſitas tropi cujusdam inveniendi (*emphaſis* enim non eſt, nec ipſi Fabio, ſed inter ſchemata 9, 2, 65) et ipſa literarum hic comparentium fragmina me quaſi manu duxerunt. Terminatio noſtra eſt quidem etiam in *paronomaſia*, ſed neque haec tropus et longe facilius ex praecedente *at* in *dicebat* repetebatur *ant.* Incognitum rudibus librariis vocabulum paene neceſſario cedebat decantatiſſimae illi *emphaſi*, quam facile crediderim vel *emphaſiam* iis appellatam.

Antonomaſia — *incidiſſe.* „Locus depoſitus, nec ſine „ope codicis melioris ſanan„dus." Burmannus. Tropum, quem poſui, quatenus quidem diſpicio denſiſſimas illas ſequentium verborum tenebras, aptiſſimum loco huic invenio. *Ferrum* enim, quod plerumque ſine controverſia (cf. not. crit.) legitur, uſurpatum ſuſpicor pro homine quodam, vel Marte, Deo, qui, ſive *in* alium, ſive *alium*, ferri inſtar *inciderit*, prout antepenultimam verbi vel producis, vel corripis. Ea vero vis eſt *antonomaſiae* vid. 8, 6, 29. Magis etiam noſtrae rationi conducat, ſi quis latiorem illam antonomaſiae definitionem probet, quam recte contra Fabium tuetur Voſſius in Inſtitt. Oratt. l. 4. p. 171 ſeqq. ut non ſolum commune ſuccedat proprio, ſed et proprium communi per hunc tropum, velut Herculem dicimus quemvis virum fortem. Illud ipſum fortaſſe fuerit in nomine iſto obſcurato vel Tuccii vel Accii Navii vel cujuscunque tandem viri. Nec obſtat, quod artior eſt Quintiliani ipſius definitio, quem ſaepe vidimus, non adeo diligenter ſibi ipſum conſtare ubique. An ſani quidquam in tanta brevitate poſſit extundi, cum praeſertim ceterorum hic relatorum liquidiſſima ſit perſpicuitas, magnopere aeſtuo. Quaecunque autem interpretationes pendent ex hiſtoria illa

Julius dixit, ferrum Accium Navium inci-
552 diſſe. Figuras quoque mentis, quae σχήματα 70
διανοίας dicuntur, res eadem recipit omnes,
in quas nonnulli diviſerunt ſpecies dictorum.
Nam et *interrogamus*, et *dubitamus*, et *affirmamus*, et *minamur*, et *optamus*, quaedam
ut *miſerantes*, quaedam ut *iraſcentes*, dicimus. Ridiculum eſt autem omne, quod
aperte ſingitur. Stulta reprehendere facilli- 71

69. *Julius.* Turic. *villis*, a ſec. manu *nullius.* Guelf. *Villius* an *Jullius.* illud cum Mureti libro et Goth. 2. Sed Gryph. cum recentioribus ante Geſn. *Livius.*

ferrum. Ruſc. *ſerrum.* Sic et Commentarius Regianus in Bad. editione. Per ſphalma uterque profecto.

Accium Navium. Turic. *in tuctium* (a ſec. manu tollitur *in*) Guelf. *intactum* cum Goth. Omittit Camp. *tatium* Jenſ. (errante Geſn.) cum edd. ante Ald. qui *ductitium.* Mureti liber *in cotem.* Noſtrum in Vall. a ſec. manu et dant edd. a Bad. ad Gryph. Hic *ferro cotem Acc. Nav. inc.* cum edd. ante Geſn. In Voſſ. 2. lacuna eſſe narratur; Alm. ductus prorſus obſcuratos notavit Francius. Gibſonum et hic habemus *egregii mortalem altique ſilenti.*

70. *miſer. quaed.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *et.* *aperte.* Turic. a pr. manu *aparte.* Camp. *a parte* et ſic ex Alm.

Liviana de Attio Navio (1, 36), eas falſas eſſe plane perſuaſum habeo. vid. not. crit.

Julius. Haec quidem probatiſſima hujus nominis ſcriptura. Nec tamen quidquam conſtituti eſt, quis maxime hic ſit agnoſcendus. Sunt apud ipſum noſtrum tres hoc nomine oratores: Africanus, Florus, Secundus. 10, 1, 118. 120. 10, 3, 13.

70. *Ridiculum — fingitur.* Omnis ejusmodi figura, quae ne ſpeciem quidem habet veri affectus, ridiculis accenſetur. Cave autem *ridiculum* hic in vitio accipias; eſt pro dicto, facetiis. Quanquam *aperte* poteſt ſolicitari, et malebat Burmannus *apte.* Praefero tamen receptam. Apte enim fingi debet vel in ſevera oratione.

mum eſt: nam per ſe ſunt ridicula. Sed rem urbanam facit aliqua ex nobis adjectio. Stulte interrogaverat exeuntem de theatro Carpathium Titius Maximus, *An ſpectaſſet?* fecit Carpathius dubitationem ejus ſtultiorem 72 dicendo, *Non, ſed in orcheſtra pila luſi.* Refutatio cum ſit in *negando, redarguendo, defendendo, elevando:* ridicule negavit Manius

71. *Titius.* Turic. Guelf. *citius.* Goth. (tac. Geſn.) *Titus.* Voſſ. 2. *Litius.* Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. *Curius* (et pro *Maximus*, iidem *Mannius*) Camp. *Tityus* quocum faciunt reliqui, ſed mecum Tarv. etiam in majuſcula ſequentis cognominis, quanquam illud in *Titiis* nullo alio exemplo doceam. Alios dare *Tyrius* Paſſeratius narrat hic ſubito nobis objectus in Leid. cujus nullae adhuc ibi fuerant partes, quanquam nonniſi *Paſſ.* notatum. *fecit.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *facit* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. exc. Ruſc. *Carpathius.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *campatius* cum Vall. Jenſ. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui noſtrum, Supra item. *Non.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt cum Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Ald. Regius repoſuit, cui ſum eo lubentius obſecutus quod praecedit *do* in *dicendo.* A *modo* ſaepiſſime hauritur *Non.* cf. Drakenb. ad Liv. 9, 11, 11. Neque enim reor ſine affectatione potuiſſe intelligi tantum negationem h. l.

72. *redarguendo.* Turic. Guelf. Camp. *in arg.* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Sed a Ruſc. abeſt et *in.* *Manius.* Guelf. *Manlius.* Poſt Camp. vett. edd. *Mannius* usque ad Stoer. exc. Baſ. qui non hic in marg. *Curius Manius*, ſed ſupra ad *Titius Maximus.* Praenomen hic quidem totum expreſſum, non miror, cum ratio illa obſcurior *M'*, errori obnoxia eſſet. cf. § 64. 2, 15, 7.

71. *Carpathium Titius Maximus.* Nihil contingit afferre de [illegible] ex aliis ſcriptoribus.

72. *Manius Curius.* De hoc non eſt aliena Geſneri (in opuſculis T. 1. p. 87.) conjectura, „eſſe eundem illum „Catilinariae conjurationis „proditorem de quo Salluſtius“ Catil. c. 23. (ap. Teſſ.

Curius. nam, cum ejus accuſator, in ſipario omnibus locis, aut nudum eum in nervo, aut ab amicis redemtum ex alea pinxiſſet, *Ergo ego*, inquit, *nunquam vici? Redarguimus* interim aperte, ut Cicero 73 Vibium Curium, multum de annis aetatis

Nam cum. Turic. Guelf. Camp. inſerunt *et* cum Goth. Voſſ. 2. et Tarv. Expunxit Regius quoque. Mihi diſplicet *ejus.* An forte fuit *eum cum* hue *ejus*, ut mox poſt *nudum* per errorem adhaeſerit *eum?* pro quo *cum* Turic. Guelf.

ex alea. Turic. Guelf. *exale.* Camp. *male.* Goth. Voſſ. 2. *exile.*

73. *Vibium Curium.* Turic. *Jubium curtum.* Guelf. Camp.

19.) et Aſc. Ped. ad Orat. in toga candida p. 153. Hujus quidem haec ſunt verba „Curius hic notiſſimus fuit „*aleator.*“ Catilinarii Curii praenomen cum Et Q., ad partes vocat Geſnerus morem praenomina quaedam, certis gentibus propria, ponendi pro ipſis gentibus, ita ut novo praenomini locus eſſet, teſtante hanc ipſius *Manii* ſortem Spanhemio de Uſ. et pr. num. Diſſ. 10. p. 27 ſqq.

Nam cum. cf. not. crit.

in ſipario omnibus locis. cf. 6, 1, 32. „Oportet ſipa„rium illud ſ. velum pictum „in plura quaſi loculamenta „lineis diviſum fuerit, et in „ſingulis pictus alio in loco, „apud alios homines, aleator „idem Curius.“ GESNERUS, qui (in Opuſc. l. c.) huic rationi commendandae adhibet auctoritatem Conradi ICti (in Miſcell. Lipſ. loco ad 6, 1, 32 citato) exempli cauſa afferentis monumenta pluribus areis ſive faſciis diſtincta, in iisque ſingulis oſtendentia alia atque alia facta, velut baſim marmoream apud Fabrettum de Columna Trajani c. 3. p. 81. et tabellam Iliadis in calce ejusdem operis p. 315. Idem deinde Geſnerus in Probabilibus Cruſii p. 88 „Luculenter“ ait „hoc docet prima ſtatim „tabula Codicis Virgiliani ex „Vaticana bibliotheca nuper“ (1741) „editi.“ Sed tale ego nihil ibi invenio. Hiſce Geſnerianis acceſſit etiam Hommelius in Proluſione de Tribunali p. (ſubj. Neup. Berol. 1767.) 31 — 33.

73. *Vibium Curium.* Hunc

ſuae mentientem, *Tum ergo, cum una declamabamus, non eras natus.* Interim et ſimu- 553 lata aſſenſione, ut idem Fabiae Dolabellae dicenti, triginta ſe annos habere, *Verum eſt,*

V. Curtium cum Goth. *Jubium Curtium.* Jenſ. cum Loc. Ven. *Julium Curtium.* Ruſc. Bad. pr. Idem qui hic in Turic. error ad Att. 9, 6 eſt in Beſſarionis libro. *Curtii* autem et *Curii* frequentiſſima confuſio vi c. apud Cic. pro Rabir. Poſt. c. 3. vide § 90. *et ſimul.* Turic. Guelf. Camp. *ut ſ.* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. cf. § 32. *Dolabellae.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Dolobellae* cum edd. ante Gryph. exc. Jenſ. Ald. Bad. ſec. ſed mox (§ 79.) et Jenſ. ita, nec viciſſim Goth. cf. 4, 2, 132. item hic § 99.

credunt eſſe eum, cujus mentionem injicit Caeſar in Commentariis Belli Civ. 1, 24. quanquam ib legitur *Bivius,* ad quem locum Oudendorpius recte monet nomen mutandum videri in noſtrum, ſive hic noſter ſit ſive non ſit. Caeſarianus ille Ciceroni quoque memoratur ad Att. 9, 6 neque eſt quod de alio cogitare debeamus ad Att. 2, 20, ubi a Vibio ſe accepiſſe narrat libros Alexandri poëtae inepti. Male enim Burmannus Vibium ipſum poëtam illum facit. cf. ad Att. 2, 22.

mentientem. Malim *dementem.* Structuram *demendi* cum praepoſitione *de* vide apud Cic. In Verr. 3, 33. 34. Livium 7, 41 extr. ut taceam poëtas.

Dolabellae. intellige: uxor. ut mox § 74 (vid. Duk. ad Epit. Liv. l. 30). Dolabellam hunc eſſe notiſſimum Ciceronis generum, antequam duceret Tulliam, jam maritum (vid. Cic. ad Div. 8, 6.), nec quo probem habeo, nec, quare negem, reperio.

triginta — annos habere. Manifeſtum hunc, qualis videri poſſit, Gallicismum habes infra 8, 5, 17. Quanquam utroque loco non fuerit difficilis emendatio: *trigeſimum — annum agere: ageret annum duodevigeſimum;* ſi notas numerorum in libris antiquis fuiſſe ſumas, memineris autem quoties *agere* abierit in *habere* (cf. 5, 6, 3). Eandem ſtructuram oſtendit Epitomator Livianus l. 7. ſed non ſine hac, quam propoſui, librorum varietate. vid. ibi Drakenb.

inquit: *nam hoc jam viginti annis audio.* Belle interim ſubjicitur pro eo, quod neges, 74 aliud mordacius: ut Junius Baſſus, querente Domitia Paſſieni, quod, incuſans ejus ſordes, *calceos eam veteres* diceret *vendere ſolere*, *Non mehercule*, inquit, *hoc unquam*

hoc jam. Turic. Guelf. Camp. *h. illam* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Ald. Praetuliſſem, niſi obſtaret *dicenti* poſcens ſecundam perſonam *te* pro tertia *illam.* Alioqui, praeter ſummae auctoritatis libros, geminus locus Livianus (4, 20, 7 ubi vide Drakenb.), valde commendat ſcripturam habentem ellipſin τοῦ *dicentem.* Sic enim ille: „cum Auguſtum Caeſarem — ſe — legiſſe, audiſſem." Hic tali ſtructurae occaſio erat, ex eo, quod modo eſt, *dicenti.* Hoc ipſum ſi mutaris in *dicente*, pro *Fabiae* ſcribens *Fabia* (quod eſt in Turic. a pr. manu), recte defendas *illam;* in qua conſtitutione *Dolabellae* fortaſſe interpreteris dativum, ut ne uxor quidem Dolabellae fuerit Fabia. Nec tamen id placet. *annis.* Camp. Ald. *annos* cum Voſſ. 2. (non Goth.) cf. 5, 13, 27.

74. *Belle.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. *velle.* cf. § 48. *neges.* Geſnerus, Bip. *negas.* Ex illius ſphalmate. *eges* Goth. (tac. Geſn.).

Paſſieni. Turic. *paſſioni.* a ſec. manu *paſſanii* et ſic Guelf. Camp. cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. ante Ald. (niſi quod Tarv. ſimplici I in fine) quo acc. Bad. pr. *Paſſiani* Goth. *Paſſenii* Voſſ. 2. Neutrum credo. Apparet, quas turbas dederit librarius intempeſtive *paſſionem* cogitans.

mehercule. Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *mehercules* cum edd. ante Gryph. exc. Camp. Libri mei veteres, ut hic, etiam 12, 5, 2. Alibi noſtrum ut mox § 81. Nihil certi ſtatui poſſe arbitror, cum ſaepe, contra canonem illum Ciceronianum (Orat. 47.) *mehercules* legatur; commendet autem hoc ipſa ratio τῶν *medius fidius*, *di me perdant.* Sine *me* magis Vocativum (de quo vid. Voſſ. Anal. p. 715) expectes velut Graecum Ἡράκλεις. Apud Suet. Cal. 34 *Semet hercule*

hoc jam. cf. not. crit.

74. *Domitia Paſſieni.* cf. 6, 1, 50. Vel hoc dicto ſcurram Junium Baſſum arguam, non juſtae dignitatis virum, cui tantum in Domitiam licuiſſe vix crediderim cf. § 27.

dixi; ſed dixi, emere te ſolere. Defenſionem imitatus eſt eques Romanus, qui objicienti Auguſto, quod patrimonium comediſ-75ſet, *Meum*, inquit, *putavi. Elevandi* ratio eſt duplex, ut aut veniam quis, aut jactantiam minuat: quemadmodum C. Caeſar Pomponio, oſtendenti vulnus ore exceptum in

Oudend. reponit pro *ſe mehercule:* veriſſime. cf. ipſum ad Claud. 8 extr. *ſed dixi.* Goth. Vall. Bad. omittunt verbum, cum edd. poſt Ald. ante Obr. quo redit Capp.

Romanus. Camp. omittit.

ſed dixi. Burmannus in Epiſtola ad Capper. p. 37. recte docet iterationem hanc verbi adamatam veteribus, exempla ponens Cic. pro Lig. c. 6. „dignitas — paene *par:* non *par* fortaſſe" cet. Brut. c. 97. extr. „nihil *dico* — tantum *dico*" cet. Pro Sext. c. 3 „*Ademit* — non *ademit*." ubi Abramus pro Mil. c. 35. „*negat* — *negat* — non *negat*."

75. *aut veniam quis aut.* Recte Geſnerus, ſed ſolus, haeret in *veniam*, quae hujus non ſit loci. Malebat quidem reponi *crimen*, nec leni conjectura, nec valde congruente, cum ſtructura plane non ſit ferenda *aut* ter poſiti in diviſione non niſi bipertita: „*aut* „crimen — *aut* jactantiam — „— *aut* crimen objectum." Horum unius jactura neceſſaria. Nihil melius ſuccurrit hoc: „aut *vanam* quis *alius*" (cf. 6, 1, 9.) „jactantiam minuat — aut crimen objectum." Poſtquam *alius* abierat in *aut*, cogebantur librarii ſubſtantivum extundere ex adjectivo *vanam*, reſpondens illud *jactantiae*. Potuit etiam ante „*obi* — ectum" excidere *ſibi*, relatum ad *alius*.

Caeſar Pomponio. Hic quidem olitor ille Turnebianus valde opportuna eſt locutus, monens hoc dictum a Macrobio tribui Auguſto (Saturn. 2, 4.) ſed Fabium profecto deſignaſſe C. Julium Caeſarem Strabonem, patris magni illius Dictatoris patruelem, L. Caeſaris et Catuli fratrem, cujus ſunt partes praecipuae apud Cic. de Orat. lib. 2. (cf. § 38). Neque enim alius eſſe temporis ſeditionem Sulpicianam ſumma imis miſcentem pro Mario contra Sullam A. U. C. 666. L. Cornelio Sulla et Q. Pompejo Ruſo Coſſ. Periit

ſeditione Sulpiciana, quod ipſe ſe paſſum pro Caeſare pugnantem gloriabatur, *Nunquam fugiens reſpexeris*, inquit: aut crimen objectum, ut Cicero objurgantibus, quod ſexagenarius Publiliam virginem duxiſſet, *Cras mulier erit*, inquit. Hoc genus 76

75. *Publiliam.* Turic. *puplicam*, a ſec. manu *pupliam.* Guelf. *Pupiliam.* Alm. *publicam* (cf. § 68. 80). Tarv. *publiam* cum Ald. *pupillam* Jenſ. Loc. Ven. Raſc. non inepte quidem, quoniam in Ciceronis tutela erat; nec tamen ſine errore. *Pompiliam* Goth. *Popiliam* Bad. (cum edd. reliquis ante Burm.) et ſic a Quintiliano nominari referunt Corradus ad Cic. ad Div. 4, 14 et Boſius ad Epiſt. ad Att. 12, 32. Equidem non dubito quin manum Quintiliani reſtituerit Burm. cui aſtipulatur etiam (niſi quid dormitavi) Camp. cf. 5, 10, 75.

idem a Marianis interfectus anno poſt. Sulpicius tribunus pl. C. Caeſari praecipue infenſus fuiſſe narratur ab Aſconio ad Cic. pro Scauro p. 175. Nec abſurdum fuerit Pomponium hunc facere M. Pomponium Luculli legatum captum a Mithridate A. U. C. 685. Cn. Aufidio Oreſte et P. Cornelio Lentulo Coſſ. vid. Appian. B. Mithr. c. 79. quanquam ejus ibidem oſtenditur animus, ignaviae crimine nequaquam dignus. Sed nihil attinet eruere, in quem potiſſimum jecerit hoc Caeſar, cum deſint certae notae.

nunquam — reſpexeris. Perperam Badius interrogationem hanc accipit. Eſt cautio in poſterum facta, quomodo et Macrobius reddit (l. c.): „At „tu cum *fugies* — nunquam „poſt te reſpexeris.“ Idem auctor „ſaxo percuſſum“ narrans fortaſſe recte tenuit vulgi rumorem ad ſua tempora transmiſſum, quoniam ejusmodi telum ſeditioni in primis convenit. cf. Appian. Civ. 1, 55.

Cicero — Publiliam. cf. Cic. ad Div. 4, 14. ad Att. 12, 32. Plutarch. Vol. 1. p. 881. Ex pervulgatis fortaſſe in Ciceronem dicteriis effinxit ſua Dio Caſſius, quae dicentem facit Fuſium Calenum l. 46. ut et in hoc ipſum matrimonium p. Reim. 461. τίς — οὐκ οἶδεν ὅτι τὴν μὲν γυναῖκα τὴν προτέραν — ἐξέβαλες, ἑτέραν δὲ ἐπεισήγαγες παρθένον ὑπεργήρως ὤν.

mulier. De hoc vocabuli ſignificatu vide Vallam El. 6, 38 indicante Pſeudo-Tur.

dicti *conſequens* vocant quidam, atque illi ſimile, quo Cicero Curionem, ſemper ab

76. *ſimile.* Subjiciunt huic voci *et* Leid. eoque recentiores ante Burm. qui ejecit auctore etiam Voſſ. 2.

quo. Turic. Guelf. *quod.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Camp. Scabrities ineſt aliqua iſtis: „dicto (id enim intelligi debet) *quo* — dixit." Lenius autem „illi (per „neutrum, abſolute) *quod* i. e. ſecundum quod (καϑ' ὅ)." Sed nec totum placet: „Hoc — vocant — ſimile illi quo." Si *et*, modo relatum, eſſet in MSS., extunderem inde parentheſin: „atque illi ſimile eſt quod — dixit:" duram tamen, fateor, quia mox in *videantur* reſpicitur ad illud *vocant.* Nec ſatis novi, *illi* ad ſequens an ad praecedens referendum ſit, i. e. utrum dictum Ciceronis ſimile ſit *generi*, an *genus* dicto Ciceronis. Prius malim, nec impedire credo uſum *illius* oppoſitum quid poſtulantem. *Illi* fuerit pro *ei.* (Poſt *quidam* nec aegre in *quod* abierit *atque.*) Diſplicet maxime quod illi qui

nebo; item Gothofr. ad Dig. 21, 1, 14, 7. et Briſſon. De V. S. ubi citatur Servius ad Aen 11, 687.

76. *quo.* cf. not. crit.

Curionem. Neque quis potiſſimum Curionum h. l. ſit agnoſcendus (quanquam Curio avus aetate ipſa Ciceronis excluditur), neque adoleſcentiam, an ſenium cauſatus fuerit orator, ſatis compertum habeo. Turnebus Adverſ. 28, 35 (indicante Capper.) de ſene in dies magis delirante dictum accipit, non prorſus repugnans tamen, ſi quis juventutis confidentiam excuſatam interpretetur. *Excuſatio aetatis* ipſa non uno modo poteſt intelligi. Nam aut alicui errori veniam impetrare aetas dicitur, aut ipſa egere indulgentia. Illud ſit in ſene minus emendate dicente, cujus ſane vitia quotidie paratiorem habent veniam; hoc in adoleſcente de republica conſulere jam nunc audente, qui et ipſe quotidie minus arrogans videri debet. Prius tamen magis pro conſuetudine Romanorum dici puto, verumque vidiſſe Turnebum, in cujus ſententiam vel hoc deducit, quod ita Curionem patrem agnoſcere licet, cum filius, admodum adoleſcens tractans rempublicam, et mox immatura morte oppreſſus, major fuerit orator, quam in quo tanta infantia potuerit notari. cf. not. ad 3, 7, 2. In Curionem igitur patrem maxime convenit dictum. cf. 11, 3, 129. Cic. Brut. 59. 60.

excuſatione aetatis incipientem, *facilius quotidie prooemium habere* dixit: quia iſta natura ſequi et cohaerere videantur. Sed *elevandi* genus eſt etiam *cauſarum relatio*, qua Cicero eſt uſus in Vatinium. Qui, pedibus aeger, cum vellet videri commodioris valetudinis factus, et diceret ſe jam bina millia paſſuum ambulare, *Dies enim*, inquit, *lon-* 77

vocant, jocum Ciceronianum referre ſunt putandi, propter ſtructuram. *excuſatione.* Turic. Guelf. *accuſatore.* Male.

77. *Qui.* Turic. *quod*, a pr. manu.

et diceret. Turic. Guelf. *ediceret.* *enim.* Turic. (a ſec. manu) Gueif. Goth. (errante Geſn.) *hi* cum Voſſ. 2. Vall. Ald. Baſ. Burm. Capp. orto, ut monet Ulricus V. C., errore ex compendio τοῦ *enim.* cf. § 54. Geſnerus jungi poſſe utrumque cenſet, nec male.

77. *Sed — etiam.* Non quidem Qu. obloquitur hic iſtis *vocantibus.* Neque enim ineſt contrarium argumentum, ſed tranſitioni modo inſervit *ſed,* ut oſtendat alias quoque poſſe ſpecies fieri. Ut modo aliquid *ſequi* dicebatur praeter opinionem, ita hic *cauſa* oſtenditur inſperata.

Qui — Dies enim inquit. Ita fuit dirimendum cum Jenſ. et Tarv. ut juſta exiſteret ſtructura. Niſi enim ſententiam ordiris ab *Qui*, pertingente protaſi ad *ambulare* apodoſi illata per *inquit*, cujus ſubjectum eſt Cicero, impeditur oratio. Reliqui fore *qui* ſubjungunt praecedenti ſenſui. Badius autem commodum injicit mentionem Vallae hunc in modum praecipientis in Elegantiis 3, 17. „Salluſtius“ (B. Cat. cap. penult.) „At ex altera parte „C. Antonius *pedibus aeger* in „proelio adeſſe nequibat. „Cicero Quintilianusque dixiſ„ſent *Pedibus aegris.*“ quibus haec ſubjicit ille: „cum ta„men hic quoque in ejus“ (Vallae) „codice ſcriptum ſit „*aeger.*“ *Enim*, itidem monente Badio, „eam vim habet „ut intelligam Ciceronem re„ſpondiſſe: facile credo, aut „nihil miror: dies enim“ cet. cf. § 63. Macrobius et hoc dictum Auguſto tribuit. Sat. 2, 4.

giores sunt. Et Augustus nunciantibus Tar- 554 raconensibus, palmam in ara ejus enatam, *Apparet*, inquit, *quam saepe accendatis.* 78 *Transtulit* crimen Cassius Severus. Nam, cum objurgaretur a praetore, quod advocati ejus L. Varo Epicureo, Caesaris amico, con-

accendatis. Guelf. *accedatis.* quod in aliquot suis reperisse videtur Badius.

78. *advocati.* Guelf. *evocati.*

L. Varo Epicureo. Turic. (a pr. manu) *vel vareo epicurio.* Camp. *ut L. Varro Epicuro.* Guelf. *L. Varro E.* cum edd. meis ante Gibs. excepta Basil. Ex Alm. nostrum affert Burm. ut et ex edd. aliquot mihi non visis.

Tarraconensibus — enatam. Faustum hujusmodi palmae ostentum aliquoties referunt scriptores velut Liv. 43, 13. Dio Cass. p. Reim. 369 (idemque Sueton. Aug. c. 94). Caes. B. C. 3, 105 (idemque Plin. H. N. 17, 25 extr. ubi vide Hard.). Dio Cass. p. 559. Aliquot horum et inter se et cum nostro confundit Almelovenius. De honoribus divinis Augusto habitis consulendus Lipsius ad Tac. Annal. 1, 10. 4, 37. Tarraconensis templi mentionem habent Tacit. Annal. 1, 78 (ubi Lipsius nostri loci meminit, sed vide ibi et Wolf.), Spartianus Hadr. 12. (ubi vide Casaub.) idemque Sever. 3. Monet Burmannus hujus ipsius eventus testem nummum produci ab Antonio Augustino (in Antiquitatibus. Antverp. 1653. F. p. 13.) ipsius Tarraconis archiepiscopo doctissimo. Ejusdem nummi effigiem habes apud Valentem Numismm. aerea impp. Paris. 1698. F. p. 45. unde sua compilat Harduinus Opp. Selectt. p. 164. Balzacus, memoratus Colomesio, Differtt. Politt. 12. Vol. 2. Opp. p. 497. 8. hunc jocum a solo Quintiliano referri testatur.

78. *Cassius Severus.* vid. § 27.

L. Varo. De hoc nihil comperi. Suspicor tamen objurgatum a praetore Cassium in causa Asprenatis. vid. 10, 1, 22. 11, 1, 57. item Suet. Aug. 56. Qui cum Nonium Asprenatem, accusatum veneficii a Cassio Severo, *artius* dicat *junctum* fuisse Augusto, potuit *L. Varus*, propinquus *P. Quintilii Vari*, infelicis contra Germanos ducis, avunculi L. Nonii Asprenatis (vid.

vicium feciffent; *Nefcio*, inquit, *qui convi-ciati fint: et puto Stoïcos fuiffe. Repercutiendi* multa funt genera: venuftiffimum, quod etiam fimilitudine aliqua verbi adjuvatur: ut Trachalus dicenti Suellio, *Si hoc ita*

venuftiffimum. Turic. Guelf. Camp. Tarv. *vetuftiffimum* cum Jenf. quod fe ex libris corrigere monet Regius. Noftrum eft in Vall. Goth. *Trachalus.* Turic. Guelf. *tra-challatus* cum Goth. Colb. Voff. 2. et edd. ante Ald. nifi quod hae fine afpiratione. Camp. *Trachal latus.* Fluctuant praeterea editi nunc literae T nunc C reddentes fpiritum ut et lapis apud Gruter. 300 *Thrachalus.* Nominis fcripturam noftram conftituit Burmannus ex Fefto h. v., et fic Guelf. et Camp. plerisque locis, Turic. autem, ut videtur, nonnifi 10, 1, 119. in reliquis geminans liquidam.

Suellio. Turic. Guelf. *Judio.* Goth. (tac. Gefn.) *Suelio* et fic Vall. non *Suillio* ut perperam Badium accepit Burm. In Badii nota, textum fuum repetente, eft fphalma *Suill.* pro *Suell.* Camp. *Judio* cum Ant. Tarv. Ald. Quod *Dicenti*

Vellej. 2, 120, 3.), ex hac occafione notari ab advocatis Severi, cum effet Caefaris i. e. Augufti amicus. *Caefar* autem h. l. eft dignitatis magis quam hominis fignificatio, quafi diceret *principis*, *imperatoris* ut modo § 62. Filium Publii Vari non equidem acci-piam (de quo vide Senecam patrem p. 97.), qui et Tacito Annal. 4, 66 audit *Caefari* (i. e. Tiberio) *propinquus* ubi vide Lipfium. Nec puto obftare, quod hic *advocati* dicuntur Callii accufatoris, qui proprie funt rei. Nam latius patere appellationem docent Lexica. cf. 4, 1, 7. Simulavit autem Callius convicia ita in Varum conjecta, fuiffe eruditas quasdam altercationes, quippe Stoïcorum contra Epicureum. Francius quidem non male pro *et puto* mallet *fed puto*.

Trachalus — Suellio. Galerii Trachali bis meminit Tacit. Hift. 1, 90. et 2, 60. Conful fuit A. U. C. 821. Dicas propinquum fuiffe Galeriae Fundanae, Vitellii uxori. Nofter aliquoties memorat et magni facit. 8, 5, 19. 10, 1, 119. 12, 5, 5. 12, 10, 11. Voce fuaviffima fuiffe eum teftatur, nec tamen reperio, ubi legatur, quod obiter recenfet Erafmus, *Trachalo vocalior*, proverbium. Alterius quidem, *Suellii*, cer-

est, is in exilium: Si non est ita, redis, in-
79 quit. *Elusit* Cassius Severus objiciente quodam, quod ei domo sua Proculejus inter-

Suellio reponi curis posterioribus Obrechti ait Burm., id et ipsum sphalma est (Obrechti), cum nil nisi *Trachallum* corrigi vellet ille pro *Trachalo*, quem operae dederant in textu. Ex *Suelio* (quod ipsum latet in Camp. scriptura) facile eruas *Suilio*, qualis est apud Tacitum et Plinium. Gruterus tamen in lapidibus aliquoties, indicante Burm., ostendit *Suellium*, ut et Muratorius; sed et *Suillium* iidem.

redis. Bad. (de conjectura) *redii* cum edd. posterioribus ante Obr. exc. Basil. qui tantum in margine. Sed redit eo Capp. Nihil magnopere proficitur hac mutatione. Latent hic nos omnia, quoniam joci occasionem ignoramus. An hoc inerat: „Tu dignus exilio, jam nunc exul habendus, tum „demum inde reverteris, si hoc, quod dico, verum non sit „i. e. nunquam inde redibis?“ Nam si *in exilium redire* dicatur Suilius, minus etiam capio. Apud. Tacit. Ann. 13, 48 „in Baleares pellitur“ Suilius. Sed ne hoc quidem in comperto, utrum *si hoc ita est* significet, „si id quod *tu* dicis, „verum est“ an potius „si id quod *ego*.“ Inde enim pendet antapodoti interpretatio. Nec satis assequor: *is in exilium*. An forte sic: „sequitur, ut tibi sit eundum in exil.“ Sed quis ita pro futuro usurpavit praesens? cf. § 92.

79. *Elusit*. Turic. Guelf. *eludit* cum Voss. 2. non Goth.

ruptum esse scripturam facile credo Burmanno. Nec fugio h. l. agnoscere P. Suilium Rufum accusatorem venalem sub Claudio Tac. Annal. 11, 1 seq. quem recte videtur Burmannus secernere a M. Suilio Consule A. U. C. 803. Glandorpius autem Consulem Publium quoque eruit ex Instit. 3. tit. 9. quem quidem suffectum Kal. Jul. A. U. C. 799 invenio apud Almelovenium. Ejus tempora admodum conveniunt aetati Trachali, si tamen hunc aliquanto juniorem singas. Quo spectaverit jocus hujus, aut qua de re hic agatur non magis quam Burmannus divino. cf. not. crit.

79. *Proculejus*. Nomen hoc in antiquitate legitur apud Horatium Carm. 2, 2, 5. Plin. H. N. 7, 45. 36, 24. Rutil. Lup. p. Ruhnk. 18 seqq. Tacit. Ann. 4, 40. Juv. 7, 94. Plut. Anton. p. 952. Dion. Cass. p. Reim. 641. 718. 752. Nostrum 9, 3, 68. Vir gravis et notae mo-

dixiſſet, reſpondendo, *Numquid ergo illuc* 555 *accedo?* Sic *eluditur* et ridiculum ridiculo; ut divus Auguſtus, cum ei Galli torquem aureum centum pondo dediſſent, et Dolabella per jocum, tentans tamen joci ſui eventum, dixiſſet, *Imperator, torque me dona; Malo*, inquit, *te civica donare:* menda- 80

ergo. Camp. *Ego* ut conjecit Regius, cum edd. a Rusc. ad Geſn. Male. *inqu. te.* Hoc ordine Turic. Guelf. Reliqui *t. i.* niſi quod Camp. *inq. te Civ. malo d.* cf. § 66. 85.

civica. Turic. Guelf. *ravica.* An fuit *ravi*, ut jocatus fuerit Auguſtus, reponens pro *torque*, qui circa collum eſt, *ravim*, quae intra, tali ſententia: „Malo te ſilentio damnare?" Sed non multum tribuo huic commento.

rum ſeveritatis fuiſſe, noſtro ipſo loco oſtenditur. Pauciores quidem inſunt notae ſingulis, quae recentiora, quam unde certo ſtatuas, idemne ubique ſignificetur necne. Nihil tamen obſtat, quo minus noſter ſit Horatianus ille, Maecenatis per Terentiam ſororem affinis, quo etiam deducere quaedam videntur. vide Torrentium ad Hor. Carm. 2, 2.

Numquid — accedo. „Objectio eo pertinebat, turpem „videri, cui domo Proculejus „interdixerit. Sed ſimulat Caſſius ſibi objici, quasi contra „interdictum domum illam „veniſſet: idque negat." Geſnerus.

Sic. An forte *Sed?* Confunduntur ſaepe *Sed* et *ſi*, *ſi* et *ſic*.

Centum pondo. cf. 1, 5, 15.

tentans — eventum. Ille quoque joci ſui eventum tentavit, qui, cum Ludovicus XIV patellam auream, in qua erant perdices, domum ejus aſportandam coram juſſiſſet: „Perdicesne" inquit „ſimul, „domine?"

imperator. Militari vocabulo *imperatorem* appellat, a quo vult torque donari, quippe noto fortitudinis praemio ab imperatoribus tribui ſolito poſt proelium. Vide Lipſ. Milit. Rom. 5, 17. Ineſt autem jocus in eo quod *torquem* nominat univerſe, cum velit intelligi *hunc* torquem, modo allatum a Gallis.

Malo — donare. „Cum „Dolabellae torquem maximae „indicaturae petenti, civicam „potius ſe donaturum ait Auguſtus, hoc ipſo ſatis indicat, quanti faceret donum

cium quoque mendacio; ut Galba, dicente quodam, *victoriato se uno in Sicilia quinque pedes longam murenam emisse; Nihil*, inquit, *mirum*, *nam ibi tam longae nascuntur*, *ut iis* 81 *piscatores pro restibus utantur*. Contraria est neganti *confessionis* simulatio, sed ipsa

80. *quodam victoriato se.* Turic. *quadam victoria id se.* Duo postrema vocabb. a sec. manu *asse* et sic Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Vall. Tarv. Sed Jens. *quadam victoria esse se* (err. Gesn.) cum edd. ante Rusc. (cf. § 75). Hanc Regii emendationem, quae multum adjuvatur Turicensi, laudare cogitur ipse ejus obtrectator Badius.

murenam. Ita et hic libri cf. 4, 2, 75.

restibus. Jens *testibus.* Tarv. *vestibus.* Goth. *reste*, nisi forte et Gesn. et ego dormitavimus.

utantur. Turic. a pr. manu *cingatur* cum Alm. (cf. § 75. 83.) a sec. *cingantur* et sic Guelf. cum Voss. 2. Bodl. Goth. 2. et edd. ante Bad. qui recepit conjecturam Regianam, quid esset in Vall referre oblitus. Ad prius redierunt Bas. et Obr. Rectene acquieverim in Gesneri notato, Gothanum 1. *cinguntur* dare monentis, magnopere dubito. Unice placet Regii ratio. Quis enim *reste cingitur?* Aliquod ei praesidium quaero vel e prima Turic. manu, quae totidem habet ductus; et, mirum, concinit Camp.

„civicae, quam nisi coactus „non daret.“ CASAUB. ad Suet. Aug. c. 25. ubi haec leguntur „Dona militaria aliquanto facilius, phaleras et „torques et quidquid auro ar„gentoque constaret, quam „vallares et murales coronas, „quae honore praecellerent, „dabat.“ Observat Casaub. nullam hic civicarum mentionem fieri; sed parcissime omnium datas istas ab Augusto. cf. Sueton. Tib. c. 26. 32. ibique interpp. in primis Oudend. Civica postquam domibus Augustis appendi solita est, nonnisi ab ipsis tribuebatur. Redit igitur eo responsum Augusti: „Malo tibi tri„buere id, quod vix unquam „ulli.“ Simul tamen et vilitas materiae in civica partem facit joci. cf. not. crit.

80. *victorato — uno.* i. e. duobus nummis.

81. *utantur.* cf. not. crit.

quoque multum habet urbanitatis. Sic Afer, cum ageret contra libertum Claudii Caeſaris, et ex diverſo quidam conditionis ejusdem, cujus erat litigator, exclamaſſet, *Praeterea tu ſemper in libertos Caeſaris dicis? Nec mehercule*, inquit, *quidquam proficio.* Cui vicinum eſt, *non negare*, quod objicitur, cum et id palam falſum eſt, et inde materia bene reſpondendi datur: ut Catulus dicenti Philippo, *Quid latras? Furem video*, in- 556 quit. *In ſe dicere*, non eſt fere niſi ſcur- 82 rarum, et in oratore utique minime probabile: quod fieri totidem modis, quot in alios, poteſt. Ideoque hoc, quamvis fre-

81. *cum.* Turic. Guelf. omittunt cum edd. ante Bad. exc. Camp. *ageret.* Turic. (a sec. manu) *egerat* et sic Guelf. cum edd. ante Bad. exc. Camp.

cuj. — litig. Turic. Guelf. *civium — litigatus* cum Jens. *exclamaſſet* Turic. *exclamaſſe* et a sec. manu additur *fertur.* Utrumque Camp. cum Bodl. Voſſ. 2. Goth. Amer. et edd. ante Bad. acc. Basil. *vicinum.* Turic. a pr. manu *vi icium.* Tarv. *vitium* cum Voſſ. 2. (Goth. nil tale, nec Voſſ.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Illae praeter Tarv. etiam *cum* pro *cui.* Correxit Regius.

82. *oratore.* Guelf. Camp. *oratione.*

contra libertum Claudii. Tacito, Suetonio, Dione, teſtibus notum, quam obnoxius libertis ſuis vixerit Claudius, quorum unum Polybium nominavit in primis adulatio L. Senecae, conſolationem ei ſcribentis in morte fratris. Quo laudabilior libertas in dicto Afri.

et id. Pronomen certiſſime eſt inducendum, natum ex iteratione ſoni. Etiamſi transpoſueris, ingratum nihilominus eſt, quod operoſe invicem referuntur *id*, *inde*. Neque enim hic eſt ratio inſuper audiendi pronominis, de qua Ruhnk. ad Vell. 2, 79, 2. cf. not. crit. ad 5, 7, 8.

Catulus — Philippo. vide Cic. de Orat. 2, 54.

83 quens ſit, tranſeo. Illud vero, etiamſi ridiculum eſt, indignum tamen homine tolerabili, quod aut turpiter, aut impotenter dicitur: quod feciſſe quendam ſcio, qui humiliori, libere adverſus ſe loquenti, *Colaphum*, inquit, *tibi ducam*, *et ſormulam ſcribam*, *quod caput durum habeas.* Hic enim dubium

83. *ridic. eſt ind.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. (Hic quidem *r. et i.*) Mox omittunt *eſt* exc. Baſil. Malui mox poſt *tamen* ejicere *eſt*, quanquam invitis omnibus libris. Potuit adhaereſcere ibi ex *tamen* extremo.

tolerabili. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſ. niſi quod Bad. *tolerabile.* A Baſil. inde omnes *liberali*, ſine auctore. Illud levius, quod ante Ald. *homini.* *impotenter.* Turic. Guelf. *potenter* cum Alm. *ſcribam.* Turic. a pr. manu *ſcribe* (cum Goth. 2.) a ſec. *ſcribo*, et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. ſec. qui unde veriſſimam ſumſerit ſcripturam, nusquam oſtenditur. Nam quod Alm. *ſcribebam* dare narratur, errorem ſuſpicor (cf. § 80. 85). Idem error § 95.

83. *homine tolerabili.* Paulo inſolentius vocabulum, ſed nec inauditum, velut Terent. Heaut. 1, 2, 34. ubi *homo tolerabilis* is dicitur qui ſit comis et moribus jucundis. cf. 6, 2, 16. *intolerabiles.* Eodem redit Tacit. Annal. 11, 10 extr. *intolerantior ſubjectis.* Cic. ad Att. 16, 14 *intolerabilis Antonius.* Non erat igitur, quod defereretur librorum auctoritas. Gujetus ad Ter. (quo ablegat Burm.) verum vocabuli in loco ſenſum non eſt aſſecutus.

aut turpiter aut impotenter. Non videtur haerendum et argutandum in priore adverbio, cum utrumque facile poſſit eodem referri. Contumelioſe (i. e. *turpiter*) patienti ſit idem quod ab agente geritur *impotenter.* de *aut aut* cf. 3, 5, 1.

Colaphum — habeas. Impotentia in hiſce manifeſta; nec aſſequor Badium, qui „*Colaphum*“ inquit „*ducere* „et *ſormulam ſcribere* qui ſo„lum id quod Regius affert“ (ſunt autem hujus interpretationes veriſſimae, ſed obviae in quovis Lexico) „ſignificare „credit, delicias dicti illius „non intelligit.“ Plane perſuaſum mihi eſt, has eſſe argutias.

est, utrum ridere audientes, an indignari debuerint. Superest genus *decipiendi opinionem*, aut dicta aliter intelligendi, quae sunt in omni hac materia vel venustissima. [84] inopinatum et a lacessente poni solet: quale est, quod feret Cicero, *Quid huic abest, nisi res et virtus?* aut illud Afri, *Homo in agendis causis optime vestitus:* et in occurrendo, [557] ut Cicero, audita falsa Vatinii morte, cum Ovinium libertum ejus interrogasset, *Rectene omnia?* dicenti, *Recte; Mortuus est?* inquit. Plurimus autem circa simulationem et dissimulationem risus est, quae sunt vicina, et prope [85] eadem; sed *simulatio* est, certam opinionem animi sui imitantis: *dissimulatio*, aliena se

84. *opinionem.* Sic scripsi e certissima Burmanni emendatione. Libri *opinione.* *feret.* Sic Turic. sed a sec. manu deletur *R.* An voluit librarius efficere *fecit?* Nam hoc est in Guelf. Camp. *facit* Goth. *Refert* reliqui. Sed hoc prope non cadit in locum Ciceronis, quoniam nemini haec allegat, sed exempli causa ipse finxisse videtur.

abest. Turic. Guelf. Camp. *est* cum Goth. Voss. 2. male, quoniam in lacessendo.

85. *et dissimulationem.* Omittunt haec Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. Jens. Loc. Ven. Reposuit Regius, sed sunt jam in Camp. et Tarv.

sed simul. Turic. Camp. *si s.*

se parum. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) Reliqui *p. s.* cf. § 79. 93.

84. *decipiendi opinionem.* cf. 9, 2, 22. 23. Cic. de Orat. 2, 70.

a lacessente — in occurrendo. cf. § 15. *dicendi respondendi. in lacessendo — in repercutiendo.*

feret Cicero. Verbum sic interpretor: „quod ministrabit Cicero (de Or. 2, 70) si „eum consulueris.“ vid. not. crit. et ad 4, 2, 80.

Vatinii morte. cf. § 68.

parum intelligere fingentis. Simulavit Afer, cum in caufa fubinde dicentibus, *Celfinam de re cognoviffe;* quae erat potens femina: *Quis eft*, inquit, *ifte?* Celfinam enim videri fibi 86 virum finxit. Diffimulavit Cicero, cum Sex. Annalis teftis reum laefiffet, et inftaret

Afer cum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voff. 2. Goth. et edd. ante Stoer. quo redeunt Gefn. et Bip. Reliqui inferunt *qui.* *de re cognoviffe.* Turic. *dere cognoviffet* cum Alm. quanquam hic disjunctim *de re.* (cf. § 83. 87). Ille autem a fec. manu *dicere* et hc reliqui mei, nifi quod Bad. pr. et Gryph. *ditem* Bad. fec. *diceret* cum Stoer. Chouet. *cognoviffe* conjecit Burm. expreffit Gefnerus. Leniffima emendatio cf. § 81. 6, 1, 31. Sed et *de re* fualit Burm.

quae. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voff. 2. et edd. ante Stoer. quo redeunt Gefn. Bip. Reliqui *quod.*

85. *Celfinam — cognoviffe.* Teftimoniis Celfinae magnam auctoritatem ineffe, eaque nominanda multum fe profecturos rati, hujus in primis nomen jactabant, quibus ita refpondet Domitius, ut ne noffe quidem eam teftetur. Simul marem potius quam feminam decere hanc nominis celebritatem fignificat. *de re cognofcere*, ut recte monet Burmannus, Cicero faepe pro certiorem fieri. Fortaffe tamen fimulavit id quoque Domitius, fe de aliquo *cognofcente in judicio* haec accipere. De ipfa, alicujus Celforum filia, quod ipfum cognomen eft compluriurn gentium, nihil comperi. Aliquot Celfini apud Gruterum (quanquam aliquoties per conjecturam) velut Clodius Celfinus p. 1141, 1.

86. *Sex. Annalis.* Nonnifi Villiorum hoc cognomen fuiffe recte monet Burmannus, cujus gentis familiae haefit e lege annali, quam tulit L. Villius tribunus plebis. cf. Erneft. in Clav. Cic. p. 6. 7. Caufa, in qua hoc dictum fit, ignoratur; quapropter incertiffima eft de homine conjectura, quanquam Burm. aliquem *Sex. Villium* defignat apud Cic. ad Div. 2, 6. *L. Villium Annalem* 8, 8. *Annalem* ad Qu. fr. 3, 1 fine nomine et praen. Duos habes Annales apud Appianum Civ. 4, 18 quorum alter patri prodito cito poenas dedit. Pater Valerio Maximo 9, 11, 6 audit L. Villius. Ceterum ap-

identidem accufator ei, *Dic, M. Tulli, numquid potes de Sexto Annali?* verfus enim dicere coepit de libro Ennii annali fexto,

Quis potis ingentis caufas evolvere belli.

87 Cui fine dubio frequentiffimam dat occafionem ambiguitas: ut Cafcellio, qui 558

86. *accufator — numquid.* Turic. *accufato di M. Tullius inquit.* a fec. manu *accufatori M. Tullius i.* et fic Guelf. Errorem *inquit* etiam Jenf. (tac. Gefn.) Loc. Ven.

enim. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *tunc.*

Quis. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Qui* et fic Serv. ad Virg antiquius profecto et magis Ennianum. Sed et Diomedes *Quis.* Eft apud Macrob. Sat. 6, 1. Diomed. p. 381. Virgilium, *oras*, pro *caufas*, verius fane, fed Qu. minus memorem faepe cognovimus. Male noftrum corrigere vult Merula.

87. *Cafcellio.* Sic Turic. a pr. manu (Alm. *Caftellio* per errorem conferentis haud dubie cf. 85. 90.) a fec. *Caffio Celio* et fic Guelf. (nifi quod per AE) Goth. (err. Gefn.) Camp. *Cafcelio* Jenf. Reliqui fere *Caffelio*, *Cafelio*, nifi quod *Caeci*-

paret quam precarium fit Prifciani decretum (p. Putfch. 761.), nomina propria ablativum formare in E, qui et ipfo *Annalis* exemplo utitur (ubi eft *Julius* pro Villius) e Cic. pro Fundanio p. Ern. Fragm. 1041.

Quis — belli. Locus Ennianus expreffus a Virgilio Aen. 9, 528 ubi vide Heynium. Proba eft Columnae conjectura, qua „Ciceronem „non e medio libro, fed ex „principio eum verfum exce„piffe" fufpicatur „cujus fa„cile omnes meminiffe pof„fent." Quanquam Merula alio loco ponit ex ratione annorum, cum initium ei pertinere videatur ad A. U. C. 462. hic verfus ad 477.

87. *Cafcellio.* A. Cafcellius, celeberrimus Augufteae, fed et prioris, aetatis ICtus. Ejus in fua arte famam oftendit Horatius A. P. 371. Sed et libertatem animique praeftantiam Val. Max. 6, 2, 12. Macrobius Saturn. 2, 6 inter alia hoc ipfum ejus dictum refert, cujus fcriptoris ope illuftratur quidquid obfcuritatis ineffe videatur noftro loco.

consultori dicenti, *Navem dividere volo; Perdes*, inquit. Sed averti intellectus et aliter solet, cum ab asperioribus ad leniora

lio Capper. stolide obsequens Colomesio, compilanti Meursium ad Macrob. qui et ipse contra temporum rationes huc advocat Caecilium Gellii 20, 1. Sed eo ablegat vetus quoque Cruquii interpres ad Hor. A. P. legens *Cascell.* ap. Gell. In jure semper *Cascelius.* cf. Hard. Emendatt. ad Plin. H. N. l. 8. n. 115. *consultori.* Turic. Guelf. Tarv. *consultatori* cum Goth. Jens. Regius correxit. Sed nostrum jam in Camp. cf. Drakenb. ad Liv. Epit. 54. Et nisi obstitisset auctoritas Camp., immutatam, recentioribusque linguis accommodatam vocem praeferebam. cf. 7, 1, 18. *perdes.* Turic. Guelf. MS. Gebhardi, Sichardus *pedes.* Pessime; inde natae interpretationes Scipionis Gentilis in Parergg. ad Pandd. 1, 38. et Gebh. in Crepp. 3, 1. quae et aliena hinc obscenitate (cf. § 29.) et pravitate judicii mire peccant. *et aliter.* Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. Reliqui *etiam a.*

„Mercatori, quemadmodum „cum socio navim divideret, „interroganti respondisse tra-„ditur: Navim si dividis, nec „tu, nec socius habebitis." Ad quae Menagius in Amoenitt. Juris Civilis c. 8. „Consultor" inquit „intelligebat „de dividenda navis aestima-„tione, Cascellius de dividen-„do navis corpore. Quod „Labeonem, qui Antiochum „bello superaverat, fecisse „auctor est Valerius (7, 3, 4). „Is scilicet, icto foedere, cum „dimidiam navium habere de-„buisset, dimidias omnes se-„cuit, ut tota Antiochum „classe privaret." Ad Horatii locum vulgo nostrum confundunt cum aliquo majorum, cujus meminit Cicero pro Balbo c. 20. unde sua hausit Valer. Max. 8, 12, 1. nec caret hoc errore Vorstius ad eundem. cf. Bachius Hist. Jur. ed. Stokm. p. 254. Multam nostri mentionem habent auctores Juris Justinianei. cf. in primis Pomponium de origine Juris Dig. 1, 2, 2, 45. Apud Gruterum in Inscrr. 1131, 11 est A. Cascellius Jucundus, qui videtur orbus fuisse, qualem se dicit noster apud Val. Max. Oblatum sibi ab Augusto consulatum recusasse narrat Glandorpius in Onomastico, nullum designans auctorem, qualem nec ipse inveni.

deflectitur: ut, qui interrogatus, quid ſentiret de eo, qui in adulterio deprehenſus eſſet, *Tardum fuiſſe* reſpondit. Ei confine 88 eſt, quod dicitur per ſuſpicionem: quale illud apud Ciceronem, querenti, quod uxor ſua e fico ſe ſuſpendiſſet, *Rogo, des mihi ſurculum ex illa arbore, ut inſeram.* Intelligitur enim, quod non dicitur. Et hercle 89 omnis ſalſe dicendi ratio in eo eſt, ut aliter, quam eſt rectum verumque, dicatur. quod fit totum fingendis aut noſtris aut alienis perſuaſionibus, aut dicendo, quod fieri non

deflectitur. Turic. Guelf. Camp. *inde flectitur* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. qui noſtrum, quo auctore neſcio, ſed recte.

88. *Ei confine.* Turic. Guelf. *et quo fine.* Habent *et* praeterea Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius, acute cf. 5, 10, 96.

quale. Turic. Guelf. Camp. *quare.* cf. § 48.

hercle. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *hercule.*

ſalſe. Turic. *ſalſue*, a ſec. manu *ſulſae* et ſic Guelf. cf. § 39.

interrogatus — tardum fuiſſe. Vide Cic. de Orat. 2, 68. Nihil hic in receſſu, et aliena eſt Burmanni docta obſcenitas, *tardum* ad torporem in Venere trahentis.

88. *per ſuſpicionem.* Suſpicio haec eſt decantatiſſima illa apud rhetoras *figura*, unde controverſiae *figuratae* (cf. 5, 10, 70). Nam et in iis 9, 2, 65. 90. uſurpat noſter haec: *per ſuſpicionem.* Graecis eſſe ὑπόνοιαν et hic Capper. et copioſius Erneſtus (immatura morte interceptus) docet in Lexico utroque ſub his vocibus.

apud Cic. de Orat. 2, 69. Levis, quae et hic differentia, facile apparebit conſulenti Ciceronis libros (cf. § 67).

89. *omnis ſalſe — verumque.* Recte Capper. ablegat ad § 6.

90 potest. Aliena finxit Juba, qui querenti, quod ab equo suo esset adspersus, *Quid? Tu*, inquit, *me Hippocentaurum putas?* sua C. Cassius, qui militi sine gladio decurrenti, 559 *Heus, commilito, pugno bene uteris*, inquit. Et Galba de piscibus, qui cum pridie ex parte adesi, et versati postera die appositi essent,

90. *ab equo suo.* Turic. Guelf. *ab eo quod suos* et Guelf. a pr. manu *suus*. Alm. *ab eo qui suos* et omisso *esset* (cf. § 87. item hac §). Camp *a. e. sputos.* Goth. Tarv. *a. e. sputo* cum Voss. 2. Regius recte probat nostram. Sed latere aliquid videtur sub illo S finali librorum vett., nisi forte adhaesit illud ex sequente protinus *esset* ut mox hac §.

sua. Camp. Tarv. *sic* cum Ald. Bas.

Heus comm. Camp. Tarv. Ald. inserunt *tu*, male, ni fallor, cum *Heus* videatur esse vocantis, imperantis; *Heus tu* objurgantis. *adesi.* Turic. Guelf. Camp. *adusti* cum Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Gryph. Philander nostrum, vel *adesti*, conjecisse Badium memorat; et est sane in pr. Bad. margine nostrum, nihil tamen in notis monito lectore. *adestos* Grammatica respuit cum et de *comesto* sit lis. Verissima emendatio. *postera.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *postero*. Nolui insolentiorem formam fraudare bonis auctoribus. *appositi.* Turic. a pr. manu *appositus* Alm. *positus*. cf. hac § item 92.

90. *Juba.* Hic est Juba filius, historicus, quem in triumpho duxit Caesar, post autem Romae educatum et literis eruditum Augustus regno donavit. cf. Plut. Vol. 1. p. 733 E. Appian. Civ. 2, 101 ibique Schweigheus.

C. Cassius. Nemine praeterea, quod sciam, dictum hoc referente, quis hic fuerit Cassius, dici non potest. Interfector Caesaris hoc fuit praenomine. Mox autem *uteris* penultima longa pronunciabis, ut sit futurum indicativi pro imperativo.

decurrenti. Verbum proprium *decurrere* in exercitationibus militum, quare non sine vitio edd. a Bad. ad Obr. *discurrenti.* vid. Drakenb. ad Liv. 26, 51, 4.

ex parte adesi. Similem parsimoniam Tiberii narrat Sueton. c. 34.

postera die. Femininum ge-

Feſtinemus, alii ſubcoenant, inquit. Tertium illud Ciceronis (ut dixi) adverſus Curium. fieri enim certe non poterat, ut, cum declamaret, natus non eſſet. Eſt et illa [91] ex ironia fictio, qua uſus eſt C. Caeſar. Nam, cum teſtis diceret, a reo femina ſua ferro petita, et eſſet facilis reſponſio, cur illam potiſſimum partem corporis vulnerare

ſubcoenant. Turic. (a pr. manu) *ſubſcenant.* Goth. (tac. Geſn.) *ſuccoenant.* In novato verbo malui etymon cuſtodire, quod longe ſecus fuerit *in ſuccidendo.* cf. § 3.

Ciceronis. Turic. (a pr. manu) *Cicero* cum Alm.

Curium. Turic. *Curbum* cum Alm. ſed ille a ſec. manu *Curium.* Guelf. Goth. (ſed hic a ſec. manu, tac. Geſn.) *Curtium* cum Voſſ. 2. cf. § 73.

ut — natus. Turic. *u. declam. et n.* (ſed *et* a ſec. demum manu), cum Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 2. Obr. Malui receptam, cum facile exciderit *cum* antecedente praeſertim *ut* (quod ſpeciem dabat ſtructurae illius de qua vide § 9. cf. et 4, 4, 9.) et videar corrigentis manum deprehendere in Turic.

91. *femina ſua — petita.* Turic. *feminam ſuam — petitam*, ſed a ſec. manu; et ſic Guelf. niſi quod *potitum.*

facilis. Jenſ. Tarv. *facilius.*

reſponſio. Guelf. Camp. *reprehenſio* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ab Aldo inde ante Burm. cf. 3, 5, 15.

nus non inauditum in hoc vocabulo. cf. Drakenb. ad Liv. 1, 12, 1.

Ciceronis — adverſus Curium. cf. § 73.

91. *ex ironia.* Quod *fingitur* h. l. eſt, armatum fuiſſe teſtem illum. Fit autem illud *ex ironia*, quoniam ſpeciem dat Caeſar haec, quae dicantur a teſte, ſerio credentis, cum ſimul ſignificet, ne potuiſſe quidem ea fieri. cf. 6, 2, 15.

C. Caeſar. Aliunde quidem hoc dictum non novi. Satis tamen perſuaſum habeo eſſe C. Julii Caeſaris Strabonis cf. § 75. In hunc maxime cadit altercatio cum teſte, et ipſa quoque feſtivitas.

voluiſſet: *Quid enim faceret*, inquit, *cum* 92 *tu galeam et loricam haberes?* Vel optima eſt ſimulatio contra ſimulantem, qualis illa Domitii Afri fuit: Vetus habebat teſtamentum, et unus ex amicis recentioribus, ſperans aliquid ex mutatione tabularum,

92. *Domitii Afri.* Plin. Epiſt. 8, 18, 5 „Domitius „Afer" inquit „reliquit teſta„mentum ante octo et decem „annos nuncupatum" cujus mentio commodum ſuccurrit loco noſtro, quo magis appareat occaſio talis conſilii in homine nuper admiſſo in familiaritatem Domitii. *Falſam*, quam ille narravit, *fabulam* omiſit hic Qu., ne longus eſſet. (Nemo, puto, haerebit in *falſa fabula*, quaſi ταυτολογούσῃ. Nam ſupra [6, 1, 41] *fabula circa Cepaſios* erat *vera*, nec „ceterae diei *fabu*„*lae*" [Suet. Dom. c. 15.] *falſae* omnes.) Sed credibile eſt hanc fuiſſe ejusmodi, ut primipilaris quidam induceretur, cujus res poſtquam eſſent mutatae, tabularum quoque mutatio conſentanea videretur. Quare hujus maxime conditionis homo ad partes vocatus ſit, equidem non dixerim; niſi forte horum tunc temporis teſtamenta plurimum jactabantur quotidianis ſermonibus. In priſtina hujus, quem tractamus, loci conſtitutione, magis propria VV. DD. viſa eſt *primipilaris* mentio, quippe qui conferrent Suetonii verba c. 38 Calig. „Teſtamenta „primipilarium, qui ab initio „principatus Tiberii, neque „illum, neque ſe heredem re„liquiſſent, ut ingrata, reſci„dit." Ad ea ipſa Caſaubonus noſtrum quoque expendit ſed ex prava ſcriptura. Eo tamen tendunt loca Dionis et Vegetii, ab ipſo appoſita, ut intelligamus, quare hereditates primipilarium ſolerent magnopere expeti. Quae Turnebus in Advv. 28, 35 acute ſane excogitavit ad haecce Quintilianea explicanda, reperta jam vera eorum ſcriptura, minus ad rem faciunt. *Suprema judicia ordinarè* pro *teſtando* uſurpant juris auctores, quanquam frequentius omiſſo ſubſtantivo. vid. Briſſon. de V. S. *Rurſus* verbo *ſuadendi* hic praeter conſuetudinem antevertitur, quoniam propria ſententiae vis eſt in eo adverbio quanquam pertinente non ad *ſuadendum* ſed ad *ordinandum*, ut poſſis, ſi libuerit, virgulis ſepire τὸ *ſuaderet*.

falſam fabulam intulerat, conſulens eum, an primipilari ſeni jam teſtato rurſus ſuaderet 560 ordinare ſuprema judicia, *Noli*, inquit, *facere: offendis illum.* Jucundiſſima ſunt au- 93 tem ex his omnibus lenia, et (ut ſic dixerim) boni ſtomachi: ut Afer idem ingrato litiga-

92. *fabulam.* Guelf. Camp. Tarv. *tabulam* cum Ald. et recc. ante Geſn. exc. Obr. qui tamen nimis leviter expungit *falſam.* Noſtrum praeterea defendunt Turic. Goth. 1. 2. Voſſ. 2. cum edd. reliquis ante Ald. Silentur Alm. (cf. § 90. 97) et Vall. *primipilari — ſuaderet.* Turic. *primipilaris enim intetaſtor ſ.* Alm. *primipilaris ei inteſtator ſ.* Sed ille a ſec. manu expungit *in* ante *teſtator.* Et ſic Guelf. (niſi quod *eum* pro *enim*) Goth. Voſſ. 2. Camp. cum edd. ante Ald. ſed hi omnes *ei* pro *enim.* Mox e Regii conjectura *teſtamento* pro *teſtator* ante Geſn. exc. Obr. cujus ille ſcripturam recepit, quae eſt noſtra, omiſſis *jam* et *rurſus.* Regianum illud *teſtamento*, ſed praemiſſo *in*, dare narratur Goth. 2., me quidem incredulo. Voces duas, hic primum comparentes, elicui partim ex prima Turic. manu, quae et in Alm. Goth. 2., partim ex *R*, quod nullus veterum librorum ignorat. Sequente enim protinus *S* facillime hauriebatur *rurſus* quod *rs* ſcribitur per compendium, impoſitis quibusdam notis, nullo negotio evaneſcentibus.

93. *et ut.* Turic. Guelf. omittunt *et*, proclivi ante *ut* errore. *Afer idem ingrato.* Turic. Guelf. *aperiam demigrato* cum Alm. *aperium de ingrato* Jenſ. cum edd. ante Baſc. qui de Regii conjectura *Afer ingr.* et ſic reliqui. Ego inſerui *idem* (6, 1, 27 Goth. *idem* omittit ante *Cic.*). Camp. *aper ingr.* manifeſta, ut mihi videtur, correctione (cf. 6, 1, 9). Quod Goth. *aperiant de ingr.* dare narratur et Voſſ. 2. *Afer* .. (quaſi lacuna interjecta) *e ingr.*, miror.

offendis illum. Minus hujus loci videri poteſt praeſens tempus (cf. 78.) quod omnes libri praeferunt; ſed cenſeo conſulto adhibitum a Domitio, quo magis oſtenderet, quanquam per ſuſpicionem, quid ſibi ipſi cummaxime eſſet mentis. Longius abit Turnebus l. c. referens, quaſi ſic in noſtro poſitum, *offendes enim.*

93. *lenia.* cf. § 27.

tori, conſpectum ejus in foro vitanti, per nomenclatorem miſſum ad eum, *Amas me,* inquit, *quod te non vidi?* Et diſpenſatori,

in foro vit. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *v. i. f.* cf. § 85. 105. *nomenclatorem.* Turic. *nomen elatorem,* a ſec. manu *nomen delatorem.* Goth. *nômen datoris.*

Amas — vidi? Locutio *amas quod* ſatis illuſtratur exemplo, quod ponunt, Terentii Eun. 3, 2, 3. „Ecquid „nos amas de fidicina iſta?" Sed hoc in quovis Lexico reperias. Parum tamen, a Turnebo inde Adverſſ. 20, 27, aſſecuti ſunt jocum, quem eo trahunt, quaſi collaudet Afer litigatorem illum, qui ſe moleſto aſpectu ingrati hominis levarit. Non erat tum hic jocus pro ſolita Afri lenitate, cujus exemplum ponitur; et debebat *amo te* ſcribi, non *amas me.* Sed longe feſtivius et ſimplicius: „Nonne gratias „mihi habes, quod te videre „diſſimulavi?" Et, mirum, interrogandi ſignum in ipſo Codice Guelf. comparet. Malim ſane *Ecquid* vel *Numquid* praemitti quaeſtioni, elapſum fortaſſe ob *inquit* ſequens, cujusmodi non eſt ſine exemplo confuſio. cf. 5, 11, 28. 6, 1, 43. hic § 86. *Ingratum litigatorem* accipio eum, qui nihil praemii contulerit patrono. cf. not. ad libr. 1 extr. ſicut toties *ingrati* appellantur, qui in teſtando obliviſcuntur principis.

diſpenſatori — debes. Quid ſit *reſpondere ad reliqua* optime docet magnus Gronovius Obſſ. 2, 4. p. 185 ſeq. „Reſpondere ad reliqua dicitur „qui reliquum ſolvit et parem „rationem facit vel pariat." Quod qui non facit, *reliquatur* ille, de qua voce conſule Briſſonium de V. S. Hic diſpenſator ſervus cum velit frugi videri mancipium, credere ſe illi ſimulat jucundus Afer, ſed vel *paſſerem* hunc, nil niſi aquam guſtantem, jubet tamen reddere quod debeat. Eandem paſſeris ſimilitudinem nullo ſane praeterea loco apud veteres invenio; neque enim, quo utitur Gebhardus, huc facit illud apud Nonium (c. 2. § 335.) „*paſſerinum* prandium," ubi intelligitur id quod fruſtatim comeditur. Clarius ſane multo erat, ſi dixiſſe narraretur Afer: „Cicada redde cet." cujusmodi locum ponit Gebhardus Theocrit. 4, 17 μὴ πρῶκας σιτίσδεται ὥσπερ ὁ τέττιξ? Nam in cicada notiſſimus roris paſtus. Sed et noſtrates exiguo cibo contentum avi comparant, quanquam non ſpeciei certae.

qui, cum ad reliqua non reſponderet, dicebat ſubinde, *Non comedi panem, et aquam* 561 *bibo: Paſſer redde, quod debes.* Quae ὑπὸ

Voſſ. 2. *nomen et latorem.* Camp. *nomenculatorem* cum edd. ante Baſ.

cum ad reliqua. Turic. Guelf. Camp. omittunt *ad* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. Inſeruit Regius. Bad. *c. a. aliqua.* Goth. Voſſ. 2. *c. aliqua.* cf. 4, 2, 92. Obr. *c. r.* — *reſponderent* et ſic Salmaſius.

Paſſer. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bal. Palat. Gebh. Andr. Dicitur Alm. ſubjicere *et* noſtrae voci (cf. § 92. 99). Reliqui omnes *paſce et* exc. Obr. qui *Paſcere et.* Cod. Bodl. ut et reliquorum nullam mentionem fieri, conferentium ſocordiae imputo. Salmaſium ad Spart. Hadr. c. 7. noſtrum dare e MS. vel antiquiſſima editione nullus dubito, quoniam ne meminit quidem alterius ſcripturae. Gronovii vero aequius de hac textus conſtitutione judicium futurum fuiſſe mihi perſuadeo, ſi conſenſum vett. librorum vidiſſet. Nec abſurdum Gebhardi judicium, alioqui ſatis plerumque inſiceti hominis, „Frigidiora haec“ in vulgata „hieme „Gallicana“ dicentis. Ubi enim ullus hic jocus, ſi *paſce* (ſive *paſcere*, quod profecto tutius, ob ſimilitudinem MSS.) i. e. epulare *et redde quod debes* dixit ſervo ſuo Afer? In eo autem Gronovii ſolitam verecundiam deſidero, quod pro *Non comedi panem* ſe ait legere *Nigrum edo panem*, nullo auctore. Eſt hyperbole in vulgato, ſatis conveniens illa diſpenſatori nequam.

ὑπὸ τὸ ἦθος. Sic plane (niſi quod ſine accentibus), Turic. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. (quanquam ſic Burm. ΥΠΟΤΟΗΘΟC). υποτουθος Camp. Sed Turicenſi aſcribitur *ipothetos.* Obr. Ὑπόθετα. Reliqui ὑπαγωγάς. Meorum hoc

ὑπὸ τὸ ἦθος. Deſtituor ſane locis rhetorum Graecorum, qui hoc artis vocabulo utantur. Neque tamen obſcurum quo modo dicta, qualia modo relata ſunt, potuerint hac appellatione deſignari. Dicuntur enim quam maxime ἐν ἤθει, et perſonam eandem ſervant, quam alter, quocum loquimur, ſumſit. Minus dubito ὑπὸ praepoſitionem hujus locutionis propriam eſſe, potius quam κατά. An videtur, qui talia ludit, ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὸ ἦθος? cf. §. huj. c. 2.

94 τὸ ἦθος vocant. Eſt gratus jocus, qui minus exprobrat, quam poteſt, ut idem dicenti candidato, *Semper domum tuam colui:* cum poſſet palam negare, *Credo*, inquit, *et verum eſt.* Interim de ſe dicere ridiculum eſt: et, quod in alium, ſi abſentem diceretur, urbanum non erat, quoniam ipſi palam ex-95 probratur, movet riſum: quale Auguſti eſt, cum ab eo miles neſcio quid improbe peteret, veniret contra Marcianus, quem ſuſpicaba-

primus Tarv. Etiam obſcurius noſtro, nec magis firmatum aliorum ſcriptorum uſu. Neque enim quidquam huc faciens dant Heſychius et Suidas in v. Lepidum Regii commentum: „Subactiones dici, quod, qui iis utatur, quodammodo ſubigat „eum, quem rideat.“ Haec corrupta vulgo tribuuntur Turnebo iſti. Unde ſit recepta, diſcere velim. Camp. *quod* pro *quae.* *vocant.* Turic. (a pr. manu) *vocantem* cum Alm.

94. *jocus.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *locus* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. exc. Camp. Correxit Regius. cf. § 29. *diceretur.* Dedi hoc ex Obr. ſolo. Neque enim id conjecit Francius, ut credidit Geſn. Reliqui *diceret.* Sponte naſcitur emendatio, ſubjecto mox „*ur*banum.“

erat. Gryph. (1544.) *eſſet* cum edd. ante Geſn.

95. *veniret contra.* Camp. inſerit *et* cum Goth. Mallem copulam oſtendi ante *veniret*, unde facillime excidebat.

95. *Marcianus.* Sic Goth. (tac. Geſn.) priore loco. Reliqui *Martianus.* Noſtrum recte tuetur Oudend. ad Suet. Galb. c. 14.

94. *Interim — ridiculum eſt.* Miror nullum hic exemplum ſubjici. Etſi enim de ſuo conſilio aliquid narrat Auguſtus in dicto mox relato, alio tamen pertinet quam ad hanc ſpeciem. Suſpicor aliquot verba hic turbata et intercepta, fortaſſe cum exemplo ipſo. *alium* etiam aptius referas ad *ſe;* quod in noſtra ſtructura fieri nequit. Nam *de ſe* niſi aliud fuerit quam *in ſe*, improbavit hoc noſter § 82.

95. *Marcianus.* „Memora„tur Granius Marcianus Sena„tor ſub Tiberio apud Tacit. „annal. 6, 38. Sed illum

tur et ipſum aliquid injuſte rogaturum: *Non magis*, inquit, *faciam, commilito, quae petis, quam quod Marcianus a me petiturus eſt.* Adjuvant urbanitatem et verſus commode 96 poſiti, ſeu toti, ut ſunt (quod adeo facile eſt, ut Ovidius ex tetraſtichon Macri carmine librum in malos poëtas compoſuerit),

faciam. Guelf. *facio.* cf. 83.

96. *toti.* Turic. Guelf. Camp. *tot* cum Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. Sed Ruſc. omittit *ut* et fortaſſe id volebat Reg. cf. § 73. Eſt tamen apud Cic. de Or. 2, 64. *tetraſtichon.* Sic Turic. Guelf. niſi quod ſine aſpiratione. Reliqui *tetraſticho*, quanquam vetuſtiores aliquot plurimis mendis inquinati v. c. *thetaſtrico.* Corruptiſſimus Tarv. *terraſtico* et omittit *Macri*, quod facile excidebat, ſicut litera M officiebat antecedenti voci. *tetraſtichum carmen* nihil aliud eſt niſi carmen conſtans duobus diſtichis, unde nemo librum integrum effecerit.

compoſuerit. Turic. a ſec. manu *compoſuerat.* Jenſ. Tarv. *compoſuit* quod correxit Regius.

„ſenem fuiſſe oportuit, quia „hic Auguſtus militem *com-* „*militonis* titulo ornat, quod „eum feciſſe poſt bella civilia „negat Suetonius c. 25. niſi „hic in communi ſermone „praeter ſolitum blandum Au„guſtum dicamus, cum Sue„tonius abſtinuiſſe hoc voca„bulo in concionibus et edictis „ſcribat.“ BURMANNUS. *Contra venire* τοπικῶς dictum accipio, pro *e regione, in conſpectum.* Mirum tamen hoc aſyndeton. cf. not. crit. Macrobius quidem hunc Auguſti jocum non refert, nec alibi legi.

96. *Ovidius — compoſuerit.* Aemilius Macer, Virgilii, Tibulli, Ovidii aequalis, carmen aliquod *tetraſticha* appellatum, conſtans ſingulis per tetraſticha elatis epigrammatis, compoſuerit neceſſe eſt. Neque tamen ipſum opus neque parodia Ovidiana alio, quam hoc Quintiliani, teſtimonio nobis innotuit. Videtur autem Ovidius trajiciendis verbis, quos ſingulos intactos reliquerat, in alium ſenſum deflexiſſe librum Aemilii. Scripſit ille de volucribus, herbis, ſerpentibus. item Paralipomena Homeri (quanquam Maſ-

quod ſit gratius, ſi qua etiam ambiguitate conditur; ut Cicero in Marcium hominem callidum et verſutum, cum is in quadam cauſa ſuſpectus eſſet, *Niſi qua Ulixes rate* 97 *evaſit Laërtius:* ſeu verbis ex parte muta- 562 tis; ut in eum, qui, cum antea ſtultiſſimus eſſet, poſt acceptam hereditatem pri-

Marcium. Sic Turic. a ſec. manu omiſſo antea *in*, a pr. quidem et tertia *in arcium.* Plerique vetuſtiorum *Martium* per T. niſi quod Guelf. *Arrium* Camp. *Accium* et ad hunc redeunt Ald. eoque recentiores.

hominem. Turic. *nomine* cum Alm. non ſine ſenſu. Sed fortaſſe recte junxeris utrumque. *Ulixes.* Sic Turic. Camp. *rate evaſit.* Turic. *intervaſit* cum Alm. Jenſ. *intevaſit* Guelf. Qui darent *arte e.* non vidi, memorantur tamen a Burm. *Laërtius.* Turic. *lertius.* Jenſ. *lentius.* Jocus difficilis intellectu, neç profecto integer ad nos perlatus. Ambiguitas, qua condiri debet, in vocum ſono quaerenda videtur (cf. § 47. 78). Verſum eſſe veteris Tragici agnovit Pſeudo-Turnebus, ſed quis non? Eſt tamen corruptus, nec facile medelam adhibeas retenta *rate.* Si quid navigio opus, malim *lintre.* Sed fortaſſe e Guelf. leniſſime *inde.* Nomen poſtremum *Lartius* ſcribam, Graecis tragicis non infrequenti more, quem Accius quoque, vel quicunque tandem Romanorum antiquus, eſt adoptaſſe putandus. Neque enim obſtat, quod pro proprio uſurpant illi cteticon, cum et

ſeus in Verona illuſtrata 2, 19 non ſine ſpecie veritatis Iliacum Macrum ſecernit ab herbarum poëta). Loca veterum de hoc poëta collegit Brukhuſius ad Tibull. 2, 6, 1. Noſtro memoratur 10, 1, 56. 87. 12, 11, 27. De verſuum interpoſitione Cicero de Or. 2, 64. noſter 1, 8. 10 ſeqq.

Cicero — Laërtius. Facile hoc quidem loco ſubaudies *dixit* vel *inquit.* cf. Burm. ad Phaedr. 1, 29, 10. et Periz. Sanct. 4, 4, 7. Sed huc ea tantum pertinent, in quibus loquentis recta oratio, non obliqua, quale Curtii illud 5, 7. apud Periz. „Rex quoque — „Quin — ulciſcimur.“ Aliter 5, 11, 24. Jocum nemo praeter noſtrum refert, nec novimus, in quem conjectus eſt. vid. not. crit.

mus sententiam rogabatur, *Cujus hereditas est, quam vocant sapientiam*, pro illo, *facilitas est:* seu ficti notis versibus similes, quae παρῳδία dicitur; et *proverbia* opportune

sic promiscue λαέρτιον dicant et λάρτιον. Hinc paronomasiam efficias ad *Marcium*. Quanquam discrepant C et T, nolim enim *Martium* (cf. Drakenb. ad Liv. 1, 32, 1). Verior tamen hujus loci emendatio fuerit si pro *Marcio*, *Arcio* ponatur nomen *Lartius*, quod etsi rarum, post veterem illum consulem et dictatorem, tamen legitur in aliquot inscriptionibus apud Gruterum. Sic fiet senarius justus et caesura et ictibus, modo *nisi* producat ultimam; quod si displicuerit, licebit reponere *nisi si*. cf. 6, 1, 34.

97. *hered. est.* Turic. Guelf. Camp. *h. esset* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Rusc. (Tarv. etiam *haereditatis*, et *cujus* omittit Turic. a pr. manu). Correxit Regius errorem librarii male jungentis ad *rogabatur*, eo quoque recte usus, quod mox sine controversia *fac. est.* *facilitas.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Loc. Ven. Rusc. Reliqui *facultas*, quo perit versus. *notis.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Mureti Cod. et edd. ante Basil. quo acc. Obr. Capp. Bip. Reliqui *notis*. Gesnero operae non videntur paruisse; voluit enim profecto *notum*. Modo *fictis* dant corrupte multi editi a Tarv. inde ad Obr. *similes.* Locat. *Simile* cum edd. ante Obr. nisi quod a Rusc. inde addunt *est* ex conjectura Regiana. *quae.* Sic Turic. cum Alm. quanquam *que*. Reliqui *quod.* παρῳδία. Turic. παροδια, a sec. manu *paronia* et sic Camp. Guelf. (hi quidem graecis litt.). Nostrum Mureti Codex et Obr. cum recc. Reliqui παροιμία. pessime. *proverbia.* Turic. *verbia*, a sec.

97. *sententiam rogabatur.* Hoc in senatu igitur jocatus videtur Cicero. Neque enim dubito accedere Turnebiano interpreti, hoc quoque Ciceroni tributum a Qu. putanti. Versus quidem est iambicus trimeter, in ea duntaxat constitutione ubi *facilitas* relinquitur. Nam joco illo corrumpuntur modi, cum *hereditas* non ingrediatur in versum. *Cujus* monosyllabum est, ut saepe apud Comicos. Poetam veterem, unde sit desumtum hoc, non magis quam Regius demonstrem. *Facilitas* antiquo more dicitur pro *facultate* cf. 4, 1, 61.

παρῳδία. Haeserunt hic

98 aptata: ut homini nequam lapſo, et, ut 563 allevaretur, roganti, *Tollat te, qui non novit.* Ex hiſtoria etiam ducere urbanitatem,

manu *verba* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. marg. Baſ. *ut.* Ald. ſubjicit *de* ex conjectura Regii, cum edd. recentioribus ante Geſn. exc. Obr.

homini nequam. Turic. *homine quam* cum Alm. Colb. Sed Turic. a ſec. manu *homine in aquam*, et ſic Guelf. Camp. cum edd. ante Burm. Noſtrum dant Goth. Voſſ. 2. niſi quod ille *neque* pro *nequam.* *roganti.* Turic. *rogant* a pr. manu. Reliqui, etiam qui *homine*, omnes noſtrum.

98. *ducere.* Turic. Guelf. *docere* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius, ſed eſt noſtrum jam apud Camp.

VV. DD. partim quia exemplo hoc praeceptum careret, qualia in reliquis omnibus poſuit Fabius, partim quia parodia eſſe videretur jam in proximo. Intereſt quod in illo genere levis ſit mutatio, in hoc poteſt ne ullum quidem verbum remanere priſtini verſus. Accedit illa veterum, toties in noſtro animadverſa, ſecuritas dividendi et ordinandi ſyſtematis (cf. 5, 14, 10). Neque enim repugno ſi quis parodiam agnoſcat in Ovidiano illo contra malos poëtas libro. cf. 5, 14, 10. Exemplo afferendo ſuperſedit fortaſſe, ne longus eſſet, cum parodia fere (et haec altera nota eſt) juſto carmine cernatur. *Muretus ad Athenaeum ablegat, ut et Turnebus in explicatione jocorum Ciceronianorum ad libr. de Orat. 2, 64. item Geſnerus ad Fabr. Bibl. Gr. Vol. 1. p. Harl. 550 ſeq.

ut homini — non novit. Huic loco commodum ſuccurrit alter Horatianus Epiſt. 1, 17, 62. ad partes vocatus Regio et omnibus deinceps, ubi ei, qui tolli vult fracto crure, plano „*Quaere peregrinum* „vicinia rauca reclamat.“ Niſi diſerte tamen monuiſſet nos Qu., vix agnoſcebamus proverbium in iſtis; nec facilis demonſtratu eſt origo dicti, ſi in Horatiano exemplo jam fuit proverbium. Neminem praeter hos duos, qui eodem ſit uſus, deſignat Eraſmus, 7, 75. Fortaſſe autem non ipſum hoc fuit proverbium, ſed potius contrarium, ut conſuetum eſſet, opem rogantibus acclamare: „Familiares „tuos adi, ego te non novi.“ Ita parodia quaedam hic fuerit proverbii, et *aptata* accipias,

eruditum: ut Cicero fecit, cum ei teſtem in judicio Verris roganti dixiſſet Hortenſius, *Non intelligo haec aenigmata. Atqui debes*, inquit, *cum Sphingem domi habeas.* acceperat autem ille a Verre Sphingem aeneam magnae pecuniae. *Subabſurda* illla con- 99 ſtant ſtultis ſimili imitatione, et quae, niſi fingantur, ſtulta ſunt: ut, qui mirantibus, quod humile candelabrum emiſſet,

Sph. — *Sph.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Geſn.) *ſp.* — *ſp.* cum Voſſ. 2. Priores quidem duo *n* in fine pro *m*.

99. *ſtultis* — *imit.* Turic. Camp. *ſtultiſſimi i.* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Sed Guelf. (niſi quid peccavi) *ſtultiſſima i.* Noſtrum conjecit Regius ſtribligine vix ferenda. Malim *ſtulti ſimulatione* (cf. § 23. *ſimulamus*), ubi non dicam, *ſtulti* maſculine melius accipias, an neutraliter.

humile. Turic. a pr. manu *humilem.*

figurata, deflexa. Structura quidem nominaitvi *proverbia* pendet ex illo *Adjurant* § 96. Ceterum unde ſua hauſerit, quosve dicat *Teutonicos*, Badius, equidem ignoro, qui haec ad locum noſtrum: „Teutoni- „cis adagium eſt: Te novi: „nec te, qui bene norit, „emet.“

98. *Cicero* — *domi habeas.* Bis legitur idem jocus apud Plutarchum, in vita Ciceronis Vol. 1. p. 864. D. et Apophthh. 2, 205. B. Triplicem vero apud ſcriptores materiam hujus Sphingis habes. Nam Plutarchi priore loco ἐλεφαντίνην, poſteriore ἀργυρᾶν accepiſſe narratur Hortenſius. Occaſio quidem dicti expeditior apud Plutarchum, πλαγίως τι εἰπεῖν τὸν Κικέρωνα πρὸς τὸν Ὁρτήσιον; niſi forte *teſtem rogatum* eſſe Hortenſium ipſum, interpretaris in noſtro. Alioqui non apparet, quare ſibi hoc aenigma ſolvendum duxerit Hortenſius.

99. *Subabſurda illa.* cf. § 23.

ſtultis ſimili imitatione. cf. not. crit.

et quae. Copula profecto abjicienda. Adhaeſit ex proximo.

Pranſorium erit, inquit. Sed illa *ſimilia abſurdis* ſunt acria, quae tanquam ſine ratione dicta feruntur: ut ſervus Dolabellae, cum interrogaretur, an dominus ejus auctionem propoſuiſſet, *Domum*, inquit, *vendidit*. 100 Deprehenſi interim pudorem ſuum ridiculo aliquo explicant: ut, qui teſtem dicentem ſe a reo vulneratum, interrogaverat, *An cicatricem haberet?* cum ille ingentem in

Pranſorium. Turic. a pr. manu *prandorum*, a ſec. *pranſurum* et ſic Guelf. *pramurum* Goth. *parmurum* Camp.

dicta. Omittit Guelf. *feruntur.* Alm. *ferunt* dare narratur, ſed nihil tale in Turic. ut nec mox *interrogaret* quod Alm. tribuitur (cf. § 93. 100). Sed hoc eſt in Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Bad. qui ſe conjecturam Regianam recipere teſtatur, cum in omnibus ſit activum.

ut ſervus. Turic. a pr. manu *et ſ.*

Dolab. Guelf. Goth. Camp. *Doloh.* cum edd. ante Gryph. exc. Jenſ. Ald. Bad. ſec. cf. § 73.

100. *aliquo.* Turic. a pr. manu *alio quo* cum Alm.

cicatricem. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Reliqui *cicatrices.*

Pranſorium. Prandia, nostris fere jentaculis ſimilia, minorem apparatum deſiderabant.

Sed illa. Illa h. l. refer ad relativum inſequens *quae*; neque enim intelligitur aliquid frequenti mentione tritum, quale modo in *ſubabſurdis*, ſed certa ſpecies, quae mox deſinitur.

Dolabellae. Ciceronis ille gener (cf. § 73), aere alieno obrutus, ab Antonio, ut ſuas partes ſequeretur, emtus eſt, ſicut olim a Caeſare Curio. In hunc ergo quam maxime cadit tale ſervi dictum.

auctionem propoſuiſſet. Proprium verbum eſt *auctionem proſcribere* vid. Briſſon. de Formm. p. 485 ſqq.

Domum — vendidit. „Acute „reſponſum: domum vendi„dit. ſ. ſuam. quomodo auctio„nem igitur propoſuiſſet: cui „nihil reliquum ſit?" Badius.

femine ostendisset, *Latus*, inquit, *oportuit*. Contumeliis quoque uti belle datur: ut

femine. Sic Turic. Reliqui *femore.* cf. § 91 et Graev. et Oudend. ad fcript. ad Her. 3, 15 item ad Suet. Tit. c. 4. et in primis Drakenb. ad Sil. It. 1. 540, qui exemplorum copia rem confecit, in obliquis cafibus *N* potius effe quam *R*. adde Wolf. in Addend. Vitruv. item Qu. 1, 6, 22.

oportuit. Contumeliis. Turic. *oportunum is*, cum Alm. (cf. 99. item mox), fed ille a fec. manu *oportunius* et fic Guelf. Bodl. Voff. 2. Vall. cum edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. fed exc. Camp. qui noftrum. Goth. nobifcum facere de induftria notavi, contra Gefn. qui loco *G.* fortaffe volebat *Jenf.* Sed miror hunc a ceteris, fuisque in primis, recedere. Alteram vocem Turic. in fec. manu ponit nullam; reliqui autem ante Bad. *iis*, nifi quod Guelf. Voff. 2. Goth. (et. Gefn.) Tarv. *Is*, Camp. *id.* Badius, poftquam Regius pro *iis* fuaferat vel *jurgiis* vel *conviciis*, „lego," inquit „*contumeliis.*" Eum certatim funt fecuti.

uti. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. *utile* cum Alm. Voff. 2. *belle.* Camp. *bello.*

100. *Latus — oportuit.* „Latus et vitalia petere debebat cliens meus, quo minus „nunc dicere contra ipfum te„ftimonium poffes." Gefnerus. Plaut. Aulul. 3, 2, 4 „— iftuc malefactum arbitror, „quia non *latus* fodi."

Contumeliis — inquit domine. Ab hifce emendandis manum abftinere malo, quam quidquam in denfiffimis tenebris difpicere videri. Varietas fcripturae oftendet, quam incerta fint fingula prope verba. In primo quidem dicto Hifponis perfona fatis nota. Burmannus eum defignari putat, cujus plurimam mentionem habet Seneca pater (velut p. 230. 200 ubi dicitur afperiorem dicendi viam natura fecutus, p. 363). cf. et Tacitus Annal. 1, 74 ubi ne quis turpia illa delatorum vitia Hifponi tribuat, recte cavent Pichena et Ryckius. Ejusdem cognominis memorari apud Ciceronem Ad Div. 13, 65. 14, 1. Alterius joci contumeliofi auctor Fulvius eidem Burmanno videtur effe Fulvius Sparfus, faepe et ipfe oblatus legentibus Senecam patrem, v. c. p. 179. 229. 242 quibus locis gentile quoque nomen exprimitur. Sed praeter fuperioris dicti corruptiffimi difficultatem, fat habet tricarum hoc ipfum Fulvii, in quo Gefnerus *propinqui, legati,* fignificationem, *chirographi* etiam infolenter novatum genus (vide 5, 13,

Hifpo objicienti bis acerba crimina accufatori, 564
Mentiris, inquit. Et Fulvius propinquus
Legato interroganti, an in tabulis, quas proferebat, chirographus effet, *Et verus*, in-
101 quit, *domine*. Has aut accepi fpecies, aut
inveni frequentiffimas, ex quibus ridicula
ducerentur: fed repetam neceffe eft, infini-

Hifpo. Tarv. *Hifopo.* *objicienti — inquit.* Turic. *obicientibus arbore c. a. mentis i.* cum Alm. (cf. hac §. item 104.) quo acc. Guelf. Goth. Voff. 2. Pithoei lib., nifi quod *obj.* et *mentiris*, quorum pofterius Turic. a fec. manu. Camp. *obj. acerba c. a. m. i.* omiffo *bis.* Jenf. noftrum, fed *ardore* pro *acerba* cum edd. ante Ald. Rectiffime Burm. „latet" inquit „aliquid; nam quid belli fit in ruftico illo convicio, „*mentiris*, non video." Obrechtus, quanquam genio, ut videtur, indulgens, nihil magnopere proficit, haec dans: *objicienti elifa tempore crimina a. m. i.* Ingenio fane non caret correctio. *Fulvius.* Turic. a pr. manu *flurius.*

an. Turic. a pr. manu *aut.* cf. 5, 10, 69. 6, 4, 4.

chirographus. Turic. *cirograhus.* Guelf. Camp. *cyrographus.*

8. et Steph. de abufu Gr. L. p. 26 Roloff.), merito gravatur. Superioris quidem aetatis interpretes certatim agnofcunt contumeliam in *domini* appellatione, cui rectiffime Burmannus, Gefnero etiam probatus, adjicit alteram in illo: *et verus*, quafi is, cui hoc dicebatur, notatus fit tanquam *falfarius.* Sed eft aliquid etiam in ifto *domine*, quod tum demum perfpicietur, fi quis *Legati* in hoc loco rectam rationem reddiderit. *Chirographi* (de quo vide Briffon. de V. S.) mentio deducit fane eo, de quo cogitat Gefnerus, ad tabulas teftamenti, in quo *legatum* fuerit. Sed nihil proficitur. Gedoynus multum fibi licere ratus non incommodam extudit utrinque fententiam: „L'accufateur „d'Hifpon difoit qu'il l'avoit „accufé deux fois en juftice; „*et deux fois tu as menti*, lui „dit Hifpon. Un lieutenant „général demandoit à Fulvius „fi le teftament qu'il produifoit étoit figné. *Et la fignature n'en eft pas contrefaite* „répondit Fulvius." Vides *propinqui* nec volam nec veftigium relinqui. Gefnerus de cognomine cogitabat.

101. *repetam.* cf. § 35. 36.

tas eſſe, tam ſalſe dicendi, quam ſevere; quas praeſtat *perſona*, *locus*, *tempus*, *caſus* denique, qui eſt maxime varius. Itaque [102] haec, ne omiſiſſe viderer, attigi: illa autem, quae de uſu ipſo et modo jocandi complexus ſum, adeo infirma, ſed plane neceſſaria. His adjicit Domitius Marſus, qui *de urbanitate* diligentiſſime ſcripſit, quaedam non ridicula, ſed cuilibet ſeveriſſimae orationi convenientia, eleganter dicta, et proprio quodam lepore jucunda: quae ſunt quidem *urbana*, ſed riſum tamen non habent. Neque [103]

102. *uſu.* Camp. *riſu.* Male. *adeo — ſed.* Ne hic quidem quidquam expedio. *Adeo*, quod pertinaciter retinent omnes libri, ſenſu prorſus caret. Videntur quidem VV. DD. accepiſſe pro *quidem*, *etſi*, cui mox opponeretur *ſed*, ſed quo tandem illi uſu aut exemplo nixi? Nihil magnopere proficias ſi *ad ea* exculpas et hoc referas ad *complexus ſum*, ut ſit *ſimul cum iis*. cf. Drakenb. ad Liv. 4, 54, 4. *infirmarem* eſt in Turic. et Alm. ſed ille *rem* refinxit in *ſed*, quod omnes reliqui tuentur. Modo priora ordinaris, hinc facile eruas: *rem plane neceſſariam*, ut videlicet agatur de „uſu et modo jo-„candi." Sed *infirma* ipſum quam maxime languet, prae quo *infima* malebat Regius, improbante recte Badio, ſed male, cum ceteris, acquieſcente in recepta. Geſnerus, *non* inferi poſſe ante *adeo*, putabat, vel *infinita* ſcribi pro *infirma*, neo ſibi ſatisfaciens. Sententiam quidem trans nebulam video, orationem nullam extrico ſanam. Verbum finitum in hiſce poſt *illa autem quae — ſum*, quam maxime deſidero.

102. *complexus ſum.* *Complecti* h. l. habet poteſtatem *conjungendi*, *admiſcendi*, veluti 3, 6, 68. De *modo jocandi* cf. ad 5, 12, 1 ubi *modus utendi argg.* poſt ipſa argumenta tractatur. item 4, 1, 52. 6, 2, 2.

adeo infirma ſed. cf. not. crit.

Domitius Marſus. cf. 3, 1, 18. Brukhuſius ad Tibull. 4, 15 multa de eo collegit.

enim ei *de riſu*, ſed *de urbanitate* eſt opus inſtitutum, quam propriam eſſe noſtrae civitatis, et ſero ſic intelligi coeptam, poſtquam *Urbis* appellationem, etiamſi nomen proprium non adjiceretur, *Romam* tamen 104 accipi ſit receptum. Eamque ſic finit: *Urbanitas eſt virtus quaedam in breve dictum coacta, et apta ad delectandos movendosque homines in omnem affectum, maxime idonea ad reſiſtendum, vel laceſſendum, prout quaeque res ac perſona deſiderat.* Cui ſi brevitatis exceptionem detraxeris, omnes orationis 565 virtutes complexa ſit. Nam, ſi conſtat rebus et perſonis; quod in utrisque oporteat, di-

103. *civit. et ſero.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui poſt *civ.* inſerunt *ait*, (ſuadente Regio) moroſiores illi hic quam § 47. et 1, 6, 36. Marſi hanc eſſe ſententiam elicitur ex „eſt opus inſtitutum" unde mox pendet infinitivus. *proprium.* Omittit Camp. *Romam.* Turic. Guelf. *roma.*

104. *ſi — quod.* Turic. Guelf. Camp. *ſicut iſta r. e. p. q.* cum Bodl. Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. niſi quod Goth. Voſſ. 2. edd. a Bad. ſec. inſerunt *et* poſt *perſ.* In Gryph. margine primum: *ſic conſtat* pro *ſicut iſta*, conjiciente (ſatis quidem leniter) neſcio quo, neque enim ex ullo Codice prolatum credo. Hoc omnes retinuerunt, ſed Geſn. recepit conjecturam Burm. *ſi* pro *ſic* quam occupavit, ſed operarum,

103. *eamque ſic finit.* „Vid. ſupra Fabianam finitio-„nem ſ. 17." Geſnerus.

104. *exceptionem.* „H. e. „ut nunc loquuntur *determi-„nationem, reſtrictionem.* Vid. „ſupra 2, 15, 36." Geſnerus.

Nam ſi — eloquentiae eſt. i. e. Si enim nullam aliam definitionem profers, quam rebus et perſonis contineri urbanitatem, equidem viciſſim te admonebo, dicere id, quod et in perſonis et in rebus conveniat, eſſe perfectae eloquentiae opus, nec jam ſolius urbanitatis.

cere, perfectae eloquentiae eſt. Cur autem *brevem* eſſe eam voluerit, neſcio quidem. At, quam in eodem libro dicat fuiſſe et in 105 multis, narrandi urbanitatem paulo poſt ita finit, Catonis (ut ait) opinionem ſecutus, *Urbanus homo erit, cujus multa bene dicta reſponſaque erunt: et, qui in ſermonibus, circulis, conviviis, item in concionibus, omni denique loco ridicule commodeque dicet. Riſus*

haud dubie errore, Chouetus, in quo eſt ipſa Geſneri conſtitutio, revocantis *et* (ante *quod*) ex Goth. ceterisque, omiſſum a Barm. Structura Geſneri quam maxime contorta: „Si conſiſt (urbanitas) r. e. p. et (eo) quod i. u. o. d.; perfectae „(urbanitas) eſt eloquentiae," incommodo, ut apparet, poſtremae ſententiae ſubjecto.

perfectae — eſt. Turic. (a pr. manu) *perfecti eloquenti eſſe* cum Alm. ſed ex hoc profertur *eſt.* cf. § 100. 110.

eſſe eam. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *eam eſſe.* cf. § 93. 106.

105. *dicat.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *dicit.*

Riſ. erunt. Bad. pr. *R. eruet*, ex conjectura, nec quidquam de ea monens.

105. *At, quam — finit.* Haec cum ſit conſtans optimorum librorum ſcriptura, ferri tamen nequit. Quo enim conjunctivus in *dicat*, quo *et* poſt *fuiſſe*? Quid deinde eſt, quod „*narrandi* urbanitatem" ſic finiiſſe dicitur Marſus. „Urbanus *homo* erit?" Haec levigabuntur aliquatenus ſi *cum* ſcripſerimus pro *quam.* „Cum tamen narrandi quoque „urbanitatem fuiſſe in multis „dicat, mox hanc finitionem „ponit cet." *Finit*, ſine objecto ſive accuſativo, poſitum accipio. Qui in narrando agnoſcit urbanitatem, is a *dicto* illo *in breve coacto*, jam receſſiſſe videtur, nomenque urbanitatis etiam copioſiori ſermoni impertire.

Riſus — orator. „Primo „illud mihi liquebat, haec „verba, *Riſus — orator*, ad„huc pertinere ad Catonianam „finitionem hominis urbani; „de qua deinde judicat Fabius, „*Quas ſi recipimus finitiones* „etc. Porro illa etiam con„conſtructio, *Riſus erunt, qui*„*cunque haec faciet orator,*

106 *erunt, quicunque haec faciet orator.* Quas ſi recipimus finitiones, quidquid *bene* dice-

quicunque. Bad. ſec. *quaecunque*, ſuadente Regio, nec tamen ſibi ſatisfaciente.

106. *quidquid — urbane dicti nom.* Transponit Gibſonus *Dicti q. b. d. e. urbane nom.* nullo auctore, nec quidquam monens.

„ipſum olere ac ſapere Cato- „nem, familiarem nuper me- „um, mihi videbatur. V. G. „c. 144, 3. *Qui oleam legerit,* „*qui deportarit, in ſingulas* „*deportationes SS. N. 11. de-* „*ducentur.* c. 145, 3. *Qui* „*eorum non ita juraverit, quae* „*ejus pars erit, omne deduce-* „*tur, neque debebitur.* c. 146, „1. *Qui oleam emerit, am-* „*plius, quam quanti emerit,* „*omnis pecuniae centeſima ac-* „*cedet.* c. 157, 8. *Omnis, qui* „*inſomnioſus eſt, hac eadem* „*curatione ſanum facies.* Ni- „mirum ut pro *qui* vel *qui-* „*cunque* ponunt boni ſcripto- „res *ſi quis*, ita contra ea pro „*ſi quis* antiqui illi relativo „*qui* vel quicunque uteban- „tur." GESNERUS. In his nullum quidem τοῦ *quicunque* exemplum comparet, quod ſane inſolentius; nec eſt ipſius Catonis haec definitio, ut priſcam illam elocutionem hic expectemus; nec tamen dubito quin verum viderit Geſnerus, cum praeſertim Marſus ſolutae quidem orationis non tam peritus videatur, ut Catonianam ſimplicitatem elegantioris eloquentiae nervis et vinculis aſtringere calluerit. Sunt enim haecce ex eo prolata *fluctuantis* illius et *diſſoluti* generis, de quo agit Wolfius in praef. ad quatuor orationes Ciceronis perſonati p. 58 ſeqq. Simile quid agnoſco illorum, quae legimus 2, 15, 21.

106. *quidquid — accipiet.* Reſtitui veterum plerorumque diremtionem, cum alii, maxime recentiores, ſed et aliquot vetuſti, ita ordinent: „quidquid bene dicetur et „urbane, *dicti* nomen ac- „cipiet." Apparet ſententiae diverſitas. Poteſt autem illa verior videri ſtructura, cum, Marſi quidem, urbanitas riſu ſaepe carere dicta fuerit (§ 102); ut nunc reprehendat Qu., riſum tribui urbanis iſtis, quae non utique *dicti*, i. e. ridiculi, nomen accipere debeant. Sed et illud improbarat in Marſi finitione, quod „omnes — complexa ſit" (§ 104). Vide et § 109. 110. Et quis, quaeſo, qui hoc volebat, quod eſt in iſta ſtructura, non poneret: *bene et urbane dicetur?* cf. 5, 7, 26. 6, 1, 46. In genere Marſum qui-

tur, et *urbane* dicti nomen accipiet. Ceterum illi, qui hoc propofuerat, confentanea fuit illa divifio, ut dictorum urbanorum alia *feria*, alia *jocofa*, alia *media* faceret. Nam eft eadem omnium bene dictorum. Verum mihi etiam jocofa quaedam videntur poffe non fatis urbane referri. Nam meo quidem 107 judicio illa eft *urbanitas*, *in qua nihil abfonum, nihil agrefte, nihil inconditum, nihil peregrinum, neque fenfu, neque verbis, neque ore geftuve poffit deprehendi:* ut non tam fit in fingulis dictis, quam in toto colore dicendi: qualis apud Graecos ἀττικισμὸς ille

eft eadem. Sic Turic. Guelf. Obr. Reliqui *ead. eft.* cf. § 105. 108.

107. *geftuve.* Turic. *guftuque.* Guelf. Camp. *geftuque.* Goth. *guftuve.* *deprehendi.* Turic. *deprendi.*

ἀττικισμὸς. Sic Obr. Capp. Reliqui latt. litt. unde multa portenta extiterunt apud vetuftiores. *atticis mos*, *atticos mos* Tur. quorum pofterius Guelf. *Atticosmos* Camp. Etiam mox *illos* pro *ille* Goth. (tac. Gefn.). Similiter K Graecum librarii dem recte reprehendit nofter; nec tamen eidem contingit juftam ponere finitionem, cum impediatur fere, nunc etymon premens, in quo nulla eft ridiculi ratio, nunc ufum, qui fane jocum praecipue complectitur vel fatis interdum inurbanum. Neque enim M. Seneca rhetor fuae linguae ufum ignoraffe eft putandus, qui, cum Ciceronem oratoris filium negaffet (p. 51) quidquam ex paterno ingenio habuiffe praeter *urbanitatem*, protinus narrat flagris caedi juffum Ceftium ab eodem per jocum. cf. Gedoynus in Commentt. Academiae Infcrr. 8, 534 — 368. 12mo.

Verum — referri. Interdum pugnat jocus et urbanitas. *referre* vide 5, 13, 29.

107. *nihil abfonum.* „Simi„liter fere de voce et fono „Tullius de Orat. 3, 12.“ Gefnerus.

ἀττικισμὸς. cf. Cic. ad Att. 4, 17. „ille Latinus ἀττικισ„μός.“ indicante Capp.

108 redolens Athenarum proprium ſaporem. Ne tamen judicium Marſi, hominis eruditiſſimi, ſubtraham, ſeria partitur in tria genera, *honorificum, contumelioſum, medium.* Et ho- 566 norifici ponit exemplum Ciceronis quod eſt pro Ligario apud Caeſarem, *Qui nihil ſoles* 109 *obliviſci, niſi injurias:* et contumelioſi, quod Attico ſcripſit de Pompejo et Caeſare, *Habeo,*

mutarunt in C apud Suet. Domit. c. 13. „Latine ſcriberetur „*Atticismus.*" Capper. cf. 5, 10, 42.

redolens. Turic. Guelf. Camp. *reddens* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Noſtrum eleganter conjecit Regius.

108. *Marſi hom.* Goth. (tac. Geſn.) *h. M.* peſſime. cf. § 106. 109. *quod — Lig.* Sic Camp. Sed Turic. *quoque* (per compendium *qq.*) *Lig.*, a ſec. manu *quod pro L.* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Ald. Obr. Reliqui *quoque pro L.*

redolens — ſaporem. „Apud „Plautum (Pſeud. 2, 4, 48) „ad quaeſtionem, *Quid ſapit?* „reſpondetur, *Hircum ab alis.* „Ipſe Cicero, Plinio teſte 17, „5 ſ. 3" (Bip. Vol. 5. p. 159) „ubi *Certe,* inquit, *Cicero* „*lux doctrinarum altera, me-* „*liora, inquit, unguenta ſunt,* „*quae terram, quam quae cro-* „*cum ſapiunt. Hoc enim,* per- „git Plinius, *maluit dixiſſe,* „*quam redolent.*" GESNERUS. In reliquis tamen Ciceronis operibus de Orat. 3, 25. „quod crocum *olere* vide- „atur." quem locum indicat Harduinus ad Plin. H. N. 13, 3. Ponunt quidem VV. DD. verba iſta in fragmentis Ciceronianis, ut apud Ern. p. 1140; ſed vix dubito quin ſint ipſa illa ex libris de Oratore, memoriter relata Plinio (cf. ad § 88). Id tamen prorſus apparet *redolere ſaporem* potuiſſe ſcribi a Qu. Burmannus ablegat ad locum geminum 8, 1 extr. ubi loca ponit Ciceronis et Varronis, in quibus nihil eſt ad noſtram locutionem. Apud Cic. de Orat. non dubito quin gloſſa ſit *olere,* pro *ſapere.*

108. *pro Ligario.* c. 12.

109. *Attico.* Cic. ad Att. 8, 7. paulo aliter ordinatum. cf. Plutarch. Vol. 2. p. 205. C. Macrob. Saturn. 2, 3. Noſter 8, 5, 18.

quem fugiam; quem ſequar, non habeo: et medii, quod ἀποφθεγματικὸν vocat, et eſt, cum ita dixit, *Neque gravem mortem accidere viro forti poſſe, neque immaturam conſulari, neque miſeram ſapienti.* Quae omnia ſunt optime dicta: ſed, cur proprie nomen *urbanitatis* accipiant, non video: quod ſi 110 non totus (ut mihi videtur) orationis color meretur, ſed etiam ſingulis dictis tribuendum eſt: illa potius *urbana* eſſe dixerim,

109. *quem ſequar.* Turic. Guelf. Camp. *quemque ſ.*

ἀποφθεγματικὸν. Turic. ἀποφθηματικον; a ſec. manu *apothematicon.* Guelf. Camp. ἀποθηματικὸν. Goth. ἀποθεματικόν. *et eſt — dixit.* Turic. Guelf. Camp. *e. e. ita cum dixerit*, cum Goth. Voſſ. 2. (quanquam hi fortaſſe aliter ordinatum habent) et edd. ante Ald. qui tamen et ipſe *ita cum.* Noſtrum eſt a Regio. Ferri tamen nequit. *vocat et eſt* per eandem affectationem dicta videntur, quam exploſimus ad § 16. Equidem ſuſpicor *ita* corruptum eſſe ex hiſce: *in Catilinam* (cf. longius quid contractum in *ita* 5, 10, 9). Neque enim abeſſe poterat, ubi hoc diceret Cicero. Jam ſicut modo erat *eſt pro Lig.* ita hic *eſt in Cat.* cf. et 4, 2, 125 „qualis „eſt — *in Ant.* deſcr." Conjunctivum tamen recte mutaſſe videtur Regius. Fortaſſe *vocatur* quoque magis conveniat.

viro forti. Sic Turic. Guelf. Reliqui *f. v.* cf. § 108. 6, 4, 1. *poſſe.* Turic. a pr. manu *poſſit.*

neque imm. — neque. Turic. Guelf. Camp. *nec i. nec.* cf. 5, 10, 81.

110. *quod — totus — mihi.* Turic. a pr. manu *que — totis — vidi.* Poſt *non* inſerunt *ſolum* nonnulli edd. a Gryph. ante Obr. quo male rediit Capper.

urbana eſſe. Turic. *urbe excrio* cum Alm. (cf. § 104. 111). Sed ille a ſec. manu *urbe ex ſerio* et ſic Guelf. Goth. *verbana*

et eſt — dixit. cf. not. crit. Locus Ciceronis eſt in Catilin. 4, 2.

110. *meretur.* Etiam hic: *impetrat, accipit.* cf. 6, 1, 45.

urbana eſſe. cf. not. crit.

quae ſunt generis ejusdem, quo *ridicula* dicuntur, et tamen ridicula non ſunt: ut de Pollione Aſinio, ſeriis jocisque pariter accommodato, dictum eſt, *Eſſe eum omnium horarum:* et de actore facile dicente ex tempore, *Ingenium eum in numerato habere:* etiam

111

ex ſerio. Camp. Diſplicet in recepta *eſſe*, quoniam de nomine agitur ſolo. Effingam ex illis: *urbana ex ſerio* i. e. „urbane „dicta ex ſerio petita." Sic *illa* revellitur ſane ab illo *quae* ſequente; ſed commode referas ad *ſingula dicta,* quibus nomen urbanitatis tribuendum ſit.

quo ridic. Sic Turic. a pr. manu. mox reponitur *que r.* et ſic reliqui, niſi quod ſane *quae r.* Capper. quidem „Sic" inquit „intelligo, quaſi ſcripſiſſet Fabius: *Quae ſunt generis* „*ejusdem atque ea, quae r. d.*" Sed per qualem uſum loquendi tantum licet? *ut de Poll.* Omittunt *ut* omnes ante Ruſc. Inſeruit Regius.

111. *actore.* Alm. *arctore*, nihil tale dante Turic. (cf. § 110. 112.) *doctore* Gryph. quod et ex Steph. aſſertur.

quo — dicuntur. Ad ablativum aut *in* intellige aut *ex* vel *e* vel denique *de* repone, quod exciderit poſt *ejusdem.* „Dicuntur ridicula ex certo „quodam dictorum genere" h. e. genus quoddam poteſt conſtitui, cujus nonniſi una ſpecies ſit *ridiculum.*

omnium horarum. Moſellanus ablegat ad Eraſmi Chiliad. 1, 3, 86 ubi aliquot huic ſimilia dicta referuntur; Tiberii in primis quosdam combibones ſuos in codicillis appellantis *omnium horarum homines* Suet. Tib. c. 42. Addit Burm. Cic. de Orat. 2, 67 „apud Catonem eſt, C. Publicium ſolitum dicere, *P.* „*Mummium cuivis tempori* „*hominem eſſe.*" cf. Schneid. in Ind. Ruſt. voce *quis.*

111. *ingenium — habere.* Seneca pater Contr. l. 2. p. 184. „L. Vinicius — De „hoc eleganter dixit divus „Auguſtus: — *Vinicius inge-* „*nium in numerato habet.* (cf. Idem in Excerptis p 392.) Idem p. 414. „Tanta" (Haterio) „erat velocitas oratio„nis, ut vitium fieret. Ita„que divus Auguſtus optime „dixit: Haterius noſter ſuf„flaminandus eſt." Hieronymus Epiſt. 61 ad Pammachium (citante ad Senec. contr. 13. Andrea Schotto) „Q. Haterius,

567 Pompeji, quod refert Marſus, in Ciceronem, diſſidentem partibus, *Tranſi ad Caeſarem, me timebis.* Erat enim, ſi de re minore, aut alio animo, aut denique non ab ipſo dictum fuiſſet, quod poſſet inter ridicula numerari. Etiam illud, quod Cicero Cerelliae ſcripſit, 112

diſſ. part. Gryph. cum rell. ante Obr. inferunt *ejus*, improbante recte Burm. neque tamen ei credam, abſolute ſic deſignatas veteribus partes Pompejanas.

non ab ipſo. Turic. *nam a. i.*, a ſec. manu *jam a. i.* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. (ſed Bad. pr. *non jam a. i.*). Regius, ſed ex libris, correxit. *Nam* et *non* confuſa vid. apud Drakenb. ad Liv. 8, 27, 2. et mox 6, 4, 1. pro *nam — uſus* in Turic. et Alm. eſt *non — u.* item 5, 14, 52.

112. *Cerelliae.* Sic Turic. Guelf. Bodl. (non *Cor.* ut Burm.). Sed Goth. *Coreliae* (non geminata L.) cum Voſſ. 2. at Vall. *Corelliae* ref. Bad. Noſtrum ipſum, ſimplici L., Camp. Tarv. et edd. ab Ald. ante Burm. Is duplicavit liquidam; recte, ex inſcriptionibus. *AE* et *E* in ipſis monumentis promiſcue ſcribitur. Reliquae ante Ald. *Coteliae*, ex vitio Gothani. Apud Muratorium p. 508, 1 eſt *Caerellius* (ſic enim expletur nomen *Caer.*) *Quintilianus*, ſine C. ſcriptus, quater.

„qui *ingenium in numerato* „*habebat*, de quo egregie „Caeſar Auguſtus: Quinctus „noſter ſufflaminandus eſt.“ Poſui haec loca, ut copia fieret lectori judicandi de conjectura Torrentii qui (ad Horat. carm. 3, 10) velit reponi *Haterio* pro *a. tore.* Mihi quidem hoc non perſuadet. Eſt enim manifeſtus error Hieronymi, quo ſolo nititur emendatio Torrentiana.

me timebis. Longe alia mente idem dictum refert Macrob. Saturn. 2, 3. Non dubium quin major ſit Marſi auctoritas, unde pendet Qu.

112. *Cerelliae.* Cum hac muliere, docta illa et philoſophiae ſtudioſa, ſocietas aliqua epiſtolarum interceſſit Ciceroni. Neque abſtinet convicio adulterii, quanquam in anu, Fuſins Calenus ille Dionianus. vid. Dio Caſſ. l. 46. p. Reim. 461. A talibus nullo negotio defenditur bonus conſularis cf. Mongalt. ad Epiſt. ad Att. 12, 51 (qui tamen non debebat Auſonii locum Cent. Nupt. p. Tollii 516

reddens rationem, cur illa C. Caefaris tempora tam patienter toleraret, *Haec aut animo Catonis ferenda funt, aut Ciceronis ftomacho:* ftomachus enim ille habet aliquid joco fimile. Haec, quae movebant, diffimulanda mihi non fuerunt: in quibus ut erraverim, legentes tamen non decepi, indicata et diverfa opinione, quam fequi magis probantibus liberum eft.

IV. *Altercationis* praecepta poterant videri tunc inchoanda, cum omnia, quae ad continuam orationem pertinent, peregiffem: nam eft ufus ejus ordine ultimus: fed, cum fit pofita in fola inventione, neque habere

decepi. Turic. *decipi* cum Alm. Goth. *decepti* Camp.

et diverfa. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 111. 6, 4, 1). Ille a fec. manu tollit *et.* Sic reliqui.

1. *habere — poffit.* Turic. *ab heredis poffit*, a fec. manu *abradi p.* et fic Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Andr. (filetur a Cicerone avertere ad Appulejum, meliora docente I. F. Gronovio) et Middleton. in vita Cic. Vol. 3. p. 308. ed. Bafil. Nullum quidem aliud harum epiftolarum fragmentum extat praeter hoc, neque ab alio relatum.

112. *ille.* Eleganter hoc refertur ad *ftomachum*, nec opus mutatione Regiana *illic*, quae placet Badio. (cf. 6, 2, 14.) Similis ufus 5, 9 extr. „haec ipfa cornix."

movebant. Unus haeret in hoc verbo Gefnerus, ceteris non quidem magis intelligentibus, fed minus diligentibus. Interpretatur „quae *novabant* „quidam," in quo non acquiefcens, conjicit *monebant.* Neutrum placet. *Movere* accipio poteftate, de qua vide 4, 5, 14. 3, 6, 59. Praemitti autem oportet *me.* Quanquam fateor, fic quoque nimis correptam locutionem pro hac pleniore: „quae me movebant, *ut aliter fentirem ac* „*diverfus.*" Libri tamen omnes confpirant.

1. *Altercationis.* cf. 6, 3, 4.

dispositionem possit, nec elocutionis ornamenta magnopere desideret, aut circa memoriam et pronunciationem laboret: prius quam secundam quinque partium, hanc, quae tota ex prima pendet, tractaturus non 563 alieno loco videor: quam scriptores alii fortasse ideo reliquerunt, quia satis ceteris praeceptis in hanc quoque videbatur esse prospectum. Constat enim aut intentione, aut 2

Alm. cf. 6, 3, 112. item mox). Voci *dispositionem* obfuit similitudine syllabarum *disposuit* in Turic.

desideret. Turic. (a pr. manu) *resideret* cum Alm. (cf. modo, item hac §). Ortum ex „magnopere."

quinque. Turic. Guelf. *quam que.*

alii fortasse ideo. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Obr. Reliqui *i. f. a.* cf. 6, 3, 109. item hic § 9. *reliquerunt.* Turic. a pr. manu *reliquerint.*

ceteris. Guelf. Camp. *aliis* cum Goth. Voss. 2.

praeceptis. Stoer. Chouet. Leid. Gibs. *perceptis.* cf. 2, 17, 41. *in hanc quoque.* Turic. Guelf. Camp. *i. hac q.* cum edd. a Stoerio ante Obr. *Hanc* dare Alm. narrat Burm. cf. hac § item 2. *videbatur.* Turic. (a pr. manu) *videbantur* cum Alm. *prospectum.* Turic. (a pr. manu) Guelf. *perfectum* cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Camp. (quae *perspectum* cum Turic. sec. manu et Alm.) Bad. qui nostrum. Mox Stoer. et edd. ante Obr. *profectum.* Nostrum Vall. (hic quidem cum Goth. non faciens) quod conjectura reposuit Regius. In Stoer., ejusque commatis, haec est sententia: *ceteris perceptis in hac quoque — profectum,* jacens illa magnopere.

nec — magnopere desideret. Hic quidem non ironica illa significatio, quam vide 4, 1, 24. *Magnopere* statim admonet verae potestatis.

quinque partium. cf. 5 Pr. 5.

hanc, quae — pendet. Ad *hanc* non tam *pars* intelligenda quam *res*, vel *altercatio* ipsa. Neque enim sextam partem facit.

depulſione: de quibus ſatis traditum eſt; quia, quidquid in actione perpetua circa probationes utile eſt, idem in hac brevi atque conciſa proſit, neceſſe eſt. Neque alia dicuntur in altercatione, ſed aliter, aut interrogando, aut reſpondendo. Cujus rei fere omnis obſervatio in illo teſtium loco excuſſa 3 nobis eſt. Tamen, quia latius hoc opus aggreſſi ſumus, neque perfectus orator ſine hac virtute dici poteſt, paululum impendamus huic quoque peculiaris operae, quae quidem in quibusdam cauſis ad victoriam 4 vel plurimum valet. Nam, ut in *qualitate* generali, in qua, *Rectene factum quid,*

2. *perpetua.* Camp. *praecipue.* Sane *actio* per ſe intelligitur *perpetua*, ſed obſtant mox *brevi atque conciſa.* cf. 5, 7, 3. 25. hic § 4. *idem.* Sic edd. (exc. Camp.) ante Stoer. nec Jenſ. omittit deinceps *in.* Turic. a pr. manu *id eſt*, a ſec. *id et* ut reliqui praeter Alm. qui noſtrum dare narratur (cf. § 1. 8.) cum aliquot edd. apud Burm. *Id eſt* pro *idem* ſaepius ingeritur quam pro *id et.*

3. *quoque peculiaris.* Turic. a pr. manu *quorum p.*, a ſec. *quoque peculiarius.* Poſteriorem vocem ſic et Guelf. *peculiari* Goth. (tac. Geſn.).

4. *ut in.* Turic. *utine*, a ſec. *uti in.* in Kappii Lipſienſis Cod. *u. itque ne in.*

2. *ſatis traditum.* Deſignant lib. 5. c. 9. ſed paſſim per totum opus adhuc factum hoc, praecipue in l. 5. ubi probatio et refutatio proprie tractantur.

in illo — loco. Lib. 5. c. 7.

3. *quia latius — aggreſſi ſumus.* cf. 5, 7, 6.

4. *generali — quaeritur.* Haec ſupervacua plane videntur, poſſisque gloſſema ſuſpicari. Sed potuit ſubjici explanatio vocis *qualitas*, quo magis appareret, *dominari* in ea *perp. or.* cf. 7, 4, 24. Eodem modo gloſſae crimen amolitti ſumus 2, 1, 4. Etiam id mirum, quod additur ad-

an contra sit, quaeritur, perpetua dominatur oratio; et quaestionem *finitionis*, *actionis*, plerumque satis explicat, et omnia paene, in quibus de facto constat, aut *conjectura*

an contra. Camp. *aut c.* cf. 6, 3, 100.

dominatur. Turic. Guelf. *donatur* cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) Regius correxit. Sed nostrum jam in Camp.

actionis — explicat. Turic. (a pr. manu) *a. — explicant.* Camp. *actiones — explicant* cum Goth. Voss. 2. Kappii Cod. Gesn. Bip. Fateor magnam esse primae in Turic. manus auctoritatem, eique accedere alias istas, integram praestantes scripturam. Sed nulla ego ratione concilior ei constitutioni, ubi *perpetua oratio* operose distinguitur ab illis continuo subjectis *actionibus*, quae tamen idem plane significant. Restat scrupulus in utraque scriptura. et sic sane § 7. 14. 18. Indigebamus enim tertio aliquo verbo (post *dominatur*, *explicat*) quo nonnisi per summum languorem caret tertium comprehensionis hujus membrum. Corrigebat quidem Francius *colligit* pro *colligitur*, hoc fortasse sentiens. Sed id ipsum ut proficiat, majore mutatione opus est. „et — facto *non* constat conjectura „— colligit.“ *Non* facile excidebat inter *o* et *co* (cf. 6, 3, 71) inserebatur *aut* post *sit*. Sic *colligit* reddetur ad *perpetua oratio*, quae *dominatur*, *explicat*, *colligit*. Durum sane *conjectura* accipere ablativum. Sed tota structura admonetur lector, tenens adhuc subjectum integrae comprehensionis, quod est *perp. or.* Illud, quod impedimento esse videtur, *artificiali ratione*, interpreter oppositionem ad *conjectura*, adjectam ob sequentia, in quibus *probationes extra artem* memorantur.

jectivum *generalis*. Alias hic ipse *status qualitatis* vocatur *status* l. *constitutio generalis*. An forte natum inde aliquid erroris? cf. Cic. de inv. 1, 8.

et quaestionem — explicat. *Actionem* h. l. interpretare *statum translativum* (cf. 3. 6, 50. 84. 4. 2, 68. 5, 13. 8. 7, 1, 9) Sic habebis in hisce *qualitate — conjectura*, quatuor illos status rationales, a nostro diligenter explicatos c. 6. lib. 3. Malim sane pro *quaestionem* hic legi *quaestiones* (cf. 5, 10, 36), et fuerit lenissima correctio. Quod duo illa *finitionis* et *actionis* vocabula copula committentur nulla, nihil habet insoliti et huic structurae congruenti. cf. tamen not. crit.

artificiali ratione colligitur: ita in iis causis (quae sunt frequentissimae), quae vel solis extra artem probationibus, vel mixtis continentur, asperrima in hac parte dimicatio est, nec alibi dixeris magis mucrone pugnari. 5 Nam et firmissima quaeque memoriae judicis inculcanda sunt, et praestandum, quidquid in actione promisimus, et refellenda mendacia. Nusquam est denique, qui cognoscit, intentior. Nec immerito quidam, quanquam in dicendo mediocres, hac tamen altercandi praestantia meruerunt nomen patronorum. 6 At quidam litigatoribus suis illum 569 modo ambitiosum declamandi sudorem prae-

iis c. MSS. mei (praeter Goth.) et edd. ante Gryph. *his c.* cf. 5, 10, 21. *quae vel.* Turic. Camp. *quae ve.* cf. § 16.

5. *inculcanda sunt.* Turic. (a pr. manu) *inculcata sunt.*

et praest. Sic Turic. Guelf. Camp. cum plerisque praeter edd. a Jens. ante Bad. dantes *etiam p.* unde, melius sane sed alienum, eruit et recepit *et jam pr.* Gesn. cum Bip.

intentior. Guelf. *interior.*

6. *suis illum.* Turic. *jus i.*, sed a sec. manu *usi i.* et sic Guelf. Camp. Tarv. cum Bodl. Bal. Andr. *usi ull.* Jens. cum rell. ante Ald. qui recepit Regii conjecturam; est ea in Goth. Vall. sed et in prima manu Turic.

mucrone pugnari. Locutionem exemplo illustrare non contingit, quanquam minime obscuram; neque enim sufficit gladiorum mentio, quae est in multis locis hic apponi solitis a VV. DD.

5. *Nec immerito — meruerunt.* Displicent haec geminata (cf. 6 Pro. 5.) sed hoc ipso naevo apparet quam plane *merendi* verbum abierit in sensum *impetrandi*, etymo plane absterso cf. 6, 3, 110.

ambitiosum. vide 1, 2, 22. Sed ad *declamandi sudorem* cf. 12, 3, 4 *clamorem suum.* *Sudor* est agitatio cf. 5, 7, 1.

ſtitiſſe contenti, cum turba laudantium deſtituunt ſubſellia, pugnamque illam decretoriam imperitis ac ſaepe pullatae turbae relinquunt. Itaque videas alios plerumque 7 judiciis privatis *ad actiones* vocari, alios *ad probationem.* Quae ſi dividenda ſunt officia, hoc certe magis neceſſarium eſt: pudendumque dictu, ſi plus litigantibus proſunt mino-

decretoriam. Sic Turic. Guelf. Tarv. cum Goth. Vall. (a ſec. manu) Bodl. Andr. Obr. (etſi ſph. *decetor.*) Roll. Capp. Geſn. Bip. Reliqui vett. *decertoriam* cum Vall. a pr. manu, et mox Ruſc. cum recentioribus *decertatoriam* ex Regii conjectura. *pullatae.* Jenſ. (tac. Geſn.) *puellatae* quod inventum correxit Regius.

7. *judiciis.* Turic. *inridiis*, a ſec. manu *inſidiis* et ſic Guelf. cum Vall. Jenſ. et edd. ante Ruſc. qui recepit Regii emendationem. Camp. tamen *ſubſelliis* et ſic Goth. Affertur e Voſſ. 2. *inſidiis*, ſed per errorem profecto, cum *ſubſelliis* ibi etiam memoretur, tanquam recepta. Poſterius Regius et ipſum inveniebat. *actiones.* Ald. cum edd. reliquis ante Gryph. *altercationes* de conjectura Regii, falſa illa et improbata Capperonnerio quoque. Intelliguntur enim *actiones perpetuae* (cf. 12, 5, 5), quibus opponitur *probatio*, quae ipſa ſit partim altercatione. Ad totum locum recte adhibebis quae ſunt c. 3. lib. 12. de pragmaticis, ubi *minores advocati* ut hac ipſa § *minores.* Malim ſane hic *actionem* ſing. numero ut mox. *probationem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *probationes.*

litigantibus. Tarv. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. *litigatoribus.*

pugnamque — decretoriam. cf. 10, 5, 20. L. Seneca Epiſt. 117. „Remove iſta luſoria arma; *decretoriis* opus „eſt." citante Nic. Fabro ad M. Senecae praef. libri 4. Controverſſ.

pullatae turbae. cf. 2, 12, 10. „Hic tamen intelliguntur „*pragmatici*" (cf. 3, 6, 59) TURNEBUS; rectiſſime, quanquam perſonatus ille, et ex Regii nota. Neque enim coronae circumſtantium haec relinquuntur, quoniam ſunt ipſius patroni partes.

7. *ad actiones.* vid. not. crit.

res. In publicis certe judiciis vox illa praeconis, praeter patronos, ipſum, qui egerit, 8 citat. Opus eſt igitur in primis ingenio veloci ac mobili, animo praeſenti et acri. Non enim cogitandum, ſed dicendum ſtatim 57. eſt, et prope ſub conatu adverſarii manus exigenda. Quare cum in omni parte hujusce officii plurimum facit, totas non diligenter modo, ſed etiam familiariter noſſe cauſas; tum *in altercutione* maxime neceſſarium eſt, omnium *perſonarum*, *inſtrumentorum*, *temporum*, *locorum habere notitiam:* alioqui et tacendum erit ſaepe, et aliis ſub-

8. *ſtatim.* Turic. Guelf. *ſatis* cum Alm.

exigenda. Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. quo acc. Geſn. Bip. Reliqui *erigenda* fruſtra defendente Burmanno.

fam. noſſe. Turic. Guelf. Camp. inſerunt *nos* cum Alm. Goth. et edd. ante Bad. Regius proſcripſit compoſitionis cauſa; optime. *tac. erit.* Turic. Guelf. Camp. *t. ergo.* cum Alm. Goth Voſſ. 2. *t. eſt ergo* edd. ante Ald. Regius pro *ergo* repoſuit *eſt* obſecundantibus reliquis, praeter Ald. et Baſ.

vox illa praeconis. cf. 1, 5, 43 ad quem locum erant ponenda Aſconii verba ad act. pr. in Verrem p. 65. „Ab „utraque parte oratione con„ſumta, ut in conſilium di„mitterentur, *Praetor* ſolebat „pronunciare: *Dixerunt.*" In his autem pro *Praetor* repone *Praeco*, auctore Qu. l. c. et Cic. Verr. 2, 30 „*praeco* dixiſſe „pronunciat."

praeter patronos. „Patroni „enim poſſunt eſſe plures, „unus tantum egiſſe." GESNERUS. Malis tamen fortaſſe „*inter* patronos," ut librarii oculus aberrarit ad „*praeco*„nis" „*patro*nos."

8. *cogitandum.* cf. 2, 11, 4. et praef. noſtr. p. 83.

manus exigenda — eſt. De manu vide 5, 13, 54. *exigere* autem eſt perferre ad corpus adverſarii (Francogallice *alonger*), ferire. cf. Gronov. ad Senec. conſol. ad Marc. c. 16. citante Burm.

jicientibus, plerumque ſtudio loquendi fatue modo accedendum: quo nonnunquam accidit, ut in noſtra credulitate aliena

quorum ſcripturam expreſſimus. Compendia τῶν *ergo* et *erit* ſatis ſimilia habes in Waltheri Lexico Diplom. p. 105, 9. 111, 21.

plerumque — accedendum. Turic. Guelf. Camp. *p. autem — a.* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Gryph. Proſcripſit *autem* jam Regius; ſed jacturae hujus faciendae nullam rationem criticam oſtendit. Etiam in ſequentibus illis *fatue modo* vix eſt acquieſcendum. Nec *plerumque* nec *ſtudium loquendi* congruit, ſi hoc *ſtudium* eſt patronorum in altercando deſtitutorum ab ſua ignorantia. Quare enim *plerumque* poſt *ſaepe?* Quodve exprobratur iis *ſtudium loquendi*, quibus turpe ſane eſt *tacere*, ut illud non tam ſit *ſtudium*, quam *officium?* Aſſumto igitur *autem*, fuerit melius *ſtud. loqu.* referre ad *ſubjicientes*, et *plerumque autem ſtudio loquendi* facere parentheſin, hac ſententia: „quod tamen illi plerumque nullo certo faciunt „conſilio, ſed pruritu quodam, aliquem ſuum quoque ſermo„nem immiſcendi.“ Ea eſt etiam Gedoyni ratio (cf. 5, 13, 46. *cupiditate dicendi*). Jam iſta „*fatue modo*“ fallor, aut habent illud *modo* inſolenter uſurpatum pro *tantum*, *ſolummodo;* quod ſi maxime ſit latinum, jacet tamen miſere. Malim igitur *fatui modo* i. e. ſicut *fatuus*, *tardus*, cui effoetum eſt cerebrum. Irrepſit hoc, inconſulto, opinor, et per ſphalma, in notam Burmanni. Mihi ſponte ſubnatum, et primo etiam propius literas ipſas volebam *fatuae modo.* cf. Senecae Epiſt. 50. p. Bip. 143. ſi forte feminae hujusmodi etiam frequentiores fuerint in domibus potentum quam mares, et ſolitae dominis ſuis per omnia aſſentiri.

quo nonnunquam. Turic. *quo nunquam*, a ſec. manu *quod n.* et ſic Guelf. Camp. cum Jenſ. et edd. ante Baſ. exc. Ald. Hic enim noſtram, Baſ. *quod nonnunquam* cum Gryph.

acc. — noſtra. Turic. omittit *ut* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. *a. ut n.* Tarv. *a. ni n.* Guelf. Camp. cum edd. rell. ante Gryph. exc. Aldo. *Ni* Regius tanquam ſuam conjecturam proponit.

credulitate. Turic. Guelf. Camp. *crudelitate* cum Jenſ. Tarv. (cf. 4, 2, 107) *cruditate* Obr. *ruditate* conjecit Burm. infeliciter.

plerumque — accedendum. vid. not. crit.

9 ſtultitia erubeſcamus. Neque tamen hoc ipſis 571 monitoribus clareſcit: quidam faciunt aperte,

ſtultitia. Turic. Guelf. Camp. *ſtudia* cum Goth. Voſſ. 2. Gryph. eoque recentioribus ante Burm. Et hic et modo noſtra vocabula dare narratur Alm. negligenter profecto cf. § 2. 9.

9. *tamen hoc.* Turic. *tam cum his*, a ſec. manu *tantum his* et ſic Guelf. cum Goth. Jenſ. et recentioribus ante Ruſc. Ex Alm. et Voſſ. 2. nonniſi *his* profertur. Camp. *tamen his* cum Ald. Baſ. *tantum lis.* Obr. *tantum* pro *tamen* retinent, exceptis, quos deſignavi, omnes ante Burm. quo redit Capper. *Hoc* pro *his* de Regii conjectura repoſuit Ruſc. Hanc eſſe inanem facile agnoſcas; neque ullis argumentis doceri poteſt *clareſcere* ſic adhiberi pro „apparere, manifeſtum eſſe." Ineſt ſemper nitoris, ſplendoris aliqua ſignificatio, velut 8, 5, 19 „(ſententia) fit pulcherrima cum aliqua comparatione *clareſcit.*" Aliud eſt *clarere;* ſed hoc eſt antiquitatis affectatae, nec Qu. uſurpatum. Denique Geſnerus, qui ſolus receptam interpretari conatus eſt, nullum oſtendit juſtum ſententiarum nexum ſi prius dicuntur litigatores (eos accipit *monitores*) non agnoſcere, quantum noceat domi non docuiſſe cauſam (hoc eſt illud *hoc*); mox autem facere aperte quod rixemur, „cum „nutu ſe non patiuntur eo redigi, uti taceant quod dicto opus „non eſt." In hac conſilii inopia, ad mutationem confugio; eruo autem haec, partim e prima Turic. manu: „Neque *jam* „*cum* his ipſis monitoribus *clam res fit:* quidam faciunt „*aperte*" cet. Locutio, quam induco, nihil habet inſoliti. cf. Plin. H. N. 36, 2. „Nec *clam* illud — factum eſt." Digeſt. lib. 43. titulus 24. „Quod vi aut *clam*" ſcil. factum eſt. *Jam*, quod repono, minus congruere videbitur. Neque tamen quidquam temere melius extundes ex illo *tam* Turic. *tamen* minus placeat, nec *etiam* praeſtare credo. Interpreter *jam* meum: *porro*, *praeterea.* Optimum erat *non jam* accipere *non amplius*, ſed huic non eſt hic locus. Sententia univerſa hujusmodi: „Cum his ipſis autem monitoribus, „i. e. ſubjicientibus, qui per ſe ſunt valde incommodi, ne „tacite quidem, neque clam judice, tranſigitur negotium." *Aperte* quo referam, ad *faciunt*, an ad *rixemur*, haereo. In altera quidem ratione transponere paene malim vocem poſt *quod.* Nec videor mihi totum locum emendaſſe, et levigaſſe.

quid. fac. ap. Camp. *fac. ap. quidem.* cf. § 1. 14.

9. *tamen hoc.* vid. not. crit.

quod rixemur. Videas enim plerosque ira percitos exclamantes, ut judex audiat, contrarium id eſſe, quod admoneatur, ſciatque ille, qui pronunciaturus eſt in cauſa, malum, quod tacetur. Quare bonus altercator vitio iracundiae careat. Nullus enim rationi magis obſtat affectus, et fert extra cauſam, et plerumque deformia convicia facere ac mereri cogit, et ipſos nonnunquam judices incitat. Melior moderatio, ac nonnunquam etiam patientia. Neque enim refutanda tantum, quae e contrario dicuntur, ſed contemnenda, elevanda, ridenda

quod rix. Turic. *quae r.*, a ſec. manu, ſed obſcure *quo r.* A Voſſ. 2. *quod* abeſſe dicitur, non addicente Goth.

admoneatur. Alm. (ref. Burm.) *admoneant.* Nihil tale Turic. (cf. § 8. 10.) Paulo melius videtur recepto; nec tamen refert. *ſciatque.* Turic. (a pr. manu) *ſciantque.*

10. *Nullus.* Turic. Camp. *nullius.* cf. 6, 2, 3.

fert. Turic. Guelf. Camp. *fere* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. cf. 6, 3, 80.

plerumque def. Turic. Guelf. inſerunt *et;* per errorem.

quod rixemur. Nullam hic monitorum perfidiam notari arbitror, ſed negligentiam modo et vecordiam. Neque enim apparet ulla ejus malitiae cauſa, cum non ſuppoſiti illi dicantur ab adverſariis. Quapropter *quod* potius dixiſſe videtur Qu. quam *ut*, quo non tam *conſilio*, ut nunc, ſed *conſuetudinem* rixandi demonſtraretur.

contrarium eſſe. Cave hoc referas ad *audiat;* pendet ex *clamantes.* Sunt igitur *patroni* „ira perciti," non *monitores*, quod recte vidit Geſnerus.

10. *mereri.* cf. § 5. Hic mire cum *cogit* componitur, neglecto item etymo.

et ipſos. Quod hic Turic., ſolus quidem et a prima modo manu, inſerit *in*, id ego veriſſimum cenſeo. cf. 4, 1, 11.

patientia. Quae alias ſane indecora eſt viro.

contemnenda — ridenda. cf. 5, 13, 22. 6, 3, 23.

ſunt; nec usquam plus loci reperit urbanitas. Hoc, dum ordo eſt et pudor: contra turbantes audendum, et impudentiae fortiter reſi-
11 ſtendum. Sunt enim quidam praeduri in hoc oris, ut obſtrepant ingenti clamore, et medios ſermones intercipiant, et omnia tumultu confundant: quos ut non imitari,

reperit. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *recipit* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *Repetere* et *Recipere* confuſa vide apud Drakenb. ad Liv. 28, 37, 1 et, quod ſponte credas, *repetere* et *reperire* 8, 18, 12. Alm. *recepit.* *odium — pudor.* Turic. *hoc dium ordo eſt e. p.* Alm. *Hoc diũ ordo e. p.* (cf. § 9. 11). Sed ille a ſecunda manu *odium mordet e. p.* Et haec jam eſt in reliquis ſcriptura; pro qua Burm. tentat *odium tardet et (etiam, vel,* ſic enim capio illum, minus perſpicue explanantem) *pudor,* quaerens nexum cum ſequentibus. Geſnerus, vulgatam probans et *mordet* referens ad illa *nusquam plus,* ut ſuam rationem multis probet, vereor.

11. *tumultu confundant.* Turic. *tumultum confidant,* a ſec. manu additur *in* et ſic Guelf. *in tumultum confundant* Goth.

Hoc — pudor. Subjicit praeceptis adhuc traditis cautionem, quousque iis uti deceat. Simili locutione, quanquam pleniore 11, 3, 144 „Sed *haec* „amictus obſervatio, *dum* in„cipimus." Moderatio, patientia, urbanitas commendantur, dum adverſarius in altercando ſe continet *ordine* et *pudore,* quibus mox opponitur *turbantes, impudentia. Sed* quod in transeundo ad proxima deſiderare poterat tardior, eleganter omittitur.

11. *praeduri — oris.* Ovid. Met. 5, 451 „*duri* puer *oris* „et audax." Mox opponitur „*mollis* frons" quacum confer 11, 3, 78 „(fronti) — ſan„guis — cum *infirmam vere„cundia cutem* accipit, effun„ditur in ruborem." item 12, 5, 4 „quamlibet *imbecilla* „*frons.*" cf. et Declam. Qu. Vol. 4. p. 63.

oportebit — retundenda. Salebroſa oratio. Quidni enim alter infinitivus continuatur *improbitatem retundere,* et mox tertius *appellare?* Repone ex Buttmanni conjectura: „et — *improbitate* — *ap„pellando*" (vid. not. crit.).

ſic acriter propulſare oportebit: et ipſorum improbitas retundenda, et judices vel praeſidentes magiſtratus appellandi frequenter, ut loquendi vices ſerventur. Non eſt res animi jacentis, et mollis ſupra modum frontis, fallitque plerumque, quod *probitas* vocatur, quae eſt imbecillitas. Valet autem in altercatione plurimum *acumen*, quod ſine dubio ex arte non venit (natura enim non docetur) arte tamen adjuvatur. In qua praecipuum eſt, ſemper id in oculis habere, de quo quaeritur, et quod volumus efficere: 12 13

(tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Bal. Andr. Ex Alm. nonniſi *confidant* memoratur. ex Bodl. *in tumultu.*

ſic. Guelf. *ſed.* Male. *improb. ret.* Turic. (a pr. manu) *improbitate retundendum*, cum Alm. ex quo tamen *retundendam.* *praeſidentes.* Turic. *poſſidentis*, a ſec. manu *poteſtates* Alm. *poſſidentes.* Guelf. Camp. omittunt. Male. *vices.* Turic. *voces.*

Non. Sic Turic. (a pr. manu) cum edd. ante Ald. exc. Camp. Reliqui *Nam* et ſic correxit Regius. cf. 6, 3, 111.

plerumque. Turic. a pr. manu *ferrumque* cum Alm. (cf. 10. 19). Sed ille a ſec. *verum* et ſic Guelf. Goth. (err. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2.

13. *volumus.* Jenſ. *voluimus*, meorum ſolus, quod inventum correxit Regius.

Non eſt res — frontis. Quae hic dicitur *res* ea non quidem univerſa eſt *eloquentia*, quod tamen ipſum ferri poterat, ſed potius *altercandi ars*, quam negat aggredi debere eum, qui nimium verecundus ſit et timidus.

fallitque. cf. 2, 12, 3. Malim ſane h. l. transpoſita illa *quod plerumque*, ut poſterior vox referatur ad *vocatur*, non ad *fallit* (cf. § 9. not. crit.). Si minus ſententia, quae in recepta eſt prope eadem, compoſitio tamen hoc flagitat.

12. *natura — non docetur.* Hoc interjicitur, ne quis credat *adjuvatur* ſpectare ad *naturam.* Referendum eſt verbum ad *acumen.* cf. 6, 3, 12. Ad *ſine dubio* reſpicit *tamen.* cf. 6, 2, 14.

quia propositum tenentes in rixam non ibimus, nec causae debita tempora conviciando conteremus; gaudebimusque, si hoc adver-14sarius facit. Omnia tempora fere parata sunt meditatis diligenter, quae aut ex adverso dici, aut responderi a nobis possint. Nonnunquam tamen solet hoc quoque esse artis 573 genus, ut quaedam in actione dissimulata,

quia. Turic. a pr. manu *quod.* cf. 6, 2, 13.
non. Turic. (a prima manu) omittit cum Alm.
14. *fere.* Turic. (a pr. manu) *ferre.*
quae. Turic. *quae quod*, a sec. manu *quaeque* et sic Guelf. Camp. Goth. Jens. cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. utraque, quarum prior *quaecunque.*
possint. Turic. (a pr. manu) *possunt.* Hoc, cum *quaecunque* conjunctum, verum censeo.
tam. sol. Stoer. Chouet. Leid. inserunt *dici*, pessime.

13. *rixam.* cf. 2, 12, 2.
14. *Omnia tempora.* Plane, id quod fecit jam Capper., accedo Rollino, delere jubenti *tempora*, tanquam repetitum a librario, aberrante ad proximum versum (cf. 6 Pro. 13). Sententia autem, exemto hoc, ita cum sequentibus videtur conjuncta, ut praemittatur haec et occupetur velut responsio, nondum pertinens ad praeceptum ipsum: „Non „equidem ignoro, ei, qui dili„genter meditatus veniat in „judicium, nihil fere posse in„speratum et novum objici: „solet *tamen* nonnunquam" cet. Fateor autem *praeparata* aptius mihi videri quam *parata*. *fere* non quidem *prope*, *paene* interpreter sed *plerumque*. Illi „*meditati dilig.*" non igitur sunt, quos instituit Qu., sed adversarii. Agnosco ultro non parvam esse in hoc duritiem, quod *ex adverso*, *a nobis* alio sane ducunt. Buttmannus retinens *tempora*, refert ad diversa tempora proferendi quid, prout vel in altercatione dicitur, quo ipso quoque rationem reddere sibi videtur illius mox *tamen*. Iterationem vocabuli, quanquam molestissimam hoc loco, defenderis multis sane exemplis. cf. § 5. *parata* tum interpretandum *convenientia, conducibilia.*
quae — possint. cf. not. crit.

ſubito in altercando proferantur, et inopinatis eruptionibus, et ex inſidiis citiſſimo facto ſimillimum. Id autem tum faciendum, cum eſt aliquid, cui reſponderi non ſtatim poſſit; potuerat autem, ſi tempus ad diſponendum fuiſſet. Nam, quod fideliter firmum eſt, a primis ſtatim actionibus arripere optimum eſt, quo ſaepius diutiusque dicatur. Illud 15 vix ſaltem praecipiendum videtur, ne turbidus et clamoſus tantum ſit altercator, et

altercando. Camp. *altercatione* cum Ald. Baſ.

et inop. — ſimill. Turic. *eſt i. e. aut in ex i. oincifio facte ſ.* a ſec. manu *et* (pro *eſt*), deletur *in* (quod ex errore librarii, primo ex omittentis, recte repetit Ulricus, cum illud *in* ab initio lineae in *inſidiis* poſtea aſcriptum, quanquam a manu pr., videatur), reponitur *citiſſimo facto.* Alm. ſiletur cum Britann. *aut* pro *et* (ante *ex*) habent mei et ſcripti et excuſi ante Gryph. cum Voſſ. 2. (de Goth. tac. Geſn.). E Turic. pr. manu haec eruo; *et eſt i. e. aut e. i. incurſioni factae ſ.* Rollinus *citiſſime facti* conjicit, Gallaeus *citiſſimo facto*, occupans Burmannum qui et ipſe *impetui* vel *incurſui* volebat inſeri poſt *cit.*, Geſnerus *factum* ex aliquot Frontini locis pro *ſtrategemate* dici probare conatur; fruſtra, ut videntur, omnes.

tum fac. cum. Turic. *dum* (a pr. manu) *fac. eſt c.* cum Alm. Sed Camp. omittit *tum* et addit *eſt*. Hoc cum Guelf. et edd. ante Bad. quo acc. Baſ. *eſt al.* Turic. (a pr. manu) Tarv. omittunt *eſt*, et hinc, transponendo, ſit noſtra. cf. § 9. 16. *potuerat.* Turic. Guelf. Camp. *potuerit* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Obr. Bip. probante Geſn. cf. Camp. qui 4, 1, 45. 4, 2, 64 *potuerint* pro *poterunt.*

et inopinatis — ſimillimum. cf. not. crit.

potuerat. Malim *poterat.* cf. not. crit. et 5, 10, 101.

diſponendum. Non dubito quin a Qu. fuerit *diſpiciendum.* cf. 10, 7, 20 „breve ſaltem „*tempus* — ad ea — *diſpiciunda* ſumamus.“ Regius *reſpondendum* conjecit.

15. *vix ſaltem.* cf. 6, 2, 19

tantum. i. e. nihil aliud quam clamoſus et turbidus, ut

quales fere ſunt, qui literas neſciunt. Nam improbitas, licet adverſario moleſta ſit, judici inviſa eſt. Nocet etiam diu pugnare 16 in iis, quae obtinere non poſſis. Nam, ubi vinci neceſſe eſt, expedit cedere: quia ſive plura ſunt, de quibus quaeritur, facilior erit in ceteris ſides: ſive unum, mitior ſolet poena irrogari verecundiae. Nam culpam, praeſertim deprehenſam, pertinaciter 17 tueri, culpa altera eſt. Dum ſtat acies, multi in re conſilii atque artis eſt, ut errantem

15. *fere.* Turic. Guelf. Camp. *facti* cum Alm. Goth. Voff. 2. Vall. et edd. ante Gryph. conjecit Badius *fatui*, ſed et noſtrum ipſum. Mira eſt vetus illa ſcriptura, quae admonet Francogallicae locutionis: „c'eſt ainſi que l'homme eſt *fait*," cujusmodi nihil ſane vidi in latinitate.

pugnare. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *pugna* cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Baſ.

non. Turic. a pr. manu omittit. cf. ad 6, 2, 11.

16. *ſive.* Turic. *ſi vel.* cf. § 4.

poen. irr. ver. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *i. p. v.* cf. § 14. 6, 5, 5.

17. *re.* Turic. (a manu ſec.) Guelf. Camp. *rem* cum Voſſ. 2. Vall. Baſ. Obr. (Goth. non memoratur) Lubricum ſane judicium, ſed ego vel ſuperſtitioſe teneo pr. Turic. manum, et res ipſa adjuvat.

nihil afferat in judicium praeter inconditum clamorem. Sic certe interpretor.

qui — neſciunt. cf. 1, 10, 18.

Nocet — non poſſis. cf. 5, 13, 34. 6, 5, 2.

17. *ſtat acies.* Huic contrarium *inclinat acies* cf. Drakenb. ad Liv. 7, 33, 7. noſtr. 5, 13, 57 „cauſae *incl.*"

in re. Aliquoties noſter *rem* dicit id ipſum quod cum maxime tractat (pro *hanc rem*), velut 6, 3, 85 et hoc capite § 11. item 9 (vid. not. crit.). Sic et Livius praef. § 4. Additur ergo hoc *in re*, ut definiatur quale hoc ſit *conſilium*, qualis *ars*, quaſi dicas: „Conſultus et peritus altercationis is eſt, qui" cet.

adverſarium trahas, et ire quam longiſſime cogas, ut vana interim ſpe exultet. Ideo quaedam bene diſſimulantur inſtrumenta. Inſtant enim, et ſaepe diſcrimen omne committunt, quod deeſſe nobis putant, et faciunt probationibus noſtris auctoritatem poſtulando. Expedit etiam dare aliquid adver- 18 ſario, quod pro ſe putet, quod apprehen- 574 dens, majus aliquid cogatur dimittere: duas interim res proponere, quarum utramlibet male ſit electurus; quod in altercatione ſit potentius, quam in actione: quia in illa

majus. Turic. (a pr. manu) *majus majus* (cf. 6, 5, 9). Guelf. *magis.* Jenſ. *minus magis* cum Loc. Ven. Ruſc. Hoc inventum correxit Regius, nec video quare placeat Geſnero. *minus* etiam a Vall. abeſt. *duas.* Turic. Guelf. *alias.* *quarum.* Turic. (a pr. manu) *quartum.* Camp. *quorum.*

ire quam longiſſime. cf. 5, 7, 19.

diſcrimen — committunt. Exemplo gemino hanc locutionem declarare nondum contigit. Burmannus juris formulam agnoſcit, qualis ſit *edictum committere* vel *multam*, de qua vide Briſſon. de V. S. cf. 7, 4, 20. *commiſſa — poena.* Geſnerus, addubitans de ſcriptura, comparat notionem verbi, qua *pugna* vel *proelium committi* dicitur i. e. incipi, conſeri. Sententiam nemo ignorat. Ego cogitandum cenſeo de Liviano iſto *rem in caſum committere* 4, 27, 6 ubi vide Drakenb. *Diſcrimen omne* i. e. totius cauſae momentum, diremtionem: ubi fortaſſe malis inſeri *eo* (i. e. in id) ante *quod* vel potius *ei*, quoniam non eſt adverbium loci. Carere tamen vel hoc poſſumus, tumque ad *deeſſe* repetemus ex proximo *inſtrumenta.*

18. *apprehendens.* Eleganter cf. 5, 14, 32. Concinnitati autem profuturum cenſeo, ſi copulam adjunxeris τῷ *quod*, ita: *quodque appr.* Quanquam ratione quadam poteſt defendi recepta, ſed minus terſa illa.

duas — utramlibet. cf. 5, 10, 69.

nobis ipſi reſpondemus, in hac adverſarium, 19 quaſi confeſſum, tenemus. Eſt in primis acuti, videre, quo judex dicto moveatur, quid reſpuat: quod et vultu ſaepiſſime, et aliquando etiam dicto aliquo factove ejus deprehenditur. Et inſtare proficientibus; et ab iis, quae non adjuvant, quam molliſſime pedem oportet referre. Faciunt hoc medici quoque, ut remedia perinde perſeverent adhibere, vel deſinant, ut illa recipi vel 20 reſpui vident. Nonnunquam, ſi rem evolvere propoſitam facile non ſit, inferenda eſt alia quaeſtio: atque in eam, ſi fieri poteſt, judex avocandus. Quid enim, cum reſpondere non poſſis, agendum eſt, niſi ut aliud invenias, cui adverſarius reſpondere non

19. *et vultu.* Sic Turic. (a prima manu) cum Alm. (cf. § 11. 21). Reliqui *ex v.* *adjuvant.* Turic. (a pr. manu) *adjuvent.* Non male; cf. mox.

pedem oportet. Turic. (a pr. manu) *pede operet* cum Alm. ex quo poſterius tantum. Goth. (tac. Geſn.) *p. oportere.* Quod ſponte ſubnatum mihi, hac fluctuatione veriſimilius ſit, delendum eſſe illud *oportet.* Quanto enim terſior oratio, ſi infinitivi *inſtare, referre,* pendeant ex iſtis „Eſt in primis „acuti." Tum uncis ſepiemus parentheſin *quod — deprehenditur.* *perinde.* Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *proinde.* cf. 5, 13, 21.

20. *avocandus.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *advocandus.* Geſn. (per σφ.) *evocandus.*

potentius. Adverbium agnoſcendum, non nomen. cf. 5, 7, 37.

20. *evolvere.* i. e. expedire, extricare. Nullum tamen ejusdem uſus exemplum praeſto eſt, niſi forte Ennianum illud 6, 3, 86 et *evolvere ſe e turba* apud Terent. Eun. 4, 4. 56.

possit? In plerisque idem est, ut dixi, qui [21] circa testes, locus, et personis modo distat, quod hic patronorum inter se certamen, illic pugna inter testem et patronum. Exercitatio vero hujus rei longe facilior. Nam est utilissimum, frequenter cum aliquo, qui sit studiorum eorundem, sumere materiam vel verae, vel etiam fictae, controversiae, et diversas partes, altercationis modo, tueri: quod idem etiam in simplici genere quaestio-

21. *idem.* Hoc reposui de mea conjectura, pro omnium librorum *judex.* *est ut dixi.* Sic Turic. (a pr. manu) cum Alm. (cf. § 19. 22). Reliqui ante *ut* inserunt *avocandus*, nisi quod Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. Vall. *adv.* Praeterea Goth. (tac. Gesn.) omittit *dixi qui.* Burm. (non Obr. ut putat Gesn.) *eo* adjici velit post *dixi.*

testes' locus. Sic Turic. Obr. *t. locos* Guelf. *t. et locos* Camp. cum Goth. Voss. 2. (nisi quod ex hoc *locus*) et edd. ante Bad. quo acc. Bas. Reliqui *t. est l.* et hoc repositum in Vall. narrat Bad. *personis.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Camp. *personas* cum edd. ante Bad. quo acc. Bas. Nostrum (contra ac narrat Gesn.) etiam in Goth. Rectissime Regius in recepta (*judex — personas*) bonam copiam ejuravit.

certamen. Turic. (a pr. manu) *cum tamen*, quanquam *cum* per compendium. *illic.* Turic. Guelf. *illa.* Non quidem sine sensu. *qui sit.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *quod s.* cum Voss. 2. cf. 3, 6, 64.

21. *ut dixi.* § 2. (not. 2.) *In plerisque* autem intellige: „partibus altercationis." *et — distat.* Languere hoc videtur, verbo relato ad *locus.* Quid si *distat* est pro impersonali? cf. 1, 2, 4. 5, 10, 26. *in simplici — quaestionum.* Male Capper. ablegat ad 5, 10, 1. Quis enim dubitet in *simplici* quoque *causa* partes esse altercationis? Nec attinebat igitur hoc de industria moneri. Malo cogitare de *quaestionibus* (θέσεσι) quatenus opponuntur *causis* cf. 5, 10, 53 et maxime 2, 1, 9 ubi itidem respondent hisce ex altera parte *veras fictaeque controversiae.* Neque tamen in ullo eorum locorum

22 num fieri poteſt Ne illud quidem ignorare advocatum volo, quo quaeque ordine probatio ſit apud judicem proferenda: cujus rei eadem in argumentis ratio eſt, ut potentiſſima prima et ſumma ponantur. Illa enim ad credendum praeparant judicem, haec ad pronunciandum.

V. His pro noſtra facultate tractatis, non 575 dubitaſſem tranſire protinus ad *diſpoſitionem*, quae ordine ipſo ſequitur: niſi vererer, ne, quoniam fuerunt, qui *judicium inventioni* ſubjungerent, praeteriſſe hunc locum quibusdam viderer, qui mea quidem opinione adeo partibus operis hujus omnibus connexus ac mixtus eſt, ut ne a ſententiis quidem aut verbis ſaltem ſingulis poſſit ſeparari: nec magis arte traditur, quam guſtus aut odor.
2 Ideoque nos, quid in quaque re ſequendum cavendumque ſit, docemus ac deinceps docebimus, ut ad ea judicium dirigatur.

22. *judicem prof.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *judices.* *et ſumma.* Turic. (a pr. manu) *ut ſ.* cum Alm. cf. § 21. 6, 5, 9.

2. *docemus ac deinceps.* Haec dant Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt, improbante ipſo Geſnero, qui recte ablegat ad § 6.

adjectivum *ſimplex* additur *quaeſtioni*, ut hic generi earum, ſed *infinitum*, *univerſum.*

22. *eadem in.* Malim inferi *quae.* De re cf. 4, 12, 14. 7, 1, 17.

1. *judicium.* cf. 5, 3, 5. 6.

ſaltem. vid. 6, 4, 15.

2. *cavendumque.* Elegantius videtur omitti copula, ut habet prima Turic. manus.

Praecipiam igitur, ne, quod effici non poteſt, aggrediamur, ut contraria vitemus et communia, ne quid in eloquendo corruptum obſcurumque ſit: referatur oportet ad ſenſus, qui non docentur. Nec multum a *judi-* 3 *cio* credo diſtare *conſilium*, niſi quod illud oſtendentibus ſe rebus adhibetur, hoc latentibus, et aut omnino nondum repertis, aut

2. *Praecipiam.* Turic. Guelf. Camp. *praecipuam.* Noſtrum Jenſ. et edd. ante Gryph. exc. Bad. pr. qui e Vall. *Praecipuum*, cum reliquis. *ne quod — non.* Turic. *neque — n.* a ſecunda manu *ſine qua — nil*, et ſic Guelf. *rem ſine qua — nil* Camp. (contemnenda profecto ſcriptura, quanquam negat Capper.). Turbatum miſere in Jenſ. et Tarv. ordinem, reſtituit Regius, addicente et Vall. et meis MSS. Rollini aliena κρίσις, relegantis *referatur — docentur* (quae tamen vel gloſſae ei ſuſpecta ſunt) poſt *odor*, ſupra § 1. cntr. Quam ſuadens Capper., a nemine, in Qu. lectione verſato, non agnitum iri cenſet. *obſcurumque.* Turic. Guelf. omittunt copulam (cf. not. ex. ad *cav.*) Camp. pro ea *ve.*

oſtend. ſe. Pronomen omittunt Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. (Voſſ. 2. *e* dare narratur pro *ſe*) et edd. ante Ald. Correxit Regius.

Praecipiam — referatur. Haec ſibi invicem reſpondent. „Meum eſt *praecipere*, et hoc „praeſtabo; fruſtra tamen fe„cero, niſi *referatur* illa mea „doctrina ad ſenſus“ cet. Inſervit altera ſententia illuſtrandae priori, et eſt velut exemplo. Aldi ratio, poſt ſingula illa praecepta interrogationis ſigna ponentis, ut *Referatur oportet* ſit reſponſio, ne ipſa quidem abſurda; minus tamen accommodata videtur proximis, ubi vere aliqua doceri agnoſcitur.

communia. cf. 3, 3, 5.

ſenſus — docentur. Malis ſane *ſenſum — docetur.* Erravit certe Gedoynus, haec dans: „cela eſt ſi évident qu' il le „faut raporter aux ſens, qui „n' ont pas beſoin d' enſeigne„ment pour faire leurs fonc„tions.“

3. *conſilium.* cf. 5, 14, 27. 2, 13, 2.

dubiis. Et *judicium* frequentiſſime certum eſt; *conſilium* vero eſt ratio quaedam alte petita, et plerumque plura perpendens et comparans, habensque in ſe et inventionem, 4 et judicationem. Sed ne haec quidem praecepta in univerſum ſpectanda ſunt. Nam ex re ſumitur, cui locus *ante actionem* eſt frequenter: nam Cicero ſummo conſilio videtur

Et jud. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Baſil. Obr. Reliqui inſerunt *quod*, continuantes cum ſuperiore illo *niſi quod.* Guelf. etiam majuſculum habet *E* in *Et.*

comparans. Camp. *ponderans.*

et judicationem. Turic. Guelf. omittunt, non ſine ſenſu quidem, cum *et* ante *inv.* poſſit eſſe *etiam.* Errorem tamen librarii interpretor. *Sed ne — ſunt.* Turic. *S. n. hoc. q. p. i. u. expectanda ſ.* cum Guelf. Alm. (niſi quod ille *haec*, ex hoc nihil in iſta voce affertur). *S. n. h. q. p. i. u. expetenda ſ.* Camp. Receptam laborare apparet. Quae enim ſunt iſta, quae dicit *haec praecepta?* Nulla dedit. Cogebatur Gedoynus reddere „ces *notions* générales" nempe reſpiciens ad proximam illam *conſilii* definitionem. Deinde quid ſignificat *ſpectanda*? Acquieſcendum in Turic. Quanquam aptius cum iſtis *in univerſum* coïre videtur *expetenda*, ſed hoc correctorem olet. Pro *haec* autem legam *hic.* Ut in *judicio* nulla praecepta, ita ne in *conſilio* quidem. Si quid deſideres ad ſequentem protinus ſententiam, poſſis ſcribere *huic* i. e. conſilio.

cui. Turic. *cius.* Guelf. Camp. *cujus* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Regius correxit, et noſtrum agnoſco in Turic. *nam Cic.* Turic. (a ſec. manu) praemittit *a* ſine ſenſu.

Sed ne — ſunt. cf. not. erit.

4. *ſumitur.* Intellige: conſilium. Geminandis particulis iisdem etiam minus parcit Qu. ut hic ter eſt *Nam*, minimo intervallo, quod ipſum alicubi notavimus in ſuperioribus.

in Verrem vel contrahere tempora dicendi maluiſſe, quam in eum annum, quo erat Q. 576 Hortenſius conſul futurus, incidere. Et *in* 5 *ipſis actionibus* primum ac potentiſſimum obtinet locum. nam, quid dicendum, quid tacendum, quid differendum ſit, exigere, conſilii eſt; negare ſit ſatius, an defendere?

5. *in ipſis.* Omittunt *in* libri omnes ante Loc. Repoſuit et Regius. Pro *Et* Turic. a ſec. manu *at*.

potentiſſimum. Jenſ. *potiſſimum* cum Tarv. Loc. Ven. Ruſc. Idem dare Goth. narrat Geſn., cum tamen Voſſ. 2. Vall. noſtrum. *differendum.* Hoc e Goth. recepit Geſn. qui auctorem addere oblitus eſt Voſſ. 2. Salubre hic quidem conſortium. In margine eſt non Stephani ſolum ſed et Gryphii (1544). MSS. quidem et excuſi *diffidendum* ante Ald. qui cum reliquis habet Regii mutationem *diffitendum* (quod in ipſo Vall. legit Bad.) i. e. negandum. Sed hoc eſt continuo: „negare," nec unquam pro negando iſto verbo utitur Qu. Apud Rollinum (in meo quidem exemplo) ipſum invenio *differendum*, quod tamen novaſſe videtur Harles. cf. 5, 10, 55.

contrahere — incidere. cf. Cic. Act. 1. in Verr. c. 8. 9. 18. Aſconius Pedianus argumento ejusdem (p. 40) „Cum „videret" (Cicero) „id agi, „ut a M. Glabrione Praetore „et ab iis judicibus, qui tunc „erant, ad alium annum, „aliumque Praetorem res tota „tranſiret, eriperet urque ſibi „reus patrocinio Hortenſii ac „Metelli, qui tunc Conſules „futuri erant (per hos enim „Verres eludendi judicii fiduciam ſumſerat) hoc commentus eſt ut orationem longam „praetermitteret." Idem in fine commentarii p. 66. „Victoriae „conſuluerat *brevitate dicendi*." Middletonus in Vita Ciceronis Sect. 2. etiam noſtri loco utitur.

5. *exigere.* „Examinare, accurate perpendere, ut 1, 4, „7 *An cujuslibet auris eſt exigere literarum ſonos?* Plin. „Epiſt. 9, 26, 13 poſt longam „diſputationem *Jam nunc,* inquit, *deſtines diem, quo et* „*de illis et de his coram exigere poſſimus.* Vid. Gronov. „Obſ. 4, 20." (p. Platn. 762) Geſnerus.

ubi procemio utendum, et quali? narrandumne, et quomodo? jure prius pugnandum, an aequo? qui ſit ordo utiliſſimus? tum omnes colores; aſpere an leniter, an 6 etiam ſummiſſe loqui expediat? Sed haec quoque, ut quisque paſſus eſt locus, monuimus: idemque in reliqua parte faciemus. pauca tamen exempli gratia ponam: quibus manifeſtius appareat, quid ſit, quod demon-7 ſtrari poſſe praeceptis non arbitror. Laudatur conſilium Demoſthenis, quod, cum ſuaderet bellum Athenienſibus parum id proſpere expertis, nihil adhuc factum eſſe ratione monſtrat; poterat enim emendari negligentia: at, ſi nihil eſſet erratum, melioris in

narrand. — quomodo. Turic. *narrandum et ne q. m.* (cf. 6, 4, 16 ſed et 5, 8, 2), a ſec. manu *narrandum et an iniquo m.* et ſic Guelf.

ſummiſſe. Sic Guelf. Goth. Camp. Reliqui fere *ſubm.* cf. 4, 2, 62.

jure — an aequo. cf. 4, 3, 11.

prius. cf. 4, 2, 26 „*antiquior* — cura." Eodem modo uſurpat Caeſ. B. C. 3, 1. Adjectivum mox eſt § 11.

ſummiſſe. cf. 4, 2, 62. 7, 4, 27. „ſummiſſa et ad ſatis „faciendum compoſita." Repetitum a modis muſicis cf. 3, 8, 48.

7. *conſilium Demoſthenis.* Deſignat Philander Olynth. ſec. quae ſane habet hujusmodi quaedam, velut p. Reisk. 19. 24. Geſnerus Philipp. pr. excitans inde haec verba ἵν' εἰδῆτε, ὅτι οὐδὲν οὔτε φυλαττομένοις ὑμῖν ἐστι φοβερὸν οὔτ' ἂν ὀλιγωρῆτε τοιοῦτον οἷον ἂν βούλησθε. (p. Reisk. 41). Sed ipſa prope noſtri verba habes eadem oratione (p. 40) ὅτι οὐδὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν, κακῶς τὰ πράγματα ἔχει. ἐπεί-τοιγε εἰ πάνθ' ἃ προσῆκε πρατ-

poſterum ſpei non erat ratio. Idem, cum 8 offenſam vereretur, ſi objurgaret populi ſegnitiem in aſſerenda libertate reipublicae, majorum laude uti maluit, qui eam fortiſſime adminiſtraſſent. Nam et faciles habuit aures, et natura ſequebatur, ut meliora probantes pejorum poeniteret. Ciceronis quidem vel 9 una pro Cluentio quamlibet multis exemplis ſuffecerit oratio. Nam, quod in eo conſilium maxime mirer? primamne expoſitionem, qua matri, cujus filium premebat aucto-

8. *eam.* Turic. Guelf. Camp. *rem* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Andr. et edd. ante Stoer. Emendavit aliquis doctus; rectiſſime ille, quicunque primum. Neque enim ſufficit, id quod facit Burm., proferre exempla *adminiſtrandi rempubl.* quod ipſum non eſt in veteri ſcriptura.

9. *ſuffecerit.* Turic. Guelf. *ſufficeret*, cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. exc. Camp. (ſi recte tacui) cf. 1, 1, 22. Turic. (a pr. manu) *ſuffi eretur* et ſic Alm. cf. 6, 4, 22 item protinus. *mirer.* Turic. *miror* cum Alm. cf. modo item hoc §. *qua matri.* Sic Turic. (niſi quod *quam*) Camp. cum Alm. Andr. et edd. ante Stoer. exc. Jenſ. quo acc. Obr. Reliqui *quae.* Diſplicet in hac ratione praeteritum *abſtulit.*

τούτων οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἂν ἐλπὶς ἦν αὐτὰ βελτίω γενέσθαι.

§. *Idem.* Hic Philander ablegat ad Olynth. tert. ubi tamen (p. 34 ſeq.) ſuperiorum temporum oratores maxime laudat Demoſthenes, qui in concionibus nihil dixerint ad demerendum populum, omnia reipublicae cauſa, nec ſuas utilitates ſpectaverint ſed communes. Vereor etiam ut recto haec Demoſthenis exempla ad partes vocarit Qu., offenſam eum veritum dicens. Demoſthenes quidem adeo animoſus eſt et liber in exagitanda civium ſocordia, ut vix ullum ejus locum oſtendi poſſe credam, ubi manifeſta ſit talis, qualem laudat noſter, cautio et prudentia. Pleniſſimae enim ſunt Philippicae illae decem acerrimarum torporis, levitatis,

ritas, abſtulit fidem? an, quod idem corrupti judicii crimen transferre in adverſarium maluit, quam negare, propter *inveteratam* (ut ipſe dicit) *infamiam?* an, quod in re invidioſa legis auxilio noviſſime eſt uſus? quo genere defenſionis etiam offendiſſet nondum praemollitas judicum mentes: 57 an, quod ſe ipſum invito Cluentio facere teſtatus eſt? Quid pro Milone? quod non ante 10

quod idem. Turic. (a pr. manu.) *quo dicit.*

judicii. Turic. Guelf. omittunt cum Alm.

in re. Hoc prima Turic. manus bis ponit. cf. 6, 4, 18.

offendiſſet. Turic. *defendiſſet* cum Alm. cf. hac § item 10.

10. *non ante.* Turic. omittit *non* (cf. 6, 4, 16). Sed modo *quo*, a ſecunda manu et ſic Guelf.

mollitiei, injuſtitiae objurgationum, quarum qui contemſit invidiam, is non videtur unquám ſurrepturus fuiſſe ambitioni concionum. Talis confidentiae ipſa illa Olynthiaca tertia plurima habet exempla. Si laudes majorum requiris in Demoſthene, creberrimae quidem ſunt eae, ſed nulla parcendi aequalibus ratione. cf. p. Rsk. 68. 295 — 297 usque ad celeberrimum iſtud jusjurandum. Nec Turnebianus interpres vera docet, Dionyſium Halicarnaſſenſem ajens, haec ipſa de Demoſthene prodidiſſe, capite artis de figuratis orationibus. Neque enim ibi quidquam tale figuris occultans oſtenditur Demoſthenes, verum callide avertens cives a rege Perſarum jam nunc debellando (Dion. Hal. ed. Rsk. 5. 351 — 54).

9. *inveteratam — infamiam.* Ipſe quidem Cicero *invidiam* dixit, non *infamiam*, in ipſo orationis initio. Paulo tamen poſt *infamiam judicii corrupti*, itidem primo capite; et 22 „judicia — operta — *infa*„*mia.*“ Haec nobis facilia inventu in libris excuſis. cf. ad 6, 5, 107.

legis auxilio — teſtatus eſt. cf. dicta ad 6, 1, 25.

10. *non ante narravit.* cf. 4, 2, 25.

narravit, quam praejudiciis omnibus reum liberaret? quod insidiarum invidiam in Clodium vertit? quanquam revera fuerat pugna fortuita: quod factum et laudavit, et tamen voluntatem Milonis removit? quod illi preces non dedit, et in earum locum ipse successit? Infinitum est enumerare, ut Cottae detraxerit auctoritatem; ut pro Ligario se opposuerit; Cornelium ipsa confessionis fiducia eripuerit. Illud dicere satis habeo, nihil 11 esse non modo in orando, sed in omni vita, prius consilio; frustraque sine eo tradi ceteras artes; plusque vel sine doctrina prudentiam, quam sine prudentia facere doctrinam. Aptare etiam orationem locis, temporibus,

reum. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *rerum.* Quod emendans Regius cum dixisset eum, qui hoc ignoraret, *instruendum* reddere grammaticis oportere, acerbe increpitus est a Badio, ipsum ab illis *instituendum* dicente ut disceret quid esset *instruere.* *liberaret.* Sic et Goth. non *liberarit*, ut Gesn. narrat. *re vera.* Turic. Camp. *res v.* Alm. *rem v.* cf. § 10. sed et 5, 7, 13.

11. *Aptare.* Turic. (a pr. manu) *appare.* a sec. *apparet*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Andr. Bad. utr. Rollin. et aliquot Burmanni.

orat. locis. Goth. (tac. Gesn.) Camp. inserunt *accommodare* cum Voss. 2. Andr. Bad. utr. Rollin. aliisque Burmanni. cf. § 5.

insidiarum invidiam. cf. 4, 2, 57. 5, 10, 50.

voluntatem — removit. cf. 3, 6, 93.

non dedit — successit. cf. 6, 1, 25. 27.

Cottae. cf. 5, 13, 30.

pro Ligario. cf. 5, 10, 93.

Cornelium. cf. 5, 13, 18. 26.

11. *nihil esse — consilio.* cf. 6, 5, 34.

personis, est ejusdem virtutis. Sed hic quia latius fusus est locus, mixtusque cum elocutione, tractabitur, cum praecipere de apte dicendo coeperimus.

est ejusdem. Sic Turic. (a pr. manu) solus. Reliqui *esse c.* pendente ex *dicere satis habeo* structura. Alienum est et hoc annumerari iis, quae dicere satis habeat.

apte. Turic. Guelf. *capite.*

de apte dicendo. cf. 1, 5, 1. Agetur autem de eo c. 1. lib. 11.

Errata.

p. 16. not. ex. v. 4. furſ. explicatur l. explicatur.
p. 21 - - 8. ſos l. los
p. 28. not. crit. v. 13. 4, 6, 52 l. 4, 1, 52
p. 29 not. ex. v. 4. 6, 4, 6 l. 6, 1, 44.
p. 30. not. ex. v. 2. furſ. quo cum l. quocum
p. 32. - - v. 1. 1 11. l. 1, 11.
p. 35. - - v. 10. Deſiderari l. *Deſiderari*
p. 38. not. crit. v. 5. furſ. Turic. *et amorem.* l. Turic. cum
Alm. *amorem*
p. 48. - - v. 4. furſ. 30, l. 30.
p. 49. - - v. 2. furſ. cum l. et
p. 57. - - v. 9. 1, 2, 26. l. 1, 6, 26.
p. 66. not. ex. v. 2. furſ. *Teuxer* l. *Teucer*
p. 77. - - v. 1. 6, l. 5.
p. 89. not. crit. v. 3. Bad. l. Bal.
p. 99. - - v. 2. furſ. *nec.* l. *nec*
p. 97. not. ex. v. 2. furſ. 31, l. 31.
p. 112. not. crit. v. 1. furſ inde l. inde.
p. 114 not. ex. v. 1. Compara l. Comparat
p. 119. not. crit. v. 7. furſ. Ald. Rel. l. Ald. (exc. Camp.) Rel.
p. 124. not. ex. v. 1. 61, l § 61.
p. 125. - - v. 16. ἢν l. ἦν
p. 126. not. crit. v. 3. Rollinum l. Obr.
p. 132. not. ex. v. 2. excitamenta l. incitamenta
p. 136. - - v. 3. furſ. ex l. et
p. 144. - - v. 1. furſ. 62. l. 63.
p. 146. - - v. 3. 2, 13, 2. l. 2, 13, 3.
p. 165. not. crit. v. 5. *adverſi.* l. 19. *adverſi.*
p. 169. - - v. 7. 27. *quid dicamus* l. 26. *quid dicamus*
p. - not. ex. v. 4. furſ. 27. l. 26.
p. - - - v. 1. furſ *ut ſi dicam* l. 27. *ut ſi dicam.*
p. 170. not. crit. v. 10. furſ. *quod dict.* l. *de quo dict.*
p. 179. - - v. 4. furſ. Habent l. Habet
p. 193. not. ex. v. 2. furſ. 4. l. 3.
p. 200. not. crit. v. 5. Nihil l. Nihili
p. 202. not. ex. v. 1. furſ. *tamen* l. tamen.
p. 203. not. crit. v. 2. furſ. accedd. l. acc. edd.
p. 216. - - v. 5. *alia* l. *aliae*
p. 223. - - v. 4. furſ. *ad* l. ad
p. 233. - - v. 1. furſ. quoque l. quoquo.
p. 235. - - v. 2. furſ. *rationum* et l. *rationum:* et
p. 245. not. ex. v. 1. raena l. rena
p. 261. not. crit. v. 2. *hic* l. hic
p. - not. ex. v. 3. 5. l. 5,
p. 266. not. crit. v. 2. furſ. illa l. ille
p. 272. not. ex. v. 2. furſ. δίκαιοιν l. δίκαιον
p. 277. not. crit. v. 1. *neque omne* l. 81. *neque omne*
p. 302. not. crit. v. 1. furſ. 20. l. 120.
p. 303. not. ex. v. 1. *inutiles* l. *inutilem*
p. 307. not. crit. v. 1. *copia occur.* l. *copia — occur.*
p. 314. not. ex. v. 1. *Muraena* l. *Murena*
p. 315. not. crit. v. 10. furſ. *p. ex ſe* l. *D. p. ex ſe*
p. 318. not. ex. v. 6. Vol. 2. l. Vol. 1.
p. 319. - - v. 3. furſ. 672. l. 627.
p. 328. - - v. 2. furſ. Sylla l. Sulla

p. 335. not. ex. v. 4. ſurſ. A. L. 2, l. A. L. Z.
p. 361. - - v. 4. ſurſ. malatet l. nam latet
p. 362. not. crit. v. 5. ſurſ. *ſat.* l. *ſat*
p. 382. - - v. 2. ſurſ. ſubauditur l. ſubaudiatur
p. - - - - - 11. l. 12,
p. 394. not. ex. v. 3. 18, l. 18.
p. 426. - - v. 12. ſurſ. 24, l. 24.
p. 428. - - v. 12. δικανοσ. l. δικαιοσ.
p. 434. not. crit. v. 4. *mei — dol.* l. *mei dol.*
p. 442. - - v. 4. 5. ſurſ. *utilitates.* Alm. — dubito, quem pluralem — 14. l. *utilitates,* quem pluralem — 14. Alm. — dubito.
p. 449. - - v. 5. ſurſ. noſt. l. nos
p. 459. - - v. 2. Voſſ. 3. l. Voſſ. 2.
p. 461. - - v. 12. Omittit l. omittit
p. 469. - - v. 8. pronomen l. praenomen
p. 477. - - v. 6. *I* l. *I.*
p. 495. - - v. 6. *i. n. i.* l. *i. u. i.*
p. 502. not. ex. v. 7. *alioqui* — ἦθος l. *alioqui* ἦθος
p. 511. not. crit. v. 7. ad *hominem* l. *ad hominem*
p. 536. - - v. 3. ſurſ. *ſimpl. Aut* l. *mediis. Aliena.*
p. 542. not. ex. v. 6. *convivis* l. *conviviis*
p. 547. - - v. 4. ſurſ. 6. 5, 11 l. 6, 5, 11
p. 549. not. crit. v. 7. ſit l. fit.
p. 556. - - v. 8. ſit l. fit.
p. - - - v. 11. ſi iuc l. ſine
p. 574. - - v. 5. manu, l. manu)
p. 577. not. ex. v. 10. ſurſ. trahens l. tractans
p. 598. - - v. 8. eam l. ſe eam
p. 629. not. crit. v. 2. ſurſ. oppoſitionem l. appoſitionem.
p. 638. not. ex. v. 11. dicitur, quo l. dicitur, vel in actione perpetua, quo

LL
Q78deiS

Quintilian. De institutione oratoria 14354
De institutione oratoria libri duodecim;
ed. Spalding.
Vol.2.

University of Toronto Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 17 08 10 002 7